

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU Social Science Review

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 0936359515 E-mail: journal.ssr@mcu.ac.th
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr>

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
Journal of MCU Social Science Review

| ปีที่ 12 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2566

Vol. 12 No. 4 July-August 2023 |

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU
ISSN 2985-1319 (Print)
ISSN 2985-1335 (Online) *Social Science Review*

ปีที่ 12 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2566

Vol. 12 No. 4 July-August 2023

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

JOURNAL OF MCU *Social Science Review*

ปีที่ 12 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2566

จำนวนพิมพ์: 100 เล่ม

เลขมาตรฐานสากล:

ISSN 2985-1319 (Print)

ISSN 2985-1335 (Online)

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร:

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการสังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคมและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหา ให้แก่สังคม เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ (เริ่มปี 2565 เป็นต้นไป):

ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม

ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร:

1) บทความวิชาการ (Academic Article)

2) บทความวิจัย (Research Article)

3) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ:

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวนไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – Blind Peer Review)

กองบรรณาธิการ

ที่ปรึกษาวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.

พระเทพเวที, รศ.ดร.

พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.

พระมหาสมบุญญ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.

พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน, ผศ.ดร.

พระมหาชำนาญ มหาชาโน, ดร.

พระอุดมสิทธิธนายก, รศ.ดร.

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง

ศ.ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์

บรรณาธิการ:

รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลืออง

พระครูสุธีภิตติบัณฑิต, รศ.ดร.

ทีมบรรณาธิการ:

พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ผศ.ดร.

รศ.ดร.ดวงตา สราญรมย์

รศ.พล.ท.ดร.วีระ วงศ์สรรค์

รศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น

รศ.ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล

รศ.ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสุนเนิน

ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร

ผศ.ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์

ผศ.ดร.สมคิด ดวงจักร

ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม

ผศ.ดร.อุทัย สติมั่น

ผศ.ดร.จิตติวุฒิ หมั่นมี

ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยแสงธรรมฟอร์ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.ผดุง วรรณทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พล.อ.ต.ดร.นภัทร์ แก้วนาคน	วิทยาลัยการทัพอากาศ
อาจารย์ ดร.กฤษณะ ทองแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
หัวหน้ากองบรรณาธิการ:	
อาจารย์ ดร.สุภัทรชัย สีละใบ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กองจัดการ:	
พระมหาสมชาย ขนติสรโณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสมศรี อดิภุโท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.นิกร ศรีราช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศิลปกรรม:	
ผศ.ดร.สุริยา รักษาเมือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
การเงิน:	
อาจารย์ ดร. สุมาลี บุญเรือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
นางสาวพัชรี हालาง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พิสูจน์อักษร:	
พระปลัดสมนึก อธิปญโญ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระนิพัทธ์พนธ์ ชยานนโท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ฝ่ายกฎหมาย:	
รศ.ดร. ธัชชนันท์ อิศรเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สำนักงาน:	
สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์	
บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย	
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170	
จัดพิมพ์โดย:	
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย	
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541.	
แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545	

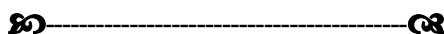

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
 JOURNAL OF MCU *Social Science Review*

Vol.12 No. 4 July - August

Number of prints: 100 copies

Journal of MCU Social Science Review:

ISSN 2985-1319 (Print)

ISSN 2985-1335 (Online)

Aims & scope:

To Promote and Encourage Instructors, Academicians, Students, and others Interested Persons to have the opportunities to disseminate academic and research works in social sciences and related subjects such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Laws, Management, Sociology, Economics, Social Development and Education including the problems analysis to provides solutions for the society. Articles are accepted, both, in Thai and English.

Publication is 6 issues per year:

Issue 1 January-February

Issue 2 March - April

Issue 3 May - June

Issue 4 July - August

Issue 5 September - October

Issue 6 November - December

Types of works published in the journal:

1) Academic Articles

2) Research Articles

3) Book Review

Consideration and selection of articles:

Each article will be rigorously reviewed by at least 3 scholars and experts in the fields without knowing the authors' names and, likewise, the authors do not know the reviewers' names: double-blind system peer review.

Editorial team

Advisory Board of Journal

Prof. Dr. Phra Phrombandit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Prof. Dr. Pra Dhammavajrabundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Phra Theppawaramethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Thepwethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Pha Rajvarasabundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Prof. Dr. Phramaha Somboon Vutthikaro	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof., Dr. Phramaha Surasak Paccantaseno	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Dr. Phramaha Chamnan Mahachano	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Udomsithinayok	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Prof. Dr. Boontan Dockthaisong	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Prof. Dr. Chamnong Adiwattanasit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor:

Assoc. Prof. Dr. Surapon Suyaporn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
-----------------------------------	---

Assistant Editor:

Assoc. Prof. Dr. Kietisak Suklueang	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phrakhu Suthikittibundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editorial Team:

Asst. Prof. Dr. Phrapalad Raphin Buddhisaro	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Duangta Saranrom	Rajapruk University
Assoc. Prof. Lt. Gen. Dr. Weera Wongsan	National Defence College of Thailand
Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Achara Lortrakul	Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen	Silpakorn University
Asst. Prof. Dr. Butsakon Watthanabut	North Bangkok University
Asst. Prof. Dr. Sa-at Banchoetrit	Stamford International University
Asst. Prof. Dr. Somkid Duangchak	Chom Bueng Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Wanchai Suktam	Surindra Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst.Prof. Dr. Thitiwut Manmee

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Gp. Capt. Dr. Naphat Kaeonak

Air Force College

Dr. Kitsana Thongkaeo

Suratthani Rajabhat University

Editor in Chief:

Dr. Suphattharachai Sisabai

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editorial Team:

Phramaha Samak Atibhaddho

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Phramaha Somchai Khantisarano

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Dr. Nigorn Srirat

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fine arts:

Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Finance Subdivision:

Dr. Sumalee Boonrueang

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Miss Paschree Halang

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

proofreading department:

Phrapalad Somnuek Dhirapañño, Dr.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

PhraNipitphon Chayanantho

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Legal Subdivision:

Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej

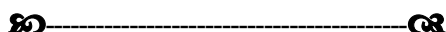
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Office:

The Office Journal of MCU Social Science Review. Graduate School of Political Science
Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phra
Rajrattanamoli Building (Nakhon Khemapali), 4th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi,
Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi,
Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541
Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ: วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภายใน

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระวชิรภิตติบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสุธีภิตติบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปุริมาณรักษ์, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปลัดปัญญาวรรณ, ศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูพิศิษฐ์ประชาณาด, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวิมลสุวรรณกร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูโสภาสนนทกิตติ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวิโรจน์กาญจนเขต, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชีโต, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญโญ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระคมสัน ฐิตเมธโส, ผศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระพลการ สุ่มโคโล, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูธรรมธรรพญเทียง พุทธสาโว, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปัญโญ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญาข, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, ผศ.ดร.

พระครูธรรมธรสุภาพร ปภัสสโร

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง

ศ.ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์

ร.ศ.ประณต นันทิยะกุล

รศ.ดร.พรธชา พุฒยางกูร

รศ.ดร.วัชรินทร์ ชาญศิลป์

รศ.ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง

รศ.ดร.วิวัฒน์ หามนตรี

รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู

รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก

รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

รศ.ดร.สมาน งามสนิท

รศ.ดร.สุรินทร์ นิยมางกูร

รศ.ดร.พิเชฐ ทั้งโต

รศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น

รศ.อนุภูมิ ไชวเกษม

รศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช

รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์

รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

ผศ.ดร.จุฑามาศ วารีนแสงทิพย์

ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว

ผศ.ดร.ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรีธธา

ผศ.ดร.สุวัฒน์ รักขันโท

ผศ.ดร.ยุทธนา ปราณีต

ผศ.ดร.เดช ชูจันอัด

ผศ.ดร.อักรเดช พรหมกัลป์

ผศ.ดร.นพดล ดีไทยสงค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.ดวงเพชร สมศรี

ผศ.ดร.พรทิพย์ วรรณวิโรจน์

ผศ.ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์

ผศ.ดร.ผดุง วรรณทอง

ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา

ผศ.ดร.ธิดา หนัมนี่

ผศ.ดร.สุริยา รักษาเมือง

ผศ.ดร.สุกานดา จันทวารีย์

ผศ.ดร.อภิญา ฉัตรช่อฟ้า

ผศ.ดร.เอนก ไยอินทร์

ผศ.ดร.ภัชดา สุวรรณนวล

ผศ.ดร.ปนัดดา รักษาแก้ว

ผศ.ดร.อุทัย สติมัน

พล.ต.หญิง ดร.ชญาดา เข้มเพชร

อาจารย์ ดร.วสันต์ ลีรัตน์ภัทรกุล

อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี

อาจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย โพธิ์สัย

อาจารย์ ดร.ลำพอง กลมกุล

อาจารย์ ดร.บวร ขมขุนศรี

อาจารย์ ดร.นิกร ศรีราช

อาจารย์ ดร.สายรุ้ง บุผาพันธ์

อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ

อาจารย์ ดร.ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์

อาจารย์ ดร.สุภัทรชัย สีสะใบ

อาจารย์ ดร.สุมาลี บุญเรือง

อาจารย์ ดร.วาริญา ม่วงเกลี้ยง

อาจารย์ ดร.เสาร์คำ ใส่แก้ว

อาจารย์ ศักดิ์ดา งานหมั่น

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

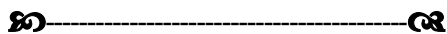
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.กรกต ชำบัณจิต

ดร.ดิเรก ด้วงลอย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภายนอก

พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร.

พระมหาเอกกริน ปิยวิโร, ดร.

พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม, ดร.

ศ.ดร.สุวิทย์ อธิศาสตร์

ศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

ศ.ร.ท. ดร.บรรจบ บรรณรุจิ

ศ.ดร.กาญจนา เจริญชัย

รศ.ดร.อำนาจ บัวศิริ

รศ.ดร.โยธิน แสงวงศ์

ร.ศ.พัฒนะ เรือนใจดี

รศ.ดร.สุวิญ รักษ์ตย์

รศ.ดร.สำเนียง เลื่อนไส

รศ.ดร.ศรชัย ท้าวมิตร

รศ.ดร.สุกิจ ชัยมุสิก

รศ.ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์

รศ.ดร.ภูมิ มูลศิลป์

รศ.ดร.วันทนา เนาว์วัน

รศ.ดร.มีชัย เอี่ยมจินดา

รศ.ดร.พฤตสรรค์ สุทธิไชยเมธี

รศ.ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล

รศ.ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์

รศ.ดร.วาสนา แก้วหล้า

รศ.ชนิษฐา จิตชินะกุล

รศ.ว่าที่ พ.ต.ดร.สวัสดิ์ จิรัฐติกาล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ราชบัณฑิตยสถาน

มหาวิทยาลัยนเรศวร

สภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

นักวิชาการอิสระ

รศ.ดร.สุชาดา นันทะไชย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ.ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
รศ.ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผศ.ดร.แสงเดือน เจริญนิม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผศ.ดร.พลัปลิ่ง คงชนะ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผศ.ดร.มนตรี เพชรนาจักร	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผศ.ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ.ดร.ศศิธร ชูตินันทกุล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผศ.ดร.พนัชกร สิมะขจรบุญ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผศ.ดร.ตระกูล จิตวัฒนากร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผศ.ดร.มนตรี วิวาร์สุข	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผศ.ดร.วิภาณี เพื่อกบัวขาว	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผศ.ดร.อนันต์ อุปสอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผศ.ดร.สมคิด ดวงจักร	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
ผศ.ดร.จักรกฤษณ์ โปณะทอง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผศ.ดร.บุญรอด บุญเกิด	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผศ.ดร.ธเนศพล อินทร์จันทร์	มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
ผศ.ดร.บุญชู ภูศรี	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผศ.ดร.มนัสสวาส กุลวงศ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา
ผศ.ดร.ทรงยศ แก้วมงคล	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผศ.ดร.กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.เสกสรรค์ สนวา	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผศ.ดร.บุญรอด ชาดิยานนท์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผศ.ดร.พรชัย นาคสีทอง	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผศ.ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.อภิชาติ พานสุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผศ.ดร.รวิวรรณ หวานชิต

ผศ.ดร.วิจิตรา ศรีสอน

ผศ.ดร.สุประภา สมณักพงษ์

ผศ.ดร.ลัดดาวัลย์ สำราญ

ผศ.ดร.ปริมปรัชญ์ คณินพศุตย์

ผศ.สุธิดา แจ้งประจักษ์

ผศ.ชวาลา ละวาทิน

อาจารย์ ดร.สุรัชย์ พุดชู

อาจารย์ ดร.ชิษณุพงศ์ ทองพวง

อาจารย์ ดร.ณัฐนันท์ จิระกิตติมิตร

อาจารย์ ดร.วิโรจน์ หมื่นเทพ

อาจารย์ ดร.วิยะดา วรานนท์วนิช

อาจารย์ ดร.เกษภา ผาทอง

อาจารย์ ดร.ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี

อาจารย์ ดร.บุญญภณ เทพประสิทธิ์

อาจารย์ ดร.ณัฐวัฒน์ ชัยนฐาภักดิ์

อาจารย์ ดร.มยุรี จำจรสี

อาจารย์ ดร.ละออ มามะ

อาจารย์ ดร.อัญชิษฐา อักษรศรี

อาจารย์ ดร.ปราณี คำแก้ว

อาจารย์ ดร.รัชฎากร เอี่ยมอำไพ

อาจารย์ ดร.ณัชนพล ศิริสวัสดิ์

อาจารย์ ดร.กฤษณะ ทองแก้ว

อาจารย์ ดร.เดโช แชน้ำแก้ว

อาจารย์ ดร. พัทธนันท์ ตลาดทรัพย์

อาจารย์ ดร.สายชล ปัญญชิต

อาจารย์ ดร.สิริพัฒน์ ลาภจิตร

อาจารย์ พรพรรณ โปร่งจิตร

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

มหาวิทยาลัยคริสเตียน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์

สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ นฤมล ญาณสมบัติ

อาจารย์ มัลลิกา ภูมะธน

อาจารย์ พินันท์ ลาตบัวขาว

อาจารย์ สมพร นุทผล

ดร.รินทร์ชิสา เกียรติประทุมกานต์

ดร.นริศรา ทองจันทร์

ดร.รัตน์ที วิโรจน์ฤทธิ์

ดร.ปัญญนิสาธ องค์กรปรัชญากุล

น.อ.ดร.พงษ์สุวรรณ ศรีสุวรรณ

พันเอก ดร.สาธิต ทิพย์มณี

นายภูเบศ วณิชชานนท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

วิทยาลัยพิษณุพนธ์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

นักวิชาการอิสระ

นักวิชาการอิสระ

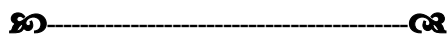
สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

นักวิชาการอิสระ

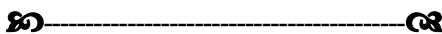
นักวิชาการอิสระ

กองคลังแพทย์ กรมแพทย์ทหารบก

นักวิชาการอิสระ

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 12 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนกรกฎาคม- สิงหาคม พ.ศ. 2566 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Reviewer) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(7)
บทบรรณาธิการ	(14)
สารบัญ	(15)

บทความวิจัย:

๓๐-๓๑	๓๐-๓๑
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงาม	
๐๘ ศศิธร ภูศรี, พัฒน์ พัฒนรังสรรค์	1-12
การพัฒนาตัวชี้วัดในการบริหารจัดการโครงการสังฆประชาชนเคราะห์	
๐๘ พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร)	13-27
รูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามแนวทาง	
พระพุทธศาสนาของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี	
๐๘ อภิญา ฉัตรช่อฟ้า	28-42
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยหลักพุทธธรรม ที่จิตตกอง บังคลาเทศ	
๐๘ มิติลา โชว์คูรี, บุญทัน ดอกไธสง, สมาน งามสนิท	43-52
การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดใน	
กรุงเทพมหานคร	
๐๘ พระเทพคุณาภรณ์ (โสภณ โสภณจิตโต), พระอุดมสิทธินายก	
(กำพล คุณงกร), พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ	53-62

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรม
นันทนาการสำหรับผู้ນำนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขต
ภาคกลาง

๘ จิราวัฒน์ คำปลิว, สุนทรตรี นิ่มเนติพันธ์, อนันต์ มาลารัตน์ 63-79

DHAMMA DISSEMINATION METHODS OF SANGHA AT
KAMPONG ROU DISTRICT, SVAY RIENG PROVINCE, CAMBODIA

๘ Ven. Sareth Chea 80-94

นโยบายการปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนของ
องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)

๘ ฉัตรแก้ว โพธิ์ทองนาค, สืบพงศ์ สุขสม 95-109

การใช้ชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงเพื่อพัฒนา
ความรู้และความสามารถในการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนพุทธพัฒนธรรม อำเภอไชยปราการ จังหวัด
เชียงใหม่

๘ ทศนีย์ วงศ์ปวน, พิชญ์สินี ชมภูคำ 110-123

แนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

๘ ชาญชิต ทัพพม, วิทยา จันทร์ศิลา, สกัรพร เชาวนชัย 124-138

การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย
ของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์ แห่งคณะสงฆ์ไทย

๘ ณิช์สรรค์ เตศิริ, วชรินทร์ ชาญศิลป์ 139-152

พุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
ในการส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ

๘ กนกวรรณ วิลาวลย์, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง 153-166

ความเมตตากรุณาในนิทานไทยเรื่อง ด้วยรักบันดาล นิทานสี่ขาว พ.ศ 2550-2551 และ นิทานเมียนมาเรื่อง Khint Thit Pone Pyin พ.ศ 2550-2553: กลวิธีการเล่าเรื่องและแนวคิดเชิงสังคม

๐๓ เต๋ ซุ มอญ, อุมารินทร์ ตูลารักษ์ 167-181

การสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง

๐๓ พินิจ เสาววงศ์, สุชาดา นันทะไชย 182-195

การพัฒนารูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

๐๓ ประจักษ์ ทองเลิศ 196-210

มาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมของการชะลอฟ้องสำหรับราชอาณาจักรไทย

๐๓ ประพัฒน์ ปัญญาพัฒนานนท์, ประเสริฐ ลิ้มประเสริฐ, ประมาณเลิศ
อัจฉริยปัญญากุล 211-220

การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการโดยใช้ระบบเศรษฐกิจ
หมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

๐๓ อาภาพร กลิ่นเทศ, สมาน งามสนิท, สุรินทร์ นิยมามกุล 221-233

การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา
ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี

๐๓ พระพิพิธพัชรโรดม (อำนวย อินทวณฺโณ) 246-259

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562
อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

๐๓ พระมหาชาติเชื้อ วชิรญาณโณ, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์,
อนุภูมิ ไชวเกษม 247-258

การพัฒนาศาสนทายาทต้นแบบของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี

๐๘ พระวรภพ คุณสมปนโน 259-270

การพัฒนาทางการเมืองที่มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี

๐๘ พัททล เสวตวรรณ, ยุทธนา ปราณีต 271-281

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๐๘ เพชรจันทร์ ภูทะวัง, สุวัฒน์ จุลสุวรรณ 282-296

การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไทยกุ่ม ไทยเขมรและไทยลาวในจังหวัดสุรินทร์

๐๘ ภัทร อินทรกำแหง 297-310

การพัฒนาสมรรถนะทางการบริหารเชิงพุทธของผู้ประกอบการธุรกิจให้บริการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลของจังหวัดชลบุรี

๐๘ มนตรี สหชัยรุ่งเรือง, พระสุธีวีรบัณฑิต (ไชว ทสสนิโย), พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ 311-322

FACTORS AFFECTING DESTINATION LOYALTY AMONG SENIOR JAPANESE TOURISTS: A CASE STUDY OF CHIANG RAI PROVINCE, THAILAND

๐๘ Rungruedee Boonmee, Paithoon Monpanthong 323-338

การพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรเทศบาล ในจังหวัดสุพรรณบุรี

๐๘ สมพงษ์ สุนทรธรรม, สมาน งามสนิท, สุรินทร์ นิยมางกูร 339-350

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

๐๘ สรียณ์อร บุญมี, พิมพ์ประภา อมรกิจภิญโญ, ธนินาฏ ณ สุนทร 351-364

ศักยภาพด้านดิจิทัลและความคล่องตัวในห่วงโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อความ
ได้เปรียบทางการแข่งขันของร้านอาหารขนาดเล็กในกรุงเทพมหานคร

๘ อัญชนา ลักษณะวิรามสิริ, ทิพย์รัตน์ เลหาวิเชียร 365-377

การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์และคู่มือในรูปแบบดิจิทัลสำหรับส่งเสริม
การท่องเที่ยววิถีพุทธนานาชาติในเมืองรองของประเทศไทย

๘ สุนทราภรณ์ เตชะพะโลกุล, พระมหาณัฐพงษ์ ฐิตปัญญา 378-390

การพัฒนาแนวคิดฟิลิกส์ ในรายวิชาฟิลิกส์สำหรับครู ของนักศึกษาชั้นปีที่
1 ในสถาบันผลิตครู

๘ สุปราณี พิศมัย, ธิติยา บงกชเพชร, ศิริสุข จินดารักษ์ 391-404

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การกับผลการ
ปฏิบัติงานของพนักงาน ผ่านตัวแปรสื่อจิตวิญญาณในการทำงาน:
กรณีศึกษาพนักงานขององค์การธุรกิจด้านอุตสาหกรรมล้อแม่กรดยนต์แห่ง
หนึ่งในประเทศไทย

๘ สุพัตรา วรวิฑูรพวงค์, กฤตกร นวกิจไพฑูรย์ 405-417

การพัฒนาสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงวัยศูนย์พัฒนาการจัด
สวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

๘ สุภัทรชัย สีสะใบ, พระปลัดระพิน พุทธิสารโ 418-430

บทความวิชาการ:

๘-๘

บทบาทของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

๘ สุมาลี สังข์ศรี 431-445

แนวทางการใช้ O.R.E.O. ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์

๘ พัทธโรจน์ กมลโรจน์สิริ 446-456

การวางแผนการสืบทอดตำแหน่งเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเปลี่ยนแปลง
ในองค์กร

๘ พระครูวิเทศกัลยาณธรรม (ฐิติกร กल्याณธมฺโม), สุภัทรชัย สีสะใบ 457-470

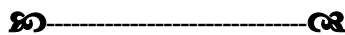
การจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ในช่วง
สถานการณ์โควิด-19

๘ ปณณวิชญ์ นาคนทรง, วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์, สุกัญญา เอ็มอัมธรรม,
พรสรรค์ ปิยนันท์ศักดิ์ 471-485

ภาคผนวก 486

ขั้นตอนการปฏิบัติงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ 487

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง 500

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงาม*

FACTORS AFFECTING THE FREQUENCY OF USING BEAUTY CLINIC SERVICE

ศศิธร ภูศรี, พัฒน์ พัฒนรังสรรค์

Sasithorn Phusri, Pat Pattanarangsun

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University

Corresponding Author E-mail: sarinyalaw@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย โดยเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มตัวอย่างผู้ที่เคยใช้บริการคลินิกเสริมความงามในประเทศไทยจำนวน 400 คน มีแบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลองโลจิสติก (Binary Logit Model) ผลการศึกษาด้วยแบบจำลองโลจิสติก

พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 ได้แก่ อายุ จังหวัดที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการ วิธีการเลือกใช้บริการ การหาข้อมูลก่อนเข้าใช้บริการ ส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบุคลากร ด้านกายภาพ และด้านกระบวนการ ผู้ประกอบธุรกิจคลินิกเสริมความงามจึงควรให้ความสนใจกับปัจจัยข้างต้น เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนา และวางแผนกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจ ให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้มาใช้บริการได้อย่างตรงจุด และธุรกิจประสบความสำเร็จในระยะยาว

คำสำคัญ: คลินิกเสริมความงาม; ความถี่; แบบจำลองโลจิสติก; ใช้บริการ

Abstract

Objectives of this research was to determine factors affecting the frequency of using beauty clinic services in Thailand. The primary data used in this study were collected from 400 samples of people who had used beauty clinics in Thailand. An online questionnaire was used as a tool to collect data which were analyzed using Binary Logit Model.

*Received June 23, 2022; Revised July 9, 2022; Accepted July 10, 2022

The results showed that factors affecting the frequency of using beauty clinic services at the statistically significant level of 0.10 were age, the province currently residing, expense, how to choose a service, finding information before using the service, marketing mix factors in terms of product, people, physical evidence, and process. According to this study, beauty clinic business should pay attention to the above factors to improve, develop and plan business strategies to be able to meet the needs of the service users leading to a successful business in the long run.

Keywords: Beauty Clinic; Frequency; Logistic Model; Service Uses

บทนำ

ในโลกยุคปัจจุบันที่สังคมมีความหลากหลายและเปิดกว้างมากขึ้น ความสวยความงามล้วนแต่เป็นสิ่งที่หลายคนปรารถนา ไม่ว่าจะอยากให้ตนเองดูดีขึ้น หรือแก้ไข และลดจุดบกพร่องในสิ่งที่ไม่พึงพอใจจน คลินิกเสริมความงามจึงเป็นสิ่งที่เข้ามามีบทบาทอย่างมาก อีกทั้งความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์และนวัตกรรม เทคโนโลยี ยิ่งทำให้การเข้าถึงคลินิกเสริมความงามไม่ใช่ว่าเรื่องยากอีกต่อไป ไม่ว่าจะเพศใด วัยใด หรืออาชีพใด ก็ล้วนที่จะใช้บริการคลินิกเสริมความงามได้ตามแต่ความต้องการ ดังจะเห็นได้จากผลการสำรวจของออนไลน์ (2562) พบว่าผู้ที่เข้าใช้บริการคลินิกเสริมความงามส่วนใหญ่เป็นผู้บริโภคที่ยังเป็นวัยรุ่น มีอายุระหว่าง 18-24 ปี ต่างจากในอดีตที่ส่วนใหญ่ผู้ใช้บริการจะต้องเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในวัยทำงานขึ้นไป เนื่องจากมีความสามารถในการใช้จ่าย และเทคโนโลยีทางการแพทย์ยังคงมีราคาสูง การจะใช้บริการคลินิกเสริมความงามจึงเป็นสิ่งที่ฟุ่มเฟือยมีราคาแพง จากความต้องการใช้บริการที่มีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลให้ตลาดคลินิกเสริมความงามในประเทศไทยขยายตัว เติบโตมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งคลินิกเสริมความงามนี้ถูกจัดให้อยู่ในตลาดธุรกิจเพื่อสุขภาพและความงาม ที่มีอัตราเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 15 – 20 ต่อปี อีกทั้งยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี โดยมีมูลค่าตลาดสูงถึง 250,000 ล้านบาท โดยคิดเป็นสัดส่วนตลาดคลินิกเสริมความงามมูลค่าประมาณ 30,000 ล้านบาท ส่วนอีก 220,000 ล้านบาท เป็นผลิตภัณฑ์ทางความงามอื่น ๆ เช่น สินค้าบำรุงผิว เครื่องสำอาง น้ำหอม ผลิตภัณฑ์ดูแลเส้นผม อุปกรณ์เสริมความงาม และตลาดศัลยกรรมความงาม เป็นต้น (กรุงเทพธุรกิจ, 2563)

เมื่อตลาดคลินิกเสริมความงามมีความเติบโตมากขึ้นในทุก ๆ ปีนั้น ย่อมมีผู้แข่งขันรายใหม่อยากที่จะเข้ามาประกอบธุรกิจคลินิกเสริมความงามนี้เป็นจำนวนมาก เพราะนอกจากตลาดที่เติบโตแล้วนั้น การจะเปิดคลินิกเสริมความงามก็สามารถทำได้ไม่ยาก เพียงแค่มีเงินลงทุน และมีแพทย์ประกอบวิชาชีพเวชกรรม เนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฏระเบียบจัดตั้งเป็นคลินิกเสริมความงามโดยเฉพาะ คลินิกเสริมความงามจึงจัดเป็นคลินิกเวชกรรมประเภทหนึ่ง

ซึ่งแน่นอนว่าเมื่อมีผู้แข่งขันรายใหม่เข้าสู่ตลาดมากขึ้น การแข่งขันย่อมเพิ่มขึ้นตามไปด้วยหลาย ๆ คลินิกมีการออกโปรโมชั่นต่าง ๆ มากมาย ส่งผลให้เกิดการแข่งขันกันด้านราคาที่รุนแรง เนื่องจากบริการของคลินิกเสริมความงามมีความคล้ายคลึงกัน ผู้บริโภคจึงรู้สึกว่าบริการของแต่ละคลินิกไม่ได้แตกต่างกันมาก ปัจจัยราคาจึงเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจเลือกใช้บริการ คลินิกเสริมความงามต่าง ๆ จึงทำการตลาด อาทิ การลดราคา แจกของสมนาคุณ แคมเปญต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน แต่ต้นทุนการตลาดก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน รวมถึงรายได้ที่ต่ำกว่าที่ลดลงจากการลดราคา ส่งผลให้กำไรของธุรกิจลดลงตามไปด้วย

จากสาเหตุข้างต้น เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจคลินิกเสริมความงามทั้งรายเก่า และรายใหม่ที่น่าสนใจในธุรกิจนี้ สามารถอยู่รอดได้ในตลาดที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงเช่นนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงาม เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจได้เข้าใจและรับรู้ถึงปัจจัยใดบ้างที่จะส่งผลต่อความถี่ของผู้บริโภค และนำผลการศึกษาครั้งนี้ไปวางแผนการดำเนินธุรกิจ ทั้งในด้านกลยุทธ์การตลาดและด้านอื่น ๆ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างสูงสุด ธุรกิจประสบความสำเร็จ มียอดขายกำไร และส่วนแบ่งการตลาดที่เพิ่มมากขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้บริโภคที่เคยใช้บริการคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย ช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่คำนึงว่าตัวอย่างแต่ละหน่วยมีโอกาสถูกเลือกมากน้อยเท่าไร ซึ่งผู้ศึกษาเลือกใช้กรณีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) และผู้ศึกษาไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน เนื่องจากมีประชากรเป็นจำนวนมาก จึงใช้การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากร จากสูตรของคอคแรน (Cochran, 1977) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน แต่ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการรวบรวมข้อมูล และป้องกันความเสียหาย ตกหล่นของข้อมูลและแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงทำการสำรองแบบสอบถามไว้อีก 16 ชุด ดังนั้นในการศึกษานี้ จะเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 400 คน ใช้วิธีการกระจายแบบสอบถามไปยังช่องทางออนไลน์ สื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ที่เป็นแหล่งรวมชุมชนของผู้เคยใช้บริการคลินิกเสริมความงามทั่วประเทศไทยไว้ด้วยกัน อาทิ Facebook, Twitter, Pantip เป็นต้น ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จะนำมาวิเคราะห์เชิงปริมาณ และประมาณค่าความน่าจะเป็นโดยใช้แบบจำลองโลจิสติก

(Binary Logit Model) ซึ่งเป็นแบบจำลองที่ใช้เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยตัวแปรตามจะมีเพียง 2 ค่า คือ มีค่าเป็น 1 เมื่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามตั้งแต่ 1 ครั้ง/เดือนขึ้นไป ซึ่งถือว่าเป็นการให้บริการที่สม่ำเสมอ ค่อนข้างต่อเนื่อง และมีค่าเป็น 0 เมื่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามน้อยกว่า 1 ครั้ง/เดือน โดยมีปัจจัยอิสระที่นำมาศึกษาครอบคลุมในส่วนของ ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยพฤติกรรมการใช้บริการคลินิกเสริมความงาม และปัจจัยระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดบริการ โดยสามารถกำหนดแบบจำลองโลจิตทวิ (Binary Logit Model) เพื่อใช้ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ได้ดังนี้

$$\ln \left(\frac{P}{1-P} \right) = \beta_0 + \sum_i \beta_{1i} \text{gender}_i + \sum_j \beta_{2j} \text{age}_j + \sum_k \beta_{3k} \text{status}_k + \sum_m \beta_{4m} \text{province}_m + \sum_n \beta_{5n} \text{expense}_n + \sum_o \beta_{6o} \text{course}_o + \sum_p \beta_{7p} \text{information}_p + \beta_8 \text{product} + \beta_9 \text{people} + \beta_{10} \text{physical} + \beta_{11} \text{physical1} + \beta_{12} \text{place} + \beta_{13} \text{process} + \beta_{14} \text{process1} + \beta_{15} \text{promotion} + \epsilon$$

ตารางที่ 1 คำอธิบายตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	ความหมาย	หมายเหตุ
P	Prob(Y=1) คือความน่าจะเป็นที่ความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามตั้งแต่ 1 ครั้ง/เดือนขึ้นไป	
Y	ความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงาม	1 = ตั้งแต่ 1 ครั้ง/เดือนขึ้นไป 0 = น้อยกว่า 1 ครั้ง/เดือน
gender _i	เพศ เมื่อ i = 2,3	(Base group = เพศชาย) gender ₂ = 1 กรณีเพศหญิง 0 กรณีอื่นๆ gender ₃ = 1 กรณีเพศทางเลือก 0 กรณีอื่นๆ
age	อายุ	age = 1 กรณีอายุตั้งแต่ 41 ปี ขึ้นไป 0 กรณีอายุน้อยกว่า 41 ปี
status	สถานภาพสมรส	status = 1 กรณีสมรส 0 กรณีโสด
province	จังหวัดที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน	province = 1 กรณีไม่ใช่กรุงเทพฯ 0 กรณีกรุงเทพฯ
expense	ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการ	expense = 1 กรณีมากกว่า 30,000 บาท 0 กรณี ต่ำกว่า/เท่ากับ 30,000 บาท

ตารางที่ 1 คำอธิบายตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา (ต่อ)

ตัวแปร	ความหมาย	หมายเหตุ
course _o	วิธีการเลือกใช้บริการ เมื่อ o = 2,3	(Base group = รายครึ่ง) course ₂ = กรณีซื้อคอร์ส 0 กรณีอื่นๆ course ₃ = กรณีซื้อทั้ง2อย่าง 0 กรณีอื่นๆ
information _p	การหาข้อมูลก่อนใช้บริการเมื่อ p = 2,3,4	(Base group = ไม่ได้หาข้อมูล) information ₂ = 1 กรณี ช่องทาง ออฟไลน์ 0 กรณีอื่นๆ information ₃ = 1 กรณี ช่องทาง ออนไลน์ 0 กรณีอื่นๆ information ₄ = 1 กรณี ทั้ง2ช่องทาง 0 กรณีอื่นๆ
product people	เป็นคลินิกชั้นนำที่มีชื่อเสียง พนักงานเต็มใจและยินดีให้ ข้อมูล ผลิตภัณฑ์และโปรโมชั่น	ตามระดับความสำคัญ 1 - 5 ตามระดับความสำคัญ 1 - 5
physical	มีป้ายใบอนุญาตประกอบกิจการคลินิกให้ เห็นชัดเจน	ตามระดับความสำคัญ 1 - 5
physical1	คลินิกมีการตกแต่งสวยงาม และสะอาด	ตามระดับความสำคัญ 1 - 5
place	ที่ตั้งเดินทางได้ง่ายและสะดวก	ตามระดับความสำคัญ 1 - 5
process	มีกระบวนการรักษาที่เห็นผลไว	ตามระดับความสำคัญ 1 - 5
process1	ความให้การต้อนรับของคลินิก	ตามระดับความสำคัญ 1 - 5
promotion	มีการรื้อผลการรักษาจากผู้ใช้งานจริง	ตามระดับความสำคัญ 1 - 5
ϵ	ค่าคลาดเคลื่อน (Error Term)	

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามด้วยแบบจำลองโลจิสติก (Logit Model) ได้ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุด้วยแบบจำลองโลจิสติก

ค่าคงที่	ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์	Marginal Effect (dy/dx)	Z-Stat
		-2.411		
เพศ				
— ชาย			(Base Group)	
— หญิง		0.122	0.021	0.30
— เพศทางเลือก		0.531	0.080	0.86
อายุ				
— ต่ำกว่า 41 ปี			(Base Group)	
— ตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป		-1.271*	-0.273	-2.12
สถานภาพสมรส				
— โสด			(Base Group)	
— สมรส		0.410	0.065	0.83
จังหวัดที่อาศัยในปัจจุบัน				
— กรุงเทพมหานคร			(Base Group)	
— ไม่ใช่กรุงเทพมหานคร		0.745*	0.126	2.76
ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการ(บาท)				
— ต่ำกว่า/เท่ากับ 30,000			(Base Group)	
— มากกว่า 30,000		1.577*	0.235	4.36
วิธีการเลือกใช้บริการ				
— รายครั้ง			(Base Group)	
— ซื้อมือถือ		1.486*	0.227	4.49
— ซื้อมือถือ 2 อย่าง		0.851*	0.135	2.69
การหาข้อมูลก่อนใช้บริการ				
— ไม่ได้หาข้อมูล			(Base Group)	
— ช่องทางออฟไลน์		1.328	0.178	1.52
— ช่องทางออนไลน์		1.859*	0.274	2.13
— ทั้ง 2 ช่องทาง		1.548*	0.252	1.82
ด้านผลิตภัณฑ์				
— เป็นคลินิกชั้นนำที่มีชื่อเสียง		0.407*	0.070	2.38
ด้านบุคลากร				
— พนักงานเต็มใจและยินดีให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์และโปรโมชั่น		-0.943*	-0.162	-3.64
ด้านกายภาพ				
— มีป้ายใบอนุญาตประกอบกิจการคลินิกให้เห็นชัดเจน		0.537*	0.092	2.10
— คลินิกมีการตกแต่งสวยงาม และสะอาด		-0.475*	-0.082	-1.76
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย				
— ที่ตั้งเดินทางได้ง่ายและสะดวก		0.314	0.054	1.57
ด้านกระบวนการ				
— มีการกระบวนการรักษาที่เห็นผลไว		0.398*	0.068	1.73
— ความสะดวกในการต้อนรับของคลินิก		-0.292*	-0.050	-1.71
ด้านการส่งเสริมการขาย				
— มีการรีวิวผลการรักษาจากผู้ใช้งานจริง		0.066	0.011	0.32

LR Chi² = 112.27 Prob Chi² = 0.0000 Overall Percentage Correct = 77.39%

หมายเหตุ: * หมายถึง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

อภิปรายผลการวิจัย

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาที่ได้ เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า มีค่า LR Chi-Square = 112.27 และ Prob Chi² = 0.000 อธิบายได้ว่าแบบจำลองนี้สามารถอธิบายปัจจัยที่มีผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 นอกจากนี้ยังพิจารณาค่า Overall Percentage Correct = 77.39 % ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแบบจำลองนี้สามารถพยากรณ์ความน่าจะเป็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ทั้ง 2 กรณี คือกรณีน้อยกว่า 1 ครั้ง/เดือน และกรณีตั้งแต่ 1 ครั้ง/เดือนขึ้นไป ได้อย่างถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 77.39 โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 เมื่อนำแบบจำลองโลจิสต์ที่ประมาณการได้มาวิเคราะห์ร่วมกันกับค่า Marginal Effect จะได้ผลการวิเคราะห์ มีดังนี้

ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลด้านอายุ อธิบายได้ว่า อายุมีผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 โดยกลุ่มตัวอย่างที่อายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไปมีความน่าจะเป็นที่ความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงาม น้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อายุน้อยกว่า 41 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.3 กล่าวคือเมื่ออายุมากขึ้น ความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามกลับลดน้อยลงจากข้อจำกัดของความเสื่อมสภาพของร่างกาย อาจทำให้ความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามไม่ได้มากเท่าบุคคลที่อายุน้อย สอดคล้องกับชลชัย โพธิ์สุนทร (2561) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความถี่ในการใช้บริการระบบพร้อมแพทย์ของลูกค้านาคกร กรุงเทพมหานคร จำกัด (มหาชน) ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่าปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลด้านอายุมีผลต่อความถี่ในการใช้บริการระบบพร้อมแพทย์ของลูกค้านาคกรกรุงเทพมหานคร จำกัด (มหาชน) ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยลูกค้าที่มีอายุ 51 - 60 ปี จะใช้บริการน้อยกว่าลูกค้าที่อายุน้อย

ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลด้านจังหวัดที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน อธิบายได้ว่า จังหวัดที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน มีผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 โดยเมื่อเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร กับที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้ที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมีความน่าจะเป็นที่ความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ที่ร้อยละ 12.6 ดังจะเห็นได้จากหลายคลินิกเสริมความงามที่เริ่มขยายสาขา หรือเลือกจะเปิดกิจการที่จังหวัดอื่น ๆ นอกเหนือจากกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะจังหวัดหัวเมืองใหญ่ ๆ เช่น เชียงใหม่ ชลบุรี ขอนแก่น เป็นต้น ทำให้ผู้บริโภคในจังหวัดต่างมีทางเลือกในการใช้บริการมากขึ้น สอดคล้องกับสุวรรณา โพธิ์อ่อน (2557) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อที่อยู่อาศัยของบุคลากรมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา ที่พบว่าบุคลากรที่ไม่ได้มีที่อยู่อาศัยในปัจจุบันเป็นบ้านของตนเอง เช่น อาศัยบ้านบิดา มารดา หรือญาติพี่น้อง มีโอกาสในการตัดสินใจเลือกซื้อที่อยู่อาศัยมากกว่าบุคลากรที่อาศัยอยู่บ้านของตนเอง

ปัจจัยด้านพฤติกรรม ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการคลินิกเสริมความงาม อธิบายได้ว่า ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามเฉลี่ยมากกว่า 30,000 บาท/ปี มีผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 โดยเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการเฉลี่ยต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30,000 บาท/ปี พบว่ามีความน่าจะเป็นมากกว่าที่ความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามมากกว่า 1 ครั้ง/เดือนที่ร้อยละ 23.5 กล่าวคือเมื่อผู้บริโภคมีความสามารถที่จะใช้จ่ายยิ่งมากเท่าไร ก็จะสามารถใช้บริการคลินิกเสริมความงามได้ถี่มากขึ้นตามไปด้วย

ปัจจัยด้านพฤติกรรม วิธีการเลือกใช้บริการ มีผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่ซื้อคอร์สหรือแพคเกจในการใช้บริการ เมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่จ่ายเป็นรายครั้ง พบว่ามีความน่าจะเป็นมากกว่าที่จะใช้บริการคลินิกเสริมความงามมากกว่า 1 ครั้ง/เดือน ที่ร้อยละ 22.7 และกลุ่มตัวอย่างที่ทั้งซื้อแพคเกจรวมถึงจ่ายเป็นรายครั้ง เมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่จ่ายเป็นรายครั้งเพียงอย่างเดียว พบว่ามีความน่าจะเป็นมากกว่าที่จะใช้บริการคลินิกเสริมความงามมากกว่า 1 ครั้ง/เดือน ที่ร้อยละ 13.5 สามารถอธิบายได้ว่าการเลือกซื้อคอร์สหรือแพคเกจนั้นมีความคุ้มค่ามากกว่าการซื้อเป็นรายครั้ง ผู้บริโภคมีความอยากจ่ายค่าบริการมากกว่า อีกทั้งในการทำบริการบางอย่างไม่อาจเห็นผลได้ในครั้งเดียวหรือ 2 ครั้ง อาทิ การรักษาสิว รักษาผมร่วน การลดน้ำหนัก เลเซอร์กำจัดขน เป็นต้น บริการเหล่านี้ต้องทำเป็นประจำสม่ำเสมอในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ดังนั้น การซื้อแพคเกจจะมีความคุ้มค่ามากกว่า

ปัจจัยด้านพฤติกรรม การหาข้อมูลก่อนใช้บริการ มีผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการหาข้อมูลผ่านทางช่องทางออนไลน์ อาทิ Facebook Pantip Twitter เป็นต้น เมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีการหาข้อมูลก่อนการให้บริการคลินิกเสริมความงาม พบว่ามีความน่าจะเป็นมากกว่าที่จะใช้บริการคลินิกเสริมความงามมากกว่า 1 ครั้ง/เดือน ที่ร้อยละ 27.4 และกลุ่มตัวอย่างที่มีการหาข้อมูลทั้งจากช่องทางออฟไลน์และออนไลน์ เมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีการหาข้อมูลก่อนการให้บริการ พบว่ามีความน่าจะเป็นมากกว่าที่จะใช้บริการคลินิกเสริมความงามมากกว่า 1 ครั้ง/เดือน ที่ร้อยละ 25.2 สอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญทรัพย์ เวชสุกรรม (2563) ที่ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุกลยุทธ์การตลาดสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อคุณค่าตราสินค้าของผู้ประกอบการคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย พบว่าผู้ใช้บริการมีทัศนคติเชิงบวกในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ และสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าของคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย

ปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ มีผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 อธิบายได้ว่า ผู้ใช้บริการคลินิกเสริมความงามที่ให้ความสำคัญกับความเป็นคลินิกชั้นนำที่มีชื่อเสียง มีโอกาสที่จะใช้บริการคลินิกเสริมความงาม

งานมากกว่า 1 ครั้ง/เดือน สามารถตีความได้ว่า การเป็นคลินิกชั้นนำที่มีชื่อเสียงนั้นอาจสามารถตอบโจทย์ผู้บริโภคได้มาก แต่ยังคงต้องมีการพัฒนาด้านอื่น ๆ ควบคู่กันตามไปด้วยเพื่อให้ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นและอยากที่จะจ่ายเงินให้กับการใช้บริการ สอดคล้องกับจุฑาลักษณ์ กุประดิษฐ์ (2563) เรื่องการศึกษาพฤติกรรม และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานคร และสอดคล้องกับภรณีพา จันทรคำ (2556) เรื่องกลยุทธ์ตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการคลินิกเวชกรรมดูแลผิวหน้าของประชาชนในจังหวัดอุดรธานี ที่พบว่าปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงาม จากภาพลักษณ์ของคลินิกและความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ที่ให้บริการ

ปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านบุคลากร มีผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 อธิบายได้ว่า ผู้ใช้บริการคลินิกเสริมความงามที่ให้ความสำคัญกับพนักงานที่เต็มใจและยินดีให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์ มีโอกาสที่ใช้บริการคลินิกเสริมความงามน้อยกว่า 1 ครั้ง/เดือน ซึ่งเป็นไปได้ว่าผู้ใช้บริการคลินิกเสริมความงามอาจไม่ได้ให้ความสำคัญกับพนักงานที่ให้บริการเพียงอย่างเดียว แต่มีปัจจัยอื่น ๆ ที่ต้องพิจารณาเพิ่มเติมด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งนภา กิตติลาภ (2563) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่าในด้านบุคลากรผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือและชำนาญการของแพทย์เป็นหลัก และความเอาใจใส่ของพนักงานมีความสำคัญรองลงมา

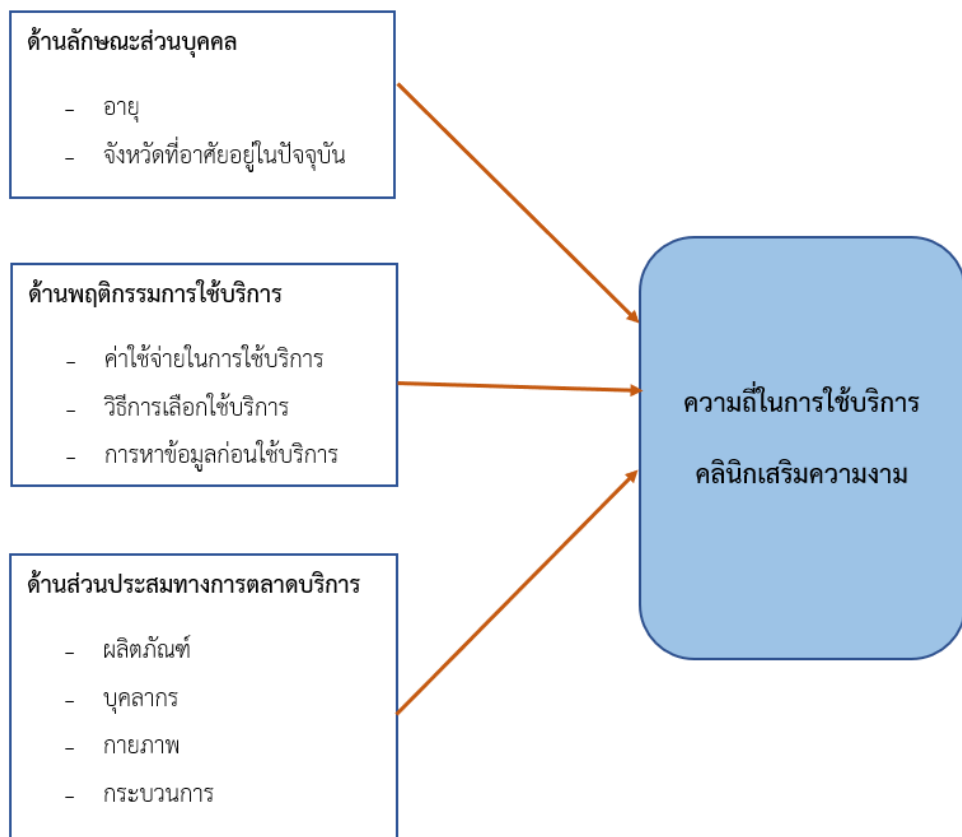
ปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านกายภาพ มีผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 อธิบายได้ว่า ผู้ใช้บริการคลินิกเสริมความงามที่ให้ความสำคัญกับการที่มีป้ายใบอนุญาตประกอบกิจการคลินิกให้เห็นชัดเจน มีโอกาสที่ใช้บริการคลินิกเสริมความงามมากกว่า 1 ครั้ง/เดือน อาจเนื่องมาจากความไว้วางใจในตัวคลินิกว่ามีความปลอดภัย ได้มาตรฐาน และได้รับการจดทะเบียนประกอบกิจการคลินิกเวชกรรมจากกระทรวงสาธารณสุข ไม่ใช่คลินิกเถื่อนที่ผิดกฎหมาย สามารถทำหัตถการต่าง ๆ ได้อย่างปลอดภัย แต่ในปัจจัยด้านคลินิกมีการตกแต่งสวยงาม และสะอาด ผู้ใช้บริการคลินิกเสริมความงามที่ให้ความสำคัญปัจจัยนี้ มีโอกาสที่ใช้บริการคลินิกเสริมความงามน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ครั้ง/เดือนซึ่งเป็นไปได้ว่าผู้ใช้บริการไม่ได้ให้ความสำคัญกับการตกแต่งเพียงปัจจัยเดียวแต่อาจมีปัจจัยทางกายภาพด้านอื่น ที่จะส่งผลต่อความถี่ในการใช้บริการร่วมด้วย

ปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านกระบวนการ มีผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 อธิบายได้ว่า ผู้ใช้บริการคลินิกเสริมความงามที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการรักษาที่เห็นผลไว มีโอกาสที่จะใช้บริการคลินิกเสริมความงามมากกว่า 1 ครั้ง/เดือน ซึ่งโดยปกติแล้วในการรักษาหรือบริการอื่น ๆ ในคลินิกเสริมความงามนั้นต่างต้องใช้ระยะเวลาค่อยเป็นค่อยไปในการรักษาถึงจะเห็นผลอย่างชัดเจน การที่ผู้ใช้บริการ

อยากได้ผลลัพธ์การรักษาที่เห็นผลไว้นั้น ย่อมต้องมีความถี่ในการรับบริการที่มากขึ้น เพื่อประสิทธิภาพในการรักษาที่มีความต่อเนื่อง และเห็นผลในการรักษาได้ไวมากขึ้น แต่ในปัจจัยด้านการต้อนรับของคลินิกผู้ใช้บริการคลินิกเสริมความงามที่ให้ความสำคัญปัจจัยนี้ มีโอกาสที่ใช้บริการคลินิกเสริมความงามน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ครั้ง/เดือน สอดคล้องกับกลยุทธ์ดีพัสร์ศรีสุนทรรัตน์ (2564) เรื่องปัจจัยในการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามและคลินิกศัลยกรรมความงามของกลุ่มลูกค้าเพศชายในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่พบว่ากลุ่มพนักงานเคาน์เตอร์ให้บริการ ผู้บริโภคไม่ได้มีความคาดหวังมากนัก เพียงแค่ให้การบริการเป็นไปในระดับที่ได้มาตรฐานเพียงพอ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามสามารถสรุปองค์ความรู้จากการศึกษาได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าการศึกษานี้ค้นพบปัจจัยที่ส่งผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล คือ อายุ และจังหวัดที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน ปัจจัยด้านพฤติกรรมการใช้บริการ คือ ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการ วิธีการเลือกใช้บริการ และการหาข้อมูลก่อนใช้บริการ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบุคลากร ด้านกายภาพ และด้านกระบวนการ ดังนั้นคลินิกเสริมความงามที่ต้องการให้ผู้ใช้บริการด้วยความถี่สูง ควรนำปัจจัยเหล่านี้ไปเป็นแนวทางในการวางกลยุทธ์ของธุรกิจ เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างสูงสุด และกลับมาใช้บริการซ้ำ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ปัจจัยกระบวนการรักษาที่เห็นผลไว มีผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามในเชิงบวก ซึ่งแน่นอนว่าการรักษาที่จะเห็นผลไวอย่างปลอดภัยนั้น ประกอบด้วยหลายปัจจัย อาทิ ความชำนาญของแพทย์ เครื่องมือที่ใช้ ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ เป็นต้น คลินิกเสริมความงามที่อยากเจาะกลุ่มลูกค้าที่มีกำลังซื้อสูงจึงควรให้ความสำคัญกับแพทย์ผู้รักษาที่ต้องมีความเชี่ยวชาญชำนาญการ ผลิตภัณฑ์และเครื่องมือที่ใช้ในการรักษามีความทันสมัยมีมาตรฐาน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้กระบวนการรักษาเห็นผลได้ไวและผู้บริโภคมีความประทับใจ อาจเกิดเป็นความภักดีต่อคลินิกในอนาคตได้

2. ปัจจัยด้านการให้การต้อนรับ มีผลต่อความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามในเชิงลบ ผู้ประกอบธุรกิจคลินิกเสริมความงามจึงต้องปรับปรุงในประเด็นนี้ ให้ลูกค้าสามารถพึงพอใจเพิ่มมากขึ้นและมาใช้บริการซ้ำ ๆ อาทิ มีการเสิร์ฟน้ำ ของว่าง มีที่นั่งรออย่างเพียงพอ พนักงานต้อนรับมีความยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งถัดไป

1. ทำการศึกษาในประเด็นอื่น ๆ เพิ่มเติม จากการพัฒนาของนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางความงาม เช่น ความเต็มใจจะจ่ายในนวัตกรรมความสวยงามรูปแบบใหม่ เป็นต้น

2. ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อความหลากหลายทางการศึกษา เช่น Ordered Logit Model ที่เป็นแบบจำลองทางเลือกตามลำดับ จากการแบ่งกลุ่มที่มีลักษณะของการจัดเรียงลำดับมาก – น้อยของทางเลือกต่าง ๆ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2563). คลินิกเสริมความงามฟื้นฟูหลังปลดล็อกเปิดบริการได้. สืบค้น 5 ตุลาคม 2564, จาก www.bangkokbiznews.com/health/899896
- กฤตชติพัชร ศรีสุคนธ์รัตน์. (2564). ปัจจัยในการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามและคลินิก ศัลยกรรมความงามของกลุ่มลูกค้าเพศชายในจังหวัดกรุงเทพมหานคร (สารนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จุฑาลักษณ์ กุประดิษฐ์. (2563). พฤติกรรมและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 14(34), 111-124.
- ชลชัย โพธิ์สุนทร. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อความถี่ในการใช้บริการระบบพร้อมแพทย์ของลูกค้า ธนาคารกรุงเทพ จำกัด(มหาชน) ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 14(1), 119-138.
- เพิ่มทรัพย์ เวชสุกกรม. (2563). ปัจจัยเชิงสาเหตุกลยุทธ์การตลาดสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อคุณค่าตราสินค้าของผู้ประกอบการคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(10), 364-380.
- ภรณีพา จันทร์คำ. (2556). กลยุทธ์ตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการคลินิกเวชกรรมดูแลผิวหน้าของประชาชน จังหวัดอุดรธานี. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 10(49), 97-104.
- รุ่งนภา กิตติลาภ. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารการศึกษาและวิจัยพุทธศาสนา*, 6(1), 60-74.
- สุวรรณา โพธิ์อ่อน. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อที่อยู่อาศัยของบุคลากรมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อเนสต็อคส์. (2562). ผลสำรวจพฤติกรรมและการเข้าคลินิกเสริมความงามของกลุ่มตัวอย่าง 9,351 คน พ.ศ. 2562. สืบค้น 10 ธันวาคม 2564, จาก www.hd.co.th/beauty-clinic-survey-2019
- Cochran, W.G. (1977). *Sampling Techniques* (3rd Edition). New York: John Wiley & Sons.

การพัฒนาตัวชี้วัดในการบริหารจัดการโครงการสังฆประชาชนเคราะห์
ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี*

INDICATORS DEVELOPMENT FOR THE MANAGEMENT OF SANGHA
PRACHANUKROH PROJECT OF THE SANGHA ORDER,
NONTHABURI PROVINCE

พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร)

Phrakhruwimonsuwannakorn (Somphong Chantawaro)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Krisada.sae@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชน 2. เพื่อศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการ 3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาตัวชี้วัดในการบริหารจัดการโครงการสังฆประชาชนเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงผสมวิธีระหว่าง การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูปหรือคน ได้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ 10 รูปหรือคน วิเคราะห์เนื้อหาหาประกอบบริบท และการวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 399 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือวิจัยที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการโครงการในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.48) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง 2. กระบวนการในการบริหารจัดการโครงการ ประกอบด้วย 4 กระบวนการ คือ กระบวนการบริหารงานบุคคล กระบวนการบริหารเงิน กระบวนการบริหารวัสดุอุปกรณ์ และกระบวนการบริหารจัดการ 3. การพัฒนาตัวชี้วัดประกอบด้วย 1) มีความโปร่งใสในการบริหารโครงการและตรวจสอบได้ 2) มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน 3) มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารอย่างทั่วถึง 4) มีความรับผิดชอบต่อคณะสงฆ์และสาธารณชน 5) มีการพัฒนาประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง 6) มีการอบรมให้ความรู้ และส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเป็นประจำ 7) มีระบบและกลไกในการกลั่นกรองและช่วยเหลือประชาชนอย่างเท่าเทียม 8) มีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้และ

ส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน 9) เป็นศูนย์กลางในการประสานงาน 10) มีการจัดตั้งมูลนิธิหรือกองทุนสนับสนุนโครงการ

คำสำคัญ: การพัฒนาตัวชี้วัด; การบริหารจัดการ; โครงการสังฆประชานุเคราะห์

Abstract

The objectives of this research article were: 1. to study the level of people's opinions, 2. To study the management process, and 3. To present the development of indicators for the management of the Sangha Prajanukroh project (Sangha and People Welfare) of the Nonthaburi Provincial Sangha Order, conducted by the mixed research methods. The qualitative research, field data were collected from 18 key informants by in-depth-interview script used as a tool for data collection. and from 10 participants in focus group discussions Data were Analyzed by content descriptive interpretation. The quantitative research, by survey method, data were collected from a sample of 399 people using random stratification. The research tool used was a questionnaire. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research results showed that 1. The overall project management had an average ($\bar{X}$ = 3.48), which was at a moderate level. 2. The project management process consisted of 4 processes: personnel management process money management process material management process. 3. The development of indicators consists of: 1). There is transparency in project management and can be audited. 2) there was clear duty division, 3) there was comprehensive public relations 4) there was responsibility towards the Sangha and the public, 5) there was continuous people's quality of life, 6) there was regularly training for knowledge dissemination and ethical promotion, 7) there was screening mechanism for people equal helping, 8) there was monastery development to be the learning and career promotion center for people, 9) monasteries were coordinating centers and 10) organizing foundations or funds to support the project.

Keywords: Indicators Development; Management; Sangha Prachanukroh Project

บทนำ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา เป็นการปกครองเพื่อบังคับบัญชาดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในความเรียบร้อยดีงาม ส่วนการบริหารจะเป็นไปเพื่อการบริหารจัดการที่จะประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารควรยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารเองต้องประพฤติธรรม และใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหาร และต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งพึงสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเห็นจะได้ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่เพราะเสียสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อย เพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่” (เฉลิมพล โสมอินทร์, 2546)

คณะสงฆ์โดยเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มหาวชิราลงกรณ ประธานอำนวยการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีดำริที่จะเสริมสร้างและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล 5 มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน (พระราชรัตนาลงกรณ์ (พระพิศิษฐ์ สุวีโร) และคณะ, 2562) ตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จำนวน 5,914 หน่วยทั่วประเทศ ที่ได้ดำเนินการตามหัวข้ออบรม 8 หัวข้อ คือ ศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูทศเวทิตาธรรม และสามัคคีธรรม โดยมีเป้าหมายให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติร่วมกับคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรเครือข่ายชาวพุทธ ได้ขับเคลื่อนโครงการเพื่อสนับสนุนนโยบายดังกล่าว โดยกำหนดเป้าหมายทุกตำบล ทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ พร้อมทั้งตั้งเป้าตัวชี้วัดให้เกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างเป็นรูปธรรม ภายใน 4 ปี (ปี 2557 - 2560) (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557)

โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 กำหนดรูปแบบในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในรูปของการบูรณาการความร่วมมือทั้งจากคณะสงฆ์ ภาคส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ภาคเอกชน องค์กรสมาคม มูลนิธิ และภาคประชาชน ตลอดจนทั้งองค์กรเครือข่ายความร่วมมือทางพระพุทธศาสนา ทุกภาคส่วน ในรูปของคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน เพื่อให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน การสร้างสังคมประเทศชาติ ให้มีความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน ทำให้สังคมสงบร่มเย็น และเกิดสันติสุขอย่างยั่งยืน โดยใช้กลไกทางพระพุทธศาสนา การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานระดับจังหวัด จังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการ ฯ ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เป็นกรรมการที่ปรึกษา ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นรองประธานกรรมการ หัวหน้าส่วน

ราชการในจังหวัด เป็นกรรมการ ผู้แทนจากหน่วยงาน องค์กร สมาคม มูลนิธิ หรือผู้แทนภาคประชาสังคมในจังหวัด เป็นกรรมการ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ทำหน้าที่เป็นเลขานุการและให้เลขานุการเลือก บุคคลทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกประสานงาน กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน ควบคุม ดูแล เพื่อให้การปฏิบัติงานในระดับจังหวัด บรรลุเป้าหมาย และปรากฏเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ส่งเสริมสนับสนุนให้คำปรึกษา และแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการให้กับคณะกรรมการ ระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ตามที่เห็นสมควร เพื่อให้การปฏิบัติงานดำเนินไปได้โดยสะดวก พร้อมทั้งติดตามประเมินผล นำเสนอข้อบกพร่อง เพื่อการแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ โดยยิ่งขึ้นไป สนับสนุนส่งเสริมให้รักษาศีล 5 ในแต่ละระดับเป็นไปด้วยดี แพร่หลาย สร้างทัศนคติที่ดี และสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้รักษา พร้อมทั้งให้มีการจัดกิจกรรมการศึกษาอบรม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในเรื่องอันเกี่ยวข้องกับศีล 5 อย่างต่อเนื่อง สนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ สร้างกระแสและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบ เห็นความสำคัญมีความตระหนักและสมัครเข้าร่วมโครงการ มีอำนาจสั่งการให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในจังหวัดส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการดำเนินโครงการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ จัดทำสรุปรายงานผลการดำเนินงานโครงการภายในจังหวัด และรายงานให้สำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ ตามกรอบระยะเวลา และพิจารณาดำเนินการ หรือสั่งการอื่น ๆ ตามที่เห็นสมควร (สำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ, 2557)

ทั้งนี้ จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมา เจ้าคณะจังหวัด พร้อมกับเจ้าคณะอำเภอทุกแห่ง และส่วนราชการ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ได้ร่วมกันขับเคลื่อนการสร้างความปลอดภัยของสมณฉันท์โดยใช้มิติทางศาสนาที่คนไทยเลื่อมใสศรัทธา (ศีล 5) ประกอบด้วย การงดเว้นจากการทำชีวิตสัตว์ให้ตกล่วงไป (ปาณาติปาตา เวรมณี) การงดเว้นจากการถือเอาของที่ไม่ใช่ของมิได้ให้ (อทินนาทานา เวรมณี) การงดเว้นจากการประพฤติดินในกาม (กาเมสุ มิจฉา จารา เวรมณี) การงดเว้นจากการกล่าวเท็จ (มุสาวาทา เวรมณี) และการงดเว้นจากการดื่มสุรา และเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท (สุราเมรัยมัชฌิมาทฎฐานา เวรมณี) โดยได้ร่วมกันขับเคลื่อนการสร้างความปลอดภัยของสมณฉันท์โดยใช้มิติทางศาสนาที่คนไทยเลื่อมใสศรัทธา ส่งเสริมให้ทุกชุมชนรักษาศีล 5 เพื่อความสงบร่มเย็นแก่ตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ ทั้ง 3 ระยะ ทั้งในเชิงปริมาณควบคู่กับเชิงคุณภาพ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยของสมณฉันท์ของคนในชาติ ปัจจุบันจังหวัดสมุทรสงคราม มียอดสมัครเข้าร่วมโครงการ จำนวน 157,975 คน คิดเป็นร้อยละ 81.27 (โครงการรักษาศีล 5, 2564)

โครงการสังฆประชานุเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี เกิดขึ้นบนพื้นฐานของการช่วยเหลือประชาชนตามแนวทางของงานสาธารณสงเคราะห์ กล่าวคือ การช่วยเหลือประชาชนที่ตกทุกข์ได้ยาก โดยการมอบสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ เพื่อเป็นการบรรเทาทุกข์ให้แก่ประชาชนใน

เบื้องต้น การช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียง การสงเคราะห์ผู้ประสบภัยต่าง ๆ อาทิเช่น ผู้ประสบภัยน้ำท่วม ผู้ประสบอัคคีภัย เป็นต้น

ที่ผ่านมาโครงการสังฆประชานุเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีจะได้รับความร่วมมือจากทางพระสังฆาธิการในเขตปกครองเป็นอย่างดี แต่ก็ยังขาดตัวชี้วัดในการวัดผลการประสบความสำเร็จของโครงการว่าสำเร็จอยู่ในระดับไหน ส่งผลให้โครงการไม่สามารถตอบคำถามของสังคมได้ ว่าสำเร็จหรือไหมอย่างไร ประกอบกับที่ผ่านมาการบริหารจัดการโครงการยังขาดเครื่องมือในการวัดผลและประเมินผลโครงการที่ดี ซึ่งจะส่งผลให้การขับเคลื่อนโครงการทำได้ยาก

การพัฒนาตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ จึงเป็นเครื่องมือทางการบริหารจัดการโครงการที่ดี ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยของรุ่งรัตน์ หัตถกรรม และคณะ (2560) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดความสุขมวลรวมของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและงานวิจัยของสมภาร ดอนจินดา และคณะ (2556) ได้วิจัยเรื่อง ตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจกึ่งแสวงหากำไร โดยประยุกต์ใช้หลักการบาลานซ์สกอร์การ์ด : กรณีศึกษาโครงการตามพระราชดำริ ซึ่งทั้งสองเรื่องแสดงให้เห็นว่า ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการเป็นเครื่องมือทางการบริหารจัดการโครงการที่ดี

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาเรื่อง การพัฒนาตัวชี้วัดในการบริหารจัดการโครงการสังฆประชานุเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี เพื่อศึกษาศึกษาระดับความคิดเห็นในการบริหารจัดการโครงการสังฆประชานุเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี และพัฒนาตัวชี้วัดในการบริหารจัดการโครงการและนำเสนอคณะสงฆ์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการโครงการสังฆประชานุเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการโครงการสังฆประชานุเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดในการบริหารจัดการโครงการสังฆประชานุเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวชี้วัดในการบริหารจัดการโครงการสังฆประชานุเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประชาชนภายในชุมชนวัดบัวขวัญ (พระอารามหลวง) วัดสังฆทาน วัดชลประทานรังสฤษฎ์ และวัดละหาร รวมจำนวน 118,489 คน โดยคำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 399 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) ได้แก่ ประชาชนภายในชุมชนวัดบัวขวัญ (พระอารามหลวง) วัดสังฆทาน วัดชลประทานรังสฤษฎ์ และวัดละหาร เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิจัยเป็นสถิติเบื้องต้น เช่น ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางและความเรียง

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวชี้วัดในการบริหารจัดการโครงการสังฆประชาชนเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิรวมทั้งผู้บริหารคณะสงฆ์ ผู้นำท้องถิ่นและประชาชน จำนวน 18 รูปหรือคน เพื่อสังเคราะห์เป็นรูปแบบเบื้องต้น แล้วจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อพัฒนารูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนสรุปเป็นองค์ความรู้ในการวิจัย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Contents Analysis) นำเสนอข้อมูลในรูปแบบตาราง ความเรียง และรูปแบบ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญในการพัฒนาตัวชี้วัดในการบริหารจัดการโครงการสังฆประชาชนเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการโครงการสังฆประชาชนเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

1.1 ผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชาย จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 58.4 ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถามช่วงอายุ มากกว่า 40 ปีจำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.1 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่าจำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 51.1 เป็น ตัวแทนชุมชน 295 คน คิดเป็นร้อยละ 73.9

1.2 การบริหารจัดการโครงการสังฆประชาชนเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.48) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านบำรุงกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ($\bar{X}$ = 3.47) อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการเกื้อกูลประชาชน

หรือสรรพสัตว์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.56) อยู่ในระดับมาก และด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.43) อยู่ในระดับปานกลาง

1.3 การบริหารจัดการโครงการสังคมประชาชนเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านบำรุงกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.47) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าการสร้างห้องกรรมฐานสำหรับพระสงฆ์และประชาชนทั่วไป มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.58) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือการจัดสร้างห้องสมุดของวัดเพื่อให้บริการมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.49) อยู่ในระดับปานกลาง และการส่งเสริมการสร้างโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.41) อยู่ในระดับปานกลาง

1.4 การบริหารจัดการโครงการสังคมประชาชนเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.43) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เป็นวัดต้นแบบในโครงการกฐินปลอดเหล้าของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.49) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ การสนับสนุนโครงการวัดปลอดบุหรี่ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.48) อยู่ในระดับปานกลาง และเป็นที่ตั้งศูนย์ประสานงานของกรมควบคุมความประพฤติมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.26) อยู่ในระดับปานกลาง

1.5 การบริหารจัดการโครงการสังคมประชาชนเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.47) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีการระดมทุนช่วยจัดสร้างโรงพยาบาลมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.55) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือมีการสนับสนุนให้มีการจัดสร้างสถานที่รองรับสำหรับผู้พักอาศัย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.52) อยู่ในระดับมาก และมีการสร้างตึกผู้ป่วยให้กับโรงพยาบาลมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.30) อยู่ในระดับปานกลาง

1.6 การบริหารจัดการโครงการสังคมประชาชนเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.52) ซึ่งอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การบริจาคยานพาหนะให้มหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อการเผยแผ่ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.61) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือมีการช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยอาหารและเครื่องดื่ม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.55) อยู่ในระดับมาก และสนับสนุนที่พักพิงและทุนการศึกษาแก่เด็กที่ยากจนแต่เรียนดี ($\bar{X}$ = 3.44) อยู่ในระดับปานกลาง

2. กระบวนการในการบริหารจัดการโครงการสังคมประชาชนเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย

2.1 กระบวนการในการบริหารจัดการโครงการสังคมประชาชนเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านกระบวนการบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย สงฆ์ให้วัดตั้งและดำเนินการโรงเรียนราษฎร์เองตามกฎหมาย โรงเรียนราษฎร์เป็นโรงเรียนสำหรับนักเรียนยากจน ให้ศึกษา

เล่าเรียนโดยไม่เสียค่าเล่าเรียน บางแห่งจัดเก็บค่าเล่าเรียนแต่ในอัตราต่ำ บางวัดจัดให้มีการศึกษาผู้ใหญ่สำหรับพระภิกษุสามเณรตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษา รวบรวมปัจจัยเครื่องอุปโภคบริโภคส่งไปให้แก่ผู้ประสบสาธารณภัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมที่เกิดจากความเห็นแก่ตัวของมนุษย์เป็นพื้นฐาน สมาชิกของสังคมทุกคนต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ถูกต้อง พระสงฆ์และวัดควรสงเคราะห์ประชาชน คือ ควรสงเคราะห์ฝ่ายจิตใจให้มีสติปัญญา รู้จักแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ควรสงเคราะห์ทางด้านศีลธรรม ควรสงเคราะห์ให้มนุษย์มีความสว่างทางวิญญาณ ควรสงเคราะห์ให้กินอยู่แต่พอดี ควรสงเคราะห์ในการให้ธรรมมากกว่าให้วัตถุ ควรสงเคราะห์ให้เขามีความเข้มแข็ง การพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ว่า พระสงฆ์ควรดำเนินการพัฒนาประชาชน โดยเน้นการพัฒนาจิตใจเป็นหลัก โดยการจัดตั้งโครงการรณรงค์ลดละเลิกอบายมุข และโครงการเสริมเพื่อพัฒนาสภาพเป็นอยู่ของประชาชน เช่น โครงการศูนย์เด็กเล็ก บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือผู้อยู่อาศัยในวัดนั้น ๆ การเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ

2.2 กระบวนการในการบริหารจัดการโครงการสังฆปรินายกของคณะสงฆ์ จังหวัดนนทบุรี ด้านกระบวนการบริหารการเงิน ประกอบด้วย เนื่องจากพระสังฆาธิการกับผู้รับสาธารณสงเคราะห์ฝ่ายการเงินมักจะมีส่วนร่วมอยู่ในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานระยะยาวของกิจการต่าง ๆ การบริหารทรัพย์สิน พระสังฆาธิการกับผู้รับสาธารณสงเคราะห์ฝ่ายการเงินต้องพยายามที่จะทำให้การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การพัฒนาชุมชนนั้น จะต้องพัฒนาทางด้านวัตถุและพัฒนาจิตใจ การพัฒนาชุมชน คือ กระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นทั้งนี้ โดยให้ประชาชนเข้าร่วมมือและริเริ่มดำเนินงานเอง ศาสนสถานและศาสนวัตถุของวัดวาอารามต่าง ๆ จักได้รับการปรับปรุง พัฒนาให้เป็นไปด้วยดี วัดต้องมีงบประมาณของวัดในการบำรุงรักษาและซ่อมแซมภายในวัดต้องรื้อผ้าป่าและกฐินเป็นปีที่ตั้ง จะทำให้เกิดประโยชน์อย่างไรบ้าง ช่วยเหลือแนะนำในการทำบุญชื่ครูภัณฑ์ ลูกหลานของวัดขึ้นไว้เป็นหลักฐาน ช่วยเหลือแนะนำในการที่จะจัดให้มีเณรของวัด ขึ้นไว้เป็นหลักฐาน

2.3 กระบวนการในการบริหารจัดการโครงการสังฆปรินายกของคณะสงฆ์ จังหวัดนนทบุรี ด้านกระบวนการบริหารวัสดุอุปกรณ์ ประกอบด้วย การบริหารงานวัสดุอุปกรณ์ จะเกี่ยวกับการบริหารต่าง ๆ หลายด้านด้วยกัน ต้องใช้ผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์ งานวัสดุอุปกรณ์เป็นงานที่ต้องการความละเอียด วัสดุอุปกรณ์ การนำวัสดุอุปกรณ์ไปใช้ และสุดท้ายก็คือ การเสื่อมสภาพ หรือหมดอายุการใช้งานก็ต้องจำหน่ายออกจากบัญชี เพื่อที่จะหาทดแทนใหม่ ในเรื่องของระบบบริหารวัสดุอุปกรณ์ การงบประมาณ โดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณ และการเงินตลอดจนการใช้งบประมาณในการควบคุมงาน การบริหารว่าเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารใช้อำนาจตลอดจนใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ หรือคาดว่าจะมีการดำเนินงานของสถาบันหรือหน่วยงานนั้น ๆ องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้เขียนโครงการขออนุมัติตามระเบียบในการของงบประมาณแผ่นดินมา

ดำเนินงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดและประโยชน์ในการใช้สอยควบคุม ติดตาม ให้ครูที่รับผิดชอบงานและโครงการและความหมายในการผลิตผลลัพธ์ที่ต้องการใช้พลังงาน เวลา วัสดุ หรือปัจจัยอื่น ๆ ต่ำที่สุดความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้าและผลที่ออกมา เพื่อสร้างให้เกิดต้นทุนสำหรับทรัพยากรต่ำสุดโดยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างประหยัด มีความรวดเร็วสูญเสียน้อยที่สุด

2.4 กระบวนการในการบริหารจัดการโครงการสังฆประชาบาลเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดนนทบุรี ด้านกระบวนการบริหารจัดการ ประกอบด้วย พระสงฆ์จะต้องพยายามสร้างเครือข่ายประสานงานและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคณะสงฆ์ให้เป็นชุมชนหรือกลุ่ม เพื่อที่จะทำให้สังคมหรือชุมชนรอบข้างยอมรับ จึงจะทำให้การสร้างชุมชนนั้นมีการเรียนรู้ อาจเกิดจากความร่วมมือจากทางวัดเอง หรือจากประชาชน ชาวบ้าน แม้แต่ทางราชการ จัดสร้างขึ้นให้วัดดูแลได้ อาจให้ใช้สถานที่แล้วมีพระภิกษุ สามเณร เป็นผู้ดูแลรักษา ให้บริการแก่ประชาชน ในกิจการด้านการพัฒนาหมู่บ้าน ตำบล ท้องถิ่น วัดอาจให้ใช้สถานที่ ส่งเสริมการศึกษาของเยาวชนและประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น โรงเรียน พระปริยัติธรรม โรงเรียนประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษาในวัด ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด รวมทั้งการจัดให้วัดเป็นอุทยานการศึกษา เป็นแหล่งความรู้แก่เยาวชนและประชาชน ชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ ทางด้านเศรษฐกิจ เพราะคณะสงฆ์มีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์สามัคคีกันดีเป็นรูปแบบแล้ว ระบบการจัดการ การบริหารชุมชน การปกครองก็เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาสังคมกลุ่มย่อย ๆ ไปสู่การพัฒนาสังคมขนาดใหญ่ขึ้น การจัดหน่วยบรรเทาสาธารณภัยหรือการจัดการให้ฟรีในพิธีงานศพ ไม่เก็บค่านำค่าไฟไม่เก็บค่าเจ้าพนักงาน หากเขามีศรัทธาก็จะทำบุญ

3. การพัฒนาตัวชี้วัดในการบริหารจัดการโครงการสังฆประชาบาลเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย

- 3.1 มีความโปร่งใสในการบริหารโครงการและตรวจสอบได้
- 3.2 มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่พระภิกษุสามเณรตามความรู้ความสามารถอย่างชัดเจน
- 3.3 มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการให้ประชาชนรับรู้อย่างทั่วถึง
- 3.4 มีความรับผิดชอบต่อคณะสงฆ์และสาธารณะ และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
- 3.5 มีการพัฒนาประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง
- 3.6 มีการอบรมให้ความรู้ และส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่พระภิกษุสามเณร และประชาชนในเป็นประจำ
- 3.7 มีระบบและกลไกในการกลั่นกรองและช่วยเหลือประชาชนอย่างเท่าเทียม
- 3.8 มีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้และส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน
- 3.9 เป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่าง บ้าน วัด ราชการ อย่างสม่ำเสมอ
- 3.10 มีการจัดตั้งมูลนิธิหรือกองทุนสนับสนุนโครงการสังฆประชาบาลเคราะห์

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงการพัฒนาตัวชี้วัดในการบริหารจัดการโครงการสังฆประชาชนเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายดังนี้

1. การบริหารจัดการโครงการสังฆประชาชนเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.48) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านบำรุงกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ($\bar{X}$ = 3.47) อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.56) อยู่ในระดับมาก และด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.43) อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเลิศพิพัฒน์ จันทพลโย (แก้ววันทอง) (2554) ได้กล่าวไว้ใน บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมโลกาภิวัตน์ว่า บทบาทด้านสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ บทบาทด้านนี้ของพระสงฆ์หากพูดไปแล้ว นับว่ามีความสำคัญไม่น้อย เพราะต้องคำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทย ความเป็นพระพุทธศาสนาอยู่ในที่นี้ด้วย เพราะสร้างวัด สร้างศาสนวัตถุต้องให้เป็นเอกลักษณ์ที่ดำรงไว้ซึ่งความเป็นพุทธ คำว่าความเป็นพุทธกับความเป็นไทยนั้นหมายถึงสิ่งเดียวกันเพราะความเป็นไทยมา จากรากฐานของความเป็นพุทธ มาจากรากฐานแห่งความคิดอันเป็นพุทธ พระสงฆ์ต้องเป็นแบบอย่างในเชิงของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไว้ เพราะวัฒนธรรมคือวิถีชีวิตของปวงชนชาวไทย ด้านสาธารณสงเคราะห์ บทบาทของพระสงฆ์ในด้านสาธารณสงเคราะห์ เรายังเห็นได้ชัดเจนว่า พระสงฆ์ที่มีบารมี มีเอกลาภมาก ๆ ท่านไม่ได้เก็บไว้เพียงตัวท่านเอง หากแต่ได้ช่วยสร้างโรงพยาบาล ที่ว่าการอำเภอ อนามัยตำบล ศาลาที่ประชุม ศาลาพักริมทาง ทำบ่อน้ำ ทำสะพาน ฯลฯ บทบาทด้านสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ อันเป็นบทบาทหลักอีกด้านหนึ่ง ที่หมายถึง ด้านการก่อสร้าง การพัฒนาศาสนวัตถุ โดยเริ่มจากการสร้างศาสนวัตถุภายในวัดของพระสงฆ์ สร้างเพื่อให้เป็นที่สะดวกแก่การศึกษาธรรมปฏิบัติธรรมมิใช่เป็นการสร้างเพื่ออวดอ้างบารมี แข่งขันความฟุ้งเฟ้อหรูหรา

2. กระบวนการในการบริหารจัดการโครงการสังฆประชาชนเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 4 กระบวนการ คือ กระบวนการบริหารงานบุคคล กระบวนการบริหารเงิน กระบวนการบริหารวัสดุอุปกรณ์ และกระบวนการบริหารจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูอุดมปิยธรรม (เกรียงศักดิ์ ปิยธมโม) (2557) วิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถแบ่งออกเป็นปัจจัยหลัก ๆ ได้ 2 ปัจจัยคือ ปัจจัยภายนอกและ ปัจจัยภายใน 1. ปัจจัยภายนอก คือ 1) ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม 2) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี 3) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ 4) ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย 2. ปัจจัยภายใน คือ 1) ปัจจัยด้านบุคลากร 2) ปัจจัยด้านการเงิน 3) ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ 4) ด้านการบริหาร ดังนั้น วัดและคณะสงฆ์ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานในด้านการสาธารณสงเคราะห์ทุกระดับควรมี

การเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอและควรเสริมปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น และควรมีการกระจายอำนาจหน้าที่ กระจายการปฏิบัติงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่อย่างเหมาะสม ประกอบกับควรทำงานอย่างมีระบบเป็นแนวทางเดียวกัน และมีเครือข่ายร่วมมือกัน โดยการใช้ความรู้ความสามารถของบุคลากรให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนมีความประพฤติดีและงดงามด้วยศีลางริยวัตรตามหลักพระธรรมวินัย มีความอดทน เสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาต่อไป

3. การพัฒนาตัววัดในการบริหารจัดการโครงการสังฆประชานุเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 1. มีความโปร่งใสในการบริหารโครงการและตรวจสอบได้ 2. มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่พระภิกษุสามเณรตามความรู้ความสามารถอย่างชัดเจน 3. มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการให้ประชาชนรับรู้อย่างทั่วถึง 4. มีความรับผิดชอบต่อคณะสงฆ์และสาธารณะ และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง 5. มีการพัฒนาประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง 6. มีการอบรมให้ความรู้ และส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนในเป็นประจำ 7. มีระบบและกลไกในการกลั่นกรองและช่วยเหลือประชาชนอย่างเท่าเทียม 8. มีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้และส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน 9. เป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่าง บ้าน วัด ราชการ อย่างสม่ำเสมอ 10. มีการจัดตั้งมูลนิธิหรือกองทุนสนับสนุนโครงการสังฆประชานุเคราะห์ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูไพศาลพัฒนคุณ (สมพร ฐิตปุณฺโญ) (2557) วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดปทุมธานี พบว่า 1. สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคของการจัดการประสิทธิภาพงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดทั้ง 4 ด้าน คือ 1) การช่วยเหลือเกื้อกูล 2) งานการสาธารณะประโยชน์ 3) งานการจัดการสาธารณสมบัติ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ เป็นบทบาทหน้าที่ของวัดที่ดำเนินการอยู่เป็นปกติอยู่แล้ว แต่โดยสภาพทั่วไป คือ คนไม่ค่อยรู้ สังคมยังไม่เข้าใจ ชุมชนก็ยังไม่เข้าใจ ความร่วมมือมีปัญหาและอุปสรรคทั่วไป ได้แก่ ปัญหาด้านระบบงาน แผนงาน โครงการ ที่ยังไม่ชัดเจน ปัญหาด้านคณะทำงานหรือบุคลากรผู้รับผิดชอบ ปัญหาด้านการสื่อสารการทำงานและการประสานงานที่จะส่งผลต่อการให้บริการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัด 2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัด แต่ละด้าน คือ 1) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูล ต้องสร้างความพร้อมตั้งแต่ความเป็นผู้นำของเจ้าอาวาสที่ต้องรู้ระบบการทำงาน ทั้งในยามปกติและยามวิกฤติ สร้างการมีส่วนร่วมกับกับชุมชน สังคม เพื่อคุณภาพงานการสงเคราะห์ประชาชนสงเคราะห์ชุมชนและสังเคราะห์สังคม 2) ด้านกิจการงานการสาธารณะประโยชน์ วัดต้องตอบสนองความต้องการของประชาชน ท้องถิ่น ชุมชน และสังคม ในทุกกิจการงานการสาธารณะประโยชน์ ที่วัดต้องพร้อมให้ความเกื้อกูล ทุกภาคส่วน และพร้อมให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วน 3) ด้านการจัดการสาธารณสมบัติ ที่เจ้าอาวาสต้องเป็นผู้นำการสร้างสาธารณสมบัติ การให้วัดเป็นสถานที่สาธารณะสมบัติ ที่ต้องมีการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์โครงการ ทั้งการให้บริการ

ประชาชน ร่วมมือกับเอกชน และสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน และ 4) งานการสาธารณะ สงเคราะห์การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ วัดต้องร่วมมือกับชุมชนทั้งการ สงเคราะห์ประชาชน พัฒนาชุมชน และสร้างสรรค์คุณภาพสังคม 3. วิธีการจัดการงานสาธารณะ สงเคราะห์ที่มีประสิทธิผลของวัดในจังหวัดปทุมธานี คือ เจ้าอาวาสต้องรับรู้สภาพการ เปลี่ยนแปลงของสังคม แล้วมีการพัฒนาวัดและบุคลากรให้มีคุณภาพ มีระบบการมีส่วนร่วม กับทุกภาคส่วน วัดต้องแสดงบทบาทการสงเคราะห์ด้านการพัฒนาคน พัฒนาครอบครัว ส่งเสริม ชุมชน และสร้างสรรค์สังคม อันจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ของการจัดการงานสาธารณะสงเคราะห์ของ วัดที่ทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่น ชุมชนมีความเข้มแข็งและสภาพสังคมที่มั่นคง

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 การพัฒนาตัวชี้วัดในการบริหารจัดการโครงการสังคมประชานุเคราะห์ ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการดำเนินงานช่วยเหลือเกื้อกูล คือ ยึดหลักคุณธรรม ใช้กำลังคนที่มีความรู้ ความสามารถ กระจายข้อมูลข่าวสารให้ทั่วถึง มีความรับผิดชอบต่อสาธารณะ

2. ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ คือ การส่งเสริม มุ่งเน้นประโยชน์ต่อคณะสงฆ์โดยรวมเป็นส่วนใหญ่ เข้าไปมีส่วนร่วมในการเติมให้เต็มให้แก่ ประชาชน การส่งเสริมพัฒนาเน้นถึงประโยชน์สูงสุด เพิ่มการส่งเสริมโรงเรียนสอนศีลธรรมทาง พระพุทธศาสนา

3. ด้านการเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่ยืนเป็นสาธารณสมบัติ คือ การอบรมพระภิกษุ สามเณรให้มีสมณสัญญา ช่วยเหลือผู้ประสบความขาดแคลน ใช้วัดเป็นสถานที่ศึกษาอบรมพุทธ ศาสนาสำหรับปัญหาในการเกื้อกูลสถานที่ เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและบุคคลทั่วไป

4. ด้านการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ คือ มุ่งเน้นให้ประชาชนรู้ถึงดี ชั่ว รู้ถึงกฎ แห่งกรรมทั่วไป มีการสร้างวัด โรงเรียน โรงพยาบาล ถนน ประปาหมู่บ้าน พิพิธภัณฑสถาน ให้ความ ร่วมมือโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นตัวกลางประสานงาน จัดตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ เดือดร้อน

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวชี้วัดในการบริหารจัดการโครงการสังฆประชาชนเคราะห์ ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การพระพุทธศาสนาและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ควรร่วมกันสร้างกลยุทธการบริหารจัดการโครงการสังฆประชาชนเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี สู่การพัฒนาคุณภาพ ชีวิตที่ยั่งยืน

2. องค์การพระพุทธศาสนาและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ควรสร้างเป็นนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจของหน่วยงาน เพื่อให้ทุกคนในหน่วยงานรู้สึกถึงความมีส่วนร่วม หรือการมีความรู้สึก ต้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ผ่านการบริหารจัดการโครงการสังฆประชาชนเคราะห์ของคณะ สงฆ์จังหวัดนนทบุรีเพื่อที่จะสร้างสรรค์การพัฒนาทีมงานในการที่จะนำพาองค์กรไปสู่ ความสำเร็จ

3. องค์การพระพุทธศาสนา ควรพิจารณากระบวนการและปัจจัยในการพัฒนาโครงการ สังฆประชาชนเคราะห์ การส่งเสริมจริยธรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้บริหารควรทบทวนโครงสร้างการบริหารงานที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยพิจารณาจากที่ ทำอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งกำหนดหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งวิธีติดต่อประสานงานระหว่าง กัน

2. ควรมีคณะกรรมการจัดการศึกษาของวัด ที่ประกอบด้วยเจ้าอาวาส ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นพระภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา พระภิกษุในวัดและบุคลากรที่อยู่ในพื้นที่ที่มีความพร้อมและ ศักยภาพที่จะทำให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ให้อุบาสก – อุบาสิกาที่มีจิตสาธารณะเข้าไปปรนนิบัติเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ เช่น การร่วมเป็นผู้สนับสนุนทุนสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานและต้องการที่จะเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาและวิจัยเรื่อง การจัดการกิจการคณะสงฆ์ เพื่อจะได้ทราบรายละเอียดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ เช่น พระสังฆาธิการผู้ปกครองคณะสงฆ์ รวมถึงผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้อง เช่น ไวยาวัจกร กรรมการวัด หรือผู้นำชุมชน เป็นต้น

2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ หรือเทคนิคในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อจะได้ทราบเทคนิค กลยุทธ์ หรือยุทธศาสตร์ที่สามารถนำมาใช้เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้

3. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษางานในกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ประการ คือ งานการปกครอง งานการศาสนศึกษา งานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา งานการสาธารณูปการ และงานสาธารณสงเคราะห์ ในด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อจักได้ทราบข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์เฉพาะแก่การคณะสงฆ์ด้านนั้น

เอกสารอ้างอิง

โครงการรักษาศีล 5. (2564). *สรุปยอดศิโยปสมัคร์โครงการศีล 5*. สืบค้น 2 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.sila5.com/report/>

เฉลิมพล โสมอินทร์. (2546). *ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล.

พระครูไพศาลพัฒนคุณ (สมพร ฐิตปัญโญ). (2557). *ประสิทธิผลการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดปทุมธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูอุดมปิยธรรม (เกรียงศักดิ์ ปิยธมโม). *รูปแบบการจัดการสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2545). *การคณะสงฆ์และการศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีการบริหาร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระไพศาล ชินช่วง. (2562). การพัฒนารูปแบบประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะตำบล
ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม*, 6(1), 169-178.
- พระราชรัตนาลงกรณ์ (พระพิศิษฐ์ สุวีโร) และคณะ. (2562). กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนา
พฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้วยแนวทางยุทธศาสตร์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 :
กรณีศึกษาหมู่บ้านโนนยาง ตำบลนาดี อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย. *วารสารสันติ
ศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 7(5), 1233-1252.
- พระเลิศพิพัฒน์ จนทปญโญ (แก้ววันทอง). (2554). บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมโลกาภิวัตน์.
วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม, 7(2), 6-16.
- รุ่งรัตน์ หัตถกรรม และคณะ. (2560). การพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดความสุขมวลรวมของ
การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. *วารสารสหวิทยาการจัดการ*, 1(1), 99-108.
- สมภาร ดอนจันดา และคณะ. (2556). ตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจกึ่งแสวงหากำไร
โดยประยุกต์ใช้หลักการบาลานซ์สกอร์การ์ด : กรณีศึกษาโครงการตามพระราชดำริ.
วารสารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 3(6), 52-60.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). คู่มือการดำเนินงาน โครงการสร้างความปรองดอง
สมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หมู่บ้านรักษาศีล 5. กรุงเทพฯ: โรง
พิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

**รูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามแนวทาง
พระพุทธศาสนาของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี***
CITIZENSHIP DEVELOPMENT MODEL IN DEMOCRATIC SYSTEM ACCORDING TO
BUDDHIST GUIDELINES OF PEOPLE IN NONTHABURI PROVINCE

อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า

Abhinya Chatchorpha

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: somchaimalison@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะความเป็นพลเมือง องค์ประกอบการพัฒนาความเป็นพลเมือง และรูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) โดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ด้วยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงและวิเคราะห์จำแนกอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ลักษณะความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 1) ด้านรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม 2) ด้านเคารพหลักความเสมอภาคและสิทธิผู้อื่น 3) ด้านเคารพความแตกต่าง และ 4) ด้านเคารพกติกา 2. องค์ประกอบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 1) ด้านอำนาจโดยความรู้ 2) ด้านอำนาจในการปฏิบัติ และ 3) ด้านอำนาจของความคิดและทัศนคติ 3. รูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี ตามหลักสัปตปुरुชธรรม 7 ประกอบด้วย 1) ด้านธัมมัญญ (ผู้รู้จักเหตุ) 2) ด้านอัตถัญญ (ผู้รู้จักผล) 3) ด้านอัตตัญญ (ผู้รู้จักตน) 4) ด้านมัตตัญญ (ผู้รู้จักประมาณ) 5) ด้านกาลัญญ (ผู้รู้จักกาลเวลา) 6) ด้านปริสสัญญ (ผู้รู้จักชุมชน) และ 7) ปุคคลัญญ (ผู้รู้จักบุคคล)

คำสำคัญ: ความเป็นพลเมือง; ประชาธิปไตย; พระพุทธศาสนา; นนทบุรี

Abstract

Objectives of this research were to study citizenship character in a democratic system of people in Nonthaburi Province, to study the component of citizenship development in a democratic system of people in Nonthaburi Province, and to propose the model of citizenship development in a democratic system according to Buddhist guideline of people in Nonthaburi Province, conducted by the qualitative research method, in-depth-interviewing 25 key informants using a structured in-depth-interview script, analyzed data by content descriptive interpretation by analytic induction bringing data from interviews to be systematically organized and classified.

Findings were as follows: 1. Citizenship characteristics in a democratic system of people in Nonthaburi Province consisted of; 1) self and social responsibility, 2) respecting the equality principle and other's rights, 3) respecting individual differences, and 4) respecting rules and regulations. 2. The components of citizenship development in a democratic system of the people in Nonthaburi Province consisted of; 1) power by knowledge, 2) operational power, and 3) opinion power and attitude. 3. A model of citizenship development in a democratic system according to Buddhism of the people in Nonthaburi Province according to Sappurisdhamma 7 consisted of 1) Dhammanyuta, 2) Atthanyuta, 3) Attanyuta, 4) Mattanyuta, 5) Kalanyuta, 6) Parisanyuta, and 7) Puggalanyuta.

Keywords: Citizenship; Buddhist Guideline; Democratic System; Nonthaburi

บทนำ

คำว่า พลเมือง จะปรากฏอยู่ในทุกระบบการปกครองของแต่ละประเทศ แต่พลเมืองจะมีบทบาทหน้าที่และบุคลิกภาพอย่างไรนั้น จะขึ้นอยู่กับระบอบทางการเมืองของรัฐนั้น ๆ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543) การสร้างความเป็นพลเมืองเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างการเมืองให้มีความเป็นประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืน โดยพลเมืองมีพื้นที่ได้แสดงออกถึงสิทธิของพลเมืองเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง และได้แสดงออกถึงความเป็นพลเมืองที่มีความผูกพันกับประเด็นสาธารณะ (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2563) สอดรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่เป็นการปกครองที่ยึดถือความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ของประเทศ มีเป้าหมายให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบและสันติสุข ภายใต้การตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองด้วยความรับผิดชอบอย่างเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับหลักธรรม วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555) รวมถึงการมีจิตสำนึก

พลเมืองที่เคารพต่อสิทธิเสรีภาพมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของสังคมภายใต้กรอบของกฎหมาย

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประเทศไทย ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน สามารถสรุปประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้ 1) การยึดติดกับรูปแบบประชาธิปไตย : ประชาธิปไตยของไทยมักให้ความสำคัญเฉพาะกับรูปแบบหรือกระบวนการทำให้เป้าหมายของประชาธิปไตยของไทยถูกละเลย 2) ระบบอุปถัมภ์ 3) การแทรกแซงทางการเมืองของทหารไทย 4) การบริหารราชการแผ่นดินแบบรัฐรวมศูนย์ 5) การคอร์รัปชัน 6) พรรคการเมืองไทยที่ขาดความเป็นสถาบันทางการเมือง 7) การพัฒนาทางเศรษฐกิจของไทย (ณัฐพล บุญยพิพัฒน์, 2562)

จังหวัดนนทบุรี มีพื้นที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน ทำให้จังหวัดนนทบุรี ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตกแต่ด้วยตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร บางพื้นที่จึงกลายเป็นแหล่งรองรับการขยายตัวของเมืองหลวง ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่าจังหวัดนนทบุรี มีความเป็นพหุนิยม (Pluralism) เนื่องจากมีความหลากหลายของกลุ่มประชากร กล่าวคือ กลุ่มคนที่อยู่มาแต่ดั้งเดิม ซึ่งยังคงความเป็นชุมชนที่โดดเด่นด้านจารีตวัฒนธรรม ส่วนกลุ่มที่อพยพย้ายถิ่นมาตั้งรกรากใหม่ เป็นกลุ่มที่ไม่มีความผูกพันทางสังคม รวมถึงประเพณีและวัฒนธรรม ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาลักษณะความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย และองค์ประกอบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยตามแนวทางพระพุทธศาสนาของประชาชนในจังหวัดนนทบุรีเพื่อใช้ในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อแสวงหาความจริงที่เป็นอยู่โดยธรรมชาติ (Naturalistic Inquiry) โดยมองภาพรวมทุกมิติ (Holistic Perspective) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่สนใจกับสภาพแวดล้อมนั้น

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีความรู้เรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จำนวน 25 รูปหรือคน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน 2) ข้าราชการที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาพลเมือง จำนวน 5 คน 3) นักการเมือง จำนวน 5 คน 4) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 5 คน และ 5) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่สร้างขึ้น เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบตัวต่อตัว

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) โดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ด้วยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงและวิเคราะห์จำแนกอย่างเป็นระบบ เพื่อตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ให้ครบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำไปสู่การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาจากผลของการวิจัยอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

ผลการวิจัย

1. ลักษณะความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี

1.1 ด้านรับผิดชอบตนเองและสังคม พบว่า บนพื้นฐานของความแตกต่างความหลากหลายของชุมชนและเชื้อชาติของประชาชน สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา (วัด โรงเรียน) และระบบราชการจึงเป็นองค์กรที่ช่วยเหลือหลอมและขัดเกลาให้ประชาชนมีความรับผิดชอบตนเองและสังคม ทำให้ประชาชนเป็นผู้ที่พึ่งตนเองได้ มีความรับผิดชอบต่อตนเองตระหนักรู้ว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม

1.2 ด้านเคารพหลักความเสมอภาคและสิทธิผู้อื่น พบว่า การอยู่ร่วมกันของพลเมืองที่มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติและศาสนา ที่เรียกว่า สังคมพหุวัฒนธรรม ประชาชนจึงยึดถือจารีตวัฒนธรรมเป็นกติกาในการจัดระเบียบสังคม และมีหลักคำสอนในพุทธศาสนาช่วยกล่อมเกล่าให้เป็นคนมีเหตุและผลนอกจากนี้กระแสโลกาภิวัตน์ ได้ทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้อะไรก็รู้ตามรูปแบบตะวันตกมากขึ้น ทำให้ประชาชนเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในหลักความเสมอ

ภาค เข้าใจถึงสิทธิของตนเองและสิทธิผู้อื่นให้มีความสำคัญกับความเท่าเทียมกันของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

1.3 ด้านเคารพความแตกต่าง พบว่า จากการที่ชุมชนมีภูมิรัฐศาสตร์ที่แตกต่างกัน จึงเกิดการเรียนรู้เพื่อจัดระเบียบโครงสร้างของชุมชน และกำหนดแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันที่เรียกว่าจารีตวัฒนธรรม ประกอบกับหลักในทางพุทธศาสนา ที่สอนให้รู้ว่าทุกสิ่งในโลกล้วนมีความแตกต่างกันเป็นพื้นฐาน และกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้ประชาชนได้รับการปลูกฝังแนวความคิดการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เป็นสากล ทำให้ประชาชนเป็นผู้ที่เปิดใจยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพความแตกต่างของสมาชิกในชุมชน และไม่ใช้ความรุนแรง

1.4 ด้านเคารพกติกา พบว่า กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมเกิดได้จากรูปแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ จารีตวัฒนธรรมและหลักพุทธศาสนา เพื่อใช้จัดระเบียบ ควบคุมสังคม และทำให้ชุมชนที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข และมีรูปแบบที่เป็นทางการคือ แนวคิดการเมืองซึ่งเข้ามามีอิทธิพลมากขึ้น ทำให้ประชาชนเป็นผู้ที่เคารพและปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับของสังคม รู้และเข้าใจผลลัพธ์ของการละเมิดกติกาของชุมชนและระเบียบ หรือข้อบังคับของสังคม เคารพ ยอมรับ และอยู่ภายใต้วิถีทางประชาธิปไตย

2. องค์ประกอบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี

2.1 ด้านอำนาจโดยความรู้ พบว่า มีภูมิรัฐศาสตร์ ซึ่งเป็นปัจจัยภายในชุมชน มีหลักพุทธศาสนาและจารีตวัฒนธรรม เกื้อหนุนให้เครือข่ายภาคประชาชนมีความเข้มแข็ง ประกอบกับการไหลบ่าของวัฒนธรรม ซึ่งเกิดจากการขยายตัวของเมืองหลวง ระบบทุนและระบบราชการ ทำให้เกิดโครงสร้างของอำนาจเชิงซ้อนขึ้น ทำให้ประชาชนเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจโครงสร้างทางการเมืองและอำนาจรัฐ การปกครองระบอบประชาธิปไตยและการใช้อำนาจหรือหน้าที่ของตนตามรัฐธรรมนูญ

2.2 ด้านอำนาจในการปฏิบัติ พบว่า มีความซับซ้อนทางวัฒนธรรม จึงก่อให้เกิดอำนาจในการปฏิบัติ กลุ่มแรกเกิดจากกลไกตามกฎหมาย ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ภาครัฐและนักการเมือง และกลุ่มที่สองเกิดจากกลไกตรวจสอบทางการเมือง ซึ่งมาจากระบบเครือข่ายที่เชื่อมโยงกับจารีตวัฒนธรรม ทำให้ประชาชนเป็นผู้ที่มีอิสระในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองรวมกลุ่มเพื่อพูดคุยและแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นทางการเมืองในชุมชน

2.3 ด้านอำนาจของความคิดและทัศนคติ พบว่า เกิดขึ้นจากภายในชุมชน ประกอบด้วย ความเป็นพหุสังคมวัฒนธรรม จารีตวัฒนธรรมของชุมชน และหลักพระพุทธศาสนา ทำประชาชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และบริบทแวดล้อมได้ดี ส่วนภายนอกชุมชน ได้แก่ ประชาธิปไตยตามรูปแบบตะวันตก ที่มีความเป็นสากลและเป็นที่ยอมรับ

กันอย่างแพร่หลาย ทำให้ประชาชนเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่เป็นไปตามวิถีประชาธิปไตย เคารพสิทธิของผู้อื่นและความเห็นของบุคคลอื่น ยอมรับความเห็นต่างของคนในชุมชน

3. พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี ตามหลักสัปปริสธรรม 7

3.1 ด้านรู้จักเหตุ พบว่า ความหลากหลายของกลุ่มคน สังคมและวัฒนธรรม ส่งผลให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกัน ทำให้ประชาชนเป็นผู้ที่ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และบริบทของชุมชน มีความรู้ความเข้าใจกฎ กติกา เงื่อนไขของชุมชน เรียนรู้เพื่อปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม

3.2 ด้านรู้จักผล พบว่า ระบอบประชาธิปไตย มีมิติผลประโยชน์สาธารณะซึ่งเกิดจากการจัดระเบียบชุมชน การจัดการทรัพยากร กลไกตรวจสอบและถ่วงดุล และมีมิติผลประโยชน์ของตนเอง เพื่อให้สามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ได้รับสิทธิประโยชน์และการยอมรับในสังคม ทำให้ประชาชนเป็นผู้ที่ยอมรับและเรียนรู้ที่จะทำความเข้าใจถึงประโยชน์ของการปฏิบัติตน หรือผลของการกระทำที่จะเกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวหรือชุมชน ตลอดจนยอมรับผลกระทบจากการกระทำทั้งในวงแคบและวงกว้าง

3.3 ด้านรู้จักตน พบว่า มูลฐานคติชนวิทยา หลักพระพุทธศาสนา และระบบราชการ ซึ่งทำให้ประชาชนเรียนรู้ความเป็นมาและหน้าที่ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ทำให้ประชาชนเป็นผู้ที่ดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของการเรียนรู้ตนเองและชุมชน ภายใต้สภาวะแวดล้อมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ที่เปลี่ยนแปลงไปตามสังคมสมัยใหม่ได้

3.4 ด้านรู้จักประมาณ พบว่า ฐานคิดแบบธรรมชาตินิยม เกื้อหนุนให้ประชาชนใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ส่วนฐานคิดแบบทุนนิยม ส่งผลให้เกิดการเผาผลาญทรัพยากรเพื่อสนองตอบความเจริญของกระแสทุนนิยม ทำให้ประชาชนเป็นผู้ที่รู้จักการดำเนินชีวิต ใช้ชีวิตอย่างสมถะพอเพียง มีสติในการคิด พิจารณาสິงต่าง ๆ รอบตัวว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ

3.5 ด้านรู้จักกาล พบว่า เกิดจากการแสดงบทบาทตามจารีตวัฒนธรรมของชุมชน และการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการวางแผนการบริหารงานภาครัฐ ที่ทำให้ประชาชนยึดถือปฏิบัติ ดังนั้นประชาชนจึงเป็นผู้ที่รู้และรับผิดชอบในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน ตระหนักและมีสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสม และรู้จักการจัดการเวลา

3.6 ด้านรู้จักชุมชน พบว่า รูปแบบเชิงสถิติ ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพและภูมิรัฐศาสตร์ ที่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงได้ยาก และรูปแบบเชิงพลวัต ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทแวดล้อมของชุมชน เช่น ทัศนคติ ทำให้ประชาชนเป็นผู้ที่ศึกษาและเรียนรู้ชุมชนที่ตนเองอาศัยปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป เรียนรู้เงื่อนไขหรือข้อตกลงของชุมชน

3.7 ด้านรู้จักบุคคล พบว่า พัฒนาการทางการเมือง ส่งผลให้โครงสร้างที่มีความซับซ้อน หลักพระพุทธศาสนาที่เน้นการคบคนดีหรือเลือกคบบัณฑิต และแนวคิดการเมือง

ตะวันตก ของผู้นำทางการเมืองหรือนักการเมือง ทำให้ประชาชนเป็นผู้ที่รู้จักความแตกต่างของแต่ละบุคคลจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ

4.รูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี

4.1 ด้านธัมมัญญ (ผู้รู้จักเหตุ) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม โดยการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเอง โดยปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และบริบทของชุมชน มีความรู้ความเข้าใจกฎ กติกา ของชุมชน

4.2 ด้านอัตถัญญ (ผู้รู้จักผล) สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเคารพความแตกต่างของกันและกัน ตระหนักว่าการกระทำใด ๆ ของตนเองย่อมมีผลต่อสังคมส่วนรวม โดยการเรียนรู้ที่จะทำความเข้าใจถึงประโยชน์ของการปฏิบัติตนและผลของการกระทำที่จะเกิดต่อตนเอง ครอบครัวหรือชุมชน ตลอดจนยอมรับผลกระทบจากการกระทำของตนเอง

4.3 ด้านอัตตัญญ (ผู้รู้จักตน) ส่งเสริมให้ประชาชนยึดมั่นในหลักพุทธศาสนา รับผิดชอบตนเองและสังคม และเคารพกติกา โดยการเรียนรู้ที่จะทำความเข้าใจถึงประโยชน์ของการปฏิบัติตนและผลของการกระทำที่จะเกิดต่อตนเอง ครอบครัวหรือชุมชน ตลอดจนยอมรับผลกระทบจากการกระทำ ของตนเองและชุมชน

4.4 ด้านมัตตัญญ (ผู้รู้จักประมาณ) ส่งเสริมให้ประชาชนเคารพหลักความเสมอภาคและสิทธิผู้อื่น รู้จักการวางตนให้มีความพอดี พอเหมาะ และพอควร โดยเป็นผู้มีสติในการคิด พิจารณาสິงต่าง ๆ รอบตัว และสามารถตัดสินใจได้ว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ และเคารพความแตกต่างทางความคิด การปฏิบัติตามกฎหมายและหลักประชาธิปไตยที่เป็นสากล

4.5 ด้านกาลัญญ (ผู้รู้จักกาลเวลา) ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถแสดงบทบาทและปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม และเคารพหลักความเสมอภาคและสิทธิผู้อื่น เคารพกติกา โดยเป็นผู้ที่รับผิดชอบต่อในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน ตระหนักและมีสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสม และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้

4.6 ด้านปริสัญญ (ผู้รู้จักชุมชน) ส่งเสริมให้ประชาชนยึดมั่นในการเคารพกติกา เคารพความแตกต่าง และรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม โดยการเรียนรู้ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ การเรียนรู้รูปแบบการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปและเรียนรู้เงื่อนไขหรือข้อตกลงของชุมชน

4.7 บุคคลัญญ (ผู้รู้จักบุคคล) ส่งเสริมให้ประชาชนเคารพความแตกต่างของกันและกัน เปิดใจยอมรับความเห็นต่าง เคารพหลักความเสมอภาคและสิทธิผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เคารพกติกาของชุมชน โดยการเรียนรู้ความแตกต่างของแต่ละบุคคล

อภิปรายผลการวิจัย

1. ลักษณะความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 1) ด้านรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ทำให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ตระหนักรู้ว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม 2) ด้านเคารพหลักความเสมอภาคและสิทธิผู้อื่น ทำให้ประชาชนมีความเข้าใจในหลักความเสมอภาค สิทธิของตนเอง เคารพสิทธิผู้อื่น และไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น 3) ด้านเคารพความแตกต่าง ทำให้ประชาชนเปิดใจยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพความแตกต่างของสมาชิกในชุมชน และไม่ใช้ความรุนแรงหรือกำลังต่อผู้ที่เห็นแตกต่าง และ 4) ด้านเคารพกติกา ทำให้ประชาชนเคารพและปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับของสังคม รู้และเข้าใจผลลัพธ์ของการละเมิดกติกาของชุมชนและระเบียบ หรือข้อบังคับของสังคม เคารพ ยอมรับ และอยู่ภายใต้วิถีทางประชาธิปไตย แสดงให้เห็นว่า ลักษณะความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยมีพื้นฐานมาจากการที่คนในชุมชน มีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข จึงต้องเรียนรู้บทบาทหน้าที่และเสรีภาพของตนเอง เคารพในเสรีภาพและศักดิ์ความเป็นมนุษย์ของคนอื่น ๆ ตลอดจนยึดหลักความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เคารพความแตกต่างของกันและกัน และเคารพกติกาในการอยู่ร่วมกัน และที่สำคัญคือการสร้างความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย โดยปลูกฝังให้พลเมืองเรียนรู้ลักษณะความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เพื่ออบรมสั่งสอนให้สมาชิกของสังคมได้เรียนรู้และประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงามและเป็นกำลังสำคัญเพื่อช่วยพัฒนาบ้านเมือง สังคม และประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นซึ่งสัมพันธ์กับบรรทัดฐานที่ดี และคณะ (2564) กล่าวว่า การหล่อหลอมและขัดเกลาทางสังคม เป็นกระบวนการในการอบรมสั่งสอนให้สมาชิกของสังคมได้รับรู้และประพฤติปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้อง มีจิตสำนึกของพลเมือง เห็นประโยชน์ของส่วนรวม การรู้จักควบคุมตนเอง การเรียนรู้และการฝึกฝนตนเองอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของกรณัฐ กระจับทุกซ์ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า หลักปฏิบัติเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วย 1) ด้านการเคารพกฎกติกา ได้แก่ ให้ความสำคัญกับการเคารพกฎกติกา เพราะเชื่อว่าจะทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม 2) ด้านเคารพสิทธิของผู้อื่น ได้แก่ เชื่อว่าการเคารพสิทธิเสรีภาพต่อตนเองและผู้อื่น ที่มีต่อสังคม จะทำให้ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และ 3) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ ความเป็นวิถีชีวิตที่มีความผูกพันกันในระบบเครือญาติ ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ประพฤติตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และความกตัญญูต่อบุคคลที่มีพระคุณ โดยมีศาสนาประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

2. องค์ประกอบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 1) ด้านอำนาจโดยความรู้ ทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจโครงสร้างทางการเมืองและอำนาจรัฐ การปกครองระบอบประชาธิปไตยและการใช้อำนาจหรือหน้าที่ของตนตามรัฐธรรมนูญ และบทบาทขององค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพ 2) ด้านอำนาจในการปฏิบัติ ทำให้ประชาชนเป็นผู้ที่มีอิสระในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง รวมกลุ่มเพื่อพูดคุยและแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นทางการเมืองในชุมชน และ 3) ด้านอำนาจของความคิดและทัศนคติ ทำให้ประชาชนเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่เป็นไปตามวิถีประชาธิปไตย เคารพสิทธิของผู้อื่นและความเห็นของบุคคลอื่น ยอมรับความเห็นต่างของคนในชุมชน แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ส่งผลให้ประชาชนมีความรู้และเข้าใจบทบาทสำคัญของความเป็นพลเมืองสิทธิการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง และมีความผูกพันกับประเด็นสาธารณะของชุมชน ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างการเมืองให้มีความเป็นประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืนและสามารถสร้างรากฐานเพื่อพัฒนาการเมืองการปกครองประชาธิปไตยของประเทศไปสู่ความก้าวหน้าและมั่นคง ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2559) กล่าวว่า หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรเข้ามาทำงานร่วมกันภายใต้วัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองสำหรับเด็กและเยาวชน 2) การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองโดยผ่านทางสื่อมวลชน 3) การเชื่อมโยงประสานเครือข่ายภาครัฐและเอกชน สอดคล้องกับงานวิจัยของธนาชัย สุนทรอนันตชัย และคณะ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง หน้าที่ของพลเมืองกับการเสริมสร้างสิทธิเสรีภาพสู่ความเป็นพลเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้ตัวแบบการกำหนดหน้าที่พลเมืองประสบความสำเร็จ ได้แก่ 1) พลเมืองมีความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองและมีความตื่นรู้ 2) มีองค์กรหน่วยงานขึ้นรับผิดชอบด้านการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองเป็นการเฉพาะ 3) ผู้จัดการศึกษา ครู และผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักในหน้าที่ของความเป็นพลเมือง รวมถึงมีองค์ความรู้ในกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง 4) ชุมชนและท้องถิ่นให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง และ 5) ภาครัฐต้องสนับสนุนพรรคการเมืองหรือองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมือง

3. พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ประกอบด้วย 1) ด้านธัมมัญญ (ผู้รู้จักเหตุ) โดยปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และบริบทของชุมชน มีความรู้ความเข้าใจกฎ กติกา เงื่อนไขของชุมชน เรียนรู้เพื่อปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม 2) ด้านอัตถัญญ (ผู้รู้จักผล) โดยการเรียนรู้ที่จะทำความเข้าใจถึงประโยชน์ของการปฏิบัติตามและผลของการกระทำที่จะเกิดต่อตนเอง ครอบครัวหรือชุมชน ตลอดจนยอมรับผลกระทบจากการกระทำของตนเองและชุมชน 3) ด้านอัตตัญญ (ผู้รู้จักตน) โดยการ

เรียนรู้ที่จะทำความเข้าใจถึงประโยชน์ของการปฏิบัติตนและผลของการกระทำที่จะเกิดต่อตนเอง ครอบครัวหรือชุมชน ตลอดจนยอมรับผลกระทบจากการกระทำของตนเองและชุมชน

4) ด้านมัตตัญญู (ผู้รู้จักประมาณ) โดยเป็นผู้มีสติในการคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ รอบตัวและสามารถตัดสินใจได้ว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ และเคารพความแตกต่างทางความคิดและการปฏิบัติตามที่กฎหมายและหลักสากลตามระบอบประชาธิปไตย

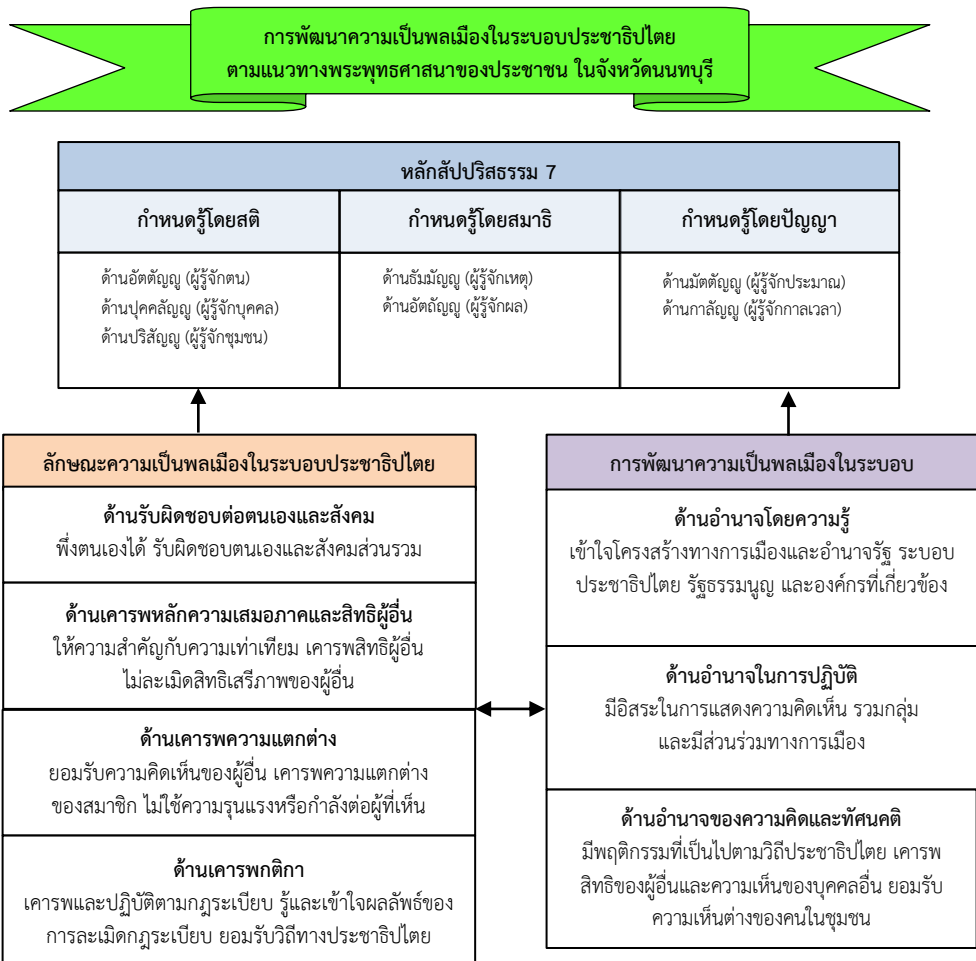
5) ด้านกาลัญญู (ผู้รู้จักกาลเวลา) โดยเป็นผู้ที่รับผิดชอบในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน ตระหนักและมีสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสม และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้

6) ด้านปริสัณญู (ผู้รู้จักชุมชน) โดยการเรียนรู้ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ การเรียนรู้รูปแบบการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และเรียนรู้เงื่อนไขหรือข้อตกลงของชุมชน และ

7) ด้านบุคคัลญู (ผู้รู้จักบุคคล) โดยการเรียนรู้ความแตกต่างของแต่ละบุคคล เรียนรู้ว่าคุณใดเป็นคนเก่งและมีความสามารถ และจะต้องรู้ว่าผู้ใด การเรียนรู้ความแตกต่างของแต่ละบุคคล การรู้ว่าใครเป็นคนเก่งและมีความสามารถ และรับรู้ว่าคุณใดแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับหลักสัปปุริสธรรมในการพัฒนาตนเอง ขึ้นอยู่กับการรับรู้ด้วยความตื่นตัว การเรียนรู้เรื่องตนเอง การเข้าใจเรื่องตนเองและสถานการณ์ต่าง ๆ การค้นหาข้อมูลและความจริงอย่างถี่ถ้วนและครอบคลุม และการใช้ปัญญาในการวิเคราะห์ การตัดสินใจ การทำความเข้าใจ และการประเมินเพื่อที่จะให้ความสำคัญกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว แสดงให้เห็นว่า พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนนทบุรีตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมเพื่อใช้ในการพัฒนาตนเอง บนพื้นฐานของการกำหนดรู้โดยสติ เพื่อเรียนรู้ตน เข้าใจตนและสภาวะต่าง ๆ การค้นหาข้อมูลและข้อเท็จจริงอย่างรอบคอบและถี่ถ้วน และการกำหนดรู้โดยปัญญา การวิเคราะห์ การไตร่ตรองและการใคร่ครวญ เพื่อประเมินสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ซึ่ง สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายี) (2509) กล่าวว่า ทำให้บุคคลนั้นสามารถปฏิบัติการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จด้วยดี และเป็นหลักปฏิบัติเพื่อทำตนให้เป็นผู้สงบสุขและความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า สอดคล้องกับงานวิจัยของปรมตวรรณบวร (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า 1) การเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักหน้าที่ คือ มีความรับผิดชอบต่อสังคม รู้หน้าที่ของตนเอง เข้าใจและตระหนักในหน้าที่ของตนเอง 2) การเป็นผู้รู้จักผล รู้จักเป้าหมาย คือ การคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม เป็นคนที่มีเหตุผล และยอมรับความเป็นจริงของผลที่เกิดขึ้น 3) การเป็นบุคคลที่รู้จักตน รู้จักว่าตนเป็นใคร คือ การพัฒนาศักยภาพของตนเอง ให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม 4) การรู้จักประมาณ รู้จักความพอดี คือ การรู้จักความพอเหมาะ รู้จักพอดี และพอเพียง พึงตนเอง วางตนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ 5) การรู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม คือ การใช้เวลาให้เหมาะสม รู้จักแสดงออกให้เหมาะสมกับกาลเวลา และมีส่วนร่วมตัดสินใจ 6) การรู้จักชุมชน รู้จักระเบียบในสังคม คือ ปฏิบัติตนเหมาะสมกับสภาพของสังคม เคารพระเบียบกฎเกณฑ์ และจารีตขนบธรรมเนียมของชุมชน และ 7) การรู้จักบุคคล หรือการรู้จักอุปนิสัยใจคอ และอารมณ์ของผู้อื่น คือ การเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

องค์ความรู้จากการวิจัย

สามารถสรุปภาพองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

สรุปได้ว่า การพัฒนาความเป็นพลเมืองให้เป็นผู้ที่มีลักษณะความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วย 1) รับผิดชอบตนเองและสังคม โดยเป็นผู้ที่พึงตนเองได้ รับผิดชอบตนเองและสังคมส่วนรวม 2) เคารพหลักความเสมอภาคและสิทธิผู้อื่น โดยเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น 3) เคารพความแตกต่าง โดยเป็นผู้ที่ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพความแตกต่างของสมาชิก ไม่ใช้ความรุนแรงหรือกำลังต่อผู้ที่เห็นแตกต่าง และ 4) เคารพกติกา โดยเป็นผู้ที่เคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบ รู้และเข้าใจผลลัพธ์ของการละเมิดกฎระเบียบ ยอมรับวิถีทางประชาธิปไตย จะต้องใช้หลักการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยการเสริมพลังอำนาจใน 3 มิติ ได้แก่ 1) ด้านอำนาจโดยความรู้ โดยการสร้างความรู้และความเข้าใจโครงสร้างทางการเมืองและ

อำนาจรัฐ ระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน 2) ด้านอำนาจในการปฏิบัติ โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น รวมกลุ่ม และมีส่วนร่วมทางการเมืองให้มากยิ่งขึ้น และ 3) ด้านอำนาจของความคิดและทัศนคติ โดยการสนับสนุนมีพฤติกรรมที่เป็นไปตามวิถีประชาธิปไตย เคารพสิทธิของผู้อื่นและความเห็นของบุคคลอื่น ยอมรับความเห็นต่างของคนในชุมชน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องและจริงจัง เพื่อนำประชาชนไปสู่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่มีความเป็นสากล โดยการนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาใช้ในการกำหนดรู้โดยสติ สมาธิ และปัญญา เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามแนวทางพระพุทธศาสนา มีดังนี้

1. การกำหนดรู้โดยสติ ประกอบด้วย

1.1 ด้านอัตตัญญู (ผู้รู้จักตน) ส่งเสริมให้ประชาชนยึดมั่นในหลักพุทธศาสนา รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม และเคารพกติกา

1.2 บุคคลัญญู (ผู้รู้จักบุคคล) ส่งเสริมให้ประชาชนเคารพความแตกต่างของกันและกัน เปิดใจยอมรับความเห็นต่าง เคารพหลักความเสมอภาคและสิทธิผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เคารพกติกาของชุมชน

1.3 ด้านปริสัญญู (ผู้รู้จักชุมชน) ส่งเสริมให้ประชาชนยึดมั่นในการเคารพกติกา เคารพความแตกต่าง และรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

สรุปได้ว่า การกำหนดรู้โดยสติ คือ การรู้จักตนเอง รู้จักบุคคล และรู้จักชุมชน กล่าวคือ จะต้องใช้สติในการเรียนรู้ตน เข้าใจตนและสภาวะต่าง ๆ รอบตัวเรา และจะต้องเรียนรู้ความแตกต่างของแต่ละบุคคล เคารพหลักสิทธิผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้วิถีของชุมชน จารีตวัฒนธรรม ความเป็นมา หรือบริบทแวดล้อมของชุมชน เป็นต้น

2. การกำหนดรู้โดยสมาธิ ประกอบด้วย

2.1 ด้านธัมมัญญู (ผู้รู้จักเหตุ) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม โดยการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเอง สังคม และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

2.2 ด้านอัตถัญญู (ผู้รู้จักผล) สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเคารพความแตกต่างของกันและกัน ตระหนักรู้ว่าการกระทำใด ๆ ของตนเองย่อมมีผลต่อสังคมส่วนรวม

สรุปได้ว่า การกำหนดรู้โดยสมาธิ คือ รู้จักเหตุ และรู้จักผล กล่าวคือ จะต้องมีความสามารถในการค้นหา ข้อมูล ข้อเท็จจริง อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน เพื่อพิจารณาค้นหาเหตุและผลทั้งประโยชน์หรือปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

3. การกำหนดรู้โดยปัญญา ประกอบด้วย

3.1 ด้านมัตตัญญู (ผู้รู้จักประมาณ) ส่งเสริมให้ประชาชนเคารพหลักความเสมอภาคและสิทธิผู้อื่น รู้จักการวางตนให้มีความพอดี พอเหมาะ และพอควร

3.2 ด้านกาลัญญ (ผู้รู้จักกาลเวลา) ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถแสดงบทบาทและปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม และเคารพหลักความเสมอภาคและสิทธิผู้อื่น เคารพกติกา

สรุปได้ว่า การกำหนดรู้โดยปัญญา คือ รู้จักประมาณ และรู้จักกาลเวลา กล่าวคือ จะต้องใช้ปัญญาในการวิเคราะห์ ไตร่ตรองและใคร่ครวญ เพื่อประเมินสิ่งต่าง ๆ รอบตัว แสดงบทบาทและปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างถูกต้อง ถูกเวลา และเหมาะสมกับสถานการณ์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และเข้าใจมิติของการพัฒนาความเป็นพลเมืองตามบริบทแวดล้อมของแต่ละชุมชน
2. หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดรูปแบบ มาตรการ หรือวิธีการเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย
3. หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบายหรือมาตรการเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย
4. กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดให้มีหลักสูตรการเรียนการสอนหัวข้อ การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อปลูกฝังให้เด็ก เยาวชน และประชาชนสามารถนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีกิจกรรมหรือโครงการเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีเวทีสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นประเด็นการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ หรือผ่านระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือเครือข่ายไร้สาย หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น Google Meet Microsoft Team Line Meeting เป็นต้น
3. หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ควรนำเสนอหรือประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเกิดการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น Website Line Facebook เป็นต้น
4. สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีการเรียนการสอน เรื่องการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อให้นักเรียน

ประชาชน หรือผู้ที่สนใจ มีความรู้ความเข้าใจถึงหลักธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้ากับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของแต่ละจังหวัด ภูมิภาค หรือทั้งประเทศ เพื่อกำหนดเป็นแนวนโยบายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนในภาพรวมต่อไป
2. ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย เพื่อใช้วางแผนการส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนต่อไป
3. ควรมีการศึกษาวิจัยหลักพุทธธรรมอื่น มาบูรณาการกับหลักศาสตร์สมัยใหม่เพื่อส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรณีฐ ระเบียบทุกข์. (2564). *การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร* (ปริญาดุุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ณัฐพล บุญยพิพัฒน์. (2562). *ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของไทย (พ.ศ. 2475-ปัจจุบัน) : ข้อสังเกตในเชิงทฤษฎี เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านการบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล ครั้งที่ 5 (การบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล : กฎหมาย ความเป็นธรรม และการกลับคืนสู่ประชาธิปไตย).* ขอนแก่น: วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2563). *การศึกษาพฤติกรรมความเป็นพลเมืองสำหรับสังคมไทย* (รายงานวิจัย). นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธนาชัย สุนทรอนันตชัย และคณะ. (2562). *หน้าที่ของพลเมืองกับการเสริมสร้างสิทธิเสรีภาพสู่ความเป็นพลเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560* (รายงานการวิจัย). นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ปรมต วรรณบวร. (2559). *ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น* (ปริญาพุทธศาสตรดุุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2543). *กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนไปสู่ประชาธิปไตย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายี). (2509). *สัปบุริสธรรมหนังสืออนุสรณ์เนื่องในโอกาสงานฉาปนกิจศพ นายชัย.* กรุงเทพฯ: ม .ป .ท.

สัมพันธ์ รอดพิงครุฑ และคณะ. (2564). จิตสำนึกความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, 8(2), 153-165.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สำนักงาน เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

_____. (2559). การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

HUMAN RESOURCES DEVELOPMENT BY BUDDHADHAMMA AT CHITTAGONG, BANGLADESH*

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยหลักพุทธธรรม ที่จิตตอง บังคลาเทศ

Mithila Chowdhury, Boonton Dockthaisong, Sman Ngamsnit

มิถิลา โชว์ดรี, บุญทัน ดอกไธสง, สมาน งามสนธิ

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding Author E-mail: mithilanpf@yahoo.com

Abstract

This research article was aimed to three objectives: 1. to study the human resources development by Buddhaddhamma 2. to study the factors affecting the human resources development by Buddhaddhamma and 3. to propose the guideline of an appropriate Buddhaddhamma model for human resources development by Buddhaddhamma at Chittagong, Bangladesh. Mixed methods of qualitative and quantitative approach were designed for the research. In-depth interviews of 17 key informants were conducted for qualitative research and was analyzed by descriptive interpretation. The quantitative research of survey method, the data was collected using questionnaires with reliability coefficient of 0.949 from 122 actual respondents, and the data were analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation. Another 7 participants participated the focus group discussion and was analyzed by descriptive interpretation. Then verifying the research findings and conclusion.

Findings were as follows 1. Human Resources Development by Buddhaddhamma focusing on Tisikkḷā (Threefold Training) about Sīla level (behavior), Samādhī level and Paññā level have falling into the realm of rather totally agree 2. factors affecting the human resources development about the external factors affecting has falling into the realm of neither agree nor disagree and the internal factors affecting has falling into the realm of fairly agree and

* Received October 5, 2021; Revised December 19, 2021; Accepted December 27, 2021

3. the guideline of an appropriate Buddhadhamma model of human resources development, body of knowledge derived from research that has already summarized into Buddhadhamma for Human Resources Development by Tisikkhā (Threefold Training) focusing on Sīla (Morality, Five Precepts), Samādhi (Concentration) and Paññā (Wisdom), Leonard Nadler Theory and Iddhipāda 4 Integration about education, training and development and Factors Supporting Human Resources Development at Chittagong, Bangladesh about community participations.

Keywords: Human Resources Development; Buddhadhamma; Chittagong; Bangladesh

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์สามข้อของงานวิจัยนี้คือ 1. เพื่อศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยหลักพุทธธรรมที่ 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยหลักพุทธธรรม และ 3. นำเสนอแนวทางรูปแบบหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยหลักพุทธธรรมที่จิตตอง บังคลาเทศ วิจัยแบบผสานวิธี ในเชิงคุณภาพประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวม 17 รูปหรือคน และการนำเสนอต่อผู้เข้าร่วมประชุมที่เชี่ยวชาญสนทนากลุ่มอีก 7 รูปหรือคน ส่วนในเชิงปริมาณมีการเก็บตัวอย่างการสำรวจจากผู้ให้ความคิดเห็นรวม 122 ท่าน เป็นสถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณได้รวบรวมจากแบบสอบถามเชิงสำรวจ ซึ่งมีความเชื่อมั่น 0.949 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ คำนวณค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการสนทนากลุ่ม 7 รูปหรือคน ทำโดยการนำเสนอต่อการประชุมร่วมกัน ข้อมูลทั้งหมดสำหรับเชิงคุณภาพได้ถูกนำมาประมวลและวิเคราะห์แบบอุปนัยทั้งสัมภาษณ์ในเชิงลึกและการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยหลักพุทธธรรม มุ่งเน้นใช้หลักไตรสิกขา : ระดับการรักษาศีล (พฤติกรรม) การเจริญสมาธิและการเจริญปัญญา อยู่ในช่วงเห็นด้วยเกือบทั้งหมด 2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : ปัจจัยที่ส่งผลกระทบภายนอก อยู่ในช่วงความเห็นกลางๆ และปัจจัยส่งผลกระทบภายใน อยู่ในช่วงเห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ 3. แนวทางรูปแบบพุทธธรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นองค์ความรู้ที่ได้มาจากการวิจัยนี้ โดยสรุปไว้เป็นรูปแบบ หลักพุทธธรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยใช้ไตรสิกขา มุ่งเน้นในเรื่อง ศีล สมาธิ และปัญญา. ทฤษฎี Leonard Nadler ผสมผสานกับอิทธิบาท 4 เกี่ยวกับ การศึกษา อบรม และพัฒนา และปัจจัยการสนับสนุนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จิตตอง บังคลาเทศ เกี่ยวกับบทบาทของการมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนต่าง ๆ

คำสำคัญ: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์; หลักพุทธธรรม; จิตตอง; บังคลาเทศ

Introduction

Human is the most asset of any family, organization, society, country in the world especially in the civilized or righteous people or good human but the evil human is the most dangerous and disaster of the world. Our world today is very complicated, confused, and competitive. They try to take advantage to each other both in legal ways and illegal ways. There are a lot of problems such weapon wars, trading wars, virus pandemic, crimes, terrorist groups, insurgent groups, guerilla groups, narcotics, human rights, multiple standards in jury system, money laundry and corruption.

At Chittagong, Bangladesh, some Buddhist Organizations, household people are rather lack of consistency in observing the Five Precepts about killing, stealing, sexual misconducts, false speech, intoxicants causing heedlessness and rather insufficient loving-kindness (*Mettā*), compassion (*Karuṇā*), sympathetic joy (*Muditā*) and equanimity (*Upekkā*) toward the people who have their lovings by natural causes as dead or any sufferings which are the human nature, we have to be an equanimity. When they have suffering or any problems, they could not solve suffering or any problems or self – reliance or self – development in appropriate systematic approach effectively.

On the concept of Human Beings, Human can be educated, taught, trained and developed. With reference to Buddha’ s teaching, there are many Buddhist Proverbs about human development stated that: 1) “*Thanto Settho Manus Sesū.* ” means In human world, the well trained and developed persons, those persons are the supreme persons, 2) “ *Attana He Suṭhantena Naṭhanglabhati Ṭhulabhang* ” (*Dhammabod 25/31*) means The well trained and developed persons shall be self – reliant and refugee by themselves, and 3) “ *Sutwa Dhammang Wichanṇanti Nārā Kālāyāna Pāpākāṅ* ” (*Mahasutasotasom Jātaka 28/119*) means One who are knowing what is right what is wrong, because of listening to the Doctrine or right teaching. So, Human Resources Development must be the major key role to be improved and developed. The Buddhadhamma should be the first priority to apply and implement for solving these problems for Human Resources Development as this research.

Human beings are special, unlikely any other kind of animal. They can be educated, trained and developed. Human beings who have been fully

educated, trained or developed are called “Noble Living Beings”. They know how to conduct a good life to be the good people for themselves and also help their countries and societies fare securely in peace and happiness (*P.A. Payutto, 2005*). When they have suffering or any problems, they can have fairly ability to solve the suffering or any problems in appropriate systematical approach. To be truly involve in Human Resources Development about education, training and development should acquire Buddhadhamma. These are fairly the quarantees of a life moving toward better human development and noble growth, to people’s becoming the civilized or righteous people and truly good human beings.

Research Objectives

1. To study the human resources development by Buddhadhamma at Chittagong, Bangladesh.
2. To study the factors affecting the human resources development by Buddhadhamma at Chittagong, Bangladesh.
3. To propose the guideline of an appropriate Buddhadhamma model for human resources development by Buddhadhamma at Chittagong, Bangladesh.

Methodology

Methodology was the mixed methods, quanlitative and qualitative methods, structured in the forms of in–depth Interviews, Survey Method and Focus

Group Discussion. For In – depth Interviews were structed and non – structed questions from non – profitability purposefully selected 17 key informants with narrative data analysis. For Survey Method was the questionnaires by probability stratified random sampling 122 respondents by probability stratified random sampling 122 respondents from 250 people. The data were analysed by frequency, percentage, mean ($\bar{x}$) and standard deviation (SD). For Focus Group Discussion were note taking and audio recording from purposefully selected 7 participants/experts with narrative data analysis.

Results

From the research, the researcher found that as follows.

Table 1: Research Results on Human Resources Development by Buddhaddhamma at Chittagong, Bangladesh.

Human Resources Development by Buddhaddhamma	Mean ($\bar{X}$)	Standard Deviation (SD)	Span of Mean Value	Level of Agreement
1) Precepts/Sīla level (Behavior)	4.55	0.45	4.10-5.00	High
2) Concentration/Samādhī level	4.44	0.42	4.02-4.86	High
3) Wisdom/Paññā level	4.45	0.40	4.05-4.85	High

For Precepts / Sīla level (Behavior): From the “Total summary of Precepts / Sīla level (Behavior)” factors, the statistical span of mean ($\bar{X}$) value ranges from 4.10 – 5.00 and standard deviation (SD) = 0.45, falling into the realm of fairly totally agree. From the five questions indicating that totally agree 66.7%, agree 26.1%, Neither agree nor disagree 4.4%, disagree 1.6% and totally disagree 1.2% about to not to kill, not to steal, not to commit adultery, not to tell a lie and abstaining from taking intoxicants and addictive drugs.

For Concentration / Samādhī level: From the “Total summary of Concentration / Samādhī level” factors, the statistical span of mean ($\bar{X}$) value ranges from 4.02 – 4.86 and standard deviation (SD) = 0.42, falling into the realm of rather totally agreement. From five questions indicating that totally agree 60.2%, agree 31.6%, neither agree nor disagree 5.4%, disagree 1.8% and totally disagree 1.0% about to the organization trains how to build your will power, trains practice of mindfulness, has body exercise program to boost up the mind, promotes memorizing and reciting the Buddhist chants and promotes meditation practice.

For Wisdom / Paññā level: From the “Total summary of Wisdom / Paññā level” factors, the statistical span of mean ($\bar{X}$) value ranges from 4.05 – 4.85 and standard deviation (SD) = 0.40, falling into the realm of rather totally agree. From five questions indicating that totally agree 57.7%, agree 33.1%, neither agree nor disagree 6.6%, disagree 2.0% and totally disagree 0.6% about to the organization promotes intelligence enhancement, promotes new technology literacy, promotes awareness training, promotes common sense development and

conducts training in critical thinking process, to know cause and effects and the method to solve problems.

Table 2: Research Results on Factors Affecting the Human Resources Development by Buddhaddhamma at Chittagong, Bangladesh.

Factors Affecting the Human Resources Development (HRD) by Buddhaddhamma	Mean ($\bar{X}$)	Standard Deviation (SD)	Span of Mean Value	Level of Agreement
1) Factors Affecting the HRD (External factors)	2.67	0.32	2.35-2.99	Medium
2) Factors Affecting the HRD (Internal factors)	3.83	0.34	3.49-4.17	High
3) Appropriate method the HRD (L. Naddler and Iddhipāda 4 integration)	3.64	0.33	3.31-3.97	High

Factors affecting the human resources development (external factors): From the “Total summary of factors effecting (external factors) factors, the statistical span of mean ($\bar{X}$) value ranges from 2.35 – 2.99 and standard deviation (SD) = 0.32, falling into the realm of neither agree nor disagree. From the five questions indicating that totally agree 18.9%, agree 21.3%, neither agree nor disagree 22.5%, disagree 15.7% and totally disagree 21.6% about to competition from other communities, threat from competitors, demands from the communities, expectations from people to be developed and technological advancement.

Factors affecting the human resources development (internal factors): From the “Total summary of factors affecting (internal factors)” factors, the statistical span of mean ($\bar{X}$) value ranges from 3.49 – 4.17 and standard deviation (SD) = 0.34, falling into the realm of fairly agreement. From the five questions indicating that totally agree 31.2%, agree 35.2%, neither agree nor disagree 22.1%, disagree 7.9% and totally disagree 3.6% about to people want to be progressive and stable in life, people want social mobility, people want to gain more incomes, change of social structure and challenges from now a day technology.

Appropriate method of human resources development (L. Nadler and Iddhipāda 4 Integration): From the “Total summary of appropriate method” factors, the statistical span of mean ($\bar{X}$) value ranges from 3.31 – 3.97 and standard deviation (SD) = 0.33, falling into the realm of neither agree nor disagree. From the five questions indicating that totally agree 23.4%, agree 31.3%, neither agree nor disagree 31.5%, disagree 11.8% and totally disagree 2.0% about to the organization

inspires people to have higher education, promotes training for specific skill with good effort, promotes human development on job training with good attention, pays good attention to personnel training by study tour both in and out the country and promotes body and mind development : Body : healthy, good behavior, Mind : peaceful, insight with well evaluation.

The proposal of the guideline of appropriate Buddhadhamma model for human resources development by Buddhadhamma at Chittagong, Bangladesh was proposed in the part of Body of Knowledge.

Discussions

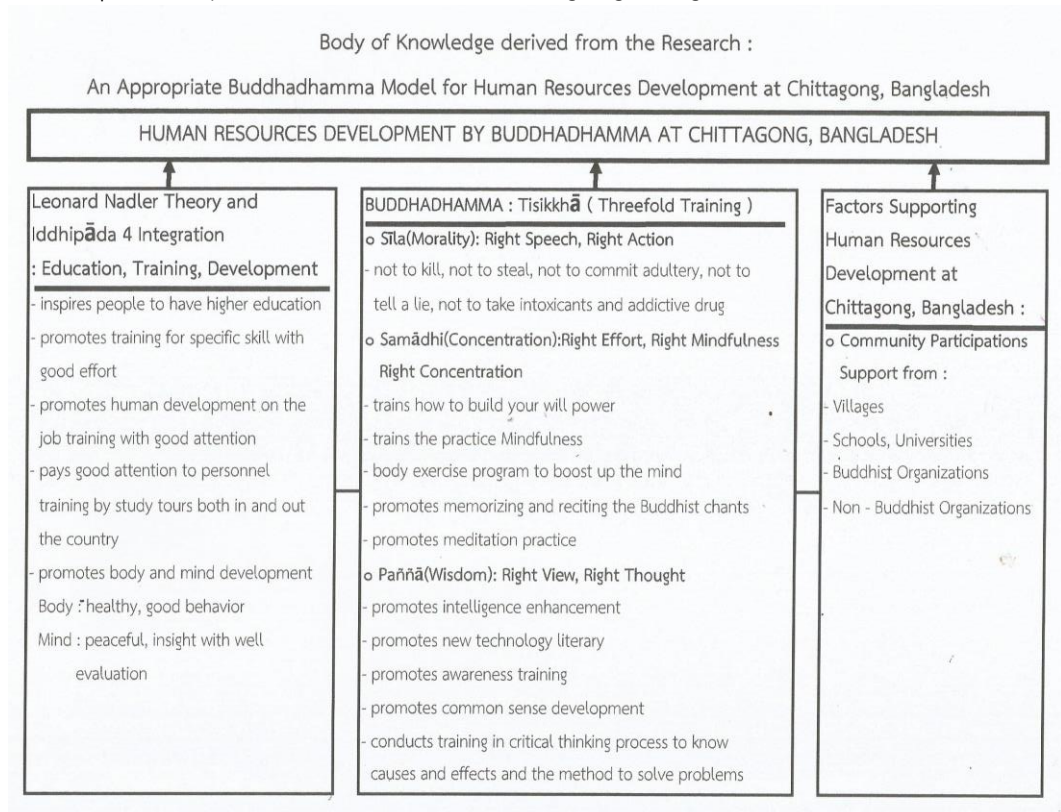
From the synthesis of the data on “Human Resources Development by Buddhadhamma at Chittagong, Bangladesh” can be discussed to match with research objectives as follows First, Human Resources Development by Buddhadhamma focusing on Tisikkḷā (Threefold Training) about : 1) Sīla level (behavior) has the statistical span of mean ($\bar{x}$) value ranges 4.10-5.00, falling into the realm of fairly totally agree, 2) Samādhī level has the statistical span of mean ($\bar{x}$) value ranges 4.02-4.86, falling into the realm of rather totally agree and 3) Paññā level has the statistical span of mean ($\bar{x}$) value ranges 4.05-4.85, falling into the realm of rather totally agree... Second, there are two factors affecting the human resources development about : 1) the external factors affecting has the statistical span of mean ($\bar{x}$) value ranges 2.35-2.99, falling into the realm of neither agree nor disagree and 2) the internal factors affecting has the statistical span of mean ($\bar{x}$) value ranges 3.49-4.17, falling into the realm of fairly agree and Third, the guideline of an appropriate Buddhadhamma model of human resources development about :1) appropriate method of human resources development (L. Nadler and Iddhipāda 4 intergration) has the statistical span of mean ($\bar{x}$) value ranges 3.31 – 3.97, falling into the realm of neither agree nor disagree, 2) appropriate Buddhadhamma model of human resources development, body of knowledge derived from research that has already summarized into the systematic flow diagram in three parts. (2.1) Buddhadhamma for Human Resources Development by Tisikkḷā (Threefold Training) focusing on Sīla (Morality, Five Precepts), Samādhī (Concentration) and Paññā (Wisdom)(2.2) Leonard Nadler Theory and Iddhipāda 4 Integration about education, training and development.

(2.3) Factors Supporting Human Resources Development at Chittagong, Bangladesh about community participations that support from villages, schools, universities, Buddhist organization and non – Buddhist organization.

Body of Knowledge

Findings from this research indicated that Buddhadhamma(s) are universally accepted and confidence as major keys for human resources development. As shown in the attachment about the system flow diagram... Body of knowledge derived from the research “Guideline of an Appropriate Buddhadhamma Model for Human Resources Development by Buddhadhamma at Chittagong, Bangladesh”. There are three parts for human resources development as follows...1) Buddhadhamma for Human Resources Development by Tisikkhā (Threefold Training) : Focusing on (1) Sīla (Morality, Five Precepts) : behavior about right speech, right action, right livelihood about not to kill, not to steal, not to commit adultery, not to tell a lie, not to take intoxicants and addictive drug including Dhamma 5 (Ennobling Virtues), (2) Samādhi (Concentration) : mental development about right effort, right mindfulness, right thought, which focus on Brahmavihāra 4 (Sublime States of Mind) on the purpose to train how to build your will power, train the practice mindfulness, body exercise program to boost up the mind, promote memorizing and reciting the Buddhist chants and promote meditation practice and (3) Paññā (Wisdom) : insight development about right view, right thought which focus on some parts of Middle Path or Magga 8 in Ariyasacca 4 (Four Noble Truths) on the purpose to promote intelligence enhancement, promote new technology literacy, promote awareness training, promote common sense development and conduct training in critical thinking process to know cause and effects and the method to solve problems...2) Leonard Nadler Theory and Iddhipāda 4 Integration about (1) Education, (2) training and (3) development about human resources development for lay people, household people at Chittagong, Bangladesh on the purpose to inspire people to have higher education, promote training for specific skill with good effort, promote human development with good attention, pay good attention to personnel training by study tours both in and out the country and promote body and mind development, Body : healthy, good behavior, Mind : peaceful, insight with well

evaluation 3) Factors Supporting Human Resources Development at Chittagong, Bangladesh about community participations that support from villages, schools, universities, Buddhist organizations, non – Buddhist organizations that concerning about demands from communities, expectation from people, progressive and stable life, social mobility. Body of Knowledge derived from the research: “Guideline of an Appropriate Buddhaddhamma Model for Human Resources Development by Buddhaddhamma at Chittagong, Bangladesh” is shown below.

Recommendations

The findings could help raise the awareness of Human Resources Development for the betterment of human resources as follows.

1. Establish Training Courses Policy for educating teaching developing the people in the villages, academic institutes, private and public organizations for better quality of societies in long term Basis.

2. Establish the standard Textbook, Handbook curriculum of Human Resources Development by Buddhaddhamma and Management Science for Buddhists and foreigners in any languages.

3. Set up Master Plan for 1 year, 5 years plan for sustainable growth for Human Resources Development and having rolling plan every year. This plan should have vision, mission, strategy, and SWOT (Strength, Weakness, Opportunity, Threat) Analysis for the purpose of not out of date.

References

- Bodhi, Bhikkhu. (1984). *The Noble Eightfold Path: The Way to the End of Suffering*. Kandy: Buddhist Society.
- Boswell & Robert, E. (2004). *Encyclopaedia of Buddhism*. USA.
- Koontz, H. D., & Cyrill O. (1972). *Principle of Management: Analysis of Managerial Functions*. New York: McGraw – Hill.
- Nadler, L. (1982). *Designing Training Program: The critical events model*. USA: Mass. Addison – Wesley.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2017). *Common Buddhist Text Guidance and Insight from The Buddha*. Bangkok: MCU.
- Pāli Text Society*. (1993). Great Britain.
- Payutto, P.A. (2000). *Tossawat Dhammatas*. Bangkok: Dhammasapa.
- _____. (2003). *Dictionary of Buddhism*. Bangkok: Sahadhammika.
- _____. (2005). *A CONSTITUTION FOR LIVING*. Bangkok: Sahadhammika.
- Phra Buddhaghosa. (2010). Translated from the Pali by Bhikkhu Nanamoli, *Visuddhimagga, The Path of Purification*. Columbo: Samayawardana.
- Sri Rahula, W. (1988). *What the Buddha Taught*. Bangkok: Haw Trai Foundation Bangkok.

การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในกรุงเทพมหานคร*
MANAGEMENT POTENTIAL DEVELOPMENT FOR BUDDHIST PROPERTY
MANAGEMENT OF MONASTERY IN BANGKOK METROPOLIS

พระเทพคุณาภรณ์ (โสภณ โสภณจิตโต), พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร),
พระมหากฤษฎา กิตติโสภณ

Phrathepkhunaphorn (Sophon Sobhanacitto), Phraudomsittinanok (Kampol Kunungkaro),

Phramaha Krisada Kittisobhano

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Krisada.sae@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในกรุงเทพมหานคร เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน ได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่มีค่าดัชนีวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทั้งหมด (S-CVI) เท่ากับ 1.00 เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 รูปหรือคน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย กระบวนการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด 7 ด้าน ได้แก่ 1. การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 2. การบริหารการเปลี่ยนแปลงกับสถานการณ์ปัจจุบัน 3. การทำงานเป็นทีม 4. การติดต่อสื่อสาร 5. การแก้ปัญหาและตัดสินใจ 6. ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส และ 7. ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรมใหม่ ผ่านการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด ทั้ง 8 ด้านคือ 1. ด้านการลงทะเบียนศาสนสมบัติของวัด 2. ด้านการกั้นที่ดินซึ่งเป็นที่วัดให้เป็นที่ดินที่จัดประโยชน์ 3. ด้านการให้เช่าที่ดินหรืออาคาร 4. ด้านการให้เช่าที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ 5. ด้านการเก็บรักษาเงินของวัด 6. ด้านการแต่งตั้ง ทำบัญชีรับจ่ายเงินของวัด 7. ด้านการจัดการข้อร้องเรียน และ 8. ด้านการกำหนดแบบทะเบียน บัญชี แบบสัญญา และแบบพิมพ์อื่น ๆ โดยยึดการบริหารแบบมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ; การบริหารจัดการ; ศาสนสมบัติของวัด

*Received February 21, 2022; Revised March 3, 2022; Accepted March 4, 2022

Abstract

Objectives of this research paper was to present a model for developing the management potential of Buddhist monasteries in Bangkok Metropolis using qualitative research. Field data were collected by in-depth interviewing 25 key informants with structured in-depth-interview script with a total content validity index (S-CVI) of 1.00 as a data collection tool and data were also collected from 12 participants who were experts in focus group discussion and analyzed the data by content descriptive interpretation.

Findings revealed that the model for developing the potential for religious property management of monasteries in Bangkok Metropolis consisted of 7 aspects of the monastery management process, namely 1. strategic planning 2. management of changes with the current situation 3. teamwork 4. contact communication; 5. problem solving and decision making; 6. abbot leadership; and 7. creativity. innovation through the management of the monasteries religious treasures in all 8 aspects, namely 1. the area of the registration of the temple's religious treasures 2. the area of settling the land which is the temple to be useful 3. the renting of land or buildings 4. the aspect of renting the religious land. 5. the aspect of keeping money of the monasteries, 6. the aspect of appointment of the bookkeepers, 7. Complaint management and 8. aspect of determination of registration forms, accounts, contract forms and other forms based on participatory management and good governance.

Keywords: Development Potential; Management; Religious Property of Monastery

บทนำ

ในอดีตที่ผ่านมา แม้ว่าคณะสงฆ์จะมีการปรับตัวตามสถานการณ์ปัจจุบัน แต่การบริหารจัดการดูแลและจัดประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ของวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดและการจัดหารายได้เพื่อทำนุบำรุงรักษาวัด ก็ยังประสบปัญหาในการดำเนินการหลายประการ อาทิ ปัญหาอันเนื่องด้วยกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (กรมการศาสนา, 2550) รวมไปถึงปัญหาอื่น ๆ เช่น การขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการอนุรักษ์โบราณสถาน ขาดสื่อในการสอน เช่น หนังสือประวัติวัด เอกสารสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน การสื่อสารระหว่างเจ้าอาวาสกับพระภิกษุสามเณร หรือระหว่างวัดกับชาวบ้านไม่ตรงกัน ไม่มีโอกาสและเวลาในการพูดคุย หรืออบรมถวายความรู้ พระสังฆาธิการส่วนใหญ่มอบงานให้กรมศิลปากรเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน จึงไม่ให้ความสำคัญกับงานด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน

เท่าที่ควร ขาดการวางแผนงานที่ชัดเจน เมื่อดำเนินการไปแล้วทำให้พบปัญหาและอุปสรรคตามมา ขาดความรู้ในการอนุรักษ์โบราณสถาน จึงดำเนินการไปตามความคิดเห็นส่วนบุคคล ไม่มีการปรึกษาใคร วัดขาดงบประมาณในการดำเนินการ มีปัญหาความขัดแย้งกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีปัญหาความขัดแย้งกับชาวบ้าน ขาดการประสานงานกับหน่วยงานราชการอย่างจริงจัง จึงไม่ค่อยได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร (พระครูวินัยธรรมธมมพล, 2558) นอกจากนี้ยังพบว่า คณะสงฆ์กรุงเทพมหานครยังขาดผู้เชี่ยวชาญในการก่อสร้างและบูรณะโบราณสถานโบราณวัตถุ การบูรณปฏิสังขรณ์ไม่สามารถทำได้เต็มที่ การสืบค้นประวัติความเป็นมาของวัด พระภิกษุสามเณร ลำช้า ขาดการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น การถวายนิตยภัต เป็นต้น ขาดแผนปฏิบัติการที่ครอบคลุมและเข้าใจง่าย ขาดการนำเสนอผลงานให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาประชาชนและสังคมโลก (พระครูโสภณปริยัตยานุยุต (เจมศักดิ์ กิตติวัฒน์), 2558)

ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน พบว่า คณะสงฆ์ขาดองค์ความรู้ในหลาย ๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นความรู้ทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับคณะสงฆ์ ระเบียบเกี่ยวกับการก่อสร้างวัด การบูรณปฏิสังขรณ์วัด ดังจะเห็นได้จากข่าวหน้าหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับคณะสงฆ์ อาทิเช่น จำคุก 3 ปี เจ้าอาวาสวัดกัลยาณมิตร ทุบโบราณสถาน (ข่าวไทยพีบีเอส, 2563) ฟ้องกันนัว กรมศิลป์-วัดศรีชุม เปิดศึกชิง พระอจนะ มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย (ไทยโพสต์, 2563) ตำรวจเข้าลุยรื้อถอนสิ่งก่อสร้างผิดกฎหมายธรรมกาย (โพสต์ทูเดย์, 2563) จั๊อธิดีสถ.ฟันธงแนวทางปฏิบัติตาม พรบ.ควบคุมอาคาร หวั่น “ท้องถื่น-วัด” ขัดแย้ง (สยามรัฐออนไลน์, 2563) และรวมถึงอีกหลาย ๆ กรณีที่ชี้ให้เห็นว่า พระสงฆ์มีข้อขัดแย้งกับหน่วยงานราชการและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์วัด เมื่อวัดมีปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นหน่วยงานของคณะสงฆ์เอง ได้แก่ สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด ซึ่งมีความใกล้ชิดกับวัดมากที่สุดไม่สามารถให้ความช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ส่งผลให้พระสงฆ์ตกเป็นผู้กระทำความผิดทางกฎหมายและถูกดำเนินคดีดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเกิดข้อสงสัยและใคร่อยากหาคำตอบ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในกรุงเทพมหานครที่ดีต่อไป ทั้งนี้หากสภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ก็จะมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการคณะสงฆ์โดยภาพรวมด้วย

โดยการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาเนื้อหา 4 ประเด็นคือ 1. วิเคราะห์สภาพการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในกรุงเทพมหานคร ตามหลัก SWOT Analysis ประกอบด้วย จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค 2. ศึกษากระบวนการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด 7 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การบริหารการเปลี่ยนแปลง 3) การทำงานเป็นทีม 4) การติดต่อสื่อสาร 5) การแก้ปัญหาและตัดสินใจ 6) ภาวะผู้นำ 7) ความคิดสร้างสรรค์

การสร้างนวัตกรรมใหม่ (ณรงค์วิทย์ แสันทอง, 2547) 3. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด ประกอบด้วย 1) ด้านการลงทะเบียนศาสนสมบัติของวัด 2) ด้านการกันที่ดินซึ่งเป็นที่ดินที่วัดให้เป็นที่จัดประโยชน์ 3) ด้านการให้เช่าที่ดินหรืออาคาร 4) ด้านการให้เช่าที่ธรณีสงฆ์ 5) ด้านการเก็บรักษาเงินของวัด 6) ด้านการแต่งตั้ง ทำบัญชีรับจ่ายเงินของวัด 7) ด้านการจัดการซื้ออสังหาริมทรัพย์ และ 8) ด้านการกำหนดแบบทะเบียน บัญชี แบบสัญญา และแบบพิมพ์อื่น ๆ (สำนักงานศาสนสมบัติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสังฆาธิการ เจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร หัวหน้าส่วนงานราชการผู้นำชุมชนและประชาชนผู้เกี่ยวข้อง และนักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 25 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 รูปหรือคน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 25 รูปหรือคน

เครื่องมือในการวิจัย

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวข้างต้น

2. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง จากการร่วมพูดคุยกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสนทนากลุ่มเฉพาะที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผลจากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะดังกล่าวข้างต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการสัมภาษณ์ ตามวัน เวลา และสถานที่ ที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตจัดบันทึก และมีการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์ รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ที่ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จัดบันทึก (Note Taker) ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้หัวข้อปัญหาและคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยพยายามรักษาสำนวนเดิมไว้

ผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในกรุงเทพมหานคร

1. ด้านการลงทะเบียนศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ 1. จัดทำฐานข้อมูล Big Data 2. ยึดรูปแบบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 3. ให้แต่ละวัดออกแบบการลงทะเบียนศาสนสมบัติเองได้ตามความเหมาะสม 4. มีผู้รับผิดชอบงานที่ชัดเจน 5. ส่งหลักฐานไปเก็บรักษาไว้ที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 6. มีการพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการอย่างต่อเนื่อง 7. เน้นการมีส่วนร่วมของพระสังฆาธิการในเขตปกครอง 8. มีที่ปรึกษาจากหน่วยงานภายนอก 9. บริหารจัดการที่เหมาะสมให้เป็นไปตามกฎหมายบ้านเมือง กฎกระทรวง พระราชบัญญัติสงฆ์

2. ด้านการกันที่ดินให้เป็นที่ยึดประโยชน์ ประกอบด้วย 1) ทำตามกฎหมายระเบียบที่คณะสงฆ์กำหนด 2) ให้สำนักศาสนสมบัติ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติดูแลและจัดการให้ 3) วัดเป็นผู้จัดผลประโยชน์เอง โดยมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้ดำเนินการ 4) วางแผนผังวัดและกันที่ดินไว้ใช้งาน 5) บริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการ 6) แต่งตั้งบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมาบริหารจัดการ

3. ด้านการให้เช่าที่ดินหรืออาคาร ประกอบด้วย 1) ดำเนินการตามระเบียบที่คณะสงฆ์กำหนดและถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด 2) ดำเนินการการร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 3) แต่งตั้งไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดรับผิดชอบงาน 4) ขอคำแนะนำจากคณะกรรมการพิจารณาศาสนสมบัติกลางประจำ (พศ.ป.) 5) วัดเป็นผู้จัดผลประโยชน์เอง รวมถึงวัดเป็นผู้จัดผลประโยชน์ โดยมอบให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นผู้ดำเนินการ 6) กำหนดกฎระเบียบ หรือข้อสัญญาเกี่ยวกับการเช่าที่ดินหรืออาคารของวัดให้มีมาตรฐานและ

บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ง่าย 7) เจ้าอาวาสวัดต้องมีอำนาจในการตัดสินใจในการบริหารจัดการ ให้เช่าที่ดินหรืออาคารได้อย่างเต็มรูปแบบ

4. ด้านการให้เช่าที่ธรณีสงฆ์ ประกอบด้วย 1) ปฏิบัติตามข้อกำหนดในกฎกระทรวง 2) ปฏิบัติตามคณะสงฆ์โดยเคร่งครัด 3) ดำเนินการในรูปคณะกรรมการ ซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิ เชี่ยวชาญให้คำปรึกษา 4) กำหนดกฎระเบียบ หรือข้อสัญญา และจัดตั้งเจ้าหน้าที่เพื่อบริหารจัดการ 5) วัดเป็นผู้จัดผลประโยชน์เอง รวมถึงวัดเป็นผู้จัดผลประโยชน์ โดยมอบให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้ดำเนินการ 6) จัดแบ่งพื้นที่ธรณีสงฆ์ใช้สอยเป็นสัดส่วน 7) มีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้บุคคลภายนอกและบุคคลทั่วไปรับทราบได้อย่างทั่วถึง

5. ด้านการเก็บรักษาเงินของวัด ประกอบด้วย 1) มีการกำกับดูแลในการเก็บรักษา และเก็บในที่ปลอดภัย โดยยึดกฎระเบียบคณะสงฆ์และกฎหมายโดยเคร่งครัด 2) จัดทำบัญชีรับจ่าย เป็นประจำเดือน 3) เน้นการบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ 4) ดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการ

6. ด้านการแต่งตั้ง ทำบัญชีรับจ่ายเงินของวัด ประกอบด้วย 1) เน้นหลักธรรมาภิบาล โปร่งใส ตรวจสอบได้ 2) ดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการหลากหลายฝ่าย 3) ส่งเสริมให้วัดจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง 4) มีการตรวจสอบจากเจ้าคณะผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ 5) จัดทำบัญชีวัด ตามที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนด 6) ทำบัญชีแยกประเภท 7) รายงานการใช้จ่ายประจำปีไปยังสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 8) จัดการอบรมเสริมความรู้เรื่องการบริหารจัดการบัญชีวัด

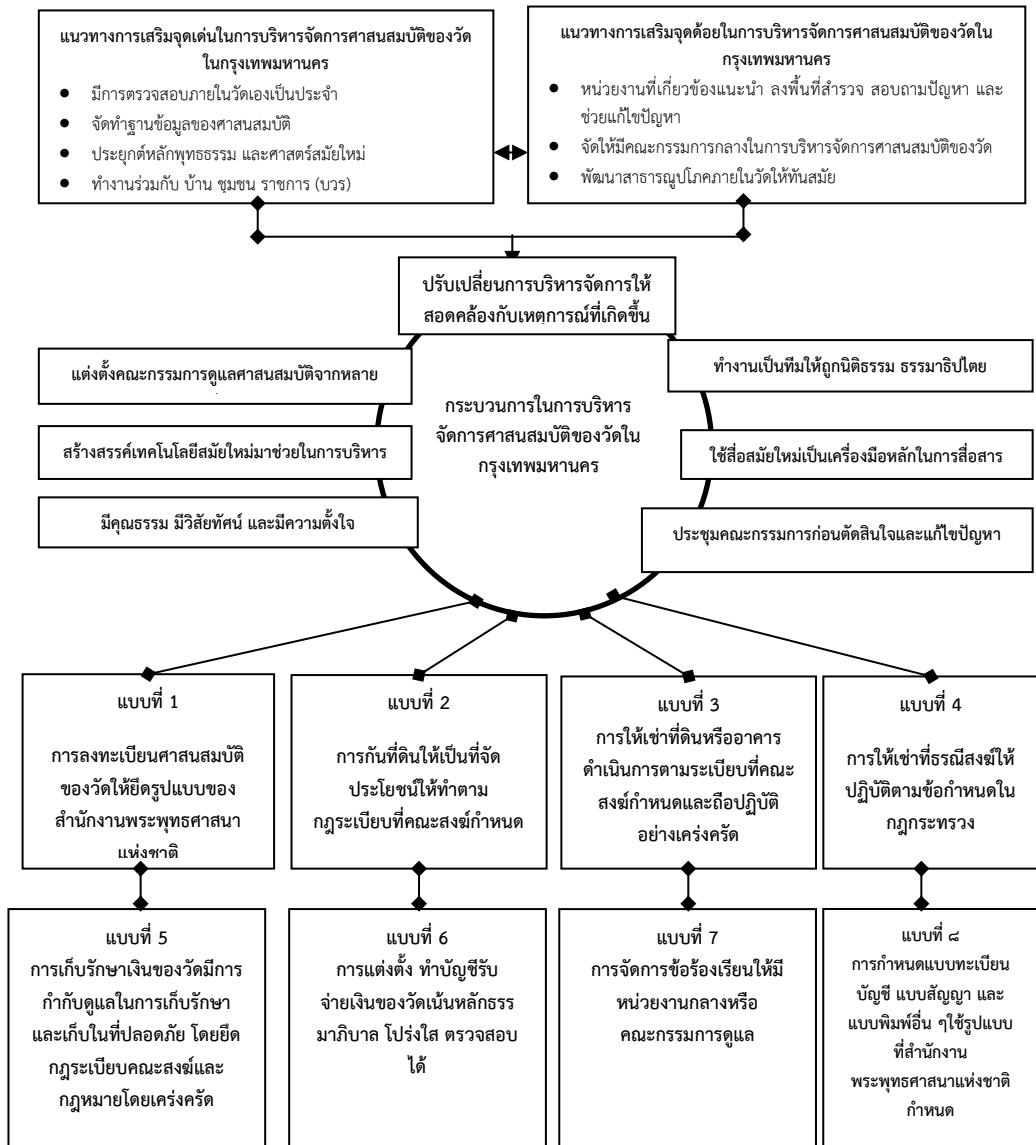
7. ด้านการจัดการข้อร้องเรียน ประกอบด้วย 1) มีหน่วยงานกลางหรือคณะกรรมการดูแล 2) ยึดกฎหมายบ้านเมืองและพระธรรมวินัย 3) รายงานเจ้าคณะผู้ปกครองทราบ 4) พิจารณาแก้ไขข้อร้องเรียนที่เกิดขึ้นทันถ่วงที 5) มีทนายประจำวัดดูแล 6) เน้นการพูดคุยทำความเข้าใจ 7) มีขั้นตอนการบริหารจัดการข้อร้องเรียนที่ชัดเจน 8. พิจารณาข้อร้องเรียน และตอบปัญหาข้อร้องเรียนต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม ในลักษณะลายลักษณ์อักษร 9) ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

8. ด้านการกำหนดแบบทะเบียน บัญชี แบบสัญญา และแบบพิมพ์อื่น ๆ ประกอบด้วย 1) ใช้รูปแบบที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนด 2) มีคณะกรรมการดูแลจัดการอย่างเป็นระบบ 3) สร้างระบบเพื่อจัดทำฐานข้อมูล 4) จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้งานแบบต่าง ๆ 5) พัฒนสมรรถนะผู้ปฏิบัติหน้าที่ 6) เจ้าอาวาสควบคุมและตรวจสอบความถูกต้อง

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1. ด้านการลงทะเบียนศาสนสมบัติของวัด 2. ด้านการกันที่ดินซึ่งเป็นที่วัดให้เป็นที่ดินจัดประโยชน์ 3. ด้านการให้เช่าที่ดินหรืออาคาร 4. ด้านการให้เช่าที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ 5. ด้านการเก็บรักษาเงินของวัด 6. ด้านการแต่งตั้ง ทำบัญชีรับจ่ายเงินของวัด 7. ด้านการจัดการซื้อร้องเรียน และ 8. ด้านการกำหนดแบบทะเบียน บัญชี แบบสัญญา และแบบพิมพ์อื่น ๆ โดยยึดการบริหารแบบมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวินัยธรรมมณเฑียร (2557) วิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดแก่พระภิกษุ สามเณร และประชาชน เนื่องจากพระสังฆาธิการส่วนใหญ่มีพระชาຍุกาลมาก หลากหลาย รูปแบบประสิทธิภาพในการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดมาอย่างยาวนาน จึงมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ สู่พระภิกษุสามเณรและประชาชน ให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิสิฐพัชรจาร (ไชยยา เขมสิริ) (2557) วิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี ที่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน 6 ประการ คือ 1) ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 2) ควบคุมแบบแปลน เสนาสนะของแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอสมควรแก่สภาพท้องถิ่นและก่อสร้างตามแบบแปลน 3) ควบคุมการก่อสร้างโดยให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ 4) ควบคุมการเงินและบัญชีรายรับรายจ่ายให้เป็นไปตามหลักบัญชี 5) ควบคุมการจัดการ ศาสนสมบัติให้เป็นไปตามกฎกระทรวง 6) ควบคุมการทำเอกสารต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ยึดกฎระเบียบของคณะสงฆ์เป็นหลัก บริหารจัดการเป็นคณะกรรมการ มีฝ่ายผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษา มีที่ปรึกษากฎหมายที่ชัดเจน มีการตรวจสอบภายในวัดเอง เป็นประจำ
2. จัดระบบระเบียบในการจัดทำฐานข้อมูลของศาสนสมบัติ และ จัดโครงการฝึกอบรมบุคลากรที่จะดูแลรักษาศาสนสมบัติ ให้มีความรู้ความสามารถ และเข้าใจในการบริหารจัดการศาสนสมบัติ
3. การสร้างหลักอิทธิบาท 4 ให้เกิดขึ้นแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการรักษาศาสนสมบัติ ตั้งแต่ระดับเจ้าคณะพระสังฆาธิการในวัด จนถึงชุมชนในพื้นที่นั้น ๆ
4. ให้ความรู้พระสังฆาธิการ และคณะกรรมการวัด ให้เจ้าอาวาสแต่ละวัดนำคณะกรรมการไปดูงานวัดที่ทำได้ดี และนำมาปฏิบัติ ใช้ในวัดของตน
5. คณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร ควรมีการจัดการศาสนสมบัติตามหลักธรรมาภิบาล ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร ด้วยระบบ PDCA (วางแผน ลงมือทำ ตรวจสอบ พัฒนา) พัฒนาสมรรถนะศักยภาพของพระเจ้าหน้าที่ วิทยากร ให้เข้าใจระบบการทำงาน และตรวจสอบได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษากลยุทธ์ในการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดและศาสนสมบัติกลาง เพื่อให้การบริหารจัดการเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2550). พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ข่าวไทยพีบีเอส. (2563). จำคุก 3 ปี เจ้าอาวาสวัดกัลยาณมิตร ทบโปราณสถาน. สืบค้น 31 ธันวาคม 2563, จาก <https://news.thaibps.or.th/content/279543>
- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2547). มารูจัก COMPETENCY กันเถอะ. กรุงเทพฯ: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- ไทยโพสต์. (2563). ฟ้องกันแล้ว กรมศิลป์-วัดศรีชุม เปิดศึกชิง พระอจนะ มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย. สืบค้น 31 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/5561>
- พระครูวินัยธรรมมณ รมมพโล (แก้วแจ่มศรี). (2557). การพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูวิสิฐพัชราจารย์ (ไชยยา เขมสิริ). (2557). *การพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูโสภณปริยัตยานุยุต (เจมศักดิ์ กิตติวโน). (2558). *กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ กรุงเทพมหานคร เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โพสต์ทูเดย์. (2563). *ตร.เข้าลุยรื้อถอนสิ่งก่อสร้างผิดกฎหมายธรรมกาย*. สืบค้น 31 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.posttoday.com/social/general/472451>
- สยามรัฐออนไลน์. (2563). *จี้อธิบดีสถ.ฟันธงแนวทางปฏิบัติตาม พรบ.ควบคุมอาคาร หวั่น “ท้องถิ่น-วัด” ขัดแย้ง*. สืบค้น 31 ธันวาคม 2563, จาก <https://siamrath.co.th/n/7872>
- สำนักงานศาสนสมบัติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2553). *คู่มือการดูแลและจัดการศาสนสมบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาสนสมบัติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการ
สำหรับผู้นำนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตภาคกลาง*

THE PRIORITY NEEDS FOR COMPETENCY DEVELOPMENT OF RECREATIONAL
PROGRAM ORGANIZING FOR STUDENT LEADERS OF RAJAMANGALA
UNIVERSITY OF TECHNOLOGY IN THE CENTRAL REGION

จิราณวัฒน์ คำปลิว, สุมณรตรี นิมเนติพันธ์, อนันต์ มลารัตน์
Jiranuwat Khamplew, Sumonratree Nimnatipan, Anan Malarat
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
Corresponding Author E-mail: Jiranuwat.Khamplew@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการสำหรับผู้นำนักศึกษา และ 2. ศึกษาแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการ โดยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธีใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 712 คน เป็นผู้บริหารและเจ้าหน้าที่จำนวน 34 คน (เลือกทุกหน่วย) ผู้นำนักศึกษาจำนวน 278 คน (ใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน) และนักศึกษาจำนวน 400 คน (คำนวณจากสูตรของคอกเรน) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีรูปแบบเป็นแบบตอบสนองคู่ ผู้วิจัยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นประยุกต์

ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำนักศึกษามีความต้องการจำเป็นในด้านการประเมินผลโปรแกรม นันทนาการอยู่ในลำดับสูงสุด ($PNI_{modified} = 0.12$) รองลงมาคือ ด้านการนำโปรแกรม นันทนาการไปใช้ มีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.11 ด้านการวางแผนโปรแกรม นันทนาการ มีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.09 และด้านการประเมินความพร้อมของโปรแกรม นันทนาการ มีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.08 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าแตกต่างกันไม่มากนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้นำ นักศึกษามีสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลางในทุกด้าน ส่วนแนวทางในการพัฒนาโปรแกรม เสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรม นันทนาการ คือ สถาบันการศึกษาควรเสริมสร้าง ความรู้ และพัฒนาทักษะด้านการจัดโปรแกรม นันทนาการให้กับผู้นำนักศึกษา เพื่อพัฒนา

*Received February 1, 2022; Revised February 18, 2022; Accepted February 18, 2022

สมรรถนะของผู้นำนักศึกษาให้สามารถจัดกิจกรรมนันทนาการในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น; สมรรถนะผู้นำนักศึกษา; การจัดโปรแกรมนันทนาการ

Abstract

The objectives of this research study are, 1. To investigate the needs in developing competency in organizing a recreational program for student leaders of Rajamangala University of Technology in the central region, and 2. To study guidelines for developing competency in organizing a recreational program for student leaders of Rajamangala University of Technology in the central region. The scope of the study included 712 stakeholders of Rajamangala University of Technology in the central region, who were administrators, staffs responsible for student activities, student leaders, and students. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire using dual-response format.

The results revealed that when analyzing and ranking the needs in developing competency in organizing a recreational program for student leaders in all four areas, ranked by PNI modified, the highest PNI modified values in this study were found to be the needs in the development of a recreational program (PNI modified = 0.12), followed by recreation program utilization (PNI modified = 0.11), recreation program planning (PNI modified = 0.09), and recreational program readiness assessment (PNI modified = 0.08) respectively. The numbers of PNI modified were not significantly different which might result from student leaders or institutional recreation leaders showing only moderate levels of competence in all aspects. The suggested guidelines for the development of competency in organizing a recreational program for student leaders of the Rajamangala University of Technology in the central region is that the institution should enhance knowledge and foster skills related to the competence in organizing recreation programs in all 4 areas for recreation leaders or student leaders to develop the competence of recreational leaders in order to organize recreational activities or create recreation programs in educational institutions effectively.

Keywords: Priority Needs; Competency of Student Leaders; Recreational Program Organizing

บทนำ

ปัจจุบันประชากรในสังคมส่วนใหญ่นั้น มีเยาวชนเป็นกลุ่มที่มีกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะเป็นคนกลุ่มใหญ่ที่จะก้าวขึ้นมาเป็นบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง อีกทั้งจะต้องเป็นผู้นำที่จะพาประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประเทศกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของประชากรในการเข้าสู่สังคมสูงวัย ทำให้เยาวชนต้องเป็นแรงงานสำคัญของการพัฒนาประเทศในอนาคต ดังนั้นการพัฒนาเยาวชนให้กลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องมีการพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในอนาคตข้างหน้า (องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2563) ซึ่งเยาวชนกลุ่มที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศกลุ่มหนึ่งคงจะหนีไม่พ้นกลุ่มของนิสิตนักศึกษาในสถาบันการศึกษา ซึ่งเขาเหล่านั้นจะต้องรับมือกับสิ่งท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้า ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของนิสิต นักศึกษาในสถาบันการศึกษาจึงเป็นประเด็นสำคัญอย่างมากที่สถาบันการศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะสถาบันการศึกษาเป็นหน่วยงานทางสังคมที่สำคัญในการขัดเกลาเยาวชน นิสิต นักศึกษาในแง่ของการพัฒนากระบวนการคิด องค์ความรู้ และการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม รวมไปถึงการสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ให้กับนิสิต นักศึกษาในช่วงที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษา โดยในปัจจุบันสถาบันการศึกษาในแต่ละแห่งมีการมุ่งเน้นในการพัฒนานิสิต นักศึกษาในทุก ๆ ด้าน ซึ่งกลไกหนึ่งของการพัฒนานิสิต นักศึกษา ที่สถาบันศึกษานำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนานิสิต นักศึกษา คือการทำให้กิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมในการทำกิจกรรมนันทนาการผ่านกระบวนการทำกิจกรรมนักเรียนหรือเสริมหลักสูตรทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย กิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ กิจกรรมกีฬาหรือการส่งเสริมสุขภาพ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์หรือรักษาสีแกว้ล้อม กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และกิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2557) โดยมีเป้าหมายในการพัฒนานิสิต นักศึกษาให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกายและจิตใจ จึงทำให้สถาบันการศึกษาต้องมีการจัดกิจกรรมนักเรียน หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรในระหว่างการศึกษาเพื่อเป็นการพัฒนานิสิต นักศึกษาในสถาบันการศึกษา ดังตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การประเมินคุณภาพการศึกษาที่มีการกำหนดเกณฑ์และตัวชี้วัดต่าง ๆ เพื่อเป็นกลไกที่จะพัฒนานิสิต นักศึกษา ให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมกำหนดไว้ ซึ่งหนึ่งในองค์ประกอบในการประเมินคุณภาพการศึกษาคือเรื่องของการจัดกิจกรรมนักเรียน

ในการจัดกิจกรรมนักเรียนหรือกิจกรรมนันทนาการในสถาบันศึกษานั้น ต้องอาศัยผู้นำนักเรียนในการทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นสภานิสิตนักศึกษา องค์การนิสิตนักศึกษา สโมสรนิสิตนักศึกษาหรือผู้นำชมรมกิจกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ (กัมพล ดวงสีใส, 2563) ทำให้ผู้นำนักเรียนเหล่านี้ จำเป็นที่จะต้องมีความรู้

(Knowledge) มีทักษะ (Skill) และมีทัศนคติที่ดี (Attitude) เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนันทนาการ และต้องเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ในการทำงานของตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นจาก พฤติกรรมในการทำงานของผู้นำนักศึกษาที่สามารถวัดและสังเกตเห็นได้ ประกอบกับผู้นำ นักศึกษาจะต้องมีสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการ ที่เป็นหลักการพื้นฐานของการ ทำงานด้านนันทนาการให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล (สำนักนันทนาการ กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) ดังนั้นสถาบันการศึกษาจึงมีการพัฒนาทักษะในด้าน ต่าง ๆ ให้กับผู้นำนักศึกษาเหล่านั้นพร้อมทั้งประเมินศักยภาพและประเมินผลการดำเนินงานของ ผู้นำนักศึกษาในการทำกิจกรรมนักศึกษาอยู่เป็นประจำ แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่า สถาบันการศึกษาจะมีกลไกในการพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างสมรรถนะให้กับของผู้นำ นักศึกษาเป็นประจำอยู่แล้ว แต่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานของผู้นำนักศึกษา ก็ยังมีส่วนที่สถาบันการศึกษาจะต้องส่งเสริมและพัฒนาตัวผู้นำนักศึกษาอีกหลายประการ ประกอบกับผู้วิจัยได้ศึกษาผลการดำเนินงานในประเด็นด้านการจัดกิจกรรมนักศึกษาของผู้นำ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในกลุ่มภาคกลาง พบว่า ผู้นำนักศึกษายังขาดความรู้ และทักษะต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสมรรถนะการจัดโปรแกรมนันทนาการของผู้นำ นักศึกษาในสถาบันการศึกษา จึงทำให้ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาในประเด็นการจัด กิจกรรมนักศึกษาอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง (จิราวุฒน์ คำปลิว, 2561) และส่งผลกระทบให้ กระบวนการพัฒนานิสิต นักศึกษา ผ่านการทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรในสถาบันการศึกษาไม่มี ประสิทธิภาพที่ดีเท่าที่ควร ทำให้นิสิตนักศึกษาในสถาบันการศึกษาไม่ได้รับการพัฒนาให้มี คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาที่กระทรวงการ อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมกำหนดไว้

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันการศึกษาจะต้องหา วิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และให้ความสำคัญในการศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างทักษะและ ความรู้ด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการหรือการจัดกิจกรรมนักศึกษาให้กับผู้นำนักศึกษาอย่าง เร่งด่วน ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นบุคลากรด้านการพัฒนานักศึกษาและบุคลากรด้านนันทนาการ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการการพัฒนาและเสริมสร้าง สมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการของผู้นำนันทนาการในสถานศึกษา และศึกษา แนวทางในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการสำหรับ ผู้นำนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตภาคกลาง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา ผู้นำนักศึกษาให้มีสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการในสถาบันการศึกษาให้มี ประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาและ นักศึกษาในสถาบันการศึกษา รวมทั้งเป็นการพัฒนาผู้นำนักศึกษา และนักศึกษาใน สถาบันการศึกษาให้เป็นบุคลากรที่มีศักยภาพและกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรม
นันทนาการสำหรับผู้ນำนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตภาคกลาง
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรม
นันทนาการสำหรับผู้�ำนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตภาคกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตภาคกลาง ประกอบไปด้วย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบดูแลงานด้านกิจกรรมนักศึกษา ผู้นำนักศึกษา และนักศึกษารวมจำนวนทั้งสิ้น 712 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถามสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเกี่ยวกับระดับสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการของผู้�ำนักศึกษา และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการสำหรับผู้�ำนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตภาคกลาง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยการส่งลิงค์ Google Form ให้กับผู้ตอบแบบสอบถามและทำการรวบรวม ตรวจสอบข้อมูลของแบบสอบถามพบว่าเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทุกฉบับ จากนั้นนำข้อมูลจากแบบสอบถามไปหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และการหาดัชนีความต้องการจำเป็นประยุกต์ (Modified Priority Need Index) ในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการสำหรับผู้�ำนักศึกษา ทั้ง 4 ด้าน

ผลการวิจัย

1. สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเกี่ยวกับระดับสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรม นันทนาการของผู้นำนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตภาคกลาง

สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเกี่ยวกับระดับสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการของ
ผู้นำนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตภาคกลาง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเกี่ยวกับระดับสมรรถนะด้านการจัด
โปรแกรมนันทนาการของผู้นำนักศึกษา ในด้านการประเมินความพร้อมของโปรแกรม
นันทนาการ (n = 712)

สมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการของผู้นำนักศึกษา ในด้านการประเมินความพร้อมของโปรแกรมนันทนาการ	ระดับสมรรถนะ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความสามารถในการประเมินความต้องการกิจกรรมนันทนาการ ของ ประชากรกลุ่มเป้าหมาย (การประเมินรายบุคคล การประเมินรายกลุ่ม)	3.48	1.02	ปานกลาง
2. ความสามารถในการประเมินทรัพยากรได้ (เช่น วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ รวมถึงงบประมาณ)	3.42	0.98	ปานกลาง
รวม	3.45	0.96	ปานกลาง

จากตาราง 1 พบว่า ระดับสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการของผู้นำนักศึกษา
ในด้านการประเมินความพร้อมของโปรแกรมนันทนาการ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =
3.45, SD. = 0.96)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเกี่ยวกับระดับสมรรถนะด้านการจัด
โปรแกรมนันทนาการของผู้นำนักศึกษา ในด้านการวางแผนโปรแกรมนันทนาการ (n = 712)

สมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการของผู้นำนักศึกษา ในด้านการวางแผนโปรแกรมนันทนาการ	ระดับสมรรถนะ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความสามารถในการกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าประสงค์ของการจัดโปรแกรมนันทนาการ	3.47	0.99	ปานกลาง
2. ความสามารถในการวิเคราะห์กิจกรรมสำหรับการจัดโปรแกรมนันทนาการ	3.52	0.97	มาก
3. ความสามารถในการเลือกรูปแบบโปรแกรมนันทนาการ และกำหนดเนื้อหากิจกรรมตาม วัตถุประสงค์ และตามความต้องการของประชากร กลุ่มเป้าหมาย	3.48	1.03	ปานกลาง
4. ความสามารถในการสามารถจัดทำแผนการดำเนินงาน และการสร้างตารางเวลากิจกรรม รวมถึงการประเมินผล	3.48	1.01	ปานกลาง
5. ความสามารถในการปฐมนิเทศผู้เข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการ และการประเมินความเสี่ยง ในการจัดกิจกรรมนันทนาการ	3.47	1.02	ปานกลาง
6. ความสามารถในการประสานงานด้านกิจกรรม และด้านการบริการ กับหน่วยงานอื่นๆ	3.48	1.02	ปานกลาง
รวม	3.48	0.94	ปานกลาง

จากตาราง 2 พบว่า ระดับสภาพสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการของผู้นำ
นักศึกษา ในด้านการวางแผนโปรแกรมนันทนาการ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.48,
SD. = 0.94) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ความสามารถในการวิเคราะห์กิจกรรม
สำหรับการจัดโปรแกรมนันทนาการ (P2) ($\bar{X}$ = 3.52, SD. = 0.97) ซึ่งอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเกี่ยวกับระดับสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการของผู้นำนักศึกษา ในด้านการนำโปรแกรมนันทนาการไปใช้ (n = 712)

สมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการของผู้นำนักศึกษา ในด้านการนำโปรแกรมนันทนาการไปใช้	ระดับสมรรถนะ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มีความรู้ด้านนันทนาการ	3.50	1.06	ปานกลาง
2. มีทักษะการเป็นผู้นำกิจกรรมนันทนาการ	3.46	1.07	ปานกลาง
3. ความสามารถในการดำเนินกิจกรรม/โปรแกรมนันทนาการ เพื่อติดตามผล ของโปรแกรมนันทนาการ	3.50	1.02	ปานกลาง
4. ความสามารถในการอำนวยความสะดวกในการใช้ทรัพยากร	3.52	1.02	มาก
5. ความสามารถในการจัดทำแบบฟอร์ม และแบบรายงานผลโปรแกรม และ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม/โปรแกรมนันทนาการ	3.54	1.05	มาก
รวม	3.50	0.97	ปานกลาง

จากตาราง 3 พบว่า ระดับสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการของผู้นำนักศึกษา ในด้านการนำโปรแกรมนันทนาการไปใช้ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.50$, $SD. = 0.97$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความสามารถในการจัดทำแบบฟอร์ม และแบบรายงานผลโปรแกรม และผู้เข้าร่วมกิจกรรม/โปรแกรมนันทนาการ ($\bar{X} = 3.54$, $SD. = 1.05$) ซึ่งอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเกี่ยวกับระดับสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการของผู้นำนักศึกษา ในด้านการประเมินผลโปรแกรมนันทนาการ (n = 712)

สมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการของผู้นำนักศึกษา ในด้านการประเมินผลโปรแกรมนันทนาการ	ระดับสมรรถนะ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความสามารถในการทำการประเมินผลโปรแกรมนันทนาการ	3.44	1.00	ปานกลาง
2. ความสามารถในการทำการประเมินประชากร หรือกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโปรแกรม นันทนาการ	3.48	1.01	ปานกลาง
3. ความสามารถในการสรุปผลการเข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการ และการรายงานผลโปรแกรม นันทนาการ	3.47	0.99	ปานกลาง
รวม	3.46	0.95	ปานกลาง

จากตาราง 4 พบว่า ระดับสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการของผู้นำนักศึกษา ในด้านการประเมินผลโปรแกรมนันทนาการ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$, $SD. = 0.01$)

1. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการสำหรับผู้นำนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตภาคกลาง

ผลการเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรม นันทนาการสำหรับผู้นำนักศึกษาในภาพรวม ทั้ง 4 ด้าน ผู้นำนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลในเขตภาคกลางมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรม นันทนาการ ในด้านการประเมินผลโปรแกรมนันทนาการสูงสุด ($PNI_{modified} = 0.12$) รองลงมา คือ ด้านการนำโปรแกรมนันทนาการไปใช้ ($PNI_{modified} = 0.11$), และด้านการวางแผนโปรแกรม

นันทนาการ ($PNI_{\text{modified}} = 0.09$), และด้านการประเมินความพร้อมของโปรแกรมนันทนาการ ($PNI_{\text{modified}} = 0.08$), ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรม นันทนาการสำหรับผู้นำนักศึกษา ในด้านการประเมินความพร้อมของโปรแกรมนันทนาการ ($n = 712$)

ความต้องการจำเป็น ในด้านการประเมินความพร้อมของโปรแกรมนันทนาการ	สภาพ ที่ควรจะเป็น		สภาพ ที่เป็นอยู่		PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ความสามารถในการประเมินความต้องการกิจกรรมนันทนาการ ของ ประชากรกลุ่มเป้าหมาย (การประเมินรายบุคคล การประเมินรายกลุ่ม)	3.78	0.93	3.48	1.02	0.09	1
2. ความสามารถในการประเมินทรัพยากรได้ (เช่น วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ รวมถึงงบประมาณ)	3.72	0.93	3.42	0.98	0.08	2
ภาพรวมเฉลี่ย	3.75	.089	3.45	.096	0.08	

จากตาราง 5 พบว่า ในด้านการประเมินความพร้อมของโปรแกรมนันทนาการ เมื่อเรียงตามลำดับความสำคัญ ลำดับที่ 1 ได้แก่ ความสามารถในการประเมินความต้องการกิจกรรมนันทนาการ ของประชากรกลุ่มเป้าหมาย (การประเมินรายบุคคล การประเมินรายกลุ่ม) ($PNI_{\text{modified}} = 0.09$) ลำดับที่ 2 ได้แก่ความสามารถในการประเมินทรัพยากรได้ (เช่น วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ รวมถึงงบประมาณ) ($PNI_{\text{modified}} = 0.08$) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรม นันทนาการสำหรับผู้นำนักศึกษา ในด้านการวางแผนโปรแกรมนันทนาการ ($n = 712$)

ความต้องการจำเป็น ในด้านการวางแผนโปรแกรมนันทนาการ	สภาพ ที่ควรจะเป็น		สภาพ ที่เป็นอยู่		PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ความสามารถในการกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าประสงค์ของ การจัดโปรแกรมนันทนาการ	3.82	0.91	3.47	0.99	0.10	1
2. ความสามารถในการวิเคราะห์กิจกรรมสำหรับการจัดโปรแกรม นันทนาการ	3.79	0.90	3.52	0.97	0.07	6
	3.82	0.91	3.48	1.03	0.09	3
3. ความสามารถในการเลือกรูปแบบโปรแกรมนันทนาการ และ กำหนดเนื้อหากิจกรรมตามวัตถุประสงค์ และตามความต้องการ ของประชากร กลุ่มเป้าหมาย	3.81	0.91	3.48	1.01	0.09	3
4. ความสามารถในการสามารถจัดทำแผนการดำเนินงาน และการ สร้างตารางเวลากิจกรรม รวมถึงการประเมินผล	3.81	0.92	3.47	1.02	0.09	3
5. ความสามารถในการบูรณาการผู้เข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการ และการประเมินความเสี่ยงในการจัดกิจกรรมนันทนาการ	3.85	0.94	3.48	1.02	0.10	1
6. ความสามารถในการประสานงานด้านกิจกรรม และด้านการ บริการ กับหน่วยงานอื่นๆ						
ภาพรวมเฉลี่ย	3.82	0.85	3.48	0.94	0.09	

จากตาราง 6 พบว่า ในด้านการวางแผนโปรแกรมන්නาการ เมื่อเรียงตามลำดับความสำคัญ ลำดับที่ 1 ได้แก่ ความสามารถในการกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าประสงค์ของการจัดโปรแกรมන්නาการ และความสามารถในการประสานงานด้านกิจกรรม และด้านการบริการกับหน่วยงานอื่น ๆ ($PNI_{\text{modified}} = 0.10$) ลำดับที่ 2 ได้แก่ ความสามารถในการเลือกรูปแบบโปรแกรมන්නาการ และกำหนดเนื้อหากิจกรรมตามวัตถุประสงค์และตามความต้องการของประชากรกลุ่มเป้าหมาย, ความสามารถในการสามารถจัดทำแผนการดำเนินงาน และการสร้างตารางเวลากิจกรรมรวมถึงการประเมินผล, และความสามารถในการปฐมนิเทศผู้เข้าร่วมโปรแกรมන්නาการและการประเมินความเสี่ยงในการจัดกิจกรรมන්නาการ ($PNI_{\text{modified}} = 0.09$) และลำดับที่ 3 ได้แก่ ความสามารถในการวิเคราะห์กิจกรรมสำหรับการจัดโปรแกรมන්නาการ ($PNI_{\text{modified}} = 0.07$) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมන්නาการสำหรับผู้นำนักศึกษา ในด้านการนำโปรแกรมන්නาการไปใช้ (n = 712)

ความต้องการจำเป็น ในด้านการนำโปรแกรมන්නาการไปใช้	สภาพ ที่ควรจะเป็น		สภาพ ที่เป็นอยู่		PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. มีความรู้ด้านන්නาการ	3.88	0.87	3.50	1.06	0.10	4
2. มีทักษะการเป็นผู้นำกิจกรรมන්නาการ	3.87	0.93	3.46	1.07	0.12	1
3. ความสามารถในการดำเนินกิจกรรม/โปรแกรมන්නาการ เพื่อติดตามผลของโปรแกรมන්නาการ	3.92	0.88	3.50	1.02	0.12	1
4. ความสามารถในการอำนวยความสะดวกในการใช้ทรัพยากร	3.89	0.88	3.52	1.02	0.11	3
5. ความสามารถในการจัดทำแบบฟอร์ม และแบบรายงานผลโปรแกรม และผู้เข้าร่วมกิจกรรม/โปรแกรมන්නาการ	3.89	0.87	3.54	1.05	0.10	4
ภาพรวมเฉลี่ย	3.89	0.82	3.50	0.97	0.11	

จากตาราง 7 พบว่า ในด้านการนำโปรแกรมන්නาการไปใช้ เมื่อเรียงตามลำดับความสำคัญ ลำดับที่ 1 ได้แก่ มีทักษะการเป็นผู้นำกิจกรรมන්නาการ, และความสามารถในการดำเนินกิจกรรม/โปรแกรมන්නาการ เพื่อติดตามผลของโปรแกรมන්නาการ ($PNI_{\text{modified}} = 0.12$) ลำดับที่ 2 ได้แก่ ความสามารถในการอำนวยความสะดวกในการใช้ทรัพยากร ($PNI_{\text{modified}} = 0.11$) และลำดับที่ 3 ได้แก่ มีความรู้ด้านන්නาการ, และความสามารถในการจัดทำแบบฟอร์ม และแบบรายงานผลโปรแกรม และผู้เข้าร่วมกิจกรรม/โปรแกรมන්නาการ ($PNI_{\text{modified}} = 0.10$) ตามลำดับ

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรม
นันทนาการสำหรับผู้สํานักศึกษา ในด้านการประเมินผลโปรแกรมนันทนาการ (n = 712)

ความต้องการจำเป็น ในด้านการประเมินผลโปรแกรมนันทนาการ	สภาพ ที่ควรจะเป็น		สภาพ ที่เป็นอยู่		PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ความสามารถในการทำการประเมินผลโปรแกรมนันทนาการ	3.89	0.88	3.44	1.00	0.13	1
2. ความสามารถในการทำการประเมินประชากร หรือ กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการ	3.88	0.90	3.48	1.01	0.11	3
3. ความสามารถในการสรุปผลการเข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการ และการรายงานผลโปรแกรมนันทนาการ	3.93	0.90	3.47	0.99	0.13	1
ภาพรวมเฉลี่ย	3.90	0.85	3.46	0.95	0.12	

จากตาราง 8 พบว่า ในด้านการประเมินผลโปรแกรมนันทนาการ เมื่อเรียงตามลำดับ
ความสำคัญ ลำดับที่ 1 ได้แก่ ความสามารถในการทำการประเมินผลโปรแกรมนันทนาการ, และ
ความสามารถในการสรุปผลการเข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการ และการรายงานผลโปรแกรม
นันทนาการ ($PNI_{\text{modified}} = 0.13$) และลำดับที่ 2 ได้แก่ ความสามารถในการทำการประเมิน
ประชากร หรือกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการ ($PNI_{\text{modified}} = 0.11$)

2. แนวทางในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรม นันทนาการสำหรับผู้สํานักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตภาคกลาง

ด้านการประเมินความพร้อมของโปรแกรมนันทนาการ สถานศึกษาควรมีการเสริมสร้าง
ความรู้ และทักษะเกี่ยวกับการประเมินความต้องการกิจกรรมนันทนาการของประชากร
กลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษาให้กับผู้สํานักนันทนาการหรือผู้สํานักศึกษา เพื่อให้เขาเหล่านั้นเกิด
ทักษะและความสามารถในการหาแนวทางในการจัดกิจกรรมนันทนาการในสถานศึกษาให้
สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มประชากร รวมไปถึงการประเมินทรัพยากรต่าง ๆ ที่
เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมนันทนาการ อาทิเช่น วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ หรืองบประมาณที่ใช้ใน
การจัดกิจกรรมนันทนาการ เพื่อเป็นการประเมินความพร้อมก่อนการวางแผนจัดกิจกรรม
นันทนาการ และเป็นการพัฒนาทักษะด้านการประเมินความพร้อมให้กับผู้สํานักนันทนาการ หรือ
ผู้สํานักศึกษาได้เกิดทักษะและมีความรู้ก่อนการจัดกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ต่อไปในอนาคต

ด้านการวางแผนโปรแกรมนันทนาการ สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะ
ในด้านการวางแผนโปรแกรมนันทนาการ เพื่อให้ผู้สํานักนันทนาการหรือผู้สํานักศึกษา ได้เข้าใจถึง
บทบาทและบริบทของกิจกรรมนันทนาการนั้น ๆ ที่ผู้สํานักนันทนาการหรือผู้สํานักศึกษา จะ
นำมาใช้จัดกิจกรรมให้กับกลุ่มประชากร เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดย
ผู้สํานักนันทนาการหรือผู้สํานักศึกษา จะต้องสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าประสงค์ของ
การจัดโปรแกรมนันทนาการหรือกิจกรรมนันทนาการนั้น ๆ ได้ รวมไปถึงจะต้องวิเคราะห์
กิจกรรมสำหรับการจัดโปรแกรมนันทนาการ และสามารถกำหนดเนื้อหากิจกรรมตาม
วัตถุประสงค์ ตามความต้องการของประชากรกลุ่มเป้าหมายให้ได้ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ผู้สํานัก
นันทนาการหรือผู้สํานักศึกษา จะต้องสามารถจัดทำแผนการดำเนินงาน ตารางเวลากิจกรรม

การปฐมนิเทศผู้เข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการ และการประเมินความเสี่ยงในการจัดกิจกรรมนันทนาการ

ด้านการนำโปรแกรมนันทนาการไปใช้ สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้ำนันทนาการหรือผู้ำนักศึกษามีความรู้ด้านนันทนาการ และมีทักษะการเป็นผู้ำนกิจกรรมนันทนาการ ซึ่งจะทำให้ผู้ำนันทนาการหรือผู้ำนักศึกษาสามารถดำเนินกิจกรรม/โปรแกรมนันทนาการ ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งผู้ำนันทนาการหรือผู้ำนักศึกษา ในฐานะผู้จัดกิจกรรมหรือจัดโปรแกรมนันทนาการ จะต้องสามารถติดตามผลของการจัดโปรแกรมนันทนาการนั้น ๆ ได้อีกด้วย นอกจากนี้สถานศึกษาควรมีการให้ความรู้ด้านการใช้ทรัพยากร และการจัดการด้านทรัพยากรทางนันทนาการที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมนันทนาการ รวมไปถึงการจัดทำแบบฟอร์ม แบบรายงานผลโปรแกรมนันทนาการ เพื่อทำการประเมินผลผู้เข้าร่วมกิจกรรม/โปรแกรมนันทนาการ ตามวัตถุประสงค์ของการจัดโปรแกรมนันทนาการ

ด้านการประเมินผลโปรแกรมนันทนาการ สถานศึกษาควรมีการฝึกทักษะด้านการวัดและประเมินผลให้กับผู้ำนันทนาการหรือผู้ำนักศึกษา ให้มีความสามารถในการประเมินผลโปรแกรมนันทนาการและการประเมินประชากรหรือกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการ เพื่อให้ผู้ำนันทนาการหรือผู้ำนักศึกษาทำการประเมินได้อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของการจัดโปรแกรมนันทนาการ อีกทั้งจะต้องสามารถสรุปผลการเข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการ รวมถึงการจัดทำรายงานผลโปรแกรมนันทนาการหลังจากเสร็จสิ้นการจัดโปรแกรมนันทนาการแล้ว เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนการจัดกิจกรรมนันทนาการหรือโปรแกรมนันทนาการในอนาคต หรือใช้เป็นเอกสารหลักฐานการประเมินคุณภาพการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมนันทนาการได้อีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการสำหรับผู้ำนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตภาคกลาง ผู้วิจัยได้จัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการสำหรับผู้ำนักศึกษาในภาพรวม ทั้ง 4 ด้าน ซึ่งค่า $PNI_{modified}$ สูงสุดคือ ด้านการประเมินผลโปรแกรมนันทนาการ ($PNI_{modified} = 0.12$) รองลงมาคือ ด้านการนำโปรแกรมนันทนาการไปใช้ มีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.11 ด้านการวางแผนโปรแกรมนันทนาการ มีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.09 และด้านการประเมินความพร้อมของโปรแกรมนันทนาการ มีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.08 ตามลำดับ โดยค่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการสำหรับผู้ำนักศึกษา ทั้ง 4 ด้านมีสภาพที่ควรจะเป็นสูงกว่าสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันทุกๆ ด้าน และในแต่ละด้านมีค่าความต้องการจำเป็นไม่แตกต่างกันมากนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ำน

นักศึกษาหรือผู้นำนันทนาการในสถานศึกษามีสมรรถนะที่เป็นอยู่ในปัจจุบันในด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการอยู่ในระดับปานกลางในทุก ๆ ด้าน โดยมีค่าไม่แตกต่างกัน

หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการประเมินผลโปรแกรมนันทนาการ มีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.12 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้นำนักศึกษาหรือผู้นำนันทนาการในสถานศึกษาเมื่อดำเนินกิจกรรมนันทนาการหรือกิจกรรมนักศึกษาเสร็จสิ้นแล้ว มักจะไม่มีการจัดทำ การประเมินผลหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม รวมไปถึงไม่มีการจัดทำสรุปผลการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ วิชัยรัตน์ (2560) ที่ได้กล่าวว่า หลังการจัดโปรแกรมนันทนาการ ผู้นำนันทนาการควรมุ่งประเมินผลการดำเนินโปรแกรมนันทนาการเพื่อให้เห็นถึงผลลัพธ์ของโปรแกรม สิ่งที่ต้องทำการประเมินประกอบด้วยการประเมินความก้าวหน้า และการประเมินผู้เข้าร่วมโปรแกรมในองค์ประกอบต่าง ๆ รวมไปถึงการจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ของการจัดโปรแกรม ซึ่งจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าผู้นำนักศึกษาหรือผู้นำนันทนาการในสถานศึกษา อาจจะยังขาดความรู้ความเข้าใจ หรือทักษะในการประเมินผลโปรแกรมนันทนาการหรือ กิจกรรมนักศึกษาหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมนั้น ๆ แล้ว หรืออาจเป็นเพราะว่าทางสถานศึกษา มีบุคลากรหรืออาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ดำเนินการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานในกิจกรรมนั้นๆ เพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการประเมินคุณภาพการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้ผู้นำ นักศึกษาขาดทักษะและความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลโปรแกรมนันทนาการ

ในด้านการนำโปรแกรมนันทนาการไปใช้ มีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.11 ทั้งนี้อาจเป็น เพราะผู้นำนักศึกษาหรือผู้นำนันทนาการในสถานศึกษาที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ดำเนิน กิจกรรมนันทนาการนั้น มีวาระการดำรงตำแหน่งวาระ 1 ปี ประกอบกับสถานศึกษาไม่มีการจัด กิจกรรมอบรมหรือเสริมสร้างความรู้และทักษะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการหรือกิจกรรม นักศึกษาให้กับผู้นำนักศึกษาที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับสมควร โพธิ์ทอง (2551) ที่กล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมนันทนาการ ผู้นำนันทนาการจะต้องมีทักษะ ความรู้ และ ประสบการณ์ที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมนันทนาการ รวมถึงการเลือกใช้วิธีการและเทคนิคที่มี ประสิทธิภาพ จะทำให้สามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมนันทนาการนั้น ๆ ได้ ซึ่ง จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าผู้นำนันทนาการหรือผู้นำนักศึกษายังขาดทักษะ ความรู้ และ ประสบการณ์ที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรมนันทนาการและการนำโปรแกรมนันทนาการไปใช้

ในด้านการวางแผนโปรแกรมนันทนาการ มีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.09 และด้านการ ประเมินความพร้อมของโปรแกรมนันทนาการ มีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.08 ซึ่งเป็นด้านที่มีค่า ความต้องการจำเป็นน้อยที่สุดจากทั้ง 4 ด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้นำนักศึกษาหรือผู้นำ นันทนาการสามารถวิเคราะห์กิจกรรมสำหรับการจัดโปรแกรมนันทนาการและการเลือกรูปแบบ ตามความต้องการของประชากรกลุ่มเป้าหมายได้ เพราะเป็นประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ทำการ ประเมินและวางแผนกิจกรรมนันทนาการให้อยู่ในวัยและบริบทเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของพฤกษ์ เกาถวิล (2551) ที่กล่าวถึงกิจกรรมนักศึกษาไว้ว่า กิจกรรมที่นักศึกษาเป็น

กิจกรรมที่นักศึกษามีส่วนร่วมในการคิดเอง ทำเอง มีการออกแบบ วิเคราะห์ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเองและสังคมได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดาวดล จันทรประทีน และคณะ (2560) ที่กล่าวว่า การวางแผนกิจกรรมนักศึกษาควรมีการประชุมวางแผนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความผิดพลาดน้อย และควรมีความร่วมมือในการวางแผนงานโดยเฉพาะการกระจายงานในระดับปฏิบัติการ ซึ่งจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้นำนักศึกษาหรือผู้นำนันทนาการควรได้รับการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ผู้นำนักศึกษามีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและนำไปสู่การปฏิบัติที่ดี และก่อให้เกิดประสบการณ์ในอนาคต

นอกจากนี้ ค่าคะแนนเฉลี่ยของสภาพที่ควรจะเป็นมากกว่าสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการสำหรับผู้นำนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตภาคกลางยังมีความต้องการในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการให้กับผู้นำนักศึกษาในทุก ๆ ด้าน ซึ่งในฐานะสถาบันการศึกษาที่รับผิดชอบดูแลการดำเนินกิจกรรมของผู้นำนักศึกษา ควรมีการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมหรือสร้างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการให้กับผู้นำนักศึกษาหรือผู้นำนันทนาการที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมนันทนาการในสถานศึกษาเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการจัดโปรแกรมนันทนาการให้มีประสิทธิภาพต่อไปและจากผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการสำหรับผู้นำนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตภาคกลาง ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการสำหรับผู้นำนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตภาคกลางตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ดังนี้

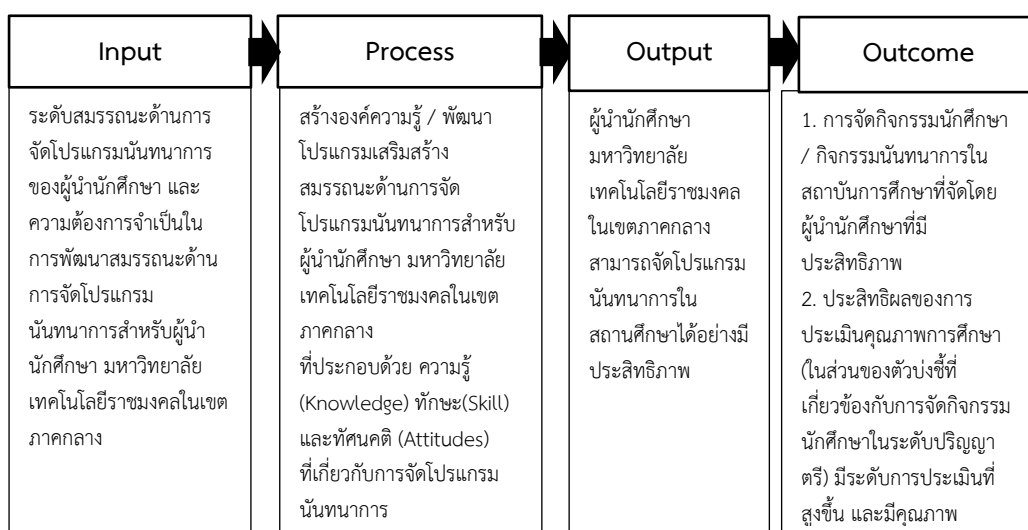
1. สถาบันการศึกษาควรมีการกำหนดนโยบายในด้านการพัฒนากิจกรรมนันทนาการหรือกิจกรรมนักศึกษาในสถานศึกษาให้สามารถขับเคลื่อนงานด้านนันทนาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความรู้ และพัฒนาทักษะเกี่ยวกับสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการ ทั้ง 4 ด้าน ให้กับผู้นำนันทนาการหรือผู้นำนักศึกษาในสถานศึกษา ให้สามารถจัดกิจกรรมนันทนาการหรือสร้างโปรแกรมนันทนาการในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาและนักศึกษาในสถาบันการศึกษา จากการจัดกิจกรรมนันทนาการของผู้นำนักศึกษาในอนาคต

2. สถาบันการศึกษาควรมีการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม หรือสร้างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการให้กับผู้นำนักศึกษาที่จะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมนันทนาการในสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้ และทักษะเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมนันทนาการ ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการประเมินความพร้อมของโปรแกรมนันทนาการ ด้านการวางแผนโปรแกรมนันทนาการ ด้านการนำโปรแกรมนันทนาการไปใช้ และด้านการ

ประเมินผลโปรแกรมสนับสนุนการ เพื่อให้ผู้นำนันทนาการหรือผู้นำนักศึกษามีสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมสนับสนุนการ และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรม หรือโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมสนับสนุนการไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมนันทนาการในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยเป็นรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมสนับสนุนการสำหรับผู้นำนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตภาคกลาง ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมสนับสนุนการสำหรับผู้นำนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตภาคกลาง

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึงแนวทางในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมสนับสนุนการให้กับผู้นำนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตภาคกลาง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยนำเข้า (Input) สถาบันการศึกษาสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยในครั้งนี้ ที่เป็นระดับสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมสนับสนุนการของผู้นำนักศึกษา และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมสนับสนุนการสำหรับผู้นำนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตภาคกลาง นำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการหาแนวทางเพื่อที่จะพัฒนาและเสริมสร้างทักษะต่าง ๆ ให้กับผู้นำนักศึกษาในสถาบันการศึกษา เพราะเป็นข้อมูลที่จะทำให้ทราบถึงระดับสมรรถนะที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวังหรือสภาพที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมสนับสนุนการของผู้นำนักศึกษา

กระบวนการ (Process) สถาบันการศึกษา สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปผ่านกระบวนการสร้างหรือพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำนันทนาการสำหรับผู้นำนักศึกษาในสถาบันการศึกษา ที่ประกอบไปด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitudes) ที่เกี่ยวกับสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการ ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านการประเมินความพร้อมของโปรแกรมนันทนาการ ด้านการวางแผนโปรแกรมนันทนาการ ด้านการนำโปรแกรมนันทนาการไปใช้ และด้านการประเมินผลโปรแกรมนันทนาการ เพื่อที่จะนำโปรแกรมดังกล่าวไปเป็นเครื่องมือในการฝึกอบรม หรือให้ความรู้กับผู้นำนักศึกษาในสถาบันการศึกษาต่อไป

ผลผลิต (Output) เมื่อผู้นำนักศึกษาเข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรม หรือโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการที่สร้างขึ้นแล้ว ก็จะสามารถนำความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitudes) ที่ได้รับ นำไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมนันทนาการในสถานศึกษาต่อไป ซึ่งโปรแกรมดังกล่าวจะเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้นำนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตภาคกลาง สามารถดำเนินกิจกรรมนันทนาการหรือกิจกรรมนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามที่สถาบันศึกษาคาดหวัง

ผลลัพธ์ (Outcome) โดยผลผลิตดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้นำนักศึกษา และนักศึกษาในสถาบันการศึกษาที่จะถูกพัฒนาให้เป็นบุคลากรที่มีศักยภาพและกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไปในอนาคต รวมถึงจะทำให้สถาบันการศึกษามีผลของการประเมินคุณภาพการศึกษา (ในส่วนของตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมนักศึกษา) มีระดับการประเมินที่สูงขึ้น และเป็นไปตามเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาตามที่กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมกำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษา ควรมีการกำหนดนโยบายในการพัฒนาหรือส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมนันทนาการในสถานศึกษาให้เป็นรูปธรรม โดยมุ่งเน้นในการพัฒนาผู้นำนันทนาการหรือผู้นำนักศึกษาให้มีสมรรถนะและศักยภาพด้านการดำเนินกิจกรรมนันทนาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนสนับสนุน และส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้กับผู้นำนันทนาการหรือผู้นำนักศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับการประเมินคุณภาพการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมนักศึกษาในสถานศึกษา

2. สถานศึกษาควรมีการกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมนันทนาการหรือกิจกรรมนักศึกษาให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการขับเคลื่อนงานด้านนันทนาการหรือกิจกรรมนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สถานศึกษาควรมีหน่วยงานที่ให้ความรู้ และพัฒนาทักษะในด้านการจัดโปรแกรม นันทนาการให้กับผู้นำนักศึกษา เพื่อให้ผู้นำนันทนาการหรือผู้นำนักศึกษามีสมรรถนะเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมนันทนาการหรือการจัดกิจกรรมนักศึกษา อันจะส่งผลให้การดำเนินกิจกรรม นักศึกษาในสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ผู้นำนันทนาการหรือผู้นำนักศึกษา ควรฝึกฝนทักษะ และหาความรู้ในด้านการจัด โปรแกรม นันทนาการหรือการจัดกิจกรรมนักศึกษาอยู่ตลอดเวลา เพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์ ความรู้ และทักษะต่าง ๆ ให้กับตนเอง เพื่อที่จะสามารถดำเนินกิจกรรมนันทนาการหรือกิจกรรม นักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านการจัดโปรแกรม นันทนาการในสถานศึกษาของผู้นำนักศึกษา

2. ควรศึกษา หรือพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะของผู้นำนันทนาการ ด้านการ จัดโปรแกรม นันทนาการในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อนำไปเป็นเครื่องมือในการพัฒนา นักศึกษาให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กัมพล ดวงสีใส. (2563). *คู่มือปฏิบัติดำเนินงานด้านการเงิน สำหรับกิจกรรมนักศึกษา*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- จิราณัฐวัฒน์ คำปลิว. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติและพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับ นันทนาการของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ* (ปริญญาานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการกีฬาและนันทนาการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณรงค์ วิชัยรัตน์. (2560). *การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำนันทนาการ ระดับต้น* (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา กีฬา นันทนาการและการท่องเที่ยว). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดาวดล จันทระประทีน และคณะ. (2560). การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตามวงจรคุณภาพเดมมิง (Deming Cycle) ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย พื้นที่สงขลา. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย*, 9(1), 98-112.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

- พฤษัช เถาฉวิล. (2551). บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาในการดำเนินงานโครงการค่ายเรียนรู้คุณธรรมนำชีวิตพอเพียงปี 2551. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สมควร โพธิ์ทอง. (2551). การวางแผนกิจกรรมนันทนาการ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสันนทาการมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2557). บนเส้นทางพัฒนานักศึกษาสู่ความเป็นพลเมืองโลก ประเด็นท้าทาย โอกาส และแนวทางพัฒนา สังเคราะห์บทเรียนจากผลการสัมมนาทางวิชาการ (APSSA 2008-2014). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สำนักนันทนาการ กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). ผู้นำนันทนาการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เอส.ออฟเซ็ทกราฟฟิคดีไซน์.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580. สืบค้น 15 ตุลาคม 2564, จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF
- องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย. (2563). พัฒนาเยาวชนให้พร้อมรับมือกับอนาคตได้อย่างมั่นใจ. สืบค้น 15 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.unicef.org/thailand/th>

DHAMMA DISSEMINATION METHODS OF SANGHA AT KAMPONG ROU DISTRICT, SVAY RIENG PROVINCE, CAMBODIA*

วิธีการเผยแผ่ธรรมะของคณะสงฆ์ ณ อำเภอกำปงโรจังหวัดสวายเรียม ประเทศกัมพูชา

Ven. Sareth Chea

พระสารถ เจ้า

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding Author E-mail: artsamoul@gmail.com

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the dhamma dissemination Method of sangha at Kampong Rou District, Svay Rieng Province, Cambodia. 2. To study the factors affecting The Dhamma Dissemination Method of Sangha at Kampong Rou District, Svay Rieng Province, Cambodia. 3. To propose the Dhamma Dissemination Method of Sangha at Kampong Rou District, Svay Rieng Province, Cambodia. Methodology was the mix methods: Quantitative, Data were collected from 138 samples, derived from 210 monks and novices by Taro Yamane (Yamane, 1967) formula with questionnaires that had reliability value at 0.804. The statistics used for data analysis were the frequency, percentage, mean, standard division and hypothesis were tested by Multiple Regression. Qualitative, data were collected from 15 key informants by in-depth interview.

Findings were as follows: the policy for Dhamma dissemination to apply in the district. Abbots in the District should be more closely related with lay people. Governing monks should have good communication networks with other abbots. Governing monks, abbots and lay people should promote good understanding of one another and had more contributions to take strong-hold within the Buddha's teaching and Dhamma dissemination in their own districts to achieve the goals as planned for the best successful Dhamma dissemination in their communities.

Keywords: Dhamma dissemination Method; Sangha; Kampong Rou District

*Received January 21, 2022; Revised April 21, 2022; Accepted April 27, 2022

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์หลักของการวิจัยครั้งนี้คือ 1. เพื่อศึกษาวิธีการเผยแผ่ธรรมะของคณะสงฆ์ ใน อำเภอกำปงโร จังหวัดสวายเหรีียง ประเทศกัมพูชา 2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อวิธีการเผยแผ่ธรรมะของคณะสงฆ์ ใน อำเภอกำปงโร จังหวัดสวายเหรีียง ประเทศกัมพูชา 3. เสนอวิธีการเผยแผ่ธรรมะของคณะสงฆ์ในอำเภอกำปงโร จังหวัดสวายเหรีียง ประเทศกัมพูชาระเบียบวิธีเป็นวิธีผสม การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจาก 138 ตัวอย่างโดยได้มาจากพระภิกษุสามเณร 210 รูปที่ ตำบลกำปงรุ จังหวัดสวายเหรีียง ประเทศกัมพูชา โดยใช้สูตร Taro Yamane (Yamane, 1967) ด้วยแบบสอบถามที่มีค่าความน่าเชื่อถือเท่ากับ 0.804 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ยการหารมาตรฐาน (S.D) และสมมติฐานที่ทดสอบโดยการถดถอยพหุคูณ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 15 คนโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความเชิงพรรณนา

นโยบายการเผยแผ่ธรรมะไปใช้ในเขต เจ้าอาวาสในเขตควรมีความใกล้ชิดกับฆราวาสมากขึ้น คณะสงฆ์ควรมีเครือข่ายการสื่อสารที่ดีกับเจ้าอาวาสท่านอื่น ๆ คณะสงฆ์ เจ้าอาวาสและฆราวาสควรส่งเสริมความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกัน และมีส่วนสนับสนุนให้ยึดหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าและเผยแผ่ธรรมในเขตของตนให้บรรลุผลตามแผนที่วางไว้เพื่อการเผยแผ่ธรรมที่ประสบผลสำเร็จสูงสุดในชุมชน

คำสำคัญ: วิธีการเผยแผ่ธรรมะ; คณะสงฆ์; อำเภอกำปงโร

Introduction

In Kampong Rou District, there are 12 communes, 80 villages, 39 monasteries and 210 monks and novices. There are five group administrative structures in the district. First group is called Anugan Srok, the monk who has duty to administrate the whole district. Second group is called call Vinaydhor Anugan Srok, the monks who have duty to disseminate the Buddha's role and teachings to all monks and novices in the district and to resolve any problems which happen between monks with monks, monks with lay people to make peace between all of them. Third group is called Dhammadhor Anugan Srok, the monks who have duty to disseminate Dhamma lesson to monks, novices, and lay people in the district. Fourth group is called Samu AnuganSrok, the monks who have duties to disseminate the Buddha's Dhamma to lay people in the district. Fifth group is called Anulekhadhika Anugan, the monks who have duties to help and support with documents and administration work for AnuganSrok. This research is very

important for all monks and lay people. It is the Sangha administrative structures using the method how to teach the Dhamma to all people. Dhamma is very necessary for human while they take the Dhamma in mind and use Dhamma to practice in daily life. While the monks and lay people follow the Buddha's Dhamma then the society will be in harmony and peace. The Buddha's Dhamma will be more spreading into the hearts of monks and lay people.

Hence, dissemination of Buddha's Dhamma is the main duty, which should be practiced by the monk who is the teacher of lay people. The representative monks and other monks who have high graduate or monks who have skill in Buddhist knowledge should spend their times to help Buddhasasana. At the present day, monk who is the agent of propagation of the Buddhist principle is getting low in numbers because of many problems such as low faith of lay people in Buddhist monks, low living standard of lay people, less following of the Buddhavinaya of Buddhist monks. Monks themselves have low knowledge, unable to teach the Dhamma to lay people. There are less graduated monks to be leaders to lead lay people because most of them, after graduation, they leave the monkhood to be lay men. When they become lay men, then the time to help Buddhasasana is short because they spend more time for their families. At the present time, monks, and lay people especially adults are far apart from each other. In seventeen years ago, old generation always came to the monastery even the day is not Buddhist Sabbath day. And when there were any celebration ceremonies, so many people, old, adult, and small young children came to join the monasteries activities but now the situation has changed, less people come to visit or support monks.

The concept and theory are using in Dhamma dissemination focus on Dhamma conversation, explanation, ask and answer the questions, roles, monks, novices, lay men, lay women who were active in Dhamma dissemination and other traditional teaching in the research area. The material is using in Dhamma dissemination such as book, radio, video, loudspeaker, memory card, smart phone and computer. These materials are very important to connect between people with Dhamma.

Now in 21st century, the internet of thing (IOT) is coming. The fast global connection comes to help old requirement. So, the method of dissemination in

order to spread Dhamma has to change along with new world that is connected by internet. Cambodia, in the present day, adults around 18 years old up have personal phones that mostly can connect to internet. They just connect with internet then the door of new world will open. So, our monk's communities must set up the store of Dhamma for them in the internet world, too. If societies change to information technology societies, most people are using the software program to communicate with the world. So, the monks just tell or guide them a little bit then they can go to search for and study by themselves. So, this is the new method that monks must know and use the software program for dissemination of the Dhamma to people or adults in their society. In this case, the knowledge of monks should be the first step that the monks should have. At Kampong Rou District, also there are Dhamma and Pali schools for monks but there should put more interest on supporting teacher with suitable fund to help them to have more free time to focus on teaching Dhannda and Pali in the classes. For this reason, the researcher chose the topic "The Method of Dhamma Dissemination of Sangha at Kampong Rou District, Svay Rieng Province, Cambodia".

Research Objective

3.1 To study the Dhamma Dissemination Method of Sangha at Kampong Rou District, Svay Rieng Province, Cambodia.

3.2 To study the factors that affects the Dhamma Dissemination Method of Sangha at Kampong Rou District, Svay Rieng Province, Cambodia.

3.3 To propose the Dhamma Dissemination Method of Sangha at Kampong Rou District, Svay Rieng Province, Cambodia.

Research Methodology

Research on "Dhamma Dissemination Method of Sangha at Kampong Rou District, Svay Rieng Province, Cambodia". Researcher had study from Mahachulalongkornrajavidyalaya University and set up the interview form to make clearly by using the research method such as model of research, quantitative research and qualitative.

Model of research: Research on "Dhamma Dissemination Method of Sangha at Kampong Rou District, Svay Rieng Province, Cambodia". Researcher used

Mixed Method to do on the research. On the mixed method, there are two types, first, Quantitative research by using the information from questionnaires of study field and second, Qualitative research by using the information from in-depth interview at the study.

Quantitative research

Population: Refers to the monks who stay at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia. There are 210 monks. Researcher keeps the information from the monks who stay at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia.

Sample: that uses are monks and there are 138 monks was selected according to Taro Yamane (Yamane, 1967). Researcher sets the sample, research tools which use in research are Questionnaire to do on this research.

Research Tools: The tools which use in research are Questionnaire to do on this research. The step of creation and finding the quality of tools divided into five steps. 1) Step of creation tools of questionnaire such as 1. Study on concept and theory on the method of dhamma dissemination of Sangha at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia that select from document and research related. 2. Limit the boundary concept of the research creation tools 3. Limit the objective of research creation tools by ask the opinion of Thesis adviser 4. Create tools 5. Take the research tools to apply with the population that have similar characteristic with sample in order to process the research to coefficient accuracy of tools. 6. Improve and edit 7. Print out the questionnaire form and bring to use for collecting the data with sample. 2) Characteristic of tools divide into fives parts. Part One, questionnaire relate with personal situation of respondents that divide as age, education, position and vassa in the questionnaire list. Part Two, the questionnaire relates with opinion of monks on method of dhamma dissemination of sangha at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia. Part three, the question relates to the material which used for dhamma dissemination. Part four, the question which related to outcome from spreading dhamma. Part five, the researcher put the comments and suggestions of respondents relate to the method of dhamma dissemination of sangha at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia. 1. Check the quality of tools, in finding the quality of tools, researcher uses the method as following: 1) Researcher asks the advice from the thesis advisers and specialist in order to checking the tools which created. 2)

Finding the validity by using the questionnaires to ask the chairman and thesis committees. Researcher brings the questionnaires to ask the acceptable and advice from the specialist. Then bring questionnaires to edit and correctly according to the advice from the specialist. 3) Measurement the reliability of item objective congruence (IOC) for correct data. Try out 30 sheets to share the monks who related with the thesis title. 4) Bring the questionnaires to see the thesis advisers to get the acceptable and then print out to share it to the respondents at the field of the research area.

Data collection: 1. Researcher collect the data from books, journals, research books and hand books which related with method of dhamma dissemination of sangha at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia. 2. Researcher makes the questionnaires and asks the permission paper from Salakon Srok in order to collect data from monk at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia. 3. Researcher starts to share the questionnaires to the monk who living in Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia. Questionnaires were shared to one hundred eighteen monks. All the questionnaires, the researcher went to share by himself.

Data analysis: 1. Descriptive statistics to explain the general data of the respondents. 2. Level of questionnaires opinion samples relate with dhamma dissemination method of sangha at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia by using the statistical analysis (Mean) and standard Devision). 3. Inferential statistics is the multiple regression analysis by Stepwise for predictor effecting to dependent variable to affect the dhamma dissemination method of sangha at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia (statistically significant (level 0.05).

Qualitative Research

Key informants: Research on “Dhamma Dissemination Method of Sangha at Kampong Rou District, Svay Rieng Province, Cambodia”. Researcher set up the 15 persons who give the key informants. Research tools: In the interview, researcher brought the result of study from document and set up the questions to ask the interviewer. Interview questions according to the objective of research and conceptual framework relate to dhamma dissemination method of sangha at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia. Interview questions divide

into five parts as following: Part one, the question which related to general personal information of the interviewer. Part two, the question which relate with methods of dissemination. Part three, the question relates to the materials which used for dhamma dissemination. Part four, the question which related to outcome from spreading dhamma. Part five, comments and suggestions. Data collection: In the qualitative research, researcher interviews the interviewer who giving the data by using in depth interview and write down all data. Data analysis: 1. Bring data from the interviewers to transcription and note the content. 2. Classification to involve the objective. 3. Data analysis from interviewers was used by the content analysis technique. 4. Synthesize by classifying the objective and present.

Results

The result from the objective of research on Dhamma Dissemination Method of Sangha at Kampong Rou District, Svay Reing province, Cambodia. At present, there are some methods to disseminate the Dhamma in local and also the worldwide. And these methods attracting attention by reason of easy reach modern technology. Adding to old traditional Dhamma dissemination. Researcher has new methods that monk using in the present time from research work as follow:

No	Materials	Level of opinion		
		$\bar{X}$	S.D.	Level
1	Books	3.27	.699	Moderate
2	Radio	3.30	.775	Moderate
3	Video	2.90	.833	Moderate
4	Loudspeaker	3.41	.708	High
5	Memory card	3.01	.839	Moderate
6	Phone	3.29	.762	Moderate
7	Computer	2.71	.999	Moderate
Total		3.13	.596	moderate

According to table 4.2 found that, the methods of sangha in dhamma dissemination at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia. The level of opinion of Materials is moderate ($\bar{X} = 3.13$, S.D = .596). Found that, the most level of opinion of frequency and standard division of Loudspeaker is moderate ($\bar{X} = 3.41$, S.D = .708). Radio is high ($\bar{X} = 3.30$, S.D = .775). Phone is moderate ($\bar{X} =$

3.29, S.D = .762). Books is moderate ($\bar{X}$ = 3.27, S.D = .699). Memory card is moderate ($\bar{X}$ = 3.01, S.D = .839). Video is moderate ($\bar{X}$ = 2.90, S.D = .833). Computer is moderate ($\bar{X}$ = 2.71, S.D = .999). Research has clearly shown that these methods of Sangha at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia. An upward trend in Dhamma dissemination in the future.

An explicit, reflective approach to outcome of Dhamma Dissemination Method of Sangha at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia as follow:

No	Dhamma Dissemination Method of Sangha at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia.	Level of opinion		
		$\bar{X}$	S.D.	Level
1	Understanding the Buddha's teaching	3.35	.735	moderate
2	Building the peace of mind	3.60	.758	High
3	Good citizen	3.95	.723	High
4	Abandonment intoxicated beverage	3.72	.711	High
5	Buddhist more closely related	3.69	.755	High
Total		3.66	.641	High

According to table 4.10 found that, the dhamma dissemination method of sangha at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia. The level of opinion of Outcome from spreading Dhamma is high ($\bar{X}$ = 3.66, S.D = .641). Found that, the most level of opinion of frequency and standard division. Become a good citizen is high ($\bar{X}$ = 3.95, S.D = .723). Abandon intoxicated beverage is high ($\bar{X}$ = 3.72, S.D = .711). Buddhist more closely related is high ($\bar{X}$ = 3.69, S.D = .755). Building the peace of mind is high ($\bar{X}$ = 3.60, S.D = .758). Be able to understand the Buddha's teaching is moderate ($\bar{X}$ = 3.35, S.D = .735). Community of monk at the Kampong district follow the policies of top community monk from the Phnom Penh city. Some policies change according to the real situation of people and monk at local area. Nonetheless, lay people very happy when monk going to help them. And sometime just seeing monk also very happy.

Discussion

The result of research on “dhamma dissemination method of sangha at Kampong Rou district, Svay Rieng provinc, Cambodia”. There are discussions of research result.

From result of research found that dhamma dissemination method of sangha at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia. Totally, there are five kinds of outcome from spreading dhamma that got from dhamma dissemination in the high level.

There are five kinds of outcome from spreading dhamma that got from dhamma dissemination such as understanding the Buddha’s teaching, building the peace of mind, good citizen, abandonment intoxicated beverage and Buddhist more closely related. When divide as part, be able to understand the Buddha’s teaching is moderate level. And other four parts are in high level.

1. Understanding the Buddha’s teaching: totally, Monks gave the opinion on methods of sangha in dhamma dissemination at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia in moderate level. This research results consistent with the research thesis on “A Study of the Problems of Language Communication for Dhamma Propagation at the Present”. The result of research found that adult interested dhamma started from listening on radio and television because of radio and television are the communication materials media which closely to them. Mostly, adult watch television and listening radio but no focus on dhamma. They just watch and listen then skip to another because of the model of spreading dhamma seem out of date for them. At home they can watch and listen dhamma from communication material media and at monastery they can listen dhamma from monks. They would like to listen the dhamma compare with general social, analysis and ask – answer the question that related with their daily life. At the same time, dhamma very important but that comparing style dhamma depending on the monks who propagate not mostly use in the real life. (Phra Sunthorn Ratanapanyo (Matiyapak), 2005).

2. Building the peace of mind: totally, Monks gave the opinion on methods of sangha in dhamma dissemination at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia in high level. This research results consistent with the research thesis on “The Efficiency of Buddhist Propagation of Missionary Monks in The Educational

Institution of Nakhornchaisri District, Nakhorn Pathom Province.” The result of research found that in total of three parts of the efficiency of Buddhist propagation of missionary monks in institution of Nakhornchaisri district, Nakhorn Pathaom province such as propagation meaning of missionary monks, propagation technique of missionary monks and propagation communicating of missionary monks were in the high level. When divided as part, there are in the high level. The result comparison on the efficiency of Buddhist propagation of missionary monks in institution of Nakhornchaisri district, Nakhorn Pathaom province by divide as respondent as gender, educational level, and school. Found that, there are different opinion of respondent according to age, educational level, and school with statistical significance at .05. (Phrakhr Baidika Chitawat Thawatchayo (Thonnan), 2011).

3. Good citizen: totally, Monks gave the opinion on methods of sangha in dhamma dissemination at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia in high level. This research results consistent with the research thesis on “A Study of Patterns And Methods for Propagation Buddhaddhamma Of Phradhammakittiwong (Thongdee Suratejo)” found that, the patterns of dhamma propagation of Phradhammakittiwong. The pattern of explaining the dhamma talk as direct introduction or by explain the meaning of dhamma. The dhamma books are indirect introduction to show the current situation. The books that select the Buddha’s teaching to show the problem and how the solve it with peace method. When read the books then understand our self, family, and society for the harmony in the country and world. From interview of monk dhamma speaker related with A Study of Patterns and Methods for Propagation Buddhaddhamma of Phradhammakittiwong of four methods such as 1) Factors of education, 2) Patterns and method of propagation, 3) Personality factors and 4) Ideology and vision. (Phramaha Rungphet Chawanpanyo (Patthap), 2005).

4. Abandonment intoxicated beverage: totally, Monks gave the opinion on methods of sangha in dhamma dissemination at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia in high level. This research results consistent with the research thesis on “A Study of the Role and Works of Phrakru Sutasarapimol (Ven. Phra Mahapimpa Dhammadinno) in Propagation of Buddhism. Found that, there are five methods to use for propagation such as 1) Khosabbamanika style found that,

monks dhamma speaker had good sound and sweat. Listeners like to listen and have faithful to dhamma speaker. 2) Comparison style found that dhamma speaker take the real example in daily life of lay people and point that if do good will get good if do evil will get evil. Comparing the body with vehicle and so on. 3) Proverb style, use proverb as connected word and meaning to make more interesting or attract more listener to focus on the meaning of dhamma. Teaching dhamma wake up lay people to have mindfulness when they are doing something in their daily life. Teaching lay people how to donate or sharing each other. 4) Example or telling story style, the story in Buddhism or life of the Buddha, history from many countries in the world and also current situation in the country in order to show that it is a real. (Phra Banchob Dhirawangso (Sripaengmon), 2006).

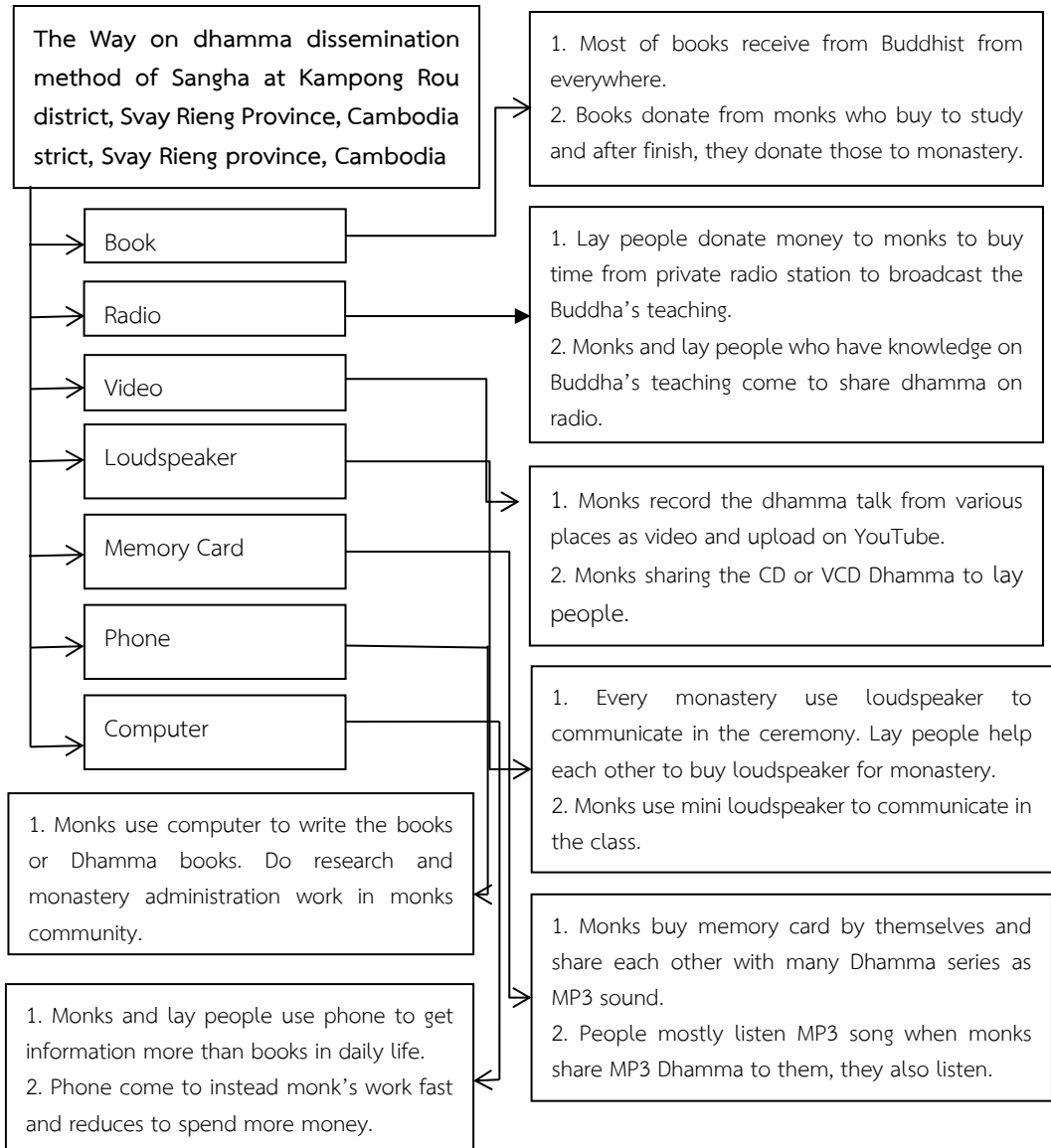
5. Buddhist more closely related: totally, Monks gave the opinion on methods of sangha in dhamma dissemination at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia in high level. This research results consistent with the research thesis on “The Roles on Propagation of Phra Vikrommune (Boonrod Panyavaro).” From the result of research found that, on Buddhist’s method to propagate the Buddhism. The Buddha used the method of dhamma talk, conversation, teaching and asks then answers the question. Try to stop not necessary and show the necessary to Buddhist. Buddha had amazing teaching and analysis. Dhamma should be used suitable with person who got teaching. The Buddha used good management for disciples and propagation Dhamma. The system management refers to Sangha (monks). The Buddha touch the method of practice refer to the four noble truth, as the middle way as the best way to bring all practitioners get out of suffering. This is the best to help lay people get more develop body and mind from the past until the present time. (Phramaha Thanachai Tantipalo (Sannarong), 2011).

Conclusion In Cambodia from the past until the present time, even across the Dark Khmer Rouge regime. Most people still believe on Buddha. Respect the three triple gems Buddha, Dhamma and Sangha. On the other hand, they follow the Buddha’s teaching that disseminate by the Sangha. The living standard of people engage with old traditional culture can maintain what they believe from past until now. Not only monks who disseminate the Buddha’s teaching also lay people are the big force to help each other to take care. Top monk in Cambodia

try to release the good policy that select from the Sangha's meeting every year to apply in the whole country. In the past time, monk use the old traditional Dhamma disseminating that slow to share good knowledge or methods to general people at their area. However, monk not through off their duty. In the present time, the modern technology comes to instead the old items. So, monks try to understand new technology in order to use that technology to help in Dhamma dissemination. In the past time when monks give Dhamma talk at any house's lay people only that village can listen Dhamma talk. But in the present time, monks give Dhamma talk at any house's lay people with live stream. Buddhist around the world can listen from monk's Dhamma talk in the small village. It is very important if monks understand clearly how to use modern technology engage with what they try to share people at their area as much as many people in the world. They spend not much time, short but shape. Old people cannot live along life, they will die in some day. So old generation disappear, at the same time, young generation come instead. So, young generation does not care too much with old methods, but they are interesting with new methods. It is the reason that researcher would like to show and encourage monks at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia has been using the new methods of Dhamma dissemination to young generation to attract them to interest on Buddha's teaching.

Body of Knowledge

From research on Methods of Dhamma Dissemination of sangha at Kampong Rou District, Svay Rieng Province, Cambodia. The researcher got the knowledge from this research that knowing the level of opinion of monks and novices on methods of dhamma dissemination of sangha at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia until the obstacles, problems, and comment. Those are the way to help the monks and novices more develop and effective on methods of dhamma dissemination of sangha at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia. And also, the way to support the monks and novices on methods of dhamma dissemination of sangha at Kampong Rou district, Svay Rieng province, Cambodia in the next future. The researcher summary as the diagram as follow:

From of this research, the researcher got the knowledge from study that can be the way to develop on the methods of sangha in dhamma dissemination at Kamponog Rou district, Svay Rieng province, Cambodia, the materials to use for dissemination as follow:

1. Books: 1. Most of books receive from Buddhist from everywhere. 2. Books donate from monks who buy to study and after finish, they donate those to monastery.

2. Radio: 1. Lay people donate money to monks to buy time from private radio station to broadcast the Buddha's teaching. 2. Monks and lay people who have knowledge on Buddha's teaching come to share dhamma on radio.

3. Video: 1. Monks record the dhamma talk from various place as video and upload on YouTube. 2. Monks sharing the CD or VCD Dhamma to lay people.

4. Loudspeaker: 1. Monks record the dhamma talk from various place as video and upload on YouTube. 2. Monks sharing the CD or VCD Dhamma to lay people.

5. Memory Card: 1. Monks buy memory card by themselves and share each other with many Dhamma series as MP3 sound. 2. People mostly listen MP3 songs when monks share MP3 Dhamma to them, they also listen.

6. Phone: 1. Monks and lay people use phone to get information more than books in daily life. 2. Phone come to instead monk's work fast and reduces to spend more money.

7. Computer: 1. Monks use computer to write the books or Dhamma books. Do research and monastery administration work in monk community. 2. Keep soft work, broadcast in social media.

References

- Dy Khamboly et al. (2007). *A History of Democratic Kampuchea*. Documentation Center of Cambodia.
- Ian Harris. (2005) *Cambodian Buddhism: History and Practice*. University of Hawaii Press.
- Phra Sunthorn Ratanapanyo (Matiyapak). (2005). *A Study of the Problems of Language Communication for Dhamma Propagation at the Present* (Thesis of Master of Arts). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phrakhru Baidika Chitawat Thawatchayo (Thonnan). (2011). *The Efficiency of Buddhist Propagation of Missionary Monks in The Educational Institution of Nakhornchaisri District, Nakhorn Pathom Province* (Thesis of Master of Arts Buddhist Management). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

- Phramaha Rungphet Chawanpanyo (Patthap). (2005). *A Study of Patterns And Methods for Propagation Buddhadhamma Of Phradhammakittiwong (Thongdee Suratejo)* (Thesis of Master of Arts Buddhist Management). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Banchob Dhirawangso. (2006). *A Study of the Role and Works of Phrakru Sutasarapimol (Pimpa Dhammadinno)* (Thesis of Master of Arts Buddhist Management). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phramaha Thanachai Tantipalo (Sannarong). (2011). *The Roles on Propagation of Phra Vikrommunee (Boonrod Panyavaro)* (Thesis of Master of Arts Buddhist Study). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Sarun Pov. (2016). *The Role of Buddhism in Peacebuilding and Development of the Cambodian Society: A Case Study of the Contribution Done By Venerable Maha Ghosananda* (Thesis of Master of Arts International Buddhist Studies College). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Yamane, T. (1967). *Statistics An Introductory Analysis*. New York, Harper, and Row.
- Youk Chhang. (1979). *Phnom Penh Liberation*. Documentation Center of Cambodia.

นโยบายการปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนของ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)*

POLICY OF ROLE ADJUSTMENT FOR SUPERVISING MASS TRANSIT SYSTEMS OF BANGKOK MASS TRANSIT AUTHORITY (BMTA)

ฉัตรแก้ว โพธิ์ทองนาค, สืบพงศ์ สุขสม

Chatkeaw Photongnak, Suebpong Suksom

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University

Corresponding Author E-mail: chat_bmta@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบาย ศึกษาผลกระทบของนโยบายการปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 37 คน ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก และการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่านโยบายการปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพเป็นเพียงผู้ประกอบการเดินรถรายหนึ่ง และกรมการขนส่งทางบกเป็นผู้กำกับดูแลแต่เพียงผู้เดียว ทำให้เป็นจุดอ่อนในการประสานงาน เจ้าหน้าที่ภาครัฐมีจำนวนไม่เพียงพอ และไม่มีความพร้อมเพียงพอกับการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชน, ผลกระทบของนโยบายการปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพคือผู้ประกอบการเดินรถเอกชนยังไม่มีความพร้อมในการเข้ารับการขอใบอนุญาตจากกรมการขนส่งทางบก การกำหนดเส้นทางเดินรถสำหรับผู้ประกอบการเดินรถเอกชนไม่มีความเป็นธรรม ประชาชนผู้รับบริการ ไม่สามารถได้รับบริการได้อย่างเท่าเทียม และรูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ประกอบด้วย การปรับปรุงโครงสร้างการดำเนินการและการวางมาตรฐานการดำเนินงานขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ และการพัฒนาขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

คำสำคัญ: นโยบายการปรับบทบาท; การกำกับดูแล

*Received July 20, 2022; Revised August 11, 2022; Accepted August 12, 2022

Abstract

This research article aimed to study the role adjustment policy for supervising mass transit systems of the Bangkok Mass Transit Authority (BMTA); study the impacts of role adjustment policy for supervising mass transit systems of the BMTA on stakeholders, to suggest the model of new public management of the BMTA. This research applied the qualitative research methodology with 37 key informants. Data were collected by documentary analysis of related documents and research, an in-depth interview, and focus group discussion.

The research results showed that: the role adjustment policy for supervising mass transit systems of the BMTA was that the BMTA is only a bus operator, and the Department of Land Transit is the only organization exclusively supervised the operation. It is a weakness in coordination. Moreover, the numbers of government officers are insufficient, and they do not have enough readiness for supervising mass transit systems. Regarding the impact of the policy of role adjustment on stakeholders, private bus operators are not ready to apply for the license of the Department of Land Transit, and the public users cannot equally access services. The model of new public management of the BMTA consists of restructuring the operation and determining the operation standard of the BMTA and developing the capability of government officers.

Keywords: Role Adjustment Policy; Supervision

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงยุคโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีส่งผลให้การบริหารแบบเก่าที่ เน้นกฎระเบียบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาและมีความล้าสมัย ไม่มีความยืดหยุ่นทางการบริหาร เมื่อต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงองค์การก็ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ จนนำมาสู่การนำเสนอแนวความคิดและรูปแบบการจัดการภาคเอกชนมาใช้ในการบริหารภาครัฐ เพื่อการจัดการที่มีความยืดหยุ่น ผ่อนคลายกฎระเบียบ (มยุรี อนุমানราชชน, 2556) และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการภาครัฐมากขึ้น การเพิ่มบทบาทภาคเอกชนในหน่วยงานภาครัฐหรือการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ภายใต้แนวความคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) โดยการนำแนวคิดเชิงเศรษฐศาสตร์สถาบันใหม่ ประกอบด้วย ลัทธิจัดการนิยม ทางเลือกสาธารณะ และทฤษฎีตัวการตัวแทน (Agency Theory) มาเป็นแนวทางการบริหารงานภาครัฐ มีลักษณะการจัดการในรูปแบบกลไกการตลาด ลดขนาด

ขององค์การให้มีขนาดเล็กลงเพื่อความคล่องตัวในการบริหาร ด้วยการเพิ่มบทบาทภาคเอกชนในหน่วยงานภาครัฐหรือการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (ณัฐพิมล ฉัตรนิติกุล, 2562) แต่ทั้งนี้การจัดการภาครัฐแนวใหม่อาจส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและทางลบต่อการบริหารระบบราชการและการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (สมบัติ อารังธัญญวงศ์, 2552) ดังนั้น จึงต้องมีการเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้องต่อการแปรรูปรัฐวิสาหกิจเพื่อช่วยสร้างความเข้าใจแก่ทุกฝ่ายส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนผ่านในทิศทางการจัดการเชิงกลยุทธ์แบบเอกชนเกิดการแข่งขันทำให้สินค้ามีคุณภาพและตรงต่อความต้องการของประชาชน รวมถึงสามารถให้บริการสาธารณะอย่างทั่วถึงเพื่อความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศได้ แนวความคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) เริ่มมีบทบาทในประเทศไทยหลังจากประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ.2540 ทำให้รัฐต้องพิจารณาถึงแนวทางการบริหารใหม่ จึงนำแนวความคิดการลดบทบาทของภาครัฐและการแปรรูปรัฐวิสาหกิจมาใช้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาประเทศ (Kanyanat, 2015) แต่ทั้งนี้การแปรรูปรัฐวิสาหกิจก็มีความแตกต่างกันไป เช่น ในการแปรรูป บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพทางการแข่งขันและการลงทุนจากภาคเอกชนและการปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนขององค์การเป็นการถ่ายโอนการกำกับดูแลเอกชนร่วมบริการให้กรมการขนส่งทางบกแทนองค์การเพื่อพัฒนางานด้านบริการด้วยรถโดยสารประจำทางทั้งระบบเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาประเทศต่อไป

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีเดิม เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2526 ที่ระบุให้องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ เป็นผู้ประกอบการเดินรถเพียงรายเดียว และรถร่วมฯ เอกชนจะต้องทำสัญญาเข้าร่วมเดินรถกับองค์การหลังจากที่มติคณะรัฐมนตรีเดิมดังกล่าวยกเลิกไปแล้ว รถร่วมองค์การจะต้องมาขอใบอนุญาตกับกรมการขนส่งทางบก ซึ่งจะทำให้เกิดความชัดเจนในบทบาทและแนวทางกำกับดูแลการเดินรถโดยสารในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยกำหนดให้กรมการขนส่งทางบกเป็นผู้กำกับดูแล (Regulator) แต่เพียงผู้เดียวและให้องค์การเป็นเพียงผู้ประกอบการเดินรถ (Operator) รายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เกิดการแข่งขันด้านการให้บริการเดินรถโดยสารประจำทางในกรุงเทพมหานครอย่างเป็นธรรม (กรมการขนส่งทางบก, 2559)

จากการศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษานโยบายการปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนขององค์การในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีมุ่งประเด็นการศึกษาคือ การบริหารและการดำเนินงานตามแผนการปฏิรูปเส้นทางและการบริหารจัดการรถโดยสารประจำทางพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ผู้ประกอบการมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีความพร้อมในการจัดการเดินรถอย่างไร ประชาชนและผู้ประกอบการขนส่งเอกชนมีความรู้ความเข้าใจต่อกระบวนการปฏิรูปฯ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายการปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของนโยบายการปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนโยบายปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) เป็นการศึกษาวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการศึกษาข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยผู้วิจัยแยกประเด็นในการศึกษาดังนี้

รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวนทั้งสิ้น 37 คน ได้แก่ 1) ผู้บริหารองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพและผู้บริหารกรมการขนส่งทางบก (ขบ.) จำนวน 12 คน 2) คณะกรรมการบริหารสหภาพแรงงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) จำนวน 5 คน 3) ผู้ประกอบการเดินรถเอกชน จำนวน 5 คน 4) ภาคประชาชน จำนวน 15 คน โดยผู้วิจัยเป็นผู้สังเกต เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) นำมาพรรณนาถึงสิ่งที่พบเห็นและตีความตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น (Babbie, 2013) ประกอบด้วย

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากเอกสารข้อมูลผลการดำเนินงาน เอกสารวิชาการ ผลงานวิจัยบทความวิชาการ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากการสืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ต้องการและนำข้อมูลมาสังเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ครอบคลุมเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัย

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวม ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก อุปกรณ์บันทึกภาพ หรือเสียง

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 15 คน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยนี้ จะใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งได้ 3 วิธี ดังนี้

1. การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากเอกสารข้อมูลผลการดำเนินงาน เอกสารวิชาการ ผลงานวิจัย บทความวิชาการที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากการสืบค้นจาก สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ต้องการและนำข้อมูลมาสังเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ครอบคลุมเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัย

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวม ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก อุปกรณ์บันทึกภาพ หรือเสียง โดยผู้วิจัยทำการออกแบบสัมภาษณ์ เพื่อทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และทำการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 37 คน

3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 15 คน ผู้วิจัยจะเชิญผู้เชี่ยวชาญมาสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำการสนทนา และเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินงานวิจัยเรื่อง นโยบายการปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดการจัดองค์การภาครัฐแนวใหม่ การจัดการบริการสาธารณะ ฯลฯ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-Depth Interview) โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ใช้มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้บริหารผู้เกี่ยวข้อง ในประเด็นหลักด้านนโยบาย มุมมอง และแนวคิดด้านปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน

2. แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยเตรียมประเด็นเพื่อสอบถามแนวคิด และความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นที่สอดคล้องกับงานวิจัย ทั้งนี้เพื่อทำการรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจง โดยให้ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้จุดประเด็นในการสนทนา ในการชักจูงให้กลุ่มสนทนาเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินงานวิจัยเรื่อง นโยบายการปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การลดทอนข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากภาคสนาม เพื่อให้ได้กลุ่มข้อมูลที่มีความหมายร่วมกัน และมีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มของข้อมูลจนได้แบบแผนของความเชื่อมโยงที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาได้ดีที่สุด (เอกพร รักความสุข, 2561) กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

1. การจัดระเบียบข้อมูล ประกอบด้วย การสรุปผลการติดต่อกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การอ่านข้อมูล และวิเคราะห์โครงสร้างของข้อมูล
2. การลดทอนข้อมูล ประกอบด้วย การแยกแยะและจัดกลุ่มข้อมูล
3. การกำหนดประเด็นหลัก เปรียบเทียบความเหมือนความต่างกันของข้อมูล และจัดหมวดหมู่
4. การสร้างแบบแผนของข้อมูล ทำความเข้าใจ หาความเชื่อมโยง และให้ความหมายจากการเชื่อมโยงข้อมูล
5. การแปลความหมาย และวางแนวทางในการบรรยาย
6. การสร้างข้อสรุป ตรวจสอบความเหมาะสมของทฤษฎี และพัฒนาข้อค้นพบ

การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดยการเปรียบเทียบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำมาสรุปความสอดคล้องกัน (Denzin & Lincoln, 2000)

ดังนั้น การวิจัยโดยการวิเคราะห์ด้วยบทและเนื้อหา (Textual Analysis Content Analysis) เป็นวิธีที่ผู้ว่านำมาใช้วิเคราะห์เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้ เพื่อความเชื่อมั่นของข้อมูลที่ได้รับ เพื่อนำไปใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง นโยบายการปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อศึกษานโยบายการปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

กรมการขนส่งทางบก ได้ดำเนินการภายหลังคณะรัฐมนตรีซึ่งมีมติเห็นชอบยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี เดิม เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2526 ที่ระบุให้องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) เป็นผู้ประกอบการเดินรถเพียงรายเดียว และรถร่วมฯ เอกชนจะต้องทำสัญญาเข้าร่วมเดินรถกับองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) โดยหลังจากที่มติคณะรัฐมนตรีเดิมดังกล่าวยกเลิกไปแล้ว รถร่วมองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) จะต้องมาขอใบอนุญาตกับกรมการขนส่งทางบก

ซึ่งจะทำให้เกิดความชัดเจนในบทบาทและแนวทางกำกับดูแลการเดินรถโดยสารในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยกำหนดให้กรมการขนส่งทางบกเป็นผู้กำกับดูแล (Regulator) แต่เพียงผู้เดียว และให้องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) เป็นเพียงผู้ประกอบการเดินรถ (Operator) รายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เกิดการแข่งขันด้านการให้บริการเดินรถประจำทางในกรุงเทพมหานครอย่างเป็นธรรม พร้อมนี้คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบในหลักการให้มีการปรับแก้กฎหมายเพื่อรองรับการถ่ายโอน โดยจะดำเนินการตามแผนปฏิรูประบบรถโดยสารประจำทางในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลควบคู่กันไปด้วยเพื่อไม่ให้ผู้ประกอบการและประชาชนได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง แต่จะเกิดประโยชน์การแข่งขัน คุณภาพการให้บริการในระยะยาว เช่น กำหนดโครงข่ายเส้นทางใหม่ จัดสรรเส้นทางเดินรถตามโครงข่ายใหม่ กำหนดเงื่อนไขขอรับใบอนุญาต การคัดเลือกผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ จนกระทั่งสามารถออกใบอนุญาตประกอบการขนส่งใหม่

จากการที่คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อ 27 กันยายน 2559 ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี เมื่อ 11 มกราคม 2526 อธิบายสภาพปัญหาการถ่ายโอนการกำกับรถเอกขนร่วมบริการให้กรมการขนส่งทางบกแทนองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ดังนี้

1. สภาพปัญหาที่สำคัญเกิดจากรถโดยสารที่มีอายุการใช้งานในการให้บริการประชาชนมานานประมาณ 30 ปี จึงมีสภาพเก่าทรุดโทรม และจอดเสียเป็นจำนวนมาก ทำให้การกำกับดูแลและบริหารจัดการเดินรถไม่เต็มประสิทธิภาพและมีรถโดยสารไม่เพียงพอต่อการให้บริการ รวมทั้งหากเกิดกรณีที่ผู้ประกอบการต่อต้านหรือประท้วงเพื่อเรียกร้องข้อต่อรองต่าง ๆ จากภาครัฐโดยการหยุดเดินรถหรือให้บริการรถโดยสารที่ไม่เพียงพอ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ก็ไม่สามารถจัดการรถโดยสารเพื่อให้บริการประชาชนทดแทนผู้ประกอบการเอกชนได้ เนื่องจากองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) มีข้อจำกัดด้านจำนวนรถโดยสารเช่นกัน ดังนั้น องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) จึงต้องพิจารณาแนวทางการจัดการรถโดยสาร เพื่อรองรับการให้บริการประชาชนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพต่อไป

2. เนื่องจากปัจจุบันอยู่ระหว่างการถ่ายโอนให้ผู้ประกอบการเอกชนไปสังกัดกรมการขนส่งทางบกขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) จึงเปลี่ยนสถานะจาก Regulator เป็น Operator ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมการขนส่งทางบกเช่นเดียวกัน ดังนั้น องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) จึงต้องปรับบทบาทในการให้บริการที่ต้องแข่งขันด้านคุณภาพเนื่องจากพันธกิจขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) คือ บริการรถโดยสารประจำทางที่มีคุณภาพแบบมืออาชีพ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและใส่ใจกับสิ่งแวดล้อม ดังนั้น จากภาระหน้าที่ในการให้บริการรถโดยสาร ควรตระหนักถึงการแก้ไขปัญหาฝุ่นละออง PM 2.5 หรือการดำเนินงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ความสะดวก ปลอดภัยและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเป็นหลักสำคัญ เพื่อให้ผู้ใช้บริการมีความมั่นใจและรักษฐานลูกค้าเดิมไว้ให้ได้ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีเพื่อให้ประชาชนคนเดินทางเกิดความสนใจและหัน

มานิยมใช้บริการรถโดยสารประจำทางเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพสอดคล้องกับยุทธศาสตร์หลักของกระทรวงคมนาคม คือ สะดวก ปลอดภัย ตรงต่อเวลาและราคาสมเหตุสมผล

จากการศึกษาสภาพปัญหาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าปัญหาของการถ่ายโอนการกำกับดูแลเอกชนร่วมบริการให้กรมการขนส่งทางบกแทนองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) นั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องศึกษา วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาย่างถูกต้อง รวมถึงศึกษาถึงสาเหตุและปรับปรุงระบบการดำเนินงานเพื่อประสิทธิภาพของระบบขนส่งมวลชน

วัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อศึกษาผลกระทบของนโยบายการปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผลกระทบของนโยบายการปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ต่อองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ดังนี้

1. องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ต้องปรับตนเองให้สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่นที่เป็นเอกชน มีการบริหารจัดการแบบเอกชน ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดซื้อจัดจ้าง กฎหมายแรงงาน นอกจากนี้ องค์การต้องสามารถแข่งขันกับเอกชนทั้งในด้านการเงิน บุคลากร เครื่องมือที่ใช้ในการหารายได้ รวมทั้งรูปแบบการบริหารจัดการที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย โดยเฉพาะเทคโนโลยี
2. ผู้บริหารที่ได้มาจากการคัดสรรต้องมีความสามารถบริหารองค์การที่มีรูปแบบการทำงานแบบราชการให้มีกำไรหรือเลี้ยงตัวเองได้ ส่วนพนักงานต้องปรับตัวและความคิดให้ทันสมัย พร้อมรับกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป
3. เมื่อองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ถูกกำหนดให้เป็นผู้ประกอบการรายหนึ่งส่งผลต่อสถานะในเรื่องของบทบาทจาก Regulator เป็น Operator ภายใต้การกำกับดูแลของกรมการขนส่งทางบก ซึ่งองค์การต้องสนองนโยบายภาครัฐและกระทรวงคมนาคมที่มีนโยบายการปฏิรูปการขนส่งด้วยรถโดยสารประจำทางในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดที่มีเส้นทางต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ โดยลดความทับซ้อนของเส้นทาง เพิ่มประสิทธิภาพการขนส่ง เพิ่มคุณภาพในการให้บริการเพื่อให้ประชาชนลดการใช้รถยนต์ส่วนตัวและหันมานิยมใช้บริการระบบการขนส่งสาธารณะเพิ่มมากขึ้น อันจะเป็นการแก้ไขปัญหาการจราจร ปัญหามลพิษ ปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก และปัญหาอุบัติเหตุได้อย่างยั่งยืน เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ข้อ 3 เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

แนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ มีผลเกี่ยวข้องกับการบริหารงานขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) คือเกี่ยวข้องตามระเบียบกฎหมายที่กำหนดและเกี่ยวข้องในส่วนการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารองค์การต้องการคือ ความพึงพอใจของประชาชน ปัจจุบันใน

ส่วนการดำเนินงานขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ส่วนมากทุกหน่วยงาน มีความพร้อมในด้านการให้บริการ คือ สามารถให้บริการตามภารกิจหน้าที่ที่มีคุณภาพ ทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด และมีความพร้อมในด้านการบริหาร คือ การบริหารงานที่ทันสมัย ยึดหลักธรรมาภิบาลในการขับเคลื่อน ส่งผลให้การบริหารงาน องค์การที่มีความพร้อม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐมีการกำหนดนโยบายให้ทุกหน่วยงานภาครัฐนำแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่มาใช้ปรับปรุงการทำงาน โดยคาดหวังว่าประชาชนจะได้รับประโยชน์สูงสุดจากหน่วยงานราชการ แต่ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าปัญหาการจัดการภาครัฐแนวใหม่ มีข้อจำกัดในการดำเนินงาน ไม่สามารถบรรลุประโยชน์สูงสุดตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ มีจุดอ่อนเพราะรูปแบบการจัดการภาครัฐแนวใหม่ เปลี่ยนสถานะประชาชนพลเมืองให้มีสถานะเป็นลูกค้าตามวิธีคิดแบบภาคเอกชนในแนวคิดแบบ New Public Management (NPM) โดยมองข้ามความเป็นพลเมือง มองข้ามการเป็นผู้ที่ได้รับสิทธิตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญ กล่าวคือการมองข้ามในเรื่องของสิทธิ ความคุ้มครอง คือถ้ามองประชาชนในฐานะลูกค้า สิทธิของลูกค้าบางกรณีไม่ได้รับความคุ้มครอง เช่น การไม่ร่วมกิจกรรมหรือการไม่จ่ายภาษี อาจไม่ได้รับสิทธิ และการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมเสมอภาคก็คือการลดฐานะของประชาชนเป็นเพียงลูกค้า ดังนั้นจึงมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดการดำเนินงาน ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนมากที่สุด โดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบหรือกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และภาคประชาสังคม

จากการนโยบายการปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) พบว่า การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ดังนี้

1. การปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบเป็นไปตามนโยบายของรัฐ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ต้องขับเคลื่อนและผลักดันแผนฟื้นฟูองค์การให้สำเร็จ รวมถึงการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้กับงาน และมีการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
2. นโยบายการปรับบทบาทขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) จำเป็นต้องปรับตัว ซึ่งมีทั้งบทบาทสมมติและบทบาทที่แท้จริง บทบาทที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้น องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ในบทบาทต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นกรอบใหญ่ แต่สิ่งที่จะทำให้พนักงาน ทุกคนทำหน้าที่และบทบาทได้ดีคือ การทำให้เข้าใจตรงกัน สร้างความรักต่อองค์การ และเมื่อทุกคนมีความรักและห่วงแหน้องค์การก็จะนำไปสู่คุณภาพการให้บริการที่ดี และบรรลุเป้าหมายเดียวกัน
3. องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ควรปรับโครงสร้างที่กระชับ โดยปรับโครงสร้างการบริหารและการควบคุมการเดินรถโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ (ระบบ IT) โดยลดการควบคุมการเดินรถโดยคน แต่ต้องใช้เทคโนโลยีทดแทนเพื่อลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับบุคลากร มิใช่เป็นโครงสร้างแบบราชการซึ่งมีความซับซ้อนและการดำเนินการตามระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เกิดความล่าช้า เป็นต้น

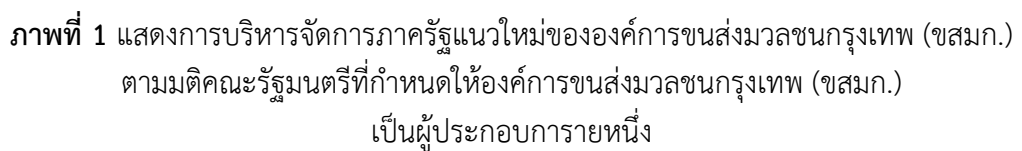
4. การปฏิบัติตามนโยบายหรือการนำนโยบายมาปฏิบัติ จำเป็นต้องมีความชัดเจนในนโยบาย การกำกับดูแลที่ชัดเจน มิใช่เปลี่ยนตามนักการเมือง จัดทำเป็นแผนงานว่า การกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) จะต้องมีความชัดเจนของรัฐบาลที่จะดำเนินการโดยเฉพาะ เพื่อที่จะนำนโยบายมาปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง นโยบายการปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยดังต่อไปนี้

จากการนโยบายการปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) พบว่า การปฏิบัติตามนโยบายหรือการนำนโยบายมาปฏิบัติจำเป็นต้องมีความชัดเจนในนโยบาย การกำกับดูแลที่ชัดเจน มิใช่เปลี่ยนตามนักการเมืองจัดทำเป็นแผนงานว่า การกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนขององค์การจะต้องมีความชัดเจนของรัฐบาลที่จะดำเนินการ โดยเฉพาะ เพื่อที่จะนำนโยบายมาปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นโยบายสาธารณะ คือ ชุดของข้อเสนอเกี่ยวกับการกระทำของบุคคล กลุ่มบุคคล หรือรัฐบาล ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ประกอบไปด้วยปัญหา อุปสรรค (Obstacles) และโอกาส (Opportunity) ซึ่งนโยบายถูกนำเสนอเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาของประชาชน โดยมุ่งที่จะกระทำให้บรรลุเป้าหมายหรือกระทำให้อัตุประสงค์ปรากฏเป็นจริง

จากการศึกษา นโยบายการปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ตามมติคณะรัฐมนตรีที่กำหนดให้องค์การเป็นผู้ประกอบการรายหนึ่งเท่านั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) โดยองค์การ มีบทบาทตามอำนาจหน้าที่และบทบาทที่คาดหวังจากประชาชน ผู้ใช้บริการ การนำแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) เป็นการนำแนวทางของภาคธุรกิจมาประยุกต์ใช้กับการบริหารภาครัฐ หรือรัฐบาล ผู้ประกอบการ ให้ความสำคัญกับการสร้างผลผลิตภาพสูงสุด อาศัยกลไกตลาด เปิดโอกาสให้มีการแข่งขัน การมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ การลดขนาดองค์การให้เล็กลง ตลอดจนมองประชาชนในฐานะลูกค้า หรือผู้รับบริการที่รัฐต้องมอบสินค้าหรือบริการสาธารณะอย่างทั่วถึงและเหมาะสม ในอีกบทบาทหนึ่งก็คือ องค์การเป็นเครื่องมือของรัฐเพื่อที่จะเข้าไปดูแลและให้บริการประชาชนได้อย่างทั่วถึง เสมอภาค และเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นไปตามหลักการของการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service: NPS) ผู้วิจัยได้สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)
ตามมติคณะรัฐมนตรีที่กำหนดให้องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)
เป็นผู้ประกอบการรายหนึ่ง

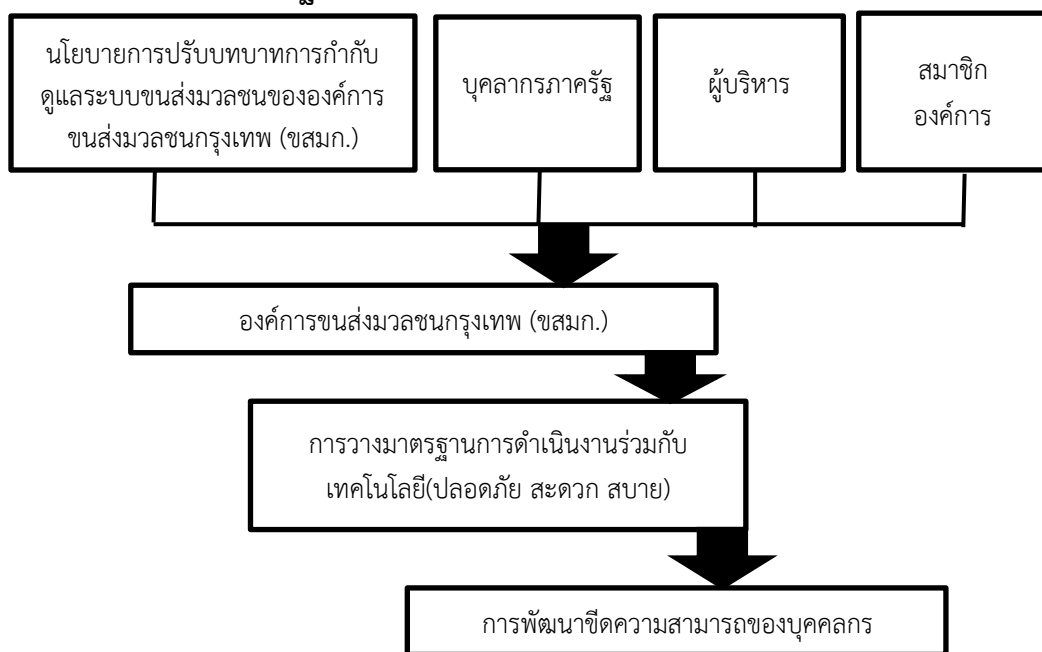
องค์ความรู้

การวิจัยเรื่อง นโยบายการปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 3 เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) พบว่า

รูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ขององค์การเป็นการแปลงโฉมด้วยการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับสังคมใหม่ และเริ่มเปลี่ยนระบบการทำงานใหม่ และการใช้บุคคลที่สามในการดำเนินการต่าง ๆ แทนมากขึ้น แต่การบริหารจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ยึดหลักการผ่อนปรนภายใต้ธรรมาภิบาลหรือการกำกับดูแลที่ดีมากขึ้น

รูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ผู้วิจัยสรุปดังภาพที่ 2

นโยบายภาครัฐ

ภาพที่ 2 แสดงรูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่
ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)
ที่มา: ผู้วิจัยปรับและดำเนินการเอง

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การกำหนดมาตรการในการบำรุงรักษารถโดยสารประจำทาง โดยเฉพาะเรื่องความสะอาดของรถและอุปกรณ์ภายในรถซึ่งควรกำหนดมาตรฐานความสะอาดของตัวรถ และช่วงเวลาการทำความสะอาดที่ชัดเจน ทั้งนี้อาจดำเนินการผ่านทางการจัดหน่วยงานขึ้นมาดูแลทำความสะอาดรถโดยสารประจำทางโดยเฉพาะ หรือดำเนินการว่าจ้างหน่วยงานภายนอก (outsourcing) เข้ามาดำเนินการแทนก็ได้ สำหรับด้านสมรรถนะของเครื่องยนต์และอุปกรณ์ในรถควรกำหนดในรูปแบบเป็นระเบียบขององค์การที่ระบุถึงระยะเวลาให้บริษัทเอกชนผู้รับผิดชอบมีการบำรุงรักษา หรือตรวจสอบความปลอดภัยของรถโดยสารประจำทางประจำวัน ก่อนการวิ่งให้บริการและการตรวจสอบประจำเดือน
2. การวางแผนและกำหนดหลักสูตรการฝึกอบรมเกี่ยวกับการให้บริการอย่างมีคุณภาพให้แก่พนักงานเก็บค่าโดยสาร และหลักสูตรเกี่ยวกับการขับขี้อย่างปลอดภัยให้แก่พนักงานขับรถขององค์การ รวมถึงพัฒนาหลักสูตรอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับพนักงานที่มีหน้าที่ในการให้บริการแก่ผู้ใช้บริการอย่างสม่ำเสมอ และมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต ตลอดจนกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อรับประกันคุณภาพ และมาตรฐานในการให้บริการเพื่อทำให้การให้บริการนั้น เป็นการให้บริการที่ดี มีคุณภาพ และสามารถทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจสูงสุด
3. การปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการสายด่วนเพื่อร้องเรียนการให้บริการ (Callcenter) ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อเปิดรับความคิดเห็น และความต้องการโดยตรงจากผู้ใช้บริการเพื่อให้สามารถพัฒนาการให้บริการได้อย่างมีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ ตลอดจนเพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับความพึงพอใจสูงสุด ซึ่งถือเป็นวัตถุประสงค์สำคัญในการให้บริการโดยเฉพาะบริการขนส่งมวลชนสาธารณะ ที่จะต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการทางด้านการเดินทางของประชาชนได้อย่างมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. แผนปฏิบัติการโครงการพัฒนาระบบ GPS และ Application เพื่อใช้ในการให้บริการรถโดยสารประจำทาง เป็นการนำเอาเทคโนโลยีเกี่ยวกับการระบุตำแหน่ง (GPS) มาประยุกต์ใช้ในการให้บริการรถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) โดยต้องดำเนินการติดตั้ง GPS ที่รถโดยสารประจำทาง ประกอบกับสร้าง Application ที่มีประสิทธิภาพในการระบุตำแหน่งรถโดยสารประจำทางสายต่าง ๆ มีการระบุประเภทของรถโดยสารประจำทาง อัตราค่าโดยสารข้อมูลเกี่ยวกับตัวรถ มีฟังก์ชันในการคำนวณระยะทางที่รถโดยสารประจำทางจะเดินทางมาถึงยังจุดจอดรถหรือป้ายต่าง ๆ ตามเส้นทาง และสามารถคำนวณระยะเวลาที่จะ

เดินทางไปยังจุดหมายได้ทั้งนี้เพื่อให้องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) สามารถจัดการเดินรถโดยสารประจำทางได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านความทันเวลา ระยะเวลาในการเดินทางระยะเวลาในการรอใช้บริการ และความต่อเนื่องในการให้บริการตามตารางเวลาการเดินรถ และเพื่อให้ประชาชนสามารถวางแผนการเดินทางด้วยรถโดยสารประจำทางได้ด้วยตนเอง

2. แผนปฏิบัติการโครงการใช้ช่องทางพิเศษสำหรับรถโดยสารประจำทาง (Buslane) ซึ่งจะดำเนินการจัดช่องทางด้านซ้ายสุด เป็นช่องทางพิเศษสำหรับให้รถโดยสารประจำทางและรถโดยสารสาธารณะประเภทอื่นวิ่งให้บริการเท่านั้น โดยในระยะแรกอาจดำเนินการเฉพาะชั่วโมงเร่งด่วนของการเดินทาง และอาจมีการขยายช่วงเวลาเป็นตลอดทั้งวันในระยะต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้สามารถจัดการเดินรถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ให้สามารถไปถึงจุดหมายปลายทางได้ภายในเวลาที่กำหนด เพื่อให้สามารถให้บริการรถโดยสารประจำทางได้อย่างต่อเนื่องตามตารางเวลาการเดินรถและเพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถวางแผนในการเดินทางด้วยรถโดยสารประจำทางได้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ เช่น ผลของเทคโนโลยี ผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในวงจรธุรกิจการเข้าซื้อรถโดยสารไม่ประจำทาง เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง

2. ควรศึกษาวิจัยลักษณะการดำเนินงานของผู้ประกอบการเดินรถเอกชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ว่านโยบายการปรับบทบาทการกำกับดูแลระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) มีผลกระทบต่อธุรกิจเดินรถเอกชนอย่างไร นโยบายสาธารณะสร้างการแข่งขันได้อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม การวิจัยลักษณะนี้จะเป็นประโยชน์ด้านระบบขนส่งมวลชน เพื่อเป็นกลไกในการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนของประเทศในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมการขนส่งทางบก. (2559). *กรมการขนส่งทางบก เผย!!! คณะรัฐมนตรี (ครม.) เห็นชอบยกเลิก มติ ครม. เดิมเมื่อ ปี 2526 เดินหน้ากระบวนการถ่ายโอนการกำกับรถเอกชนร่วมบริการให้กรมการขนส่งทางบกแทน ขสมก. เพื่อพัฒนางานด้านบริการด้วยรถโดยสารประจำทางทั้งระบบ. ข่าวกรมการขนส่งทางบก ข่าวที่ 236 วันที่ 27 กันยายน 2559. สืบค้น 18 พฤษภาคม 2564, จาก https://www.dlt.go.th/th/public-news/view.php?_did=1472*
- ณัฐพิมล ฉัตรนิติกุล. (2562). *การบริหารภาครัฐแนวใหม่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการกำกับดูแลสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน (ดัชนีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.*

- มยุรี อนุมานราชธน. (2556). นโยบายสาธารณะ แนวความคิด กระบวนการ และการวิเคราะห์ และการกำหนดนโยบายสาธารณะที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับประเทศ. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท.
- สมบัติ อัจฉริยวงศ์. (2552). นโยบายสาธารณะ: แนวความคิดการวิเคราะห์และกระบวนการ. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Kanyanat, S. (2015). *New Government Management Concepts to the Privatization of Thai State Enterprises*. Retrieved May 18, 2021, from http://huso.bsru.ac.th/search/sites/default/files/new_public_management_for_privatization_in_thailand.pdf
- Chothip, T. (2020). *The effectiveness of management of the Bangkok Mass Transit Authority (BMTA)*. Retrieved May 18, 2021, from <https://so04.tci-thaijo.org/article/download.pdf>
- Ekaphon, R. (2017). A new approach to public service by the Provincial Parliament Office. *Western University Research Journal Humanities and Social Sciences*. 3(2), 139-151.

การใช้ชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงเพื่อพัฒนาความรู้
และความสามารถในการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่*

USING A COMBINATION OF ACTIVITY PACKS LINKED TO REAL-WORLD SITUATIONS
TO DEVELOP EARLY PROGRAMMING KNOWLEDGE AND ABILITY OF GRADE 3 PUPILS
IN MULTICULTURAL SCHOOLS, CHAI PRAKAN DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

ทัศนีย์ วงศ์ปวน, พิชญ์สินี ชมภูคำ

Tassanee Wongpuan, Phichsinee Chomphucome

มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

The Far Eastern University

Corresponding Author E-mail: 6490051004@feu.edu

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อสร้างชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง เรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 2. เพื่อศึกษาความรู้และความสามารถ หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 ห้องเรียน 26 คน การเลือกตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) ชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง 2) แบบทดสอบวัดความรู้ 3) rubric ประเมินความสามารถ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ร้อยละ ฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์การแปรผัน ค่าสถิติทดสอบ t-test และ Z-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. สร้างชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง ชุดที่ 1 Unplugged ชุดที่ 2 Live worksheets และชุดที่ 3 code.org แต่ละชุดประกอบด้วย ชื่อชุด หัวข้อ คำชี้แจง จุดประสงค์ ใบความรู้ ใบกิจกรรม สื่อการเรียนรู้ แบบตรวจสอบความรู้และความสามารถ แบบเฉลยใบกิจกรรม กิจกรรมสำรอง หาประสิทธิภาพเชิงเหตุเชิงผลของชุดกิจกรรมทั้ง 3 ชุด มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. หลังการใช้ชุดกิจกรรมการเขียนโปรแกรม ทดสอบทางสถิติด้วย t-test นักเรียนมีคะแนนความรู้เฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม และ Z - test นักเรียนมากกว่าร้อยละ 60 ของนักเรียนทั้งหมด มีความสามารถอยู่ในระดับดีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรม; การเขียนโปรแกรมเบื้องต้น; กิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง; พหุวัฒนธรรม

Abstract

Objectives of this research were 1. To create a combination of activity packs linked to real-world about basic programming science of grade 3 pupils and 2. To study knowledge and ability after learning management using a combination of activities packs linked to real situations of grade 3 pupils. The sample used in this research was 1 classroom with 26 pupils in grade 3 at Ban Mai Nong Bua School Chai Prakan District, Chiang Mai Province, by cluster sampling. Research design was action research, and the research instruments were: 1) a combination of activity packs linked to real-world about basic programming computing science of grade 3 pupils, 2) achievement test of knowledge 3) rubrics for assessing a pupils' ability. The data were analyzed with percentage, mode, mean, standard deviation, coefficient of variation, (One-sample test for mean) and Z-test (One sample test for proportion) statistics.

The results showed that 1. A combination of activity packs linked to real-world created contains activity; pack 1 Unplugged, activity pack 2 Live worksheets and activity pack 3 code.org. Each set contained activity set activity name and topics, explanations, objectives, learning activities, knowledge sheets, activity sheets, learning materials, knowledge and competency checklist, activity solutions, alternate activities, assessment. The rational approach of combination an activity packs was at the highest level. 2. After using a combination of activity packs linked to real-world about early programming, used as statistical test by t-test of student's knowledge average score was higher than 60 % of the full score and Z – test of student's ability was more than 60 % of all pupils had proficient level up statistically significant level of 0.01.

Keywords: Activity Packs; Early Programming; Combination of Activity Linked to Real-World; Multicultural

บทนำ

การศึกษาจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี โดยได้มีการปรับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาระที่ 4 เทคโนโลยี มาตรฐาน ว 4.2 ที่มุ่งหวังให้นักเรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อสามารถนำไปใช้อธิบายแก้ไขปัญหา หรือสร้างสรรค์พัฒนางานในชีวิตจริงได้ การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้

นักเรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนเรื่องการเตรียมคนสู่ศตวรรษที่ 21 โดยจัดการศึกษาที่คำนึงถึงพหุปัญญาของนักเรียนรายบุคคล จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการคิดแบบมีเหตุผลและเป็นขั้นตอน พร้อมทั้งพัฒนาครูให้มีความชำนาญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาคอมพิวเตอร์ และต่อยอดด้วยการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม คณิตศาสตร์หรือ STEM และภาษาต่างประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) โดยการพัฒนาผู้เรียนด้านเทคโนโลยีให้สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนอาจใช้การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมผู้เรียน เช่น การใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างชิ้นงาน การให้ผู้เรียนเผยแพร่สิ่งที่เรียนรู้ สร้างชิ้นงานที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน สำหรับการสอนเรื่องการเขียนโปรแกรม ผู้เรียนที่เริ่มต้นเขียนโปรแกรมอาจไม่คุ้นเคยกับการแก้ปัญหาหรือการเขียนโปรแกรมต้องใช้เวลาในการค้นหาหรือแก้ไขข้อผิดพลาดในการทำงานของโปรแกรมซ้ำหลายครั้ง ผู้สอนจึงต้องสร้างสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายร่วมกัน แครพซิ่งกันและกัน ยอมรับได้ว่าทุกคนสามารถเรียนรู้จากความผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้ ควรฝึกให้ผู้เรียนเขียนโปรแกรมโดยทำความเข้าใจกับข้อความที่แสดงความผิดพลาดของโปรแกรมแนะนำเทคนิคการตรวจหาข้อผิดพลาดและแก้ไขเมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือ ควรให้ผู้เรียนได้หาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง นอกจากนี้ผู้สอนสามารถพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้สูงขึ้น โดยให้ผู้เรียนศึกษาการเขียนโปรแกรมจากแหล่งเรียนรู้บนเว็บไซต์ด้วยตนเองเพิ่มเติม

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สิ่งหนึ่งที่ผู้สอนต้องคำนึงถึง คือบริบทของผู้เรียน บริบทที่แตกต่างกันหรือบริบทแบบพหุวัฒนธรรม หมายถึงผู้เรียนมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และความพร้อมด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนแบบพหุวัฒนธรรม รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น ผู้สอนจำเป็นต้องใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้เท่าเทียมกัน โดยใช้กิจกรรมที่ไม่ใช้คอมพิวเตอร์ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติจริง หรือกล่าวได้ว่าเป็นการปรับพื้นฐานเรื่องการเขียนโปรแกรมให้แก่ผู้เรียน และเชื่อมโยงเข้าสู่การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ โดยสร้างสถานการณ์การเขียนโปรแกรมที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง เป็นการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ผ่านคอมพิวเตอร์ ก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการเขียนโปรแกรมบนเว็บไซต์ เพื่อให้ผู้เรียน เกิดการคิด สามารถแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ เกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง เรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น วิชาวิทยาการคำนวณ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อศึกษาความรู้และความสามารถ เรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ดำเนินการตามหลักการ Kemmis's Model โดยมี 3 วงจร แต่ละวงจรมีเป้าหมาย ดังนี้

วงจรที่ 1 ชุดที่ 1 Unplugged เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และความสามารถในการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์

วงจรที่ 2 ชุดที่ 2 Liveworksheets เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และความสามารถในการเขียนโปรแกรมบนใบงานออนไลน์

วงจรที่ 3 ชุดที่ 3 code.org เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และความสามารถในการเขียนโปรแกรมบนเว็บไซต์ code.org

การดำเนินการวิจัยแต่ละวงจร มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้ (1) วางแผน (Plan) (2) ปฏิบัติตามแผน (Action) (3) สังเกตผลการปฏิบัติ (Observe) (4) สะท้อนความคิดผลการปฏิบัติการ (Reflect) เมื่อสิ้นสุดการใช้ชุดกิจกรรมครบ 3 ชุด มีการประเมินความรู้และความสามารถ เรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น โดยใช้แบบแผน XO₂

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม จำนวน 5 โรงเรียน อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ โรงเรียนสันติwana โรงเรียนบ้านผาแดง โรงเรียนบ้านต้นโชค โรงเรียนบ้านปงวิทยาสรรค์ และโรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว ห้องเรียนทั้งหมดจำนวน 8 ห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 26 คน โดยการเลือกตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) (พจนานุกรมศัพท์สถิติศาสตร์, 2561) ซึ่งเป็นการเลือกตัวอย่างแบบสุ่มกลุ่ม ทั้งห้องเรียนตามธรรมชาติ ประกอบด้วยนักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อนคละกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง เรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น จำนวน 3 ชุด ประกอบด้วย ชุดที่ 1 กิจกรรม Unplugged จัดการเรียนรู้โดยไม่ใช้คอมพิวเตอร์ ชุดที่ 2 กิจกรรม Liveworksheets จัดการเรียนรู้โดยใช้ใบงานออนไลน์ และชุดที่ 3 กิจกรรม code.org จัดการเรียนรู้บนเว็บไซต์ www.code.org ใช้เวลาเรียน 9 ชั่วโมง โดยชั่วโมงที่ 10 ทำแบบทดสอบวัดความรู้ ประเมินความเหมาะสมทั้ง 3 ชุดโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยความเหมาะสม ดังนี้ (รัตนะ บัวสนธิ, 2564)

4.50 – 5.00 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

3.50 – 4.49 หมายถึง เหมาะสมมาก

2.50 – 3.49 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึง เหมาะสมน้อย

1.00 – 1.49 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

2. แบบทดสอบวัดความรู้ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย สร้างทั้งหมด 26 ข้อ นำแบบทดสอบวัดความรู้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) คัดเลือกเหลือ 25 ข้อ ทุกข้อมีค่า $IOC \geq 0.67$ หลังจากนั้นนำไปทดลองกับนักเรียนชั้น ป.3 ที่เคยเรียนเรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้นมาแล้ว หาค่าอำนาจจำแนก ได้ค่า 0.45-0.82 และค่าความยาก ได้ค่า 0.38-0.78 คัดเลือกข้อที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 20 ข้อ หาค่าความเชื่อมั่น K.R.20 ได้ค่า 0.82 หลังจากนั้นนำไปใช้กับนักเรียนตัวอย่าง

3. rubric ประเมินความสามารถ โดยออกแบบเกณฑ์การให้คะแนนตามหลักการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น ADCT นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่าทุกรายการประเมินมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยเป็นข้อมูล

1.1 ประเมินความเหมาะสมของชุดกิจกรรม ฯ ตามแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1.2 ประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง

2. เก็บข้อมูลจากนักเรียนกลุ่ม Try Out ในการทดลองใช้แบบทดสอบวัดความรู้ เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกความยากและความเชื่อมั่น

3. ผู้วิจัยดำเนินการใช้ชุดกิจกรรม ฯ กับกลุ่มตัวอย่างโดยเก็บข้อมูล ดังนี้

3.1 เก็บข้อมูลตามรูปแบบวิจัยปฏิบัติการของ Kemmis's Model เมื่อสิ้นสุดการใช้ชุดกิจกรรมแต่ละชุดใช้แบบตรวจสอบความรู้และรูบริคส์ประเมินความสามารถของผู้เรียนจากชิ้นงาน

3.2 เก็บข้อมูลตามแบบแผนการทดลอง $X O_2$ ในช่วงเวลาที่ 10 หลังใช้ชุดกิจกรรมครบ 3 ชุด ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ แบบปรนัย จำนวน 20 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรม ฯ โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel หาค่าสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สัมประสิทธิ์การแปรผัน (C.V.) ฐานนิยม และสถิติอนุมาน ได้แก่ t-test (One-sample test for mean) และ Z-test (One sample test for proportion)

ผลการวิจัย

ผลการสร้างชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง เรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น วิชาวิทยาการคำนวณ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการสร้างชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง เรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น วิชาวิทยาการคำนวณ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ชุดกิจกรรม/หัวข้อกิจกรรม	เทคนิคการจัดการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
ชุดที่ 1 Unplugged - เรียนรู้หลักการเขียนโปรแกรม - จิกซอร์ช่วยสอน - ช่วยบอกทางฉันที - วางแผนการเดินทาง	- การเรียนรู้ทิศทางจากสถานการณ์ตัวอย่างที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน - การลำดับขั้นตอนการเขียนโปรแกรมตามหลักการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น ADCT รวมถึงการตรวจสอบข้อ ผิดพลาด - การทำงานเป็นทีม	4
ชุดที่ 2 Liveworksheets - ไปทางไหนดีนะ - เราจะไปที่ไหนกันนะ - ช่วยตรวจคำตอบหน่อยจ้า	- เรียนรู้การวางแผนการเขียนโปรแกรมจากตัวอย่างที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน - เรียนรู้จุดสิ้นสุดของโปรแกรม - ตรวจสอบข้อผิดพลาดและแก้ไขข้อผิดพลาด	3
ชุดที่ 3 code.org - คอร์ส 3 บทที่ 2 เขาวงกต - คอร์ส 3 บทที่ 14 ผึ้ง: การตีบั๊ก	- การเขียนโปรแกรม โดยใช้หลักการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น ADCT - การตรวจสอบข้อผิดพลาด - การเขียนโปรแกรมเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาด	2

จากข้อมูลในตารางที่ 1 สรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง เรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น มีจำนวน 3 ชุด ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 9

ชั่วโมง เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เน้นมีหลักการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น A (Analysis the problem) D (Design a program) C (Coding) T (Testing and Debugging) การทำงานเป็นทีม และการใช้สถานการณ์ในชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 2 ผลการหาประสิทธิภาพเชิงเหตุเชิงผลของชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงเพื่อพัฒนาความรู้และความสามารถในการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

ชุดกิจกรรม	ระดับความเหมาะสม		แปลผลค่าเฉลี่ย
	ค่าเฉลี่ยรวม	S.D.	
ชุดที่ 1 Unplugged	4.57	0.48	มากที่สุด
ชุดที่ 2 Liveworksheets	4.56	0.49	มากที่สุด
ชุดที่ 3 Code.org	4.52	0.50	มากที่สุด
รวม	4.55	0.47	มากที่สุด

จากข้อมูลในตารางที่ 2 สรุปได้ว่า ผลการหาประสิทธิภาพเชิงเหตุเชิงผลโดยการประเมินความเหมาะสมของชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงเพื่อพัฒนาความรู้และความสามารถในการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนพุทธวัฒนธรรม ทั้ง 3 ชุด โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และทุกชุดมีค่าเฉลี่ยรวมมากกว่า 4.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) น้อยกว่า 0.50 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน

ผลการศึกษาความรู้และความสามารถ เรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง เรื่อง การเขียนโปรแกรมเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการหาค่าสถิติของคะแนนผลการเรียนรู้ด้านความรู้หลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ประเมิน	คะแนนเต็ม	คะแนนผ่านตามเกณฑ์	($\bar{X}$)	S.D.	t-test	p-value
ผลการเรียนรู้	20	12	16.31	2.71	8.11***	9.22E-09

*** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากข้อมูลในตารางที่ 3 สรุปได้ว่าการประเมินคะแนนความรู้หลังเรียนที่ได้จากแบบทดสอบวัดความรู้ ด้วยค่าสถิติ พบว่าคะแนนหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 16.31 คะแนน ซึ่งสูงกว่า

เกณฑ์ 4.31 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.71 เมื่อทดสอบคะแนนเฉลี่ยด้วยสถิติ t-test พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่า ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์ความแปรผัน ของคะแนน ความรู้ระหว่างเรียนที่ได้จากแบบตรวจสอบวัดความรู้และความสามารถชุดกิจกรรมแบบ ผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง เรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น

ชุดกิจกรรม	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย (X̄)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	สัมประสิทธิ์ความ แปรผัน (C.V.)
ชุดที่ 1 Unplugged	10	8.85	1.41	1.98
ชุดที่ 2 Liveworksheets	10	9.92	1.27	0.07
ชุดที่ 3 Code.org	10	8.88	0.91	0.83
สรุปผลการประเมินความรู้ระหว่างเรียน		9.22	1.20	0.94

จากข้อมูลตารางที่ 4 ผลการประเมินความรู้ระหว่างเรียน โดยรวมในทุกชุดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า มีค่าเฉลี่ย (X̄) เท่ากับ 9.22 และเมื่อพิจารณาเป็นรายชุดกิจกรรมพบว่าทุกชุด กิจกรรม มีค่าเฉลี่ย ระหว่าง 8.85 – 9.92 จากสัมประสิทธิ์ความแปรผัน แปลผลได้ว่า ชุดที่ 1 กิจกรรมแบบ Unplugged มีสัมประสิทธิ์ความแปรผัน (1.98) มากที่สุด แสดงว่านักเรียนมีความรู้แตกต่างกันมากกว่าชุดกิจกรรมอื่น และชุดที่ 2 กิจกรรมแบบ Liveworksheets มี สัมประสิทธิ์ความแปรผัน (0.07) น้อยที่สุด แสดงว่านักเรียนมีความรู้ใกล้เคียงกันมากกว่าชุด กิจกรรมอื่น

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบค่าสัดส่วนด้านความสามารถการเขียนโปรแกรมเบื้องต้นตามหลักการ เขียนโปรแกรมเบื้องต้น ADCT หลังจากเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับ สถานการณ์จริง เรื่อง การเขียนโปรแกรมเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ชุดที่	สรุปร้อยละเฉลี่ยระดับคุณภาพ ตามหลักการเขียนโปรแกรม เบื้องต้น			ร้อยละของนักเรียนระดับ คุณภาพดีขึ้นไป		Z-test	p-value
	พอใช้	ดี	ดีมาก	ปฏิบัติจริง	เกณฑ์กำหนด		
1. Unplugged	11.54	47.12	41.35	88.46	60	2.91***	0.002
2. Liveworksheets	11.54	33.65	54.81	88.46	60	2.91***	0.002
3. Code.org	11.54	50.48	37.98	88.46	60	2.91***	0.002
สรุป	11.54	43.59	44.87	88.46	60	2.91***	0.002

*** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากข้อมูลในตารางที่ 5 สรุปได้ว่า ความสามารถในการเขียนโปรแกรมเบื้องต้นระหว่างที่ ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง เรื่อง การ

เขียนโปรแกรมเบื้องต้น ในระดับดีขึ้นไป พบว่า ชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง ทั้ง 3 ชุด มีร้อยละของนักเรียนที่ปฏิบัติจริงระดับดีขึ้นไป สูงกว่าร้อยละ 88.46 และมีค่าทางสถิติเท่ากันทั้ง 3 ชุด เมื่อทดสอบค่าสัดส่วนโดยใช้สถิติ Z-test สรุปว่า ร้อยละของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความสามารถในการเขียนโปรแกรมเบื้องต้นตามหลักการ ADCT ระดับดีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 60 ตามเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากข้อมูลตารางที่ 2-5 เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพสรุปได้ดังนี้ ด้านความรู้และความสามารถเรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้นที่ผู้ศึกษาสังเกตและบันทึกระหว่างการใช้ชุดกิจกรรมพบว่า จากการเริ่มใช้ชุดกิจกรรมที่ 1 แบบ Unplugged ชั่วโมงที่ 1 พบว่านักเรียนมีความรู้แตกต่างกันบางคนไม่มีความรู้เกี่ยวกับสัญลักษณ์ ที่บอกทิศทาง เช่น ซ้าย ขวา เป็นต้น เมื่อจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมแบบ Unplugged ทั้ง 4 ชั่วโมง ที่สอนเรื่องสัญลักษณ์ทิศทาง เทคนิคการสอนให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เป็นการปรับพื้นฐานเรื่องการเขียนโปรแกรมให้กับนักเรียน เมื่อพบว่าผู้เรียนบางคนไม่มีความพร้อม ผู้ศึกษาได้จัดกิจกรรมช่วยเหลือโดยการทำกิจกรรมสำรอง พบว่านักเรียนเข้าใจทิศทางมากยิ่งขึ้น หลังจากนั้นได้ใช้ชุดกิจกรรมแบบ Liveworksheets สำหรับเชื่อมโยงความรู้เรื่องการเขียนโปรแกรมผ่านการใช้ใบงานออนไลน์ การสร้างชุดกิจกรรมโดยเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน พบว่านักเรียนเชื่อมโยงความรู้เดิมที่มีกับเรื่องการเขียนโปรแกรมได้ดีมาก การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้นักเรียนเขียนโปรแกรมบนเว็บไซต์ code.org ตามกิจกรรมที่กำหนดได้บรรลุผลสำเร็จ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการสร้างชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง เรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น วิชาวิทยาการคำนวณ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างชุดกิจกรรมที่เน้นการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นที่องค์ความรู้ ทักษะ เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมแห่งความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่รวดเร็วในปัจจุบัน และสร้างกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับสำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2564) ใช้หลักการในกิจกรรมมีชุดตารางคำสั่งและคำถามกระตุ้นการเรียนรู้ โดยองค์ประกอบของชุดกิจกรรมได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของชุดกิจกรรมตามหลักการของทีศนา แคมมณี (2554); กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์ (2554); จิราภรณ์ อินทร์พรหม (2548) โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ ชื่อชุดกิจกรรม หัวข้อกิจกรรม คำชี้แจง จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้ ใบความรู้ ใบกิจกรรม สื่อการเรียนรู้ แบบตรวจสอบความรู้และความสามารถ แบบเฉลยใบกิจกรรม และกิจกรรมสำรองสำหรับนักเรียนที่ทำกิจกรรมเสร็จก่อนคนอื่น นอกจากนี้การสร้างชุดกิจกรรมได้คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) การนำชุดกิจกรรมไปใช้ตามรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการ (Action

Research) ตามหลักการ Kemmis's Model สอดคล้องกับองอาจ นัยวัฒน์ (2554) ที่กล่าวว่า ลักษณะสำคัญโดยสรุปการวิจัยปฏิบัติการพัฒนาขึ้นมาจากฐานความเชื่อสำคัญที่ว่า การสร้างสรรค์และการใช้ความรู้เชิงปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาสิ่งใด ๆ ในชุมชนหรือสังคมหนึ่ง ๆ บนพื้นฐานความเชื่อและหลักการเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตย ฯลฯ และความกลมกลืนกับบริบททางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ด้วยเหตุผลนี้การวิจัยปฏิบัติการอาจเลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณที่เป็นแบบกึ่งการทดลอง หรือการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและได้สร้างสรรค์ และใช้ความรู้ในการสร้างชุดกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทโรงเรียนพหุวัฒนธรรม โดยก่อนนำชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงไปใช้ได้หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งสอดคล้องตามหลักการของรัตนะ บัวสนธ์ (2563); พิชญ์สินี ชมภูคำ (2565); พิสนุ พงศรี (2551) ที่เสนอให้มีการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมเชิงเหตุเชิงผลโดยการประเมินความเหมาะสมของนวัตกรรมการศึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญ ก่อนที่จะนำไปใช้จริงเพื่อนวัตกรรมนั้นเกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามเป้าหมาย ซึ่งชุดกิจกรรมทั้ง 3 ชุด ผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับ เหมาะสมมากที่สุด สามารถนำไปใช้ได้กับกลุ่มตัวอย่าง และสอดคล้องกับงานวิจัยของประภัสสร สำลี และ กิตติพงษ์ พุ่มพวง (2564) ที่พบว่า ผลการสร้างชุดกิจกรรมภาพรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาด้านความรู้ เรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทั้ง 3 ชุดกิจกรรม พบว่าผลการประเมินความรู้หลังการใช้ชุดกิจกรรมแต่ละชุด คะแนนเฉลี่ย ชุดที่ 1 Unplugged เท่ากับ 8.85 ชุดที่ 2 Liveworksheets เท่ากับ 9.92 และ ชุดที่ 3 code.org เท่ากับ 8.88 สอดคล้องกับหลักการของสุนันท์ สินธพานนท์ และจินตนา วีระเกียรติสุนทร (2556) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงความรู้ ความคิด ทักษะและประสบการณ์ที่มีความหลากหลาย และสัมพันธ์กันเป็นองค์รวมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้แจ้ง รู้จริง ในสิ่งที่ศึกษามาสามารถนำไปใช้กับชีวิตจริงได้ และผลการวิจัยการประเมินคะแนนความรู้หลังเรียนที่ได้จากแบบทดสอบวัดความรู้ พบว่าคะแนนหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 16.31 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.71 ค่าสัมประสิทธิ์การแปรผัน 7.34 เมื่อทดสอบคะแนนเฉลี่ยด้วยสถิติ t-test พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่า ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงได้ว่าการจัดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง ส่งผลต่อความรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญานัท ทองม่วง (2565) ที่พบว่าหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างแนวคิดคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับการเรียนรู้ออนไลน์ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการศึกษาศาสนาสามารถ เรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ตามหลักการเขียนโปรแกรม ADCT ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การกำหนดและวิเคราะห์ปัญหา ขั้นที่ 2 การออกแบบ ขั้นที่ 3 เขียนโปรแกรม ขั้นที่ 4 การทดสอบหรือตรวจสอบโปรแกรม โดยประเมินด้านความสามารถจากชิ้นงาน ใบกิจกรรมที่นักเรียนได้ทำระหว่างการเรียนรู้ชุดกิจกรรม โดยสร้างแบบประเมินและเกณฑ์การประเมินความสามารถตามสภาพจริง โดยใช้เกณฑ์รูบริคส์ตามหลักการของสมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรณ (2554) ที่กล่าวว่า การประเมินตามสภาพจริงเป็นวิธีการประเมินที่ออกแบบมาเพื่อสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมและทักษะที่จำเป็นของนักเรียนในสถานการณ์ที่เป็นจริง อาจใช้การสังเกต การบันทึก และการรวบรวมข้อมูลจากผลงานและวิธีการที่นักเรียนทำ ใช้เกณฑ์รูบริคส์เพื่ออธิบายความสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน โดยการวิจัยครั้งนี้เมื่อนำชุดกิจกรรมที่ 1-3 ไปทดลองใช้กับนักเรียนตัวอย่างและประเมินตามเกณฑ์พบว่านักเรียนมากกว่าร้อยละ 88.46 มีความสามารถ เรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น อยู่ในระดับดีขึ้นไป โดยภาพรวมจากฐานนิยามมีระดับคุณภาพอยู่ในระดับดี เมื่อทดสอบค่าสัดส่วนโดยใช้สถิติ Z-test พบว่าหลังใช้ชุดกิจกรรม ฯ นักเรียนมากกว่าร้อยละ 60 ของนักเรียนทั้งหมด มีความสามารถ เรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น ระดับดีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kim et al. (2013) เกี่ยวกับการเขียนโปรแกรม ส่งผลให้นักเรียนเข้าใจการคิดเชิงคำนวณมากขึ้น และงานวิจัยของวนิดา ประดับศรี (2565) เกี่ยวกับการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ code.org แก้ปัญหาการขาดทักษะการใช้คอมพิวเตอร์พบว่านักเรียนมีการพัฒนาและมีความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงเพื่อพัฒนาความรู้และความสามารถของนักเรียน

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ได้ดังนี้ การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงบริบทของผู้เรียน โดยเฉพาะผู้เรียนบริบทพหุวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ความแตกต่างเหล่านี้ส่งผลต่อความกังวลของผู้เรียน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนพหุวัฒนธรรมต้องลดความกังวลเรื่องความแตกต่างกัน โดยจัดการเรียนรู้ให้เท่าเทียมกัน การร่วมมือกันแก้ไขปัญหอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 มีความพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี

การนำเอาระเบียบวิธีวิจัยปฏิบัติการ ตามหลักการ Kemmis's Model โดยมีวงจรการวิจัยที่ผู้วิจัยกำหนดเป้าหมายเพื่อการแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนอย่างชัดเจน แต่ละวงจรการวิจัยมีขั้นตอน 1) การวางแผน ตามชุดกิจกรรมฯ ที่ได้กำหนดไว้ 2) ปฏิบัติตามแผน ผู้เรียนทำกิจกรรมในชุดกิจกรรมแต่ละชุด 3) สังเกตผลการปฏิบัติ จากพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างจัดการเรียนรู้ และ 4) สะท้อนความคิดผลการปฏิบัติการ ประเมินผู้เรียน การปรับปรุงประสิทธิภาพนวัตกรรมการเรียนการสอน ต้องมีการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญก่อนที่ผู้วิจัยจะนำไปใช้ตามรูปแบบการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้วัตรกรรม ได้แก่ ชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง เพื่อพัฒนาความรู้และความสามารถ เรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม มีประสิทธิภาพเชิงเหตุเชิงผลและเป็นรูปธรรมมีผลการวิจัยที่เกิดกับผู้เรียนตามวัตถุประสงค์การวิจัยเชิงประจักษ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูศึกษารายละเอียดของชุดกิจกรรมแต่ละชุดให้เข้าใจก่อนนำไปใช้จัดการเรียนรู้
2. การจัดกิจกรรมครูให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจ
3. ครูศึกษาพิจารณาการนำเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ให้เข้าใจก่อนจะนำไปใช้
4. โรงเรียนที่มีบริบทต่างจากบริบทของการวิจัยนี้ สามารถนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. วิจัยเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงกับผู้เรียน ในระดับชั้นอื่นหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น
2. วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมแบบต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมกับบริบทผู้เรียน
3. วิจัยการสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมแบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง ผ่านระบบออนไลน์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล
4. วิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยครูผู้สอนมีการใช้หลักการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) พัฒนาความสามารถในการคิดหรือทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563. สืบค้น 4 เมษายน 2566, จาก [www.bkkedu.in.th/wp-content/uploads/2020/04/นโยบายและจุดเน้นของ กระทรวงศึกษาธิการ-ปีงบประมาณ-พ.ศ.-2563.pdf](http://www.bkkedu.in.th/wp-content/uploads/2020/04/นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ-ปีงบประมาณ-พ.ศ.-2563.pdf)
- กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์. (2554). *นวัตกรรมและเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- จิราภรณ์ อินทร์พรหม. (2548). *การพัฒนาชุดการเรียนรู้การสอนเสริมความสามารถในการทำ โครงงานวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียน ป.6*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ทิตนา แหมมณี. (2554). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่14). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภัสสร ลำลี และ กิตติพงษ์ พุ่มพวง. (2564). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Unplugged Coding เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดด้านวิทยาการคำนวณ สำหรับ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3. *วารสารวิจัยและนวัตกรรม สถาบันการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร*, 4(2), 181-198.
- พิชญาภัค ทองม่วง. (2565). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างแนวคิด คณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับ ชีวิตจริงร่วมกับการเรียนรู้แบบออนไลน์เพื่อส่งเสริม ความสามารถในการแก้ปัญหาและการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5*. (การค้นคว้าอิสระบัณฑิตวิทยาลัย สาขาหลักสูตรการสอน). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พิชญ์สินี ชมภูคำ. (2565). *การวิจัยหลักสูตรและการสอน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยนอร์ท.
- พิชญ์ พงศรี. (2551). *การประเมินทางการศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: บริษัท ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2564). *การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วนิดา ประดับศรี. (15 ธันวาคม 2565). *การพัฒนาความสามารถด้านทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ สำหรับกลุ่มนักเรียนที่ขาดทักษะ ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*. สืบค้น 4 เมษายน 2566, จาก https://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=186946
- สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ. (2554). *การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการประเมินตามสภาพจริง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่: ห้างหุ้นส่วน จำกัด เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- สุคนธ์ สินธพานนท์และคณะ. (2556). *วิธีสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน*. กรุงเทพฯ: 9199 เทคนิคพรินต์ติ้งนิทาน.

- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2561). พจนานุกรมศัพท์สถิติศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสภา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2564). รูปแบบชุดกิจกรรมและตัวอย่างกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1-3 ที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล. ตาก: บริษัท โพรเจ็คท์ ไฟฟ์-โฟว์ จำกัด.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2554). การออกแบบการวิจัย: วิธีการเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และผสมผสานวิธีการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Kim, B., et al. (2013). Paper-and-pencil programming strategy toward computational thinking for non-majors: Design your solution. *Educational Computing Research*, 49(4), 437–459.

แนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF MORAL SCHOOLS IN BASIC EDUCATIONAL SCHOOLS

ชาญชิต ทัพพม, วิทยา จันทรศิลา, สติพร เชาวนชัย

Chanchit Tupmee, Vithaya Jansila, Sathiraporn Chaowachai

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University

Corresponding Author E-mail: tupmee.ch@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษาโรงเรียนคุณธรรมที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนฉือจีเชียงใหม่ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ 2) โรงเรียนปางมะภาค วิทยา อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย และ 3) โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูที่เกี่ยวข้องโรงเรียนละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ 1) บริบทที่เอื้อต่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมที่ประสบความสำเร็จ (Context) ได้แก่ โรงเรียนมีเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมชัดเจน 2) ปัจจัยนำเข้าที่จำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Input) ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน หลักสูตรและ สภาพแวดล้อม 3) กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Process) ได้แก่ การเตรียมการ การกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย การดำเนินการพัฒนา และ การประเมินผล โดยใช้การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และ 4) ผลลัพธ์การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Output) ได้แก่ ผลที่เกิดขึ้นกับครูและนักเรียน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา; โรงเรียนคุณธรรม; สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา

*Received January 26, 2022; Revised March 1, 2022; Accepted March 1, 2022

Abstract

This research article aimed to study guidelines for the development of moral schools in basic educational schools that was the study of 3 moral schools with good practice, namely, 1) Chiangmai Tzu Chi School, Fang District, Chiang Mai Province, 2) Pang Makad Wittaya School, Wiang Pa Pao District, Chiang Rai Province, and 3) Bangmunnakphoomiwitthayakhom School, Bang Mun Nak District, Phichit Province. The group key informants were school administrators and related teachers of 3 persons per school, totaling 9 key informants. The tools used for data collection were a semi-structured interview script. And data analysis used content descriptive analysis.

The results were found that guidelines for the development of moral schools in basic educational schools consisted of 4 issues: 1. Conducive to the development of a successful moral school was the school that aims to provide education to develop students with a clear moral. 2. Important factors needed to develop moral schools who were schools' administrators, teachers, students, curriculum, and environment. 3. Moral school development process that were preparation, setting ethical goals, implementation of development and evaluation with the participation of all parties involved, and 4) Moral school development results that were effects on teachers and students.

Keywords: Development Guidelines; Moral School; The Primary Educational Service Area Office

บทนำ

จากสภาวะสังคมไทยในปัจจุบันเรื่องคุณธรรม จริยธรรมนับว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ได้รับการกล่าวถึงกันมากในหลายลักษณะ เมื่อเกิดความสับสนวุ่นวายในสภาพสังคมที่ขาดความสงบสุขอันเนื่องมาจากความประพฤติ หรือการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมของบุคคลบางกลุ่มในสังคม มักจะมีการวิพากษ์ วิจารณ์ และกล่าวโทษกันว่าเป็นเพราะขาดคุณธรรมจริยธรรม ขาดความมีน้ำใจ มีความเห็นแก่ตัวเพิ่มมากขึ้น จนทำให้เกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับปัญหาความเสื่อมทางคุณธรรม จริยธรรมของประชาชน (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม, 2555) ปัญหาทางสังคมดังกล่าวส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) มีหลักการสำคัญ คือ ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนามุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์มีทัศนคติที่ตีรับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม ภายใต

วิสัยทัศน์มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุขในสังคมมีการกำหนดยุทธศาสตร์และวางเป้าหมายที่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาที่สำคัญในด้านต่าง ๆ ซึ่งด้านที่สอดคล้องกับคุณธรรมและจริยธรรมตรงกับยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์พัฒนาหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ที่มุ่งหวังให้คนไทยมีคุณธรรมจริยธรรม มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศในอนาคต ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านคุณภาพและด้านการตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การที่จะพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนนั้น ต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็ง และมีพลังเพียงพอ โดยเฉพาะการพัฒนาคนให้มีการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนมีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง พัฒนาคนให้เพื่อทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวตนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่มีรู้จักคิดวิเคราะห์รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มีคุณธรรมจริยธรรม รู้จักพึ่งตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำคัญที่สุด คือการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับคนในประเทศ เพื่อที่จะเป็นเกราะป้องกันและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง คุณธรรมจริยธรรมนับเป็นกลไกของสังคมที่ทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐานของ ความประพฤติ เป็นสิ่งที่ จะต้องปลูกฝังให้กับคนในสังคม คุณธรรมจริยธรรมจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ช่วยในการเตือนสติการกระทำของมนุษย์ให้มีรูปแบบการดำเนินชีวิตเป็นไปทิศทางที่ถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต โดยสังคมใดมีผู้ที่มีคุณธรรมอยู่เป็นจำนวนมาก สังคมนั้นย่อมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข คุณธรรมจริยธรรมจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต เป็นพื้นฐานที่สำคัญของทุกคน และเป็นสิ่งจำเป็นในสังคม ดังนั้นควรมีการส่งเสริมและปลูกฝังในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่ยังวัยเยาว์ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ต้องดำเนินการอย่าง ต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียน ครู ผู้ปกครองและสังคม การปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่างที่ดี โดยเริ่มจากบุคคลในครอบครัว โรงเรียน รวมไปถึงคนในสังคมที่อยู่แวดล้อม และพึงกระทำอย่างสอดคล้องและต่อเนื่องในทุกระดับการศึกษา โรงเรียนมีหน้าที่หลักในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีคุณธรรมสามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคม การพัฒนาผู้เรียนโดยให้เป็นคนเก่ง คนดี มีความรู้คู่คุณธรรม และสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขเกิดประโยชน์ทั้งตนเองและส่วนรวม แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียนต้องเน้นการปฏิบัติจริง ทั้งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและในสถานการณ์ต่าง ๆ กระบวนการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ให้มีการสอนแทรกคุณธรรมในการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน จัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

จัดประกวดสื่อนวัตกรรมด้านคุณธรรม ยกย่องเชิดชูผู้มีคุณธรรม จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมตามความเหมาะสมในบริบทของสถานศึกษา

โครงการโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เป็นการดำเนินงานเพื่อสืบสานพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 กำหนดไว้เป็นนโยบายภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนส่วนใหญ่ของประเทศให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพอีกทั้งรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเพื่อให้เยาวชนทุกคน มีความรู้ ความสามารถ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ดังนั้นเพื่อเป็นการสืบสานศาสตร์พระราชา และสนองพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ และพระบรมราโชวาทด้านการศึกษาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงจัดทำโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ขึ้น เพื่อมุ่งปลูกฝังให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการปลูกฝังคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ 1) พอเพียง 2) กตัญญู 3) ซื่อสัตย์สุจริต 4) ความรับผิดชอบ และ 5) อุดมการณ์คุณธรรม (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2560) โดยมีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. และดำเนินการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่นักเรียนจนมีผลงานปรากฏจนเป็นที่ยอมรับและเป็นแบบอย่างที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ดังนั้นการถอดบทเรียนด้านคุณธรรมจากโรงเรียนคุณธรรมเหล่านี้ จะนำไปสู่แนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงานด้านคุณธรรมของโรงเรียนที่กำลังดำเนินการหรือวางแผนดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายและพัฒนาให้ประสบความสำเร็จในอนาคต อีกทั้งการถอดบทเรียน (Lesson Learned) ยังเป็นวิธีการหนึ่งของการจัดการความรู้ โดยเป็นกระบวนการดึงเอาความรู้จากการทำงานออกมาใช้เป็นทุนในการทำงานเพื่อยกระดับให้ดียิ่งขึ้น และเป็นการสกัดความรู้ที่มีอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) ออกมาเป็นบทเรียน/ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ซึ่งผลที่ได้จากการถอดบทเรียน จะทำให้ได้บทเรียนในรูปแบบชุดความรู้ (ที่เป็นรูปธรรม) และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เข้าร่วมกระบวนการอันนำมาซึ่งการปรับวิธีคิด และเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานที่สร้างสรรค์และมีคุณภาพยิ่งขึ้น (วรางคณาจันทร์คง, 2557)

จากเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องได้นำแนวทางที่ได้ไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบรรลุตามวัตถุประสงค์และสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพสำหรับการศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากโรงเรียนคุณธรรมที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) กำหนดขอบเขตการศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ประกอบด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ 1) บริบทที่เอื้อต่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมที่ประสบความสำเร็จ (Context) 2) ปัจจัยนำเข้าที่จำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Input) 3) กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Process) และ 4) ผลลัพธ์การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Output) ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่เกี่ยวข้องจากโรงเรียนคุณธรรมที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นโรงเรียนคุณธรรม (สพฐ.) ที่มีผลการพัฒนาเป็นที่ประจักษ์และได้รับรางวัลโรงเรียนคุณธรรม จากโครงการโรงเรียนคุณธรรม (สพฐ.) หรือมูลนิธิยุวสถิรคุณ ประกอบด้วย 1) โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ 2) โรงเรียนปางมะหาดวิทยา อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย และ 3) โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตรของทางการศึกษา โรงเรียนละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) และวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีแนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมและผลการดำเนินงาน ดังนี้

1.1 บริบทที่เอื้อต่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมที่ประสบความสำเร็จ (Context) พบว่า โรงเรียนได้ตั้งภารกิจที่ชัดเจนคือ “ฉือจี้จะสอนและกล่อมเกลานักเรียนให้เป็นวิญญูชนที่บริสุทธิ์ไม่เล็งเห็นประโยชน์ด้านเดียวรู้จักกฎระเบียบ และจริยธรรม ไม่ถูกกลืนโดยกระแสสังคมที่มัวหมอง แม้ความรักของฉือจี้ออกไป หวังว่าเด็กทุกคนจะได้รับวัฒนธรรมที่ดีงามหลาย ๆ ด้านพร้อมกัน และมีจิตอาสาบริการสังคมด้วยความภาคภูมิใจโดยมีเป้าหมายทางการศึกษา ดังนี้ การศึกษาของโรงเรียน การศึกษาทางครอบครัว และการศึกษาทางสังคมต้องอยู่ร่วมกัน เป็นการสร้างทรัพยากรบุคคล และทำให้โลกใบนี้เปี่ยมด้วยความรักและกตเวทิตา

1.2 ปัจจัยนำเข้าที่จำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Input) พบว่า

1.2.1 ผู้บริหารส่งเสริม และกำหนดกรอบแนวทางการพัฒนากิจกรรม คุณธรรม นำความรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน และพัฒนาครู เป็นแบบอย่างที่ดีต่อครูและนักเรียน

1.2.2 ครูทุกคนร่วมมือกันในการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมโดยการให้หลักการมีส่วนร่วมและดำเนินงานเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืน

1.2.3) นักเรียนมีส่วนเป็นเจ้าของโครงการคุณธรรมที่ตนเองมีส่วนร่วมการบูรณาการคุณธรรมในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

1.2.4 โรงเรียนจัดสิ่งแวดล้อมพูดได้ ทั้งในและนอกอาคารมีวาทธรรมเด็กแทรกอยู่ เพื่อเตือนสติให้ พูดดี ทำดี คิดดี บรรยากาศเจียบสงบสวยงามท่ามกลางธรรมชาติ โต๊ะเก้าอี้ในห้องเรียน ออกแบบพิเศษเป็นโต๊ะเหล็กที่สามารถปรับความสูงได้ตามขนาดของนักเรียน

1.3 กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Process) พบว่า มีขั้นตอนการดำเนินงานได้แก่

1.3.1 การเตรียมการ ด้านกิจกรรมพื้นฐานของชีวิต ประกอบด้วย 1) การกิน เด็กเรียนรู้การจัดการตนเองโดยฝึกกินข้าวเพียง 20 นาที 2) การเล่น ให้เล่นที่สนามหญ้าให้อภัย และ 3) การนอน สำหรับเด็กเล็กมีช่วงเวลานอนกลางวันตามปกติ ด้านการเรียนการสอน นักเรียน 30 คน ครูประจำชั้น 1 คน ติดตามนักเรียนขึ้นไปเป็นช่วงชั้น จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และมุ่งเน้นบทเรียนแห่งศักราช 5 อย่าง คือ 1) การศึกษาในวิถีชีวิต 2) การศึกษาเพื่อคุณธรรม 3) การศึกษาเพื่อรู้คุณ 4) การศึกษาเพื่อบริการยินดีในจิตอาสา และ 5) การศึกษาเพื่อชีวิต วิชาที่เพิ่มเติม คือ จิตวิญญาณฉือจี้และภารกิจฉือจี้ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ระหว่างครูกับนักเรียนเต็มไปด้วยความรักและอบอุ่นและใช้การชมมากกว่าติ ระหว่างครูกับผู้ปกครองเน้นการร่วมมือกับพ่อแม่อย่างจริงจัง และพื้นที่แห่ง การเรียนรู้และทำความดีให้มีความสำคัญต่อสามเหลี่ยมปฏิสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน บ้าน และสังคม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ไปพร้อมกับการสร้างสังคมที่ดี

1.3.2 การกำหนดคุณธรรมเป้าหมายพัฒนา โดยโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ ตั้งเป้าหมายไว้ คือ คุณธรรมนำความรู้

1.3.3 การดำเนินการพัฒนา พบว่า มีการแต่งตั้งและมอบหมายการทำงานให้แก่คณะทำงาน กำหนดกรอบแนวทางการพัฒนางิจกรรมคุณธรรมนำความรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมนำความรู้ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น สมุดสื่อใยรักเพื่อเสริมความสัมพันธ์ระหว่างครู พ่อแม่ และนักเรียน กิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกโดยการให้รางวัลและให้ความรักไม่เน้นการตำหนิหรือตี กิจกรรมส่งเสริมปฏิสัมพันธ์กับสังคมโดยผ่านโครงการอาสาสมัครรุ่นเยาว์ ฯลฯ การประเมินผลการปฏิบัติงานระหว่างการทำกิจกรรมตามสภาพจริง โดยครู และผู้ปกครองมีส่วนร่วมกันประเมินผลพฤติกรรมที่ของนักเรียน

1.4 ผลลัพธ์การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Output) พบว่า ครูมีความเสียสละ อุทิศเวลา ครูมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มองค์ความรู้แก่ตนเอง รู้จักการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมกันคิดหาเทคนิคการสอนใหม่ ๆ นักเรียนรู้เคารพ รู้บุญคุณ รู้รัก รู้อาทร ด้วยใจจริง ด้วยความรัก และกตเวทิตา โดยประพฤติตนด้วยความสำนึกคุณ เป็นผู้มีจิตใจเมตตา และ

มีอุดมการณ์คุณธรรมที่ชัดเจน มีทักษะความรู้ความสามารถในด้านภาษาไทยภาษาจีน และภาษาอังกฤษ

2. โรงเรียนปางมะหาดวิทยา อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย มีแนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมและผลการดำเนินงาน ดังนี้

2.1 บริบทที่เอื้อต่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมที่ประสบความสำเร็จ (Context) พบว่า โรงเรียนมีวิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่ชัดเจน คือ มุ่งมั่นจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มีความเป็นเลิศทางวิชาการ เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม รู้รักสามัคคี รักษาสืบสานวัฒนธรรม พร้อมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต โดยบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างเหมาะสม และได้กำหนดปรัชญาของโรงเรียน คือ การศึกษาเพื่อปวงชนประชา รักษาสืบสาน น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 ปัจจัยนำเข้าที่จำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Input) พบว่า

2.2.1 ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดี มีความรู้ความสามารถทำให้ผู้ตามมีความเชื่อมั่นและตัดสินใจ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยความยุติธรรม อันส่งผลให้บุคลากรมีความทุ่มเท ตั้งใจทำงานตามเป้าหมายที่องค์กรกำหนด

2.2.2 การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมต้องร่วมมือกันทั้งโรงเรียน โดยดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เป็นการทำงานที่ต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ตั้งแต่การศึกษาปัญหา การวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และการประเมินร่วมกัน

2.2.3 สิ่งแวดล้อม โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมร่มรื่น สะอาด มีความเป็นระเบียบ และได้ดำเนินการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้สวยงาม มีบรรยากาศร่มรื่น มีสวนหย่อมตามมุมต่าง ๆ ของอาคารเรียน มีมุมพักผ่อน

2.3 กระบวนการการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Process) พบว่า มีขั้นตอนที่สำคัญได้แก่

2.3.1 การเตรียมการ เป็นการเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมและการทำโครงการ พร้อมทั้งจัดอบรมครูแกนนำนักเรียนแกนนำ และนักเรียนทั้งหมด และจัดให้มีแนวทางการดำเนินงาน

2.3.2 การกำหนดคุณธรรมเป้าหมายพัฒนา เป็นการทำงานเพื่อให้คณะครูบุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนร่วมกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย ได้แก่ ความพอเพียง ความพอประมาณ ความรับผิดชอบ และร่วมกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก

2.3.3 การดำเนินการพัฒนา เป็นการทำงานตั้งแต่ แต่งตั้งและมอบหมายการทำงานให้แก่คณะทำงาน ร่วมกันวางแผนกำหนดกรอบแนวทางการนำคุณธรรมเป้าหมายสู่การปฏิบัติ นำคุณธรรมอัตลักษณ์มาจัดทำเป็นโครงการคุณธรรมโดยคณะทำงานเป็นผู้ให้

คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียนในการจัดทำโครงการคุณธรรม โครงการโรงเรียนสะอาดบรรยากาศ น่าอยู่และการสร้างนวัตกรรมเสริมสร้างคุณธรรม: โรงเรียนสะอาด บรรยากาศน่าอยู่ แบะการ นิเทศติดตามโดยผู้บริหาร หรือมูลนิธิยุวสถิรคุณ เพื่อรับคำแนะนำ ข้อเสนอแนะในการพัฒนา โรงเรียนคุณธรรมให้บรรลุเป้าหมาย

2.3.4 การประเมินผล เป็นการประเมินผลการดำเนินงานโครงการคุณธรรม ตามที่กำหนดไว้ในโครงการร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง สะท้อนการปฏิบัติคุณธรรมความดีร่วมกันทั้ง โรงเรียน และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานคุณธรรมของโรงเรียนให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับ ทราบ

2.4 ผลลัพธ์จากการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Output) พบว่า คณะครูบุคลากร ทางการศึกษาและนักเรียนมีความพอเพียง ความพอประมาณ ความรับผิดชอบ และมีพฤติกรรม บ่งชี้เชิงบวกเพิ่มขึ้น

3. โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร มีแนวทางการ พัฒนาโรงเรียนคุณธรรมและผลการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 บริบทที่เอื้อต่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมที่ประสบความสำเร็จ (Context) พบว่า โรงเรียนมีเป้าหมายในการพัฒนาชัดเจน คือ การให้เยาวชนได้เรียนรู้วิธีการนำคุณธรรม มาปฏิบัติให้เป็นจริยธรรมประจำตน เกิดการบ่มเพาะเยาวชนให้เป็นคนดีมีคุณภาพตาม เอกลักษณ์ของโรงเรียน คือ สร้างคนดีสู่สังคม

3.2 ปัจจัยนำเข้าที่จำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Input) พบว่า

3.2.1 ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีความเป็นผู้นำและมีวิสัยทัศน์

3.2.2 โรงเรียนมีการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์และคุณธรรมในการพัฒนา โรงเรียนคุณธรรม ทำให้การดำเนินงานมีทิศทางที่ชัดเจน

3.2.3 สิ่งแวดล้อม โรงเรียนมีการปรับปรุงพื้นที่ต่าง ๆ ให้สวยงาม มีบรรยากาศ ร่มรื่น มีสวนหย่อมตามมุมต่าง ๆ ของอาคารเรียน มีมุมพักผ่อน มีพื้นที่ให้ นักเรียนได้ออกกำลังกายทั้งในที่ร่ม และสนามกลางแจ้ง

3.3 กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Process) พบว่า มีขั้นตอนที่สำคัญได้แก่

3.3.1 การเตรียมการ เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่คณะครูเพื่อสร้าง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม สร้างความ เข้าใจระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน พร้อมทั้งนำคณะคุณครูและนักเรียนศึกษาดูงาน สถานศึกษาที่จัดการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรมจริยธรรม

3.3.2 การกำหนดคุณธรรมเป้าหมายพัฒนา เป็นการดำเนินงานของผู้บริหาร โรงเรียนและคณะครู ร่วมกับนักเรียนระดับชั้น (ความคิดความเห็นข้อมูล) เพื่อให้ได้มาซึ่งบัญชี พฤติกรรม และกำหนด คุณธรรมหลัก 3 ประการเพื่อกำหนดนโยบายและ/หรือข้อปฏิบัติที่ทุก คนในกลุ่มแสดงความปรารถนาว่าจะปฏิบัติ ถือเป็นสัญญา ประชาคม ของแต่ละกลุ่ม โดย

กำหนดตัวชี้วัด และกำหนดวงจร 1 ปี ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนและครูกำหนดอัตลักษณ์ คุณธรรม ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จไว้

3.3.3 การดำเนินการพัฒนา เป็นการดำเนินงานของนักเรียนผ่านกิจกรรม ชุมนุมโครงการคุณธรรม คุณครูเป็นที่ปรึกษาโครงการ ครูประจำวิชาและครูที่ปรึกษาสอดแทรก คุณธรรมจริยธรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารนิเทศคณะครูและบุคลากรเป็น ประจําอย่างกัลยาณมิตรให้กำลังใจ ชื่นชมให้ข้อเสนอแนะ สร้างคณะกรรมการเครือข่าย ผู้ปกครอง ผู้ปกครอง และตัวแทนครูที่ปรึกษาปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาทุกวัน

3.3.4 การประเมินผล เป็นการร่วมประเมินพฤติกรรมระหว่าง ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนว่าเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร มีการรายงานผลและเสนอ แนวทางในการปรับพฤติกรรมนักเรียน และคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองสะท้อนพฤติกรรม ของนักเรียนที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางบ้านและทางโรงเรียน

3.4 ผลลัพธ์จากการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Output) พบว่า

3.4.1 ครูตระหนักในบทบาทหน้าที่และเห็นคุณค่าของอาชีพครู มีศักยภาพในการ ออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนด้านคุณธรรม

3.4.2 ครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความรับผิดชอบต่อนักเรียนที่ได้รับ มอบหมาย และมีอุดมการณ์คุณธรรมที่ชัดเจน เปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้น

3.4.3 ครูเกิดอัตลักษณ์เชิงคุณธรรมของ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และจิตอาสา

3.4.4 นักเรียนมีระเบียบวินัย มีความกตัญญูกตเวที สามารถการพัฒนา จริยธรรมได้ด้วยตนเองตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ด้วยความรับผิดชอบและมีจิต อาสาที่จะพัฒนาโรงเรียน

3.4.5 นักเรียนเกิดคุณธรรมเป้าหมายซึ่งได้มาจากต้นทุนที่ต้องการให้เกิดใน โรงเรียน 3 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความพอเพียง

สรุปผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ 1) บริบทที่เอื้อต่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมที่ประสบ ความสำเร็จ (Context) ได้แก่ ทุกโรงเรียนมีเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียน ด้านคุณธรรมชัดเจน 2) ปัจจัยนำเข้าที่จำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Input) ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน หลักสูตรและ สภาพแวดล้อม 3) กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Process) ได้แก่ การเตรียมการ การกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย การดำเนินการพัฒนา และ การ ประเมินผลโดยใช้การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และ 4) ผลลัพธ์การพัฒนาโรงเรียน คุณธรรม (Output) ได้แก่ ผลที่เกิดขึ้นกับครูและนักเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการศึกษานวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า แนวทางที่ได้จากการศึกษาโรงเรียนคุณธรรมที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ประกอบด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ 1) บริบทที่เอื้อต่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมที่ประสบความสำเร็จ (Context) 2) ปัจจัยนำเข้าที่จำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Input) 3) กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Process) และ 4) ผลลัพธ์การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Output) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่มีระบบการดำเนินงานที่เป็นขั้นตอนชัดเจนตั้งแต่การพัฒนาบริบทที่เอื้อต่อการเป็นส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม ทั้งด้านกายภาพ สภาพแวดล้อมและการเตรียมบุคลากร ผู้ปกครอง และนักเรียนโดยใช้ความร่วมมือ จนสามารถกำหนดเป็นภารกิจที่ชัดเจนมองเป็นเป้าหมายร่วมกัน การดำเนินงานที่สร้างระบบการทำงานที่ชัดเจนย่อมทำให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถเข้าใจ เข้าถึงและร่วมพัฒนาได้อย่างแท้จริง

หากพิจารณาผลการศึกษาตามแนวทางตามประเด็นที่กำหนดไว้สามารถอภิปรายได้ดังนี้ บริบทที่เอื้อต่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมที่ประสบความสำเร็จ (Context) พบว่า ทุกโรงเรียนมีเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมชัดเจน โดยกำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ หรือปรัชญา ของโรงเรียนที่ชัดเจน จึงส่งผลให้เกิดการจัดทำโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมขึ้นเพื่อให้เป้าหมายในการพัฒนานั้นสำเร็จ กำหนดวัตถุประสงค์ โครงการที่ระบุถึงคุณธรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นในโรงเรียน และมีหลักการในการดำเนินโครงการ ที่เน้นความร่วมมือกันในการดำเนินงาน และหลักการดังกล่าวเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมที่ชัดเจนซึ่งสอดคล้องกับศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ (2560) กล่าวว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน จะเน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่พัฒนากระบวนการคิดเชิงระบบและใช้โครงงานคุณธรรมเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ความดีงามจากการลงมือปฏิบัติจริง มุ่งเพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงเหตุผล เป็นการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนใฝ่หาความรู้เพื่อแก้ไขปัญหา ได้คิดเป็นมีการตัดสินใจที่ดีภายใต้เหตุผลที่สืบเสาะค้นหา มาเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถนำทักษะจากการเรียนรู้มาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ และการพัฒนาศักยภาพครูเพื่อให้สามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้บรรลุผลสำเร็จ โดยการพัฒนาศักยภาพครูให้มีความรู้ความสามารถในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ควบคู่กับการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนแบบองค์รวมได้

ปัจจัยนำเข้าที่จำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Input) พบว่า ปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ 1) ผู้บริหาร เป็นผู้ให้การส่งเสริมการดำเนินการโรงเรียนคุณธรรม มีเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมชัดเจน มีการประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือ เชื่อมั่นแก่บุคลากรโดยทั่วไปในการพัฒนาด้านคุณธรรม 2) ครู เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมที่สำคัญในการ

ดำเนินการพัฒนานักเรียนดั่งนั้นครูต้องมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนตั้งแต่การร่วมกันกำหนดเป้าหมาย การพัฒนา การดำเนินการจัดกิจกรรมในการพัฒนาตามโครงการ การประเมินผล จึงนับได้ว่าครูเป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนาและนอกจากนั้นยังเป็นผู้ที่ต้องมีการพัฒนาหรือปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนด้วย 3) นักเรียน เป็นผู้ที่รับการพัฒนาด้านคุณธรรมอันเป็นเป้าหมายของโครงการ การที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในคติดกิจกรรม การดำเนินกิจกรรม และการประเมินผลของการดำเนินกิจกรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญทำให้นักเรียนได้มีความรับผิดชอบ มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา 4) หลักสูตร ทั้งหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรรายวิชา มีการแทรกคุณธรรมไปในตัวชี้วัด ในการจัดการเรียนรู้มีการบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมลงไปในจัดการการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ และ 5) สภาพแวดล้อม เป็นการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมคุณธรรมโดยการติดคติดธรรม ตามต้นไม้ หรือบริเวณต่าง ๆ ภายในโรงเรียน การจัดให้มีบรรยากาศร่มรื่นสวยงาม มีบริเวณสำหรับทำกิจกรรมต่าง ๆ ก็เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการส่งเสริมโครงการคุณธรรม แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงบุคคลที่เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นจากผู้บริหารและครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารและครูต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังในการดำเนินงานภายในสถานศึกษาจึงจะทำให้เป้าหมายที่กำหนดร่วมกันไว้บรรลุได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับเกษม วัฒนชัย (2551) กล่าวไว้ว่า ถึงเวลาแล้วที่คนไทยต้องมาร่วมมือกันเพื่อช่วยกันฟื้นบ้านฟื้นเมือง โดยทุกคนทุกองค์การสามารถทำได้ คือ ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมืองซึ่งตามเป้าหมายของการศึกษาก็คือ การสร้างคนดี คนเก่งและคนมีน้ำใจให้แก่บ้านเมือง โรงเรียนที่จัดการศึกษาได้ตามเป้าหมายข้างต้น จึงต้องเป็นทั้งโรงเรียนคุณภาพ และโรงเรียนคุณธรรมคุณภาพการศึกษามีเหตุปัจจัยหลายประการ เหตุปัจจัยที่สำคัญที่สุด สองประการคือ 1) มีครูที่ศรัทธาในอาชีพครูมีความรู้อย่างดีในวิชาที่สอน และเป็นคนดี และ (2) มีการวางแผน และจัดการเรียนการสอนให้ตรงตามวัตถุประสงค์ ของวิชาและหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับอรรถพร จินะวัฒน์ (2559) กล่าวว่า ครูมีความสำคัญต่อการพัฒนา แต่การจะทำให้ครูตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบนั้น สิ่งสำคัญคือการบริหารจัดการซึ่งเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหาร ผู้บริหารเป็นตัวจักรสำคัญเพราะเป็นผู้นำและกำหนดทิศทางการทำงานผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำที่สามารถนำการเปลี่ยนแปลงที่ดี สร้างขวัญกำลังใจทีมงานได้ดี บริหารจัดการทรัพยากรให้เป็นประโยชน์คุ้มค่า และสร้างแรงจูงใจให้ครูได้พัฒนาความรู้และเจตคติที่ดีต่อการสอนคุณธรรมจริยธรรม เข้าใจการพัฒนาอย่างเป็นระบบ สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของพ่อแม่ผู้ปกครอง และต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

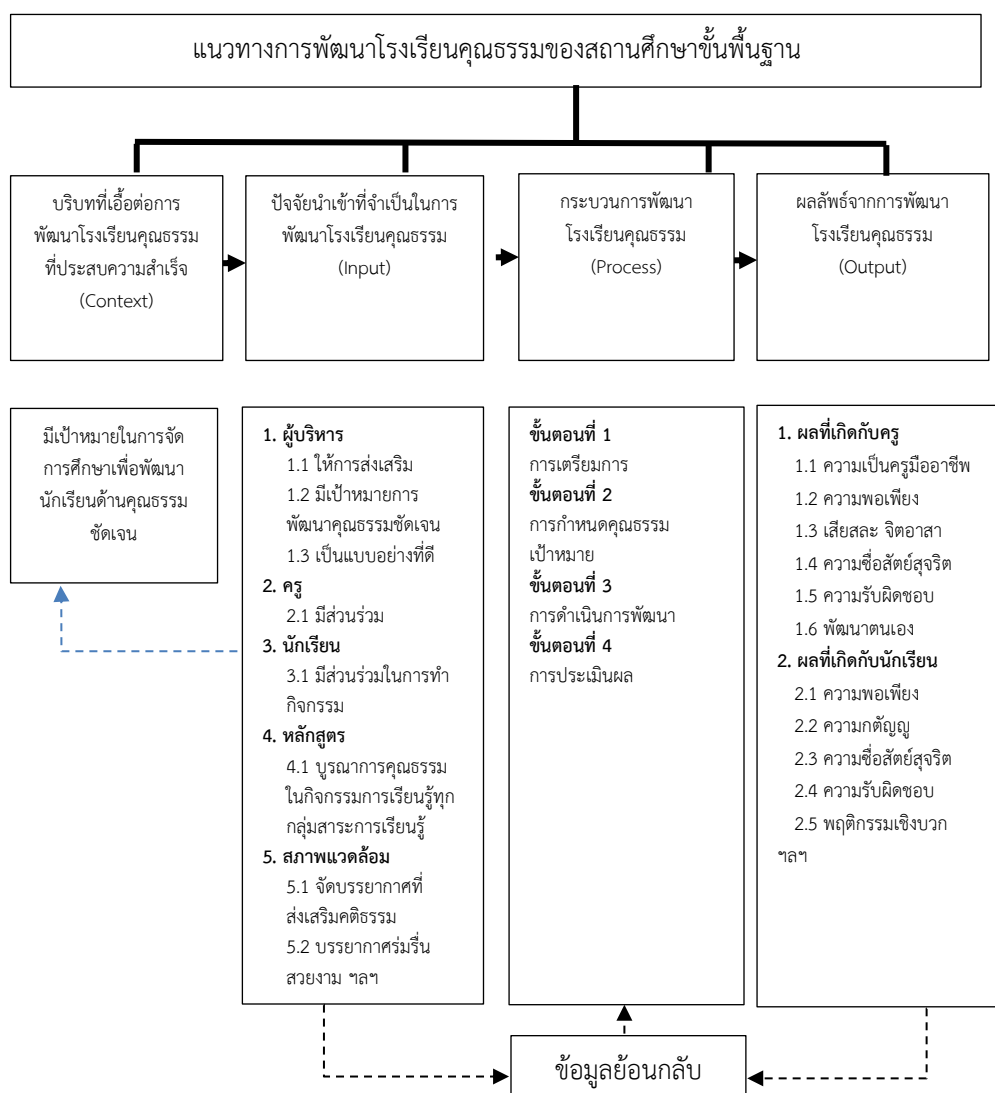
กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Process) พบว่า มีขั้นตอนที่สำคัญตั้งแต่ ขั้นตอน ที่ 1 การเตรียมการ ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการพัฒนา และ ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลโดยใช้การมีส่วนร่วมกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมเป็นกระบวนการที่ต้องทำทั้งโรงเรียน (ผู้บริหาร ครู

นักเรียน และผู้มีส่วนได้เสีย) โรงเรียนต้องทำอย่างมีส่วนร่วม ให้โอกาสทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับสิริกร มณีรินทร์ (2547) กล่าวถึงการประยุกต์ใช้หลักการพัฒนาและจัดการศึกษาอย่างชัดเจนโดยให้มีรูปแบบมีหลากหลายตามความเหมาะสมของสถานศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียนได้อย่างดีที่สุด พร้อมกับสร้างสรรค์สภาพการดำเนินงานที่ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนมีความสุขและได้พัฒนาสู่ชีวิตและสังคมที่ดงามควบคู่กันไป ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับจันทิรา ทวีพลายนต์ (2558) กล่าวว่า การใช้หลักการการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมปฏิบัติงานของบุคลากรทุกระดับ ทุกฝ่าย การดำเนินงานจะมีการกำกับ ติดตาม การประเมินการทำงานทุกสัปดาห์ โดยผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ และรายงานผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ ทั้งนี้ จุดเริ่มต้นที่โรงเรียนใช้ดำเนินงาน คือ การสร้างความตระหนัก และเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนให้แก่บุคลากรทุกคน

ผลลัพธ์การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Output) พบว่า เป็นผลที่เกิดขึ้นกับครู ได้แก่ ความเป็นครูมืออาชีพ ความพอเพียง เสียสละ จิตอาสา ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบพัฒนาตนเอง เป็นต้น และ ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ได้แก่ ความพอเพียง ความกตัญญูความซื่อสัตย์สุจริตความรับผิดชอบ พฤติกรรมเชิงบวก ฯลฯ เป็นต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Process) ดำเนินการตามทฤษฎีระบบจึงเป็นประโยชน์ในการบริหารเป็นอย่างมากมายกรอบแนวคิดนี้ช่วยให้การวิเคราะห์การปฏิบัติงาน หรือการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ และยังช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเน้นด้านสำคัญที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับ Fred & Allan (2012) กล่าวว่า ผลผลิต (Outputs) เป็นกลไกที่สำคัญระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพความสำเร็จที่คาดหวังให้เกิดขึ้นกับผลผลิตซึ่งประกอบด้วย ผลการดำเนินงานของครู การเจริญงอกงามของนักเรียนและบุคลากร ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรกับฝ่ายบริหาร ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทัศนคติของนักเรียนต่อสถานศึกษาและความพึงพอใจในงานบุคลากร เป็นต้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัย แนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการศึกษาโรงเรียนคุณธรรมที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน และสังเคราะห์ผลการศึกษตามรายละเอียดข้างต้น สามารถนำเสนอเป็นแผนภาพแนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงแนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากภาพที่ 1 เป็นองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยแนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ดังนี้

1. บริบทที่เอื้อต่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมที่ประสบความสำเร็จ (Context) ได้แก่ ทุกโรงเรียนมีเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมชัดเจน
2. ปัจจัยนำเข้าที่จำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Input) ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน หลักสูตรและ สภาพแวดล้อม
3. กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Process) ได้แก่ การเตรียมการ การกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย การดำเนินการพัฒนา และการประเมินผลโดยใช้การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
4. ผลลัพธ์การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (Output) ได้แก่ ผลที่เกิดขึ้นกับครู คือความเป็นครูมืออาชีพ ความพอเพียง เสียสละ จิตอาสา ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และพัฒนาตนเอง และผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน คือ ความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และพฤติกรรมเชิงบวก เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาควรจัดทำแนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเน้นเรื่องการยึดหลักธรรมาภิบาล การสร้างศรัทธา ความเชื่อมั่น และความซื่อสัตย์สุจริต
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่จะนำแนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ไปใช้ควรศึกษารายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบแล้วนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบท
3. โรงเรียนคุณธรรมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรเน้นการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะจะทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดี การสร้างความสามัคคี ครอบคลุมทั้งทางด้านจิตใจ และสังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาการนำแนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในบริบทต่าง ๆ
2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เกษม วัฒนชัย. (2551). เส้นทางสู่ความพอเพียง. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี.
- จันทิรา ทวีพลายนต์. (2558). การจัดการศึกษาแบบคุณธรรมนำความรู้ : กรณีศึกษาโรงเรียนสัตยาไส. วารสารบัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2(2), 162-171.
- วรางคณา จันทรงค์. (2557). การถอดบทเรียน ตอนที่ 1. จุลสารสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพออนไลน์ สาขาวิชาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 1(1), 5-6.
- ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2560). บทเส้นทางสร้างคนดี. กรุงเทพฯ: บริษัทสหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. (2555). รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศต่าง ๆ. กรุงเทพฯ: บริษัท 프리ทวอนกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2560). โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มาตรฐานและตัวชี้วัด. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.
- สิริกร มณีรินทร์. (2547). สารรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ. วารสารวงการศึกษา, 1(1), 4-10.
- อรรณพ จินะวัฒน์. (2559). การพัฒนาตนของผู้ประกอบวิชาชีพครู. Veridian E-Journal, Silpakorn University, 9(2), 1379-1395.
- Fred C. & Allan C. (2012). Educational Administration: Concepts and Practices (6th Edition). CA, United States of America, Ohio: Wadsworth.

การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย
ของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์ แห่งคณะสงฆ์ไทย*

THE STUDENTS' POLITICAL PARTICIPATION DEVELOPMENT IN THE
DEMOCRETIC SYSTEM OF THAI SANGHA BUDHIST UNIVERSITY

ณิกษรร์ เตศิริ, วชรินทร์ ชาญศิลป์

Nicksan Tesiri, Watcharin Chansin

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: mbnicksan@outlook.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. สภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง และ 3. ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูปหรือคน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกมีโครงสร้างวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ และการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากนิสิตสาขาวิชา รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ มจร จำนวน 243 รูปหรือคน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย และการถดถอยแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1. นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การเรียนสอนมีการบูรณาการหลักพุทธธรรม มีนิสิตจากหลายหลายอาชีพ มีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของนิสิต ได้แก่ สถาบันครอบครัว (X1) กลุ่มเพื่อนและชุมชน (x3) สื่อออนไลน์ (x4), และสถาบันการศึกษา (x2) สามารถอธิบายความผันแปรของการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Y) ได้ร้อยละ 45.60 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 และ 3. การประยุกต์หลักอภิปธานิธรรมเพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์ แห่งคณะสงฆ์ไทย ดังนี้ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีวินัยและรับผิดชอบต่อสังคม ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์ทางการเมือง ยกนักการเมืองที่

*Received June 5, 2022; Revised July 13, 2022; Accepted July 17, 2022

เป็นแบบอย่าง เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ตามกฎเกณฑ์ของสถาบันทางการเมือง และสนับสนุนนักการเมืองที่ดี

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง; ระบอบประชาธิปไตย; มหาวิทยาลัยสงฆ์

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study general Political Participation, 2. To study factors affecting Political Participation and 3. To Integrate Buddhist principles in students' political participation development in democratic system of Thai Sangha Buddhist University. The mixed research methodology was used in the study. The qualitative research collected data from 20 key informants with structured in-depth interview script and the quantitative research collected data from students in the Political Science Department, Public Administration Program from 243 samples. Data were analyzed by content descriptive interpretation.

The results of the study were found that: 1. Students participated in political activities. Teaching and learning were integrated with Buddhist principle. Students from many departments participated in political activities, by overall, at the moderate level. 2. Factors affecting the students 'political participation in democratic system were family institutions (X1), friends and community groups (x3), online media (x4), and educational institutions (x2), could predict the variation of students' political participation (Y) at 45.6 percent at a statistically significant level of 0.01. 3. Application of the principle of Aparihaniya-dhamma for students' political participation development in democratic system of Thai Sangha Universities was as follows: Participating in political activities, Discipline, and social responsibility, complying with political rules, raising an exemplary politician, Respecting the rights and freedoms of others according to the rules of political institutions and supporting good politicians.

Keywords: Political Participation; Democratic System; Buddhist University of Thai Sangha

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดรูปแบบการปกครองและประมุขแห่งรัฐไว้ว่า ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นการเทิดทูนพระมหากษัตริย์ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ระบุว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่อำนาจอสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของประชาชน ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ประชาชนจึงมีฐานะเป็นเจ้าของประเทศมีรัฐธรรมนูญที่กำหนดรูปแบบ กติกาในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ภายใต้หลักการดังกล่าวสิ่งสำคัญ คือ ประชาชนผู้ซึ่งเป็นเจ้าของประเทศที่มีสิทธิเสรีภาพอย่างเสมอกัน มีความสามารถในการปกครองกันเอง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี พ.ศ. 2540 ฉบับปี พ.ศ. 2550 และ ฉบับปีพ.ศ. 2560 มีเจตนารมณ์เดียวกัน ว่าการพัฒนาประเทศและพัฒนาประชาธิปไตยที่แท้จริง โดย สร้างความเป็นธรรม สร้างประชาธิปไตย โดยประชาชนที่แท้จริง ให้ประชาชนพลเมือง ร่วมเป็นเจ้าของร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมดูแลตรวจสอบ และร่วมเรียนรู้ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 78 กำหนดให้รัฐส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนให้ 1) มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ และการจัดบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น 3) มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมืองและการอื่นใดที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนและชุมชนสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุศรา โพธิสุข (2558) พบว่า ประชาชนได้รับการปลูกฝังและยึดติดกับระบบอุปถัมภ์ มีการแบ่งกลุ่ม ไม่ค่อยมีส่วนร่วมทางการเมืองส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมเฉพาะช่วงเลือกตั้ง และจากการประชาสัมพันธ์เลือกตั้งยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ และงานวิจัยของ ชโลบล ชัยนิคม (2558) พบว่าการกล่อมเกลากองการเมืองของนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง และการกล่อมเกลากองการเมืองมีผลต่อทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้การพัฒนาประชาชนให้เป็นพลเมืองที่รู้จักใช้สิทธิเสรีภาพ และแสดงออกซึ่งบทบาทหน้าที่ได้อย่างสอดคล้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ในการสร้างให้เป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีความตระหนักรู้เข้าใจ มีจิตสาธารณะและตื่นตัวในการสร้างความเจริญให้แก่บ้านเมือง จึงเป็นภารกิจสำคัญที่หน่วยงานต่างๆ จะต้องเร่งส่งเสริม (จารุวรรณ แก้วมะโน, 2564) ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่เป็นสถาบันจัดการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่มีทั้งพระภิกษุสงฆ์ สามเณร และคฤหัสถ์ เข้าศึกษา ที่มีความมั่นคงต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ด้วยจิตสำนึกรับผิดชอบไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย
3. เพื่อประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร ได้แก่ นิสิตคฤหัสถ์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 13 ส่วนงาน จำนวน 618 คน (สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2564) ประกอบด้วยนิสิตระดับปริญญาโท จำนวน 474 คน และระดับปริญญาเอก จำนวน 144 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ได้แก่นิสิตคฤหัสถ์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 243 คน จากการคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1967) และตามสัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง จากแต่ละสาขาวิชา

ตารางที่ 1 แสดงที่มาของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง นิสิตระดับปริญญาโท และปริญญาเอก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นิสิตหลักสูตร	ระดับปริญญาโท		ระดับปริญญาเอก		รวม (n)	
	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	n(คน)	n(คน)
รัฐประศาสนศาสตร์	293	618	115	96	38	153
รัฐศาสตร์	181	618	71	48	19	90
รวม	474	618	186	144	57	243

โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างจากประชากรในแต่ละส่วนงานตามตัวอย่าง และสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนจนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง คือ 243 คน โดยการส่งแบบสอบถามในรูปแบบ Google Form ไปยังกลุ่มเป้าหมายทั้ง 13 แห่ง

เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถามปลายปิด 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด แบบเลือกตอบเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อให้ทราบคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ สาขาวิชา อาชีพ และรายได้

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย คือ 1) ด้านการเลือกตั้ง 2) ด้านร่วมกันจัดตั้งและเป็นสมาชิกพรรคการเมือง 3) ด้านการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย 4) ด้านการออกเสียงประชามติ 5) ด้านการเข้าชื่อถอดถอนนักการเมืองและข้าราชการระดับสูงออกจากตำแหน่ง 6) ด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ 7) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น และ 8) ด้านการประชาธิปไตย

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด เกี่ยวกับปัจจัยการกล่อมเกลாதองการเมือง ประกอบด้วย 4 ประเด็น 1) ด้านสถาบันครอบครัว 2) ด้านสถาบันการศึกษา 3) ด้านกลุ่มเพื่อนและชุมชน และ 4) ด้านสื่อออนไลน์

สำหรับแบบสอบถามตอนที่ 2, 3 ในแต่ละข้อเป็นชนิดมาตรวัดแบบรวมคะแนน (Summated Rating Scale) ของเรนซิส ลิเคิร์ท หรือเรียกว่า มาตรวัดแบบลิเคิร์ท (Likert type) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการหาค่าร้อยละเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของนโยบาย โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple linear regression)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์

3. การเก็บรวบรวม โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์

ผลการวิจัย

1.การวิเคราะห์สภาพทั่วไปของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย

สภาพทั่วไปของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย มีนิสิตจากหลายหลายอาชีพ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองได้ตามปกติ มีการเรียนการสอนการเมืองการปกครอง มีการบูรณาการและประยุกต์หลักธรรมประกอบการเรียนการสอนในรายวิชา หลักสูตรมีการปฏิบัติธรรมเพื่อความเป็นพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตย

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย โดยรวม (n=243)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิต	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง	3.82	0.86	มาก
2. ด้านการร่วมจัดตั้งและเป็นสมาชิกพรรคการเมือง	2.33	0.52	น้อย
3. ด้านการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย	2.57	0.84	น้อย
4. ด้านการเข้าชื่อถอดถอนนักการเมืองและข้าราชการ ระดับสูงออกจากตำแหน่ง	2.36	0.71	น้อย
5. ด้านการออกเสียงประชามติ	3.64	0.86	มาก
6. ด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ	2.28	1.39	น้อย
7. ด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น	2.60	0.86	น้อย
8. ด้านการประชาพิจารณ์	3.62	0.75	มาก
โดยรวม	2.90	0.65	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.90$) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ($\bar{X}=3.82$), ด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น ($\bar{X}=3.64$), ด้านการประชาพิจารณ์ ($\bar{X}=3.62$), ด้านการออกเสียงประชามติ ($\bar{X}=2.60$), ด้านการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย ($\bar{X}=2.57$), ด้านการเข้าชื่อถอดถอนนักการเมืองและข้าราชการระดับสูงออกจากตำแหน่ง ($\bar{X}=2.36$), ด้านการร่วมจัดตั้งและเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ($\bar{X}=2.33$) และด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ($\bar{X}=2.28$) ตามลำดับ

2. วิเคราะห์ปัจจัยปัจจัยการกล่อมเกลாதงสังคมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์ แห่งคณะสงฆ์ไทย ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยสถาบันทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์ แห่งคณะสงฆ์ไทย โดยรวม (n=243)

ปัจจัยสถาบันทางสังคม	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านสถาบันครอบครัว	3.64	0.83	มาก
2. ด้านกลุ่มเพื่อนและชุมชน	3.65	0.81	มาก
3. ด้านด้านสื่อออนไลน์	3.56	0.82	มาก
4. ด้านสถาบันการศึกษา	3.62	0.75	มาก
โดยรวม	3.62	0.83	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับสถาบันทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์ แห่งคณะสงฆ์ไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.62$) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านกลุ่มเพื่อนและชุมชน ($\bar{X}=3.65$) รองลงมาได้แก่ ด้านสถาบันครอบครัว ($\bar{X}=3.64$) ด้านสถาบันการศึกษา ($\bar{X}=3.62$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านด้านสื่อออนไลน์ ($\bar{X}=3.56$) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย (Y) และตัวแปรต้น เป็นครอบครัว (X1), สถาบันการศึกษา (X2), กลุ่มเพื่อนและชุมชน (X3) และ สื่อออนไลน์ (X4) โดยรวม

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย (Y) และตัวแปรต้น เป็นครอบครัว (X1), สถาบันการศึกษา (X2), กลุ่มเพื่อนและชุมชน (X3) และ สื่อออนไลน์ (X4) โดยรวม

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	sig	Collinearity Statistics	
	B	S.E.	β			Tolerance	VIF
ค่าคงที่	1.573	.238		6.606	.000		
สถาบันครอบครัว (X1)	.439	.017	.478	4.509	.000	.421	4.518
สถาบันการศึกษา (X2)	.356	.017	.321	3.338	.018	.329	6.486
กลุ่มเพื่อนและชุมชน (X3)	.369	.027	.359	3.820	.000	.426	4.068
สื่อออนไลน์ (X4)	.438	.027	.278	4.509	.021	.412	4.518

SE_{est} = ±0.70741

R=0.675; R²=0.456 ; Adj.R²=0.446 ; F =49.594 ; p-value=0.001

ตารางที่ 4 การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม พบว่า ตัวแปรอิสระปัจจัยทางสังคมทั้ง 4 ปัจจัย ได้แก่ สถาบันครอบครัว (X_1) ($\beta = 0.478$) กลุ่มเพื่อนและชุมชน (X_3) ($\beta = 0.359$) สถาบันการศึกษา (X_2) ($\beta = 0.321$) สื่อออนไลน์ (X_4) ($\beta = 0.278$) มีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับตัวแปรตาม (การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย) ($F = 49.594$; p - Value = 0.001)

3. ทำการตรวจสอบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญของค่าคงที่และสัมประสิทธิ์แต่ละตัวกับตัวแปรตามในสมการ พบว่า ตัวแปรที่ถูกเลือกเข้าสมการปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย โดยรวม ($p \leq 0.001$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น 0.675 และสามารถร่วมกันพยากรณ์การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย ได้ร้อยละ 45.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ ± 0.707

แสดงว่า สถาบันครอบครัว (X_1), กลุ่มเพื่อนและชุมชน (X_3), สถาบันการศึกษา (X_2), สื่อออนไลน์ (X_4) มีอิทธิพลร่วมกันต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย (Y) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ซึ่งทั้ง 4 ปัจจัย สามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย (Y) ได้ร้อยละ 45.6 โดยมีสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน ($\beta_1, \beta_3, \beta_2, \beta_4$) เท่ากับ 0.478, 0.359, 0.321 และ 0.278 ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย

ผลการวิเคราะห์ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย ดังนี้

การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม ด้านการออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง สรุปได้ว่า นิสิตมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการเข้าร่วมรับฟังข้อมูล นโยบายต่าง ๆ จากการประชาสัมพันธ์หรือการเข้าร่วมฟังการปราศรัย จากผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งทั้งหลาย

การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม ด้านการร่วมจัดตั้งและเป็นสมาชิกพรรคการเมืองสรุปได้ว่า นิสิตมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ให้มีบรรจุไว้ในเนื้อหาการเรียนการสอน ฝึกให้นิสิตได้ร่วมกิจกรรมจริง

การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม ด้านการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย สรุปได้ว่า นิสิตมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย เป็นตัวอย่างและแบบอย่างแก่คนในสังคม ให้นิสิตวิเคราะห์ สรุปแยกแยะสาระสำคัญของกฎหมายที่จะเข้าชื่อได้

การประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรม ด้านการเข้าซื้อถอดถอนนักการเมืองและข้าราชการระดับสูงออกจากตำแหน่ง สรุปได้ว่า นิสิตมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเข้าซื้อถอดถอนนักการเมืองและข้าราชการระดับสูงออกจากตำแหน่ง จากการติดตามข่าวสารทางการเมือง

การประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรม ด้านการออกเสียงประชามติ สรุปได้ว่า นิสิตมีส่วนร่วมทางการเมือง ในการเข้าซื้อลงประชามติ ส่งเสริมนิสิตในการให้ความรู้ ทำความเข้าใจกับประชาชน จากกลุ่มเล็ก ๆ ขยายวงกว้างไปสู่กลุ่มใหญ่ ๆ ให้ประชาชนเข้าใจการว่าลงประชามติ เพื่อให้อะไร ประชาชนจะได้อะไรจากการลงประชามติในแต่ละครั้ง

การประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรม ด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า นิสิตจะต้องศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า นิสิตมีส่วนร่วมทางการเมือง ในการมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ นิสิตจะต้องศึกษา รายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ประชาชนร่วมรู้ ร่วมสร้าง ร่วมร่าง รัฐธรรมนูญ ซึ่งประชาชนทั่วไปจะไม่ค่อยมีส่วนร่วม

การประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น สรุปได้ว่า นิสิตมีส่วนร่วมทางการเมือง ในการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีหน่วยงาน 45 แห่ง การส่งนิสิตเข้าไปเป็นตัวแทนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การฝึกและพัฒนานิสิตโดยการส่งเข้าเป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาและเรียนรู้จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านั้น เกินครึ่งของประเทศไทย น่าจะสร้างผลงานได้มาก ก็จะเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นและสร้างชื่อให้กับมหาวิทยาลัยได้

การประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรม ด้านการออกเสียงประชามติ สรุปได้ว่า นิสิตมีส่วนร่วมทางการเมือง ในการออกเสียงประชามติ การออกเสียงประชามติจะต้องมีการลงคะแนนออกเสียง เพื่อหามติของประชาชนในเรื่องสำคัญนั้นๆ การออกเสียงประชามติ เป็นแนวทางการแสดงเจตจำนงของประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

พบว่า การมีส่วนร่วมในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของนิสิต นิสิตที่สามารถเข้าร่วมได้ตามปกติ การเข้าคูหาเลือกตั้ง การชุมนุม การลงชื่อออกกฎหมาย การเข้าร่วมกับพรรคการเมืองตามอุดมการณ์ที่เหมือนกัน อภิปรายได้ว่า นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยสามารถแสดงความเห็นทางการเมืองในการเรียนการสอนได้ตามปกติ เพราะการประทุงมิได้ทำภายในมหาวิทยาลัยฯ การเรียนการสอนก็มีหลักสูตรปกติเหมือนมหาวิทยาลัยข้างนอก นิสิตที่มาเรียนล้วนมีความเป็นผู้ใหญ่และมีผู้นำทางการเมืองเกิดขึ้นมาในกลุ่มต่างของนิสิตขึ้นมาด้วย มีการแสดงออก สนใจและติดตามข่าวสารทางการเมือง ยอมรับเสียงข้างมาก นิสิตมีความรู้

พื้นฐานด้านการเมืองการปกครองรูปแบบประชาธิปไตย ที่เป็นหลักสากลในการปกครอง อีกทั้งยังมีนิสิตที่เข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬารัง ยังเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองอยู่ส่วนหนึ่ง การเมืองมีอิทธิพลต่อแนวคิดของนิสิตมหาจุฬารัง จึงมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพร เพื่องจันทร์ (2558) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งด้านการรับรู้ข่าวสาร การกล่อมเกลากองการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยสถาบันกล่อมเกลากองทางสังคมกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย

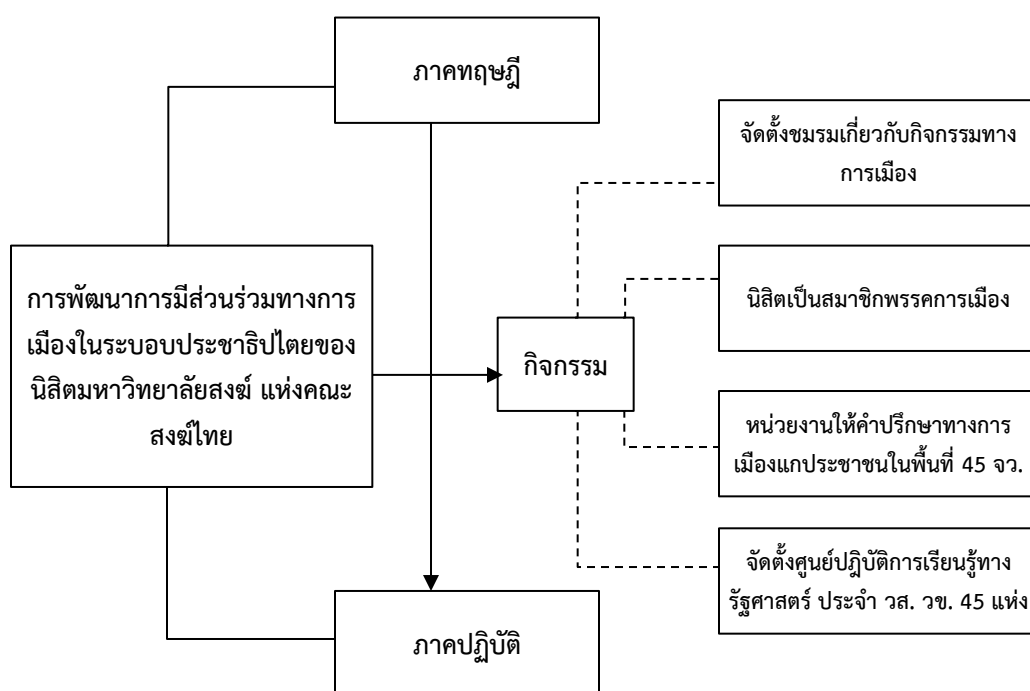
พบว่า ปัจจัยการกล่อมเกลากองการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า สถาบันครอบครัวก็ยังมีอิทธิพล ทำให้นิสิตมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียง เพื่อส่งเสริมคนดีให้เข้ามาบริหารบ้านเมือง ทำให้สังคมเป็นระเบียบและสงบ สามารถยุติการประท้วงทางการเมืองของผู้คัดค้านได้ ด้านเศรษฐกิจ ส่งผลต่อความเป็นอยู่และเศรษฐกิจโดยรวม จึงไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพื่อแสดงให้รัฐบาลรู้ว่าประชาชนเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย โดยเฉพาะนโยบายของพรรคการเมืองหรือผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนไปใช้สิทธิกันมากขึ้น ค่าครองชีพที่สูงขึ้นก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประชาชนตัดสินใจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ประชาชนสนใจคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นที่รู้จักและมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ทำให้นิสิตให้ความร่วมมือในการไปใช้สิทธิเลือกคนดีเข้าสภา ด้านสื่อออนไลน์ ที่เผยแพร่การเลือกตั้งทำให้นิสิตได้รับข้อมูลข่าวสารมากยิ่งขึ้น และง่ายต่อการตัดสินใจไปเลือกตั้งทั้งเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทน ทองเล็ก (2564) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสระแก้วในการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ.2562 ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไป โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. จากผลการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์ แห่งคณะสงฆ์ไทย

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์ แห่งคณะสงฆ์ไทย พบว่า นิสิตมีส่วนร่วมในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ตามวันเวลาที่กำหนด ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้รักษากฎเกณฑ์ของบ้านเมือง เคารพสิทธิเสรีภาพของทุกคนในสังคม รักษาสถาบันทางการเมืองที่ดูแลกฎระเบียบของสังคม ดูแลรักษานักการเมืองที่เป็นคนดี อภิปรายได้ว่า นิสิตมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งทั่วไป เพราะเป็นผู้ให้ความร่วมมือในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การลงประชามติ รู้จักสิทธิของตนในการเป็นพลเมืองของประเทศ รู้จักกาลเวลาในการไปใช้สิทธิเมื่อถึงเวลาเลือกตั้งในแต่ละครั้ง รู้จักว่าประเทศชาติบ้านเมืองต้องการการมีส่วนร่วม ต้องการให้นักการเมืองแก้ปัญหาอะไร โดยเฉพาะ

สถาบันครอบครัว สื่อมวลชนทำให้ไปร่วมในการเลือกตั้ง เพื่อให้สังคมสงบสุข เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิงห์คำ มณีจันสุข (2561) ได้วิจัยเรื่อง ประชาธิปไตยกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง และปัจจัยที่มีผลกระทบท่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ประชาธิปไตยกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพื่อให้ได้รับทราบถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย ซึ่งหากประชาชนมีความเข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง พร้อมทั้งตื่นตัวเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นก็จะส่งผลต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของไทยให้ก้าวหน้าและยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย
ของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์ แห่งคณะสงฆ์ไทย

ส่งเสริมการตั้งชมรม ส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตามความสนใจและความถนัดของนิสิต เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติ การทำประชาพิจารณ์ เป็นต้น ในการออกประชาสัมพันธุ์

การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง หลักสูตรมีการเรียนเกี่ยวกับสถาบันทางการเมือง จึงควรให้นิสิตได้ลองสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองในระหว่างที่เรียนประกอบการเรียนในภาคทฤษฎี ควบคู่การปฏิบัติจริงเกี่ยวกับพรรคการเมือง

หน่วยให้คำปรึกษาทางรัฐศาสตร์ ในรูปแบบของการจัดกิจกรรมเป็นชมรม ให้คำแนะนำแก่ประชาชนเกี่ยวกับสิทธิที่พึงมีและพึงได้จากการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ โดยมีอาจารย์ประจำหลักสูตรเป็นพี่เลี้ยงในการดูแลกำกับนิสิตเรียนแล้วสามารถเป็นที่ปรึกษาให้กับชุมชน

ศูนย์ปฏิบัติการทางรัฐศาสตร์ประจำชุมชน หน่วยงาน มจร วิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ ทั้ง 45 จังหวัด ที่มีหลักสูตรรัฐศาสตร์ ร่วมกับหน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สร้างแหล่งเรียนรู้เป็นภูมิคุ้มกันให้ประชาชนในท้องถิ่นที่มีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในที่ตั้งสามารถให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำทางวิชาการแก่ประชาชนได้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์ แห่งคณะสงฆ์ไทย มีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์ แห่งคณะสงฆ์ไทย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ด้านการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง นิสิต ควรปฏิบัติตนและมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่และสังคม ปฏิบัติตนตามกฎหมายข้อบังคับของสังคม เป็นแบบอย่างในการเป็นพลเมืองของประเทศในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย
2. ด้านการร่วมจัดตั้งและเป็นสมาชิกพรรคการเมือง หลักสูตรมีกิจกรรมให้นิสิตทดลองสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง
3. ด้านการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย นิสิตทำกิจกรรม เป็นผู้นำประชาชนในการวิเคราะห์สรุป กฎหมายใดควรแก้ไข
4. ด้านการเข้าชื่อถอดถอนนักการเมืองและข้าราชการระดับสูงออกจากตำแหน่ง นิสิตรวบรวมข้อมูลให้ความรู้แก่ประชาชนถึงพฤติกรรมของนักการเมือง
5. ด้านการออกเสียงประชามติ นิสิตควรมีกิจกรรมทำความเข้าใจกับประชาชน ถึงความจำเป็นต้องออกเสียงประชามติ
6. ด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ควรเป็นหน้าที่ของนิสิตที่จะทำการแทนประชาชน

7. ด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น นิสิตควรเป็นผู้นำทางด้านวิชาการให้กับท้องถิ่นของตนเอง

8. ด้านการประชาสัมพันธ์ นิสิตจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ประชาชน หลักการ ขั้นตอน การดำเนินการในการบวนการประชาสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ด้านการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง นิสิตจัดกิจกรรมให้ความรู้ อบรมชี้ให้ประชาชน ออกมาใช้สิทธิ และข้อมูลเกี่ยวกับนักการเมืองให้ประชาชนได้ประกอบการพิจารณา

2. ด้านการร่วมจัดตั้งและเป็นสมาชิกพรรคการเมือง นิสิตสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ทำกิจกรรมภาคปฏิบัติร่วมกับพรรคการเมืองควบคู่กับการเรียนการสอนในห้องเรียน

3. ด้านการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย นิสิตควรหาข้อมูลประกอบการเรียน หรือเป็นโครงการ ในการวิเคราะห์ สรุป กฎหมาย และให้ความรู้แก่สาธารณชน

4. ด้านการเข้าชื่อถอดถอนนักการเมืองและข้าราชการระดับสูงออกจากตำแหน่ง นิสิต ติดตามรวบรวมข้อมูล เผยแพร่ให้ประชาชนทราบ ประกอบการตัดสินใจร่วมลงชื่อถอดถอน นักการเมืองที่ประพฤติไม่ดี

5. ด้านการออกเสียงประชามติ นิสิตทำกิจกรรมสร้างความเข้าใจกับประชาชน ถึงความ จำเป็นต้องออกเสียงประชามติ

6. ด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น นิสิตควรเป็นผู้นำทางด้านวิชาการให้กับท้องถิ่นของตนเอง มจร. มี 45 จังหวัด ถ้าหากนิสิตแต่ละจังหวัดเป็นแกนนำประชาชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ นิสิตยังมีส่วนร่วมน้อย ส่วนหนึ่งจากสาเหตุไม่บ่อยครั้งที่จะมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพราะมีกระบวนการที่ประชาชนทั่วไปมักจะไม่ค่อยให้ความสนใจ ดังนั้น จึงควรศึกษาว่าเกิดจากสาเหตุใดมีอะไรเป็นปัจจัยกระตุ้นให้สนใจและมีส่วนร่วมในการบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

2. กิจกรรมการร่วมจัดตั้งและเป็นสมาชิกพรรคการเมือง นิสิตและประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่สนใจ ยกเว้นกลุ่มที่มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง ควรจะศึกษาข้อดีข้อเสียของการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เข้าเป็นสมาชิกพรรคแล้วประชาชนได้อะไร พรรคการเมืองได้อะไร มีอะไรเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมือง

3. กิจกรรมการเข้าชื่อถอดถอนนักการเมืองและข้าราชการระดับสูงออกจากตำแหน่ง ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจ หลังเลือกตั้งควรมีการติดตามและตรวจสอบนักการเมืองและข้าราชการระดับสูง เกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองไทยและข้าราชการระดับสูง

4. การมีส่วนร่วมในการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าร่วม จึงควรเป็นบทบาทของนิสิตในการให้ความรู้หรือจุดประเด็นให้สังคมได้เห็นความ จำเป็นที่ต้องเสนอกฎหมายเพื่อตัวเอง

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ แก้วมะโน. (2564). *ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย*. สืบค้น 2 มกราคม 2564, จาก http://ppd.kpi.ac.th/index.php?name=content&main_id=12&page_id=49
- ชลโบล ชัยนิคม. (2558). *การกล่อมเกลากองทัพการเมือง และทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ (การศึกษาค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์)*. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ชิตพล กาญจนกิจ. (2545). *ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเมืองท้องถิ่นไทย: ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบล (รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทนา นันทวโรภาส. (2548). *การสื่อสารทางการเมือง: ศึกษากรณีการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไป ของพรรคไทยรักไทย (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุศรา โพธิสุข. (2558). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (รายงานการวิจัย)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2564). *สถิตินิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย-ปีการศึกษา-2564-1*. สืบค้น 11 ตุลาคม 2564, จาก <http://reg.mcu.ac.th/wp-content/uploads/2020/08>
- สมพร เพื่องจันทร์. (2558). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. วารสาร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต*, 14(2), 211-215.
- สิงห์คำ มณีจันสุข. (2561). *ประชาธิปไตยกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. วารสารวิจัยวิชาการ*, 1(2), 109-120.
- สุทน ทองเล็ก. (2564). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสระแก้วในการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ.2562 (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Yamane, T. (1967). *Statistic: An Introductory Analysis*. New York: Harpen and Row.

พุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
ในการส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ*

BUDDHIST INTEGRATION FOR ENHANCING THE JOB PERFORMANCE OF THE
OFFICE OF THE NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION PERSONNEL
REGARDING THE ELDERLY'S WELL-BEING PROMOTION

กนกวรรณ วิลาวลัย, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ้ง

Kanokwan Vilawan, Kiettisak Suklueang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Semaoh.3@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. สภาพทั่วไปเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และ 3. นำเสนอรูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ เป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง 233 คน โดยใช้สูตรการคำนวณของ Taro Yamane กำหนดความเชื่อมั่นที่ 0.05 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูปหรือคน เลือกแบบเจาะจง จากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องมีประสบการณ์เกี่ยวกับผู้สูงอายุ และจากผู้ร่วมในการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 10 รูปหรือคน เลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยภาพรวมและรายด้านประกอบด้วยประสิทธิภาพด้านความรู้ ความสามารถ ด้านการบริหารจัดการที่ดี ด้านทักษะวิชาชีพ และด้านการนำพุทธบูรณาการมาใช้ อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน พบว่า ปัจจัยเสริมสร้างการปฏิบัติงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานร้อยละ 81.50 และการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานร้อยละ 95.10 และ 3. รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้าง

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเกิดจากปัจจัยเสริมสร้างการปฏิบัติงาน โดยบูรณาการหลักอิทธิบาทธรรม ได้แก่ 1) ฉันทะ (มีใจรัก) 2) วิริยะ (พากเพียรทำ) 3) จิตตะ (ติดตาม ตรวจสอบ) 4) วิมังสา (รอบคอบ แก้ไข ประยุกต์ใช้)

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; ประสิทธิภาพ; สุขภาวะผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research article are 1. The general state of work efficiency, 2. Factors affecting work efficiency, and 3. They presented an integrated Buddhist model for enhancing the work efficiency of Office of Education Promotion personnel. Non-formal education and informal education in promoting the well-being of older people is a merged method. Quantitative research used questionnaires to collect data. From a sample of 233 samples using Taro Yamane's calculation formula, the confidence was set at 0.05. Data were analyzed using statistics, namely mean and standard deviation. And multiple regression qualitative research. Collect data by interview form. From key informants 20 key informants were selected specifically from relevant experts with experience in older people and from participants in a group conversation of 10 10 participants. Data were analyzed by descriptive content analysis.

Findings were as follows: 1. The general conditions of personnel's job performance, by overall and by aspects consisting of aspects of knowledge and competency, good governance, occupational skills, and Buddhist integration application were at a high level, 2. Factors affecting the job performance efficiency were found that factors that supported the job performance affected efficiency at 81.50 percent, *Itthipada 4 application* affected the job performance efficiency at 95.10 percent, and 3. The Buddhist integration model for enhancing the job performance efficiency found that the personnel's job performance efficiency arose from the job supporting factors by integrating *Itthipada-dhamma that were*: 1) Chanda,(aspiration,) 2) Viriya,(effort) 3) Jitta, follow-up, examination, 4) Vimamsa, (circumspect, correction and application)

Keywords: Buddhist Integration; Efficiency; Elderly Well-being

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงในบริบทโลกและภูมิภาคทั้งในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่พัฒนาแบบก้าวกระโดด การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการค้าระดับภูมิภาคและระดับโลกการเปลี่ยนแปลง

โครงสร้างประชากรที่มีอัตราการเกิดลดลงและเกิดสังคมผู้สูงอายุ การศึกษาจึงจำเป็นต้องเตรียมพร้อมให้กับคนทุกช่วงวัย ให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทยและสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ในกรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ได้ตระหนักถึงปัญหาของสังคมผู้สูงอายุที่ปรากฏชัดว่ามีประชากรวัยแรงงานลดลงและประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความสามารถในการแข่งขันและผลิตภาพของแรงงาน รวมถึงอัตราการพึ่งพิงของผู้สูงอายุต่อวัยแรงงาน ภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น การยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพของการศึกษาด้านผู้สูงอายุจึงเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ผู้สูงอายุเป็นช่วงวัยที่ต้องเผชิญการเปลี่ยนแปลงในทางเสื่อมลงทุกด้าน ส่งผลต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิตจากการเจ็บป่วยทางกาย เกิดโรคเรื้อรัง ช่วยเหลือตนเองได้น้อยลง บทบาททางด้านสังคมลดลง การเปลี่ยนแปลงในทางเสื่อมลงเหล่านี้ อาจทำให้ผู้สูงอายุเกิดภาวะซึมเศร้า (Fiske et al., 2009) ปัญหาด้านสุขภาพจิตของผู้สูงอายุภาวะสมองเสื่อมและโรคซึมเศร้าเป็นหนึ่งในปัญหาด้านสุขภาพห้าอันดับแรกของผู้สูงอายุไทย (กรมสุขภาพจิต, 2564) ส่งผลกระทบต่อศักยภาพการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว รวมทั้งการสร้างรายได้และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากร

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) กระทรวงศึกษาธิการ มีพันธกิจในการจัด ส่งเสริม สนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีคุณภาพ ยกระดับการศึกษา พัฒนาทักษะการเรียนรู้ของประชาชน พัฒนาบุคลากร หลักสูตรดำเนินกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ รูปแบบกิจกรรมร่วมกับภาคีเครือข่าย พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้น บุคลากรของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่ปฏิบัติหน้าที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ในประเทศไทยได้รับการยอมรับจากภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งในด้านการเข้าถึงประชาชน ความไว้วางใจ ความชำนาญในการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ผู้บริหารจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพครู บุคลากรอย่างต่อเนื่องตามนโยบาย กศน. WOW (6G) จึงได้มีการบูรณาการความร่วมมือทางวิชาการจากผู้เชี่ยวชาญของคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน และสมาคมผู้ดูแลผู้ป่วยสมองเสื่อม พัฒนาศักยภาพบุคลากรของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อนำองค์ความรู้ไปพัฒนาเสริมความสามารถให้ผู้สูงอายุในชุมชนที่ยังพึ่งพาตนเองได้ให้พัฒนาด้านด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม เรียนรู้และป้องกันตนเองจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non - Communicable Diseases: NCDs) อันเป็นสาเหตุของการเสียชีวิต ป้องกันและลดปัญหาความเหงา หดหู่ ซึมเศร้า โดยการพัฒนาศักยภาพบุคลากร กศน. นั้น

เป็นการอบรมด้วยรูปแบบออนไลน์ และมีการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการในทุกขั้นตอนของการอบรม

จากความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุว่าเป็นอย่างไร มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับศาสตร์ทางตะวันตก เพื่อให้เห็นถึงแนวทางเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ จะสามารถเป็นองค์ความรู้ให้ผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหาร นักวิจัย นักวิชาการ องค์กรที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการยกระดับพัฒนาปัญญาของบุคลากร คุณภาพชีวิตของประชาชนทุกช่วงวัย เพื่อร่วมกันสร้างสังคมสูงอายุที่มีสุขภาวะอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณใช้การสำรวจ ประชากร และ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่รับการอบรมหลักสูตรผู้เข้าอบรมหลักสูตรการจัดกิจกรรม กศน.ป้องกันภาวะซึมเศร้า คงสมรรถนะทางกาย จิต และสมอง ของผู้สูงอายุ จำนวนทั้งหมด 558 คน กำหนดขนาดตัวอย่าง (Sample Size) จากสูตรทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) จำนวน 233 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายในการเลือกตัวอย่าง ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 รูปหรือคน คือ ผู้กำหนดนโยบายระดับกรม/กระทรวง ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา บุคลากรทางการแพทย์บุคลากรด้านสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล นักวิชาการศึกษาผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ พี่เลี้ยงประจำจังหวัด

พระสงฆ์ ด้านหลักธรรม และผู้มีส่วนร่วมในการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 10 รูปหรือคน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิและมีประสบการณ์ด้านผู้สูงอายุ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย 1) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล 2) แบบสอบถามด้านความคิดเห็น ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ 3) แบบสอบถามด้านหลักอิทธิบาท 4) ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ และ 4) แบบสอบถามระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ 5) แบบสอบถามปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (Index of Item – Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย หลังจากนั้นได้ทดสอบแบบสอบถาม (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.980 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสูงสามารถใช้เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างได้

เครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ 2) แบบสัมภาษณ์มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบพุทธบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) ต่อไป และหัวข้อในการสนทนากลุ่มเฉพาะได้แก่องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมในการสนทนากลุ่มเฉพาะตรวจสอบ ปรับปรุงและเห็นชอบเพื่อใช้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จำนวน 233 คน โดยผ่านระบบ Google Form ได้แบบสอบถามกลับมาครบ 100% และใช้เวลาในการดำเนินการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นระยะเวลา 4 เดือน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) แบบตัวต่อตัวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 20 รูปหรือคนบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกและการบันทึกเสียงให้ครบตามคำถามการสัมภาษณ์และวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อนำมาเรียบเรียงเป็นผลการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำมาวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content interpretation) ทั้งนี้เป็นการสรุปสาระสำคัญของผลการสัมภาษณ์เชิงลึก นำผลที่ได้มาจำแนกเนื้อหาที่สอดคล้องหรือตรงกันและแบ่งออกเป็นประเด็น โดยการหาค่าความถี่และวิเคราะห์ผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยนำเนื้อหาที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิมาสังเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไข สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัยไป

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (n=233)

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ประสิทธิภาพด้านความรู้ ความสามารถ	3.92	0.67	มาก
2. ประสิทธิภาพด้านทักษะวิชาชีพ	3.85	0.67	มาก
3. ประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการที่ดี	3.87	0.67	มาก
4. ประสิทธิภาพด้านการนำพุทธบูรณาการมาใช้	3.83	0.67	มาก
ภาพรวม	3.87	0.65	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D.= 0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ประสิทธิภาพด้านความรู้ ความสามารถ ($\bar{X} = 3.92$, S.D.= 0.67) ประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการที่ดี ($\bar{X} = 3.87$, S.D.= 0.67) ประสิทธิภาพด้านทักษะวิชาชีพ ($\bar{X} = 3.85$, S.D.= 0.67) และประสิทธิภาพด้านการนำพุทธบูรณาการมาใช้ ($\bar{X} = 3.83$, S.D.= 0.67) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ

โดยจำแนกปัจจัยออกเป็นสองปัจจัยหลักประกอบด้วย 1) ปัจจัยเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร และ 2) ปัจจัยการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในการส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ พบว่า สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ อย่างน้อย 1 ปัจจัย การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยมีตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย แนวนโยบายผู้บริหารและลักษณะการบริหารจัดการ (X_1) ลักษณะงานที่รับผิดชอบ (X_2) และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (X_3) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (X_4) โอกาสความก้าวหน้าในการทำงาน (X_5) ขวัญกำลังใจในการทำงาน (X_6) ทศนคติต่อการทำงานส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุ (X_7) รายละเอียดการวิเคราะห์ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตัวแปรปัจจัยเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ

ตัวแปรปัจจัยเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ทศนคติต่อการทำงาน (X_7)	.366	.063	.374	5.836**	.000
โอกาสความก้าวหน้าในการทำงาน (X_5)	.226	.061	.225	3.688**	.000
ลักษณะงานที่รับผิดชอบ (X_2)	.211	.069	.204	3.080**	.002
ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (X_4)	.158	.066	.155	2.390*	.018
ค่าคงที่	.163	.118		1.377	.170

Multiple R = .904, R Square = .818, Adjusted R Square = .815, Std. Error = .281

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่าตัวแปรปัจจัยเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการคือ ทศนคติต่อการทำงานส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุ (X_7) โอกาสความก้าวหน้าในการทำงาน (X_5) ลักษณะงานที่รับผิดชอบ (X_2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (X_4) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณในการทำนาย (Multiple R) เท่ากับ .904 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ .818 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ .815 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการตัดสินใจ (Std. Error) เท่ากับ .281 แสดงว่าปัจจัยเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสามารถร่วมกันทำนาย ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานได้ร้อยละ 81.50 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

พบว่า ทักษะการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ (X_7) สามารถทำนายประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ได้ร้อยละ 37.40 รองลงมาคือ โอกาสความก้าวหน้าในการทำงาน (X_5) สามารถทำนายได้ร้อยละ 22.50 ลักษณะงานที่รับผิดชอบ (X_2) สามารถทำนายได้ร้อยละ 20.40 และความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (X_4) สามารถทำนายได้ร้อยละ 15.50 ตามลำดับ ซึ่งสามารถเขียนสมการทำนายได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.163 + 0.366X_7 + 0.226X_5 + 0.211X_2 + 0.158X_4$$

$$Z = 0.374Z_{X7} + 0.225Z_{X5} + 0.204Z_{X2} + 0.155Z_{X4}$$

สมมติฐานที่ 2 หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ อย่างน้อย 1 ปัจจัย

การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยมีตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย ฉันทะ มีใจรัก (Itti₁) วิริยะ พากเพียรทำ (Itti₂) จิตตะ ติดตาม ตรวจสอบ (Itti₃) และวิมังสา รอบคอบ แก่ไข ประยุกต์ใช้ (Itti₄) รายละเอียดผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตัวแปรหลักอิทธิบาท 4 ที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ

ตัวแปรหลักอิทธิบาท 4	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
วิมังสา รอบคอบ แก่ไข ประยุกต์ใช้ (Itti ₄)	.725	.027	.745	27.245**	.000
ฉันทะ มีใจรัก (Itti ₁)	.103	.031	.107	3.315**	.001
วิริยะ พากเพียรทำ (Itti ₂)	.091	.029	.095	3.099**	.002
จิตตะ ติดตาม ตรวจสอบ (Itti ₃)	.071	.028	.074	2.522*	.012
ค่าคงที่	.052	.060		.876	.382

Multiple R = .975, R Square = .951, Adjusted R Square = .951, Std. Error = .145

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่าตัวแปรหลักอิทธิบาท 4 ที่ได้รับคัดเลือกเข้าสมการคือ วิมังสา (Itti₄) ฉันทะ (Itti₁) วิริยะ (Itti₂) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และจิตตะ (Itti₃) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณในการทำนาย (Multiple R) เท่ากับ .975 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ .951 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ .951 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการตัดสินใจ (Std. Error) เท่ากับ .145 แสดงว่าหลักอิทธิบาท 4 สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพ

การปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ได้ร้อยละ 95.10 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า วิมังสา รอบคอบ แก่ไข ประยุกต์ใช้ (Itti₄) สามารถทำนายประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ได้ร้อยละ 74.50 รองลงมาคือ ฉันทะ มีใจรัก (Itti₁) สามารถทำนายได้ร้อยละ 10.70 วิริยะ พากเพียรทำ (Itti₂) สามารถทำนายได้ร้อยละ 9.50 และจิตตะ ติดตาม ตรวจสอบ (Itti₃) สามารถทำนายได้ร้อยละ 7.40 ตามลำดับ ซึ่งสามารถเขียนสมการทำนายได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.052 + 0.725Itti_4 + 0.103Itti_1 + 0.091Itti_2 + 0.071 Itti_3$$

$$Z = 0.745Z_{Itti4} + 0.107Z_{Itti1} + 0.095Z_{Itti2} + 0.074Z_{Itti3}$$

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยปัจจัยเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (ปัจจัยหลักการ) และการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม อิทธิบาท 4 อธิบายได้ว่า

ปัจจัยเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ทำหน้าที่เป็นฐาน โดยมีองค์ประกอบสำคัญสองส่วนใหญ่คือ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายในมีองค์ประกอบคือ แนวนโยบายของผู้บริหารและลักษณะการบริหารจัดการ ลักษณะงานที่รับผิดชอบ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ส่วนปัจจัยภายนอกมีองค์ประกอบคือ โอกาสความก้าวหน้าในการทำงาน ขวัญและกำลังใจในการทำงาน และทัศนคติต่อการทำงานส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ

หลักธรรมอิทธิบาท 4 เป็นโครงสร้างส่วนกลางที่บูรณาการหลักพุทธธรรมมาปฏิบัติในงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อให้มีประสิทธิภาพโดยมีการบูรณาการด้านฉันทะ มีใจรัก ด้านวิริยะ พากเพียรทำ ด้านจิตตะ ติดตาม ตรวจสอบ และด้านวิมังสา รอบคอบ แก่ไข ประยุกต์

3. รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุมีปัจจัยหลักการเป็นปัจจัยพื้นฐานในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานได้แก่ ทัศนคติต่อการทำงานโอกาสและความก้าวหน้าในการทำงานลักษณะงานที่รับผิดชอบและความสัมพันธ์เพื่อนร่วมงาน กอรปด้วยเมื่อนำหลักพุทธธรรม อิทธิบาท 4 มาบูรณาการในการปฏิบัติงานส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุเป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรให้ดียิ่งขึ้นบรรลุวัตถุประสงค์ เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาพะผู้สูงอายุเกิดจาก วิมังสา (รอบคอบ แก้ไข ประยุกต์ใช้) มาเป็นอันดับ 1 แสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติงานของบุคลากรที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริงนั้น บุคลากรจะต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบ โดยทั้งนี้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ บุคลากรใช้ปัญญาในการพิจารณาคิดวิเคราะห์ มีสติ มีสมาธิ มีการปรับปรุงแก้ไขงานให้ดียิ่งขึ้นให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ สถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งต้องมีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ประสานงานกับภาคีเครือข่ายในการจัดและส่งเสริมบูรณาการงานด้านผู้สูงอายุกับงานด้านอื่น ๆ เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้สูงอายุ

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาพะผู้สูงอายุเกิดจากฉันทะ (มีใจรัก) เป็นอันดับ 2 แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ บุคลากรต้องมีใจรักศรัทธาเชื่อมั่นต่องาน ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ บุคลากรแสวงหาความรู้สนใจใส่ใจข้อมูลผู้สูงอายุ สถานการณ์รอบตัว มีความพึงพอใจ มีความสุขในการปฏิบัติงาน มีความรับผิดชอบ ทุ่มเทเสียสละ มุ่งหวังความสำเร็จของงาน โดยที่ผู้บริหารมีความใส่ใจในงานและการปฏิบัติงานของบุคลากร

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาพะผู้สูงอายุเกิดจาก วิริยะ (พากเพียรทำ) เป็นอันดับ 3 แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีประสิทธิภาพนั้น ต้องเป็นผู้มีความเพียรพยายาม มุ่งมั่นทุ่มเทกายใจ อดทนอดกลั้น ข้อค้นพบที่สำคัญคือ บุคลากรมีความมุ่งมั่นไม่ย่อท้อ ยอมแพ้ต่อปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานซึ่งพบกับผู้สูงอายุที่มีความหลากหลาย มีปัญหาความต้องการที่แตกต่างกัน บุคลากรได้ค้นคว้า ศึกษา ฝึกฝน แสวงหาพัฒนาความรู้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ส่งผลด้านลบต่อการปฏิบัติงาน

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาพะผู้สูงอายุเกิดจาก จิตตะ (ติดตามตรวจสอบ) เป็นอันดับ 4 แสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีประสิทธิภาพนั้น บุคลากรต้องติดตามตรวจสอบ ประเมินผล งานที่ได้รับมอบหมาย ด้วยความรับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง เมื่อมีข้อบกพร่องต้องรีบแก้ไข ปรับปรุง คำนึงถึงผลกระทบของงานที่ปฏิบัติต่อส่วนรวม รายงานต่อผู้บังคับบัญชาเพื่อหาแนวทางช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ ในกรณีเกินกว่าความชำนาญประสบการณ์ของตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย

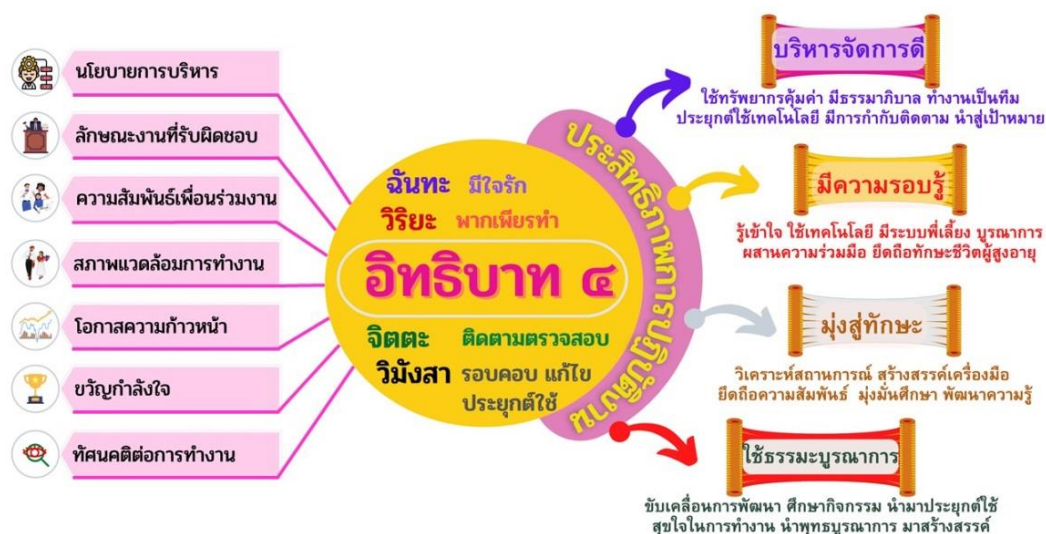
หลักธรรมอิทธิบาท 4 หรือ ฐาน หนทางสู่ความสำเร็จ ให้ถึงความสำเร็จ สำเร็จ สมประสงค์ ทางแห่งความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย เป็นแนวทางการปฏิบัติตนในหน้าที่ ภาระที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อบุคลากรมีการปฏิบัติ

ตนโดยบูรณาการหลักธรรมหลักอริยธำมะ 4 จะสามารถปฏิบัติตนครอบคลุมถึงหลักการครองตน และครองงาน ซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้บุคลากรที่ปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ จะปฏิบัติตนโดยยึดถือหลักธรรมเป็นแนวทาง สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดี ก่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์ และจงใจให้เกิดการยอมรับนับถือ พร้อมทั้งจะได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และถือเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาปรีชา เขมนนโท (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักอริยธำมะ 4 เพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารเครือข่ายต้องวางแผนร่วมกันบริหารจัดการงาน 5 ด้าน 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์กร 3) ด้านบุคลากร 4) ด้านอำนวยการ 5) ด้านการกำกับดูแลและเชื่อมโยงต่อไปยังแผนการบริหารปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหาร 4m's ได้แก่ 1) ด้านคน 2) ด้านเงิน 3) ด้านวัสดุ 4) ด้านการจัดการ เชื่อมโยงกับการบริหารหลักพุทธธรรมอริยธำมะ 4 ร่วมกัน 1) ฉันทะ 2) วิริยะ 3) จิตตะ 4) วิมังสา โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานมีการรับรู้ มีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนกันและเชื่อมโยงต่อไปยังศูนย์กลางข้อมูลประสานงานและติดตามผลเชื่อมโยงไปยังงานประชาสัมพันธ์ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัด นำไปปฏิบัติในสำนักของตนถ้าพบปัญหาอุปสรรคเชื่อมโยงกลับมายังศูนย์กลางข้อมูลประสานงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิเศษ กนตธมโม (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลเมืองในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงาน ประกอบด้วย 1) ด้านแผนพัฒนาของ อบต. 2) ด้านคุณภาพการให้บริการ 3) ด้านการปฏิบัติราชการ 4) ด้านการพัฒนาองค์กร มีปัจจัยการบริหาร 2 อย่าง คือ การบริหารสมัยใหม่และแรงจูงใจในการบริหารงาน บูรณาการหลักอริยธำมะ 4 มีลักษณะดังนี้ 1) ด้านฉันทะ (มีใจรัก) ได้แก่ บริหารงานด้วยความสมัครใจ มุ่งหวังในความสำเร็จและพัฒนางานอยู่เสมอ 2) ด้านวิริยะ (พากเพียรทำ) ได้แก่ ยึดหลักความสำเร็จ มุ่งเวลาและความสามารถและหมั่นเพียรหาประสบการณ์ 3) ด้านจิตตะ (เอาจิตฝึกฝน) ได้แก่ รับผิดชอบในงานอย่างเต็มที่และเป็นมิตรกับผู้อยู่ในการปกครอง 4) ด้านวิมังสา (ใช้ปัญญาสอบสวน) ได้แก่ พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบข้อบกพร่อง ค้นหาเพิ่มพูนและสร้างระบบและขั้นตอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธงชัย คล้ายแสง (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาโดยการบูรณาการ หลักพุทธธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาประกอบด้วย พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก พัฒนาศูนย์บริการด้านการท่องเที่ยว ปัจจัยภายนอกที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาได้แก่ แนวโน้มการท่องเที่ยวในอนาคต ประกอบด้วย การเติบโตของชนชั้นกลางและรายได้ที่เพิ่มขึ้น การเติบโตของสายการบินต้นทุนต่ำ การเติบโตของสังคมผู้สูงอายุซึ่งมีการใช้จ่ายสอยเพื่อการท่องเที่ยว การใช้เทคโนโลยีระหว่างการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมุ่งเน้นประสบการณ์ นอกจากนี้ ยังต้องนำหลักธรรมอริยธำมะ 4 บูรณาการกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬาด้วยเป็นการใช้หลักธรรม นำหลักการพัฒนา ประกอบด้วย 1) ฉันทะ ร่วมตัดสินใจ ด้วยความรัก

คือ การวางแผน (Planning) 2) วิริยะ เพียรพัก ร่วมพัฒนา คือ การลงมือทำ (Doing) วิมังสา พิจารณา ร่วมประเมินผล คือ การปรับปรุง (Acting) 4) จิตตะ ตั้งใจตน รับผลพอประมาณ คือ การติดตามตรวจสอบ (Checking) ซึ่งจะทำให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ สามารถสังเคราะห์ได้เป็นองค์ความรู้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปได้ว่า พุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ มีองค์ประกอบสำคัญ คือ (ปัจจัยหลักการ + ผลานหลักธรรม) = นำสู่ประสิทธิภาพดังต่อไปนี้

ปัจจัยหลักการซึ่งเป็นพื้นฐาน ประกอบด้วย นโยบายการบริหาร ลักษณะงานที่รับผิดชอบ ความสัมพันธ์เพื่อนร่วมงาน สภาพแวดล้อมการทำงาน โอกาสความก้าวหน้า ขวัญกำลังใจ และทัศนคติต่อการทำงาน ผลานหลักพุทธธรรมอริยาบท 4 (หนทางสู่ความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย) ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมบูรณาการในการปฏิบัติงาน เพื่อนำสู่ประสิทธิภาพ นำสู่ประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ในด้านการบริหารจัดการดี บุคลากรมีความรอบรู้ มุ่งสู่ทักษะ และใช้ธรรมาภิบาล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกำหนดนโยบายการจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีเครื่องมือ อุปกรณ์ วัสดุ ครุภัณฑ์ที่ทันสมัย เหมาะสมเพียงพอต่อการทำงาน
2. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนา ปรับปรุงสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น
3. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสนับสนุนให้บุคลากรได้รับสวัสดิการที่เพียงพอและเหมาะสม มีความมั่นคง เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เปิดเวทีรับฟังปัญหา สำรวจความต้องการโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม อัตราสวัสดิการที่เหมาะสม
2. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย วางแผนกรอบการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม กำหนดระยะเวลา จัดสรรงบประมาณ วางอัตรากำลังตามความขาดแคลน และการจัดลำดับความสำคัญ
3. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีการบูรณาการหลักพุทธธรรมให้สอดคล้องกับนโยบาย กศน. WOW (6G) คือ 1) Good Teacher 2) Good Place 3) Good Activity Digital Platform 4) Good Partnership 5) Good Innovation 6) Good Learning Center ในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยหลักธรรมในพุทธศาสนาประเด็นด้านอื่น ๆ เช่น พรหมวิหาร 4 เพื่อนำมาบูรณาการในการเพิ่มศักยภาพและประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสุขภาวะผู้สูงอายุที่สามารถนำไปต่อยอด เสนอโครงการพัฒนาจังหวัดหรือภูมิภาคที่ดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม
3. ควรมีการดำเนินการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกระทรวงต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนการดำเนินการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต โดยร่วมกันผลักดันในระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ตามกรอบการบูรณาการความร่วมมือการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิตในผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2564). *คู่มือความสุข 5 มิติสำหรับผู้สูงอายุ*. นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- ธงชัย คล้ายแสง. (2562). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมของ จังหวัดบุรีรัมย์ (ดุขฎฐินิพนธ์ปรัชญาดุขฎฐิบัณทิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาปริชา เขมนนโท (เหล่าทวิคุณ). (2561). การประยุกต์หลักกัทธิบาทธรรมเพื่อการ บริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ดุขฎฐินิพนธ์พุทธศาสตร ดุขฎฐิบัณทิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิเศษ กนตธมโม (มั่งคั่ง). (2564). พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาประสิทธิผลการ บริหารงาน ของเทศบาลเมืองในจังหวัดชลบุรี (ดุขฎฐินิพนธ์ปรัชญาดุขฎฐิบัณทิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร). พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2564). วิสัยทัศน์/พันธกิจ. สืบค้น 25 กรกฎาคม 2564, จาก <http://www.nfe.go.th/onie> 2019
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). กรอบแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พลิกโฉมประเทศไทยสู่ เศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคม เติบโตอย่างยั่งยืน. สืบค้น 31 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.nesdc.go.th>
- Fiske, A., et al. (2009). Depression in Older Adults. *Annual Review Clinical Psychology*, 5(1), 363-370.

ความเมตตากรุณาในนิทานไทยเรื่อง ด้วยรักบันดาล นิทานสี่ขาว พ.ศ 2550-2551 และ นิทานเมียนมาเรื่อง Khint Thit Pone Pyin พ.ศ 2550-2553:

กลวิธีการเล่าเรื่องและแนวคิดเชิงสังคม*

LOVING-KINDNESS IN THAI TALES CALLED DUAI RAK BANDAN NITAN SI KHAO, 2550-2551 AND MYANMAR TALES CALLED KHIT THIT PONE PYIN, 2550-2553: NARRATIVE TECHNIQUES AND SOCIAL CONCEPTS

เตี ชู มอญ, อุมารินทร์ ตุลารักษ์

Thet Su Mon, Umarin Tularak

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University

Corresponding Author E-mail: thetsu.mon@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาความเมตตากรุณาและแนวคิดเชิงสังคม และ 2. เพื่อศึกษาวิธีการเล่าเรื่อง โดยใช้ข้อมูลนิทานไทยเรื่อง ด้วยรักบันดาล นิทานสี่ขาว ของ อางองซุมสาย ณ อยุธยา พ.ศ 2550-2551 และนิทานเมียนมาเรื่อง Khint Thit Pone Pyin ของ Kaung Thant พ.ศ 2550-2553 โดยใช้แนวคิดความเมตตากรุณาและกลวิธีการเล่าเรื่อง

ผลการศึกษาทั้งนิทานไทยและเมียนมาพบความเมตตากรุณาที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ มนุษย์กับสัตว์ และสัตว์กับสัตว์ ส่วนแนวคิดเชิงสังคมคือ การให้ความสำคัญของครอบครัวและญาติพี่น้อง การเป็นผู้มีอำนาจที่ปกครองด้วยคุณธรรมจริยธรรม และคนที่มีความเมตตากรุณาจะได้รับผลดี ส่วนกลวิธีการเล่าเรื่อง การตั้งชื่อเรื่องแสดงให้เห็นแนวคิดสำคัญของเรื่อง แก่นเรื่องคือ ความเมตตากรุณาจะนำพาความสงบสุขมาให้ และเหมาะสมกับทุกชนชั้น ในด้านตัวละครทั้งไทยและเมียนมานิยมใช้การสร้างตัวละครตามอุดมคติ ส่วนนิทาน เมียนมาพบการสร้างตัวละครแบบสมจริง บทสนทนาของนิทานไทยทำหน้าที่ในการถ่ายทอดลักษณะนิสัยของตัวละคร

คำสำคัญ: ความเมตตากรุณา; แนวคิดเชิงสังคม; กลวิธีการเล่าเรื่อง; นิทานไทย; นิทานเมียนมา

*Received February 16, 2022; Revised March 7, 2022; Accepted March 9, 2022

Abstract

The objectives of this qualitative research were 1. to study loving-kindness and social concepts and 2. to study narrative techniques. Data was gathered from Thai tales called “Duai Rak Bandan Nitani Si Khao” written by Art-ong Jumsai Na Ayudhya published in the years 2550-2551 as well as Myanmar tales called “Khit Thit Pone Pyin” written by “Kaung Thant” published in the years 2550-2553. The data was analyzed using the concept of loving-kindness and narrative techniques.

The findings of both Thai and Myanmar tales were loving-kindness between humans, humans and animals, and between animals. Furthermore, social concepts concerning the value of being family and relatives, the need for an authority to govern with integrity and morality and the benefit of loving-kindness were discovered. In terms of narrative techniques, title naming, which discloses the fundamental idea of the tale. The fables' two themes are that loving-kindness can lead to peace and that it is appropriate for all societal standards, including humans and animals. The Ideal type was frequently used by characters in Thai and Myanmar tales. Myanmar tales, on the other hand, featured a realistic personality type. In addition, dialogue played the specific role in revealing character attitude or personality.

Keywords: Loving-kindness; Social concepts; Narrative Techniques; Thai tales; Myanmar tales

บทนำ

นิทานเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ใช้ในการถ่ายทอดเหตุการณ์หรือเรื่องราว เล่าสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นิทานโดยส่วนใหญ่มักจะนำเสนอเรื่องราวของมนุษย์ สัตว์ อุปลิขัย และวิธีความเป็นอยู่ หรือจินตนาการทางสังคม โดยตัวละครเป็นสิ่งดำเนินเรื่อง ส่วนประเทศไทยและประเทศเมียนมามีนิทานหลายประเภท อย่างเช่น นิทานคติ นิทานอธิบายเหตุ นิทานประจำถิ่น เป็นต้น เนื้อหาในนิทานมีการเน้นการกล่าวถึงคุณธรรมจริยธรรมและให้ข้อคิดสอนใจ รวมทั้งนิทานไทยและเมียนมาในปัจจุบันยังมุ่งเป็นการนำเสนอสภาพสังคมสภาพใหม่ที่มีสัมพันธ์กับบริบทในสังคมปัจจุบัน เช่นนิทานไทย ด้วยรักบันดาล นิทานสีข้าว และนิทานเมียนมา Khint Thit Pone Pyin

นิทานทั้งสองชุดเป็นนิทานขนาดสั้น การดำเนินเรื่องไม่ซับซ้อน ในเรื่องมีตัวละครหลัก 2-3 คนเป็นคนดำเนินเรื่อง ตัวละครอาจจะเป็นคนหรือสัตว์ และตอนท้ายของเรื่องจะมีการให้ข้อคิดแก่ผู้อ่าน เนื้อเรื่องที่ปรากฏในนิทานไทย ด้วยรักบันดาล นิทานสีข้าว อาจอง ชุมสาย

ณ อยุธยา (2550) ได้กล่าวไว้ว่า นิทานเหล่านี้เป็นนิทานในตำนานที่มีการเล่าต่อกันมาเป็นเวลาหลายร้อยปี เนื้อหาบางตอนมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาเพื่อความเหมาะสมให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน ด้วยเจตนาที่อยากให้เด็ก ๆ ยุคใหม่เพลิดเพลินไปกับนิทาน พร้อมปลูกฝังคุณธรรมไว้ในรากลึกแห่งจิตใจของพวกเขาได้อย่างเป็นธรรมชาติ ส่วนนิทานเมียนมาก็เช่นเดียวกันผู้เขียนได้ตั้งชื่อไว้ว่า Khint Thit Pone Pyin ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยคือ นิทานสมัยใหม่ นิทานเหล่านี้แต่งโดยยึดโครงเรื่องจากนิทานพื้นบ้านหรือนิทานต่างประเทศ ปรับเนื้อหาเพื่อเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและให้ข้อคิดใหม่ ๆ กับเด็ก นิทานของทั้งสองประเทศจึงมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องการใช้คติธรรมและการปรับเปลี่ยนให้เนื้อหามีความทันสมัย อย่างเช่น คติสอนใจแฝงไว้ด้วยความเชื่อ และสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม นอกจากนี้ยังพบแนวคิดทางสังคม ตามคำกล่าวของ วราคม ทีสุกะ (2528) ที่ว่าแนวคิดทางสังคมเป็นความคิดของมนุษย์ เกิดจากการรวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนของมนุษย์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์โดยทั่วไป และปัญหาที่ประสบความคิดเห็นเป็นที่ยอมรับกันในหมู่มนุษย์ ไม่สูญหาย มีการสืบความคิดกันต่อไป

ในนิทานไทยเรื่อง ด้วยรักบันดาล นิทานสี่ขาว และนิทานเมียนมา Khint Thit Pone Pyin เนื้อเรื่องนำเสนอคุณธรรมในด้านความเมตตากรุณาที่มีมนุษย์ต่อมนุษย์ ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ และระหว่างสัตว์ต่อสัตว์ การนำเสนอความเมตตากรุณานี้โดยผ่านกลวิธีการเล่าเรื่อง คือ การตั้งชื่อเรื่อง แก่นเรื่อง การสร้างตัวละคร และบทสนทนา ดังตัวอย่างเช่น นิทานไทยเรื่อง ความช่วยเหลือของงูและปลา แสดงถึงแก่นเรื่องที่เป็นความเมตตากรุณาที่มีมนุษย์มีต่อสัตว์ ส่วนนิทานเมียนมาเรื่อง หม่อมเมตตาคนหัวทิม ผู้เขียนสร้างตัวละครแบบอุดมคติ ถึงแม้ว่าในเรื่องนี้ตัวละครเอกเป็นหนุ่มคนหนึ่งที่ไม่สามารถเรียนวิชาความรู้ใด ๆ แต่เขามีความเมตตาและรักสัตว์ เคารพ เชื่อฟัง พ่อแม่และครูบาอาจารย์ เมื่อเจอกับปัญหาเขาจะทำตามที่พ่อแม่ครูบาอาจารย์สั่งสอนมา สุดท้ายเขาหลุดพ้นจากอุปสรรคได้ ซึ่งนิทานแต่ละเรื่องมีการนำเสนอบทเรียนโดยใช้กลวิธีที่แตกต่างกันไป รวมทั้งการนำเสนอแนวคิดทางสังคมอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกับคุณธรรมด้วย เช่น สถาบันทางสังคม หรือพฤติกรรมทางสังคมที่นำเสนอผ่านตัวละครและเนื้อเรื่อง

จากประเด็นดังกล่าวทำให้เห็นว่าการศึกษาค้นคว้าทั้งคุณธรรมด้านความเมตตากรุณาและกลวิธีการเล่าเรื่องในนิทานไทยและเมียนมามีความสำคัญ ดังนั้นบทความนี้จึงมุ่งศึกษาความเมตตากรุณาและแนวคิดเชิงสังคม รวมทั้งกลวิธีการเล่าเรื่องที่นำเสนอความเมตตากรุณา ในนิทานไทยเรื่อง ด้วยรักบันดาล นิทานสี่ขาว ของ อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา พ.ศ 2550-2551 และนิทานเมียนมาเรื่อง Khint Thit Pone Pyin ของ Kaung Thant พ.ศ 2550-2553

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเมตตากรุณาและแนวคิดเชิงสังคม ในนิทานไทยเรื่อง ด้วยรักบันดาล นิทานสีขาว พ.ศ 2550-2551 และนิทานเมียนมาเรื่อง Khint Thit Pone Pyin พ.ศ 2550-2553
2. เพื่อศึกษากลวิธีการเล่าเรื่อง ในนิทานไทยเรื่อง ด้วยรักบันดาล นิทานสีขาว พ.ศ 2550-2553 และนิทานเมียนมาเรื่อง Khint Thit Pone Pyin พ.ศ 2550-2553

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเมตตากรุณาและแนวคิดเชิงสังคม รวมทั้งกลวิธีการเล่าเรื่อง เพื่อนำไปสู่การคัดเลือกตัวบทที่นำมาศึกษา
2. ศึกษา นิทานไทย ด้วยรักบันดาล นิทานสีขาว ของ อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา พ.ศ 2550-2551 และนิทานเมียนมาเรื่อง Khint Thit Pone Pyin ของ Kaung Thant พ.ศ 2550-2553 โดยการอ่านละเอียด เพื่อหาเรื่องที่นำเสนอในเรื่องคุณธรรมด้านความเมตตากรุณา และศึกษากลวิธีการเล่าเรื่อง
3. วิเคราะห์ผลการศึกษาและนำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description) ตามขอบเขตและวัตถุประสงค์
4. สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

ผลการวิจัย

1. ความเมตตากรุณาและแนวคิดเชิงสังคมที่ปรากฏอยู่ในนิทานไทยและนิทานเมียนมา

ความเมตตากรุณาเป็นคุณลักษณะที่เป็นคุณธรรมประการหนึ่งที่ตัวละครแสดงออกมา โดยทางการกระทำ ทางวาจา และทางจิตใจ ที่มีความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจ และประกอบไปด้วยความรักใคร่ปรารถนาดี อยากให้มีความสุขหรือหลุดพ้นจากความเดือดร้อน ของมนุษย์หรือสัตว์ทั้งปวง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ความเมตตากรุณาที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ คือ การมีจิตใจแห่งความรักใคร่ ความสงสาร และความห่วงใย เพื่อให้คนอื่นมีความสุขสบาย ด้วยการแสดงความมีน้ำใจ การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ ซึ่งรายละเอียดมีอยู่ดังนี้

1.1.1 ความเมตตากรุณาในครอบครัว คือ การนำเสนอคุณลักษณะของการแสดงความรัก ความเอื้ออาทร ห่วงใย การดูแล ความเข้าใจ ความเสียสละซึ่งกันและกัน และการตอบแทนผู้มีพระคุณภายในสมาชิกครอบครัว ทั้งนี้เป็นพ่อแม่กับลูก พี่และน้อง ซึ่งนิทานไทยพบจำนวน 5 เรื่อง คือ การตัดสินใจของเลวิน กล้องของขวัญ สองพี่น้อง ลูกแม่ และกุหลาบช่อใหญ่ ส่วนนิทานเมียนมาพบจำนวน 4 เรื่อง คือ พี่น้องสองคน วนะกับเศรษฐี แจ็คกับแม่เขา และหม่องนะ (คนโง่) กับแม่ของเขา

ตัวอย่างนิทานไทยเรื่องการตัดสินใจของเลวิน เป็นการนำเสนอความเมตตากรุณาในครอบครัว ระหว่างพ่อกับลูก ในเรื่องนี้ตัวละครผู้เป็นพ่อซึ่งเป็นเลวินยอมเสียโอกาสการเป็นหัวหน้าทีมที่ไปแข่งขันในระดับต่างประเทศ เพราะภรรยาคลอดลูกชาย ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นความรัก เมตตากรุณาของคนพ่อที่มีอยู่ต่อภรรยาและลูก และเป็นพ่อที่มีความเสียสละ และความรับผิดชอบต่อครอบครัว ดังตัวบทที่ว่า เมื่อยี่สิบปีผ่านไปสิ่งที่เลวินรอคอยก็มาถึงก็คือ เลวินได้ฝึกลูกชายตนเองในพายเรือแคนู และลูกชายได้คว้าเหรียญทองมาให้พ่อได้ (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2550)

การนำเสนอความเมตตากรุณาในครอบครัวในลักษณะเดียวกันกับนิทานไทย ส่วนนิทานเมียนมาเรื่องพี่น้องสองคน ตัวบทนิทานนำเสนอความรักความเมตตาระหว่างพี่ชายและน้องชาย ถึงแม้ว่ามีคนเข้ามาสร้างความวุ่นวายระหว่างพี่น้องก็ตาม สุดท้ายความเมตตากรุณาที่มีอยู่ทั้งพี่และน้องสามารถนำพาความสงบสุขยุติความขัดแย้งได้ ดังตัวบทที่ว่า หลังจากพ่อเสียชีวิต เหลือไว้หนึ่งตัวและผ้าห่มหนึ่งผืน พี่น้องสองคนจึงดื่มนมคนละครึ่งและนอนห่มผ้าห่มคนละครึ่งกัน คู่รักของพี่แนะนำให้แบ่งสิ่งของ พี่ชายเอาช้างหลังของวัว ให้ช้างหำน้องชาย ส่วนผ้าห่มตอนเช้าให้น้องชายห่ม กลางคืนให้พี่ชายห่ม แต่เวลาผ่านไปน้องขายน้อยใจและไม่พอใจ จึงแช่น้ำไว้ทั้งเช้า ถึงกลางคืนเมื่อพี่ชายห่มเปียกน้ำ น้องชายตีวัวไว้เมื่อพี่ชายปีนมโตนวัวเตะ พี่ชายรู้ตัวว่าเขาเชื่อฟังคู่รักเขาและทำผิดจึงขอโทษน้องชาย ส่วนน้องชายก็ขอโทษที่ได้แค้น และอยู่รักเหมือนเดิมต่อ (Kaung Thant, 2551)

1.1.2 ความเมตตากรุณาระหว่างบุคคลชั้นสูงกับคนธรรมดา คือ นิทานไทยและเมียนมาได้แสดงให้เห็นว่า บุคคลชนชั้นสูงควรทำหน้าที่ปกป้องดูแลประชาชน ด้วยความหวังให้ทุกคนรักกันและมีชีวิตที่สงบสุข ซึ่งพบในนิทานไทยจำนวน 4 เรื่อง คือ ของขวัญแด่พระราชาราชเด็กรักตัวเล็ก ๆ กับชายขี้เมา ผลมะม่วงกับมงกุฎพระราชาราช และเมืองสองร้อยปี ส่วนนิทานเมียนมาพบจำนวน 3 เรื่อง คือ ฤๅษีกับคาคาผนตก เสียงขลุ่ยของโกโง และเศรษฐีสามคน

ตัวอย่างนิทานไทยเรื่อง ของขวัญแด่พระราชาราช เป็นฤๅษีที่อยากจะทราบว่าจะทำไมประชาชนรักและเคารพต่อพระราชาราช เรื่องนี้แสดงถึงประชาชนอยู่อย่างมีความสุขสบายภายใต้การปกครองของพระองค์ที่มีความเมตตากรุณาและเอาอกเอาใจประชาชนคือ สามารถเทียบกับการได้อยู่บนสวรรค์ ดังตัวบท “ฤๅษีองค์หนึ่งเข้าเฝ้าและมอบดาบและเพชรพลอย พระองค์ปฏิเสธด้วยให้เหตุผลว่าไม่ต้องการสิ่งใดเพราะมีมากพอแล้ว และมอบมนตร์เพื่อขึ้นบนสวรรค์ พระองค์ปฏิเสธเพราะตนปกครองบ้านเมืองให้ประชาชนมีรอยยิ้มและอยู่กันอย่างมีความสุขไม่ต่างจากการอยู่บนสวรรค์” (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2550) ตัวบทดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพระราชาราชไม่ต้องการใช้อำนาจและอาวุธในการปกครองประชาชน แต่ต้องการให้ประชาชนมีรอยยิ้มและความสุขในการใช้ชีวิตทุกวัน

ในนิทานเมียนมาเรื่อง ฤๅษีกับคาคาผนตก ในเรื่องนี้ฤๅษีเป็นผู้มีเมตตาและเป็นที่น่าถือของมนุษย์ เทวดา และสัตว์ เนื่องจากมีความเมตตากรุณา แม้แต่เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็เอาใจใส่

และช่วยบรรเทาความทุกข์ ดังตัวบทที่ว่า หมู่บ้านที่อยู่ใกล้ฝนไม่ตกจึงแห้งแล้งมาก ฤๅชื้อยากจะเข้าไปช่วย เทวดาจึงมาให้คาถาฝนตกในฝัน เข้ารุ่งขึ้นท่านจะออกไปช่วย ชาวบ้านแต่ละคนมาขอร้องเพื่อจะไม่ให้ฝนตกเพราะความต้องการส่วนตัว ผู้ใหญ่จึงขอคาถาฝนตกจากฤๅชีและบอกต่อว่าเราจะใช้เองเมื่อต้องการให้ฝนตก ฤๅชีไม่ได้พูดอะไรและกลับไปประทับ แต่เมื่อเวลาผ่านไป 7 วันสถานที่แห้งแล้งนั้นฝนตกหนัก (Kaung Thant, 2553)

1.1.3 ความเมตตากรุณาของคู่รัก คือ คุณลักษณะของการแสดงความเมตตา กรุณาด้วยความรัก ความเสียสละระหว่างคนที่เป็นคู่กัน ถึงแม้ว่าอาจจะทำให้สูญเสียอะไรบางอย่างหรืออาจจะนำความเจ็บปวดก็ตาม แต่ก็เป็นสิ่งที่คุ้มค่า ซึ่งพบในนิทานไทยจำนวน 2 เรื่องคือ ความรักเริ่มต้นที่การเสียสละ และความลับของรามจิตติ ส่วนในนิทานเมียนมาพบจำนวน 2 เรื่องคือ ผู้ชายกับผู้หญิง และหม่องเมตตาคนหัวทิม

ตัวอย่างนิทานไทยเรื่อง ความรักเริ่มต้นที่การเสียสละ คือความรักความเมตตาของผู้หญิงคนหนึ่งรู้ว่าตนเองป่วยหนัก จึงปฏิเสธการแต่งงานและแกล้งว่าจะไปเรียนต่อ ด้วยความหวังดีให้คนที่รักจะมีความสุขสบาย และยอมปล่อยให้คนที่รักเดินจากไปหาสิ่งที่ดีกว่าได้ ดังตัวบทที่ว่า เวลาผ่านไปไท่ได้รู้ว่ากรองแก้วตายจึงไปงานศพ เมื่อถึงงานศพเจอกับพี่ชายของกรองแก้วและรู้ว่ากรองแก้วไม่ได้ไปเรียนต่อ เธอป่วยเป็นมะเร็งและคงไม่ได้อยู่นาน เธอจึงปฏิเสธการแต่งงาน (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2551)

ส่วนการเสียสละของคู่รักด้วยความเมตตานี้พบในนิทานเมียนมาเรื่อง ผู้ชายกับผู้หญิง เรื่องนี้นำเสนอการเสียสละของทั้งผู้หญิงและผู้ชาย เพื่อเติมเต็มความต้องการของอีกฝ่ายหนึ่งด้วยความหวังดี ซึ่งบ่งบอกถึงความเมตตาระหว่างกัน ดังตัวบทที่ว่า ผู้ชายชอบผมยาวของผู้หญิง วันหนึ่งกับหนีบผมของผู้หญิงตกและหักต่อหน้าผู้ชาย ส่วนผู้หญิงก็ได้สังเกตเห็นว่าผู้ชายมีนาฬิกาเก่าที่พอที่เสียชีวิตให้เป็นของขวัญวันเกิด แต่สายเก่าเกือบจะขาด ทั้งสองคนยังไม่มีเงิน เพราะยังไม่ได้ทำงาน ผู้หญิงจึงตัดผมไปขายเพื่อซื้อสายนาฬิกา ตอนเย็นเมื่อสองคนเจอกันผู้หญิงกลายเป็นผมสั้น ผู้ชายเสียใจไปนิดหน่อยเพราะตั้งใจขายนาฬิกาซื้อกับหนีบผมให้ผู้หญิง (Kaung Thant, 2551)

แนวคิดเชิงสังคมที่เกี่ยวข้องกับความเมตตากรุณาที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ จากตัวอย่างนิทานดังกล่าวแสดงให้เห็นความสำคัญของการเป็นครอบครัวและญาติพี่น้องที่มี ความรักใคร่ การเสียสละ และการให้อภัย การเป็นผู้มีอำนาจหรือผู้ที่เหนือกว่าจะต้องมีคุณธรรมจริยธรรมในการปกครอง เพื่อให้ประชาชนหรือผู้ที่ด้อยกว่าอยู่อย่างมีความสุขและสงบร่มเย็น ส่วนความเมตตากรุณาระหว่างคู่รักกันประกอบไปด้วย ความเห็นอกเห็นใจการปรารถนาดีต่อคนที่ตนรัก ซึ่งเกิดขึ้นจากความเข้าใจ และการเสียสละความสุขของตนเพื่อความสุขของคนที่คุณรัก

1.2 ความเมตตากรุณาระหว่างมนุษย์กับสัตว์ คือความเมตตากรุณาที่มนุษย์มีต่อสัตว์ และสัตว์มีต่อมนุษย์ รายละเอียดมีดังนี้

1.2.1 ความเมตตาการุณาที่มีมนุษย์มีต่อสัตว์ คือคุณลักษณะการทำดีและการที่มนุษย์มีเมตตาการุณาต่อสัตว์ ซึ่งสิ่งเหล่านั้นสามารถสะท้อนกลับมาต่อผู้ที่ทำดี ซึ่งพบนิทานไทยจำนวน 2 เรื่องคือ ความช่วยเหลือของงูและปลา และแอนโดรเคลสผู้ช่วยด้วยใจเมตตา ส่วนในนิทานเมียนมาพบจำนวน 2 เรื่องเช่นกันคือ ฤษีกับแมงป่อง และห่านที่ให้ไข่ทองคำ

ตัวอย่างนิทานไทยเรื่อง ความช่วยเหลือของงูและปลา ได้นำเสนอเหตุการณ์ที่ว่าตัวละครผู้เป็นเศรษฐีมีความเมตตาและสงสารสัตว์ จึงจะไม่ทำร้ายและปลดปล่อยชีวิต สัตว์ที่เคยถูกเศรษฐีปล่อย เมื่อเศรษฐีตกในอันตรายกลับมาช่วย ดังตัวบทที่ว่า เศรษฐีพาภรรยาและลูกน้อยไปเดินเล่นในสวน เมื่อเห็นงูเห่า ภรรยาอยากให้ฆ่างู เศรษฐีพูดให้งูออกไป เมื่อถึงวันเกิดเศรษฐี บ่าวไพร่จับปลาตัวใหญ่เพื่อทำกับข้าวให้ทาน แต่เศรษฐีรู้สึสงให้ซื้อปลาทุกตัวที่ได้มาปล่อยเพื่อช่วยชีวิต วันหนึ่งเศรษฐีและภรรยาเดินทางไปงานวัดโดยผ่านป่า เมื่อถึงในป่าเจอกับพวกโจรทันใดนั้นเหล่านงูเห่าและปลามาช่วยกัดพวกโจร (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2550)

ตัวอย่างนิทานเมียนมาเรื่อง ห่านที่ให้ไข่ทองคำ เรื่องนี้แสดงถึงตัวละครที่มีความฉลาดมีจิตใจเมตตาต่อสัตว์ และทำอาชีพสุจริตจึงสามารถร่ำรวยได้ ดังตัวบทที่ว่า คนหนึ่งได้ห่านหนึ่งตัวด้วยราคาถูก หนึ่งเดือนผ่านไปห่านให้ไข่ทองคำ เขาทุบที่ละนิดแล้วไปขายในเมืองได้เงินมา 10 ล้านจ๊าด (สกุลเงินเมียนมา) หลังจากนั้นด้วยเงินที่ได้ม้าย้ายไปสร้างเล้าเปิดขนาดใหญ่ ๆ เลี้ยงเป็ดมูลค่า 500 จ๊าด จำนวน 5000 หนึ่งปีได้เงิน 810 ล้านจ๊าด แล้วเขาไม่สนใจว่าห่านจะให้ไข่ต่อหรือไม่ เพราะว่าได้แต่แรกรักห่านและเลี้ยงมาเป็นอย่างดี (Kaung Thant, 2550)

1.2.2 ความเมตตาการุณาที่สัตว์มีต่อมนุษย์ คือ ผู้เขียนสร้างตัวละครที่เป็นสัตว์ที่มีความกรุณา ถึงแม้ว่าไม่มีความรู้ปัญญา แต่ก็เมื่อเห็นมนุษย์ตกอยู่ในอันตรายก็เข้าไปช่วยเหลือ ความกรุณาจึงมักปรากฏคู่กับเมตตาอยู่เสมอ พบในนิทานเมียนมาจำนวน 1 เรื่องคือ เจ้าชายกับคิงคองตัวดี แต่ไม่ปรากฏในนิทานไทย

ตัวอย่างนิทานเมียนมาเรื่อง เจ้าชายกับคิงคองตัวดี ในเรื่องนี้สัตว์เป็นตัวแทนของการมีจิตใจที่ช่วยเหลือ เมื่อเห็นมนุษย์ตกอยู่ในอันตรายเกิดความสงสารจึงเข้าไปช่วย แต่มนุษย์กลับไม่ไว้วางใจจึงคิดที่จะทำร้ายต่อสัตว์ แต่สัตว์ยังคงมีจิตใจเมตตาการุณาถึงแม้ว่าจะถูกทำร้ายก็ตาม ดังตัวบทที่ว่า ครั้งหนึ่งเจ้าชายองค์หนึ่งออกมาล่าสัตว์ เจาชายหลงและไปเจอกับคิงคอง คิงคองเป็นสัตว์ที่มีน้ำใจช่วยเหลือจึงพาเจ้าชายไปอยู่กับเขา ทันใดนั้นเสือมาหลอกให้คิงคองผลักเจ้าชายให้กิน แต่คิงคองผู้มีน้ำใจไม่ทำ เสือก็หลอกเจ้าชายให้ผลักคิงคองลงมา เจ้าชายเชื่อและทำ แต่คิงคองได้ควักงาไม่ได้ทัน เจ้าชายได้สำนึกความผิดและขอโทษคิงคอง (Kaung Thant, 2553)

แนวคิดเชิงสังคมที่เกี่ยวข้องกับความเมตตาการุณาระหว่างมนุษย์กับสัตว์จากตัวอย่างนิทานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การกระทำดีสามารถสะท้อนกลับมาสู่ต่อผู้กระทำได้ ถ้าหากระหว่างมนุษย์และสัตว์มีความเมตตาการุณา ความผูกพัน และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ก็จะกลายมาเป็นมิตรภาพได้ ซึ่งทำให้ทราบว่าความเมตตาการุณาสามารถเอาชนะความชั่วร้ายได้ และให้ผลดีต่อคนและสัตว์ที่มีเมตตาการุณาด้วย

1.3 ความเมตตากรุณาที่สัตว์มีต่อสัตว์ เป็นความเมตตากรุณาระหว่างสัตว์ด้วยกัน ถึงแม้ว่าสัตว์อีกประเภทหนึ่งนั้นจะดีด้วยหรือดูร้ายก็ตาม ซึ่งพบในนิทานเมียนมาจำนวน 1 เรื่องคือ ความผูกพัน แต่ไม่ปรากฏในนิทานไทย

ตัวอย่างนิทานเมียนมาเรื่อง ความผูกพัน เรื่องนี้นำเสนอความผูกพันระหว่างสัตว์สองตัวที่เกิดขึ้นจากความสงสาร โดยตัวหนึ่งนั้นเป็นสัตว์ที่ดูร้ายตามธรรมชาติ ดังตัวบทที่ว่า “ในสวนสัตว์มีสิงโตตัวหนึ่งที่โกรธง่ายและดูร้ายมาก วันหนึ่งคนกลุ่มหนึ่งเอาหมาตัวหนึ่งมาให้เป็นอาหารปกติสิงโตกินแต่เนื้อดิบแล้วไม่เคยเห็นสิ่งที่มีชีวิต จึงดูและจะไม่ทำอะไร ส่วนหมาตัวน้อยก็คิดว่าสิงโตเป็นแม่จึงไปนอนอยู่ใกล้ สิงโตแบ่งเนื้อให้หมาน้อยกินแต่กินไม่ได้ หมาน้อยก็ป่วยและตายไป ตั้งแต่วันนั้นสิงโตจะไม่กินและไม่นอน สุดท้ายสิงโตเสียชีวิตโดยกอดหมาที่ตายไป” (Kaung Thant, 2553)

แนวคิดเชิงสังคมที่เกี่ยวข้องกับความเมตตากรุณาที่สัตว์มีต่อสัตว์ ในตัวบทดังกล่าวข้างต้น เป็นการนำเสนอผ่านสิงโตที่มีนิสัยดูร้ายโกรธง่าย อย่างไรก็ตามเมื่อมาพบกับหมาน้อยที่คิดว่าสิงโตเป็นแม่ สิงโตผู้ดูร้ายก็กลับเปลี่ยนพฤติกรรม และความคิดกลายเป็นผู้ปกป้องดูแล แสดงให้เห็นความเมตตากรุณาที่เกิดขึ้นในจิตใจ

2. กลวิธีการเล่าเรื่องที่น่าสนใจความเมตตากรุณาผ่านนิทานไทยและเมียนมา

ไทยและนิทานเมียนมาแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบของนิทาน มีความสัมพันธ์กับการนำเสนอความเมตตากรุณาของนิทาน ซึ่งสามารถจำแนกได้ 4 ประเภท ได้แก่ 1. การตั้งชื่อเรื่อง 2. แก่นเรื่อง 3. การสร้างตัวละคร และ 4. บทสนทนา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การตั้งชื่อเรื่อง เป็นจุดแรกของเรื่องหรือจุดสำคัญที่จะดึงดูดความสนใจของผู้อ่านให้ติดตามเรื่องราวต่อไป ถ้าผู้เขียนสามารถตั้งชื่อให้น่าสนใจ ผู้อ่านจะเกิดความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ การตั้งชื่อเรื่องจึงมีความเกี่ยวข้องกับส่วนใดส่วนหนึ่งของเรื่อง

การตั้งชื่อเรื่องตามแนวคิดที่สำคัญในนิทาน กล่าวคือการนำเอาแก่นเรื่องหลักของเรื่องมาตั้งเป็นชื่อเรื่อง เพื่อเป็นการกล่าวถึงความสำคัญของแก่นเรื่องหรือเนื้อเรื่อง พบในนิทานไทยจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ แอนโดรเคลสผู้ช่วยด้วยใจเมตตา และความช่วยเหลือของงูและปลา

ในการตั้งชื่อนิทานไทยเรื่อง แอนโดรเคลสผู้ช่วยด้วยใจเมตตา ผู้เขียนตั้งชื่อโดยการแสดงให้เห็นแก่นเรื่องหลักที่เป็นชายหนุ่มที่ชีวิตต่ำต้อยแต่ก็มีจิตใจเมตตา เมื่อเห็นสิงโตที่มีความเจ็บปวดแม้ว่าสิงโตเป็นสัตว์ดูร้ายก็ตาม ด้วยความสงสารชายหนุ่มกล้าที่เข้าไปช่วยบรรเทาอาการของสิงโตให้ ดังตัวบทที่ว่า แอนโดรเคลสต้องรับใช้นายทาสที่ใจร้ายและโหดเหี้ยมเนื่องจากถูกทำร้ายร่างกายและข่มเหงจิตใจมากเขาจึงหนีเข้าไปในป่า เขาได้เจอกับสิงโตตัวหนึ่งที่กำลังเจ็บปวดมากเพราะตรงเท้ามีหนามใหญ่อันหนึ่งตำลึก แอนโดรเข้าไปช่วยจนแผลเท้าหายสนิท (อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2550) เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า การช่วยเหลือด้วยความเมตตากรุณาเป็นเรื่องดีที่คนในสังคมควรปฏิบัติ

ส่วนการตั้งชื่อเรื่องของนิทานเขียนมา จากการศึกษาที่นำเสนอคุณธรรมด้านความเมตตากรุณาพบว่า ผู้เขียนใช้การตั้งชื่อตามตัวละครที่สำคัญ อย่างเช่น วนะกับเศรษฐี พี่น้องสองคน และขลุ่ยของโกโล ซึ่งเป็ตัวละครหลักที่ดำเนินเหตุการณ์ของเรื่อง ถึงแม้ว่าการตั้งชื่อเรื่องจะไม่ปรากฏการแสดงความเมตตากรุณาอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่มีการสอดแทรกคุณธรรมเรื่องความเมตตากรุณาและแนวคิดเชิงสังคมในแก่นเรื่อง และการสร้างตัวละครที่มีลักษณะนิสัยที่แสดงถึงความเมตตากรุณา อย่างเช่น ความรักใคร่ การเสียสละ และการขอความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ

2.2 แก่นเรื่อง คือสาระสำคัญหรือหัวใจของงานเขียนเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ผู้เขียนหรืองานเขียนนั้นแสดงให้ผู้ผู้อ่านเห็น หรือเข้าใจความหมายที่สรุปได้จากการอ่านงานเขียน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความเมตตากรุณาจะนำพาความสงบสุขมาให้ กล่าวคือการอยู่ร่วมกันย่อมจะเกิดความขัดแย้งกันด้วย เมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างมนุษย์กับมนุษย์หรือ มนุษย์กับสัตว์ การมีความเมตตากรุณาสามารถปรับความเข้าใจ และเอาชนะความเลวร้ายได้ สุดท้ายความขัดแย้งก็สงบลงได้

นิทานไทยเรื่อง เมืองสองร้อยปี เรื่องนี้นำเสนออภินิหารของกษัตริย์องค์หนึ่งที่ปกครองบ้านเมืองด้วยความเมตตากรุณา ในเรื่องนี้ตัวละครหลักคือพระราชซึ่งเป็นผู้มีใจเป็นธรรม และมีความเมตตากรุณา เมื่อพระราชถึงอายุชั้ยพระองค์ยกเมืองให้กับเสนาอำมาตย์และเข้าไปป่าเพ็ญตบะอำมาตย์ทุกคนพากันไปขอพรเพื่อพระราชอายุยืน เทวดาจึงต่ออายุให้ถึงสองร้อยปี แต่คำพูดของพระราชินีที่เห็นใจความรู้สึกปวดร้าวของพระราช ซึ่งแสดงให้เห็นความคิดของระดับผู้ปกครองที่นึกถึงประชาชนมากกว่าประโยชน์ของตนเอง ดังตัวอย่างที่ว่า ท่านเทวดา...หากพรของท่านทำให้คนมีอายุยืนได้ถึงสองร้อยปี จริง ๆ ท่านควรให้พรนี้แก่ประชาชนของข้าต่างหาก เพราะข้าเชื่อว่าเมื่อพระราชาทรงตระหนักถึงสิ่งนี้ในวันที่พระองค์เห็นประชาชนล้มตาย พระองค์จะต้องปวดร้าวที่ไม่อาจช่วยอะไรพวกเขาได้ทั้ง ๆ ที่ตนเองยังมีชีวิตอยู่อย่างสุขสบาย (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2551)

ความเมตตากรุณาเหมาะสมกับทุกชนชั้นหรือทุกระดับไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ กล่าวคือการมีความเมตตากรุณาถือเป็นการทำความดีที่แสดงความรัก ความสงสารและจะไม่รังเกียจหรือทำลายประเพณีปฏิบัติที่ดีต่อผู้คนและสัตว์ การแสดงออกต่อบุคคลอื่นที่ปรารถนาให้พ้นทุกข์ และมีความสงบสุขด้วยจิตใจบริสุทธิ์

ในนิทานเขียนมาเรื่อง ฤๅษีกับแมงป่อง เป็นเรื่องการช่วยเหลือด้วยความเมตตาของฤๅษีต่อแมงป่องที่ตกอยู่ในน้ำ ซึ่งได้นำเสนอเหตุการณ์ที่ว่า ฤๅษีตนที่มีเมตตาและช่วยเหลือคนที่เดือดร้อนทุกตัว วันหนึ่งเห็นแมงป่องตัวหนึ่งตกอยู่ในน้ำและตะเกียกตะกายอยู่ ท่านรู้ว่าสัตว์ตัวนี้ถ้าตะมันจะต๋อยด้วยปลายหาง ท่านพยายามจะช่วย แมงป่องก็คิดว่าจะทำร้ายเขาจึงต๋อยมือของฤๅษี ทันใดนั้นมีคนตัดฟืนมาถึงและทูลท่านว่าสัตว์ตัวนี้ไม่เข้าใจเมตตากรุณาและให้หยุดช่วย

แต่ฤๅษีตรัสว่าการที่แมงป่องต่อยคือธรรมชาติของสัตว์ การที่ต้องช่วยและต้องมีเมตตากรุณาต่อพวกสัตว์คือหน้าที่ของฤๅษี (Kaung Thant, 2553)

2.3 การสร้างตัวละคร ตัวละครเป็นองค์ประกอบที่ทำหน้าที่แสดงพฤติกรรม และมีความสัมพันธ์กับการดำเนินเรื่องตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงตอนจบเรื่อง นอกจากนั้นตัวละครบางประเภทถูกกำหนดขึ้นตามแนวคิดของผู้เขียน

การสร้างตัวละครตามอุดมคติ ตัวละครอุดมคติที่เป็นคุณลักษณะและการกระทำดีงามในทุก ๆ ด้านโดยการยึดความเมตตากรุณาเป็นที่ตั้ง ผู้เขียนสร้างตัวละครประเภทนี้เพื่อให้เด็กเข้าใจการมีคุณธรรมด้านความเมตตากรุณาสามารถสร้างสิ่งแวดล้อมให้สงบสุขได้ และอยากจะให้เลียนแบบในความดีงามของตัวละคร ซึ่งสามารถค้นพบในนิทานไทยที่นำเสนอความเมตตากรุณาทุกเรื่อง

ตัวอย่างนิทานไทยเรื่อง ความช่วยเหลือของงูและปลา คือเรื่องของเศรษฐีผู้คนหนึ่งที่เคยช่วยชีวิตของงูและปลา เมื่อเศรษฐีตกอยู่ในอันตรายสัตว์ที่เคยช่วยไว้กลับมาช่วยชีวิตของเศรษฐีอีก ซึ่งตัวละครในเรื่องนี้คือ เศรษฐีคน เป็นผู้ที่มีความเมตตากรุณา ไม่เบียดเบียนใคร เข้าใจความเศร้าตามธรรมชาติของสัตว์ และเว้นการกระทำที่เป็นบาปกรรมทุกประการ ซึ่งเป็นลักษณะของคนที่สังคมยอมรับและยกย่องเป็นตัวอย่างที่ดี ดังตัวบทที่ว่า เศรษฐีคนเป็นผู้มีจิตเมตตาและยึดถือหลักอหิงสาเป็นที่ยึด ด้วยคุณธรรมเช่นนี้ทำให้เศรษฐีคนเป็นที่รักของชาวบ้านในหมู่บ้านแห่งนี้มาก (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2550)

ส่วนนิทานเมียนมาผู้เขียนใช้การสร้างตัวละครสมจริงที่มีลักษณะทั่วไปของมนุษย์หรือสัตว์ ตัวละครเหล่านั้นมีความขัดแย้งมนุษย์กับมนุษย์ และสังคมในเรื่องปัจจัยภายนอก และแก้ปัญหาต่าง ๆ พบในนิทานเมียนมา 7 เรื่อง คือ แจ็คกับแม่เขา น่านที่ให้โชทองคำ หม่องนะ (คนโง่) กับแม่ของเขา พี่น้องสองคน ผู้ชายกับผู้หญิง เสียงขลุ่ยของโกโถ และความผูกพันดังรายละเอียดดังนี้

ตัวอย่างนิทานเมียนมาเรื่อง แจ็คกับแม่เขา เรื่องนี้แนะนำการใช้ชีวิตของแจ็ค และแม่ที่เป็นชาวบ้านที่ไม่มีความรู้และด้อยการศึกษา ตัวละครหลักในเรื่องนี้คือ แจ็ค เป็นชายหนุ่มคนหนึ่งที่เกิดมาในหมู่บ้าน ด้วยที่ทั้งแม่และลูกไม่มีความรู้ปัญญา เมื่อลูกทำอะไรผู้เป็นแม่คิดว่าสิ่งที่ลูกทำเป็นเรื่องที่ถูกต้อง ดังตัวบทครั้งหนึ่งคนที่ชื่อแจ็คที่ไม่เคยไปที่ไหนมาก่อน ถึงอายุ 20 ไม่เคยเห็นรถไฟและเรือเพราะหมู่บ้านที่เขาอยู่ไม่มีเส้นทางรถไฟกับเรือ (Kaung Thant, 2553) ซึ่งแสดงให้เห็นบทเรียนว่า ตัวละครที่ไม่มีโอกาสในการศึกษาและความรู้ จะเป็นคนที่ไม่มีความรู้ความก้าวหน้าและเป็นคนที่น่าสงสาร

นอกจากนี้ในนิทานเมียนมาผู้เขียนสร้างตัวละครตามอุดมคติที่คนในสังคมคาดหวัง ตัวละครที่มีค่านิยมส่วนตัวในเรื่องความดีงาม ตัวละครที่ผู้เขียนสร้างไว้มีคุณงามความดีมากกว่าคนธรรมดาทั่วไป ส่วนนิทานเมียนมาพบ 6 เรื่อง คือ หม่องเมตตาคนหัวทิ่ม เจ้าชายกับคิงคองตัวดี วนะกับเศรษฐี ฤๅษีกับคาถาฝนตก ฤๅษีกับแมงป่อง และเศรษฐีสามคน

ตัวอย่างนิทานเมียนมาเรื่อง หม่องเมตตาคนหัวทึม เรื่องนี้คือตัวละคร หม่องเมตตา ที่ไม่สามารถเรียนวิชาความรู้ได้ แต่ด้วยความเมตตากรุณาต่อคนรอบข้างและต่อสัตว์ การเคารพและเชื่อฟังพ่อแม่ครูบาอาจารย์ ชีวิตเขาสามารถผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ได้ และสุดท้ายได้แต่งงานกับเจ้าหญิง ดังตัวบทที่ว่า หม่องเมตตาเป็นคนหัวทึมเรียนหนังสือไม่ได้ แต่เขามีเมตตาพูดจาไพเราะและรักสัตว์ด้วย แล้วปรณิบัติครอบครัวของอาจารย์อย่างดี ครอบครัวอาจารย์ก็รักและเอ็นดูเขา (Kaung Thant, 2552) ซึ่งผู้เขียนสร้างตัวละครให้รู้ว่ คนที่ไม่มีความสามารถพิเศษใด ๆ แต่เมื่อมีคุณธรรมอันดีงามจะสามารถก้าวข้ามอุปสรรคต่าง ๆ ได้

2.4 บทสนทนา คือ การพูดของตัวละครใช้ในการโต้ตอบกัน ความคิดหรือการรำพึงรำพันของตัวละครในเรื่อง บทสนทนาที่ใช้ในการดำเนินเรื่องบ่งบอกลักษณะนิสัยของตัวละคร อารมณ์ความรู้สึก และเหตุการณ์ของเรื่อง จากการศึกษาลักษณะของนิทานไทยมีความใกล้เคียงกับนวนิยาย เนื่องจากการนำเสนอของนิทานไทยมีแบบผสมผสานบทสนทนากับการบรรยายด้วย ในขณะเดียวกันนิทานเมียนมานำเสนอนิทานแบบการบรรยายเรื่อง ที่ไม่ได้เน้นในการใช้บทสนทนามากนัก

ในนิทานไทยบทสนทนาทำหน้าที่ในการถ่ายทอดลักษณะนิสัยหรือคุณลักษณะของตัวละคร ตัวอย่างบทสนทนาเรื่อง ผลมะม่วงกับมงกุฎพระราชา เป็นเรื่องของประชาชนยากจนด้วยความหิวคนหนึ่งไปปล้นมะม่วงด้วยก้อนหินเพื่อเขาและครอบครัวเขากิน แต่เขาไม่รู้ว่ก้อนหินนั้นไปโดนมงกุฎของพระราชา ดังตัวอย่างที่ว่า

ผู้นี้จะมีได้ตั้งใจปาก้อนหินใส่พระองค์ แต่ความประมาทของมันก็ทำร้ายพระองค์ไปแล้ว ชาวบ้านผู้ต่ำต้อยบังอาจทำร้ายพระราชา...นี่เป็นความผิดมหันต์ พวกกระหม่อมมิเห็นควรว่พระองค์จะทรงให้อภัยในความผิดของมันเลยสักนิด

แม้แต่ลูกคนที่เลวที่สุด คนเป็นพ่อก็ยังตัดไม่ได้..พวกท่านเองก็รักและเทิดทูนเรา เพราะเรามีความรักให้กับพวกท่านและประชาชน เสมือนความรักที่พ่อแม่ให้แก่มิใช่หรือ ดังนั้นจะไม่มีชาวบ้านคนใดต่ำต้อยเกินไปจนหาความเมตตาจากเราไม่ได้หรอก (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2550)

บทสนทนาข้างต้นเป็นบทสนทนายาระหว่างเสนาบดีผู้พิพากษาคดีกราบทูลพระราชา และพระราชาตรัสกลับ ซึ่งตามเนื้อเรื่องแล้วผู้เขียนแสดงให้เห็นว่ ข้าราชการบริวารที่รู้สึกโกรธแค้นแทนพระราชาอย่างมาก เพราะก้อนหินที่ประชาชนผู้ต่ำต้อยโดนมงกุฎของพระราชา และออกคำสั่งให้ตามหาผู้กระทำผิดเพื่อลงโทษ ส่วนพระราชากลับไม่โกรธเคือง คำตรัสของพระราชาถ่อมยังแสดงความเมตตากรุณาที่มีต่อประชาชน ถึงแม้ว่เป็นผู้ต่ำต้อยก็ตาม พระราชาให้อภัย ไม่ลงโทษ และเข้าใจความยากลำบากของประชาชนด้วยความเมตตากรุณา บทสนทนานี้นำเสนอให้เห็นคุณลักษณะของตัวละครที่เต็มเปี่ยมไปด้วยคุณธรรมอันดีงามในด้านความเมตตากรุณา เพื่อสร้างสังคมมีความสงบสุข

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษานิทานไทยเรื่อง ด้วยรักบันดาล นิทานสีขาว ของ อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา พ.ศ. 2550-2551 และนิทานเมียนมาเรื่อง Khint Thit Pone Pyin ของ Kaung Thant พ.ศ. 2550-2553 จากการวิเคราะห์นิทานไทยและนิทานเมียนมาได้พบ ความเมตตากรุณาที่มีมนุษย์มีต่อมนุษย์ กล่าวคือ ความเมตตากรุณาในครอบครัว ความเมตตากรุณาระหว่างบุคคลชั้นสูงกับคนธรรมดา และความเมตตากรุณาของคู่รัก ความเมตตากรุณาระหว่างมนุษย์กับสัตว์ และความเมตตากรุณาที่สัตว์มีต่อสัตว์

นิทานไทยและนิทานเมียนมาทำให้เด็กและผู้เขียนแนวคิดเชิงสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของการเป็นครอบครัว และญาติพี่น้อง การเป็นผู้มีอำนาจหรือผู้ที่เหนือกว่าจะต้องมีคุณธรรมจริยธรรมในการปกครองบ้านเมืองและประชาชน ชีวิตคู่รักเกิดขึ้นจากความรัก ความเสียสละควบคู่กับความเมตตา เนื่องจากความเมตตากรุณาสามารถเอาชนะความชั่วร้ายได้ และให้ผลดีต่อคนที่มีความเมตตา กรุณา ซึ่งผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับ จุฑามาศ สุขขำเจริญ (2549) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กของ ส. พุ่มสุวรรณ กล่าวไว้ว่า แนวคิดด้านสังคมทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ สามารถแสดงพฤติกรรมอย่างเหมาะสมเพื่อให้สังคมยอมรับ และเข้ากับคนสังคมได้ วรรณกรรมสำหรับเด็กจึงทำหน้าที่เป็นสังคมจำลองให้เด็กได้เรียนรู้ รับรู้ความเป็นไปของสังคมในแง่มุมต่าง ๆ นอกจากนี้ผลการศึกษาเรื่องความเมตตากรุณามีความสอดคล้องกับ ฉันทนา เย็นนาน (2539) ศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านภาคกลาง กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมที่ดั่งใจต่าง ๆ จะส่งผลต่อสังคมส่วนรวมด้วย คุณธรรมที่ปรากฏเด่นชัดที่สุดในนิทานอันดับแรก คือ ความเมตตากรุณา ซึ่งเป็นหลักธรรมในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน การปลูกฝังคุณธรรมด้านความเมตตากรุณา ทำให้บุคคลจิตใจอ่อนโยนบรรเทาจะช่วยเหลือผู้อื่นให้มีความสุข

ส่วนกลวิธีนำเสนอเรื่องคุณธรรมด้านความเมตตากรุณา นิทานไทยและนิทานเมียนมาแสดงให้เห็นว่า การตั้งชื่อเรื่องแสดงให้เห็นแนวคิดสำคัญของเรื่อง ส่วนแก่นเรื่องหรือแนวคิดหลักของนิทานไทยและเมียนมานำเสนอ 2 ประการ คือ ความเมตตากรุณาจะนำพาความสุขมาให้ และความเมตตากรุณาเหมาะสมกับทุกชนชั้นหรือทุกระดับไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ ในด้านตัวละครนิทานไทยและเมียนมานิยมใช้การสร้างตัวละครตามอุดมคติ นอกจากนี้การสร้างตัวละครสมจริงปรากฏในนิทานเมียนมา

ผลการศึกษาพบว่านิทานไทยและเมียนมามีการสรุปความคิดเห็นของผู้เขียนในตอนท้ายของนิทานแต่ละเรื่อง ซึ่งเป็นกลวิธีการปิดเรื่องที่มุ่งสอนบทเรียนให้กับผู้อ่านเพื่อให้แก่นเรื่องของนิทานเห็นเด่นชัดขึ้น ซึ่งผลการศึกษาที่มีความแตกต่างจาก งานวิจัยของ มัทนา ขุนศรี และคณะ (2564) นิทานพื้นบ้านไทยและเมียนมา: การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการเล่าเรื่อง และกฎเกณฑ์นิทานพื้นบ้านของเอกเซล โอลริค ผลการศึกษาพบว่า การเล่าจบเรื่องโดยไม่มีการระบุคติเตือนใจหรือคำสอนใด ๆ ในเรื่อง แต่จะให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องใน

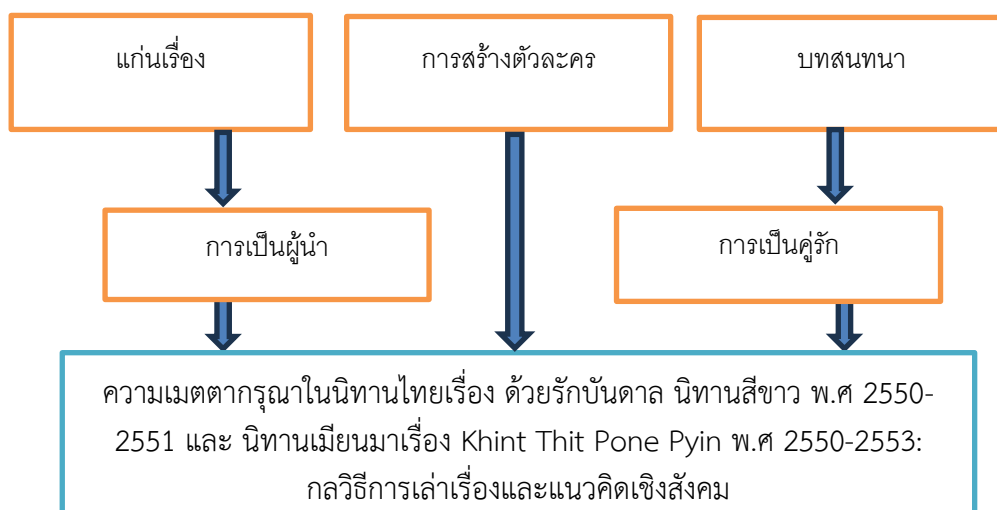
ขณะเดียวกันการจบเรื่องของนิทานไทย ด้วยรักบันดาล นิทานสีขาว และนิทานเมียนมา Khit Thit Pone Pyin มีคำสอนของผู้เขียนปรากฏในทุกเรื่อง เนื่องจากส่วนตอนจบเรื่องของนิทาน ผู้เขียนอธิบายโดยชี้ให้เห็นเหตุผลของการกระทำที่ดีและการกระทำที่ชั่ว ซึ่งผลการศึกษา มีความสอดคล้องกับ ดังที่ เณลิม มากนวล (2518) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์และเปรียบเทียบนิทาน ชาดกกับนิทานอีสป กล่าวไว้ว่า ตามความมุ่งหมายของผู้เขียนนั้น ไม่เพียงแต่ให้ผู้อ่านรู้และ เข้าใจสุภาษิตเหล่านั้นเท่านั้น ผู้เขียนยังมีความมุ่งหวังที่จะให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามอีกด้วย ถ้าเป็นไปตามความมุ่งหมายนี้ก็จะมียุทธประโยชน์มากทีเดียว

แนวคิดหลักที่นำเสนอในทั้งนิทานไทยและเมียนมา คือ ความเมตตากรุณาคือเหมาะสม กับมนุษย์ทุกคนขึ้นรวมถึงสัตว์และจะนำพาความสงบสุขมาให้ โดยผ่านการกระทำของตัวละครที่ แสดงออกทางกาย ทางวาจา และทางจิตใจ เช่น ความรักใคร่ ความสงสาร การช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อ และการเสียสละ ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับ ธนัญชัย ชัยวุฒิมากร และบุผา บุญทิพย์ (2559) ศึกษาเรื่อง แนวคิดคุณธรรมในนิทานสมัยใหม่: ด้วยรักบันดาล...นิทานสีขาว ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา พบว่า นิทานสีขาว มีเรื่องที่แสดงถึงความเมตตากรุณาพบจำนวน มากกว่าคุณธรรมประเภทอื่น นอกจากนั้นผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับ กรรณิกา ศรีเจริญ (2525) ที่ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์คุณธรรมในหนังสือการ์ตูนเล่มละบาท กล่าวไว้ว่า หนังสือการ์ตูน เล่มละบาทมีพฤติกรรมด้านส่งเสริมคุณธรรมในคุณธรรมความเมตตากรุณาความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความเสียสละ ความกล้าหาญและเชื่อมั่นในตนเอง ความกตัญญูกตเวทิตะ และการให้ความรัก ความห่วงใยปรากฏอยู่มากพอสมควร

ในนิทานไทยและเมียนมา คุณลักษณะของตัวละครที่ผู้เขียนนำเสนอคุณธรรมด้านความ เมตตากรุณานั้น แต่ละเรื่องจะเป็นตัวละครที่มีความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ ความเสียสละ ความ ยุติธรรม และการทำประโยชน์ให้กับสังคม เพื่อการนำไปสู่การเรียนรู้และทำความเข้าใจ องค์ประกอบสำคัญของการดำรงชีวิต ซึ่งจุดมุ่งหมายของนิทานสอดคล้องกับกฤษฎา ณ หนองคาย (2544) ศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นที่ได้รับ รางวัล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522-2542 ผลการศึกษาพบว่าวรรณกรรมสำหรับเด็กมี แนวคิดเรื่อง คุณธรรม จริยธรรม เป็นแนวคิดที่พบมากที่สุดโดยเฉพาะการปลูกฝังเรื่องความมานะอดทนและ ความเพียรพยายาม การเรียนรู้และทำความเข้าใจจิตใจตนเอง และความรักความเมตตาทำให้ สังคมมีแต่ความสุขสงบ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า นิทานไทยและเมียนมาเน้นเรื่องการสอนเด็กในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม มีการสั่งสอนชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตน และทำให้ทราบถึงแนวคิดเชิงสังคมที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและญาติพี่น้อง การเป็นผู้นำ และการเป็นคู่รัก นอกจากนี้องค์ประกอบของนิทานทั้งสองประเทศ มีความสัมพันธ์กับการนำเสนอคุณธรรมด้านความเมตตากรุณา โดยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ของผู้เขียน ทั้งการตั้งชื่อเรื่อง แก่นเรื่อง การสร้างตัวละคร และบทสนทนา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบตัวบทที่ปรากฏคุณธรรมในด้านต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันในนิทานอาเซียน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรคุณธรรมในด้านต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันในนิทานอาเซียน
2. การจัดกิจกรรมให้ได้ลงมือปฏิบัติจริงโดยยกนิทานอาเซียนโดยยกนิทานอาเซียนมาปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. วิจัยเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงนิทาน
2. วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมแบบต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมกับบริบทผู้ศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา ศรีเจริญ. (2525). วิเคราะห์คุณธรรมในหนังสือการ์ตูนเล่มละบาท. *บรรณศาสตร์*, 5(2), 40-66.
- กฤษฎา ณ หนองคาย. (2544). *การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นที่ได้รับรางวัล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522-2542* (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาไทย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิ่งแก้ว อุตถากร. (2519). *วรรณกรรมจากบ้านใน*. กรุงเทพฯ: กรมการฝึกหัดครู.
- จุฑามาศ สุขขำเจริญ. (2549). *การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กของ ส. พุ่มสุวรรณ* (สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฉันทนา เย็นนาน. (2539). *การศึกษาวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านภาคกลาง*. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เฉลิม มากนวล (2518). *การวิเคราะห์และเปรียบเทียบนิทานชาดกกับนิทานอีสป*. กรุงเทพฯ: กรมการฝึกหัดครู.
- อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2550). *ด้วยรักบันดาล...นิทานสี่ขาว (เล่ม 1)*. กรุงเทพฯ: พรีเมียด.
- _____. (2550). *ด้วยรักบันดาล...นิทานสี่ขาว (เล่ม 2)*. กรุงเทพฯ: พรีเมียด.
- _____. (2551). *ด้วยรักบันดาล...นิทานสี่ขาว (เล่ม 3)*. กรุงเทพฯ: พรีเมียด.
- _____. (2551). *ด้วยรักบันดาล...นิทานสี่ขาว (เล่ม 4)*. กรุงเทพฯ: พรีเมียด.
- ธัญชัช ชัยวุฒิมกร และบุปผา บุญทิพย์. (2559). แนวคิดคุณธรรมในนิทานสมัยใหม่: ด้วยรักบันดาล...นิทานสี่ขาว ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 12(2), 149-166.
- มัทนา ขุนศรี และคณะ. (2564). นิทานพื้นบ้านไทยและเมียนมา: การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการเล่าเรื่องและกฎเกณฑ์นิทานพื้นบ้านของเอกเซลโอลริค. *พืชมเนศวร์สาร*, 17(1), 28-36.
- วราคม ทีสุกะ. (2528). *ความคิดทางสังคมและทฤษฎีทางสังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์.
- Kaung Thant. (2550). *Khint Thit Pone Pyin (เล่ม 1)*. Yangon: Kaung Thant Sapay.
- _____. (2551). *Khint Thit Pone Pyin (เล่ม 2)*. Yangon: Kaung Thant Sapay.
- _____. (2552). *Khint Thit Pone Pyin (เล่ม 3)*. Yangon: Kaung Thant Sapay.
- _____. (2553). *Khint Thit Pone Pyin (เล่ม 4)*. Yangon: Kaung Thant Sapay.
- _____. (2553). *Khint Thit Pone Pyin (เล่ม 5)*. Yangon: Kaung Thant Sapay.

การสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง*

BUILDING IMAGE OF A MEDIUM-SIZE PRIMARY SCHOOL UNDER ANG THONG
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE ACCORDING TO PARENTS' OPINIONS

พินิจ เสาววงศ์, สุชาดา นันทะไชย

Pinit Saowong, Suchada Nantachai

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University

Corresponding Author E-mail: Pinit.sao@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาความระดับความคิดเห็นผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับภาพลักษณ์โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง 2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นผู้ปกครอง จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ 3. เพื่อศึกษาลำดับความสำคัญการสร้างภาพลักษณ์โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 332 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ฐานนิยม

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความคิดเห็นผู้ปกครองเกี่ยวกับภาพลักษณ์โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นผู้ปกครองเกี่ยวกับภาพลักษณ์โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. การเรียงลำดับการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองให้ความสำคัญด้านบุคลากรมีอาชีพ อยู่ลำดับแรก รองลงมาด้านคุณภาพนักเรียนเท่ากับด้านการบริหารจัดการเป็นเลิศ ส่วนด้านบริการสังคมและชุมชน ไม่ปรากฏในลำดับความสำคัญ 1 ใน 10 ลำดับแรก

คำสำคัญ: การสร้างภาพลักษณ์; โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง; ตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง

Abstract

The objectives of this study were 1. to study the level of parents' opinions of students about the image of medium-sized primary schools under Ang Thong Primary Education Area Office, 2. to compare parents' opinions about the image of medium-sized primary schools classified by gender, age, education level, and occupation, 3. to study the priorities building the image of medium-sized primary schools according to the parents' opinions. This research is quantitative. The sample was comprised of 332 parents selected by multi-stage random sampling. The instrument was a 5-rating scale questionnaire with 0.941 reliability. Statistics used include frequency, percentage, average, standard deviation, mode, t-test, one-way ANOVA.

The results showed that 1. the level of parental opinion about the image of medium-sized primary schools was very agreeable. When considering each aspect, it was found that all 4 aspects were at a very agreeable level. By professional personnel, it had the highest average followed by management excellence in social and community services. In terms of student quality, the average was the lowest. 2. Comparing parents' opinions classified by gender, age, education level and occupation, it was statistically significant difference at the .05 level. 3. The order of image building of medium-sized primary schools found that parents put professional personnel first. Secondly, the quality of students equals the management excellence. Social services and community did not appear in 1 of the top 10 priorities.

Keywords: Building Image; Medium-Sized Primary School; Parents Opinions

บทนำ

การบริหารงานสถานศึกษาในปัจจุบันต้องพบกับความเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลกระทบต่อสถาบันการศึกษา เพราะโรงเรียนต้องอาศัยนักเรียนในการดำเนินกิจกรรม และมีอัตราการแข่งขันสูงด้วยสภาพทางเศรษฐกิจและทางสังคม การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการที่จะพัฒนานักเรียนให้เกิดองค์ความรู้และเกิดประสบการณ์ในการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ให้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ซึ่งปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้มีการยุบเลิกโรงเรียนขนาดเล็กในตามบริบทของพื้นที่ต่าง ๆ ที่อัตราการเรียนไม่ถึงเกณฑ์กำหนด ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่มีค่านิยมเลือกโรงเรียนที่มีชื่อเสียง มีความโดดเด่นด้านต่าง ๆ เพราะ โรงเรียนเหล่านี้เป็นที่ได้รับการยอมรับจากสังคมโดยทั่วไปเป็น

โรงเรียนที่มีการสอนมีคุณภาพ และมีภาพลักษณ์ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ผู้วิจัยได้เข้าร่วมสัมมนาศึกษาดูงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงที่โรงเรียนเทพศิรินทร์พุดสะระบุรี การบริหารจัดการสถานศึกษาเน้นการสร้างความร่วมมือ ยึดโรงเรียนและผู้เรียนเป็นฐานในการพัฒนาและส่งเสริมผู้เรียนมีคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมครูจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พัฒนาคุณภาพวิชาชีพเชิงรุก พัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การเปลี่ยนภาพลักษณ์ของโรงเรียนเทพศิรินทร์พุดสะระบุรี ส่งผลให้นักเรียนได้รับการคัดเลือกทุนการศึกษาและผลงานด้านต่าง ๆ คุณครูได้รับรางวัลระดับประเทศ ผู้ปกครองเชื่อมั่นและยอมรับภาพลักษณ์ของโรงเรียน

ดังนั้นภาพลักษณ์โรงเรียนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะสามารถทำให้โรงเรียนหรือหน่วยงานมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ เชื่อถือ ศรัทธา จากผู้ปกครอง ส่งผลทำให้องค์กร หน่วยงานนั้น ๆ มีความเจริญก้าวหน้า (สรารัตน์ มอดขำนาญ, 2555) ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่โรงเรียนสามารถสร้างขึ้นได้จากการรับรู้ภาพลักษณ์ของโรงเรียนที่เหมาะสม การมีภาพลักษณ์ไปในทิศทางที่ดีจะส่งผลให้โรงเรียนได้รับ ความเชื่อถือ ศรัทธา และยอมรับจากผู้ปกครอง (วิระวัฒน์ อุทัยรัตน์, 2553)

จากบริบทผู้ปกครองของนักเรียนในจังหวัดอ่างทองเป็นพื้นที่ชุมชนต่างจังหวัดขนาดเล็ก ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและทำงานโรงงาน จึงมีค่านิยมที่ต้องการส่งบุตรหลานไปโรงเรียนขนาดใหญ่ที่จัดการเรียนการสอนมีคุณภาพและสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้กับนักเรียน อีกทั้งปัจจุบันอัตราการเกิดของเด็กในจังหวัดอ่างทอง มีการลดลงอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลต่ออัตราการเข้าเรียนของนักเรียน นำไปสู่การลดขนาดเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กได้ การจัดการศึกษาจึงไม่สามารถสะท้อนคุณภาพได้ดีเท่าที่ควร โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง พยายามแก้ปัญหาค่านิยมและความสนใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนใกล้บ้านที่เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง จากสาเหตุดังกล่าวจะเห็นได้ว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางได้รับผลกระทบทั้งทางด้านจำนวนนักเรียนที่ลดลง งบประมาณ และอัตราค่าจ้างครู ดังนั้นการสร้างภาพลักษณ์โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาและคุณภาพวิชาการของนักเรียน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการสร้างภาพลักษณ์โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ตามแนวคิดในงานวิจัยของ คณพศ ศรีเสน และจิรวัฒน์ วรณโรจน์ (2564) โดยมีกรอบแนวคิดการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านคุณภาพนักเรียน 2. ด้านบุคลากรมีอาชีพ 3. ด้านการบริหารจัดการเป็นเลิศ 4. ด้านการบริการสังคมและชุมชน ทั้งนี้ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนเกี่ยวกับแนวทางการสร้างภาพลักษณ์โรงเรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความระดับคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ
3. เพื่อศึกษาลำดับความสำคัญการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ปีการศึกษา 2565 จำนวน 2,489 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 332 คน ซึ่งได้มาโดยการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น แบบสอบถาม เกี่ยวกับการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert Scale เกี่ยวกับภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางและการเรียงลำดับความสำคัญการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพนักเรียน 2) ด้านบุคลากรมีอาชีพ 3) ด้านบริหารจัดการเป็นเลิศ 4) ด้านบริการสังคมและชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ส่งหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง เพื่อขออนุญาตแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง
2. แจกแบบสอบถามให้กับผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ตามกลุ่มตัวอย่างเท่ากับจำนวนที่ได้กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างไปวิเคราะห์แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียงประกอบด้วยโดยใช้เกณฑ์การแปลค่าเฉลี่ยของ บุญชม ศรีสะอาด (2554) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุดกับภาพลักษณ์โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางดังกล่าว

คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง เห็นด้วยมากกับภาพลักษณ์โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางดังกล่าว

คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง เห็นด้วยปานกลางกับภาพลักษณ์โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางดังกล่าว

คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง เห็นด้วยน้อยกับภาพลักษณ์โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางดังกล่าว

คะแนนเฉลี่ย 0.00-1.49 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุดกับภาพลักษณ์โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางดังกล่าว

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ด้วยวิธีทางสถิติ ได้แก่ ค่าแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง ใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นภาพรวม รายด้านและรายข้อ

ส่วนที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง จำแนกตาม เพศ โดยใช้การทดสอบค่า t เมื่อจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่างรายคู่ใช้วิธีการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธี (Least Significant Difference : LSD)

ส่วนที่ 4 เรียงลำดับความสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง โดยใช้สถิติ ได้แก่ ฐานนิยม (Mode)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง โดยภาพรวม

ภาพลักษณ์โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านคุณภาพนักเรียน	4.35	0.49	เห็นด้วยมาก
2. ด้านบุคลากรมีอาชีพ	4.48	0.44	เห็นด้วยมาก
3. ด้านบริหารจัดการเป็นเลิศ	4.47	0.44	เห็นด้วยมาก
4. ด้านการบริการสังคมและชุมชน	4.36	0.56	เห็นด้วยมาก
รวม	4.41	0.44	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 1 พบว่าภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D.=0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก คือ ด้านบุคลากรมีอาชีพ ($\bar{X} = 4.48$, S.D.=0.44) รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการเป็นเลิศ ($\bar{X} = 4.47$, S.D.=0.44) ด้านการบริการสังคมและชุมชน ($\bar{X} = 4.36$, S.D.=0.56) และด้านคุณภาพนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในอันดับสุดท้าย ($\bar{X} = 4.35$, S.D.=0.49)

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง จำแนกตาม เพศ

ภาพลักษณ์ของโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดกลาง	เพศ				t	Sig.
	เพศชาย		เพศหญิง			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1.ด้านคุณภาพนักเรียน	4.55	0.35	4.34	0.49	2.187*	0.04
2.ด้านบุคลากรมีอาชีพ	4.32	0.40	4.48	0.44	-1.310	0.19
3.ด้านการบริหารจัดการเป็นเลิศ	4.43	0.27	4.47	0.45	-0.584	0.57
4.ด้านการบริการสังคมและชุมชน	4.41	0.28	4.36	0.57	0.639	0.53
รวมเฉลี่ย	4.43	0.27	4.41	0.45	0.203	0.84

จากตารางที่ 2 พบว่าผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง จำแนกตาม เพศ พบว่า ด้านคุณภาพนักเรียน

ผู้ปกครองเพศชายมีความคิดเห็นต่างจากเพศหญิง โดยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครอง จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดกลาง จำแนกตาม อายุ

ภาพลักษณ์ของ โรงเรียนประถมศึกษา ขนาดกลาง		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1.ด้านคุณภาพนักเรียน	ระหว่างกลุ่ม	39.523	3	13.174	112.582*	0.000
	ภายในกลุ่ม	38.383	328	0.117		
2.ด้านบุคลากรมีอาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	16.773	3	5.591	38.175*	0.000
	ภายในกลุ่ม	48.039	328	0.146		
3.ด้านการบริหารจัดการเป็นเลิศ	ระหว่างกลุ่ม	18.670	3	6.223	44.531*	0.000
	ภายในกลุ่ม	45.839	328	0.140		
4.ด้านการบริการสังคมและชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	31.156	3	10.385	45.948*	0.000
	ภายในกลุ่ม	74.136	328	0.226		
รวมเฉลี่ย	ระหว่างกลุ่ม	24.631	3	8.210	66.793*	0.000
	ภายในกลุ่ม	40.318	328	0.123		

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง จำแนกตาม อายุ ผู้ปกครองมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดกลาง จำแนกตาม ระดับการศึกษา

ภาพลักษณ์ของ โรงเรียนประถมศึกษา ขนาดกลาง		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1.ด้านคุณภาพนักเรียน	ระหว่างกลุ่ม	14.554	2	7.277	37.790*	0.000
	ภายในกลุ่ม	63.352	329	0.193		
2.ด้านบุคลากรมีอาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	11.185	2	5.592	34.308*	0.000
	ภายในกลุ่ม	53.627	329	0.163		
3.ด้านการบริหารจัดการเป็นเลิศ	ระหว่างกลุ่ม	11.609	2	5.804	36.098*	0.000
	ภายในกลุ่ม	52.900	329	0.161		
4.ด้านการบริการสังคมและชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	32.978	2	16.489	75.018*	0.000
	ภายในกลุ่ม	72.314	329	0.220		
รวมเฉลี่ย	ระหว่างกลุ่ม	16.530	2	8.265	56.159*	0.000
	ภายในกลุ่ม	48.419	329	0.147		

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง จำแนกตาม ระดับการศึกษา ผู้ปกครองมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดกลาง จำแนกตาม อาชีพ

ภาพลักษณ์ของ โรงเรียนประถมศึกษา ขนาดกลาง		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1.ด้านคุณภาพนักเรียน	ระหว่างกลุ่ม	26.400	5	5.280	33.418*	0.000
	ภายในกลุ่ม	51.506	326	0.158		
2.ด้านบุคลากรมืออาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	23.437	5	4.687	36.933*	0.000
	ภายในกลุ่ม	41.375	326	0.127		
3.ด้านการบริหารจัดการเป็นเลิศ	ระหว่างกลุ่ม	25.164	5	5.033	41.699*	0.000
	ภายในกลุ่ม	39.345	326	0.121		
4.ด้านการบริการสังคมและชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	27.365	5	5.473	22.895*	0.000
	ภายในกลุ่ม	77.928	326	0.239		
รวมเฉลี่ย	ระหว่างกลุ่ม	22.860	5	4.572	35.412*	0.000
	ภายในกลุ่ม	42.089	326	0.129		

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง จำแนกตาม อาชีพ ผู้ปกครองมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเรียงลำดับความสำคัญการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ตามความคิดเห็นของ ผู้ปกครอง ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงการเรียงลำดับการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง10ลำดับแรก

ข้อที่	การสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง	Mode	$\bar{X}$	S.D.	ลำดับที่
10	ท่านคิดว่าโรงเรียนมีคุณครูมีกระบวนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิด วิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์	1	1.05	0.62	1
15	ท่านคิดว่าโรงเรียนมีคุณครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน	2	2.11	1.47	2
2	ท่านคิดว่าโรงเรียนมีการส่งเสริมคุณภาพนักเรียนให้มีผลการทดสอบระดับชาติ (O-net, NT,RT) สูงขึ้น	3	2.99	0.08	3
9	ท่านคิดว่าโรงเรียนมีคุณครูมีวิธีการเรียนการสอนที่ทันสมัยหลากหลายเหมาะสม กับนักเรียน	4	4.06	0.77	4
20	ท่านคิดว่าโรงเรียนมีผู้อำนวยการโรงเรียนมีการแสดงวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ เป้าหมาย ในการพัฒนานักเรียนอย่างชัดเจนให้ผู้ปกครองทราบ	5	5.04	0.54	5
4	ท่านคิดว่าโรงเรียนมีส่งเสริมคุณภาพนักเรียนให้มีความสามารถสร้างชื่อเสียงและ ได้รับรางวัลการแข่งขันทักษะทางด้านวิชาการในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับประเทศ	6	6.01	0.16	6
8	ท่านคิดว่าโรงเรียนมีคุณครูมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางการเรียนของ นักเรียนให้ดีขึ้น	7	7.10	1.24	7
14	ท่านคิดว่าโรงเรียนมีคุณครูมีความเสียสละอุทิศตนในการปฏิบัติหน้าที่คำนึงถึง ผลประโยชน์นักเรียนเป็นหลัก	8	7.98	0.23	8
18	ท่านคิดว่าโรงเรียนมีคุณครูมีการแสวงหาความรู้ใหม่ๆอย่างสม่ำเสมอ	9	8.99	0.16	9

23	ท่านคิดว่าโรงเรียนมีอาคารสถานที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน	10	10.05	0.62	10
----	---	----	-------	------	----

จากตารางที่ 6 ผู้ปกครองตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ผู้ปกครองให้ความสำคัญด้านบุคลากรมีอาชีพอยู่ในลำดับแรก รองลงมาเป็นด้านคุณภาพนักเรียน เท่ากับด้านการบริหารจัดการเป็นเลิศส่วนด้านบริการสังคมและชุมชน ไม่ปรากฏในลำดับความสำคัญ 1 ใน 10 ลำดับแรก ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองให้ความสำคัญกับโรงเรียนที่มีครูมีอาชีพ โรงเรียนที่มีผู้บริหารมีอาชีพ และมั่นใจว่าเมื่อโรงเรียนมีคุณครู ผู้บริหาร ที่มีคุณภาพจะเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมคุณภาพนักเรียนอย่างเต็มที่ ส่วนด้านการบริการสังคมและชุมชน ผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญอยู่ใน 10 อันดับแรกในการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง จังหวัดอ่างทอง อาจเป็นเพราะว่าผู้ปกครองมีความคิดว่าการบริการสังคมและชุมชนไม่ได้ส่งผลโดยตรงกับนักเรียนจึงให้ความสำคัญน้อยกว่าประเด็นอื่น ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง พบว่าภาพรวมทั้ง 4 ด้าน ผู้ปกครองมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางมุ่งหวังให้บุตรหลานได้รับการศึกษาที่ดีที่สุดเพื่อมีทางเลือกในการประกอบอาชีพได้มากขึ้น

ด้านบุคลากรมีอาชีพ ผู้ปกครองเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นลำดับแรก ($\bar{X}=4.48$, S.D.=0.44) และจัดเป็นอันดับหนึ่งของการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ปกครองนักเรียนสนใจส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนที่มีคุณครู มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางการเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้น มีคุณครูที่ดูแลนักเรียนอย่างเท่าเทียมกัน มีวิธีการเรียนการสอนที่ใช้สื่อเทคโนโลยีหลากหลาย เป็นไปตามแนวคิดของ สัมฤทธิ์ จำนงค์ (2559) ที่ว่าภาพลักษณ์เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่จะทำให้องค์กรได้รับการสนับสนุนหรือเกิดความน่าเชื่อถือในกลุ่มประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ด้านการบริหารจัดการเป็นเลิศ ผู้ปกครองนักเรียนมีความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เป็นลำดับรองลงไปโดยมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกับลำดับแรก ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.44) ต่อภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการโรงเรียนที่บุตรหลานเรียนอยู่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการผู้ปกครองจะพิจารณาถึงวิสัยทัศน์ และนโยบายในการบริหารจัดการโรงเรียน สภาพแวดล้อมโรงเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน สามารถบริหารจัดการคุณครูในการปฏิบัติหน้าที่ตรงตามวิชาเอก สอดคล้องกับแนวคิดของ วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์ (2553) ที่กล่าวว่า ภาพลักษณ์ของโรงเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียน ภาพลักษณ์นั้นเกิดจากความรู้สึกนึกคิดของผู้ปกครองโดยภาพลักษณ์ของโรงเรียนสามารถสร้างขึ้นมาได้โดยใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสม และ

สอดคล้องกับแนวคิดของ Gregory & Wiechmann (1991) ภาพลักษณ์โรงเรียนเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการให้บริการแก่ผู้ปกครอง นักเรียน ได้รับการศึกษาเท่าเทียม

ด้านการบริการสังคมและชุมชน ผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง อยู่ในระดับเห็นด้วยมากเป็นลำดับที่ 3 ($\bar{X}=4.36, S.D.=0.56$) แสดงให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของผู้บริหารและครูที่สามารถบริการสังคมและชุมชน ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของด้านนี้ว่ามีผลต่อการที่จะเลือกโรงเรียนให้กับบุตรหลาน มิใช่แต่โรงเรียนคำนึงถึงการสร้างนักเรียนเก่ง แต่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนด้วย ดังงานวิจัยของสิทธิชัย มหะศิริ และสำเริง อ่อนสัมพันธ์ (2562) เรื่องภาพลักษณ์ของโรงเรียนพลอยจางูรจินดาตามทัศนะของผู้ปกครอง พบว่า ครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน เช่น การทำความสะอาดสถานที่สาธารณะ ผู้บริหาร ครูเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมต่างๆ การจัดแข่งขันกีฬาในชุมชน โรงเรียนจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

ด้านคุณภาพนักเรียนผู้ปกครองมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับสุดท้าย ($\bar{X}=4.35, S.D.=0.49$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจุบันผู้ปกครองนักเรียนเห็นว่าด้านนี้ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ได้แสดงให้เห็นให้ผู้ปกครองรับรู้กับประเด็นคุณภาพของนักเรียนอาจเป็นเพราะทางโรงเรียนดำเนินงานทางวิชาการอยู่ในระดับที่ผู้ปกครองพอใจทั้งผลทางการเรียน ผลการทดสอบระดับชาติสามารถสอบเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นตามที่เป้าหมาย มีผลงานด้านความสามารถในการแข่งขันทักษะวิชาการและกีฬา ตลอดจนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ดี ดังงานวิจัยของ นภัสสร พวงเกษ (2558) ที่ได้ทำการศึกษาภาพลักษณ์ของโรงเรียนอนุบาลตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียน ภาพลักษณ์ของโรงเรียนที่ดีคือ โรงเรียนควรพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ การจัดการและการบริหาร รวมถึงการปรับปรุงอาคารสถานที่ให้เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุด การสร้างจุดเด่นทางวิชาการ และการบริหารที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียนมีความรู้ดี มีความสามารถเต็มศักยภาพ ปรับปรุงหลักสูตรมีการวัดและประเมินผลที่ถูกต้องชัดเจนและเป็นระบบ จัดสรรบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างพื้นฐานที่ดีในการเรียนรู้ มีความสามารถพิเศษอย่างหลากหลาย

จากผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการสร้างภาพลักษณ์ ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่าผู้ปกครองที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทั้งความคิดเห็นของบุคคลที่ต่างกันทาง เพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพนั้น เกิดขึ้นจากการรับรู้ของแต่ละบุคคลต่อสิ่งต่างๆเกี่ยวกับข้อมูลของโรงเรียนหรือไม่ก็นั้นขึ้นอยู่กับ

การประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภาพิชญ์ ปังกระโทก (2559) ที่ได้ทำการศึกษาภาพลักษณ์ของโรงเรียนพลูตาหลวงวิทยา สังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า เปรียบเทียบภาพลักษณ์ของโรงเรียนพลูตาหลวงวิทยา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีจำแนกตามอาชีพ จำแนกตามรายได้เฉลี่ย/เดือน และจำแนกตามวุฒิทางการศึกษาของผู้ปกครองโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการเรียงลำดับการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง พบว่าการเรียงลำดับการสร้างภาพลักษณ์ที่ผู้ปกครองให้ความสำคัญใน 10 ลำดับแรก ผู้ปกครองให้ความสำคัญด้านบุคลากรมีอาชีพ เป็นลำดับแรก โดยมีประเด็นถึง 6 ประเด็น รองลงมาเป็นด้านคุณภาพนักเรียน ซึ่งผู้ปกครองให้ความสำคัญเป็นลำดับที่ 2 เท่ากับด้านการบริหารจัดการ เป็นเลิศ ส่วนด้านบริการสังคมและชุมชน ไม่ปรากฏในลำดับความสำคัญ 1 ใน 10 ลำดับแรก

การที่ผู้ปกครองให้ลำดับด้านบุคลากรมีอาชีพ เป็นลำดับแรก แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองคาดหวังว่าคุณภาพผู้เรียนจะเกิดขึ้นได้จากการที่มีคุณครูมีอาชีพ เมื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางในจังหวัดอ่างทอง ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนมีภาพลักษณ์ด้านคุณภาพผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับสุดท้าย เมื่อให้ผู้ปกครองเรียงลำดับการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ผู้ปกครองเห็นความสำคัญให้ลำดับแรกกับด้านบุคลากรมีอาชีพ

ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครอง ให้ความสำคัญกับโรงเรียนที่มีครูมีอาชีพและมั่นใจว่าเมื่อโรงเรียนมีคุณครู ผู้บริหาร ที่มีคุณภาพจะเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมคุณภาพนักเรียนอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ramadhan & Nurdiansyah (2565) ได้ทำการศึกษาการวิเคราะห์บทบาทของอาจารย์ใหญ่ในการสร้างภาพลักษณ์ของสถาบันและความเป็นมืออาชีพในการทำงานในสภาพแวดล้อมการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลักในการสร้างภาพลักษณ์ของสถาบันการศึกษาโดยการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรการจัดการกำลังคนบริการนักศึกษาการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและทรัพยากรการเรียนรู้วัฒนธรรมการเรียนรู้แรงจูงใจของครูและการมีปัจจัยภายใน เป็นแรงจูงใจสำหรับครูใหญ่ในการพัฒนาโรงเรียนที่เขาเป็นผู้นำ

ส่วนด้านการบริการสังคมและชุมชน ผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญอยู่ใน 10 อันดับแรกในการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง จังหวัดอ่างทอง อาจเป็นเพราะว่าผู้ปกครองมีความคิดว่าไม่ได้ส่งผลโดยตรงกับนักเรียนจึงให้ความสำคัญในประเด็นน้อยกว่าประเด็นอื่น

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง จังหวัดอ่างทอง

แสดงลำดับความสำคัญการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง พบว่า ผู้ปกครองให้ความสำคัญ ด้านบุคลากรมืออาชีพเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ด้านคุณภาพนักเรียน ด้านการบริหารจัดการเป็นเลิศ และ ด้านการบริการสังคมและชุมชน เป็นลำดับสุดท้าย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยที่ต้องการศึกษาและเปรียบเทียบความระดับความคิดเห็นผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับภาพลักษณ์โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง รวมทั้งศึกษาลำดับความสำคัญการสร้างภาพลักษณ์โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ผลการวิจัยพบว่าผู้ปกครองมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากโดยด้านบุคลากรมืออาชีพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านคุณภาพนักเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นผู้ปกครองเกี่ยวกับภาพลักษณ์โรงเรียนจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และลำดับความสำคัญการสร้างภาพลักษณ์โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางพบว่า ผู้ปกครองให้ความสำคัญ ด้านบุคลากรมืออาชีพ อยู่ลำดับแรก รองลงมาด้านคุณภาพนักเรียนเท่ากับด้านการบริหารจัดการเป็นเลิศ ส่วนด้านบริการสังคมและชุมชน ไม่ปรากฏในลำดับความสำคัญ 1 ใน 10 ลำดับแรก ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะปฏิบัติการ

1. จากผลการวิจัยพบว่า ภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ด้านคุณภาพนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเป็นอันดับสุดท้าย ดังนั้นโรงเรียนควรมีการส่งเสริมด้านการเรียนรู้แบบ "Social Emotional Learning" ที่มุ่งเน้นนักเรียนเข้าใจตนเองและสร้างวินัยในตนเอง นำไปสู่การมีความสัมพันธ์เชิงบวกในสังคม ยกระดับระบบช่วยเหลือนักเรียนใช้วิจัยเป็นฐาน

2. จากผลการวิจัยพบว่า ภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ด้านบุคลากรมีอาชีพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ควรมีการจัดกิจกรรมให้คุณครูร่วมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้บริหารร่วมกับครูสร้างเป้าหมายตัวชี้วัดความสำเร็จของโรงเรียน KPI โดยให้คุณครูกำหนดแนวทางการพัฒนาตนเองโดยใช้ OKRs เป็นตัวประเมินการพัฒนากำหนดให้สอดคล้องกับ KPI

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษการสร้างภาพลักษณ์โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง เกี่ยวกับการประเมินภาพลักษณ์ความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ (PNI) เพื่อจะได้ทั้งความต้องการจำเป็นอย่างเร่งด่วน สาเหตุ และแนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียน

2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษากับครูที่เป็นบุคคลภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้ปกครองและครูเกี่ยวกับการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง เพื่อสะท้อนภาพลักษณ์จากภายในและภายนอก

3. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง โดยแยกศึกษาแต่ละโรงเรียนเพื่อจะได้ทราบข้อมูลแต่ละโรงเรียนและนำไปพัฒนาได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- คณพศ ศรีเสน และจิรวัฒน์ วรณโรจน์. (2564). ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมภาพลักษณ์ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาลงกรณ*, 8(3), 237-247.
- นภัสสร พวงเกษ (2558). *ภาพลักษณ์ของโรงเรียนอนุบาลตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียน (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา)*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่9). กรุงเทพฯ: สุริยวิทยาสาน.
- วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์. (2553). *ภาพลักษณ์ของโรงเรียน*. สืบค้น 18 สิงหาคม 2565, จาก http://prodang.blogspot.com/2010/01/blog-post_6679.html

- ศุภาพิชญ์ ปังกระโทก. (2559). ภาพลักษณ์ของโรงเรียนพลูตาหลวงวิทยา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สรารัตน์ มอดขำนาญ. (2555). ภาพลักษณ์องค์กร. สืบค้น 4 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/429640>
- สัมฤทธิ์ จำนงค์. (2559). ภาพลักษณ์องค์กรและนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้ใช้บริการไปรษณีย์ด่วนพิเศษในประเทศในเขตกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจค้าปลีก). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สิทธิชัย มหะศิริ และสำเริง อ่อนสัมพันธ์. (2562). ภาพลักษณ์ของโรงเรียนพลอยจตุรจินดา ตามทัศนะของผู้ปกครอง. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(2), 233-244.
- Gregory, J. R., & Wiechmann, J. G. (1991). *Marketing corporate image*. Chicago: NTC.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. In *Reading in Fishbein, (Ed.), Attitude Theory and Measurement*. New York: Wiley & Son.
- Ramadhan, A. R., & Nurdiansyah, N. (2565). Analysis of the Principal's Role in Building Institutional Image and Work Professionalism in the Junior High School. *Education Environment*, 6, 6-10.

การพัฒนารูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3*

THE DEVELOPMENT OF THE SUPERVISION MODEL FOR ENHANCING THE
EDUCATIONAL QUALITY IN PRIMARY LEVEL UNDER THE SISAKET PRIMARY
EDUCATION SERVICE AREA 3

ประจักษ์ ทองเลิศ

Prajak Thongleart

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

The Sisaket Primary Education Service Area 3

Corresponding Author E-mail: somchaimalison@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษารูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา 2. เพื่อสร้างรูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา 3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบในการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา และ 4. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 551 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ กระบวนการระดมความคิดเห็น การสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การศึกษารูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่า มีองค์ประกอบ 6 ด้าน 2. รูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา มีองค์ประกอบ 2 ส่วน 3. ผลการใช้รูปแบบในการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา อยู่ในระดับปฏิบัติการมาก 4. ประสิทธิภาพรูปแบบ ประเมินโดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการโรงเรียน ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์ พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ของรูปแบบ และประโยชน์ของรูปแบบอยู่ในระดับมากทั้งหมด

คำสำคัญ: รูปแบบการนิเทศ; คุณภาพการศึกษา; การนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1. to study a supervision model for enhancing the educational quality at the primary level under SPESA 3, 2. to build a supervision model for enhancing the educational quality at the primary level under SPESA 3, 3. To study the use of the supervision model for enhancing the educational quality at the primary level under SPESA 3 in the 2019-2021 academic year, and 4. to study the effectiveness of a supervision model for enhancing the educational quality at the primary level under SPESA 3. It was mixed research. There were 2,079 populations that consisted of school 198 administrators and 1,881 teachers. The sampling groups, selected by means of a purposive sampling technique and the informants were 551 persons. The research instruments used in this research consisted of a qualitative analysis by using a brainstorming process, a focused-group and a interviewing technique and a qualitative analysis by using a questionnaire form. The obtained data were analyzed with the use of means, frequency, percentage, and standard deviation.

The findings were as follows: 1. A study of the supervision model for enhancing educational quality at the primary level under SPESA3 consisted of 6 components. 2. The model of the supervision for enhancing the educational quality in primary level under SPESA 3 consisted of two components. 3. The use effect of the supervision model for improving educational quality in the 2019-2021 academic years was at the higher level. 4. The effective study of the supervision model for enhancing the educational quality under SPESA 3 combined the effectiveness and assessment of the model by school administrators, academic teachers, teachers, and educational supervisors. It revealed that the appropriateness, possibility, and usage of the model were at overall good levels.

Keywords: A model of supervision; educational quality; a model of supervision for enhancing educational quality

บทนำ

การนิเทศการศึกษา เป็นงานที่มีความสำคัญงานหนึ่ง ของการจัดและบริหารสถานศึกษา การนิเทศจึงเป็น กระบวนการของการศึกษาที่มุ่งจะส่งเสริมให้การสนับสนุน และพัฒนา มาตรฐานของการศึกษา โดยเฉพาะผู้นิเทศต้องการความรู้ ประสบการณ์ และ ทักษะต่าง ๆ ใน การนิเทศ ต้องได้รับการสนับสนุน ขวัญและกำลังใจ ความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

กับการศึกษา และเป็นภารกิจที่สำคัญ ประการหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารก็คือ การนิเทศ โดยเฉพาะการนิเทศภายใน โรงเรียน เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะช่วยแก้ไขปรับปรุงสิ่งที่บกพร่องด้าน วิชาการให้มีการพัฒนา และส่งเสริมให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับคุณครูและนักเรียน จึงย่อมทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ได้ดีกว่าบุคลากรภายนอก (กุลกาญจน์ สุวรรณรักษ์, 2562) การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการแนะนำช่วยเหลือครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยสามารถใช้นวัตกรรมทางการศึกษามาเป็นตัวช่วยในกระบวนการเรียนการสอนให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งระบบการนิเทศจะเป็นตัวช่วยในการบอกถึงประโยชน์ต่าง ๆ ของระบบการศึกษาได้อย่างเป็นขั้นตอน (กิตติศักดิ์ อังคนาวิน และอภิสรณ์ ภาชนะวรรณ, 2561) เพราะระบบการนิเทศนั้นอยู่บนหลักการของประชาธิปไตย ได้แก่ การเคารพซึ่งกันและกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ กระบวนการทำงานและดำเนินกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้นิเทศ ผู้บริหารและบุคลากรภายในโรงเรียนในการแนะนำช่วยเหลือ มีขวัญกำลังใจ ส่งเสริมเกี่ยวกับการเรียนการสอนและพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปตามมาตรฐานของโรงเรียน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับของผู้รับประโยชน์จากโรงเรียนทุกฝ่ายตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ อัญชลี ธรรมะวิสิฏฐ (2552) ได้สรุปว่า การนิเทศศึกษาอาจแบ่งออกตามวิธีปฏิบัติงาน เป็น 4 ประเภท 1. การนิเทศเพื่อการแก้ไข (Correction) เป็นการนิเทศที่เกิดจากการพบ ข้อผิดพลาดและบกพร่องก็ให้หาทางช่วยแก้ไขโดยวิธีการต่าง ๆ 2. การนิเทศเพื่อป้องกัน (Preventive) เป็นการนิเทศที่พยายามหาวิธีการต่าง ๆ มาจัดดำเนินงานเพื่อป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น 3. การนิเทศเพื่อก่อ (Construction) เป็นการนิเทศที่เกิดจากความพยายามที่จะกระทำในทางที่เหมาะสมเพื่อความเจริญเติบโตในอนาคต เช่น การใช้ระเบียบวิธีสอนที่ดีเป็น ประจำช่วยให้กำลังใจช่วยกระตุ้นให้ครูทำงานด้วยความกระตือรือร้น 4. การนิเทศเพื่อการสร้างสรรค์ (Creation) เป็นการนิเทศที่พยายามจะคิดสร้างสรรค์ ในสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดมีขึ้นในโรงเรียน การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษาซึ่งประกอบด้วยกระบวนการเรียนการสอน กระบวนการนิเทศ การศึกษา กระบวนการบริหารจัดการ ดังคำกล่าวที่ว่า การจัดการที่ดีเป็นกุญแจนำไปสู่ความสำเร็จขององค์การการนิเทศการศึกษาที่ดีนำไปสู่การจัดการที่ดี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการนิเทศการศึกษามีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา กันยา เจริญถ้อย (2553) ได้สรุปแนวทางการนิเทศภายในโดยใช้การสอนงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมการนิเทศ 2) ขั้นการปฏิบัติให้ดู (Presentation) 3) ขั้นปฏิบัติการนิเทศ (Practice) 4) ขั้นการทดสอบ และติดตามผลการนิเทศ (Test follow up)

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จึงได้ศึกษาและพัฒนารูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ระหว่างปีการศึกษา 2562-2564 แบ่งเป็น 3 ระยะตามปีการศึกษา ด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการผู้เรียน พัฒนาการปฏิบัติงานของครู พัฒนาการมีส่วนร่วมในการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา และการนิเทศในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งเป็นต้นสังกัด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3
2. เพื่อสร้างรูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบในการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ปีการศึกษา 2562-2564
4. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ศึกษา พัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษา ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โรงเรียนกลุ่มโรงเรียนคู่ดู อำเภอบางแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำนวน 12 โรงเรียน ๆ ละ 2 คน รวม 24 คน โดยการนิเทศการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบห้องเรียนละ 2 ครั้ง/สัปดาห์ ตลอดปีการศึกษา 2562 เมื่อสิ้นสุดปีการศึกษาสรุปผลการนิเทศระดับโรงเรียน

ระยะที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ทดลองใช้รูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โรงเรียนของอำเภอบึงพระประกอบด้วย กลุ่มโรงเรียนไพรบึง กลุ่มโรงเรียนลำโรงพลัน กลุ่มโรงเรียนดินแดงโนนปูน กลุ่มโรงเรียนปราสาทเขาสุขสวัสดิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรี

สะเกษ เขต 3 จำนวน 37 โรงเรียน ๆ ละ 2 คน รวม 74 คน โดยการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบห้องเรียนละ 2 ครั้ง/สัปดาห์ ตลอดปีการศึกษา 2563 เมื่อสิ้นสุดปีการศึกษาสรุปผลการนิเทศ

ระยะที่ 3 ปีการศึกษา 2564 ขยายผลการใช้รูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษา ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โรงเรียนในสังกัด จำนวน 198 โรงเรียน ๆ ละ 2 คน รวม 396 คน โดยการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการนิเทศ นิเทศห้องเรียนละ 2 ครั้ง/สัปดาห์ ตลอดปีการศึกษา 2564 เมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา สรุปผลการนิเทศ

การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้การเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นประเมินประสิทธิภาพรูปแบบ ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ของรูปแบบในการนิเทศ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กระบวนการระดมความคิดเห็น การสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ และเลือกใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติการหาคุณภาพเครื่องมือดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษารูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษา ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ปีการศึกษา 2561 ผลการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำนวน 198 โรงเรียน โดยการระดมความคิดเห็นจากบุคลากรในโรงเรียนเพื่อสรุปตอบในแบบสอบถาม พบว่า รูปแบบการนิเทศควรมีองค์ประกอบ 6 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนการนิเทศ 2) ด้านผู้นิเทศและบทบาทผู้รับการนิเทศ 3) ด้านเทคนิควิชาการนิเทศ 4) ด้านสื่อ/เครื่องมือการนิเทศ 5) ด้านการสร้างเครือข่าย 6) ด้านมนุษยสัมพันธ์

2. สร้างรูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ปีการศึกษา 2562

2.1 นำผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อยกร่างองค์ประกอบรูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยครูวิชาการโรงเรียนและผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนกู่ดู่ อำเภอปรางค์กู่ ที่ผู้วิจัยเป็นศึกษานิเทศก์ประจำกลุ่ม จำนวน 12 โรงเรียน ๆ ละ 2 คน โดยใช้วิธีประชุมระดมความคิด ได้รูปแบบประกอบด้วย 1) คู่มือการนิเทศยกระดับคุณภาพ

ภาคการศึกษาระดับประถมศึกษา 2) เครื่องมือและเงื่อนไขการใช้รูปแบบนิเทศศึกษาระดับคุณภาพ การศึกษาระดับประถมศึกษา

2.2 ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศศึกษาระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประเมินองค์ประกอบร่างรูปแบบโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่า การพัฒนารูปแบบการนิเทศศึกษาระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา ผลการพิจารณาอยู่ในระดับใช้ได้ เมื่อพิจารณาเป็นรายหัวข้อจากจำนวน 4 ข้อ พบว่า ข้อที่มีคะแนนรวมมากที่สุด จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1.2 องค์ประกอบ ข้อที่มีคะแนนร่นน้อยที่สุด คือ ข้อ 1.4 เงื่อนไขในความสำเร็จของการใช้รูปแบบการนิเทศศึกษาระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

2.3 ผลการตรวจสอบรูปแบบด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประเมินองค์ประกอบร่างรูปแบบการนิเทศศึกษาระดับคุณภาพการศึกษา ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยการตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์ของรูปแบบด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า การตรวจสอบรูปแบบความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประเมินองค์ประกอบรูปแบบการนิเทศศึกษาระดับคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ผลการพิจารณาอยู่ในระดับใช้ได้

3. ผลทดลองและศึกษาการใช้รูปแบบการนิเทศศึกษาระดับคุณภาพการศึกษา ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ปีการศึกษา 2562-2564

ผู้วิจัยได้นำผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศศึกษาระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ซึ่งผู้วิจัยได้ทดลองใช้ 2 ระยะ ระยะที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ระยะที่ 2 ปีการศึกษา 2563 และใช้จริงเต็มพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 การทดลองใช้ระยะที่ 1,2 เพื่อปรับปรุงเครื่องมือ ตลอดจนเป็นการพัฒนารูปแบบเพื่อนำไปใช้จริง เต็มพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 เป็นระยะที่ 3 มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ระยะที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ทดลองใช้รูปแบบการนิเทศศึกษาระดับคุณภาพการศึกษา ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โรงเรียนกลุ่มโรงเรียนภูตู อำเภอปรังคัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำนวน 12 โรงเรียน ๆ ละ 2 คน รวม 24 คน โดยการนิเทศการจัดการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบห้องเรียนละ 2 ครั้ง/สัปดาห์ ตลอดปีการศึกษา 2562 เมื่อสิ้นสุดปี

การศึกษาสรุปผลการนิเทศระดับโรงเรียน ผลการทดลอง พบว่า รูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนกู่ตู ปีการศึกษา 2562 ส่วนใหญ่อยู่ระดับมาก มีระดับมากที่สุด จำนวน 1 ข้อ คือ ผู้รับการนิเทศมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและยอมรับการนิเทศ

ผลการประชุมระดมความคิดเพื่อปรับปรุงรูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 กลุ่มโรงเรียนกู่ตู ปีการศึกษา 2562 ดังนี้

1. ปรับเอกสารคู่มือการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ด้านเนื้อหา
2. ปรับรายการนิเทศที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด
3. ให้สถานศึกษาจัดทำตารางที่การนิเทศภายในและแต่งตั้งคำสั่งการนิเทศ
4. สร้างเครื่องมือสรุปผลการนิเทศสำหรับให้โรงเรียนเพื่อนำไปใช้ในการนิเทศเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนกู่ตู เปรียบเทียบกับปีการศึกษา 2561

ผลการทดลอง พบว่า เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนกู่ตูเปรียบเทียบกับปีการศึกษา 2561 กับปีการศึกษา 2562 กลุ่มจากการใช้รูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษาทุกระดับชั้นมีนักเรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปเพิ่มขึ้นทุกระดับชั้น เมื่อเปรียบเทียบผลต่างของแต่ละชั้น พบว่า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากที่สุด (+13.62)

3.2 ระยะที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ทดลองใช้รูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษา ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โรงเรียนของอำเภอไพรบึงประกอบด้วย กลุ่มโรงเรียนไพรบึง กลุ่มโรงเรียนสำโรงพลัน กลุ่มโรงเรียนดินแดงโนนปูน กลุ่มโรงเรียนปราสาทเยอสุขสวัสดิ์ จำนวน 37 โรงเรียน ๆ ละ 2 คน รวม 74 คน โดยการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบห้องเรียนละ 2 ครั้ง/สัปดาห์ ตลอดปีการศึกษา 2563 เมื่อสิ้นสุดปีการศึกษาสรุปผลการนิเทศพบว่า รูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา โรงเรียนในพื้นที่อำเภอไพรบึง ปีการศึกษา 2563 ส่วนใหญ่อยู่ระดับมาก มีระดับมากที่สุด จำนวน 2 ข้อ คือ ผู้รับการนิเทศมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและยอมรับการนิเทศ และกิจกรรมการนิเทศครอบคลุมกระบวนการนิเทศในระดับห้องเรียน

ผลการประชุมระดมความคิดปรับปรุงรูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา โรงเรียนในพื้นที่อำเภอไพรบึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ดังนี้

1. ควรกำหนดช่วงเวลาของการนิเทศตามกรอบภารกิจงานของโรงเรียน
2. ให้ผู้รับการนิเทศมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวคิด วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนพัฒนาผู้นิเทศให้มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการนิเทศ

3. ผลการทดลอง พบว่า เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนอำเภอไพรบึงเปรียบเทียบกับปีการศึกษา 2562 กับปีการศึกษา 2563 จากการใช้รูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษาทุกระดับชั้นมีนักเรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปเพิ่มขึ้นทุกระดับชั้น เมื่อเปรียบเทียบผลต่างของแต่ละชั้น พบว่า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากที่สุด (+22.84)

3.3 ระยะที่ 3 ปีการศึกษา 2564 ขยายผลการใช้รูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษา ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โรงเรียนในสังกัด จำนวน 198 โรงเรียน ๆ ละ 2 คน รวม 396 คน โดยการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการนิเทศ นิเทศห้องเรียนละ 2 ครั้ง/สัปดาห์ ตลอดปีการศึกษา 2564 เมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา สรุปผลการนิเทศ พบว่า รูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ปีการศึกษา 2564 ส่วนใหญ่อยู่ระดับมาก มีระดับมากที่สุด จำนวน 5 ข้อ คือ ผู้รับการนิเทศมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและยอมรับการนิเทศ กิจกรรมการนิเทศครอบคลุมกระบวนการนิเทศในระดับห้องเรียน การแจ้งผลการนิเทศ/สะท้อนผลการนิเทศ, ผู้บริหารสถานศึกษา/ผู้นิเทศ/ผู้รับการนิเทศมีส่วนร่วมในการนิเทศฯ และคู่มือการนิเทศและเครื่องมือการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาประถมศึกษา ผลการประชุม รูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา โรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ดังนี้

1. เป็นรูปแบบการนิเทศที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
2. พัฒนาผู้นิเทศให้มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการนิเทศการศึกษา
3. เสริมสร้างขวัญกำลังใจผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
4. ระดับเขตพื้นที่การศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีการนิเทศอย่างต่อเนื่องและสรุปผลการนิเทศต่อหน่วยงานต้นสังกัด

ผลการขยายผลการใช้รูปแบบการนิเทศ พบว่า เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนอำเภอไพรบึง เปรียบเทียบกับปีการศึกษา 2563 กับปีการศึกษา 2564 จากการใช้รูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษาทุกระดับชั้นมีนักเรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปเพิ่มขึ้นทุกระดับชั้น เมื่อเปรียบเทียบผลต่างแต่ละชั้น พบว่า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเฉลี่ยเพิ่มมากที่สุด (+22.85)

4. ผลการศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

พบว่า ประสิทธิภาพรูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความเหมาะสมโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจากจำนวน 9 ข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1.3 ขั้นตอนการนิเทศยกระดับคุณภาพ การศึกษาประถมศึกษา, 1.4 เจือ้นไขในความเข้าใจของการใช้รูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพ การศึกษาระดับประถมศึกษา, 2.1 คำชี้แจงในการใช้แบบนิเทศฯ, 2.2 ขั้นตอนของการ ดำเนินการนิเทศ, 2.3 เทคนิค/วิธีการนิเทศ และ 2.5 ผู้รับการนิเทศมีส่วนร่วมในการแสดงความคิด เห็น/สนทนา/ซักถาม เมื่อจำแนกความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56) พิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ ข้อ 2.5 ผู้รับการนิเทศมี ส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น/สนทนา/ซักถาม เมื่อจำแนกประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1.2 องค์ประกอบของรูปแบบ และ 2.5 ผู้รับการนิเทศมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น/ สนทนา/ซักถาม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษารูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่า 1) ด้านการวางแผนการนิเทศ ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของ การนิเทศภายในโรงเรียนจัดทำปฏิทินการนิเทศมีแผนกำกับกับการนิเทศใช้แผนการนิเทศเป็น เครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา กำหนดบุคลากรและบทบาทการนิเทศภายในโรงเรียน อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับวรรณพร สุขอนันต์ (2550) ได้ให้ความหมายว่า ความร่วมมือกัน ของผู้บริหาร และครูผู้สอนในสถานศึกษาในการพัฒนาวิชาการของสถานศึกษาให้เป็นไปตาม มาตรฐานการศึกษา โดยการ ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือครู หรือบุคลากร ให้รู้จักปรับปรุง วิธีการสอนและเนื้อหาการสอนตลอดจนปรับปรุงการประเมินผลการสอนให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ ทำให้ครูผู้รับการนิเทศมีความ พึงพอใจ และมีกำลังใจที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ให้สูงขึ้นและรักษามาตรฐานไว้ 2) ด้านผู้นิเทศและบทบาทผู้นิเทศผู้นิเทศภายในโรงเรียนได้แก่ ผู้บริหาร ครูวิชาการต้องกำหนดบทบาทผู้นิเทศอย่างชัดเจนในการช่วยเหลือเป็นที่ยอมรับในเชิง วิชาการ หรืออาจเป็น วิทยากรภายนอก ผู้นิเทศต้องสนับสนุนกิจกรรมหลังการนิเทศทุกครั้ง ผู้รับการนิเทศต้องยอมรับการนิเทศเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ Harris (1985) ได้แบ่งแนวคิดการนิเทศภายในสถานศึกษาโดยยึดลักษณะเด่น ของการนิเทศสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1. การนิเทศที่เน้นการให้คำแนะนำ (Tractive Supervision) เป็นการนิเทศที่ผู้นิเทศ เป็นผู้ให้ข้อเสนอแนะ 2. การนิเทศที่เน้นการให้

เกิดการไหวตัว (Dynamic Supervision) เป็นการนิเทศ ที่ผู้นิเทศกระตุ้นเร่งเร้าส่งเสริมให้ครูเกิดความคิดและนำความคิดนั้นไปปฏิบัติ ครูได้ใช้ความรู้ สติปัญญา และประสบการณ์มาช่วยในการปรับปรุงการสอน 6) ด้านมนุษยสัมพันธ์ บรรยากาศการนิเทศต้องเป็นกันเอง สร้างความเข้าใจอันดีต่อการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ สอดคล้องเกรียงศักดิ์ สังข์ชัย (2559) ได้สรุปทักษะที่สำคัญของการนิเทศภายในไว้ ได้แก่ 1) ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skill) ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในเรื่อง เทคนิคและวิธีการนิเทศที่จะให้ผลดีที่สุด ตลอดจนการสามารถเลือกใช้เครื่องมือในการดำเนินการ 2) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skill) ได้แก่ ความสามารถในการทำงานกับคนอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี เพราะการนิเทศภายในเป็นงานที่จะต้องกระทำกับบุคคลอื่น 3) ทักษะด้านคตินิยม (Conceptual Skill) ได้แก่ ความสามารถในการเข้าใจความสำคัญในหน่วยงานของตนเอง เข้าใจระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับประเทศ ตลอดจนเข้าใจขอบข่ายและกลไกในการปฏิบัติงาน 4) ด้านการประเมินผลการนิเทศ/รายงานผลการนิเทศ ให้ผู้รับการนิเทศสะท้อนผลการนิเทศ ให้เป็นการประเมินผลเชิงสร้างสรรค์และพัฒนางานต้องครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะความสามารถและคุณธรรม จริยธรรม ผู้นิเทศจะต้องแจ้งผลการนิเทศให้ผู้รับการนิเทศทราบทุกคน และควรมีการประเมินผลการนิเทศอย่างสม่ำเสมอ แล้วนำผลการนิเทศแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องทราบและนำผลการนิเทศมาสรุป ปรับปรุงวิธีการนิเทศเพื่อวางแผนพัฒนาครั้งต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับรัตนาน นครเทพ (2552) กล่าวว่า การนิเทศภายใน หมายถึง กระบวนการบริหารทางวิชาการอย่างสร้างสรรค์ อาศัยการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องของคณะครูและผู้บริหารโรงเรียนโดยอาศัยหลักธรรมาภิบาล ความเป็นกัลยาณมิตร ความมีน้ำใจ ร่วมทุกข์ร่วมสุข การช่วยเหลือเกื้อกูล การแนะแนวทางที่ถูกต้อง การยอมรับนับถือซึ่งกันและกันการนิเทศเป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ในการกระตุ้นให้ครูมีความเจริญเติบโตและมีความเข้มแข็งในการจัดการเรียนการสอนโดยผู้บริหารและครูในโรงเรียนร่วมมือกัน โดยใช้เทคนิควิธีและกิจกรรมการนิเทศ เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล มีความสามารถในการปฏิบัติงานและการควบคุมตรวจสอบให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะ มีการประสานสัมพันธ์และเสริมสร้างขวัญกำลังใจ โดยมีเป้าหมายร่วมกัน คือ คุณภาพการจัดการศึกษาของนักเรียนดีขึ้นกว่าเดิม

2. สร้างรูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ได้รูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษาซึ่งรูปแบบที่สร้างมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ศึกษารูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับ ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา ขั้นที่ 3 ทดลองและศึกษาการใช้รูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา ขั้นที่ 4 ศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษาเอกสารประกอบรูปแบบการนิเทศ ประกอบด้วย 1) คู่มือการนิเทศยกระดับ

คุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา 2) เครื่องมือและเงื่อนไขการใช้รูปแบบนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา สามารถนำไปประกอบในการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา วิรัตน์ แก้วสุด (2561) ได้สรุปผลรูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้น มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการนิเทศ และ 5) การวัดผลประเมินผล กระบวนการนิเทศ มี 5 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนการนิเทศ 2) การเตรียมการนิเทศ 2) การปฏิบัติการนิเทศ และ 4) การวัดประเมินผล การนิเทศ และ 5) การรายงานผลการนิเทศ และสอดคล้องกับ คุณ วงศ์อนันต์ (2553) ได้สรุปการตรวจสอบรูปแบบไว้ว่า เป็นการดำเนินการเพื่อตรวจสอบว่ารูปแบบ มีหลักการแนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสมหรือไม่ มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเหมาะสมหรือไม่ มีกระบวนการในการดำเนินการของรูปแบบเหมาะสมหรือไม่ และมีความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้หรือไม่ โดยแบ่งการตรวจสอบรูปแบบที่สำคัญ ได้เป็น 3 ลักษณะด้วยกัน คือ 1) การตรวจสอบโดยการพิสูจน์ หรือตรวจสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งมักจะใช้ในการทดสอบรูปแบบทางด้านวิทยาศาสตร์และทางคณิตศาสตร์ 2) ตรวจสอบโดยวิธีการทางสถิติ หรือการประเมิน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะใช้ได้กับรูปแบบทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ 3) ตรวจสอบโดยการทดลองใช้รูปแบบซึ่งในการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้การตรวจสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้กับสภาพจริงแล้วนำมาปรับปรุงสร้างเป็นรูปแบบฉบับสมบูรณ์ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุรัชย์ ไวยวรรณจิตร (2552) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาสาเหตุที่ทำให้คะแนน O-NET ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่ำ : กรณีศึกษาโรงเรียนสุขสวัสดิ์วิทยา ผลจากการวิจัยพบว่า สาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อคะแนน O-NET ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่ำ ประกอบด้วยปัจจัยในหลาย ๆ ด้านกล่าวคือ 1) ผู้บริหารโรงเรียนขาดทักษะและความเข้าใจในการจัดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ 2) ครูผู้สอนไม่มีความชำนาญเฉพาะด้านการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาที่รับผิดชอบ 3) ขาดครูแนะแนวที่มีความชำนาญเฉพาะด้านส่งผลให้การรับรู้ข่าวสารข้อมูลที่ต้องการในการสอบคัดเลือกและทดสอบวัดความสามารถของนักเรียนเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง 4) หลักสูตรที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นพหุวัฒนธรรมของพื้นที่และไม่สอดคล้องกับหลักสูตรเนื้อหาของการออกสอบของการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ 5) ขาดสื่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตลอดจนสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนที่มองในแง่ของบรรยากาศเชิงพื้นที่บั่นทอนความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้อย่างที่ควรจะเป็น 6) นักเรียนขาดแรงจูงใจในเป้าหมายของการเรียนและการทดสอบ 7) ผู้ปกครองขาดความตระหนักและส่งเสริมต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน 8) ขีดความจำกัดของนักเรียนในโอกาสที่จะได้รับจากส่วนกลางในโครงการเสริมสร้างองค์ความรู้ของนักเรียนในพื้นที่

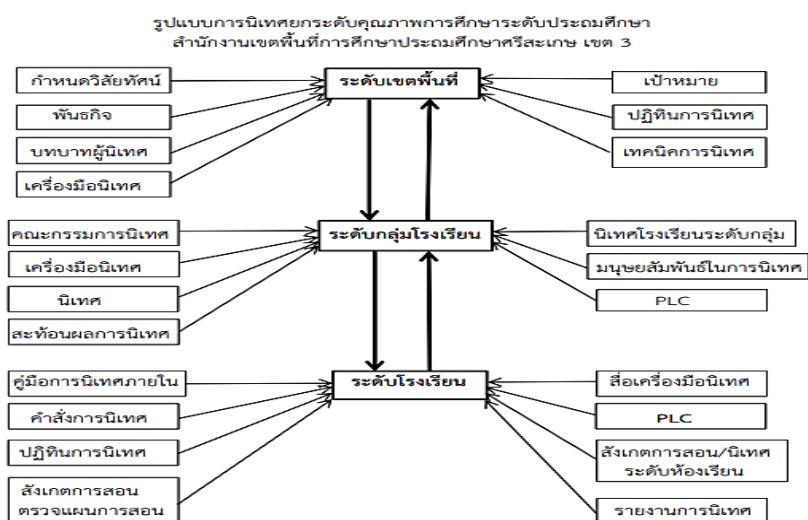
3. ผลการทดลองและศึกษาการใช้รูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ผลการวิจัยจากการทดลองใช้คู่มือการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา การใช้เครื่องมือและเงื่อนไขการใช้รูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา โดยการนิเทศการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบห้องเรียนละ 2 ครั้ง/สัปดาห์ ครูใช้เอกสารประกอบรูปแบบการนิเทศยกระดับผลคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา อยู่ในระดับปฏิบัติการมาก ผลการประชุมระดมความคิดปรับปรุงรูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่า ควรกำหนดช่วงเวลาของการนิเทศตามรอบภารกิจงานของโรงเรียน ให้ผู้รับการนิเทศมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวคิด วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน พัฒนาผู้นิเทศให้มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการนิเทศ เพื่อนำไปใช้ในการนิเทศเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ปีการศึกษา 2562 - 2563 พบว่าทุกระดับชั้น มีนักเรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปเพิ่มขึ้นทุกระดับชั้น และได้ทำการปรับปรุงรูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพระดับประถมศึกษาตามข้อค้นพบ และนำไปใช้ขยายผลในระยะที่ 3 ปีการศึกษา 2564 ใช้จริงในโรงเรียนทุกโรงเรียนในสังกัด จำนวน 198 โรงเรียน ๆ ละ 2 คน รวม 398 คน โดยการนิเทศการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบห้องเรียนละ 2 ครั้ง/สัปดาห์ ครูใช้เอกสารประกอบรูปแบบการนิเทศยกระดับผลคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา อยู่ในระดับปฏิบัติการมาก ผลการประชุมระดมความคิดปรับปรุงรูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่า เป็นรูปแบบการนิเทศที่มีประโยชน์ต่อ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา พัฒนาผู้นิเทศให้มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการนิเทศการศึกษา เสริมสร้างขวัญกำลังใจผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ระดับเขตพื้นที่การศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีการนิเทศอย่างต่อเนื่องและสรุปผลการนิเทศต่อหน่วยงานต้นสังกัดซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ (2549) การนิเทศการศึกษาจะเป็นกระบวนการช่วยเหลือครูในทุกด้านที่จะทำให้ครูผู้สอนเป็นผู้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ครูที่ปรับปรุงการสอนอยู่เสมอจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนของนักเรียน

4. ผลการศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 การวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษาจากการประเมินประสิทธิผล ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ของรูปแบบโดยใช้แบบโดยใช้แบบสอบถามจากโรงเรียนขนาดใหญ่ขนาดกลาง และขนาดเล็กประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการโรงเรียน ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์ รวม 92 คน พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมาก ความเป็นไปได้ของรูปแบบอยู่ในระดับมาก และประโยชน์ของรูปแบบอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับวลีรดา สายเพชร (2560) ทำการวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การนิเทศแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 พบว่า จุดแข็งของการนิเทศแบบร่วมพัฒนา คือ 1) ครูร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาการทำงาน 2) ครูร่วมกันแบ่งปันความรู้ วิธีการเรียนรู้ 3) ครูร่วมกันเลือกกิจกรรมนิเทศ ผลิตสื่อ และเครื่องมือนิเทศให้เหมาะสมกับบริบทที่จะส่งต่อการเรียนรู้ของเพื่อนครู 4) ครูร่วมกันบันทึกข้อมูลนิเทศ ร่วมกับวิเคราะห์ข้อมูล 5) ครูร่วมกันสะท้อนความคิด ทั้งข้อดีข้อเสีย อธิบายและบอกความต้องการอย่างชัดเจนหลังเสร็จสิ้นการนิเทศด้วยการเสริมแรงทางบวก 6) ครูและเพื่อนครูนำผลการประเมิน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนไปพัฒนาวิชาชีพ และรายงานผลความสำเร็จซึ่งกันและกัน 7) ครูร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาวิชาชีพ ที่มีวิธีการที่ชัดเจน ยืดหยุ่น 8) ครูร่วมกันประมวลความรู้ของตนเองและเพื่อนครู เข้าด้วยกันเพื่อนำเสนอแนวคิดใหม่ที่มีความเป็นไปได้และสมเหตุสมผลต่อการนำไปใช้ 9) ครูร่วมกันบอกข้อดีข้อจำกัดและประโยชน์ที่ได้รับจากแนวทางการพัฒนาวิชาชีพที่ครูร่วมกันจัดทำขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ทำให้ได้รูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 มีการดำเนินการร่วมกัน 3 ระดับ ดังนี้ 1.ระดับสำนักงานเขตพื้นที่ มีการจัดทำคู่มือนิเทศการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย วัสดุทัศน พันทกิจ เป้าประสงค์ ปฏิทินการนิเทศ เครื่องมือนิเทศ เทคนิคการนิเทศ 2. ระดับกลุ่มโรงเรียน และ 3.ระดับโรงเรียน/ระดับห้องเรียน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัตินโยบาย

จากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์และข้อเสนอสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. รูปแบบการนิเทศยกระดับสามารถนำไปใช้กับนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ผู้บริหารโรงเรียนและครูควรนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้ตามสภาพบริบทการจัดการเรียนการสอนของแต่ละโรงเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถ มีความรู้ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น
2. การนำรูปแบบการนิเทศยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษาผู้นำไปใช้ ต้องมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงประโยชน์และต้องเอาใจใส่จริงจังต่อการพัฒนานักเรียน เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการวัดผลและประเมินผลระดับชั้นเรียนให้ประสบผลสำเร็จ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยรูปแบบการดำเนินการวัดและประเมินผลเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3
2. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาในเชิงลึกซึ่งจะนำไปสู่รูปแบบที่ดีที่สุด สามารถให้ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กุลกาญจน์ สุวรรณรักษ์. (2562). การนิเทศการสอนยุค 4.0. สืบค้น 21 มีนาคม 2565, จาก <http://edu.bsru.ac.th>
- กิตติศักดิ์ อังคนาวิน และอภิสิทธิ์ ภาชนะวรรณ. (2651). การนิเทศการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 4(1), 193-206.
- เกรียงศักดิ์ สังข์ชัย. (2552). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนครูวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีแนวความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). สรุปผลนิเทศติดตามประเมินการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2546. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- _____. (2562). แนวทางการนิเทศบูรณาการโดยใช้พื้นที่เป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่การนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- คุณ วงศ์อนันต์. (2553). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน จังหวัดยโสธร (ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- รัตนา นครเทพ. (2552) การนำเสนอรูปแบบการนิเทศภายในโดยการประยุกต์ใช้แบบ
กัลยาณมิตรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 2 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). อุบลราชธานี:
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วรรณพร สุขอนันต์. (2550). รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก (ดุษฎีนิพนธ์
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วลีรดา สายเพชร. (2560). กลยุทธ์การนิเทศแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพ ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วิรัตน์ แก้วสุด และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบการนิเทศ PPDER เพื่อส่งเสริมการจัดการ
เรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นกระบวนการ PLC สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๐. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุทธนู ศรีไสย์. (2545). หลักการนิเทศการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรัชย์ ไวยวรรณจิตร. (2552). การศึกษาสาเหตุที่ทำให้คะแนน O-NET ของนักเรียนมัธยมศึกษา
ปีที่ 6 ต่ำ : กรณีศึกษาโรงเรียนสุขสวัสดิ์วิทยา. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษา
แห่งชาติ.
- อัญชัญชลี ธรรมะวิจิตรกุล. (2552). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา. สืบค้น 25
กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://panchalee.wordpress.com/2009>
- Harris, B.M. (1985). *Supervisory behavior in education* (3rd ed). Englewood Cliffs,
New Jersey Prentice-Hall.

มาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมของการชะลอฟ้องสำหรับราชอาณาจักรไทย*

APPROPRIATE LEGAL MEASURES TO DELAY LAWSUITS FOR THE KINGDOM OF THAILAND

ประพัฒน์ ปัญญาพัฒนานนท์, ประเสริฐ ลิ้มประเสริฐ, ประมาณเลิศ อัจฉริยปัญญากุล
Prapat Panyawattananont, Prasert Limprasert, Pramarnlert Archariyapanyakul
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: sathaphorn.mcu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวิวัฒนาการการสั่งชะลอการฟ้องในราชอาณาจักรไทย 2. เพื่อศึกษามาตรการการสั่งชะลอการฟ้องในราชอาณาจักรและในต่างประเทศ และ 3. เพื่อศึกษาหาความเหมาะสมของรูปแบบและมาตรการการสั่งชะลอการฟ้องของพนักงานอัยการในราชอาณาจักร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความเชื่อมโยงเนื้อหาอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัยพบว่า 1. แนวคิด ทฤษฎี และวิวัฒนาการการสั่งชะลอการฟ้องในราชอาณาจักรไทย พบว่า เป็นการคุมประพฤติไว้ในชั้นก่อนฟ้องคดี ดำเนินการกับผู้กระทำผิดอาญาที่ไม่มีจิตใจชั่วร้ายโดยไม่จำต้องฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมเสมอไป 2. มาตรการการสั่งชะลอการฟ้องในราชอาณาจักรและในต่างประเทศ พบว่า ประเทศไทยจะมีองค์กรตรวจสอบและผู้ปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาตรวจสอบถ่วงดุลอัยการ ได้แยกอำนาจสอบสวนกับอำนาจฟ้องร้องคดีอาญาออกจากกัน โดยให้องค์กรตำรวจเป็นผู้ถืออำนาจสอบสวน 3. ความเหมาะสมของรูปแบบและมาตรการการสั่งชะลอการฟ้องในราชอาณาจักร พบว่า ไม่ว่าโดยวิธีใด ล้วนต่างมีข้อดีข้อเสียในตัวเอง บ้างก็เหมาะสมลงตัวในการปรับใช้แก่ประเทศหนึ่ง แต่ขณะเดียวกันกลับไม่สามารถส่งประสิทธิผลได้ในอีกประเทศหนึ่ง ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในของประเทศนั้น ๆ สำหรับประเทศไทย หากพิจารณาในเชิงระบบกฎหมาย ก็จะถูกจัดให้เป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวล

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย; การชะลอฟ้อง; ราชอาณาจักรไทย

Abstract

This article has three objectives: 1. to study the concept, theory, and evolution of a deferment of lawsuits in the Kingdom of Thailand; 2. to study the measures for deferment of litigation in the Kingdom and abroad, and 3. to study the appropriateness of the form. Forms and Measures for Delaying Prosecution of Public Prosecutors in the Kingdom is qualitative research Analyze the data by systematically describing the content links.

The results of the research found that 1. The concepts, theories and evolution of the suspension of prosecution in the Kingdom of Thailand found that It is probation in the floor before filing a lawsuit. Proceed with criminal offenders who have no evil spirits without having to file a lawsuit with the Court of Justice always. 2. Measures for the suspension of prosecution in the Kingdom and abroad, it was found that Thailand will have an inspection organization and a local guardian to enter. Come check the balance of the prosecutor. has separated the power to investigate and the power to prosecute criminal cases by allowing the police organization to be the holder of the power to investigate; 3. the suitability of the forms and measures for the suspension of prosecution in the Kingdom, it was found that by any means They all have their own advantages and disadvantages. Some of them are suitable for adapting to a country. But at the same time, it cannot deliver its effectiveness in another country. It depends on the internal factors of that country for Thailand. If considering the legal system, It will be classified as a country that uses the system.

Keywords: legal Measures; Delaying the Lawsuit; Kingdom of Thailand

บทนำ

ประเทศไทยมีกฎหมายที่กำหนดโทษทางอาญามาใช้กับพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมายเป็นจำนวนมาก แม้ว่าพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดเหล่านั้นจะเป็นเพียงสิ่งที่กระทำไปแล้ว กฎหมายกำหนดว่าเป็นความผิด ซึ่งไม่ใช่อาชญากรรมโดยแท้ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดในคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือการกระทำความผิดของผู้ต้องหาที่มีได้มีจิตใจเป็นอาชญากร โดยมีสาเหตุบางประการที่จำต้องให้กระทำความผิด เช่น การกระทำความผิดโดยประมาท การกระทำความผิดเพราะความยากจน เป็นต้น การฟ้องคดีเหล่านี้ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ ส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมไม่มีประสิทธิภาพ สูญเสียงบประมาณ ซึ่งประเทศไทยนั้นยังไม่มีมาตรการเบี่ยงเบนผู้กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรม และไม่มีมาตรการในการสร้าง

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่มีประสิทธิภาพ แม้ว่าจะมีมาตรการกำหนดโทษ และการลงโทษ แต่ก็เป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุไม่สามารถแก้ไขปัญหาด้านเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย (ธานี เสนาธิบดี, 2562) ในปัจจุบันนี้รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ศาลต้องนั่งพิจารณาคดีแบบครบองค์คณะและยังได้กำหนดให้ศาลต้องมีหน้าที่ออกหมายจับหรือหมายค้นอีกด้วย นอกจากนี้จำเลยก็ยังมียกสิทธิได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม ประกอบกับในปัจจุบันนี้มีปริมาณคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลเป็นจำนวนมากจึงทำให้รัฐบาลตระหนักถึงภาระและความรับผิดชอบของศาลที่มีมากขึ้น และยังตระหนักถึงสิทธิของผู้กระทำผิดที่จะไม่ถูกดำเนินคดีในชั้นศาลอันจะทำให้ผู้กระทำผิดนั้นไม่ต้องมีมลทินติดตัว ซึ่งยังก่อให้เกิดความสมานฉันท์ระหว่างผู้กระทำผิดและผู้เสียหายอีกด้วย จึงได้มอบหมายให้สำนักงานอัยการสูงสุดนำมาตรการชะลอการฟ้องมาใช้ในกรณีดังกล่าวด้วย โดยร่างพระราชบัญญัติชะลอการฟ้องดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้ว (มนตรี สิงหะ, 2565)

มาตรการชะลอฟ้อง ถือเป็นมาตรการหนึ่งในการกลั่นกรองคดี หรือวิธีการทางเลือกอื่นแทนการฟ้องคดีอาญา โดยเป็นการให้อำนาจพนักงานอัยการในการใช้ดุลพินิจในการสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาโดยการกำหนดเงื่อนไข ส่วนใหญ่มักนำมาใช้กับคดีที่มีความผิดเล็กน้อย มีลักษณะไม่รุนแรง หรือความผิดโดยประมาทหรือความผิดในครอบครัว การชะลอฟ้องจึงเป็นมาตรการหนึ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นมาตรการที่ช่วยลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาล ช่วยให้รัฐประหยัดงบประมาณและค่าใช้จ่ายในการคุมขังผู้กระทำความผิด รวมถึงเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ปกติภายใต้ความควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ ทำให้ไม่เป็นการเสียหายแก่ประวัติและชื่อเสียงของผู้กระทำความผิด และผู้เสียหายเองก็ได้รับการเยียวยาอย่างสมควร (ปวีณา นารีเลิศ, 2563)

จากความเป็นมาของปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมของการชะลอฟ้องสำหรับราชอาณาจักรไทย กระบวนการชะลอฟ้องเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญ ปัญหาจำนวนปริมาณคดีที่มีจำนวนมากในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหา ด้านความสอดคล้องกับหลักการสากลด้านประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมขึ้นรองรับมาตรการที่เหมาะสมของการชะลอฟ้องสำหรับราชอาณาจักรไทยสามารถนำไปใช้บังคับได้ทุกขั้นตอนอย่างเป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลงการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยมีประสิทธิภาพและสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวิวัฒนาการการสังเคราะห์การฟ้องในราชอาณาจักรไทย
2. เพื่อศึกษามาตรการการสังเคราะห์การฟ้องในราชอาณาจักรและในต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาหาความเหมาะสมของรูปแบบและมาตรการการสังเคราะห์การฟ้องของพนักงานอัยการในราชอาณาจักร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมของการชะลอฟ้องสำหรับราชอาณาจักรไทยรูปแบบการวิจัยเป็นการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) การเก็บข้อมูลจากการค้นคว้าจากเอกสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ ตำรา หนังสือ วารสาร ตั๋วบทกฎหมาย บทสัมภาษณ์และบทความที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ กรณีศึกษาต่าง ๆ นำมาศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักในการดำเนินคดีอาญาและแนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษ ขั้นตอนการดำเนินคดีอาญา บทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา และระบบการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในการสังคดีอาญาของอัยการตามกฎหมายไทย จากนั้นกลับมาศึกษามาตรการทางกฎหมายต่างประเทศว่ามีมาตรการในการชะลอฟ้อง แล้วผู้วิจัยจึงจะทำการวิเคราะห์ปัญหาที่น่าสนใจว่า มาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมของการชะลอฟ้อง แต่ละวิธีการที่ศึกษามาทั้งหมด มีข้อดี ข้อเสียอย่างไร ปัญหาของแต่ละวิธีการมีอยู่อย่างไร สมควรแก้ไขอย่างไรเพื่อให้เหมาะสมกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย และสรุปเนื้อหาทั้งหมดพร้อมทั้งบรรยายข้อเสนอแนะต่อไป

ผลการวิจัย

1. แนวคิด ทฤษฎี และวิวัฒนาการการสังเคราะห์การฟ้องในราชอาณาจักรไทย พบว่าแนวคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับการลงโทษ เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการชะลอการฟ้อง คือการกระทำความผิดของบุคคล และการลงโทษนี้มีมาอยู่แต่ดั้งเดิมเพราะสาเหตุที่ว่าแนวคิดเช่นนี้เป็นสิ่งที่มีอยู่ในความรู้สึกร่วมกันของคนในสังคม แต่จะลงโทษด้วยวิธีการใดนั้นย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมแต่ละสมัย โดยในอดีตการลงโทษมุ่งเน้นการลงโทษให้ทรมานจำเพียงอย่างเดียว ทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัว เพื่อตัดความสัมพันธ์ของผู้กระทำความผิดให้ออกจากสังคม ทฤษฎีเกี่ยวกับการชะลอฟ้อง (Deferred Pro-secution) อาจมีความหมายแตกต่างกันไป ดังนี้

1. การระงับการพิจารณาคดีชั่วคราวและส่งตัวผู้กระทำความผิด เพื่อเข้ารับการศึกษอบรมหรือการบำบัด ฟื้นฟู
2. การหยุดหรือระงับการดำเนินคดีอย่างเป็นทางการ ก่อนมีการพิจารณาคดีพิพากษาคดีโดยมีเงื่อนไขว่าผู้กระทำความผิดต้องกระทำความผิดใดเป็นการตอบแทน
3. การใช้ทางเลือกอื่น ๆ เพื่อให้ได้รับความยุติธรรม และการกระทำดังกล่าวต้องได้ ๆ กระทำก่อนการ

พิจารณาอย่างเป็นทางการ และหมายความรวมถึงการหยุดหรือระงับการดำเนินคดีสำหรับ ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน เพื่อดำเนินการโดยวิธีที่มีใช้อาญา (ทิวากร พนาวัลย์สมบัติ, 2558) เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น จะมีการลงโทษกันในลักษณะแก้แค้น ซึ่งเป็นมาตรการแรกที่น่ามาใช้ตอบโต้ (Retaliation) ต่อผู้กระทำความผิด เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับความเจ็บปวดทรมาน และทำให้ผู้เสียหายได้รับความพอใจ ต่อมาสิทธิในการโต้ตอบลักษณะ แก้แค้นผู้กระทำความผิดนี้ ได้กลายมาเป็นของรัฐ การลงโทษจึงเป็นการควบคุมสังคมและควบคุมอาชญากรรมแนวคิดที่ว่าด้วยความยุติธรรม เป็นประเด็นปัญหาที่มีการถกเถียงกันอยู่ ทั้งในลักษณะของหลักอุดมคติ หรือแนวคิด หรือหลักคุณธรรมสูงสุดในทางศีลธรรมของมนุษย์ หรือเป้าหมายอุดมคติของกฎหมาย แต่สุดท้ายก็ยังไม่ได้มีการนิยามคำจำกัดความไว้อย่างแน่นอน แต่อย่างไรก็ตามถ้อยคำอุดมคตินี้ ก็มีบทบาทสำคัญในการใช้เป็นหลักการพื้นฐานในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในด้านต่าง ๆ ของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งความยุติธรรมนี้ในสังคมแต่ละยุคสมัยได้มีการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ความยุติธรรมมีหลากหลายชนิด (เจริญ โฆษณานันท์, 2561)

2. มาตรการการสั่งชะลอการฟ้องในราชอาณาจักรและในต่างประเทศ พบว่า การชะลอฟ้องในคดีอาญาของประเทศไทย ในปัจจุบันยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการชะลอฟ้องออกมาบังคับใช้ แต่เป็นที่ยอมรับกันว่าพนักงานอัยการนั้นสามารถใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีได้ตามหลักการฟ้องคดีอาญาโดยดุลพินิจ (Opportunity principle) เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 ให้อำนาจพนักงานอัยการในการใช้ดุลพินิจสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องคดีโดยอิสระ ทำให้พนักงานอัยการไม่ต้องฟ้องคดีอาญาที่มีพยานหลักฐานเพียงพอฟ้องทุกคดี แต่ในทางปฏิบัติการใช้ดุลพินิจในการสั่งไม่ฟ้องคดีที่มีพยานหลักฐานเพียงพอฟ้องของพนักงานอัยการนั้นน้อยมาก เนื่องจากอาจเป็นการช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษ ถือว่าเป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบด้วยกฎหมาย พนักงานอัยการจึงพิจารณาสั่งคดีโดยอาศัยหลักการฟ้องคดีโดยกฎหมายมากกว่า ทำให้การใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งไม่ฟ้องคดีดังกล่าว ยังไม่มีการปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควรมาตรการการสั่งชะลอการฟ้องในต่างประเทศระบบการตรวจสอบดุลพินิจในการสั่งคดีอาญาของอัยการฝรั่งเศสประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศแรกที่มีประมวลกฎหมาย ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นต้นแบบของประมวลกฎหมายในประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทย ดังนั้นจึงควรศึกษาเทียบเคียงระบบการตรวจสอบการสั่งคดีของอัยการด้วยการชะลอการฟ้องของประเทศเยอรมัน การใช้ดุลพินิจสั่งชะลอการฟ้องในประเทศเยอรมัน เป็นไปตามกฎหมายที่กำหนดโดยปรากฏอยู่ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 153 โดยสามารถใช้ได้เฉพาะความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับสถานเดียว โดยต้องกำหนดเงื่อนไขให้ผู้กระทำความผิดปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นเงื่อนไขในการเยียวยาความเสียหายหรือเงื่อนไขในการพัฒนาตนเองไม่ให้กลับมากระทำความผิดก็ตาม ซึ่งในการชะลอการฟ้องนี้จะต้องได้รับความเห็นชอบจากศาล โดยพนักงานอัยการสามารถ

ดำเนินการได้ทั้งก่อนหรือภายหลัง จากที่ได้มีการฟ้องคดีแล้ว หากผู้ต้องหาไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวพนักงานอัยการจะต้องคำสั่งฟ้องคดี ต่อไป โดยประเทศเยอรมันได้กำหนดให้อัยการความสะดวกยุติลงในระหว่างที่มีการชะลอการฟ้อง ประเทศญี่ปุ่นได้นำมาตรการชะลอการฟ้องมาใช้กับคดีทุกประเภท โดยกำหนดให้เป็นดุลพินิจของพนักงานอัยการ โดยพนักงานอัยการจะต้องพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งในเรื่องคุณลักษณะของผู้กระทำความผิด ลักษณะของความผิดรวมทั้งพฤติการณ์ภายหลังการกระทำความผิด เช่น การสำนึกผิด การพยายามเยียวยาความเสียหาย การหลบหนีการจับกุม เป็นต้น หากพนักงานอัยการเห็นว่ามีความเหมาะสม พนักงานอัยการก็สามารถใช้ดุลพินิจสั่งชะลอการฟ้องได้โดยพนักงานอัยการจะสั่งให้ผู้ต้องหาชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายและนำผู้ต้องหาเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูตามเงื่อนไขและในระยะเวลาที่อัยการกำหนด ภายหลังจากครบกำหนดและได้ปฏิบัติเงื่อนไขครบถ้วนแล้ว อัยการจะมีคำสั่งยุติการดำเนินคดีต่อไป

ดังนั้นการชะลอฟ้องของประเทศไทยนี้ มีพื้นฐานมาจากหลักการดำเนินคดีอาญาโดยดุลพินิจ โดยกฎหมายบัญญัติให้อำนาจพนักงานอัยการใช้ดุลพินิจในการสั่งฟ้องหรือไม่สั่งฟ้องคดีได้ ซึ่งกฎหมายนี้มีได้มีบทบัญญัติบังคับให้พนักงานอัยการต้องฟ้องคดีอาญาที่มีพยานหลักฐานฟัง ว่ามีการกระทำความผิดในทุกคดีเหมือนเช่นระบบกฎหมายของประเทศที่ใช้หลักดำเนินคดีอาญาโดยกฎหมาย ในทางตรงกันข้ามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยกลับให้อิสระแก่พนักงานอัยการในการใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวาง

3. ความเหมาะสมของรูปแบบและมาตรการการสั่งชะลอการฟ้องของพนักงานอัยการในราชอาณาจักร พบว่า ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 ประกอบกับระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วย การสั่งคดีอาญาที่จะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัย หรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ พ.ศ. 2555 ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องดุลพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งฟ้อง หรือไม่สั่งฟ้องในคดีที่ไม่มีประโยชน์ต่อประชาชน พนักงานอัยการจะฟ้องคดีก็ต่อเมื่อเป็นไปได้เพื่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งการที่พนักงานอัยการสั่งชะลอฟ้องและกำหนดมาตรการคุมประพฤติ ต้องให้ศาลตรวจสอบมีเหตุผล ดังต่อไปนี้

3.1 ถ้าพนักงานอัยการได้ออกคำสั่งชะลอฟ้อง โดยไม่ต้องมีการตรวจสอบเท่ากับขัดหลักคดีอาญา ซึ่งทุกคดีต้องให้ศาลพิพากษาลงโทษ การที่พนักงานอัยการสามารถออกคำสั่งชะลอฟ้อง ซึ่งมีการสั่งคุมประพฤติ ซึ่งเป็นโทษได้เองย่อมขัดกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (ICCPR) คือ องค์กรที่กำหนดโทษทางอาญา คือ ศาลการที่ให้พนักงานอัยการสั่งเงื่อนไขคุมประพฤติได้เองย่อมเป็นการขัดต่อสิทธิมนุษยชน สิทธิพื้นฐานขัดต่อหลักคดีอาญาทุกคดีศาลต้องพิพากษาลงโทษ การที่องค์กรอื่นที่ไม่ใช่ศาลมาตัดสินพิพากษาลงโทษ ย่อมขัดต่อสิทธิและเสรีภาพ ขัดต่อมนุษยชน ขัดต่อหลักการแยกองค์กรที่ใช้อำนาจฟ้องออกจากองค์กรที่มีอำนาจตัดสิน

3.2 ถ้าพนักงานอัยการสามารถออกคำสั่งชะลอฟ้อง ก็เท่ากับว่าบุคคลที่ฟ้องกับบุคคลที่พิพากษาเป็นบุคคลคนเดียวกัน ขัดต่อหลักความเที่ยงธรรม (Impartiality) และหลักความเป็นอิสระ (Independence) การที่กำหนดให้บุคคลที่ฟ้องกับบุคคลที่พิพากษาไม่ใช่บุคคลเดียวกัน เพราะเพื่อประกันอคติ การชะลอฟ้องที่พนักงานอัยการสามารถออกคำสั่งชะลอฟ้องได้ โดยที่ศาลไม่สามารถตรวจสอบได้นั้นขัดต่อหลักความเที่ยงธรรม (Impartiality) เพราะการที่พนักงานอัยการฟ้องและพนักงานอัยการสามารถออกคำสั่งชะลอฟ้องเท่ากับสามารถลงโทษได้เอง สามารถกำหนดเงื่อนไขความประพฤติเอง ส่งผลให้เกิดความมีอคติได้ ขัดต่อหลักที่ศาลเป็นประกันสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน อันเป็นการส่งผลกระทบต่อความยุติธรรม

3.3 ถ้าพนักงานอัยการสามารถออกคำสั่งชะลอฟ้องได้ ย่อมขัดกับบทกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคี ในหลัก (Presumption of innocence) คือ บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายว่ามีความผิด กล่าวคือ บุคคลจะต้องสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์จนกว่าศาลจะพิพากษาว่ามีความผิดตามที่กระทำนั้นจริง การที่พนักงานอัยการออกคำสั่งชะลอฟ้อง โดยที่ศาลไม่สามารถตรวจสอบได้ ก็เท่ากับว่า พนักงานอัยการพิพากษาแล้ว ว่าบุคคลผู้นั้นมีความผิดก่อนที่ศาลจะพิพากษาคัดสินคดีต่อหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยบริสุทธิ์จนกว่าจะถูกพิพากษา

อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวคิด ทฤษฎี และวิวัฒนาการการสั่งชะลอการฟ้องในราชอาณาจักรไทย จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และวิวัฒนาการ เบื้องต้นจะเห็นว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของทุกประเทศนั้นล้วนสร้างระบบการฟ้องร้องดำเนินคดีที่ให้ความยุติธรรมอย่างเสมอภาค ทั้งผู้เสียหายและผู้ต้องหาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน การสร้างกลไกในตรวจสอบการดำเนินคดีในชั้นก่อนฟ้องและชั้นพิจารณาพิพากษาได้ถูกนำมาใช้ถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน เพื่อให้เป็นระบบการดำเนินคดีอาญาที่มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด หากนำแนวคิดพื้นฐานทางกฎหมายมาเป็นมาตรการบังคับใช้เพื่อระงับข้อพิพาทในสังคม ก็จะต้องมีการบัญญัติกฎหมายอาญาขึ้นมา เพื่อนำมาใช้ในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมในขณะเดียวกันก็ต้องคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดควบคู่กันไป

การชะลอฟ้อง เป็นการนำผู้กระทำความผิดบางประเภทออกจากกระบวนการยุติธรรมเพื่อเข้าสู่โครงการทางสังคม ให้ได้รับการรักษา บำบัด ฟื้นฟู การศึกษาการอบรม โดยมีหน่วยงานหรือองค์กรของรัฐตลอดจนชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมกันแก้ไข ฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ให้กลับตนเป็นคนดีสู่สังคม การชะลอฟ้องมีทั้งข้อดีและข้อเสีย และเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการลงโทษ หรือการกำหนดโทษแล้ว ก็ยังมีความแตกต่างกัน เนื่องจากการใช้อำนาจของแต่ละองค์กร โดยการสั่งชะลอฟ้องเป็นการใช้อำนาจโดยพนักงานอัยการซึ่งเป็นฝ่ายบริหาร ส่วน

การรอลงโทษ หรือการกำหนดโทษเป็นการใช้อำนาจของตุลาการ และนอกจากนี้แล้วการชะลอฟ้องก็ยังเป็นพัฒนาการที่สำคัญในการสังคดีของพนักงานอัยการ ซึ่งกฎหมายให้อำนาจพนักงานอัยการในการสั่งไม่ฟ้องคดีได้

2. มาตรการการสั่งชะลอการฟ้องในราชอาณาจักรและในต่างประเทศ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การชะลอฟ้องของประเทศไทยนี้มีพื้นฐานมาจากหลักการดำเนินคดีอาญาโดยดุลพินิจ โดยกฎหมายบัญญัติให้อำนาจพนักงานอัยการใช้ดุลพินิจในการสั่งฟ้องหรือไม่สั่งฟ้องคดีได้ ซึ่งกฎหมายนี้มีได้มีบทบัญญัติบังคับให้พนักงานอัยการต้องฟ้องคดีอาญาที่มีพยานหลักฐานฟัง ว่ามีการกระทำความผิดในทุกคดีเหมือนเช่นระบบกฎหมายของประเทศที่ใช้หลักดำเนินคดีอาญาโดยกฎหมาย ในทางตรงกันข้ามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยกลับให้อิสระแก่พนักงานอัยการในการใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวาง กัน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามแนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

การชะลอฟ้องในคดีอาญาของต่างประเทศมีแนวคิด หลักการ และวิธีการคล้ายคลึงกัน โดยการให้อำนาจพนักงานอัยการในการใช้ดุลพินิจในสั่งไม่ฟ้องคดีโดยกำหนดเงื่อนไขได้อย่างกว้างขวาง เพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีด้วยวิธีการคุมประพฤติ อีกทั้ง ช่วยแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรม ทั้งเรื่องปริมาณคดีในชั้นศาล ปริมาณผู้ต้องขังในเรือนจำรวมถึงช่วยให้รัฐประหยัดเวลาและงบประมาณในดำเนินคดีอาญา การชะลอฟ้องในคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศส ในคดีอาญาทุกคดีอัยการฝรั่งเศสอยู่ในฐานะที่รับรู้การเข้ามาในคดีอาญาของผู้เสียหาย เพราะอัยการเป็นองค์กรเดียวที่เป็นหลักในการดำเนินคดีอาญาและ เป็นองค์กรเดียวที่สามารถดำเนินคดีอาญาได้ ผู้เสียหายไม่มีอำนาจดำเนินคดีโดยลำพังโดยปราศจากอัยการเป็นผู้ดำเนินคดีแม้กฎหมายจะเปิดโอกาสให้เข้าร่วมเป็นโจทก์ด้วยก็ตามทั้งนี้ เป็นไปตามหลักอัยการยอมเป็นผู้ระงับรักษาผลประโยชน์สาธารณะได้มากกว่าผู้เสียหายที่ทำหน้าที่ในคดีอาญาเพียงเพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนตัว

การชะลอฟ้องในคดีอาญาของประเทศเยอรมัน จุดเด่นของประเทศเยอรมันคือระบบการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจโดยศาล เนื่องจากกฎหมาย กำหนดให้ต้องยื่นคำร้องให้ศาลพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนจึงจะมีผลบังคับ ในทางทฤษฎีแล้ว การระงับข้อพิพาทรวมถึงการเจรจาต่อตัวระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิด แต่ถ้าผู้เสียหาย ปฏิเสธการพบปะกันก็อาจจะมีการประนีประนอมกันได้ด้วยการที่ผู้เสียหายยอมรับคำขอโทษเป็นหนังสือของผู้กระทำความผิดทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับชดเชยความเสียหายอย่างรวดเร็วและไม่ผ่านระบบราชการ โดยผู้ต้องหาสามารถกู้เงินโดยปลอดดอกเบี้ยการกองทุนผู้เสียหายได้ เพื่อนำไปชำระค่าเสียหายให้ผู้เสียหาย และต้องคืนเงินแก่กองทุนโดยผ่านเป็นเดือน

การชะลอฟ้องในคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่น จุดเด่นของประเทศญี่ปุ่นอยู่ที่ระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจโดยคณะกรรมการตรวจสอบการชะลอการฟ้องเนื่องจากเป็นระบบที่ให้

ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้เข้ามาทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการ อันถือเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมโดยตรงของประชาชน โดยคณะกรรมการตรวจสอบการ ชะลอการฟ้องมีหน้าที่ในการตรวจสอบความถูกต้องของการไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการ และให้คำแนะนำในการปรับปรุงงานฟ้องดำเนินคดี

3. ความเหมาะสมของรูปแบบและมาตรการการสั่งชะลอการฟ้องของพนักงานอัยการ ในราชอาณาจักร ประเทศไทยในปัจจุบันยังคงให้ความสำคัญกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กระแสหลัก โดยการดำเนินคดีอาญาผูกขาดกับรัฐมากเกิดไปอันเป็นลักษณะตั้งรับ ไม่มีบทบาท ในเชิงรุกในการมีพื้นที่ให้ชุมชน หรือประชาสังคมเข้ามามีบทบาทในกระบวนการยุติธรรม ไม่มีการรณรงค์เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอาชญากรรมเท่าที่ควร ไม่เปิดช่องให้ชุมชน หรือประชาชนมี บทบาทในการเข้ามาจัดการกับข้อพิพาทเล็ก ๆ น้อย ๆ ทำให้เกิดลักษณะการตั้งคดี เข้ามาสู่ กระบวนการยุติธรรมเกินสมควร และควรจะใช้ระบบการตรวจสอบโดยศาลโดยใช้รูปแบบของ ประเทศฝรั่งเศส เนื่องจากจากหลักกฎหมายชะลอฟ้องของประเทศฝรั่งเศสนั้นได้กำหนดอำนาจ หน้าที่ของพนักงานอัยการในการทำคำสั่งชะลอฟ้องแล้วต้องเสนอไปยังศาล เพื่อให้เห็นชอบ รับรองในทุกคดี ซึ่งมีความเหมาะสมกับประเทศไทยมากกว่า

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เมื่อพนักงานอัยการทำคำสั่งชะลอฟ้องแล้ว ผู้วิจัยเสนอว่า ควรกำหนดให้พนักงาน อัยการยื่นคำร้องพร้อมสำนวน และความเห็นของพนักงานคุมประพฤติและของพนักงานอัยการ ในการกำหนดเงื่อนไขและระยะเวลาคุมประพฤติต่อศาล เพื่อให้ศาลรับรองเห็นชอบในคำสั่ง ชะลอฟ้องในทุกคดีตามรูปแบบของประเทศฝรั่งเศส

2. กรอระยะเวลาในการส่งคำสั่งชะลอฟ้องไปให้ศาลนั้น ผู้วิจัยเสนอว่า ควรกำหนด กรอระยะเวลา ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่พนักงาน อัยการทำคำสั่งชะลอฟ้อง และศาลต้องมีคำสั่งภายใน 30 วัน ซึ่งถ้าหากมีกรณีจำเป็นตามสมควร ศาลสามารถขอขยายระยะเวลาอีก 30 วันได้ หากไม่มีคำสั่งภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ถือว่า ศาลเห็นชอบในคำสั่งชะลอฟ้อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เมื่อพนักงานอัยการยื่นคำสั่งชะลอฟ้องให้กับศาลแล้วศาลต้องทำการตรวจสอบคำสั่ง ชะลอฟ้องนั้นว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ผู้วิจัยเสนอว่า ควรกำหนดให้ศาลพิจารณาจาก ประเภทของคดีรูปแบบของเงื่อนไขการคุมประพฤติและระยะเวลาคุมประพฤตรวมถึงเนื้อหาของ สำนวนในคดีและความเห็นของพนักงานอัยการและพนักงานคุมประพฤตรวมถึงถ้อยคำของ ผู้กระทำความผิดผู้เสียหายหรือบุคคลอื่นใดที่มาให้ถ้อยกับพนักงานอัยการ

2. ในการตรวจสอบการชะลอฟ้องนั้น ผู้วิจัยเสนอว่า ควรกำหนดให้ศาลมีอำนาจในการเรียกผู้กระทำความผิด ผู้เสียหายหรือบุคคลอื่นใดมาให้อัยการ รวมถึงให้ศาลมีอำนาจเรียกเอกสารหรือพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณาตรวจสอบการชะลอฟ้อง ในกรณีที่ศาลเห็นชอบในคำสั่งชะลอฟ้อง กระบวนการชะลอฟ้องก็ดำเนินการได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1.ภายหลังจากการประกาศใช้กฎหมายชะลอการฟ้อง ควรติดตามประเมินผล ประสิทธิภาพการใช้ดุลพินิจของพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการในการใช้อำนาจหน้าที่สั่งชะลอ การฟ้องคดี

2. ควรศึกษาติดตามประเมินผลบุคคลที่เข้ารับการชะลอการฟ้องว่าภายหลังเสร็จสิ้นการชะลอการฟ้องแล้วบุคคลนั้นกลับมากระทำความผิดอีกหรือไม่ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาประเมินความคุ้มค่า

3. ควรเลือกกลุ่มตัวอย่าง ให้เป็นตัวแทนของงานทุกงานในงานระงับข้อพิพาทและนำผลมาสรุปเพื่อทดสอบทฤษฎี

เอกสารอ้างอิง

กรมอัยการ. (2520). โครงการชะลอการฟ้อง ระเบียบว่าด้วยการชะลอการฟ้อง พ.ศ.2520.

กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2540). *บนเส้นทางแห่งหลักนิติธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดีอนตลา.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2521). หลักการป้องกันคดีอาญาเชิงบังคับและขอบเขตการใช้ดุลพินิจของ
อัยการเยอรมัน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จรัญ โฆษณานันท์. (2561). นิติปรัชญา (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ทิวากร พนาวัลย์สมบัติ. (2558). การใช้ตุลพินิจในการเปี่ยงเบนคดีอาญาที่ไม่ร้ายแรง ศึกษาเฉพาะกรณีศาลจังหวัดเพชรบูรณ์. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม.

ธานี เสนาธิปติ.(2562). บทบาทของศาลในการตรวจสอบการชะลอฟ้องคดีอาญา. *วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์*, 12(1), 51-63.

ปรีณา นารีเลิศ. (2563). การชะลอฟ้องในคดีอาญา: ศักยภาพความผิดด้านฉลากสินค้า ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 (สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

มนตรี สิงหะ.(2565). การนำมาตรการชะลอการฟ้องมาใช้ในประเทศไทย. สืบค้น 2 มีนาคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/qLlS>

การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการโดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*

BUDDHA-DHAMMA INTEGRATION BY MANAGING CIRCULAR ECONOMY FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF COMPANIES IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

อาภาพร กลิ่นเทศ, สมาน งามสนิท, สุรินทร์ นียมามงกุล

Apaporn Klinted, Sman Ngamsnit, Surin Niyamangkul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 1308apaporn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน และ 3. นำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการโดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 284 ตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 19 รูปหรือคน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาเชิงพรรณนา และการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 9 คน เพื่อยืนยันโมเดลจากการสังเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1.การบริหารจัดการโดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับปาน 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ พบว่า กระบวนการบริหาร ด้านการปรับปรุงแก้ไข ด้านการปฏิบัติตามแผน และ ด้านการตรวจสอบ ส่งผลต่อการบริหารจัดการโดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการ กระบวนการบริหารประกอบด้วย 4 หลักการ คือ วางแผนดี มีการกระทำ นำตรวจสอบ และ ตอบโจทย์ทุกคน และ บูรณาการด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรม คือ การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 4 หลักการ คือ ชวนศรัทธา พาพากเพียร เรียนรู้อย่างยั่งยืน และ พันททวน นำไปสู่การบริหารจัดการ ประกอบด้วย 4

*Received June 8, 2022; Revised July 5, 2022; Accepted July 10, 2022

หลักการ คือ คัดสรรวัสดุ มุ่งออกแบบผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์นวัตกรรม นำมาตรฐานมา สามารถ ดำรงระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในองค์กรได้อย่างยั่งยืนยาว และมีความสมดุลระหว่างกำไรของ องค์กร พนักงานเข้าใจ และดูแลสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: การบูรณาการ; อิทธิบาท 4; การบริหาร; ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน

Abstract

This research article aims to 1. study the management of the circular economy system, 2. study the factors affecting the management of the circular economy system, and 3. present an approach to integrate Buddhist principles in the management using the circular economy system. for sustainable development of public companies in the Stock Exchange of Thailand It is an integrated research method. Quantitative research using questionnaires. Data were collected from 284 samples. Data were analyzed using statistics, namely multiple regression analysis. and qualitative research In-depth interviews were used with 19 key informants or people using purposive random sampling. Descriptive content data analysis and a focus group discussion of 9 people to confirm the model from the synthesis.

The results showed that The results showed that 1. Management using the circular economy system for sustainable development Overall, the average level was at a medium level. 2. Factors affecting management found that the management process Improvement Operations according to plans and audits Affecting the management using the circular economy system at the statistical significance level of 0.01. 3. Integration of Buddhist principles in management the administrative process consists of 4 principles, namely good planning, action, monitoring, and responding to everyone's needs, and integrating with the practice of dharma, namely, the practice of Iddhipada 4, consisting of 4 principles: inviting faith, perseverance, sustainable learning, and Revive, review, lead to management, consisting of 4 The principle is to select materials, focus on product design. Drive innovation, bring standards, be able to sustain the circular economy in the organization for a long time. and there is a balance between the profit of the organization Employees understand and take care of the environment.

Keywords: Integration; Iddhipada 4; Managing; Circular economy

บทนำ

จากการขยายตัวอย่างต่อเนื่องของเศรษฐกิจทั่วโลกที่กำลังเดินหน้าพัฒนาประเทศ และเพิ่มกำลังการผลิตสินค้าเพื่อป้อนตลาดโลก ซึ่งสวนทางกับปริมาณทรัพยากรที่ลดลงเรื่อย ๆ ทั้งจากการถูกทำลาย การใช้อย่างไม่รู้คุณค่า ความไม่สมดุลนี้ทำให้โลกกำลังเผชิญกับภาวะวิกฤติทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ และพลังงาน การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ทำให้โลกมีอุณหภูมิเพิ่มขึ้นระบบเศรษฐกิจจึงต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านอุปทานจากการขาดแคลนวัตถุดิบในการผลิตและปัญหามลภาวะของสิ่งแวดล้อม

ระบบเศรษฐกิจแบบเดิม ๆ ที่เป็นเส้นตรง โดยเริ่มจากการนำทรัพยากรมาผลิต บริโภค แล้วทิ้งของเหลือไป รวมทั้งมลภาวะจากการผลิต และการกำจัดของเสียจากผลิตภัณฑ์หลังการบริโภคมีทรัพยากรที่กำลังร่อยหลอ และมีขยะที่กำจัดไม่หมด จึงกลายเป็นเรื่องเร่งด่วนและไม่ใช่เรื่องของอนาคตอีกต่อไป (อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม, 2562)

จึงเป็นที่มาของเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งหมายถึง การเลือกใช้วัสดุทางเทคนิคการออกแบบผลิตภัณฑ์การใช้วัตรกรรมและเทคโนโลยีสำหรับกระบวนการผลิตให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรและการจัดการผลพลอยได้คือเศษวัสดุและของเสียให้มีประสิทธิภาพสูงสุดไม่ใช่ใช้แล้วทิ้ง แต่มาเป็นสินค้าที่ใช้แล้วกลับเข้าสู่กระบวนการผลิตได้อีก ด้วยการนำวัตถุดิบที่ผ่านการผลิตและบริโภคแล้ว เข้าสู่กระบวนการผลิตใหม่หรือนำมาใช้ซ้ำ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาการใช้ทรัพยากรที่ไม่สอดคล้องกับการขยายตัวประชากรโลก และปัญหาการจัดการขยะ (Ellen Macarthur Foundation & Antea Group, 2564) นอกจากนี้รายชื่อหุ้นที่ยั่งยืนตามข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืนโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม มีความรับผิดชอบต่อสังคม (ESG) (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2564) บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด มหาชน เป็นหนึ่งในนั้น

ดังนั้นการบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ต้องอาศัยการจัดการอย่างเป็นระบบด้วยปัจจัย 2 ปัจจัยคือ กระบวนการบริหารประกอบด้วย 4 หลักการ คือ วางแผนดี มีการกระทำ นำตรวจสอบ และ ตอบโจทย์ทุกคน และ บูรณาการด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรม คือ การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 4 หลักการ คือ ขวนศรัทธา พากเพียร เรียนรู้อย่างยั่งยืน และ พันททวน นำไปสู่การบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยประกอบด้วย 4 หลักการ คือ คัดสรรวัสดุ มุออกแบบผลิตภัณฑ์ ผลักดันนวัตกรรม นำมาตรฐานมาสามารถดำรงระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในองค์กรได้อย่างยั่งยืนยาว และมีความสมดุลระหว่างกำไรขององค์กร พนักงานในองค์กรเข้าใจและดูแลสิ่งแวดล้อมหรือ Profit-People-Planet คือ เศรษฐกิจที่ยั่งยืน สังคมที่ยั่งยืน และ สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการโดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ได้แก่ บุคลากรใน บริษัท ผลิตภัณฑ์วิศวะไทย จำกัด บริษัทในเครือปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) บริษัทที่ตั้งอยู่ในจังหวัดปทุมธานี มีจำนวน 979 คน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ (Taro Yamane) จำนวน 284 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มผู้บริหารระดับสูง กลุ่มผู้บริหารระดับกลาง และ กลุ่มผู้บริหารระดับต้นในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย รวม 19 รูปหรือคน

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูปหรือคน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ 2. แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ 3. แบบสอบถาม โดยนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือ โดยการหาค่า ดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (Index of item-Objective Congruent : IOC) ได้ค่าไม่ต่ำกว่า 0.6 ทุกข้อหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลอง (Try-Out) กับประชากรกลุ่มตัวอย่างจากบริษัท ไอชินทาเคโอไกฟาวดรี จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันและมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน/ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha

coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรายด้านไม่ต่ำกว่า 0.941

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม และมีโครงสร้างคำถาม 5 ตอน ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง คือ บุคลากรในบริษัท ผลิตภัณฑ์วิศวะไทย จำกัด โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายและได้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ จำนวน 284 คน หรือคิดเป็น 100%

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) แบบตัวต่อตัวกับผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) จำนวน 19 รูปหรือคน ดำเนินการบันทึกข้อมูลที่ได้รับการจัดบันทึก การทบทวนข้อมูลคำตอบ และการบันทึกเสียงให้ครบถ้วนตามคำถามในการ สัมภาษณ์ และตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อนำมาเรียบเรียงเป็นผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติ พรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) คือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา การสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้ วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction)

ผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่า รายด้านโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการเลือกใช้วัสดุทางเทคนิค และ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสำหรับกระบวนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.50 และ 3.42 ตามลำดับ) ส่วนรายด้านโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และ ด้านการจัดการผลพลอยได้คือเศษวัสดุและของเสีย (ค่าเฉลี่ย 3.39 และ 3.25 ตามลำดับ)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า 1) กระบวนการบริหาร

ส่งผลต่อการบริหารจัดการโดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Y) (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) ซึ่งกระบวนการบริหาร (X_1) สามารถอธิบายความผันแปรของการบริหารจัดการโดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนของบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Y) ได้ร้อยละ 59.9 โดยมีสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β_1) เท่ากับ 0.774 2) การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อการบริหารจัดการโดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Y) (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) ซึ่งการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 (X_2) สามารถอธิบายความผันแปรของระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Y) ได้ร้อยละ 36.6 โดยมีสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β_1) เท่ากับ 0.607 3) กระบวนการบริหาร และการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ส่งผลร่วมกันต่อการบริหารจัดการโดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Y) (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) ซึ่งทั้งสองปัจจัย สามารถรวมกันอธิบายความผันแปรของ ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Y) ได้ร้อยละ 63.5 โดยมีสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β_1 β_2) เท่ากับ 0.637 และ 0.235 ตามลำดับ

3. แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการโดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

พบว่า 1. การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ควรประกอบด้วย 1) ฉันทะมีความปรารถนาทำงานให้ได้ผลดี โดยการมุ่งมั่นหมั่นศึกษาแนวทางใหม่ ๆ ทำสิ่งที่ไม่รู้ให้รู้ให้ได้ด้วยการสังเกตจากงานที่ทำ สอบถามผู้รู้ ค้นคว้าจากสื่อต่าง ๆ และมีการจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบเพื่อส่งต่อให้ทีมงาน และคนรุ่นถัดไป สร้างทีมงาน ทำงานด้วยความรับผิดชอบอย่างมีเป้าหมาย ใฝ่ใจรักที่จะทำงานอยู่เสมอ พอใจในงานที่ทำและชอบงานที่ทำบนพื้นฐานข้อเท็จจริง 2) วิริยะมีความอดทน ทำงานจนบรรลุผลสำเร็จ โดยไม่ละความพยายามทำซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนสำเร็จ คิดไปแก้ไขไป สู้งาน ปฏิบัติงานด้วยความเพียรแม้ว่างานจะมีอุปสรรคด้วยความมุ่งมั่นทำสิ่งที่ไม่รู้ให้รู้ให้ได้ และ ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอทำต่อเนื่องไม่ขาดตอนโดยไม่คำนึงถึงความเหนื่อยยาก 3) จิตตะมีสมาธิจดจ่อกับงาน ตั้งใจจริงมีสมาธิจดจ่อกับงานไม่วอกแวก ใส่ใจ ใฝ่รู้ทำสิ่งที่ไม่รู้ให้รู้ให้ได้โดยการหาความรู้ทาง ออนไลน์ สอบถามผู้รู้ ค้นคว้าจากหนังสือ และสังเกตจากสถานการณ์จริง และ จิตใจแน่วแน่ต่องาน อยู่บนความจริงและมีเป้าหมาย 4) วิมังสาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผล ด้วยข้อเท็จจริง ดูหลักฐานและใช้ข้อมูล ตรวจสอบข้อบกพร่อง ปรับปรุง ป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำ ใคร่ครวญหาข้อดี-ข้อด้อยเพื่อเป็นแนวทางในครั้งต่อไป ดูปัญหาว่าเกิดจากอะไรและวางแผนล่วงหน้า เอามาตรฐานมาเป็นตัววัด 2. กระบวนการบริหาร ควรประกอบด้วย 1) การวางแผนมีแผนการปฏิบัติประจำปีชัดเจน การวางแผนเป็นการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไรโดยการเชื่อมโยงปัจจุบันสู่อนาคตวัดผลความก้าวหน้าด้วย KPI การวางแผนในการพัฒนาสิ่งใหม่ด้วยโครงการ CCI มีกรอบการทำงานชัดเจน สำนวณสภาพการณ์จริงก่อนวางแผนทบทวน ติดตามผลที่หน้างานด้วยข้อเท็จจริง (Fact Kemba) 2) การปฏิบัติตามแผนมีการจัดลำดับ

ความสำคัญของเป้าหมาย มีการมอบหมายงานเพื่อดำเนินการให้ได้ตามแผนงาน มีวิธีการและขั้นตอนจากการปฏิบัติ (Action plan) จัดทำเป็นแผนย่อยฝึกปฏิบัติที่หน้างาน และการพัฒนาแผนให้สอดคล้องกับบริบทสังคมโลกทบทวนแผน ผลงานที่ไม่จำเป็น 3) การตรวจสอบมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน การประเมินผลการปฏิบัติงานระหว่างทำและหลังทำเป็นประจำมีความถี่ในการติดตามโดยผู้บริหารแต่ละระดับ วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาในการปฏิบัติงานตามแนว QCC (Quality control cycle) และ ติดตามผลการปฏิบัติงานที่หน้างานด้วยข้อเท็จจริงร่วมกัน (Fact Kemba) 4) การปรับปรุงแก้ไขด้วยเหตุผล ด้วยข้อเท็จจริง มีการเปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไข ประชุมร่วมเพื่อสื่อสาร แก้ไขอย่างเป็นรูปธรรมทำซ้ำด้วยวงล้อ PDCA และ สร้างการเปลี่ยนแปลงจนเกิดมาตรฐานใหม่

ดังนั้น เมื่อปัจจัยทั้ง 2 ประการข้างต้น เป็นตัวส่งเสริมให้เห็นถึงการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการโดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้ง 4 ด้าน มีลักษณะดังนี้ 1) คัดสรรวัสดุให้ได้วัสดุที่เหมาะสมกับการผลิตไม่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม และชุมชน 2) มุ่งออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อลดการสูญเสียวัสดุ ใช้งานได้ง่าย พัฒนาให้ดีกว่าเดิม แยกชิ้นส่วนได้สะดวก แข็งแรงได้และลดผลกระทบ พร้อมทั้งลดการขัดแย้งผิว 3) ผลักดันนวัตกรรมสำหรับกระบวนการผลิต ลดการสูญเสียวัสดุ ลดการใช้พลังงาน และใช้เวลาอันน้อยที่สุดและ 4) นำมาตรฐานมาใช้สำหรับการจัดการผลพลอยได้คือเศษวัสดุและของเสีย ทั้งนี้การบริหารจัดการโดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การสามารถดำรงระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในองค์กรได้อย่างยั่งยืนยาว และมีความสมดุลระหว่างกำไรขององค์กร พนักงานในองค์กรเข้าใจ และดูแลสิ่งแวดล้อม หรือ Profit-People-Planet หรือคือ เศรษฐกิจที่ยั่งยืน (Sustainable economy) สังคมที่ยั่งยืน (Sustainable social) และ สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (Sustainable environment)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยการปฏิบัติการบริหารจัดการโดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มี 4 ด้าน 1. ด้านการเลือกใช้วัสดุทางเทคนิค 2. ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ 3. ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสำหรับกระบวนการผลิต และ 4 ด้านการจัดการผลพลอยได้คือเศษวัสดุและของเสีย ทั้ง 4 ด้าน โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง แต่ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยระดับมาก คือ ด้านการเลือกใช้วัสดุทางเทคนิค และด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสำหรับกระบวนการผลิต ทั้งนี้เพราะการเลือกใช้วัสดุทางเทคนิค และนวัตกรรมและเทคโนโลยีสำหรับกระบวนการผลิต ทั้งสองกิจกรรมมีส่วนส่งเสริมกันในเรื่องการลดต้นทุนในจุดเริ่มต้นของการผลิต เช่น การนำ Hard disc ที่ใช้แล้วมา shot blast เพื่อนำมาใช้ทดแทนอลูมิเนียมแท่งบางส่วน นวัตกรรมและ

เทคโนโลยีสำหรับกระบวนการผลิตในการออกแบบแม่พิมพ์ลดทางวิ่งของน้ำอลูมิเนียมมีก้านที่ออกมาจากการผลิตเล็กลงลดการใช้พลังงาน เป็นต้น ส่วนด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ เนื่องจากการออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นลิขสิทธิ์ (Know how) ของลูกค้ากิจการต้องออกแบบวิธีการผลิตและนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสำหรับกระบวนการผลิตมาใช้ในการผลิตเพื่อช่วยลดต้นทุนทั้งด้านพลังงาน ด้านการใช้วัสดุต่าง ๆ ลดการทำงานของคน และเพิ่มความปลอดภัยในการทำงาน และ ด้านการจัดการผลพลอยได้คือเศษวัสดุและของเสียเป็นการจัดการปลายทางที่เกิดมูลค่าเพิ่มน้อยกว่าการจัดการที่ต้นทาง ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริรัตน์ สังข์สุวรรณ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะเพื่อความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัญหาและอุปสรรคในการเกิดโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะ ได้แก่ ความเป็นเจ้าของขยะ การไม่ยอมรับในการสร้างโรงไฟฟ้าของคนในพื้นที่ การขาดความเชื่อมั่นในเทคโนโลยีที่เลือกใช้ กฎระเบียบขั้นตอนที่เกี่ยวข้องขาดความชัดเจนและล่าช้า การลงทุนโดยภาคเอกชนยังขาดความเชื่อมั่นในโครงการ การเลือกเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับคุณสมบัติและองค์ประกอบของขยะ การจัดการจัดการรวบรวมขยะที่อยู่กระจัดกระจาย การบริหารจัดการขยะทั้งระบบขาดหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่บูรณาการ 2. แนวทางการพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะเพื่อความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน โรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะควรเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตไฟฟ้าพลังงานขนาดเล็กในระดับชุมชนที่มีกำลังการผลิตไม่เกิน 1 เมกะวัตต์ เพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการผลิตไฟฟ้าจากแหล่งพลังงานขยะหรือชีวมวลเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถลดปริมาณขยะหรือของเสีย โดยนำมาผลิตเป็นพลังงานได้เป็นอย่างดี ลดการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศเพื่อมาผลิตเป็นพลังงานไฟฟ้า ก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่คนในชุมชน และทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนซึ่งเป็นผลต่อความมั่นคงด้านพลังงาน (ศิริรัตน์ สังข์สุวรรณ, 2563)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของบริษัมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2.1 จากผลการวิจัยพบว่า กระบวนการบริหาร โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และการปฏิบัติกระบวนการบริหาร รายด้านโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือด้านการวางแผน ระดับมาก 1 ด้าน คือด้านการปฏิบัติตาม ส่วนอีก 2 ด้าน คือ ด้านการปรับปรุงแก้ไข และ ด้านการตรวจสอบโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริษัทมุ่งในการลดต้นทุนทำให้มีกิจกรรมหลายด้านเพื่อสนับสนุนการลดต้นทุนให้บังเกิดผลโดยเร็วกระบวนการวางแผนจึงมีการตรวจสอบติดตามและปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิวัฒน์ จำตา วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย พบว่า 1. สภาพการบริหารจัดการฯ โดยรัฐบาลมีการกำหนดขึ้นเป็นนโยบายสาธารณะในด้านสุขภาพ มีเป้าหมายเพื่อสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมทั้งทางสังคม และทางกายภาพ มุ่งให้ประชาชนมีทางเลือกสามารถเข้าถึงทางเลือกที่ก่อให้เกิดสุขภาพดีได้

2. องค์ประกอบที่มีผลต่อระบบบริหารจัดการฯ 8 ด้าน คือ การวางแผน การบริหารงานบุคคล การฝึกอบรม การนิเทศติดตาม การจัดสิ่งสนับสนุน การจัดงบประมาณ การจัดการข้อมูล ข่าวสาร และการจัดองค์กรชุมชน 3. นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการของรัฐโดยใช้หลักธรรม สังคหวัตถุ 4 เพื่อการบริหารจัดการที่ดีที่จะพาไปสู่เป้าหมายขององค์กร คือ 1) ทาน (โอบอ้อมอารี ช่วยเหลือ) การบูรณาการด้วยการสงเคราะห์หรือช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความเดือดร้อน รวมถึงการช่วยให้มีความรู้ สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมได้ 2) ปิยวาจา (พูดไพเราะ) การใช้หลักธรรมด้วยการใช้วาจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ ถ้อยคำที่มีประโยชน์ เป็นจริง และไม่กระทบกระทั่งผู้อื่น ส่งผลช่วยให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงได้ 3) อตถจริยา (สงเคราะห์ประชาชน) การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเอง และผู้อื่น รู้จักการเสียสละไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัว ทุ่เมทแรงกาย แรงใจในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และช่วยเหลือผู้อื่น พร้อมรู้จักแก้ไขปัญหาด้วยปัญญาและ 4) สมานัตตตา (เสมอต้นเสมอปลาย) การวางตัวให้เหมาะสม จิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหว ดำรงตนบนพื้นฐานของความถูกต้อง ปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียมและเสมอต้นเสมอปลาย (อภิวัฒน์ จำตา, 2562)

2.2 จากผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติหลักตามอิทธิบาท 4 โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และ การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 รายด้านโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านจิตตะ-ใส่ใจในงาน ด้านฉันทะ-รักงาน และ ด้านวิริยะ-สู้งาน และด้านวิมังสา-ทำงานด้วยปัญญา ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุขชัยพัชรมงคล วิจัยเรื่อง การพัฒนา ศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยหลักพุทธธรรม พบว่า 1. สภาพทั่วไปมีการพัฒนา ศักยภาพของเยาวชนใน 2 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ 2) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม 2. การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนฯ ดังนี้ 1) ตัวของเยาวชนเอง ประกอบด้วย การพัฒนา ด้านอุปนิสัย การพัฒนาด้านจิตใจ การพัฒนาด้านสุขภาพร่างกาย และการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ 2) จากครอบครัว ประกอบด้วย การพัฒนาด้านการอบรมเลี้ยงดู การพัฒนาด้าน สุขภาพร่างกาย การให้คำปรึกษาแก่เยาวชน การพัฒนาด้านจิตใจ 3) จากโรงเรียน ประกอบด้วย การอบรมสั่งสอนของครู การพัฒนาด้านทักษะให้แก่เยาวชน การให้คำปรึกษาแก่เยาวชน การพัฒนาด้านจิตใจ 3. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยหลัก พุทธธรรม 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) การพัฒนาด้านทักษะชีวิตเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงใน อนาคตบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 2) การพัฒนาด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีบูรณาการกับ หลักโยนิโสมนสิการและหลักสังคหวัตถุ 4 3) การพัฒนาความพร้อมในการทำงานอย่างมี ประสิทธิภาพบูรณาการกับหลักภาวนา 4 (พระครูสุขชัยพัชรมงคล (วิญญู ตปสมปนโน), 2564)

3. แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการโดยใช้ระบบเศรษฐกิจ หมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของปริมณฑลในเขตภาคเหนือประเทศไทยเกิดจาก ปัจจัยพื้นฐาน คือ กระบวนการบริหาร และ หลักพุทธธรรม คือ การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4

พบว่า เป็นการน้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ เพื่อให้เกิดเป็นพุทธวิธีพร้อมนำเอาหลักการจัดการสมัยใหม่ พุทธวิธี คือ การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมหมวดหนึ่งทางพระพุทธศาสนาที่ได้นำมาบูรณาการเพื่อให้เกิดการพัฒนาการบริหารจัดการโดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ ด้านการเลือกใช้วัสดุทางเทคนิคด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสำหรับกระบวนการผลิต และด้านการจัดการผลพลอยได้คือเศษวัสดุและของเสีย โดยข้อค้นพบที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการโดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เกิดจากด้านการเลือกใช้วัสดุทางเทคนิค มาเป็นอันดับหนึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาโรจน์ ดำรงศีล วิจัยเรื่อง การใช้แผ่นยางแทนก้ามฉันเคลื่อนผิวในการทดสอบกำลังอัดคอนกรีต งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้แผ่นยางแทนก้ามฉันเคลื่อนผิวตามมาตรฐาน ASTM C617 ในการทดสอบกำลังอัดคอนกรีตงานที่มีกำลังอัด 180 240 และ 320 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตรเป็นขอบเขตในการศึกษา (สาโรจน์ ดำรงศีล, 2559) ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสำหรับกระบวนการผลิตมาเป็นอันดับสอง สอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงไกร ทรัพย์แสนมา และสิริลภัสลดา ปันสาน (2562) วิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาสินค้าเกษตรของบริษัทประชารัฐรักสามัคคีวิสาหกิจเพื่อสังคม (ประเทศไทย) จำกัด พบว่า ปัจจัยด้านการสร้างองค์ความรู้ทางการเกษตรสมัยใหม่ ได้แก่ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ (นวัตกรรมทางการเกษตร) การช่วยสร้างมาตรฐานคุณภาพ และการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร การช่วยวิจัยการช่วยขึ้นทะเบียน หรือการจดสิทธิบัตรกระบวนการผลิตสินค้าเกษตร การช่วยเพิ่มประสิทธิภาพเพื่อขีดความสามารถในการแข่งขันการผลิตสินค้าเกษตร การให้สิทธิพิเศษกับเกษตรกรรายที่ให้อัตราสินเชื่อปลอดดอกเบี้ยในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร และการพัฒนากระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ อาทิ การไปดูงานที่ประสบความสำเร็จ ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ มาเป็นอันดับสาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปฐมพงษ์ ณ ตะกั่วทุ่ง และคณะ (2558) วิจัยเรื่อง วัสดุจากเส้นใยปาล์มน้ำมันเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์ พบว่าเส้นใยที่พบในส่วนต้นปาล์มน้ำมันสามารถลอกออกเป็นเส้นและนำไปผลิตเป็นวัสดุ และด้านการจัดการผลพลอยได้คือเศษวัสดุและของเสีย มาเป็นอันดับสี่ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของดร.ณิ มูเก็ม (2564) วิจัยเรื่อง อิทธิพลแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนที่มีต่อพฤติกรรมการใช้บรรจุภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มแบบยั่งยืนของผู้บริโภคจังหวัดภูเก็ต พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสำคัญและเห็นด้วยกับพฤติกรรมการใช้บรรจุภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มแบบยั่งยืนโดยรวม ($=4.34, 4.46$) แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนกับพฤติกรรมการใช้บรรจุภัณฑ์มีความสัมพันธ์กันในระดับมาก ($r=.669$) และเป็นไปในทิศทางเดียวกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 และแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนด้านการนำกลับมาใช้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บรรจุภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มแบบยั่งยืน พหุการณความผันแปร (Adjust R2) ของพฤติกรรมการใช้บรรจุภัณฑ์ได้ ร้อยละ 47.2 ที่เหลืออีก ร้อยละ 52.8 เป็นผลอันเนื่องมาจากตัวแปรอื่น ๆ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการโดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สามารถสังเคราะห์ได้เป็นองค์ความรู้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (อาภาพร กลิ่นเทศ, 2565)

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการโดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ หลักการของกระบวนการบริหารบูรณาการด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรม นำไปสู่การ บริหารจัดการระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นวงล้อของการพัฒนาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทุกวงล้อบูรณาการกันทุกด้านสอดแทรกกันไป ดังต่อไปนี้

หลักการของกระบวนการบริหาร หลักการสำคัญประกอบด้วย กระบวนการบริหาร ได้แก่ 1) วางแผนดี มีแผนการปฏิบัติประจำปีชัดเจน 2) มีการกระทำการจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย 3) นำตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงาน และ 4) ตอบโจทย์ทุกคนด้วยเหตุผลด้วยข้อเท็จจริง

บูรณาการด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรม คือ การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 การปฏิบัติตามหลักธรรม คือหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สำคัญประกอบด้วย 1) ขวนศรัทธาปรารถนาทำงานให้ได้ผลดี 2) พากเพียรอดทนทำงานจนบรรลุผลสำเร็จ 3) เรียนรู้อย่างยั่งยืนตั้งใจจริงมีสมาธิจดจ่อกับงาน และ 4) พ้นทบทวนแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผล

นำไปสู่การบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การนำองค์กรไปสู่การนำสู่การบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ประกอบด้วย 1) คัดสรรวัสดุให้ได้วัสดุที่เหมาะสมกับการผลิตไม่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน 2) ออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อลดการสูญเสียวัสดุ ใช้งานได้ง่าย พัฒนาให้ดีกว่าเดิมแยกชิ้นส่วนได้สะดวก แข็งแรงได้และลดผลกระทบ พร้อมทั้งลดการขัดแต่งผิว 3) ผลักดันนวัตกรรมสำหรับกระบวนการผลิต ลดการสูญเสียวัสดุ ลดการใช้พลังงาน และใช้เวลาน้อยที่สุดและ 4) นำมาตรฐานมาใช้ในการจัดการผลพลอยได้คือเศษวัสดุและของเสีย ทั้งนี้การบริหารจัดการโดยใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การสามารถดำรงระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในองค์กรได้อย่างยั่งยืน และมีความสมดุลระหว่างกำไรขององค์กร พนักงานในองค์กรเข้าใจ และดูแลสิ่งแวดล้อม หรือ Profit-People-Planet หรือคือ เศรษฐกิจที่ สังคมที่ยั่งยืน และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีแผนที่มีการกำหนดกรอบการทำงานให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์พันธกิจอย่างชัดเจน เพื่อให้พนักงานทุกระดับเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองและสามารถมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันขององค์กรได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรมีการปฏิบัติตามแผนในการจัดการระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวិจัยการบริหารจัดการเพื่อใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในธุรกิจการผลิตอื่นแบบครบวงจร

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร ทรัพย์แสนมา และสิริลภัสสลดา ปันสาน. (2562). รูปแบบการพัฒนาสินค้าเกษตรของบริษัทประชารัฐรักสามัคคีวิสาหกิจเพื่อสังคม (ประเทศไทย) จำกัด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 3(2), 67-76.
- ดรุณี มุแก้ม. (2564). อิทธิพลแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนที่มีต่อพฤติกรรมการใช้บรรจุภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มแบบยั่งยืนของผู้บริโภคจังหวัดภูเก็ต. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 15(12), 113-128.
- ปฐมพงษ์ ญ ตะกั่วทุ่ง และคณะ. (2564). วัสดุจากเส้นใยปาล์มน้ำมันเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 14(2), 612-621.

- พระครูสุชัยพัชรมงคล (วิษณุ ตปสมปนโน). (2564). การพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยหลักพุทธธรรม (ดุสิตนิพนธ์ปริญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิริรัตน์ สังข์สุวรรณ. (2563). แนวทางการพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชนจากขยะเพื่อความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(3), 118-132.
- สาโรจน์ ดำรงค์ศิลป์. (2559). การใช้แผ่นยางแทนกำมะถันเคลือบผิวในการทดสอบกำลังอัดคอนกรีต. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*, 10(1), 107-113.
- อภิวัฒน์ จำตา. (2562). การบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย (ดุสิตนิพนธ์ปริญาปริญญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เครื่องหนังและรองเท้า อัญมณีและเครื่องประดับ. (2562). *โครงการศูนย์สารสนเทศอัจฉริยะอุตสาหกรรมแฟชั่น ปี 2562*. สืบค้น 11 สิงหาคม 2564, จาก <https://www.thaitextile.org/th/insign/downloadcmsrc>
- Ellen Macarthur Foundation & Antea Group. (2564). *Circular Economy คืออะไร สำคัญอย่างไรต่อโลกของเรา*. สืบค้น 25 มกราคม 2564, จาก <https://home.maefahluang.org/1725>

การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี*

THE DEVELOPMENT OF THE SANGHA ADMINISTRATION ACCORDING TO THE
BUDDHISM REFORM PLAN OF THE MONKS PHETCHABURI PROVINCE

พระพิพิธพัชรโรดม (อำนวยการ อินทวนโณ)

Phra Phiphitphatcharodom (Amnuai Inthawano)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: buapraroop@mail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ 2. เพื่อศึกษากระบวนการในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ 3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง และการสนทนากลุ่มเฉพาะจากผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี ตามหลัก SWOT พบว่า ด้านการสร้างคามมั่นคงพระพุทธศาสนา คือ การปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ด้านยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน พระสังฆาธิการเป็นผู้นำที่รู้งานและมีความรู้ ด้านการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ โดยการเข้าถึงชุมชนสร้างความสามัคคี ด้านการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา 2. กระบวนการในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรีตามวงจร PDCA พบว่า พระสังฆาธิการ ได้วางแผนการปฏิรูปตามพระธรรมวินัย ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบกฎเกณฑ์ของคณะสงฆ์ 3. รูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า พระสังฆาธิการกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี ทุกด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์; การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา; พระสังฆาธิการ

Abstract

This research article has the objectives: 1. to study the general situation in the Sangha administration of the Sangha Administrators; monk 3. To present the model for the development of the Sangha Administration according to the Buddhist affairs reform plan of the monks. Phetchaburi Province It is an integrated research method. by in-depth interview Collecting data with a questionnaire from the sample. and dedicated focus group discussions from experts.

The results of the study were as follows: 1. The general state of the development of monk Phetchaburi Province According to the SWOT principle, it was found that the aspect of building stability in Buddhism was to follow the Dhamma and discipline. Upgrading the internal management process The Sangha is a knowledgeable and knowledgeable leader. Development towards a Buddhist learning organization By reaching out to the community, building unity. in the driving of Buddhist affairs 2. The process of developing the Sangha Administration of the Sangha Administrators Phetchaburi province according to the PDCA cycle found that the monks has planned reforms according to the Dhamma and discipline Follow the rules and regulations of the Sangha 3. The model for the development of the Sangha Administration according to the Buddhist affairs reform plan of the monks Phetchaburi Province. It was found that the sample group of monks had an opinion that the development of the Sangha Administration according to the reform plan for the Buddhist affairs of the monks Phetchaburi Province Overall all aspects were at a high level.

Keywords: Development of Sangha; Reform of Buddhism; Ecclesiastical official

บทนำ

การปกครองคณะสงฆ์มาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล หลังจากที่พระพุทธองค์มอบคุณความเป็นใหญ่ให้คณะสงฆ์ หลักที่ใช้คือ พระธรรมวินัย เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วเกิดความไม่เรียบร้อยขึ้น จึงได้มีการทำปฐมสังคายนาขึ้น ที่เมืองราชคฤห์ โดยมีพระมหากัสสปะเป็นประธาน การบริหารคณะสงฆ์ ก็เรียบร้อยมาได้ระยะหนึ่ง ต่อมาก็เกิด ถ้อยคำขัดแย้งกัน เกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นอีกเป็นเช่นนี้ตลอดมา (ช.ธ. (ไทย) 25/8/9.)

เมื่อพระสงฆ์มีมากขึ้น กฎเกณฑ์ต่าง ๆ จึงต้องมี เพื่อให้ภิกษุแต่ละรูปได้ถือปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน ทำนองเดียวกับกฎหมายของรัฐ ก็เกิดขึ้นจากการที่มนุษย์มาอยู่รวมกันและการ

กระทำของคนคนหนึ่ง อาจจะปล่่วงละเมิดคนอื่นคนหนึ่ง รัฐจึงจำเป็นต้องออกระเบียบ กฎเกณฑ์ที่เราเรียกว่า กฎหมายมาคุ้มครอง

ในส่วนของพระพุทธเจ้า พระองค์ไม่ได้ทรงคิดที่จะสร้างระบบ เพื่อเรียกร้องสิทธิ และความรับผิดชอบทางสังคมให้กับบ้านเมือง แต่สังคมสงฆ์ที่พระองค์ปกครองอยู่ พระองค์ได้วางระบบไว้อย่างชัดเจน วินัยสงฆ์นั่นเอง คือระบบเรียกร้องความรับผิดชอบต่อสังคมสงฆ์ (สมภาร พรหมทา, 2541) พระพุทธองค์ยอมให้มีกฎหมายที่จะละเมิดสิทธิส่วนบุคคลผู้กระทำความชั่วได้ พระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติสิกขาบทเอาไว้เพื่อเอาผิดกับผู้ฝ่าฝืน ซึ่งเป็นการผิดต่อสังคม ในขณะที่เดียวกันก็มีจุดมุ่งหมายอื่น ๆ ด้วย ดังที่พระองค์ได้ตรัสไว้ว่า

ภิกษุทั้งหลาย เราบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย โดยอาศัยอำนาจประโยชน์ 10 ประการคือ

1. เพื่อความยอมรับว่าดีแห่งสงฆ์
2. เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์
3. เพื่อช่มบุคคลผู้เก้อยาก
4. เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลอันดีงาม
5. เพื่อปิดกั้นอาสวะทั้งหลายอันจะเกิดขึ้นในปัจจุบัน
6. เพื่อกำจัดอาสวะทั้งหลายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
7. เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของคนที่ยังไม่เลื่อมใส
8. เพื่อความเลื่อมใสของบุคคลผู้เลื่อมใสอยู่แล้ว
9. เพื่อความตั้งมั่นแห่งสัตถธรรม
10. เพื่อเอื้อเพื่อพระวินัย (วิมहा.(ไทย) 1/39/28-29)

จะเห็นได้ว่า ที่พระองค์บัญญัติพระวินัยนั้น ข้อ 1-2 มีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของคณะสงฆ์เอง ข้อ 3-4 เพื่อประโยชน์แก่บุคคล ข้อ 5-6 เพื่อประโยชน์แก่ความบริสุทธิ์ ข้อ 7-8 เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน ข้อ 9-10 เพื่อประโยชน์แก่พระศาสนาโดยรวม

ขั้นตอน วิธีการในการบัญญัติกฎหมาย (สิกขาบท) พระพุทธเจ้าทรงทราบดีว่า เมื่อใดควรจะบัญญัติ โดยคำนึงถึงหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) สงฆ์ตั้งได้เป็นเวลายาวนานพอสมควร 2) สังคมขยายใหญ่ขึ้นและ 3) มีผลประโยชน์มากขึ้น

จากแนวทางทั้ง 3 ประการนี้เอง จึงก่อให้เกิดการบัญญัติพระวินัย หรือกฎหมายคณะสงฆ์ขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมาย 10 ประการดังกล่าวแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อที่ 10 นั้นหมายเอาเพื่อการเกื้อหนุนการปกครอง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) นิติศาสตร์แนวพุทธ, 2541) สิกขาบท หรือพระวินัย ถือได้ว่า เป็นธรรมานุญการปกครองที่ภิกษุจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ถ้าหากว่าล่วงละเมิดก็จะได้รับการลงโทษหนักบ้าง เบาบ้าง ตามลักษณะของการกระทำ

นอกจากนี้ การปกครองคณะสงฆ์นั้น แก่นแท้คือการปกครองตามพระธรรมวินัยคือยึดพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญการปกครอง โดยใช้อำนาจรัฐและจารีตเป็นหลักอุดหนุน คราวใดเกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นในคณะสงฆ์จนเป็นเหตุขัดข้องและจำเป็นต้องพึ่งรัฐ ได้อำนาจรัฐเข้าช่วยจัดการแก้ขัดข้อง ดังเช่นในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช การคณะสงฆ์และการพระศาสนาดำเนินมาได้ด้วยลักษณะเช่นนี้ โดยเฉพาะเมื่อก้าวถึงในประเทศไทย ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยคณะสงฆ์จัดระบบการปกครองขึ้นเป็นครั้งแรก ด้วยการที่ทรงตราพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์รัตนโกสินทรศก 121 ต่อมา ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2484 โดยยกเลิกฉบับแรกนั้น

ทั้งนี้ เพื่อจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองของฝ่ายราชอาณาจักรครั้งถึงรัชกาลปัจจุบัน ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และต่อมาในปี พ.ศ.2535 ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 อันเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ใช้อยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสองฉบับดังกล่าวล่าสุดนี้ ถือว่าใช้เป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์และเป็นหลักจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์อยู่ในปัจจุบันนี้ การปกครองที่ดีควรเป็นแบบธรรมาธิปไตย โดยยึดถือคิดว่าถูกต้องไม่จำเป็นต้องถูกใจข้าพเจ้าหรือต้องถูกใจทุกคน เขากล้าตัดสินใจลงมือทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมโดยไม่พยายามลอยตัวหนีปัญหา เขาถือคติว่าอำนาจหน้าที่ มาพร้อมกับความรับผิดชอบ เขายอมเสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่กว่านั้นคือประโยชน์สุขส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า ถ้าเห็นว่าจะได้ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่เพราะสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อยเพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่ (ขุ.ธ. (ไทย) 25/8/9) ในระบอบการปกครองที่เป็นธรรมาธิปไตย ผู้บริหารสูงสุดต้องมีทั้งอัตตหิตสมบัติคือยึดธรรมประจำใจและมีปรทิตปฏิบัติคือมุ่งบำเพ็ญประโยชน์สุขส่วนรวมเมื่อผู้นำประพฤติธรรมสังคมส่วนรวมก็อยู่เป็นสุข ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า

เมื่อฝูงโคข้ามปากแม่น้ำ ถ้าโคผู้นำฝูงไปตรง โคเหล่านั้นย่อมไปตรงทั้งหมดในเมื่อโคผู้นำฝูงไปตรง ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับสมมติให้เป็นผู้นำ ถ้าผู้นั้นประพฤติธรรม ประชาชนนอกลี้นยอมประพฤติธรรมเหมือนกัน ประชาชนทั้งประเทศย่อมอยู่เป็นสุข ถ้าพระราชาทรงดำรงอยู่ในธรรม (อง. จตุกก. (ไทย) 21/70/98.)

จากสภาพข้างต้นนั้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจจะศึกษาเรื่องการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี เพื่อศึกษาประเด็นเกี่ยวกับสภาพทั่วไปในการปกครอง กระบวนการในการพัฒนาการปกครอง และการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา จังหวัดเพชรบุรีต่อไป

โดยการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาเนื้อหา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 1) การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา 2) การยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน 3) การพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ และ 4) การจัดสรรทรัพยากรในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา โดยมีแนวทางในการพัฒนาตามหลัก PDCA ดังนี้ 1) การวางแผน (Plan: P) 2) การปฏิบัติตามแผน (Do: D) 3) การตรวจสอบ (Check: C) 4) การดำเนินการให้เหมาะสม (Action: A)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษากระบวนการในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิ (Experts) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 รูปหรือคน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 18 รูปหรือคน

เครื่องมือในการวิจัย

1. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามจำนวน 22 ข้อ คือ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่า IOC

ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญ (Experts) จำนวน 5 รูปหรือคน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาทฤษฎี ด้านระเบียบวิธีวิจัย และด้านพระพุทธศาสนาหรือด้านการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัยเป็นผู้ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

2. เมื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสัมภาษณ์ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.8 ถึง 1.0 และมีการใช้ภาษาไม่เหมาะสมในบางข้อ จึงต้องปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

1. เป็นขั้นตอนการเตรียมการสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1.1 ทำการนัดหมายวันเวลาที่จะไปขอสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.2 ขออนุญาตจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิง

พุทธ

1.3 ส่งหนังสือแนะนำและแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญล่วงหน้าอย่างน้อย 7

วัน

1.4 เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เตรียมสมุดจดบันทึก และอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

2. เป็นขั้นตอนการดำเนินการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

2.1 แนะนำตัวผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสร้างความคุ้นเคย

2.2 แจ้งวัตถุประสงค์ของการมาสัมภาษณ์ และอธิบายลำดับขั้นตอนในการสัมภาษณ์

2.3 ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการใช้เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูป ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ เพื่อใช้อ้างอิงในการสรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์ รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ที่ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จดบันทึก (Note Taker) ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้หัวข้อปัญหาและคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี ด้านการสร้าง ความมั่นคงพระพุทธศาสนา พบว่า พระสังฆาธิการกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา จังหวัดเพชรบุรี ด้านการสร้าง ความมั่นคงพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ข้อที่ว่า คณะสงฆ์จัดให้มีโครงการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ผ่านการศึกษาพระปริยัติธรรม ธรรมศึกษา บาลี ศึกษา เพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนทายาท รองลงมาข้อที่ว่า คณะสงฆ์จัดให้มีการขยายโอกาสทางการศึกษาพระพุทธศาสนาแก่คฤหัสถ์ ข้อที่ว่า คณะสงฆ์ส่งเสริมกิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีล 5 พัฒนาพระนักเผยแผ่ ส่งเสริมชมรมทางพระพุทธศาสนาในองค์กรภาครัฐและเอกชน เป็นต้น” ข้อที่ว่า “คณะสงฆ์ส่งเสริมให้มีการจัดโครงการวัดเสริมสร้างความสุข ให้กระจายทุกวัด ได้มีการประชุมวางแผนการบริหารและพัฒนาการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรผ่านสื่อ ตามลำดับ

2. การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี ด้านการยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน พบว่า พระสังฆาธิการกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ คณะสงฆ์พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย เพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล คือ พระนักเผยแผ่ พระนักเทศน์ พระสอนศีลธรรม พระธรรมทูต พระวิปัสสนาจารย์ ข้อที่ว่า คณะสงฆ์สร้างความร่วมมือภาคีเครือข่ายด้านการศึกษาด้านหลัก บวร พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย เช่น พัฒนาและส่งเสริมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาเชิงพุทธหลักสูตรพุทธศาสนวันอาทิตย์ หลักสูตรพระอภิธรรมสำหรับคฤหัสถ์ ข้อที่ว่า โครงการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาสงเคราะห์แก่พระเถระ ข้อที่ว่า คณะกรรมการส่งเสริมให้มีการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคลคือ พระนักเผยแผ่ พระนักเทศน์ พระสอนศีลธรรม พระธรรมทูต ข้อที่ว่า คณะกรรมการส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย ข้อที่ว่า คณะสงฆ์สร้างความร่วมมือภาคีเครือข่ายต่างๆ ในการพัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ข้อที่ว่า คณะกรรมการส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะ พระวิปัสสนาจารย์ ข้อที่ว่า คณะสงฆ์จัดทำการจัดการแหล่งงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐในการให้โอกาสทางการศึกษาตามลำดับ

3. การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี ด้านการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ พบว่า พระสังฆาธิการกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ คณะสงฆ์พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนา โดยการจัดทำแหล่งความรู้และสารสนเทศของพุทธมณฑล ศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก ข้อที่ว่า คณะสงฆ์พัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง สำหรับพระวิปัสสนาจารย์พระนักเผยแผ่ ข้อที่ว่า คณะสงฆ์จัดทำแหล่งความรู้และสารสนเทศของพุทธมณฑล ศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก ข้อที่ว่า คณะสงฆ์พัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธด้วยการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้าน พระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง สำหรับสถานที่ปฏิบัติธรรม ตามลำดับ

4. การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี ด้านทรัพยากรในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา พบว่า พระสังฆาธิการกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังพบนี้ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ คณะสงฆ์พัฒนาผู้อบรมในสถานที่ปฏิบัติธรรม ข้อที่ว่า คณะสงฆ์เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้พระวิปัสสนาจารย์ ข้อที่ว่า คณะสงฆ์ติดตามสถานที่ปฏิบัติธรรมที่อยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบ ข้อที่ว่า คณะสงฆ์จัดทำแหล่งความรู้และสารสนเทศของพุทธมณฑล ภายในวัด ข้อที่ว่า คณะสงฆ์สร้างเครือข่ายจัดทำแหล่งความรู้และสารสนเทศของพุทธมณฑล ให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนา

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี พระสังฆาธิการเป็นผู้นำที่รู้จักเหตุในการยึดพระธรรมวินัย เคารพกฎระเบียบกฎเกณฑ์ของสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระสังฆาธิการใช้ปัญญาไตร่ตรอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถวางแผนและกำหนดนโยบายในการบริหารวัดและจัดการชุมชนให้เกิดประโยชน์พึ่งพากันระหว่างวัดและชุมชนในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยการเลือกบุคคล ในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเทพรัตนสุธี (สมศกดิ์ ชูตินธโร) (2553) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่

ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ส่วนปัญหาในการบริหารจัดการกิจกรรมสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานีพบว่า 1) ผู้บริหารสั่งงานปฏิบัติการได้ไม่ค่อยสมบูรณ์ตามนโยบาย 2) การออกกฎระเบียบข้อบังคับของวัด พระส่วนใหญ่ไม่ค่อยตั้งใจเท่าที่ควรและ 3) ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจกฎระเบียบของวัดซึ่งจากปัญหาดังกล่าวมีแนวทางแก้ไข คือ 1) มีการอบรมผู้บริหารเพื่อให้สมบูรณ์ตามนโยบาย 2) ต้องออกระเบียบให้เข้มงวดและลงโทษอย่างจริงจัง อย่างเช่นห้ามปศุสัตว์เข้าวัดเกินเวลา หรือยื่นปศุสัตว์ตามร้านค้าเป็นเวลานาน ถ้าใครฝ่าฝืนมีการลงโทษทันที ถ้าผิดก็พิจารณาโทษหนักและ 3) ควรประชาสัมพันธ์และแนะนำให้ชาวบ้านได้เข้าใจในกฎระเบียบอย่างถ่องแท้

2. ด้านยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน จากผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการเป็นผู้นำที่รู้งาน มีความสามารถในการแก้ปัญหา กล้ารับผิดชอบในการตัดสินใจ ดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และมุ่งประโยชน์ส่วนรวมของวัดและชุมชนเป็นหลัก เลือกพระอุปัชฌาย์บริหารทุกคนในชุมชนได้ พัฒนาพระ เณร ให้มีความรู้ทางโลกและธรรมศึกษา ได้การศึกษาเล่าเรียนทั้งด้านปฏิบัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ทรัพย์ พุทธญาโณ) (2553) ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของในจังหวัดปทุมธานี ด้านสังคม โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีข้อที่อยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ มีการจัดอบรมธรรมะแก่ประชาชน รองลงมาคือ ช่วยเหลือสังคมด้วยการบริจาคปัจจัยหรือวัตถุสิ่งของเป็นวิทยาทานบรรยายธรรม ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต อำนวยความสะดวกสถานที่ภายในวัดในการกิจกรรมของชุมชน สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ร่วมเป็นกรรมการขององค์กรชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับองค์กรอื่นหรือชุมชนอื่น และให้ความรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในสังคม ตามลำดับ

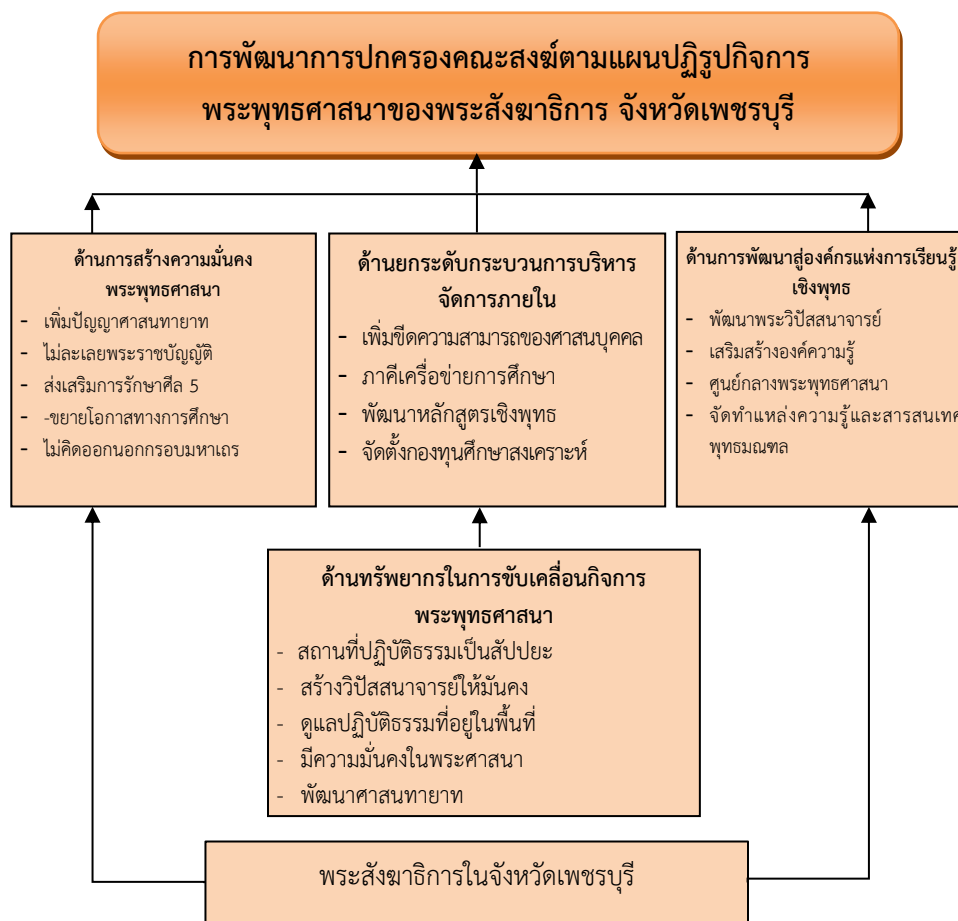
3. ด้านการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ จากผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการต้องรู้จักและเข้าถึงชุมชนสร้างความสามัคคี อย่างมีมนุษยสัมพันธ์ ในการพัฒนาวัดและชุมชนรอบรู้เท่าทันสังคมสภาพแวดล้อมในชุมชน สามารถประสานงานจัดการวัดและให้ความช่วยเหลือสังคม ชุมชน เพื่อสร้างพลังสามัคคี ร่วมพัฒนาชุมชน และพัฒนาวัดให้ร่มรื่น สงบ ชวนให้พุทธศาสนิกชนเข้าวัด ให้วัดเป็นฐาน สมการเป็นเสียง ญาติโยมคือเสียง พระเณรคือหุตา ศรัทธาคือพลัง เน้นการพัฒนาชุมชนโดยการยึดหลักพระธรรมวินัย และพัฒนาวัดให้ร่มรื่น สงบ จัดสภาพแวดล้อมดีชวนให้พุทธศาสนิกชนเข้าวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสันติธรรมมาภิรัต (บุญชัย สนติกโร) (2557) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 มีการปกครองโดยใช้ พระธรรมวินัยและ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ประกอบกับ กฎ

ระเบียบ คำสั่ง มติ มหาเถรสมาคมเป็นแบบแผนในการปฏิบัติสืบทอดกันมา ตามแบบการปกครองคณะสงฆ์ในภาคอื่น ๆ ยังไม่มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัยจึงทำให้ทราบ 1) จุดแข็ง คือการปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 3) รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 ที่พัฒนาแล้ว คือมีการวางแผนกระบวนการดำเนินงานที่ส่งเสริมคุณภาพของพระสังฆาธิการทุกระดับชั้นที่ชัดเจน การจัดองค์กรใช้ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และกติกาเดียวกัน ส่งบุคลากรไปศึกษาดูงานด้านต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างให้มีวิสัยทัศน์ ประสบการณ์ คุณภาพ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน นำระเบียบกฎหมายของคณะสงฆ์ และของภาครัฐไปสร้างกติกาในการปฏิบัติภารกิจร่วมกัน และมีคณะกรรมการกำกับดูแลแต่ละฝ่ายอย่าง ใกล้ชิด 3) ปัญหา มีนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับแผนการปฏิบัติงาน ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานทำให้ผลของการดำเนินงานเกิดความล่าช้า 4) อุปสรรค ผู้บริหารขาดความรัดกุมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ขาดงบประมาณเพื่อสนับสนุน การปกครองคณะสงฆ์ และขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารเพื่อการพัฒนาคณะสงฆ์ภาค 15

4. ด้านทรัพยากรในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา จากผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการต้องก้าวทันเทคโนโลยี มีวิสัยทัศน์ มองกว้าง เห็นการณ์ไกล มีภูมิรู้ ภูมิธรรม และ ภูมิฐาน ก้าวทันเทคโนโลยี สร้างโอกาสใหม่ ๆ ในการพัฒนาและปกครองคณะสงฆ์ และเกื้อกูล ชุมชน ช่วยเหลือสังคม เพิ่มความรู้ทั้งทางโลกและเสริมความรู้ทางธรรม มีวิสัยทัศน์ คิดได้ คิดเป็น มองไกล มีความสามารถในการแก้ปัญหา รู้กฎหมายทางโลกทางธรรมรู้เท่าทันโลกและการเปลี่ยนแปลงของสังคม เก่งคิด (จักขูมา) มีซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอำนาจ หนอกเมฆ (2556) ได้ทำวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารวัดในพระพุทธศาสนาสำหรับเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ใน เขตหนเหนือ ภาค 4 ผลการวิจัยพบว่า โดยเฉลี่ยเจ้าอาวาสมีการปฏิบัติหน้าที่ดีมาก ชื่อสัตย์ สุจริต บริหารวัดโปร่งใส แต่ยังให้ ความสำคัญกับหลักความประหยัดความคุ้มค่า และการทำงาน เป็นทีมน้อย จึงนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์สำหรับ เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ เรียกว่า ปัญจบริหาร ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การถือธรรมเป็นใหญ่ 2) กลยุทธ์การ ป้องกันความเสื่อมนำไปสู่ความ เจริญรุ่งเรือง 3) กลยุทธ์ปฏิบัติหน้าที่ศีลธรรม 4) กลยุทธ์การทำงานที่ดีให้ สำเร็จความประสงค์ และ 5) กลยุทธ์การสงเคราะห์อันเป็นความเอื้อเพื่อเกื้อกูล

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านการสร้างความมั่นคงพระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการควรวางแผนและกำหนดนโยบายในการบริหารวัดและจัดการชุมชนให้เกิดประโยชน์พึ่งพากันระหว่างวัดและชุมชนในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยการเลือกบุคคล ในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

2. ด้านยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน พระสังฆาธิการ ควรพัฒนาพระเณร ให้มีความรู้ทางโลกและธรรมศึกษา ได้การศึกษาเล่าเรียนทั้งด้านปฎิยัติ ปฎิบัติ ปฎิเวท

3. ด้านการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ พระสังฆาธิการควรยึดหลักพระธรรมวินัยสวดให้ดัง ชี้ให้เห็น นำให้เป็น มีกุศโลบายในการดึงมวลชนร่วมกิจกรรมเข้าถึงชุมชน อย่างมีมนุษยสัมพันธ์ รอบรู้เท่าทันสังคม และพัฒนาวัดให้ร่มรื่น สงบ จัดสภาพแวดล้อมดีชวนให้พุทธศาสนิกชนเข้าวัด

4. ด้านทรัพยากรในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการควรเป็นผู้นำที่ก้าวหน้าเทคโนโลยี มีวิสัยทัศน์ มองกว้าง เห็นการณ์ไกล มีภูมิรู้ ภูมิธรรม และภูมิฐาน ก้าวทันเทคโนโลยี สร้างโอกาสใหม่ ๆ ในการพัฒนาและปกครองคณะสงฆ์ และเกื้อกูลชุมชน ช่วยเหลือสังคม เพิ่มความรู้ทั้งทางโลกและเสริมความรู้ทางธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านการสร้างความมั่นคงพระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการควรเป็นผู้ที่รู้จักเหตุในการยึดพระธรรมวินัย เคารพ กฎระเบียบกฎเกณฑ์ของสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระสังฆาธิการ

2. ด้านยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน พระสังฆาธิการ ควรเป็นผู้ที่รู้งาน มีความสามารถในการแก้ปัญหา กล้ารับผิดชอบในการตัดสินใจ ดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และมุ่งประโยชน์ส่วนรวมของวัดและชุมชนเป็นหลัก

3. ด้านการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ พระสังฆาธิการ ควรมีกุศโลบายในการดึงมวลชนร่วมกิจกรรมเข้าถึงชุมชน อย่างมีมนุษยสัมพันธ์ รอบรู้เท่าทันสังคม รู้จักสภาพแวดล้อมในชุมชน สามารถประสานงานได้ จัดสภาพแวดล้อมดีชวนให้พุทธศาสนิกชนเข้าวัด

4. ด้านทรัพยากรในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการควรมีวิสัยทัศน์ คิดได้ คิดเป็น มองไกล มีความสามารถในการแก้ปัญหา รู้กฎหมายทางโลกทางธรรม รู้เท่าทันโลกและการเปลี่ยนแปลงของสังคม พัฒนาพระเถร สร้างความสามัคคีให้สังคม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ปัจจัยที่ส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี

ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง อิทธิพลของการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี

ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ความสัมพันธ์ของโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2546). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2549). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสันติธรรมาภิรัต (บุญชัย สุนติกโร). (2557). การพัฒนารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ทรัพย์ พุทธญาโณ). (2554). ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ ชุติณโร). (2553). บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2541). นิติศาสตร์แนวพุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระอานวย หมอกเมฆ. (2556). กลยุทธ์การบริหารวัดในพระพุทธศาสนาสำหรับเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในเขตหนเหนือ ภาค 4 (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยภาคกลาง.
- สมภาร พรหมทา. (2541). ศีลธรรมกับกฎหมาย มุมมองจากพุทธศาสนา. วารสารพุทธศาสนศึกษา, 5(2), 51-52.

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562
อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู*
PEOPLE'S POLITICAL PARTICIPATION AFFECTING 2019 GENERAL ELECTION
AT SIBUNRUANG DISTRICT, NONG BUA LAMPHU PROVINCE

พระมหาชาติเชื้อ วชิรญาณ, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, อนุปุม โชวเกษม
Phramahachartchue Vachirayano, Termsak Thongin, Anupum Showkasem
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Chatchua253960@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง 2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. เพื่อศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 398 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด 109,771 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและเชิงอนุมานด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 2. ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่างกัน ส่งผลให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการเลือกตั้ง โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 3. ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง ประชาชนมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ทั่วถึงและต่อเนื่อง จึงทำให้ประชาชนไม่มีเวลาติดตามข้อมูลข่าวสาร ทางการเมือง และยังขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง; การเลือกตั้ง; ประชาชน

Abstract

The objectives of this thesis were: 1. To study the level of people's participation affecting the election 2. To compare the level of people's participation affecting the election classified by individual factors 3. To study the problem of people's political participation in the 2019 elections, Sibunruang District Nong Bua Lamphu Province It is a combined research method. Data were collected from a sample of 398 people, which were randomly sampled from a total population of 109,771 people using questionnaires as a tool. Descriptive and inferential data analysis with statistical package. The qualitative research used in-depth interviews with 9 key informants or people using descriptive content analysis.

Findings were as follows: 1. the people's political participation which influenced elections was at a high level. The mean was 4.12 2. The comparison results showed that People of different sexes, ages, occupations, and incomes resulting in political participation in elections different overall 3. The problem of political participation of the people affecting the election revealed that the people had incomplete and continuous perception of information. As a result, people do not have time to follow political information and lack participation in political activities.

Keywords: Political participation; Election; Population

บทนำ

ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ประเทศไทยได้จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกขึ้น เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2476 มีวิวัฒนาการมานานกว่า 88 ปี โดยที่กฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการเลือกตั้งได้รับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันมีองค์กรอิสระ คือ คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาสมาชิกท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นโดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้การจัดการเลือกตั้งทุกระดับเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมปราศจากการชี้นำของอำนาจใด ๆ หรือการใช้อิทธิพลครอบงำ (ยงยุทธ พงษ์ศรี, 2561) ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยเน้นการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ของประชาชนรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับบัญญัติไว้ว่าประชาชนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองประเด็นใดได้บ้าง ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะการมีส่วน

ร่วมทางการเมืองเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตยสังคมใด จะมีความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำพิจารณาได้จาก การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนสังคมใดที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงย่อมมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงในทางตรงข้ามสังคมใดประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำแสดงว่าสังคมนั้นมีระดับความเป็นประชาธิปไตยต่ำกล่าวได้ว่า หัวใจสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การมีส่วนร่วมในการปกครองของพลเมือง ซึ่งนอกจากเป็นการสะท้อนการยืนยันในสิทธิเสรีภาพ ของสมาชิกในสังคมแล้ว ยังเป็นการยืนยันถึงความ เสมอภาคของสมาชิกของสังคมอีกด้วย ซึ่งในส่วน ของกระบวนการทางการเมืองนั้นการมีส่วนร่วม ทางการเมืองแท้จริงคือการแสดงออกซึ่ง กิจกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมกิจกรรมเหล่านี้ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก กับองค์กร ทางการเมืองรวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน กับรัฐบาลการแสดงออกซึ่ง กิจกรรมทางการเมือง เหล่านี้คือกระบวนการทางการเมืองซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ ประชาชนต้องการ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลและองค์ประกอบทางการเมืองที่ ครอบคลุมระบบปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองทั้งหมดจะทำให้เข้าใจบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลและองค์กรทางการเมืองได้ ชัดเจนยิ่งขึ้นดังนั้นการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะเป็นกระบวนการทางการเมืองจึงเกี่ยวข้องและสัมพันธ์โดยตรงกับกระบวนการ อบรมกล่อมเกลารับรู้ทางการเมือง ซึ่งจะส่งผลต่อความเชื่อ และพฤติกรรมทางการเมืองของ ปัจเจกบุคคลในแต่ละสังคมที่เรียกว่า วัฒนธรรมทางการเมือง (ลิขิต ธีรเวคิน, 2543)

โดยปัญหาของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งนั้นเกิดจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และประชาชน ขาดการรับรู้เกี่ยวกับแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองและความสำคัญของการ มีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยที่โครงสร้างกฎหมายและกระบวนการนโยบาย ยังไม่ เอื้อต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเพียงพอ การขาดแคลนผู้มีทักษะในการใช้เครื่องมือสร้าง กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ปัญหาเรื่องวัฒนธรรมการเมืองและความ พร้อมของประชาชนปัญหาด้านความพร้อมของภาครัฐ การไม่มีตัวชี้วัดที่ชัดเจนที่จะบอกให้ ทราบว่าประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้วหรือยัง หรือหน่วยงานของรัฐเปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากนักน้อยเพียงใด ทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถทำงานให้ดีขึ้นได้เพราะ ไม่มีมาตรฐานในการทำงานที่ชัดเจน แนวโน้มของระบอบประชาธิปไตยซึ่งกำลังดำเนินไปในทุก วันนี้การเพิ่มขึ้นของการให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของรัฐบาล (นิยม เวชกามา, 2561)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเลือกตั้งถือเป็นเงื่อนไขพื้นฐานประการสำคัญของการ ปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นกระบวนการทางการเมือง ที่ทำให้ประชาชน ผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง ด้วยการแสดงเจตจำนงของตนใน การใช้สิทธิออกเสียงเลือกผู้แทนราษฎรเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อนำอำนาจอธิปไตย ที่เป็นของประชาชนมาใช้ในการบริหารประเทศ ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จำเป็นต้องเป็นระบบการเลือกตั้งที่สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเลือกตั้งเป็นกิจกรรมสำคัญในระบอบประชาธิปไตย

ดังนั้นจากความเป็นมาและปัญหา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภูอย่างไร เพื่อนำหลักผลการศึกษาไปให้ให้เกิดประโยชน์และเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอำเภอสรีบุญเรือง ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธีมีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู 109,771 คน คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 398 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน ตัวแทนกรมการปกครอง จำนวน 1 คน ตัวแทนสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 1 คน นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 1 คน และนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป รวมทั้งหมด 9 รูปหรือคน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ แบ่งเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 2) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง และ 3) ด้านการติดตาม

ตรวจสอบการเลือกตั้ง ในการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือ โดยการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 398 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้ง และเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน

การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้ค่าความถี่ค่าร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมานใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Stepwise MRA) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เพื่อยืนยันผลการศึกษาเชิงปริมาณจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 ในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมของประชาชนกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ.2562 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.12$, $S.D.=0.49$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านเรียงลำดับความคิดเห็นของประชาชนได้ดังนี้ ด้านการการรณรงค์หาเสียง มีระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.30$, $S.D.=0.64$) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง มีระดับมาก ($\bar{X}=4.06$, $S.D.=0.64$) ด้านการติดตามตรวจสอบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.99$, $S.D.=0.63$) ตามลำดับ

2. สรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู จากการทดสอบสมมติฐานพบผลการศึกษาดังนี้

สมมติฐานที่ 1 พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 3 พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมี

นัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD

สมมติฐานที่ 4 พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 5 พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ผลการวิเคราะห์ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกได้ดังนี้

3.1 ด้านการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง พบว่า ปัญหา การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู คือ ประชาชนยังขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ที่ไม่ทั่วถึงและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ต่อเนื่องและประชาชนบางส่วนยังไม่เห็นถึงความสำคัญความสำคัญของการออกไปใช้สิทธิเท่าที่ควรแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู คือ ประชาสัมพันธ์ปลูกฝังอุดมการณ์สร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการเมือง สร้างความเข้าใจและความสำคัญของการไปใช้สิทธิ และจัดประชุม สัมมนา เสวนา ให้ความรู้ความเข้าใจ และรับฟังปัญหาเพื่อที่จะสร้างการมีส่วนร่วมร่วมกันของเจ้าหน้าที่และประชาชน

3.2. ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง พบว่า ปัญหา การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู คือ การได้มาซึ่งนักการเมืองและระบบเดิม ๆ ทำให้ไม่เกิดการพัฒนาทางการเมือง ประชาชนบางส่วนไม่เห็นความสำคัญในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และการไปใช้สิทธิแต่ละครั้งมีขั้นตอนยุ่งยากและใช้เวลานาน แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู คือ มีการจัดอบรมให้ความรู้ประชาชนให้นึกถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมทำความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมือง และรัฐควรนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการเลือกตั้ง

3.3 ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง พบว่า ปัญหา การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู คือ การนับคะแนน หรือการคำนวณคะแนนผิดพลาด คะแนนไม่ตรงกับผู้ใช้สิทธิและประชาชนยังไม่มีส่วนร่วมในการเข้ามามตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายผลได้ว่า ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการใช้สิทธิเลือกตั้ง ประชาชนส่วนใหญ่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งซึ่งประชาชนรู้และเคารดตอกฎหมายการเลือกตั้ง และก่อนเลือกตั้งก็ได้ร่วมรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งให้เกียรติดังและกัน เช่น ได้ประชาสัมพันธ์และเชิญชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ได้ติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง เช่น มีส่วนร่วมติดตามการนับคะแนนผลการเลือกตั้งซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนัดดา นราศร (2553) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนบ้านหนองใหญ่ ตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนบ้านหนองใหญ่ ตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปรารณา ไวมงคุณ (2552) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแฝก อำเภอปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแฝก อำเภอปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยพระมหาวิชญ์ จิรวุฒนเมธี (2562) ได้วิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของประชาชนต่อคุณลักษณะของสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1. ด้านการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีการติดตามและรับรู้ข่าวสารในการเลือกตั้งทางโทรทัศน์ วิทยุ ป้ายประชาสัมพันธ์ หนังสือพิมพ์ หรือสื่ออินเทอร์เน็ต และได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ หรือเชิญชวนให้ประชาชนรับรู้ถึงความสำคัญในการไปเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งจะก่อให้เกิด ทศนคติที่ดี ทำให้ประชาชนได้ทราบข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ทราบถึง วันเวลาและสถานที่หรือข้อควร ปฏิบัติก่อนไปเลือกตั้ง เพื่อที่จะไม่ให้ประชาชนเสียสิทธิหรือโดนตัดสิทธิในการเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ สุจินตนา โสภาเวทย์ (2552) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลหนองสองห้อง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองสองห้อง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีส่วนร่วมในการใช้สิทธิทางการเมืองท้องถิ่น ด้านการณรงค์หาเสียงอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาณรงค์ ธมมเมธี (2562) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการเลือกตั้งทั่วไปของชุมชนท่าเตียน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการ

เลือกตั้งทั่วไปของชุมชนท่าเตียน กรุงเทพมหานคร ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก

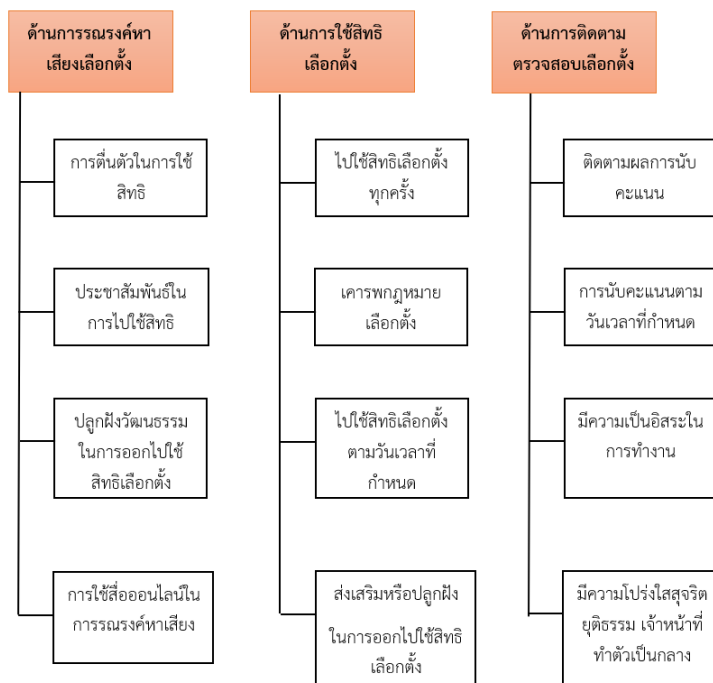
2. ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีการตื่นตัวทางการเมือง ซึ่งมีผลมาจากการทำหน้าที่ของนักการเมือง หรือนโยบายของพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่เคยหาเสียงไว้ การทำผิดกฎหมายและไม่เคารพต่อกฎหมาย บ้านเมือง การไม่รับฟังความเห็นต่างของประชาชน สิ่งเหล่านี้เป็นเหตุให้ประชาชนได้ตระหนักถึงสิทธิ และหน้าที่ของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการเลือกบุคคลที่จะไปใช้อำนาจแทนตนเองในการบริหารประเทศหรือนิติบัญญัติ ผลเหล่านี้จึงเป็นแรงผลักดันให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองมากขึ้น ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง เพื่อที่จะเลือกบุคคลที่มีจริยธรรม มีคุณธรรมไม่ผิดกฎหมายและเคารพต่อกฎหมาย บ้านเมืองผู้ที่ตนเองไว้วางใจที่จะมอบอำนาจให้ เพื่อเป็นตัวแทนตนเองโดยผ่านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิวิภา อุดมกัน (2553) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: กรณีศึกษาตำบลบางทรายใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางทรายใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสุรเดช สุเมธโส (2562) ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนต่อการตัดสินใจใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในตำบลตำผามอก อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการตัดสินใจใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในตำบลตำผามอก อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ด้านการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งและข่าวสารเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งตามหลักธรรมาธิปไตยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนุชปภาดา ธนวโรตม (2557) ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก

3. ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 ในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ ว่าประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการทำหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐมากยิ่งขึ้นมีการเข้าไปมีส่วนร่วมในการติดตามการทำงานและตรวจสอบของหน่วยงานภาครัฐตั้งแต่เริ่มต้นการร่วมตรวจสอบคุณสมบัติของนักการเมือง การทำหน้าที่ของรัฐมีความเป็นกลางในการทำหน้าที่หรือไม่ การร่วมสังเกตการณ์ในหน่วยเลือกตั้งต่าง ๆ การทุจริตการเลือกตั้ง การนับคะแนน และการทำหน้าที่ของ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภรณ์

สารศรี (2552) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการ ติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาณรงค์ ธมมเมธี (2562) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการเลือกตั้งทั่วไปของชุมชนท่าเตียน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการเลือกตั้งทั่วไปของชุมชนท่าเตียน กรุงเทพมหานคร ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของพระนิคม จันทธมโม (2562) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการเมืองการปกครองตามแนวทางธรรมาธิปไตย ในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเมืองการปกครองตามแนวทางธรรมาธิปไตย ในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง ด้านการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้จากการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ค้นพบองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยตามภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ.2563 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ดังนี้

1. ด้านการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง คือ การประชาสัมพันธ์หรือชักชวนประชาชนโดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์ วิทยุ ใบปลิว ป้าย และสื่อออนไลน์ เป็นต้น เป็นการเชิญชวนที่มีทางเลือกหลากหลายเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและรับทราบข้อมูลทุกระดับและทุกชนชั้นทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลรับรู้ถึงวันเวลาและสถานที่หรือการเตรียมตัว การรับฟังนโยบายในการหาเสียงของพรรคการเมือง การปฏิบัติตัวให้ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับในการเลือกตั้งเป็นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ การที่ประชาชนไปใช้สิทธิและทำหน้าที่ของตนเองตามกฎหมาย รัฐธรรมนูญ และเคารพต่อกฎหมายเลือกตั้ง หรือสถานที่เลือกตั้ง เพื่อที่จะคัดสรรหรือเลือกตัวแทนในการไปทำหน้าที่แทนตนเองโดยผ่านระบบรัฐสภา การไปใช้สิทธิทุกครั้งและตามวันเวลาสถานที่ที่กำหนดเป็นการเห็นความสำคัญเลือกตั้ง เป็นการแสดงออกถึงการตื่นตัวทางการเมืองการเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย การไปใช้สิทธิเป็นการรักษาระบอบประชาธิปไตยและทำให้ระบอบการปกครองนี้สามารถดำเนินไปได้ ทำให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติ

3. ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง คือ ติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเลือกตั้ง มีการทำงานเป็นกลาง สุจริต หรือเที่ยงธรรม มีการให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การตรวจการนับคะแนนตรงตามวันเวลา หรือการคำนวณคะแนนเป็นไปตามระเบียบที่กำหนดไว้หรือไม่ และการทำหน้าที่ของนักการเมืองได้ปฏิบัติตามที่ให้นโยบายไว้ การปฏิบัติตามกฎหมาย ปฏิบัติหน้าที่โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ มีคุณธรรมและจริยธรรมตามที่กฎหมายกำหนดไว้ การทำหน้าที่ตรวจสอบหาข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาในองค์กร มีการรับฟังการร้องเรียนถึงปัญหาต่าง ๆ แล้วมาแก้ไขเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การเลือกตั้งครั้งต่อไป เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐมากขึ้น มีการทำงานร่วมกันจะช่วยสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีแก่เจ้าหน้าที่และประชาชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มีนโยบายในการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร การจัดเวทีเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงออกทางการเมือง
2. มีนโยบายส่งเสริมการให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ
3. มีนโยบายส่งเสริมให้นักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปมีส่วนร่วมกับประชาชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดให้มีเวทีแสดงความคิดเห็น หรือการแถลงนโยบายในการรณรงค์หาเสียง
2. จัดอบรมปลูกฝังอุดมการณ์ สร้างจิตสำนึกในทางการเมืองให้กับประชาชน
3. ตั้งคณะกรรมการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการปรับปรุงข้อมูลให้ประชาชนรับรู้ตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและภาครัฐ เพื่อให้ประชาชนไปเลือกตั้ง
2. ควรวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อภาครัฐ
3. ควรวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพรรคการเมืองและประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- จีราภรณ์ สารศรี. (2552). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนใน องค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- นุชปภาดา ธนโรตม. (2557). พฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นิยม เวชกามา. (2561). รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนชาวสกลนครตามแนวพุทธทศจิตวิทยา (ดุขุณินิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธจิตวิทยา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปรารธนา ไวมงคุณ. (2552). การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแฝก อำเภอปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ปวีณา อุดมกัน. (2553). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : กรณีศึกษาตำบลบางทรายใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์การพัฒน). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- พระนิคม จันทมโม. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการเมืองการปกครองตามแนวแห่งธรรมาธิปไตย ในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาณรงค์ ธรรมเมธี. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการเลือกตั้งทั่วไปของชุมชนท่าเตียน กรุงเทพมหานคร (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิษณุ จิรวุฒนเมธี. (2562). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดชัยภูมิ (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุรเดช สุขเมธโส. (2562). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการตัดสินใจใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในตำบลตำผามอก อำเภอคลองจังหวัดแพร่ (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยงยุทธ พงษ์ศรี. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดปทุมธานี ปี พ.ศ. 2562 (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสื่อสารการเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- ลิขิต อีระเวคิน. (2543). การเมืองการปกครองไทย (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุจินตนา โสภาเวชย์. (2552). การมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองสองห้องอำเภอมะเมือง จังหวัดหนองคาย (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุนัดดา นราศร. (2553). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนบ้านหนองใหญ่ ตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอมะเมือง จังหวัดมหาสารคาม (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

การพัฒนาศาสนทายาทต้นแบบของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี*
DEVELOPMENT OF MODEL RELIGIOUS DESCENDANTS OF SANGHA ORDER IN
PATHUMTHANI PROVINCE

พระวรภพ คุณสมปนโน

Phra Voraphod Kunasampanno

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: krisada.sae@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการพัฒนาศาสนทายาท 2. เพื่อศึกษากระบวนการในการพัฒนาศาสนทายาท 3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทต้นแบบของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการในการพัฒนาศาสนทายาทของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี มีวิธีการดังนี้ด้านการฝึกอบรม จัดให้มีการฝึกอบรม หลักสูตรตั้งแต่พรรษา 1 ถึงพรรษา 5 ด้านการศึกษา วางแนวทางการศึกษา กระบวนการศึกษาแนวพุทธศาสน์ พระปริยัติธรรม การศึกษาเล่าเรียน นักธรรม บาลี ด้านการพัฒนา ได้วางแผนและดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาพระภิกษุให้ครอบคลุมทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษา ไตรสิกขา คือ ศีล ด้านพระวินัย ศีล 227 ข้อ สมาธิ ความตั้งมั่นแห่งจิต เป็นวิธีการฝึกพัฒนาจิตใจ ปัญญาเป็นหลักการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ รูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทต้นแบบของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี จึงต้องนำกระบวนการ การฝึกอบรม การศึกษา การพัฒนาตาม ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ได้แก่ ด้านการฝึกอบรม ต้องมีแผนงานแต่ละขั้นตอนของกระบวนการ ด้านการศึกษา ส่งเสริมการศึกษาความรู้มีแบบอย่าง แบบแผน แบบฉบับหล่อหลอม การพัฒนาพัฒนาความรู้ฝ่ายต่าง ๆ ในองค์กร เป็นต้น มีคุณลักษณะ 5 ด้านดังนี้ 1) บุคลิกภาพ ควรมีบุคลิกที่เหมาะสมกับการเข้ามาบรรพชาเป็นพระภิกษุ เสด็จวัตร ทำให้เกิดความเป็นระเบียบ เรียบร้อย สงบ สำรวม สง่างาม แก่ผู้ที่มาพบเห็น 2) วิชาการ มีความรอบรู้พุทธประวัติ พระธรรมวินัย 3) ทักษะ มีความเชี่ยวชาญ ทักษะการด้านการสื่อสาร 4) เจตคติ คดีดี มีความปรารถนาที่ดี มีเมตตาต่อสรรพสัตว์ 5) ด้านความคิดสร้างสรรค์ ผสมผสานความคิดสร้างสรรค์ทำให้เกิดปัญญา

คำสำคัญ: กระบวนการ; รูปแบบการพัฒนา; ศาสนทายาท

*Received May 9, 2022; Revised September 4, 2022; Accepted September 4, 2022

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study general condition of Model Religious Descendants of Sangha Order. 2. To study the process of Model Religious Descendants of Sangha Order. and 3. To propose the method of Model Religious Descendants of Sangha Order in Patum Thani Province

Findings were as follows: The development process of Model Religious Descendants of Sangha Order in Patum Thani Province consisted of the following process: Training process; there was curriculum for training monks from 1 to 5 rain retreats. Education process; following the Buddhist educational system, Dhamma and Pali Studies. Development process: there was plan for development activities for all personnel from administrators, teachers and educational personnel. Tisikkha process; Sila, the 227 rules for monks, Samadhi, the concentration of mind, mind training. Panna, emphasized the wisdom training for knowledge and understanding. The development method of the model Religious Descendants of Sangha Order in Patum Thani Province was based on the process of training, education, development, Tisikkha; Sila, Samadhi and Panna as follows: Training process, there must be training plan for each step of the training. Education process, there must be pattern, procedure and model of education for diffusion. Development process, there must be knowledge development in various fields in the organizations to achieve the set objectives in the following areas: 1) Personality, there should be appropriate personality, such as well mannered, smart looking, calm, controlled for those who were ordained to inspire the faith of those who meet. 2) Academics; there should be knowledge of Buddha's history, Dhamma, Vinaya, practice and cessation. 3) Skill; self-developed to be skillful in communication. 4) Attitude; well wishing, wishful thinking for all world beings. 5) Creativity; professional administration integrated with creative method to arouse the Dhamma audiences to be eager and active to listen to the sermons.

Keywords: process; Development model; Buddhist Heir

บทนำ

การปกครองในวัดเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสซึ่งมีอำนาจและเป็นผู้แทนของวัด คุณสมบัติของเจ้าอาวาสมีพรรษาพ้น 5 พรรษา และเป็นผู้ทรงเกียรติคุณ เป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในท้องถิ่นนั้น ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในปัจจุบันจำแนกได้เป็นวัดขนาดเล็ก วัดขนาดกลาง วัดขนาดใหญ่ และวัดพัฒนาตัวอย่าง วัดที่มีขนาดเล็กมี พระสงฆ์อยู่ 2-3 รูป ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในชนบทประชาชนส่วนใหญ่ยากจนขาดปัจจัยในการดำรงชีวิต เจ้าอาวาสขาดการศึกษา ขาดการดูแลเอาใจใส่จากประชาชน บริหารวัดแบบครอบครัว ประชาชนยึดติดกับประเพณีเก่า ๆ และยึดติดกับตัวบุคคล วัดขนาดกลางมีฐานะปานกลางมีทรัพย์สินปานกลางและวัดขนาดใหญ่มีพระภิกษุสามเณร 10-20 รูปขึ้นไป จากการที่วัดมีลักษณะขนาดฐานะที่แตกต่างกัน อยู่ในชุมชนที่แตกต่างกัน บางวัดตั้งอยู่ในเมืองมีความเจริญทางวัตถุสูง วัดมีรายได้มาก บางวัดตั้งอยู่ในชนบทมีรายได้น้อย บางวัดบริหารแบบไม่โปร่งใส ขาดเจ้าอาวาสที่มีความรู้ สถานการณ์ของพุทธศาสนาในปัจจุบัน เกิดภาวะขาดแคลนเจ้าอาวาสในวัดที่อยู่นอกเขตชุมชนจนกลายเป็นวัดร้างมากมาย

ตามสภาพความเป็นจริงนั้น คนไทยนิยมการบวชเรียนหรือบรรพชา อุปสมบทน้อยลง จำนวนพระภิกษุสามเณรนอกพรรชาน้อยกว่าในพรรษามาก และที่บวชตามประเพณีก็ 3 วัน 7 วัน 15 วัน เช่น บวชหน้าศพ บวชแก้บนเพิ่มมากขึ้น บวชเอาพรรษา 3 เดือน มีไม่มาก การบวชพระภิกษุนี้เป็นส่วนสำคัญของพระพุทธศาสนาเป็นศาสนทายาท เป็นผู้ที่บวชเข้ามาแล้วมีโอกาสเล่าเรียนมากและส่วนใหญ่จะได้เล่าเรียนพระธรรม พระวินัย เพราะวัยอยู่ในระยะเวลาที่จะเล่าเรียนศึกษา ช่วงเวลาของการที่จะเล่าเรียนได้ก็เต็มที่ หลังจากเรียนแล้วก็มีเวลาอีกมากที่จะทำงานให้พระพุทธศาสนาต่อไป แต่ปัจจุบันนี้เราหาพระภิกษุสามเณรได้ยากสำหรับในภาคกลาง จนกระทั่งเราต้องใช้วิธีจัดบวชอุปสมบทหมู่เฉลิมพระเกียรติและสามเณรภาคฤดูร้อน อันนี้เป็นทางออกอย่างหนึ่งถึงแม้จะแก้ไขปัญหาก็แท้จริงไม่ได้ แต่ก็ยังเป็นตัวผ่อนเบาได้ เพื่อให้ฆราวาสและเด็กเยาวชนได้มีโอกาสรู้จักพระพุทธศาสนา (พระมหาทวี วิสารโท, 2560)

ในปัจจุบันนี้ มีความเสื่อมถอยของศีลธรรมอันดี คนไม่มีความละอายและเกรงกลัวต่อบาป ไม่เว้นแม้แต่กับผู้ที่เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุสามเณรในทางพระพุทธศาสนา ดังที่ได้ปรากฏว่ามีเรื่อง ขวาคความเสียหายของพระภิกษุบางรูปมากมาย มีข่าวทางเสื่อมเสียต่อเนื่องไม่ขาดสาย ข่าวเกี่ยวกับการประพฤติผิดพระวินัยและทำตัวไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณรบางรูปบางคน ได้ถูกสื่อมวลชนทุกแขนงโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ต่างลงข่าววิจารณ์กันไปโน่นแ่งมุ่มต่าง ๆ เป็นเหตุให้ ภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์เสียหายและมีผลกระทบต่อคณะสงฆ์และจิตใจชาวพุทธเป็นอย่างมาก สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ คนตักงานมากขึ้น ทำให้มีฉ้อฉลบางกลุ่มเริ่มแผ่ตัวอาศัยผ้าเหลืองหากิน ปลอมบวชมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีพระภิกษุสามเณรบางกลุ่ม ประพฤติขาดความสำรวม ดื่มสุรา เสพยาเสพติด และเล่นการพนัน ประพฤติผิดพระธรรมวินัย (พระครูปลัดเสนาะ วิสุทฺโธ, 2564)

ผู้วิจัยมีความตระหนักต่อปัญหาด้านต่าง ๆ เรื่องการพัฒนาศาสนทายาทต้นแบบของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี เกี่ยวกับศาสนทายาทมีจำนวนลดลงมากและ เพราะการที่พระภิกษุไม่ปฏิบัติตามพระธรรม พระวินัย (ภาษาไม่ชัด) แต่เราจะหวังให้พระภิกษุเหล่านี้มาเป็นผู้รับผิดชอบดูแลพระศาสนาต่อไป จึงมีแนวคิดต่อการวิจัย กระบวนการที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการพัฒนาศักยภาพของศาสนทายาทต้นแบบของพระพุทธศาสนา โดยคำนึงถึงต้นแบบที่ดีของการพัฒนาศาสนทายาทต้นแบบของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี ที่มีระบบระเบียบแบบแผนการพัฒนาศาสนทายาทได้เป็นจำนวนมาก

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการพัฒนาศาสนทายาทของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี
- 2 เพื่อศึกษากระบวนการในการพัฒนาศาสนทายาทของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี
- 3 เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทต้นแบบของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการกำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นการพัฒนาศาสนทายาทต้นแบบของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมในการพัฒนาศาสนทายาทต้นแบบของคณะสงฆ์ โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ คือ จังหวัดปทุมธานี คือ 1) ด้านการฝึกอบรม 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านการพัฒนา และหลักพุทธธรรมไตรสิกขา 3 คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และคุณลักษณะ 5 ด้านคือ 1) ด้านบุคลิกภาพ 2) ด้านความรู้ทางวิชาการ 3) ด้านทักษะ 4) ด้านเจตคติ 5) ด้านความคิดสร้างสรรค์

ขอบเขตด้านประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

โดยผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านพระภิกษุ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามลักษณะของการวิจัยแต่ละประเภท ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ดังนี้

1.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informant) จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 18 รูปหรือคน

ประกอบด้วยกลุ่มเจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ ผู้ที่เกี่ยวข้องกลุ่มเจ้าอาวาสหรือพระอาจารย์สอน และกลุ่มข้าราชการสำนักงานพุทธศาสนาและกลุ่มสำนักงานวัฒนธรรม กลุ่มนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 รูป หรือคน ผู้ทรงคุณวุฒิมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research) โดยใช้แบบสำรวจ (Survey) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากพระภิกษุ ได้แก่ พระภิกษุในพื้นที่ จังหวัดปทุมธานี จำนวน 3,749 รูป

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ วัดพระธรรมกาย วัดปัญญานันทาราม วัดเปรมประชา วัดลาดสนุ่น วัดเขียนเขต วัดชินวรารามวรวิหาร จังหวัดปทุมธานี

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการพัฒนาศาสนทายาทของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกได้ ดังนี้

สภาพทั่วไปในการพัฒนาศาสนทายาทของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี ด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา ด้านการพัฒนา ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$ S.D = 0.615) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการพัฒนา ($\bar{X}=4.34$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการฝึกอบรม ($\bar{X}=4.23$) อยู่ในระดับมากและรองลงมาคือ ด้านการศึกษา ($\bar{X}=4.18$) อยู่ในระดับมาก

สภาพทั่วไปในการพัฒนาศาสนทายาทของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี ไตรสิกขา ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.45$ S.D = 0.472) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า 2. สมาธิ ($\bar{X}=4.46$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ 3. ปัญญา ($\bar{X}=4.45$) อยู่ในระดับมาก และรองลงมาคือ 1. ศีล ($\bar{X}=4.43$) อยู่ในระดับมาก

สภาพทั่วไปในการพัฒนาศาสนทายาทของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี สภาพมีความเสื่อมถอยของศีลธรรมอันดี ไม่มีความละอายและเกรงกลัวต่อบาป ไม่เว้นแม้แต่กับผู้ที่เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุสามเณรในทางพระพุทธศาสนา ดังที่ได้ปรากฏว่ามีเรื่อง ขาดความเสียหายของพระภิกษุสงฆ์มากมาย สร้างความเสื่อมเสียต่อเนื่องไม่ขาดสาย ขาดเกี่ยวกับการประพฤติผิดพระวินัย และพบว่าแนวโน้มนโยบายการจัดการศึกษาของเขตการปกครองคณะสงฆ์ ยังขาดการวางแผนในการพัฒนาศาสนทายาทร่วมกัน การจัดกระบวนการเรียนการสอนยังขาดความเข้าใจในการนำทฤษฎีการศึกษาและทฤษฎีจิตวิทยาไปใช้ในการสร้างแรงจูงใจสร้างความมุ่งมั่นในการที่จะศึกษาให้สำเร็จ ขาดการ บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้

ศาสนายาทเกิดการเรียนรู้และ ประพฤติตนตามหลักศิลาจารวัตรและการพัฒนาบุคลิกภาพ ยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่สังคมจะยอมรับได้

2. กระบวนการในการพัฒนาศาสนายาทของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี

ด้านการฝึกอบรม จัดให้มีการฝึกอบรมในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งเป็นการฝึกอบรมด้านความรู้และทักษะ แผนงานการฝึกอบรมทางวัดมีการใช้หลักสูตรตั้งแต่พรรษา 1 ถึงพรรษา 5 ตามลำดับขั้นตอนในการอบรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

ด้านการศึกษา การศึกษาความรู้มีแบบอย่าง แบบแผน แบบฉบับหล่อหลอม วางแนวทางการศึกษา กระบวนการศึกษาแนวพุทธศาสน์จึงแบ่งเป็น 1) ปริยัติคือ การศึกษาเล่าเรียน นักธรรม บาลี 2) ปฏิบัติคือ การฝึกอบรม การปฏิบัติตามที่ศึกษามา 3) ปฏิเวธ คือ การพัฒนาตนเอง เข้าถึงการปฏิบัติที่จริง ๆ สนับสนุนส่งเสริมด้านการเรียนของศาสนายาท การไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยหรือต่างประเทศสายทางพระพุทธศาสนา

ด้านการพัฒนา ได้วางแผนและดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาพระภิกษุให้ครอบคลุมทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาตามสภาพและความแตกต่างของแต่ละกลุ่ม พัฒนาการศึกษา นักธรรม บาลี การพัฒนา นั้นจะทำให้ระบบและวิธีการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น เกิดการกระตุ้นให้ ศาสนายาทต้นแบบปฏิบัติงานเพื่อเกิดความ เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ การพัฒนาการเรียนรู้ 5 ประการคือ การฟัง การท่องจำ การสาธยาย (ทบทวนย่อ) การเพ่ง พินิจด้วยใจ และการเข้าใจชัดเจน

3. รูปแบบการพัฒนาศาสนายาทต้นแบบของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี

บุคลิกภาพ ควรมีบุคลิกที่เหมาะสมกับการเข้ามาบรรพชาเป็นพระภิกษุปฏิบัติตาม เสาขีวัตรและพระวินัย มีวิธีการพัฒนาการบุคลิกภาพ 1) ควรมีพระเถระผู้ทรงธรรมวินัยเป็นต้นแบบ 2) จัดอบรมและเรียนทั้งทฤษฎีและภาคปฏิบัติ 3) มีการประเมินและวัดผลให้คำแนะนำ อยู่เสมอจนสามารถทำได้อย่างเป็นปกติสุข โดยต้องมีพระอาจารย์ที่เลี้ยงคอยแนะนำตั้งแต่เริ่ม บรรพชาหรืออุปสมบทเพราะหากปล่อยเวลาไปยาวนานจะทำให้ฝึกปฏิบัติตามหลักเสขีวัตรคง เป็นไปได้ยากคือต้องเริ่มสอนและปฏิบัติตั้งแต่ตอนต้นเข้ามาดำรงสมณเพศ

วิชาการ มีความรอบรู้พุทธประวัติ พระธรรม พระวินัย และปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ อย่างแตกฉานในพระพุทธศาสนามีดังนี้ 1) จัดอบรมและเรียนทั้งทฤษฎีและภาคปฏิบัติ นักธรรมตรี โท และเอก 2) พระธรรม พระวินัยให้ลึกซึ้ง เช่นต้นบัญญัติและพระสูตรต่าง ๆ วิธีการพัฒนาทำตามกระบวนการปัญญาวัตรธรรมคือ หาคำให้พบ ฟังคำครูให้ชัด ตรองคำครูให้ลึก

ทักษะ การอธิบายธรรมะต่าง ๆ ทักษะการคิดวิเคราะห์เช่น การพิจารณาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าวิธีการพัฒนา คือ มีแบบฝึกหัดเกี่ยวกับธรรมะศาสนายาทฝึกปฏิบัติ ทักษะ การสื่อสารในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จะต้องมีความรู้เทคโนโลยีบ้าง เพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสมัยใหม่

เจตคติ ทางวัดเน้นให้มีการศึกษาตั้งแต่เริ่มเข้ามาบรรพชา ให้เข้าใจสิ่งที่เรียนคือ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้เข้าใจหลักแห่งความสำเร็จได้แก่ อิทธิบาท 4 ให้เห็นแจ้งในอริยสัจ 4 ผู้ที่บวชใหม่การหล่อหลอมซึมซับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางโลก เข้าสู่ทางธรรมโดยการละกิเลสให้ถูกวิธี และจะเกิดเจตคติในทางที่ดี การละลายพฤติกรรมเก่าที่อยู่ยังรากลึกเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ที่ดีขึ้น จะมีทิศทางในเชิงบวกจะเกิดความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาสูงขึ้น ให้สำรวจอินทรีย์ต่อการเข้าสมาคมกับสหธรรมิกด้วยกันหรือกับญาติโยมผู้มีศรัทธาให้ควรแก่สมณสาธูป

ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดสร้างสรรค์ก่อให้เกิดการพัฒนาการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เริ่มจากพื้นฐานผู้บริหารต้องให้ออกาศศาสนทายาทได้คิด ได้เสนอความคิด และฝ่ายสนับสนุนก็เช่นเดียวกัน ต้องมีการสร้างความคิดสร้างสรรค์นำอุปกรณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่และจัดสถานที่ทั้งความสะอาดสะดวก มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการเผยแพร่ในเชิงรุกเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่องค์ความรู้ใหม่ทางพระพุทธศาสนา หรือที่เป็นวัตถุได้แก่สิ่งอำนวยความสะดวกทางพระพุทธศาสนา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศาสนทายาทต้นแบบของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ 3 ข้อ ซึ่งค้นพบผลวิจัย มีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพทั่วไปการพัฒนาศาสนทายาทของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี

การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในสมัยปัจจุบันนี้ทางการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง เพราะในแต่ละปีมีจำนวนผู้สอบได้น้อยมาก มีนักเรียนสอบตกเป็นจำนวนมาก พระภิกษุสามเณร ที่ศึกษาในแผนกนี้มีจำนวนที่ลดลงไปเรื่อย ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูศรีอรรถศาสตร์ (อรรถชัย มหาอดิโธ) (2560) พบว่า 1) สภาพปัญหาด้านหลักสูตรคือนื้อหาสาระเก่าเกินไป และภาษาที่ใช้ในหนังสือเป็น ภาษาที่เข้าใจยาก โดยเฉพาะนื้อหาสาระในแผนกบาลีเน้นการจำและการแปลมากกว่าความเข้าใจ 2) สภาพปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน คือ ครูผู้สอนไม่เพียงพอ มักใช้ระบบพี่สอนน้อง ครูผู้สอนขาดความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งขาดประสบการณ์ ไม่สามารถประยุกต์ใช้กับสภาพจริง 3) สภาพปัญหาด้านปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอน คือ หนังสือ ตำราประกอบการเรียนเป็นตำราเก่าเกินไป ขาดการปรับปรุงและภาษาที่เข้าใจยาก อาคารสถานที่มักใช้ศาลาการเปรียญ ซึ่งมักมีเสียงรบกวน และบรรยากาศไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4) สภาพปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอน คือ วิธีการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับครูผู้สอนขาดวิธีการที่ทันสมัย การเรียนการสอนไม่ค่อยเพิ่มการคิดวิเคราะห์ 5) สภาพปัญหาด้านการวัดผลและประเมินผล คือ เกณฑ์การวัดและประเมินผลมักวัดความจำมากกว่า ความเข้าใจและการคิดวิเคราะห์

2 กระบวนการการพัฒนาศาสนทายาทของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี

ด้านการฝึกอบรม ต้องมีแผนงานการฝึกอบรมแต่ละขั้นตอนของกระบวนการจะเป็น พระภิกษุ แผนงานการฝึกอบรมทางวัดต้องมีการใช้หลักสูตรตั้งแต่พรรษา 1 ถึงพรรษา 5 ตามลำดับขั้นตอนในการอบรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาอภิชาติ ญาณสุโก (2564) พบว่า รูปแบบการฝึกอบรมพระนวกะ สำหรับวัดในประเทศไทย ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ส่วนบทนำ ประกอบด้วย หลักการวัตถุประสงค์และบริบทของวัดฝึกอบรมพระนวกะ ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดการฝึกอบรมพระนวกะประกอบด้วย องค์ประกอบของการฝึกอบรม 5 ด้าน คือ 1) ด้านบุคลากรคือ พระอาจารย์/วิทยากร พระพี่เลี้ยง และผู้เข้ารับการฝึกอบรม (2) ด้านทรัพยากรคือ สถานที่และเวลา (3) ด้านหลักสูตรและกิจกรรม (4) ด้านงบประมาณ (5) ด้านการจัดการและบริหารโครงการอบรมและขั้นตอนการจัดกิจกรรมฝึกอบรม คือ การเตรียมการ การดำเนินการและการประเมินผล และส่วนที่ 3 ส่วนเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ โดยสรุปองค์ความรู้การวิจัย คือ POE-PRCBM

ด้านการศึกษา ความรู้มีแบบอย่าง แบบแผน แบบฉบับหล่อหลอม วางแนวทางการศึกษาพระปริยัติธรรม นักธรรม บาลี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอินดา ศิริวรรณ (2558) พบว่า ซึ่งควรจะนำมาใช้ได้แก่ รูปแบบเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนวิชา นักธรรม บาลี และวิชาสามัญควบคู่กันไป ตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับปริญญาเอก วิชาที่พระภิกษุสามเณรควรได้รับการศึกษาในหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ได้แก่ วิชาภาษาต่างประเทศ ภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม คณิตศาสตร์ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษาและพลศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานการศึกษาที่เรียนและสอนในสถานศึกษาโดยทั่วไปให้เหมาะสมกับกาลสมัย หลักสูตรพระปริยัติธรรมก็จะตอบสนองความสนใจและความต้องการของผู้เรียนได้มากขึ้น

ด้านการพัฒนา ความรู้ฝ่ายต่าง ๆ ในการองค์กร โดยมีจัดหลักสูตรกับพระนวกะ 1 ถึง 5 พรรษา เช่น การเทศน์ ก่อสร้าง การซ่อมบำรุง การใช้คอมพิวเตอร์ การเป็นพระพี่เลี้ยง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสุวรรณ ธมมาวุธ (2561) พบว่า ผู้บริหารมีความกระตือรือร้นในการเรียนการสอน ด้วยการสนับสนุน การเรียนการสอนและทุนการศึกษาอย่างต่อเนื่องทุกปี สร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนบาลี ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหาร พบว่า มีองค์ประกอบการพัฒนา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 6 ด้าน ได้แก่ การสร้างบารมี การสร้างแรงบันดาลใจ การให้ความสำคัญรายบุคคล การกระตุ้นทางปัญญา การให้รางวัลตามสถานการณ์และความสามารถพิเศษ

3. รูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทต้นแบบของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี คุณลักษณะ 5 ด้าน ดังนี้

บุคลิกภาพ ควรมีบุคลิกที่เหมาะสมกับการเข้ามาบรรพชาเป็นพระภิกษุ ความสง่างามในศีลาจารวัตร ยังความเลื่อมใสศรัทธาแก่ผู้พบเห็นดังงามเรียบร้อย โดยทรงบัญญัติหมวดพระวินัยเสขียวัตถ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระอภินันท์ อภินนโท (2556) พบว่า บุคลิกภาพหมายถึงคุณลักษณะสวรวมของพฤติกรรมของบุคคล และนับว่ามีความสำคัญเป็นอันมากทั้งในกิจการงานชีวิตภายในบ้านและชีวิตในสังคมโดยทั่วไป บุคลิกภาพย่อมแบ่งออกได้เป็นชนิดต่าง ๆ มากมาย เช่น ความยินดีร่าเริง ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ความฉลาด ความสุภาพอ่อนโยน เป็นต้น ซึ่งมีอยู่ในบุคคลมากน้อยผิดกัน บุคลิกภาพจะแสดงออกในรูปของมารยาทผู้ดี ซึ่งรวมอยู่ในหัวข้อสำคัญของ สัปปริสธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา เสขียวัตถ์ ข้อปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์ตามหลักพระวินัย

วิชาการ มีความรอบรู้พุทธประวัติ พระธรรม พระวินัย และปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ อย่างแตกฉานในพระพุทธศาสนา จัดอบรมและเรียนทั้งทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุริยา คั่นฟ้าบ (2562) พบว่า สภาพการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหายานในประเทศไทย โรงเรียนได้แบ่งการบริหารงานออกเป็น 4 ฝ่าย พบว่า 1) การบริหารงานฝ่ายวิชาการ ผู้บริหารต้องมีการปรับพื้นฐานการเรียน การสอน สำหรับผู้เรียนให้เหมาะสมและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมและใช้สื่อให้ทันสมัย 2) การบริหารงานงบประมาณ มีจำนวนจำกัดต้องอาศัยความร่วมมือกับผู้มีจิตศรัทธาและ ชุมชน ตลอดถึงเครือข่ายโรงเรียน 3) การบริหารงานบุคคลโรงเรียนต้องพัฒนาครูผู้สอนเพื่อให้ความพร้อมในการสอนและเพิ่มครูสอนให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ 4) การบริหารงานทั่วไป ผู้บริหารได้มีการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ระหว่างบุคลากรและผู้เรียนเพื่อช่วยเหลือกัน

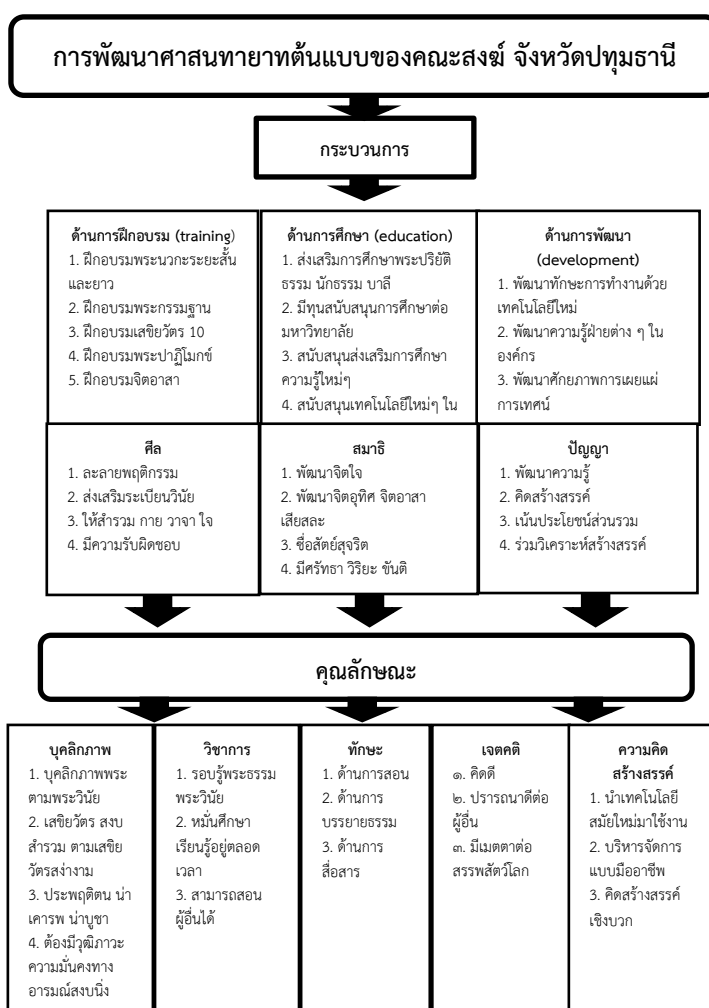
ทักษะศาสนทายาทควรมีทักษะความรู้หรือศาสตร์ของตนเอง อย่างเชี่ยวชาญ หรือฝึกปฏิบัติให้เกิดความชำนาญการ เพื่อพัฒนาหรือต่อยอดยิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิศิต ธีรวิโส (2562) พบว่า สมรรถนะ 9 คือ 1. สมรรถนะทั่วไป ประกอบด้วยสมรรถนะย่อย 3 สมรรถนะ คือ 1) คุณธรรมจริยธรรม 2) การสื่อสารที่ดี และ 3) การเป็นแบบอย่างที่ดี 2. สมรรถนะตนเองประกอบด้วยสมรรถนะย่อย 3 สมรรถนะคือ 1) ภาวะผู้นำตนเอง 2) การมีสติปัญญา 3) การพัฒนาบุคลิกภาพตนเอง 3. สมรรถนะการทำงานกับคนอื่นประกอบด้วยสมรรถนะย่อย 3 สมรรถนะ คือ 1) การทำงานเป็นทีม 2) การช่วยเหลือผู้อื่น 3) ความเชื่อถือไว้วางใจได้และแต่ละสมรรถนะย่อยมี 3 องค์ประกอบคือ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ

เจตคติ ศาสนทายาทต้นแบบจะมีการหล่อหลอมซึมซับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางโลกเข้าสู่ทางธรรม ให้ถูกวิธีการและจะเกิดเจตคติในทางที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนูญ คันธประภา (2553) พบว่า ทัศนคติในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้การดำเนินชีวิตโดยเฉลี่ยเห็นด้วยกับเรื่องการเห็นคุณค่าความสำคัญและประโยชน์ในการนับถือพระพุทธศาสนา

เห็นด้วยกับกฎแห่งกรรม พระพุทธศาสนาสอนให้มองโลกตามความเป็นจริง นิพพานเป็นภาวะที่ปราศจากกิเลสและเครื่องเศร้าหมอง นรก สวรรค์ เป็นเรื่องที่มีอยู่จริงในพระพุทธศาสนาและพระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยที่ควรช่วยกันบำรุงส่งเสริมและรักษาไว้

ความคิดสร้างสรรค์ เกิดขึ้นได้นั้นจากความชำนาญ ประสบการณ์ การหาความรู้ศาสตร์ต่าง ๆ เปิดโลกกว้างไปดูงานสถานที่ในประเทศและต่างประเทศ หาข้อมูลนำมาวิจัยจะเกิดสิ่งเหล่านี้เป็นความคิดสร้างสรรค์ในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมยุรี เสือคำราม (2561) พบว่า ความคิดสร้างสรรค์มีความหมายใน 5 มิติ ได้แก่ 1) ความคิดใหม่ 2) ความคิดที่มีประโยชน์ 3) ความคิดต่อยอด 4) ความคิดที่แสดงตัวตน 5) จินตนาการ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การพัฒนาศาสนทายาทต้นแบบของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานีควรมีรูปแบบกระบวนการพัฒนางองค์กร โดยเจ้าอาวาสเป็นผู้นำมีความรู้และสนับสนุนศาสนทายาทศึกษาในระดับ

2. การพัฒนาศาสนทายาทต้นแบบของคณะสงฆ์ควรต้องฝึกอบรมเรื่องวัตนียมและบริโณคณียม ส่งผลให้พระสงฆ์ละเมิดพระวินัย ก่อนบวชควรมีการศึกษาข้อห้าม และข้อควรปฏิบัติสำหรับบรรพชิต เจ้าอาวาสและพระพี่เลี้ยง ควรให้ความรู้และเข้าใจในจารีตธรรมเนียมประเพณี พระวินัย กฎระเบียบพระภิกษุเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งศรัทธาปสาทะของพุทธศาสนิกชนผู้พบเห็นมหาวิทยาลัยหรือต่างประเทศเป็นมือเป็นไม้ในการพัฒนารองคร้กรให้เติบโตแบบก้าวกระโดด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เจ้าอาวาสในฐานะผู้ปกครองวัดควรจะพัฒนาตนเองก่อนเข้าใจเข้าถึงความคิดต่างของศาสนทายาทแต่ละ Generation มี ๔ กลุ่ม พร้อมเข้าใจลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่แตกต่างเพื่อการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข

2. มีการฝึกอบรมทักษะทั้งในองค์กรและนอกองค์กร สร้างจิตสำนึกทางพระพุทธศาสนา และองค์กรหล่อหลอมเป็นหนึ่งเดียว

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยรูปแบบสร้างเครือข่ายที่มีศักยภาพทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อรองรับการเติบโตในองค์กร

2. กระบวนการในรูปแบบสร้างเครือข่ายที่มีศักยภาพในการเผยแพร่ทางพระพุทธศาสนาต่างประเทศ มีอะไรบ้าง

เอกสารอ้างอิง

พระครูปลัดเสนาะ วิสุทฺโธ. (2564). ปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(4), 66-75.

พระครูศรีอรรถศาสตร์ (อรรถชัย มหาอดิโธ). (2560). การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ ภาค 14. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2 - ฉบับพิเศษ), 239-254.

พระมหาทวี วิสารโท. (2560). การบวชเป็นศาสนทายาทในพุทธศาสนาแบบเถรวาท. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(1), 15-26.

พระมหาวิจิต ธีรวโส. (2562). การพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์. *วารสารมจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 4(1), 169-180.

- พระมหาสุริยา คั่นฟ้าบ. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหาร การการศึกษาของคณะสงฆ์มหานิกายในประเทศไทย. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์*, 6(1), 173-186.
- พระมหาอภิชาติ วัฒนสุโข. (2564). รูปแบบการฝึกอบรมพระนวกะ สำหรับวัดในประเทศไทย. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(1), 26-39.
- พระสุวรรณ ธมมาวุธ. (2561). การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารตาม หลักพุทธบริหารการศึกษา สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ ภาค 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหาร การศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอภินันท์ อภินันโท. (2556). การพัฒนาบุคลากรภาพตามหลักเสขียวัตถ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญา พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มนูญ คันธประภา. (2553). ทศนคติในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนิน ชีวิตศึกษาเฉพาะกรณี นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. *วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร*, 4(2), 65-72.
- มยุรี เสือคำราม. (2561). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้ ทฤษฎี C-K และโมเดล PIPE: กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยเชิงสร้างสรรค์ที่ได้รับ การสอนตามทฤษฎี (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ ส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- อินตา ศิริวรรณ. (2558). การศึกษาแนวทางพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์. *วารสารครุศาสตร์ ปริทรรศน์*, 2(2), 10-23.

การพัฒนาทางการเมืองที่มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดอุทัยธานี*

POLITICAL DEVELOPMENT AFFECTING TO LOCAL ADMINISTRATIVE
ORGANIZATIONS IN UTHAI THANI PROVINCE

ณณณ ◊ ๐๐๐๐

พัทธพล เสวตวรรณ, ยุทธนา ปราณีต

Pattadol Sawetwan, Yuttana Praneet

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: pattadoli@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการบริหารงาน 2. ศึกษาองค์ประกอบปัจจัยการพัฒนาการเมืองและ 3. นำเสนอรูปแบบการพัฒนาการเมืองที่มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ จำนวน 18 รูปหรือคน และการวิจัยเชิงปริมาณ แจกแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 384 คน วิเคราะห์โดยการพรรณนาแจกแจงความถี่ประกอบตาราง

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปของการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางครั้งมีการแทรกแซงจากการเมืองท้องถิ่นทั้งการบริหารคน งบประมาณ นโยบาย ประชาชนมีส่วนร่วมแต่ยังไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. องค์ประกอบปัจจัยการพัฒนาการเมือง มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี โดยปัจจัยการพัฒนาการเมือง มีผลต่อการบริหารงานซึ่งส่งผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 และ 3. รูปแบบการประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีการอารักขาคุ้มครอง คนดี ให้ความเคารพสถานสำคัญทางการเมือง ให้สิทธิ เสรีภาพแก่สตรี มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ยึดมั่นในการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ มีความสามัคคีและให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโสทางการเมือง

คำสำคัญ: การพัฒนาทางการเมือง; การบริหารงาน; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

Objective of this research article were: 1. To study Political Development Affecting Administration, 2. To study components and factors of political development, and 3. To propose the model of political development that affected the administration of Local Administrative Organizations in Uthai Thani Province, conducted by the mixed research methods. The qualitative research, data were collected by in-depth-interviewing 18 key informants and the quantitative research, data were collected from 384 samples with questionnaire. Data were analyzed by describing the frequency distribution in the table.

The results of the research were as follows: 1. The general condition of the administration of Local Administrative Organizations in Uthai Thani province was found that the administration of local Administrative Organizations sometimes had interference from local politics, including management of people, budgets, and policies. People still participated but did not cooperate as they should. By overall, it was at a high level. 2. Political development components affected the administration of Local Administrative Organizations in Uthai Thani Province. Therefore, accepted the set research hypothesis with a statistically significant level of 0.001 and 3. The model of applying the principle of iApparihaniya-dhamma to promote management, by overall, was at a high level, with protection of good people, respecting for political landmarks, rights and freedoms to women. collective responsibility, adhere to compliance with regulations, unity, and respect for political elders.

Keywords: Political Development; Administration; Local Administrative Organizations

บทนำ

ประเทศไทยปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 มีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งมีการกำหนดกลไกสถาบันทางการเมืองทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารให้มีดุลยภาพและประสิทธิภาพ รวมทั้งให้สถาบันศาลและองค์กรอิสระอื่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยสุจริตเที่ยงธรรมการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยต้องพัฒนาโครงสร้างทางการเมืองการปกครองให้เป็นประชาธิปไตยพัฒนาให้สังคมปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ความรู้ความเข้าใจทาง

การเมืองที่ถ่ายทอดสืบเนื่องกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรแห่งราชอาณาจักรไทย, 2557) รัฐบาลไทยจึงมีการประกาศและบังคับใช้พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนเมื่อปี พ.ศ. 2551 เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา เช่น การจัดทำแผนชุมชนโดยมีเวทีแลกเปลี่ยนร่วมกันคิด การร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ ที่นำไปสู่การสร้างเป้าหมายร่วมกันของการพัฒนาชุมชนถิ่นนั้น ๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

การพัฒนาทางการเมืองต้องพัฒนาโครงสร้างทางการเมืองการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย พัฒนาให้สังคมปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย และจะต้องกำหนด โครงสร้างทางการเมือง การปกครองให้เป็นไปตามปรัชญาและหลักการประชาธิปไตยอย่างครบถ้วน รวมทั้งต้องเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง เป็นการควบคุมการบริหารประเทศอีกทางหนึ่งด้วย แต่ปัญหาการเมืองไทยที่สำคัญ คือการที่ข้าราชการประจำเข้าไปมีบทบาทและทำหน้าที่เป็นนักการเมืองเสียเองโดยการเข้าไปดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ทางการเมืองเพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบาย ปัญหาที่สำคัญคือปัญหาการมีระดับความเป็นสถาบันต่ำระบบและกระบวนการบริหารรวมศูนย์อำนาจและมีกระบวนการแทรกแซงการทำหน้าที่ของสถาบันการเมืองอื่นและปัญหาด้านพฤติกรรมทางการเมืองของผู้ดำรงตำแหน่งในสถาบันบริหารที่มีลักษณะเด่นในด้านการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวการคอร์รัปชันทางการเมืองและพฤติกรรมอำนาจนิยมซึ่งส่งผลให้เกิดอุปสรรคอย่างมากต่อกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย และความขัดแย้งทางการเมืองด้านความขัดแย้งจากการใช้อำนาจ ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ความคิดเห็นที่แตกต่าง การพัฒนาที่ไม่เป็นธรรม การไม่เชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และการดำเนินงานของรัฐบาลที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในการพัฒนาทางการเมืองด้านความเสมอเท่าเทียมกัน ความเสมอภาพของระบบการเมือง การพัฒนาทางการเมืองด้านการแบ่งโครงสร้างทางการเมือง ความเป็นอิสระของระบบย่อยและด้านความไว้วางใจทางการเมือง ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในเรื่องของการพัฒนาทางการเมืองที่มีผลต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบปัจจัยการพัฒนาการเมืองที่มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการเมืองที่มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีและหลักพุทธธรรมจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างเครื่องมือสัมภาษณ์และทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หลังจากนั้นนำผลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพไปทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ และนำผลที่ได้ไปทำการวิจัยเชิงปริมาณโดยการสร้างแบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลต่อไป

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี จำนวน 6,616 คน (สำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุทัยธานี, 2563) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามานะ (Yamane, 1967)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งสิ้นจำนวน 18 รูปหรือคน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1. กลุ่มนักการเมือง 2. กลุ่มนักวิชาการ 3. กลุ่มผู้นำชุมชน 4. กลุ่มประชาชนทั่วไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยการสำรวจ จากการแจกแบบสอบถาม การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หลังจากนั้นนำผลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพไปทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วย SWOT Analysis เพื่อศึกษาการพัฒนาทางการเมืองที่มีผลต่อการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สรุปจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของการพัฒนาทางการเมือง ที่ส่งผลต่อการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่ง Creswell ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลโดยทั่ว ๆ ไปต้องมีความเชื่อมโยง และบูรณาการสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การตีความและอภิปรายผลที่เป็นเอกภาพ (Creswell, 2003)

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี พบว่า การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางครั้งมีการแทรกแซงจากการเมืองท้องถิ่นทั้งการบริหารคน งบประมาณ นโยบาย ประชาชนยังมีส่วนร่วมบ้าง แต่ยังไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร การพัฒนาทางการเมืองต่อการบริหารงานขององค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.84$) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ คน (Man) ($\bar{X}=3.98$)

รองลงมาได้แก่ ด้านการจัดการ (Management) ($\bar{X}$ =3.83) ด้านวัตถุดิบ (Materials) ($\bar{X}$ =3.79) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านเงิน (Money) ($\bar{X}$ =3.76) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานขององค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี โดยรวม

การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดอุทัยธานี	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
บุคลากร	3.98	0.62	มาก
เงิน	3.76	0.58	มาก
วัตถุดิบ	3.79	0.60	มาก
การจัดการ	3.83	0.70	มาก
โดยรวม	3.84	0.55	มาก

2. องค์ประกอบปัจจัยการพัฒนาการเมืองที่มีผลต่อการบริหารงานและการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี โดยปัจจัยการพัฒนาการเมือง (X1) มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี (Y) ซึ่งการพัฒนาทางการเมือง (X1) สามารถอธิบายได้ร้อยละ 71.1 โดยมีสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β 1) เท่ากับ 0.771 หลักอปริหานิยธรรม (X2) สามารถอธิบายได้ร้อยละ 81.9 โดยมีสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β 2) เท่ากับ 0.819 ทั้งปัจจัยซึ่งการพัฒนาทางการเมือง (X1) หลักอปริหานิยธรรม (X2) ส่งผลร่วมต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

3. รูปแบบการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารงานขององค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.84) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบดังนี้ ข้อที่ว่า การอารักขา คุ่มครอง ป้องกันโดยธรรมแก่นักบวช (การสนับสนุนคนดี) ($\bar{X}$ =3.99) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า สักการะ เคารพนับถือ บูชาต่อปูชนียสถานทั้งหลาย (องค์กรทางการเมือง) ($\bar{X}$ =3.97) ไม่บังคับปกครองสตรีทั้งหลาย (สิทธิเสรีภาพ) ($\bar{X}$ =3.88) พร้อมเพรียงกันประชุม (ความรับผิดชอบ) ($\bar{X}$ =3.73) ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่บัญญัติ (การปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ) ($\bar{X}$ =3.71) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ (ความสามัคคี) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ว่า สักการะ เคารพ นับถือ บูชาท่านผู้ใหญ่ทั้งหลาย (การเคารพผู้อาวุโส) ($\bar{X}$ =3.38) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการบริหารงานขององค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี

1.1 การบริหารงานขององค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานีจากผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การบริหารงานขององค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นองค์ประกอบที่สำคัญ คือ บุคลากร การเมืองส่งเสริมการบริหารงานงานบุคคลขององค์กรส่วนปกครองท้องถิ่น ให้อิสระเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุจิตร ชินสาร (2564) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเลิศด้านความโปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเหมือนกันทุกแห่ง ซึ่งทุกปีปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานที่เป็นเลิศ โดยให้ความสำคัญกับทุกฝ่ายในการทำงานร่วมกัน

2. จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาการเมืองมีผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การพัฒนาทางการเมืองสร้างความเท่าเทียมกันทางสาธารณสุข องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้ดูแลประชาชนทุกคนควรได้รับบริการทางด้านรักษาพยาบาลเท่าเทียมกัน ทำให้สังคมเป็นระเบียบและสงบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรภ ธัญญกรณ์ภูวดล และคณะ (2563) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2.1 ด้านความเท่าเทียมกัน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า โดยระบบการเมืองผลักดันนโยบายภาครัฐให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพการแสดงออกทางการเมืองทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน สามารถบริหารให้ประชาชนเกิดความเท่าเทียมกันทางสาธารณสุข เด็กไทยทุกคนควรได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอำนาจ สุขชี (2561) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนบนวิฤติความขัดแย้งทางการเมืองประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2549-2557 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการพัฒนาทางการเมืองภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.2 ด้านความสามารถของระบบการเมือง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การพัฒนาทางการเมืองที่มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี ทำให้นโยบายภาครัฐส่งเสริมและมีระบบให้ประชาชนติดตามและตรวจสอบระบบการเมืองทั้งระดับประเทศและระดับท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์เมธิ ไชยศรีหา (2561) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตย จากการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ พบว่า ความรู้ความเข้าใจต่อวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชุมแพจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านการแบ่งโครงสร้างทางการเมือง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การแบ่งโครงสร้างทางนิติบัญญัติเพื่อให้การปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจ หน้าที่ ในการปกครองตนเอง ระบบการเมืองแบ่งโครงสร้างทางสวัสดิการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดูแลประชาชนอย่างใกล้ชิด การแบ่งโครงสร้างทางตุลาการ เกี่ยวกับการให้ความเป็นธรรม ต่อการบริหารงานขององค์กรส่วนปกครองท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุจิตร ชินสาร(2564) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเลิศด้านความโปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า มีลักษณะการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเหมือนกันทุกแห่ง โดยให้ความสำคัญกับทุกฝ่ายในการทำงานร่วมกัน และสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชนอย่างแท้จริง

2.4 ด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีเหตุผล พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีเหตุผลเป็นการพัฒนาทางการเมืองที่มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรส่วนปกครองท้องถิ่น การส่งเสริมประชาชนให้ตื่นตัวการเมือง ให้ตระหนักและมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นเรื่องของประชาชนทุกคน เป็นการปลูกฝังวัฒนธรรมที่มีประชาธิปไตยให้ประชาชนเป็นคนคิดอย่างมีเหตุผล การใช้สิทธิ หน้าที่ ตามสิทธิที่ดินพึงมี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์เมธิ ไชยศรีหา (2561) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตย 1. จากการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ พบว่า ความรู้ความเข้าใจต่อวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

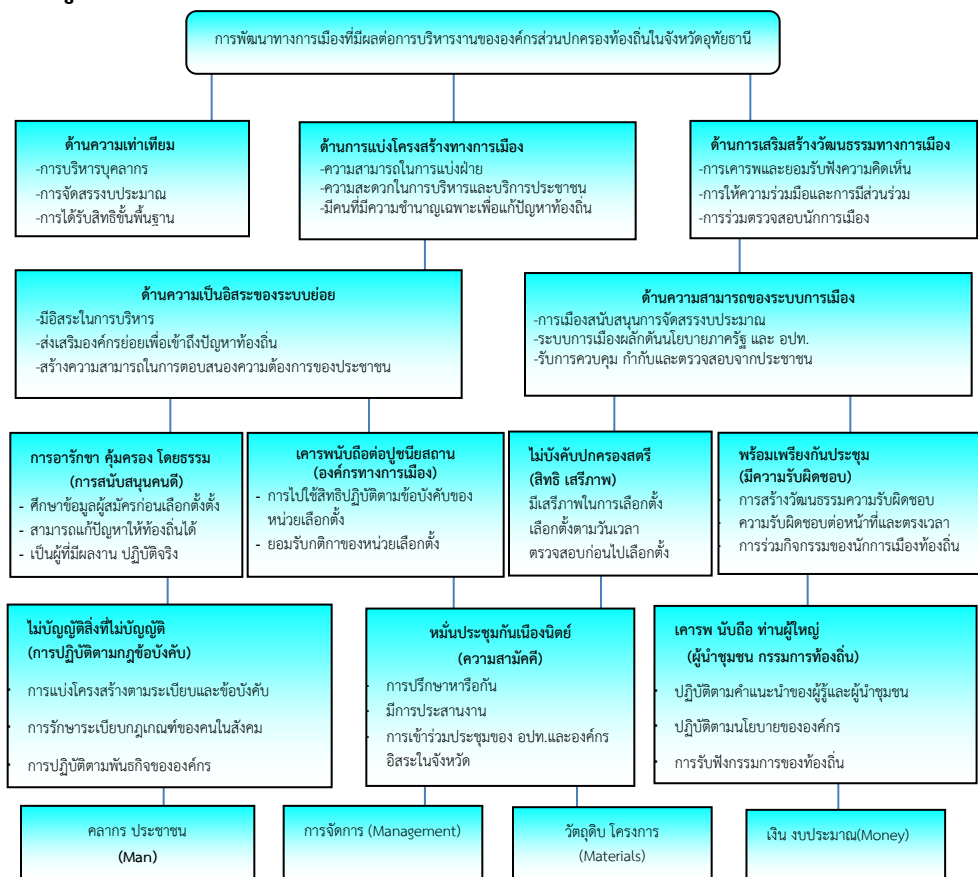
2.5 ด้านความเป็นอิสระของระบอบย่อย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ความเป็นอิสระของระบอบย่อย เป็นการกระจายอำนาจทางการเมืองขององค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นเป็นการให้อิสระทางการเมืองการบริหารเพื่อการปรับตัวของแต่ละท้องถิ่น องค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นมีความเป็นอิสระทางด้านการสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรภาพ ธิญญกรณ์ภูวดล และคณะ (2563) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ด้านสภาพแวดล้อมทางการเมือง ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง และด้านการพัฒนาทางการเมือง มีการไปใช้สิทธิเลือกตั้งร่วมรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งร่วมทำกิจกรรมกับพรรคการเมืองหรือกลุ่มทางการเมือง

3. รูปแบบการประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อการพัฒนาการเมืองที่ส่งผลต่อการบริหารงานขององค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี

รูปแบบการประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อการพัฒนาการเมืองที่ส่งผลต่อการบริหารงานขององค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง รู้จักว่าชุมชนต้องการ

ให้นักการเมืองแก้ปัญหาอะไร รู้จักนักการเมืองในจังหวัดของตนเอง การเลือกตั้งการไปใช้สิทธิตามหน้าที่ สามารถแก้ปัญหาให้ท้องถิ่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา คำจุติ (2557) ได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของกรุงเทพมหานคร พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามหลักอปริหานิยธรรม 3 วิธีการที่สำคัญ คือ การร่วมประชุม (Meeting) การร่วมประชุม (Meeting) โดยให้การยอมรับ (Accept) และให้โอกาสผู้นำชุมชนและองค์กรย่อยได้ร่วมประชุมกับสำนักงานเขตเดือนละครั้ง ประชุมคณะกรรมการชุมชนเดือนละครั้ง และให้ความสำคัญโดยการเข้าร่วมสัมมนากับผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นผู้นำที่มีบทบาทต่อชุมชน คนในชุมชนต้องพร้อมเพรียงกันเพื่อออกความคิดเห็นในการแก้ปัญหาร่วมกัน และให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถร่วมเป็นคณะกรรมการต่างๆ ในชุมชน เพื่อสร้างกลุ่มและส่งเสริมในกิจกรรมนั้น ๆ อย่างมีระเบียบ กฎกติกา ที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับในชุมชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

การพัฒนาการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองต้องมีการแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างซับซ้อน จะต้องสร้างสรรค์ให้เกิดเอกภาพในอำนาจทางการเมือง และจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง สามารถอธิบายได้ดังนี้

ด้านความเท่าเทียมกัน อธิบายได้ว่า การพัฒนาทางการเมืองส่งเสริมการใช้สิทธิทางการเมือง และการได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน สิทธิในบริการของรัฐ จากการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการระบบการเมืองจะต้องให้ส่งเสริมการบริหารให้บุคลากร การบริหารงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้างภายในแต่ละท้องถิ่นที่มีความเป็นอิสระ ตามหลักเกณฑ์ กฎกติกาของสังคม

ด้านความสามารถของระบบการเมือง อธิบายได้ว่า ระบบการเมือง หน่วยงาน องค์กรย่อย และสมาชิกในพื้นที่นั้น ๆ สามารถสนองตอบข้อเรียกร้องจากประชาชนและสามารถกำจัดข้อขัดแย้ง แก้ไขความตึงเครียดที่เกิดขึ้นในสังคมและยังก่อให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ

ด้านการแบ่งโครงสร้างทางการเมือง อธิบายได้ว่า การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน การจัดแบ่งโครงสร้างทางการเมืองออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ

ด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีเหตุผล อธิบายได้ว่า การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีเหตุผล ได้แก่ การปลูกฝังการมีส่วนร่วม การให้ความร่วมมือ การใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเสนอความต้องการ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแก้ปัญหาท้องถิ่น การปลูกฝังให้ประชาชนเลิกลี้ภัยและมีส่วนร่วมในท้องถิ่น

ด้านความเป็นอิสระของระบบย่อย อธิบายได้ว่า องค์กรปกครองท้องถิ่นจะเข้มแข็งได้ อย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับประชาชนได้อย่างยั่งยืน ต้องส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนในท้องถิ่นในการรวมตัวของชุมชน เป็นองค์กร หรือ ชมรม หรือ กลุ่มต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ตามความต้องการของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านความเท่าเทียม องค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี ควรปฏิบัติต่อประชาชนและหน่วยงานในพื้นที่ ได้รับโอกาสและมีความเท่าเทียมกันในระบบสาธารณูปโภค สาธารณะ
2. ด้านความสามารถของระบบการเมือง ควรมีนโยบายภาครัฐส่งเสริมและมีระบบให้ประชาชนติดตามและตรวจสอบระบบการเมืองทั้งระดับประเทศและระดับท้องถิ่น
3. ด้านการแบ่งโครงสร้างทางการเมือง ควรเปลี่ยนแปลงตัวเอง มีการแบ่งโครงสร้างทางนิติบัญญัติเพื่อให้การปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจ หน้าที่ ในการปกครองตนเอง

4. ด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีเหตุผล ควรส่งเสริมประชาชนให้ตื่นตัวการเมือง ให้ตระหนักและมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องของประชาชนทุกคน

5. ด้านความเป็นอิสระของระบอบย่อย ควรการกระจายอำนาจทางการเมืองให้อิสระทางการบริหารเพื่อการปรับตัวของแต่ละท้องถิ่น ยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ไม่ปิดกั้นสิ่งใหม่ ๆ พร้อมปรับตัว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านความเท่าเทียม ควรให้ประชาชน ได้รับโอกาสและมีความเท่าเทียมกันในระบบสาธารณูปโภค ได้เข้าถึงระบบสาธารณสุข เข้าถึงการให้บริการของหน่วยงานท้องถิ่น

2. ด้านความสามารถของระบบการเมือง ควรส่งเสริมประชาชนให้ติดตามและตรวจสอบระบบการเมืองทั้งระดับประเทศและระดับท้องถิ่น

3. ด้านการแบ่งโครงสร้างทางการเมือง ควรเปลี่ยนแปลงตัวเอง แบ่งโครงสร้างให้อำนาจ แก่การปกครองส่วนย่อย

4. ด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีเหตุผล ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักและมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะการเมืองเป็นเรื่องของประชาชนทุกคน

5. ด้านความเป็นอิสระของระบอบย่อย ควรให้อิสระองค์กรต่างๆ ในพื้นที่ได้บริหารกันเอง โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคอยเป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง อิทธิพลของการรวมตัวเป็นภาคีเครือข่ายต่อการพัฒนาทางการเมือง

2. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ความสัมพันธ์ของโครงสร้างทางการเมืองระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

กรรพ ธิญญกรณ์ภูวดล และคณะ. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร. *วารสารราชนครินทร์*, 17(1), 11-19.

กาญจนา คำจตุ. (2557). *การส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของกรุงเทพมหานคร* (ดุขฎิณิพนธ์พุทธศาสตรดุขฎิบัณทิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พงษ์เมธิ ไซยศรีหา. (2561). แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ*, 5(2), 253-254.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรแห่งราชอาณาจักรไทย. (2557). *การพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์.
- สำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุทัยธานี. (2563). *ข้อมูลสถิติประชากร*. สืบค้น 7 กรกฎาคม 2563, จาก <https://www.uthailocal.go.th/home>
- อนุจิตร ชินสาร. (2564). การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเลิศด้านความโปร่งใส และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน. *วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 15(1), 83-93.
- อำนวย สุขชี. (2561). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนบนวิกฤตความขัดแย้งทางการเมืองประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2549-2557* (ดุष्ฎิณีพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุष्ฎิบัณฑิต สาขารัฐประศาสนตร์). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- Creswell, J. W. (2003). *Advanced Mixed Methods Research Designs*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Yamane, T. (1967). *Statistic: An Introductory Analysis*. New York: Harpen and Row.

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*

DEVELOPMENT OF PROGRAM OF ENHANCING CAPACITY OF LEARNING
MANAGEMENT ACTIVE LEARNING OF PRIMARY SCHOOL TEACHER UNDER OF
OFFICE OF THE BASIC EDUCATION

เพชรจันทร์ ภูทะวัง, สุวัฒน์ จุลสุวรรณ

Phetchan Phutawang, Suwat Junsuwan

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University

Corresponding Author E-mail: Phetchan16@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เลือกแบบเจาะจง 2. ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 374 คน โดยสุ่มแบบแบ่งชั้น 3. สร้างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง 4. นำโปรแกรมฯ ไปใช้ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 10 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสม แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกสนทนากลุ่ม แบบประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ แบบทดสอบ แบบประเมินพฤติกรรม และแบบประเมินความพึงพอใจสถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น PNI modified

ผลการวิจัยพบว่า ผลการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3. เนื้อหา ประกอบด้วย Module 1 การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก Module 2 การจัดการเรียนรู้เชิงรุก Module 3 การใช้และพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก Module 4 การประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4. วิธีการพัฒนา และ 5. การประเมินผลการพัฒนา มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก

*Received January 24, 2022; Revised February 7, 2022; Accepted February 8, 2022

ระดับพฤติกรรมหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรม; สมรรถนะ; การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

The research aimed to 1. Study the components and indicators of learning management Active Learning of Primary School teacher under of office of the Basic Education by 7 experts purposive sampling. 2. Study a present, desirable characteristic. There were 374 samples consisting of administrators and academic head teachers by stratified sampling. 3. Create of program for enhancing capacity of learning management Active Learning of Primary School teacher under of office of the Basic Education by 9 experts purposive Sampling. 4. Implement the effect of using of Program Used for 10 people by purposive Sampling. Tools used in data suitability assessment form, a questionnaire on current conditions. desirable conditions, interview form, focus group discussion Form, feasibility assessment form, test, behavior assessment and satisfaction assessment form. Statistics used in data analysis are percentage. mean and standard deviation and Priority Needs Index by PNI modified.

The results were as follows: Program for enhancing capacity of learning management Active Learning of Primary School teacher under of office of the Basic Education, were consisted of 1. principle, 2. objective of program, 3. content were consisted of Module 1 Design of learning management Active Learning, Module 2 Learning management Active Learning, Module 3 Use and development of media for Learning management Active Learning, Module 4 evaluation of Learning management Active Learning 4. development activities, and 5. Development evaluation is appropriate at a high-level Behavior after development was significantly higher than before development at the .05 level, and the level of satisfaction was at the highest level.

Keywords: Development of program; Competency; Learning Management Active Learning

บทนำ

การศึกษาไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร ความรู้ความคิดศิลปะวิทยาการต่าง ๆ สามารถแพร่ไปอย่างรวดเร็วเพียงชั่ววินาที ด้วยปลายนิ้วสัมผัส ผ่านเครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ ทั้งในการดำรงชีวิตตั้งนั้นการจัดการเรียนการสอนในยุคศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนทุกระดับชั้นตั้งแต่ชั้นต้น ๆ จะต้องได้รับความรู้และการปลูกฝังพัฒนาอย่างต่อเนื่องอย่างจริงจัง เพื่อเกิดทักษะการเรียนรู้ เช่น ทักษะการคิดขั้นสูงและการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ การคิดเชิงวิพากษ์ และการแก้ปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือกันทำงานซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้และการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพเป็นทักษะเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มีความสามารถในการปรับตัวความคิดริเริ่มและการนำตนเองการมีทักษะทางสังคมการยอมรับและเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น มีความรับผิดชอบต่อผลงานของตนเองต่อสังคมของผู้อื่นทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยีจึงเป็นอีกทักษะหนึ่งในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเป็นยุคเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาอย่างรวดเร็ว นั่นคือมนุษย์ทุกเพศทุกวัยทั้งที่อยู่ในวัยเรียน วัยทำงาน และวัยผู้สูงอายุต้องมีความรู้ความสามารถใช้เทคโนโลยีและข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและเกิดประโยชน์การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนทุกระดับมีความรู้เท่าทันและมีความสามารถในการใช้ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จึงเป็นประเด็นเร่งด่วนของทุกประเทศสำหรับการจัดการศึกษาในปัจจุบันและอนาคต (วัชรรา เล่าเรียนดี และคณะ, 2560)

การพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตจากการติดตามผลการจัดการศึกษาของไทย การจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า อุปสรรคในการจัดการศึกษาที่ต้องเร่งรัดแก้ไข ได้แก่ คุณภาพครู ผู้บริหารสถานศึกษา คุณภาพผู้เรียน หลักสูตร การจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ประกอบกับผลการวิเคราะห์ปัญหาการจัดการศึกษามีหลายประการ ด้านคุณภาพการศึกษา คุณภาพของผู้เรียนต่ำกว่าเกณฑ์ สถานศึกษาไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ ด้านผลผลิตและการพัฒนาครูอาจารย์ ปัญหาการขาดแคลนครูโดยรวมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ด้านประสิทธิภาพการบริหาร และการจัดการศึกษา หน่วยปฏิบัติยังไม่มีอิสระและคล่องตัวในการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ปัญหาขาดการพัฒนาสื่อที่มีคุณภาพ ด้านการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน ด้านการศึกษาตลอดชีวิตยังไม่เป็นวิถีชีวิตของคนในชาติ

การพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการอบรม สัมมนา เพื่อให้เกิดสมรรถนะที่เพิ่มขึ้นเป็นสิ่งจำเป็นในการปฏิรูปการศึกษาอีกวิธีหนึ่ง เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียน ผู้วิจัยเห็นว่าโปรแกรมการพัฒนาเป็นชุดวิชาที่ใช้ในการฝึกอบรมครู โรงเรียนประถมศึกษา สามารถที่จะ

พัฒนาให้ครูมีสมรรถนะทางการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นและทราบถึงระดับสมรรถนะของตนเอง (ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ) ว่าอยู่ในระดับใด มีจุดแข็งจุดอ่อนในเรื่องใดบ้าง และจะต้องพัฒนาสมรรถนะในเรื่องใดบ้าง จึงจะช่วยให้ครูสามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการวัดผลความรู้ ทักษะและพฤติกรรมในการปฏิบัติงานได้อย่างชัดเจน และเป็นระบบมาตรฐานเดียวกันทั้งองค์กร เพื่อเส้นทางความเจริญเติบโต ก้าวหน้าในสายวิชาชีพ (Career Development) ของตนเองและแนวทางการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างชัดเจน เพราะในสังคมแห่งการเรียนรู้ปัจจุบัน ครูมีปัญหา ในการจัดการเรียนรู้มากมายหลายอย่าง เช่น ไม่ได้จบการศึกษาวิชาเอกในกลุ่มสาระที่สอน มีภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากภาระงานสอนมาก ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน สอนหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับกลุ่มสาระหลักมากกว่าสาระรอง ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรอย่างถ่องแท้ ขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน ขาดการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการพัฒนา การพัฒนาอบรมครู ไม่สอดคล้องกับความต้องการของครู จึงส่งผลให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกยังไม่ประสบความสำเร็จในเชิงปฏิบัติเท่าที่ควร เนื่องจากผู้สอนยังมีความเคยชินกับการสอนแบบเก่าที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher centered) ร่วมกับการขาดความรู้ความเข้าใจในการสอนแบบใหม่ที่เหมาะสมกับผู้เรียนสำหรับยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีองค์ความรู้ใหม่เกิดขึ้นมากมายในทุกวินาที การสอนแบบเดิมจะไม่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปปฏิบัติได้ดี และอาจไม่ส่งเสริมต่อสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ผู้สอนบางส่วนมักมุ่งเน้นการสอนอย่างไม่เป็นระบบแบบแผน หรือเลือกรูปแบบการสอนที่ไม่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนจึงอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายหรือเกิดทัศนคติในแง่ลบได้อีกด้วย (นนทลี พรธาดาวิทย์, 2561)

จากปัญหาและความสำคัญของปัญหาการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังกล่าวข้างต้นสมควรที่จะได้รับการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าที่จัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน เพราะการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งในการวัดผล ประเมินผลและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ต้องอาศัยการพัฒนาครูโดยใช้โปรแกรมการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ครูเกิดการเรียนรู้ พร้อมทั้งมีสมรรถนะเพิ่มมากขึ้น โรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปสามารถนำโปรแกรมการพัฒนาครูนี้ ไปใช้ในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อสร้างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็น 4 ระยะ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงนำเสนอเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ระยะที่ 2 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling Technique) จำนวน 374 คน

ระยะที่ 3 สร้างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ระยะที่ 4 นำโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบและตัวชี้วัด แบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

แบบสอบถามสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ มีลักษณะเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก แบบประเมินระดับพฤติกรรม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบบประเมินความพึงพอใจต่อโปรแกรม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยส่งทางไปรษณีย์ (ผู้วิจัยแนบซองติดแสตมป์เจ้าหน้าที่ของส่งกลับคืนมายังผู้วิจัย) ได้รับแบบประเมินฯ ครบทุกฉบับ

ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยส่งทางโดยใช้ Google form ได้รับแบบสอบถามคืน 340 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.90

ระยะที่ 3 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูล นัดหมาย วัน เวลา สถานที่ ในการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเรียนเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม ตามวัน เวลา สถานที่กำหนด โดยผู้วิจัยดำเนินการตามหลักการสนทนากลุ่ม

ระยะที่ 4 การนำโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้

ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถึงกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเข้าร่วมพัฒนาตามโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีตามหลักการพัฒนา 70: 20: 10 จำนวน 120 ชั่วโมง 1. การเรียนรู้ด้วยตนเอง จำนวน 12 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 10 2. การศึกษาดูงาน จำนวน 6 ชั่วโมง 3. การประชุมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 18 ชั่วโมง ข้อ 2 รวมกับข้อ 3 คิดเป็นร้อยละ 20 4. การบูรณาการกับการปฏิบัติงาน จำนวน 84 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 70 ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยดำเนินการฝึกอบรมและนิเทศติดตามประเมินผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์องค์ประกอบตัวชี้วัด การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ การวิเคราะห์ความเหมาะสมความเป็นไปได้ของโปรแกรมฯ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ดัชนีประเมินความต้องการจำเป็นใช้สูตร (Modified Priority Needs Index : PNI Modified)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากแบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 30 ตัวชี้วัด ดังนี้ 1) การออกแบบกิจกรรมและจัดทำแผนการเรียนรู้ มี 8 ตัวชี้วัด 2) ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มี 8 ตัวชี้วัด 3) การใช้และพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ มี 8 ตัวชี้วัด 4. ด้านการประเมินผลการเรียนการสอน มี 6 ตัวชี้วัด ผลการประเมินความเหมาะสม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการออกแบบกิจกรรมและจัดทำแผนการเรียนรู้ ลำดับที่ 2 ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ลำดับที่ 3 ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ และแหล่งเรียนรู้ และลำดับที่ 4 ด้านการประเมินผลการเรียนการสอน

3. ผลการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เนื้อหา ประกอบด้วย Module 1 การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก Module 2 การจัดการเรียนรู้เชิงรุก Module 3 การใช้และพัฒนาสื่อ และแหล่งเรียนรู้สำหรับ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก Module 4 การประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การประเมินผลการพัฒนาผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปรากฏดังนี้

4.1 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า คะแนนประเมินความรู้หลังการเข้าร่วมพัฒนาสูงกว่าคะแนนประเมินความรู้ก่อนการเข้าร่วมพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

4.2 ผลการประเมินระดับพฤติกรรมตามโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า คะแนนประเมินระดับพฤติกรรมหลังการเข้าร่วมพัฒนาสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

4.3 ผลการประเมินระดับความพึงพอใจต่อโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 30 ตัวชี้วัด ผลการประเมินความเหมาะสม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำองค์ประกอบมาสังเคราะห์หาตัวชี้วัดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ และนำไปประเมินความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้ได้องค์ประกอบและตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 ที่เน้นทักษะของครูในการจัดชั้นเรียนแนวใหม่ ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้นำเสนอว่า ยุคศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะแห่งอนาคตใหม่ที่ครูควรมีทักษะและคุณลักษณะที่รองรับการเข้าถึงเพื่อสร้างนวัตกรรมบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ในอันที่จะพัฒนาผู้เรียนที่เยาวชนในยุคใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไฉไลศรี เพชรใต้ (2563) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 5 องค์ประกอบ จำนวน 15 ตัวชี้วัด ยืนยันโดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ

สรญา ทองธรรมมา (2564) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ครูสมรรถนะสูง ในระดับประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 15 ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยสรุปว่า

2.1 สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าครูโรงเรียนประถมศึกษามีความสนใจและพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมและสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ แต่ยังขาดหลักการหรือแนวปฏิบัติที่ชัดเจน อีกทั้งยังจัดการเรียนการสอนแบบเดิมคือครูเป็นผู้ให้ความรู้ตั้งต้นทูลี พรธาดาวิทย์ (2561) ได้นำเสนอว่า การสอนแบบเดิมจะไม่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปปฏิบัติได้ดี และอาจไม่ส่งเสริมต่อสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ผู้สอนบางส่วนมักมุ่งเน้นการสอนอย่างไม่เป็นระบบแบบแผน หรือเลือกรูปแบบการสอนที่ไม่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนจึงอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายหรือเกิดทัศนคติในแง่ลบได้อีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไฉไลศรี เพชรใต้ (2563) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิवास โพธิธาทอง (2563) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษามีความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกเพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ปรับจากครูที่มีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อำนวยความสะดวก แนะนำมากกว่าสั่งให้ผู้เรียนทำ ดังที่ Castillo (2005) ได้นำเสนอว่า การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับการเสริมสร้างสมรรถนะครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของศราวุฒิ สนใจ (2561) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนศักดิ์ เจริญธรรม (2561) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูวิทยาศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

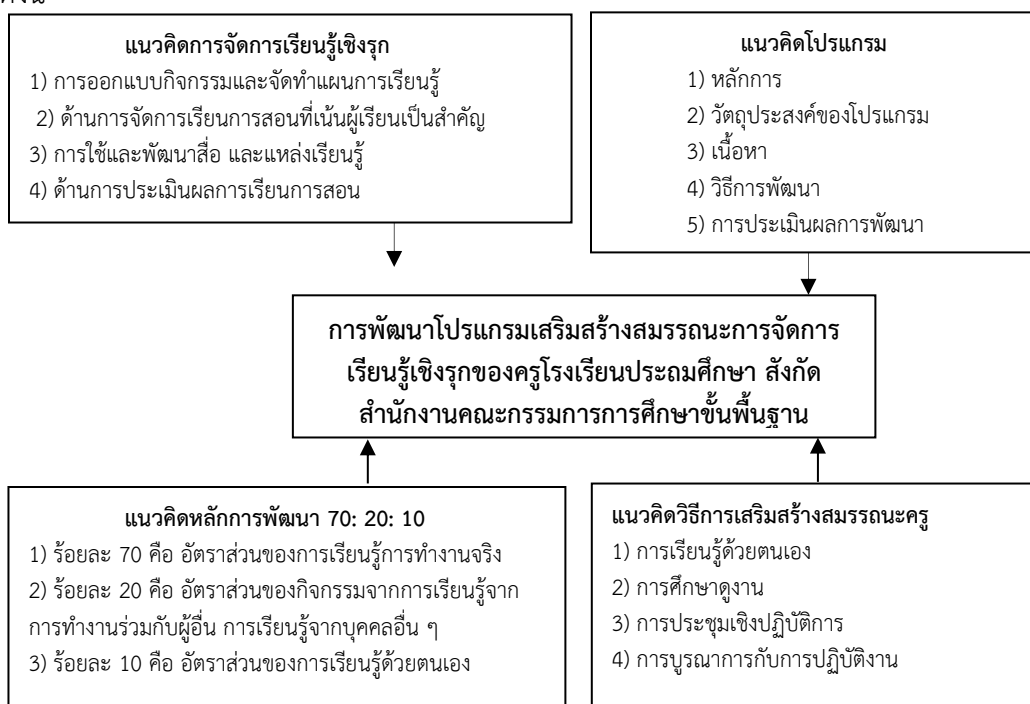
3. ผลการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เนื้อหา ประกอบด้วย Module 1 การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก Module 2 การจัดการเรียนรู้เชิงรุก Module 3 การใช้และพัฒนาสื่อ และแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก Module 4 การประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การประเมินผลการพัฒนา ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนสามารถนำมากำหนดโปรแกรมได้อย่างถูกต้องตามหลักทฤษฎีกระบวนการพัฒนาโปรแกรมของธำรง บัวศรี (2542) ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การประเมินผลการพัฒนา และแนวคิดวิธีการเสริมสร้างสมรรถนะครูของ นิสดาร์ก เวชยานนท์ (2548) ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) การศึกษาดูงาน 3) การประชุมเชิงปฏิบัติการ และ 4) การบูรณาการกับการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของมัญชลี เปี่ยมดี (2563) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย หลักการและเป้าหมายของโปรแกรม จุดมุ่งหมายของโปรแกรม เนื้อหาของโปรแกรม กิจกรรมการพัฒนา และการประเมินผลโปรแกรม ผลการประเมินด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสรุยา ทองธรรมมา (2564) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมเสริมสร้างครูสมรรถนะสูงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย หลักการและเป้าหมายของโปรแกรม จุดมุ่งหมายของโปรแกรม เนื้อหาของโปรแกรม กิจกรรมการพัฒนา และการประเมินผลโปรแกรม ระยะเวลาในการดำเนินโปรแกรม 180 ชั่วโมง ผลการประเมินด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

4. ผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยสรุปว่า

ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า คะแนนประเมินความรู้และระดับพฤติกรรมหลังการเข้าร่วมพัฒนาสูงกว่าคะแนนประเมินความรู้ก่อนการเข้าร่วมพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพมากำหนดแนวปฏิบัติตามโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้เข้ารับการพัฒนามีความรู้ความเข้าใจใน และสามารถปฏิบัติตามโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของไฉไลศรี เพชรใต้ (2563) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูก่อนการพัฒนา มีค่าเฉลี่ย 12.90 คิดเป็นร้อยละ 43.00 และมีคะแนนหลังการพัฒนา มีค่าเฉลี่ย 27.66 คิดเป็นร้อยละ 92.20 และสอดคล้องกับงานวิจัยของลีลาวดี ชนะมาร (2563) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้เนื้อหาในรายวิชาระบบการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย 1 หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการประเมินระดับความพึงพอใจต่อโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดีจากโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา และครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ แล้วนำมากำหนดโปรแกรมมีแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและสถานการณ์ปัจจุบัน ส่งผลให้ครูปฏิบัติตามโปรแกรมได้จริงและจึงมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของไฉไลศรี เพชรใต้ (2563) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรมฯ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของสรญา ทองธรรมมา (2564) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีสมรรถนะตามกรอบการพัฒนาที่สูงขึ้น ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยขอสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยเป็นโมเดลโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากงานวิจัย

จากภาพที่ 1 ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่ได้มีขอบข่ายเพียงแค่เรื่องของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเท่านั้น การที่จะเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีแนวคิดการพัฒนาและการเสริมสร้างสมรรถนะครูรวมทั้งการบริหารจัดการที่ดีในด้านต่าง ๆ จึงจะสามารถเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ด้านการออกแบบการเรียนรู้การสอน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และเมื่อนำมาจัดลำดับความต้องการจำเป็นปรากฏว่ามีความต้องการจำเป็นอยู่อันดับ 1 แสดงให้เห็นว่า การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและส่งผลให้ครูในสถานศึกษาเกิดความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจสร้างบรรยากาศทางวิชาการ ดังนั้น ผู้บริหารในระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีการกำหนดนโยบายอย่างชัดเจนในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเป็นรูปธรรมและเกิดประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำนโยบายการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในสถานศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน นิเทศ กำกับติดตามการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง

2. ควรนำโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปบูรณาการใช้และพัฒนาสมรรถนะครูอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการจัดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาตามหลักการพัฒนา 70: 20: 10 และใช้หลักการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันของครูโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ด้านการออกแบบการเรียนรู้การสอน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และเมื่อนำมาจัดลำดับความต้องการจำเป็นปรากฏว่ามีความต้องการจำเป็นอยู่อันดับ 1 ควรมีการวิจัยในครั้งต่อไปลงเชิงลึกเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านดังกล่าวให้มีการพัฒนาขึ้น ในลักษณะการพัฒนารูปแบบ หรือการพัฒนากลยุทธ์ โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2552). *บทบาทของครูในการเรียนรู้แบบ Active Learning*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ไฉไลศรี เพชรใต้. (2563). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา)* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธนศักดิ์ เจริญธรรม. (2561). *การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูวิทยาศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา)*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- চার্জ বাক্সী. (2542). *তথ্যপ্রাথমিক: বারোপত্র এবং বারোপত্র (পত্রিকার 2)*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- นนทลี พรธาดาวิทย. (2561). *การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning*. กรุงเทพฯ: ทริปเฟลล์ เอ็ดดูเคชั่น.
- นิสตากร เวชยานนท์. (2553). *Competency Model กับ การประยุกต์ใช้ในองค์กรไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มัญชลี เปี่ยมดี. (2563). *การพัฒนาโปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา)*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ลีลาวดี ชนะมาร. (2563). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย (ดุสิตบัณฑิตปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน)*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วัชรวิภา เล่าเรียนดี และคณะ. (2560). *กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 (พิมพ์ครั้งที่ 12)*. นครปฐม: เพชรเกษมพรินตติ้ง กรู๊ป.

- ศราวดี สนใจ. (2561). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สรญา ทองธรรมมา. (2564). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อภิवास โพธิตาทอง. (2563). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Castillo, E.D. (2005). *Defining Competencies*. Mexico City: Mar.

การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วม
ของชุมชนไทยกูย ไทยเขมรและไทยลาวในจังหวัดสุรินทร์*
THE STUDY OF CULTURAL TOURISM POTENTIAL FOR PARTICIPATION OF
THAI-KUI, THAI KHMER and THAI LAO COMMUNITIES, IN SURIN PROVINCE

ภัทระ อินทรกำแหง

Bhadtara Intaragumhaeng

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

SurindraRajaphatUniversity

Corresponding Author E-mail: phattara.i@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไทยกูย ไทยเขมรและไทยลาวในจังหวัดสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนไทยกูย ไทยเขมรและไทยลาว ด้วยการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิและรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิในพื้นที่ โดยการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิจัยในเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนไทยกูย ไทยเขมรและไทยลาว ในจังหวัดสุรินทร์ มีศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีแหล่งโบราณสถาน ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน และสามารถเดินทางเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก ด้านวิถีชีวิตดั้งเดิม มีวิถีการดำเนินชีวิตที่มีการแสดงออกถึงความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง อย่างชัดเจน ด้านภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผลิตภัณฑ์ หัตถกรรมพื้นบ้าน ด้านสิ่งแวดล้อม มีป่าบุ่งทามและแม่น้ำมูล ที่ชุมชนได้ใช้ประโยชน์เป็นแหล่งอาหารจากธรรมชาติของคนและสัตว์เลี้ยง แนวทางการพัฒนาศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ ดำเนินกิจกรรมสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์คุณค่าภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม การนำภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมาใช้ประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ศักยภาพ; การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม; การมีส่วนร่วม

Abstract

*Received December 15, 2021; Revised February 26, 2022; Accepted March 1, 2022

The study of cultural tourism potential for participation of Thai-Kui, Thai Khmer, and Thai Lao communities, in Surin province, is to learn about the potential of cultural tourism, also to find a strategy to develop the tourism in the communities by studying secondary data and collecting primary data in the area. The data was gathered by interviews and group discussions. After that, it was analyzed and presented in descriptive analysis.

The results showed that the potential for cultural tourism in Thai-Kui, Thai Khmer, and Thai- Lao communities is cultural attractions, such as the archaeological sites which can accommodate tourists to learn about the community's culture and can assist tourists to easily access tourist attractions. As for the traditional way of life, it presents their ethnicity. For cultural wisdom, there is conservation in cultural wisdom, products, and handicrafts. Moreover, for the community environment, there is a cultural landscape of Bung Tham forest and Mun River which is a natural food source for people and pets in the community. Guidelines for developing cultural tourism potential through community involvement include the awareness-raising activities with volunteer participation, the application of cultural wisdom to promote tourism, and participative management to advance potential in sustainable tourism management.

Keywords: Potential; Cultural tourism; Participation

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่จำเป็นกิจกรรมหนึ่งของมนุษย์ การที่มวลมนุษยชาติในโลกได้เดินทางติดต่อระหว่างกันและกันในประเทศและระหว่างประเทศตามอัตภาพจะก่อให้เกิดมิตรไมตรี สัมพันธภาพอันดี มีการแลกเปลี่ยนและการศึกษาวัฒนธรรมระหว่างกันอันจะนำไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจและก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ซึ่งประเทศไทยได้มีแนวนโยบายส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนากิจการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทยได้รับความสนใจจากรัฐบาลมากขึ้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 เป็นต้นมา โดยเริ่มมีการบรรจุการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2522 – 2524) ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่มีการบรรจุเรื่อง การท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และต่อมาการท่องเที่ยวก็ได้รับการบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตลอดจนมาถึงปัจจุบัน เนื่องจากการท่องเที่ยว เป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปเงินตราจากต่างประเทศ ซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยวได้เพิ่มขึ้นตามอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดการจ้างงานที่สำคัญของคน

ในประเทศ เป็นการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจให้มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว (อดิทยา พวงทอง, 2549)

แผนหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้มีการจัดทำขึ้นทุก ๆ 5 ปี โดยการกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับแนวนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาลในแต่ละสมัย รวมทั้งสถานการณ์การท่องเที่ยวของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้าพิจารณาถึงแผนพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ได้ปรับแนวความคิดจากเดิมที่มีเป้าหมายหลักในการเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว มาเน้นให้คนเป็นจุดมุ่งหมายหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวแทน โดยให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวทุกระดับ ทั้งทางด้านการวางแผนและการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะก่อให้เกิดความสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมโดยรวมของประเทศ (กรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541)

ยุทธศาสตร์ของกระทรวงวัฒนธรรมได้เน้นที่การนำทุนทางวัฒนธรรมของประเทศมาสร้างคุณค่าทางสังคม และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ประกอบกับปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการแสวงหาประสบการณ์ที่มากกว่าการท่องเที่ยวรูปแบบเดิม โดยผ่านการสัมผัสวิถีชีวิตผู้คนและประเพณีท้องถิ่น อีกทั้งแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติกำหนดวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ.2579 (วิสัยทัศน์ 20 ปี) ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานความเป็นไทยเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน (กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา, 2560) นับว่าเป็นโอกาสดีที่จะทำให้ประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศที่มีทุนทางวัฒนธรรมอยู่มาก และหลากหลายครอบคลุมอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศ ได้นำทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่มาสร้างคุณค่าก่อให้เกิดรายได้ด้วยกระบวนการจัดการและรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลาย ซึ่งได้มีงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวชุมชนผลการวิจัยพบว่า ประโยชน์ของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชุมชนนั้นประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เห็นว่าการท่องเที่ยวชุมชนก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจมากที่สุด คือเกิดรายได้เพิ่มขึ้น การกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนเป็นเจ้าของจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ชุมชนได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น (พรหมภัสสร ชุมบุญญูปิทย, 2556)

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยใช้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชุมชนท้องถิ่นเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ชุมชนมีโอกาสได้นำทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนออกมานำเสนอ เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจเพื่อก่อให้เกิดอาชีพ รายได้แก่ชุมชนและเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่นและระดับประเทศ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีความหลากหลายกระจายอยู่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ และยังมีพิธีกรรมประเพณีและวัฒนธรรมที่ชุมชนท้องถิ่นได้จัดขึ้น

ในแต่ละพื้นที่ที่เคลื่อนไปตามรอบเดือนในแต่ละปี นอกจากจะเป็นการเพิ่มรายได้ด้านการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นแล้ว การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมยังเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นถึงชีวิตวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เข้าใจ ได้สัมผัสกับประสบการณ์การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ทำให้ชาวซึ่งต่อวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของชุมชนในท้องถิ่น ลดความเสียหาย และผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน เป็นการท่องเที่ยวในรูปของมวลชน โดยประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ มีส่วนร่วม เป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งทางครอบครัวและสังคมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gareth & Williams (2004) ที่กล่าวว่าในการท่องเที่ยวชนบทท่องเที่ยวจะให้ความสำคัญกับประสบการณ์หรือความเพลิดเพลินในการท่องเที่ยว

จังหวัดสุรินทร์ ตั้งอยู่ในแหล่งพื้นที่อารยธรรมเก่าแก่ที่เจริญรุ่งเรืองมาช้านาน มีทรัพยากรการท่องเที่ยวกระจายอยู่ทั่วไป ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประเพณีที่หลากหลาย เป็นแหล่งรวมของกลุ่มชนหลายวัฒนธรรมได้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยกูย ไทยเขมร และไทยลาว ที่มีวิถีชีวิตเรียบง่ายมีการสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม อีกทั้งเป็นแหล่งผลิตงานฝีมือ หัตถกรรมอันหลากหลาย ที่ยังคงมีการผลิตแบบดั้งเดิมไว้ และพัฒนาประยุกต์ให้เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นตลาดที่สำคัญในการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นที่หลากหลายในจังหวัดสุรินทร์ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นมีคุณค่า และมีความสำคัญในการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นการสร้างรายได้จากทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นจุดแข็งของชุมชน อย่างไรก็ตามอุปสรรคหนึ่งของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนต่าง ๆ คือ ศักยภาพของผลิตภัณฑ์ หรือสินค้าทางการท่องเที่ยว บริบทชุมชน รวมทั้งอัตลักษณ์ วิถีชีวิตของชุมชนในแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน (พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์, 2557) นอกจากนี้ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่เกิดจากการพัฒนาทั้งในเมืองและชนบท ความไม่ชัดเจนในบทบาทและแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งในจังหวัดสุรินทร์นั้นยังไม่มีการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีลักษณะของบริบทด้านชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันระหว่างไทยกูย ไทยเขมรและไทยลาวในว่ามีสภาพทางวัฒนธรรมเป็นอย่างไร ทั้งความเป็นมาของชุมชน อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน สภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวตามบริบทของแต่ละชุมชนที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยอยู่บนพื้นฐานของศักยภาพทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ศักยภาพด้านการบริหารจัดการ การบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับศักยภาพทางด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเฉพาะของแต่ละชุมชน รวมทั้งแนวทางอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชน ที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนที่แท้จริง

จากเหตุผลความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ของกระทรวงวัฒนธรรม และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและกระจายรายได้ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน เนื่องด้วยพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ มีชุมชนไทยภูเขา ไทยเขมรและไทยลาว ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น มีวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม การดำรงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ที่น่าสนใจ สามารถที่จะพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อันจะทำให้ชุมชนมีรายได้ สามารถพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไทยภูเขา ไทยเขมร และไทยลาว ในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ให้ประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น ส่งเสริมอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณี และอัตลักษณ์ของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนให้ดำรงคงอยู่ และพร้อมปรับตัวให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต ช่วยให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นตนที่ได้สืบทอดและสืบทอดมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและสังคม อันจะทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและยืนหยัดอยู่ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์อย่างมั่นคงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไทยภูเขา ไทยเขมรและไทยลาวในจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไทยภูเขา ไทยเขมรและไทยลาวในจังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษครั้งนี้ประชากร ได้แก่ ชุมชนในพื้นที่อำเภอท่าตูม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีบริบทการดำเนินชีวิตในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำมูล โดยกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 3 หมู่บ้าน คือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ภูเขา บ้านหนองบัว ตำบลกระโพ กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร บ้านบ่ลั้งก์ ตำบลท่าตูม และกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว บ้านน้ำคำ ตำบลท่าตูม

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และการบันทึกภาพ สมุดจดบันทึกภาคสนาม (Field Note) เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูปในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งได้เครื่องมือในการศึกษาศักยภาพในการจัดการ

การท่องเที่ยวชุมชนตามที่ได้พัฒนามาจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปปรับปรุงแก้ไขและเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมทฤษฎีภูมิ รวบรวมข้อมูลทฤษฎีภูมิเกี่ยวกับจำนวนประชากรและจำนวนครัวเรือนในพื้นที่ศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา รวบรวมเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของประชาชน ในกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ ศึกษาด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนเพื่อนำไปใช้สร้างแบบสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ประชากรเป้าหมาย และขนาดตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครัวเรือนในหมู่บ้านอำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างคือกลุ่มชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน และเป็นผู้ที่พักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านบ้านบัว หมู่บ้านบัลลังก์ และหมู่บ้านน้ำคำ ไม่ต่ำกว่า 1 ปี จำนวนทั้งสิ้น 30 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) หมู่บ้านละ 3 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) หมู่บ้านละ 2 คน และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั่วไป (General Informants) หมู่บ้านละ 5 คน

การสร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ความรู้ความเข้าใจของประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของการท่องเที่ยวชุมชนต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว 4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อนำข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้ตรงตามเนื้อหาและครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการวิจัย

การเก็บข้อมูลภาคสนาม นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพไปเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างโดยเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม จำนวน 30 คน ยังหมู่บ้านเป้าหมายในวันที่มีกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนระหว่างช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือวิชาการและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลภาคสนามที่ได้มาจากแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต การจดบันทึก การอัดเทป และการบันทึกภาพ นำมาวิเคราะห์โดยวิธีการ Method of Agreement ซึ่งประกอบด้วย การตรวจสอบความถูกต้อง เชื่อถือได้ในทางแนวคิดทฤษฎี โดยพิจารณาเอกสารที่เป็นเรื่องเดียวกันจากหลาย ๆ แหล่ง หากข้อมูลตรงกันก็มีความเชื่อถือ และสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลสำหรับอ้างอิงได้ จากนั้นนำข้อมูลมาแจกแจงโดยใช้หลักการและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปมัย (Analytic Induction) และการวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) วิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยโดยการเขียนแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไทยภูเขาไทยเขมรและไทยลาว ในจังหวัดสุรินทร์ มีดังนี้

1. ศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไทยภูเขาไทยเขมรและไทยลาว ในจังหวัดสุรินทร์ มี 4 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยภูเขาไทยเขมร และไทยลาว มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ โบราณสถานปราสาทหิน สุสานช้าง ชุมชนบ้านหม้อดินเผา การจัดการท่องเที่ยวประจำปีงานประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ตามแบบกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น บวชนาคช้าง ประเพณีแข่งเรือ งานแซนโฌนตา

มีศูนย์เรียนรู้ชุมชนที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน และสามารถเดินทางเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก

1.2 ด้านวิถีชีวิตดั้งเดิม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยภูเขาไทยเขมร และไทยลาว มีวิถีการดำเนินชีวิตที่มีความเรียบง่าย สะท้อนถึงอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง เช่น การสื่อสารทางภาษา การแต่งกาย อาหารพื้นบ้าน การปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และอำนาจเหนือธรรมชาติทั้งหลาย

1.3 ด้านภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยภูเขาไทยเขมร และไทยลาว มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยชุมชนมีศูนย์เรียนรู้และสถานที่สาธิตวิธีการทำกระดาษสาจากมูลช้าง การออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นบ้าน หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา งานสานจากต้นไทร มีการแปรรูปสินค้าพื้นบ้าน และผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและจำหน่ายในงานเทศกาลประจำปีของอำเภอและจังหวัด

1.4 ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยภูเขาไทยเขมร และไทยลาว มีภูมิเนเวศวัฒนธรรมป่าบุงทามและแม่น้ำมูลซึ่งเอื้อประโยชน์แก่ชุมชนในการเป็นแหล่งอาหารจากธรรมชาติของคนและสัตว์เลี้ยง บางครอบครัวมีการผลิตเกลือสินเธาว์ในช่วงฤดูร้อน และมี

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเดินสำรวจป่าและปลูกต้นไม้ป่า การปั่นหม้อดิน

2. แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไทยภูเขา ไทยเขมรและไทยลาวในจังหวัดสุรินทร์ มีดังนี้

2.1 ดำเนินการเสริมสร้างจิตสำนึกโดยมีส่วนร่วมเป็นจิตอาสาเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบมีส่วนร่วมกันในการดูแลรักษาส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวให้ทุกคนรู้สึกความเป็นเจ้าของรักษาและหวงแหนชุมชนร่วมกันดูแลรักษาความสะอาด การดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว

2.2 ดำเนินการอนุรักษ์คุณค่าภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยชุมชนได้ร่วมกันศึกษาค้นหาสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ในชุมชนเพื่อนำมาสร้างคุณค่าในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนและการนำภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นจุดส่งเสริมดึงดูดการท่องเที่ยว

2.3 ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว วางแผนแบบมีส่วนร่วมให้ทุกคนได้ร่วมกันคิดร่วมกันทำร่วมประเมินผลและร่วมกันรับผิดชอบ ทั้งในเรื่องผลประโยชน์และความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น เพื่อสร้างความพึงพอใจให้เกิดความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย ทั้งในส่วนนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความปลอดภัย ที่พักอาศัย อาหาร กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย และการให้บริการของชุมชน ส่วนประชาชนในชุมชนได้รับความพึงพอใจที่ได้ร่วมจัดการและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ประเมินและปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมประเมินผลแล้วก็ร่วมกันปรับปรุงแก้ไขให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและนักท่องเที่ยว

2.4 การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม คือร่วมกันวางแผน ร่วมกันดำเนินงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบร่วมกันตรวจสอบ ร่วมกันปรับปรุงแก้ไข โดยการดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการ มีหน้าที่บริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน มีการกำหนดจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายเน้นการศึกษาวัฒนธรรมควบคู่กับสภาพทางธรรมชาติที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ การสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการ โดยเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวของชุมชนไทยภูเขา ไทยเขมรและไทยลาว

2.5 การจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยจัดทำศูนย์ข้อมูลป้ายแนะนำสถานที่ที่พักริมทาง ตารางเวลารถบริการนำเที่ยวชม จุดชมวิว การบริการอาหารเครื่องดื่ม สาธารณูปโภค การสื่อสารห้องน้ำ การปฐมพยาบาลขั้นต้น วัสดุอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยว การปรับปรุงฟื้นฟู พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์แก่คนในพื้นที่ชุมชน บุคคลทั่วไปโดยใช้สื่อออนไลน์ และจัดให้มีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบและสนับสนุนอย่างชัดเจนต่อเนื่อง ทั้งในแง่งบประมาณสนับสนุน งานวิชาการ การฝึกอบรมพัฒนาทักษะบุคลากร และการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไทยก्यू ไทยเขมร และไทยลาว พบว่า ชุมชนมีศักยภาพในด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านวิถีชีวิตดั้งเดิม ด้านภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งชุมชนจะต้องมีการเตรียมความพร้อมในการจัดงานบุญประเพณีนำเสนอเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมชุมชนจากเรื่องราวประวัติศาสตร์ชุมชน ตำนานพื้นบ้าน แหล่งโบราณคดี โบราณสถาน ขนบธรรมเนียมประเพณี และกิจกรรมที่สามารถดึงดูดความสนใจแก่บุคคลภายนอก หรือนักท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวลักษณะเช่นนี้เป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่ผู้สนใจเข้ามาท่องเที่ยวแล้ว มีความสนใจที่จะมาศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ แสวงหาความแปลกใหม่ศึกษาความแตกต่างด้านวัฒนธรรม และสัมผัสธรรมชาติ รวมถึงการสืบค้นเสาะหาประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structuralism) ของ Strauss (1969) ที่มองว่าระบบความคิดของมนุษย์ซึ่งประกอบด้วย สมอง ประสาท จิตใจ และต่อมต่างๆ เป็นระบบธรรมชาติให้มา ทำงานได้เองโดยอัตโนมัติ และเป็นไปอย่างมีเหตุผลในรูปของตรรกศาสตร์ (Logic) จะเห็นความคิดของมนุษย์เป็นรูปธรรมได้ โดยสื่อความหมายออกมาทางระบบศิลปะ ความขลัง และความศักดิ์สิทธิ์ ระบบศาสนา ภาษา และระบบสัญลักษณ์ ทุก ๆ ระบบศึกษาระบบความคิดของคนในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในชุมชนร่วมกัน และในแต่ละวัฒนธรรมต่างก็มีเอกลักษณ์ที่เป็นของตนเอง ทำให้ผู้สนใจการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้เข้าใจในวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยก्यू ไทยเขมร และไทยลาวอย่างแท้จริง

ชุมชนไทยก्यू ไทยเขมรและไทยลาวในจังหวัดสุรินทร์ ที่ผู้วิจัยศึกษาอยู่ในบริเวณพื้นที่กลุ่มแม่น้ำมูล นับเป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของอำคา แสงงาม (2553) ที่ได้วิจัยพื้นที่กลุ่มน้ำมูลซึ่งอยู่ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ เรื่องการศึกษาศักยภาพทรัพยากรและการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ ผลการวิจัยพบว่า ประวัติการท่องเที่ยวชุมชนมีแหล่งผลิตเกลือบริเวณบ่อพันขันสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายส่งผลให้ขอมเข้าไปสร้างชุมชนและสร้างภูในทุ่งกุลาร้องไห้เมื่อวัฒนธรรมขอมเสื่อมคนลาวเข้าไปอยู่แทนที่เดิมของขอมได้ถือเอาภูเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เกิดเป็นประเพณีเฉพาะถิ่นปีพ.ศ. 2510 ประชาชนอพยพเข้าไปอยู่ในทุ่งกุลาร้องไห้มากขึ้นและยากจนรัฐเข้าไปพัฒนาและส่งเสริมให้ปลูกข้าวหอมมะลิ ปีพ.ศ. 2534 รัฐบูรณะภูพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเริ่มมีนักท่องเที่ยวเข้าไปชุมชนจึงส่งเสริมตั้งกลุ่มทอผ้าโรงสีข้าวการจัดการป่า ปีพ.ศ. 2545 เปิดหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตร ปีพ.ศ. 2548 ชาวบ้านทำวิจัยท้องถิ่นประเด็นการท่องเที่ยวพาทม ขยะประวัติศาสตร์ทำให้คนสนใจเข้าไปศึกษาดูงานอันก่อให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงกำหนดการท่องเที่ยวเป็นนโยบาย

ทรัพยากรที่มีศักยภาพทำให้คนเข้าไปเที่ยวคือธนาคารขยะรีไซเคิลสุสานกู่บ่อพันขันป่าทามกุดเป่งศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนศูนย์ผ้าไหมเกจอาจารย์สิมคุลคล่องเมืองสวนเกษตรวรรณกรรมดนตรีและการตัดลายกระดาษทรัพยากรเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวได้แก่ ประเพณีสงกรานต์บุญบั้งไฟพิพิธภัณฑสถานชุมชนบ่อเลี้ยงปลาองค์กรในชุมชนให้การสนับสนุนจัดท่องเที่ยวและคนในชุมชนมีอัตราศรัทธาโดยทั่วไปมีห้องน้ำที่พักและอาหารไว้บริการซึ่งต้องประสานสั่งจองล่วงหน้าโดยรัฐบาลนโยบายและสนับสนุนงบประมาณ และสอดคล้องกับการวิจัยของมานิตย์มณีธรรม (2544) ที่ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหมู่บ้านชาวเขาตามโครงการเงินกู้ OCEF บ้านจะคือ ตำบลห้วยชมพู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะทางกายภาพของชุมชนเอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ มีภูมิประเทศ มีประเพณีพิธีกรรมและภูมิปัญญาดั้งเดิมที่เป็นเสน่ห์ต่อการท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาที่ชุมชนทุ่งกุลาร้องไห้ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายด้านมรดกทางโบราณคดีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนในท้องถิ่นขนบธรรมเนียมประเพณีและภูมิปัญญา ผู้คนมีศรัทธาสูงต่อพุทธศาสนามีโบราณวัตถุและศาสนสถานที่สำคัญหลายแห่งเหมาะที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และสอดคล้องกับการวิจัยของดารณี บุญธรรมและคณะ (2544) ที่ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมของชุมชนชาวม้งที่บ้านน้ำคะลานก้วย พบว่าชุมชนมีความหลากหลายทางชีวภาพและขนบธรรมเนียมประเพณีที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสอดคล้องกับการวิจัยของ Okazaki (2008) ที่ได้ศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน : แนวคิดและการนำไปใช้ กรณีศึกษาในเมืองปาลาวัน ประเทศฟิลิปปินส์ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนพื้นเมืองได้ริเริ่มโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนก่อนที่จะมีโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยรัฐบาล โดยรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเสนอให้มีการกระจายอำนาจให้ชุมชนดำเนินการ กระบวนการทำงานร่วมกันและการสร้างทุนทางสังคม การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการวางแผนการท่องเที่ยวได้รับการส่งเสริมให้เป็นแนวทางในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับการวิจัยของรสิกา อังกูร และคณะ (2547) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตและความงดงามในศิลปวัฒนธรรมและสอดคล้องกับการวิจัยของสุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์ และบงกช เจนชัยภูมิ (2554) ที่ศึกษาศักยภาพเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท บ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท บ้านหนองห้าง มีศักยภาพการท่องเที่ยวสูง เพราะมีเอกลักษณ์ด้านการแต่งกาย ภาษาและวัฒนธรรมประเพณี เครื่องครัดในฮีดคอง ชาวบ้านพร้อมใจกันอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของชนเผ่าไว้ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการแต่งกายตามแบบผู้ไทดั้งเดิมและภาษาผู้ไท พร้อมกันนี้ชุมชนยังมี

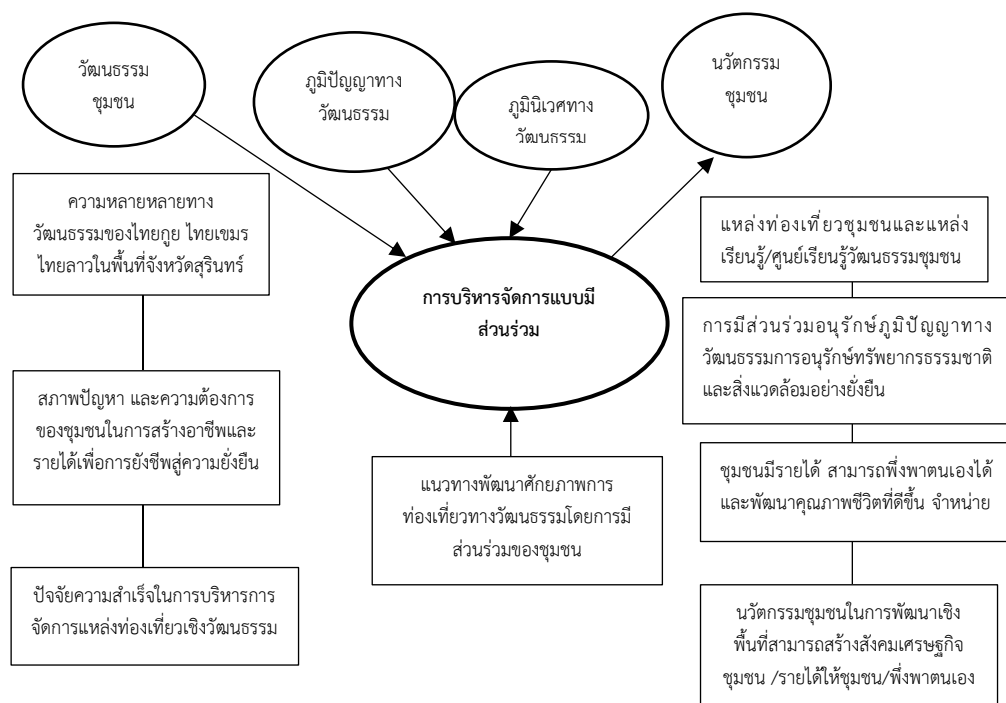
ความพร้อมทางด้านการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ ไว้รองรับนักท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวแบบผจญภัย เป็นต้น

2. แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไทยภูเขา ไทยเขมรและไทยลาวในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า ควรดำเนินการเสริมสร้างจิตสำนึกโดยมีส่วนร่วมเป็นจิตอาสา ดำเนินการอนุรักษ์คุณค่าภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา วิชัยประเสริฐกุล (2554) ได้วิจัยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ด ควรมีแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมหรือสร้างขึ้นมาใหม่แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ถนน ท่าเรือ การดูแลรักษาความสะอาด รวมถึงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นในอนาคต แนวทางการส่งเสริมด้านการตลาดการท่องเที่ยว ทั้งการประชาสัมพันธ์รวมถึงการจัดการด้านมาตรฐานราคาสินค้าและบริการ แนวทางเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ร่วมมือกัน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว แนวทางการจัดองค์การบริหารการท่องเที่ยวรวมทั้งการเสนอให้จัดตั้งกลุ่มเพื่อเกาะเกร็ด เพื่อเข้ามาบริหารจัดการการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดโดยตรง และเสนอออกมาเป็นเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวแบบใหม่ให้เกิดการกระจายนักท่องเที่ยว รวมถึงการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ในขณะที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และคุณค่าของเกาะเกร็ด ตามหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับการวิจัยของกชมน วังศ์คำ (2562) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวขัว ตำบลแกดำ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีความพร้อม มีความต้องการ และมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว การกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนเป็นเจ้าของจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมให้ยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อค้นพบจากการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไทยภูเขา ไทยเขมรและไทยลาวในจังหวัดสุรินทร์ ที่เป็นองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพเกิดขึ้นจากการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การมีแกนนำในการบริหารจัดการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของสมาชิกและชุมชน การตลาดและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องจะช่วยสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นกับชุมชนโดยกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวชุมชนอย่างเป็นธรรมและสร้างโอกาสในการมีรายได้เสริม และการท่องเที่ยวสามารถสร้างการเรียนรู้ความเข้าใจในวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชนให้แก่ผู้มาเยือน ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่ชุมชนร่วมกันจัดการเพื่อสร้างจิตสำนึกและองค์ความรู้ในการอนุรักษ์จัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายของระบบนิเวศและส่งเสริมฟื้นฟู สืบหวอดวัฒนธรรมของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ จุดดึงดูดสำคัญคือการมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและมีการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นรายได้เสริมที่สามารถนำรายได้นั้นไปดำรงชีพ โดยที่คนในชุมชนยังคงดำเนินวิถีดั้งเดิมปกติ เป็นการสร้างทางเลือกเรื่องรายได้ให้กับครอบครัว ในการสร้างอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สร้างงานให้กับคนในชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชน รายได้จากการท่องเที่ยวสามารถนำมาบริหารจัดการสรรสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์และพัฒนาชุมชน สร้างความมั่นคงเข้มแข็งแก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 ศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีนโยบายส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่อารยธรรม อีสานและลุ่มน้ำโขง ชี มูล
2. ควรมีนโยบายการส่งเสริมพัฒนาตลาดรองรับนักท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม พักผ่อนหย่อนใจ จับบ่ายซื้อสินค้าสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน เช่น ตลาดวิถีชุมชนดั้งเดิมกลุ่มชาติพันธุ์ไทยกุ่ม ไทยเขมรและไทยลาว การจัดการเทศกาลงานประจำปีกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สุรินทร์และกลุ่มประเทศอาเซียน เป็นต้น

3. ควรมีนโยบายส่งเสริมพัฒนาบุคลากรในชุมชน ด้านการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรในชุมชนเกิดความตระหนัก และให้ความสำคัญกับทุนทางสังคมที่ชุมชนมีอยู่ และใช้ให้เกิดประโยชน์รวมถึงการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ในชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการให้ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวด้วย
2. ควรมีการวิจัยเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ในอาเซียนที่เชื่อมโยงระบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง
3. ควรมีการวิจัย รวบรวมองค์ความรู้ ด้านศิลปวัฒนธรรม และการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดอีสาน อารยธรรมลุ่มแม่น้ำโขง ซี มูล

เอกสารอ้างอิง

- กชธมน วงศ์คำ. (2562). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยข้าว ตำบลแกดำ อำเภอกำแพง จังหวัด มหาสารคาม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2541). การศึกษาทบทวนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบน. กรุงเทพฯ: กรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา. (2560). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (2560-2564). กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา.
- ดารณี บุญธรรม และคณะ. (2544). การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมโดยชุมชนชาวม้งบ้านน้ำคาสานก้วย ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปาง จังหวัดพะเยา (รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พรหมภัสสร ชุณห์บุญญทิพย์. (2560). การท่องเที่ยวชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไฮหวาน บ้านดอนแดง อำเภอสว่างนครราชสีมา. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, (13)2, 47-61.
- พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์. (2557). รายงานการวิจัยการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา หมู่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- มานิตย์ มณีธรรม. (2544). รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหมู่บ้านชาวเขา ตามโครงการเงินกู้ OCEF : กรณีศึกษาบ้านจะคือ ตำบลห้วยชมภู

- อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย (รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- รสิกา อังกูร และคณะ. (2547). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์ และบงกช เจนชัยภูมิ. (2554). การศึกษาศักยภาพเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุพัตรา วิชัยประเสริฐกุล. (2554). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเกาะเกร็ด จังหวัด นนทบุรี. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อดิศยา พวงทอง. (2549). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- อำคา แสงงาม. (2553). การศึกษาศักยภาพทรัพยากรและการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Strauss, C. (1969). *The Elementary Structures of Kinship*. Revised edition translated by James Harle BELL, John Richard von STURMER, and Rodney NEEDHAM (ed.). London: Spottiswoode.
- Okazaki, E. (2008). A community-based tourism model: Its conception and use. *Journal of Sustainable Tourism*, 16(5), 511–529.
- Gareth, S. & Williams, M., A. (2004). *Tourism and Tourism Spaces*. London: Sage Publishing.

การพัฒนาสมรรถนะทางการบริหารเชิงพุทธของผู้ประกอบการธุรกิจ
ให้บริการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลของจังหวัดชลบุรี*

A DEVELOPMENT OF BUDDHIST MANAGEMENT POTENTIAL OF SERVICING
BUSINESS OPERATORS IN THE DIGITAL ECONOMY
AT CHONBURI PROVINCE

มนตรี สหชัยรุ่งเรือง, พระสุธีวีรบัณฑิต (โช้ว ทสสนีโย), พระมหากฤษฎา กิตติโสภณ

Montree Sahachairungrueang, Phrasuthiweerabundit (Cho Thadsaniyo),

Phramaha Krisada Kittisobhano

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Krisada.sae@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการพัฒนาสมรรถนะทางการบริหารเชิงพุทธของผู้ประกอบการธุรกิจให้บริการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลของจังหวัดชลบุรี เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน ได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่มีค่าดัชนีวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (S-CVI) เท่ากับ 1.00 เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 รูปหรือคน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางการบริหารเชิงพุทธของผู้ประกอบการธุรกิจให้บริการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลของจังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย การพัฒนาความสามารถในการปรับตัว การพัฒนาวิสัยทัศน์ การสร้างความเชื่อมั่นในตัวเอง การให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ การสร้างความน่าเชื่อถือ การมีมนุษยสัมพันธ์ การมีวุฒิภาวะ มองภาพธุรกิจในอนาคตความต้องการของลูกค้า วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันและความเป็นไปได้ ลงมือทำตามแผนที่วางไว้ การสร้างการทำงานเป็นทีมในองค์กร และการให้ความช่วยเหลือต่อสังคม ใช้กลยุทธ์การตลาด 8P และบูรณาการกับหลักอิทธิบาทธรรม

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะทางการบริหาร; การบริหารเชิงพุทธ; ผู้ประกอบการธุรกิจให้บริการ; ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

Abstract

This research article aims to present the development of the Buddhist administrative competence of service business operators in the digital economy era of Chonburi Province. It was qualitative research Field data were collected by in-depth interviews with 25 key informants or individuals using a structured interview form. Total content validity index (S-CVI) of 1.00 as a data collection tool by analyzing the data with contextual content analysis techniques and a group discussion of 12 experts or persons by analyzing the data with contextual content analysis techniques.

The investigation results revealed that The model for developing Buddhist management competency of service entrepreneurs in the digital economy era of Chonburi Province consists of developing adaptability, vision development, building self-confidence, focus on human resources, building credibility, interpersonal relationship, maturity, the foresight of the business in the future, needs of customers , analyze the current situation and its possibilities, taking action as planned, building teamwork in the organization, and contributing to society, use the 8P's marketing strategy and integrate it with moral principles.

Keywords: Development of Management Potential; Buddhist Management; Servicing Business Operator; Digital Economy

บทนำ

สมรรถนะทางการบริหาร (Managerial Competency) หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่กำหนดเป็นคุณลักษณะร่วมของตำแหน่งประเภทอำนวยการและประเภทบริหาร เพื่อสร้างความเป็นผู้บริหารภาคราชการพลเรือนและภาคเอกชนที่มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยสมรรถนะทางการบริหารในภาคราชการพลเรือน ประกอบด้วย สภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ การวางกลยุทธ์ภาครัฐ ศักยภาพเพื่อนำการปรับเปลี่ยน การควบคุมตนเอง และการสอนงานและการมอบหมายงาน (สำนักพัฒนาระบบงานตำแหน่งและค่าตอบแทน, 2553) ซึ่งสมรรถนะทางการบริหารมีความจำเป็นและมีความสำคัญในการบริหารจัดการองค์การหรือหน่วยงานที่ผ่านการพัฒนาสมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารโดยเฉพาะภาคเอกชนยังพบปัญหาหลายประการ อาทิเช่น ผลการวิจัยของศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2557) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะสำคัญของผู้บริหารมืออาชีพ พบว่า กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกมีความสลับซับซ้อนหรือเชื่อมโยงกันมากขึ้น ซึ่งมีผลต่อการปรับระเบียบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการบริหารทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนความเป็นอยู่ของประชาชนและประชาคมในทุก

ภูมิภาคของโลก ประเทศไทยย่อมได้รับผลทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างต่อเนื่องเช่นกันทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ตลอดจนทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการสื่อสาร โดยเฉพาะการจัดการศึกษาของประเทศได้ประสบปัญหาอย่างมากในด้านคุณภาพการศึกษา อาทิ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษา และโดยเฉพาะด้านการวิเคราะห์ การอ่านและการเขียน ซึ่งเป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความรู้ ยังอยู่ต่ำกว่ามาตรฐานและมีแนวโน้มจะต่ำลงเรื่อย ๆ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานเพื่อสร้างความตระหนักและความพร้อมในการขับเคลื่อนประเทศ โดยเฉพาะการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ซึ่งมุ่งเน้น ครู ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้เกิดวิถีปฏิบัติในห้องเรียนและในโรงเรียน เพื่อผลิตเยาวชนรุ่นใหม่ที่จะต้องดำเนินชีวิตในสังคมยุคนี้ต่อไปและงานวิจัยของสมเพ็ชร เจริญณิทธิสิน และคณะ (2563) ซึ่งศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการขององค์การสิ่งพิมพ์ ในยุคการเปลี่ยนแปลง ผลการวิจัยพบว่า ด้านทรัพยากรบุคคล ควรวางแผนการใช้ทรัพยากรบุคคลให้เหมาะสมกับความสามารถ โดยการออกแบบระบบการใช้ทรัพยากรบุคคลที่ให้คำนึงถึงลำดับความสำคัญของงาน อันนำไปสู่แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ขององค์การสิ่งพิมพ์ โดยองค์การควรมีการพัฒนาสมรรถนะของผู้ประกอบการ ผู้บริหาร และบุคลากรในองค์การให้เหมาะสมกับเทคโนโลยีที่องค์การมีการเลือกมาใช้ ควรมีการปรับเปลี่ยนระบบความคิด (Mind Set) และตระหนักถึงความสำคัญของการปรับตัวในยุคของการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้มีการดำเนินธุรกิจไปพร้อมกับการใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งควรนำความรู้พื้นฐานที่บุคลากรในองค์การอยู่สามารถเอามาต่อยอดได้ ยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีใหม่ที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาขึ้นได้

สถานการณ์การดำเนินธุรกิจปัจจุบันพื้นที่จังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เน้นลูกค้าเก่าเป็นหลัก มีการบอกต่อแบบปากต่อปาก (Word of Mouth) หากเป็นผู้ประกอบการที่มีกิจกรรมเฉพาะในลักษณะแพ็คเกจ เช่น การขายแพ็คเกจห้องพักควบคู่กับสปาหรือใกล้สนามกอล์ฟจะมีตัวแทนจำหน่ายในการหาลูกค้าต่างประเทศ และการจองผ่านเว็บไซต์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านนิตยสาร ผู้ประกอบการบางส่วนมีการออกงานแสดงสินค้าร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ แต่คิดว่ามีค่าใช้จ่ายที่สูง พนักงานส่วนใหญ่เป็นชาวไทยพบปัญหาการลาออกสูง เนื่องจากค่าบริการส่วนเพิ่มที่จูงใจจากผู้ประกอบการอื่น และบางส่วนขาดวินัยในการทำงาน ทำให้ไม่ผ่านการทดลองงาน และมีทัศนคติที่ไม่สู้งานผู้ประกอบการส่วนใหญ่เน้นการทำตลาดผ่าน Agent ทั้งออนไลน์ online และออฟไลน์ offline เนื่องจากมีปริมาณห้องจำนวนมาก ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นชาวเอเชีย เช่น จีน ไต้หวัน เกาหลี อินเดีย บางแห่งทำตลาดผ่านทางทัวร์กว่าร้อยละ 90 แต่ส่วนใหญ่เริ่มมีผ่านทางเว็บไซต์ website ของกิจการเพิ่มมากขึ้น ด้านแรงงานพบปัญหาในด้านการสื่อสารภาษาต่างประเทศ ส่วนใหญ่มี turnover สูง เนื่องจากการจูงใจเรื่องผลประโยชน์อื่นที่มากกว่า มีบางส่วนที่เน้นการบริหารงานแบบครอบครัวที่ไม่ค่อยประสบปัญหานี้ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2564)

จากสภาพปัญหาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจจะศึกษาเรื่องการพัฒนาสมรรถนะทางการบริหารเชิงพุทธของผู้ประกอบการธุรกิจให้บริการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลของจังหวัดชลบุรี เพื่อศึกษาประเด็นเกี่ยวกับสภาพทั่วไป วิธีการในการพัฒนา และนำเสนอการพัฒนา เพื่อนำผลการวิจัยนำไปเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาสมรรถนะทางการบริหารเชิงพุทธของผู้ประกอบการธุรกิจให้บริการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลของหน่วยงานในจังหวัดชลบุรีต่อไป

โดยการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาเนื้อหา 4 ประเด็นคือ 1. วิเคราะห์สภาพการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในกรุงเทพมหานคร ตามหลัก SWOT Analysis ประกอบด้วย จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค 2. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะทางการบริหาร โดยสังเคราะห์มาจากคู่มือการกำหนดสมรรถนะในราชการพลเรือน : คู่มือสมรรถนะทางการบริหารของ สำนักงานพัฒนาระบบงานตำแหน่งและค่าตอบแทน สำนักงานข้าราชการพลเรือน (2553) ประกอบด้วย 1) สภาวะผู้นำ 2) วิสัยทัศน์ 3) การวางแผนกลยุทธ์ 4) ศักยภาพเพื่อนำการปรับเปลี่ยน 5) การควบคุมตนเอง และ 6) การสอนงานและการมอบหมายงาน 3. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ Nadler (1980) ประกอบด้วย การฝึกอบรม (Training) การศึกษา (Education) การพัฒนา (Development) 4. ศึกษาหลักอิทธิบาทธรรม 4 ประการคือ 1) ฉันทะ พอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น 2) วิริยะเพียรประกอบสิ่งนั้น 3) จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ไม่ว่างธุระ 4) วิมังสา หมั่นตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น (อง.จตุกก. (ไทย) 21/276/391)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารของผู้ประกอบการธุรกิจให้บริการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลของจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบพัฒนาสมรรถนะทางการบริหารของผู้ประกอบการธุรกิจให้บริการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลของจังหวัดชลบุรี
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาสมรรถนะทางการบริหารเชิงพุทธของผู้ประกอบการธุรกิจให้บริการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลของจังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 25 รูปหรือคน

เครื่องมือในการวิจัย

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวข้างต้น

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง จากการร่วมพูดคุยกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสนทนากลุ่มเฉพาะที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผลจากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะดังกล่าวข้างต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการสัมภาษณ์ ตามวัน เวลา และสถานที่ ที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตฉบับที่ก และมีการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์ รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ที่ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จดบันทึก (Note Taker) ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้หัวข้อปัญหาและคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยพยายามรักษาสำนวนเดิมไว้

ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารของผู้ประกอบการธุรกิจให้บริการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลของจังหวัดชลบุรี มีจุดแข็งหรือจุดเด่นหลายประการ คือ สภาพคล่องทางด้านเงินหมุนเวียนดี (Cash Flow) มีการมีปริมาณสินค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้าอยู่เสมอ อีกทั้งมีการอัปเดตเทรนด์ของสินค้าอยู่ตลอดเวลา เพื่อทันต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสนิยมของผู้บริโภค มีการศึกษาและวิเคราะห์ตลาดในการจัดตั้งราคาสินค้าให้เหมาะสมทั้งต่อต้นทุน คู่แข่ง และความสามารถในการซื้อสินค้าของผู้บริโภคที่ดี มีบุคลากรและทีมงานมืออาชีพด้านนี้โดยเฉพาะมีบริการหลังการขายที่ดี ให้คำแนะนำให้แก่ผู้รับบริการอยู่เสมอ มีการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการ

จัดการและดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของกิจการ เช่นการนำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในการจัดทำสต็อกสินค้า การนำโปรแกรมมาช่วยในการวิเคราะห์ผลกำไร-ขาดทุนของกิจการ เป็นต้น มีจุดอ่อนหรือจุดที่ต้องแก้ไขหลายประการ อาทิเช่น ปริมาณของเสียที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิตยังมีปริมาณที่มากกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ ปริมาณผู้ดูแลอุปกรณ์การให้บริการและบุคลากรผู้ให้บริการที่มีความรู้ความชำนาญครบถ้วนทุกด้านนั้นไม่เพียงพอเท่าที่ควร ปริมาณผู้ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารและการตลาดขององค์กรไม่เพียงพอ ทำให้เกิดความไม่สมบูรณ์ในงานด้านนี้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้ขององค์กร ผู้จัดการบางตำแหน่งงานยังมีจำนวนน้อย ทำให้การดูแลไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกด้าน ผู้ประกอบการยังมีความรู้ทางด้านดิจิทัลไม่ดีเท่าที่ควร แนวทางในการเสริมจุดเด่นในการบริหารจัดการธุรกิจให้บริการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลของจังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย 1. เพิ่มลูกค้ารายใหม่และรักษาลูกค้ารายเก่า และจัดกิจกรรมกับลูกค้าที่เพิ่มขึ้น เพื่อสร้างความสัมพันธ์ไมตรีที่แน่นแฟ้น 2. มีกลยุทธ์ในการปรับเปลี่ยนสถานการณ์ ศึกษาคู่แข่ง มองหาช่องทางธุรกิจ และวิเคราะห์ธุรกิจเป็น สังกะแต่น้ำมันตลาด 3. พัฒนาคุณภาพสินค้า และการให้บริการอย่างต่อเนื่อง สร้างความประทับใจที่ดีให้แก่ลูกค้า สร้างความเชื่อมั่นเพื่อการกลับมาใช้บริการอีกในครั้งต่อไป 4. รักษามาตรฐานการให้บริการ พัฒนาศักยภาพและเพิ่มขีดจำกัดความสามารถขององค์กรอย่างต่อเนื่อง เพิ่มความไว้วางใจและเชื่อมั่นในการให้บริการจากผู้บริโภค และ 5. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเข้ามาบริหารธุรกิจจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ในการพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ และสามารถเท่าทันหรือก้าวไกลกว่าคู่แข่งอีกด้วย

2. องค์ประกอบพัฒนาสมรรถนะทางการบริหารของผู้ประกอบการธุรกิจให้บริการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลของจังหวัดชลบุรี ด้านการฝึกอบรม ประกอบด้วย การฝึกอบรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะทางการบริหารเชิงพุทธของผู้ประกอบการธุรกิจให้บริการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลของจังหวัดชลบุรี ได้แก่ การจัดอบรมภายในบริษัทโดยใช้ผู้บริหารหรือผู้เชี่ยวชาญภายในหรือจ้างวิทยากรจากภายนอกมาฝึกอบรม การอบรมที่ส่งพนักงานไปอบรมภายนอกตามสถาบันฝึกอบรมต่าง ๆ ตามหัวข้อที่ฝ่ายต่าง ๆ ร้องขอการส่งพนักงานของบริษัทไปอบรมที่ต่างประเทศ ซึ่งเป็นบริษัทแม่เพื่อเรียนรู้ทางด้านเทคนิค ปัจจุบันมีการฝึกอบรมด้าน Automation ให้กับพนักงานระดับบริหารและวิศวกรทั้งในและนอกบริษัท การฝึกอบรม จะทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารการเปลี่ยนแปลงให้สามารถประยุกต์ใช้การบริหารเชิงพุทธกับองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการฝึกอบรมให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีควรเป็นการจัดการสัมมนา นอกสถานที่ ให้ใช้สถานที่สงบที่จะส่งผลให้เกิดสมาธิ และตามด้วยปัญญาที่จะเข้าใจหลักการบริหารเชิงพุทธได้ดี ซึ่งก็มีหลายองค์การที่จัดการอบรมประเภทนี้กันอยู่ การฝึกอบรมในรูปแบบของการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (Adult Learning) ด้านการศึกษา ประกอบด้วย ส่งเสริมทางด้านความรู้พื้นฐานต่าง ๆ เช่น 5 ส safety Environment ความรู้ด้านการจัดการ ความรู้ด้านเทคนิค เฉพาะทางเมื่อมาศึกษาการบริหารเชิงพุทธ อาจค้นพบตัวตนที่แท้จริงว่า และหนทางแห่งความสำเร็จ มีได้หลายช่องทางได้พัฒนาทักษะการเข้าสู่สังคม การเป็นหมู่คณะ ได้แลกเปลี่ยน

ความคิดเห็นกัน ที่สำคัญคือ คิดและทำธุรกิจอย่างละเอียดรอบคอบ เกิดเป็นธรรมาภิบาลในองค์กร ให้ความสำคัญแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะพนักงานที่เน้นให้เรียนรู้และพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ เช่น มีการให้พนักงานอาวุโสสอนความรู้ให้แก่ผู้อื่น มีการเทรนด์การทำงานอย่างสม่ำเสมอ ทำให้มีการแชร์ความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีการพัฒนาไปได้ด้วยดีทั้งองค์กร การศึกษานั้นมีส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพในการบริการองค์กรเป็นอย่างมาก เนื่องจากบุคลากร จะเกิดความรู้ที่ดี สามารถสร้างแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานให้ออกมาดียิ่งขึ้น ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพขององค์กร และรวมไปถึงเพิ่มยอดขายที่ดียิ่งขึ้นอีกด้วย ด้านการพัฒนาประกอบด้วย การพัฒนาส่งผลต่อสมรรถนะทางการบริหารเชิงพุทธของผู้ประกอบการธุรกิจ ให้บริการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลของจังหวัดชลบุรี คือ เมื่อพนักงานถูกพัฒนามักจะทำให้มีความรู้ความสามารถที่เพิ่มขึ้นและมีโอกาสที่จะเจริญเติบโตในหน้าที่ทำงานที่สูงขึ้น ปัจจุบันกำลังพัฒนาพนักงานระดับหัวหน้างานเพื่อปรับขึ้นเป็นระดับหัวหน้าแผนกและพัฒนาหัวหน้าแผนกอาวุโสเป็นผู้ช่วยผู้จัดการ พัฒนาสินค้าและการให้บริการที่ดีและมีคุณภาพอยู่เสมอ สร้างความพึงพอใจและประทับใจที่ดีแก่ลูกค้าอย่างยั่งยืน พัฒนาทักษะความรู้ให้แก่พนักงาน สร้างความชำนาญรอบรู้ในสินค้าเพื่อการให้บริการที่ดีสืบไป ส่งเสริมให้มีพัฒนาแผนงานการขายการตลาดอยู่เสมอ พัฒนากลยุทธ์ในการสร้างผลกำไรให้แก่บริษัทอยู่ตลอดเวลา การพัฒนามีผลดีต่อผู้ประกอบการในระยะยาว เพราะจะช่วยเพิ่มศักยภาพในการทำงาน ทำให้ผลงานออกมามีดียิ่งขึ้น

3. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางการบริหารเชิงพุทธของผู้ประกอบการธุรกิจ ให้บริการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลของจังหวัดชลบุรี ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำ ประกอบด้วย 1. การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงลักษณะ ได้แก่ การพัฒนาความสามารถในการปรับตัว การพัฒนาวิสัยทัศน์ การสร้างความเชื่อมั่นในตัวเอง การให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ การสร้างความน่าเชื่อถือ การมีมนุษยสัมพันธ์ การมีวุฒิภาวะ 2. การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม ได้แก่ การพัฒนาความเป็นผู้นำแบบมุ่งงานและมุ่งคน การพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย การพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประนีประนอม การพัฒนาความเป็นผู้นำแบบเป็นที่ปรึกษา และการพัฒนาความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการพัฒนาวิสัยทัศน์ ประกอบด้วย มุ่งมั่นเพื่อจะพัฒนาผลิตภัณฑ์ พัฒนาบุคลากร พัฒนาองค์กร ไปสู่การเป็นผู้นำในอนาคต มีวิสัยทัศน์ที่สามารถเคียงคู่ออกสู่สังคมได้อย่างราบรื่น มีวิสัยทัศน์ที่ยึดสังคมและมวลชนเป็นหลัก มีวิสัยทัศน์ที่พึ่งพาอาศัยกันได้ในสังคมในทุกโอกาส มีวิสัยทัศน์ที่มีจุดเด่นเป็นการประชาสัมพันธ์ผู้ประกอบการสังคมได้อย่างทั่วถึง ผู้ประกอบการควรมีวิสัยทัศน์ที่เป็นกลาง ได้รับความคิดเห็นจากทุกฝ่ายได้ มีความคิดที่จะพัฒนาตนเองและกิจการให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ไม่หยุดนิ่ง หาโอกาสในการเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่องค์กร สร้างความรู้ความเข้าใจในธุรกิจของตน มองภาพธุรกิจในอนาคต ความต้องการของลูกค้า วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันและความเป็นไปได้ ลงมือทำตามแผนที่วางไว้ ผู้นำควรมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ด้านการพัฒนาการวางแผนกลยุทธ์ ประกอบด้วย รูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการด้านการวางแผนกลยุทธ์ คือ 1. พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้

ความสามารถทักษะและทัศนคติที่ดี 2. สร้างคุณค่าสูงสุดสำหรับลูกค้าโดยการส่งมอบผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพส่งมอบตรงเวลาราคาที่เหมาะสม 3. องค์กรส่งเสริมการพัฒนาและเสริมสร้างนวัตกรรมในองค์กรอย่างต่อเนื่อง 4. สร้างให้เป็นองค์กรที่มีคุณค่าสำหรับผู้ถือหุ้นคู่ค้าหรือบุคคลอื่นโดยปฏิบัติตามมาตรฐานและบริหาร จัดการเพื่อให้เกิดผลกำไรสูงสุด และ 5. การสร้าง Teamwork ในองค์กร และการให้ความช่วยเหลือต่อสังคม ใช้กลยุทธ์การตลาด 8P's เป็นกลยุทธ์ที่ได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ ในการดำเนินงานทางการตลาดจาก นักธุรกิจทั่วโลก ด้านการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย รูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการด้านผู้นำ การปรับเปลี่ยน คือ 1. เรื่องการสื่อสารอย่างถูกต้องชัดเจนสมบูรณ์และทั่วถึงอย่างสร้างสรรค์ 2. การยอมรับความคิดเห็นและนำเสนอแนวความคิดอย่างมีเหตุผล 3. การมีวินัยซื่อสัตย์เอื้อเฟื้อ และมีจิตอาสา 4. การมุ่งมั่นและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และ 5. การมีความรักความศรัทธา และห่วงใยเอาใจใส่เสมือนเป็นเจ้าของ ผู้ประกอบการต้องเสริมสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยมุ่งมั่นให้มีความร่วมมือกันระหว่าง หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน โดยภาครัฐควรจะต้องเปิดโอกาสให้กับภาคเอกชนในการร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ การส่งเสริมคุณภาพชีวิต การสร้างโอกาส การสร้างอาชีพเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เนื่องจากภาคเอกชนจะมีความรู้ความเข้าใจในแง่ของการบริหารธุรกิจ เศรษฐกิจ และผู้ประกอบการ โดยมีภาครัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุน ซึ่งแนวทางการ พัฒนาขีดความสามารถของ ผู้ประกอบการ จะต้องมีการสร้างกระบวนการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา และการตัดสินใจร่วมกัน ระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อที่จะสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และเมื่อเกิดปัญหาจะต้องมีการให้ความช่วยเหลือดูแล พัฒนาศักยภาพและขีดจำกัดของตนเองอยู่ตลอดเวลา มีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม มีการวิเคราะห์การตลาดและเศรษฐกิจ มีการประเมินคู่แข่งเพื่อใช้ในการตัดสินใจและพัฒนากลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจ ส่งเสริมเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกฝ่ายได้แสดงแนวคิดความคิดเห็นในการพัฒนาองค์กร เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการประยุกต์แผนการพัฒนางานองค์กรสืบไป มีการพัฒนาศักยภาพในด้านการเงินอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาศักยภาพในด้านแรงงานอย่างมั่นคงและไม่ขาดตกบกพร่อง มีการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการและผู้ปฏิบัติการครบทุกด้าน มีการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาคณะกรรมการผู้บริหารให้มีความรู้ความสามารถเท่าเทียมกันอยู่เสมอ ด้านการพัฒนาการควบคุมตนเอง ประกอบด้วย องค์กรจะต้องมีการทบทวนการบริหารอย่างน้อย ปี ละ 2 ครั้ง (Management Review) รวมถึงการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนต่าง ๆ ขององค์กร เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ผู้นำที่ดีควรมีการควบคุมตนเอง ไม่ใช้อารมณ์เหนือเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะเห็นต่าง รู้จักเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ใดมากกว่ากัน สร้างความเท่าเทียมกันในองค์กร อีกทั้งควรเป็นผู้นำที่สร้างความใกล้ชิด และเปิดโอกาสให้พนักงานเข้าถึงได้ สร้างบรรยากาศของการทำงานที่ดี ลดความตึงเครียดในที่ทำงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้ดีมากขึ้น มีการควบคุมตนเองให้ทำงานอย่างเป็นระบบ มีระเบียบ

วินัย มีเป้าหมายที่ชัดเจน ผู้ประกอบการควรพัฒนาการควบคุมตนเองด้วยวิชาการในการทำงาน เบื้องต้น ผู้ประกอบการควรพัฒนาการควบคุมตนเองด้วยการติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ ผู้ประกอบการควรพัฒนาการควบคุมตนเองด้วยการพบบุคลากรด้านต่าง ๆ เป็นประจำ ผู้ประกอบการควรเพิ่มพูนความรู้ให้ตนเองมีสติรอบคอบในการทำงานอยู่เสมอ การเป็นผู้ประกอบการที่ใช้หลักการบริหารเชิงพุทธ ต้องพัฒนาตนเองให้มีศีล สมาธิ จนเกิดปัญญา การจะควบคุมตนเองหรือการหมั่นดูจิตใจตนเองนั้น จะทำให้เกิดสมาธิ อาจเริ่มต้นด้วยการใช้เวลาส่วนหนึ่งก่อนเริ่มการทำงานในแต่ละวันทำสมาธิในช่วงเวลาหนึ่งทำให้ มีสติ และเกิดปัญญา ในการทำงาน สิ่งหนึ่งที่สำคัญในการทำให้เกิดสมาธิได้คือสถานที่ทำงานควรมีความสะอาดเป็นระเบียบและเอื้อให้เกิดความสงบจนเป็นสมาธิได้ ด้านการพัฒนาการสอนงานและการมอบหมายงาน ประกอบด้วย การพัฒนาเป็นรายบุคคล (IDP: Individual Development Plan) การหมุนเวียน (Rotation Practice) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การพัฒนาผ่าน Social networks E-learning work shadow Job assignment on the job training (OJT) ควรให้ข้อมูลและมอบหมายงานให้ชัดเจน แสดงวัตถุประสงค์ ขอบเขต และสิ่งที่ต้องการให้ผู้ที่ได้รับมอบหมายงานได้รับรู้ เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน และลดข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น หัวหน้างานมีการสอนงานให้แก่ผู้น้อย เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะในการทำงานมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพของงานที่ดีขึ้น มีการสื่อสารที่ดี รู้จักรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อแชร์ข้อมูลและหาแนวทางที่ดีที่สุดในการปฏิบัติงาน ควรมอบงานให้ตรงตาม line สายงานบังคับบัญชา และเน้น put the right man to the right job ใช้คนให้เหมาะสมกับงาน เพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด การสอนงานและการมอบหมายงานสำหรับผู้ประกอบการที่ใช้หลักการบริหารเชิงพุทธนั้น ต้องใช้หลักอริยบท 4 ในการสอนงานที่ผู้ได้รับมอบหมายหรือผู้มอบหมายต้องดูว่า งานนั้นเหมาะกับผู้นั้นหรือไม่ เพื่อให้เกิด ฉันทะ ในการรักที่จะทำงานนั้นๆด้วย หลังจากนั้นต้องสอนให้เข้าใจถึงหลัก วิริยะ จิตตะ วิมังสา ให้ครบธรรมในหมวดนี้ เพื่อให้สามารถทำงานจนเกิดผลสำเร็จได้ และเป็นไปตามคำสอนของพระพุทธเจ้า มีการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคคลในองค์กรอย่างสม่ำเสมอ เปิดการเทรดหรือการอบรมให้แก่บุคลากรทุกฝ่ายให้เกิดการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น มีการมอบหมายงานให้แก่ทุกฝ่ายให้ตรงกับความสามารถของบุคคลนั้น ๆ เพื่อให้งานออกมาดีและมีประสิทธิภาพสูงสุด

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางการบริหารเชิงพุทธของผู้ประกอบการธุรกิจให้บริการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลของจังหวัดชลบุรี ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำประกอบด้วย 1. การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงลักษณะ 2. การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม 3. การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบทบาท ด้านการพัฒนาวิสัยทัศน์ ประกอบด้วย มุ่งมั่นเพื่อจะพัฒนาผลิตภัณฑ์พัฒนาบุคลากร พัฒนาองค์กร ไปสู่การเป็นผู้นำในอนาคต มีวิสัยทัศน์ที่สามารถเคียงคู่ออกสู่

สังคมได้อย่างราบรื่น ด้านการพัฒนาการวางแผนกลยุทธ์ 1. พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถทักษะและทัศนคติที่ดี 2. สร้างคุณค่าสูงสุดสำหรับลูกค้าโดยการส่งมอบผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพส่งมอบตรงเวลาราคาที่เหมาะสม 3. องค์กรส่งเสริมการพัฒนาและเสริมสร้างนวัตกรรมในองค์กรอย่างต่อเนื่อง 4. สร้างให้เป็นองค์กรที่มีคุณค่าสำหรับผู้ถือหุ้นคู่ค้าหรือบุคคลอื่นโดยปฏิบัติตามมาตรฐานและบริหาร จัดการเพื่อให้เกิดผลกำไรสูงสุด และ 5. การสร้าง Teamwork ในองค์กร และการให้ความช่วยเหลือต่อสังคม ใช้กลยุทธ์การตลาด 8P's ด้านการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 1. เรื่องการสื่อสารอย่างถูกต้องชัดเจนสมบูรณ์และทั่วถึงอย่างสร้างสรรค์ 2. การยอมรับความคิดเห็นและนำเสนอแนวความคิดอย่างมีเหตุผล 3. การมีวินัยซื่อสัตย์เอื้อเฟื้อและมีจิตอาสา 4. การมุ่งมั่นและพัฒนาตนเองอย่าง ด้านการพัฒนาการควบคุมตนเอง ประกอบด้วย องค์กรจะต้องมีการทบทวนการบริหารอย่างน้อย ปี ละ 2 ครั้ง (Management Review) รวมถึงการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนต่าง ๆ ขององค์กร เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ด้านการพัฒนาการสอนงานและการมอบหมายงาน ประกอบด้วย การพัฒนาเป็นรายบุคคล (IDP: Individual Development Plan) การหมุนเวียน (Rotation Practice) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การพัฒนาผ่าน Social networks E-learning work shadow Job assignment on the job training (OJT) ตามหลักอิทธิบาท ธรรม ประกอบด้วย การมีฉันทะ ทำให้ผู้ประกอบการมีความมุ่งมั่นต่อการประกอบธุรกิจ การมี วิริยะ ทำให้ผู้ประกอบการมีอดทน บากบั่น และไม่ลดละความพยายามในการประกอบธุรกิจใน สภาวะที่มีความยากลำบากในการประกอบธุรกิจ และพัฒนาให้องค์กรเจริญรุ่งเรืองต่อไป การมี จิตตะ ทำให้ผู้ประกอบการมีความพยายามในการปรับปรุง เอาใจใส่ต่อธุรกิจที่ตนดูแลหมาย รวมถึงการปรับตัวให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ความไม่แน่ใจที่จะเกิดขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนา สมรรถนะทางการบริหารการมีวิมังสา ทำให้ผู้ประกอบการต้องใช้สติในการพิจารณาสภาวะ ปัจจุบัน การคิดวางแผนเพื่อนำพาธุรกิจให้ก้าวหน้าต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของฉัตรชรรณ กาลญานศิลาพันธ์ (2561) ได้วิจัยเรื่อง โมเดลนวัตกรรมบริการตามแนวคิดทฤษฎีมาสโลว์ในธุรกิจ โรงแรม ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสร้างนวัตกรรมบริการในธุรกิจโรงแรมตามแนวคิดความ เชื่อมโยง The “S” Curve of Technology กับ Maslow’s Hierarchy of Needs มีลักษณะ วงจรโดยมีปัจจัยสำคัญคือความต้องการของมนุษย์ที่ไม่มีที่สิ้นสุด ส่วนบริการที่เกิดจากผู้ ให้บริการเป็นสิ่งที่ไม้อาจจะเลยได้ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ธุรกิจโรงแรมต้องสามารถจดจ่อทั้งใน เรื่องของการบริการ (Service) และนวัตกรรม (innovation) เนื่องจากนวัตกรรมมีอิทธิพลต่อ กระบวนการตัดสินใจเลือกการออกแบบบริการ (service design) ในฐานะเป็นองค์ประกอบ สำคัญในการสร้างศักยภาพการให้บริการและนำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กรอีก ทั้งนวัตกรรมยังเป็นสิ่งที่แสดงตัวตนของ แต่ละองค์กรโดยจะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของ สรรพสิ่งตามที่มนุษย์จะรับรู้และตีความหมาย ซึ่งสิ่งเหล่านั้นจะเป็นสิ่งแทนมูลค่าและคุณค่าของ ผลิตภัณฑ์และบริการของธุรกิจโรงแรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เพิ่มลูกค้ารายใหม่และรักษาลูกค้ารายเก่า และจัดกิจกรรมกับลูกค้าที่เพิ่มขึ้นเพื่อสร้างความสัมพันธ์ไมตรีที่แน่นแฟ้น
2. มีกลยุทธ์ในการปรับเปลี่ยนสถานการณ์ ศึกษาคู่แข่ง มองหาช่องทางธุรกิจ และวิเคราะห์ธุรกิจเป็น สังเกตแนวโน้มตลาด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. พัฒนาคุณภาพสินค้าและการให้บริการอย่างต่อเนื่อง สร้างความประทับใจที่ดีให้แก่ลูกค้า สร้างความเชื่อมั่นเพื่อการกลับมาใช้บริการอีกในครั้งต่อไป
2. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเข้ามาบริหารธุรกิจจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ และสามารถเท่าทันหรือก้าวไกลกว่าคู่แข่งอีกด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษากลยุทธ์ทางการบริหารเชิงพุทธของผู้ประกอบการธุรกิจ ให้บริการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลของจังหวัดชลบุรี เพื่อให้การบริหารจัดการเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ฉัฐชสรณ์ กาญจนศิลาพันธ์. (2561). โมเดลนวัตกรรมบริการตามแนวคิดทฤษฎีมาสโลว์ในธุรกิจโรงแรม. *วารสารมนุษยสังคม มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 3(3), 14-24.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2557). สมรรถนะสำคัญของผู้บริหารมืออาชีพ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 6(12), 165-184.
- สมเพชร เจียรณนิทวิสิน และคณะ. (2563). แนวทางการพัฒนาการจัดการขององค์การสิ่งพิมพ์ในยุคการเปลี่ยนแปลง. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(5), 291-301.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2564). *ผลการศึกษาศาถนการณัธุรกิจโรงแรม และที่พัก ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและจังหวัดชลบุรี (เมืองพัทยา)*. สืบค้น 13 เมษายน 2564, จาก https://sme.go.th/upload/mod_download/chapter-7
- สำนักพัฒนาระบบจำแนกตำแหน่งและค่าตอบแทน. (2553). *คู่มือการกำหนดสมรรถนะในราชการพลเรือน : คู่มือสมรรถนะทางการบริหาร*. นนทบุรี: บริษัท ประชุมช่วง จำกัด.
- Nadler. (1980). Leonard and Nadler. Zeace. *Corporate Human Resource Development*. New York: Nostrand Reinhold.

FACTORS AFFECTING DESTINATION LOYALTY AMONG SENIOR
JAPANESE TOURISTS: A CASE STUDY OF CHIANG RAI PROVINCE,
THAILAND *

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่น
ต่อการเดินทางมาพำนักที่จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย

Rungruedee Boonmee, Paithoon Monpanthong

รุ่งฤดี บุญมี, ไพฑูรย์ มนต์พานทอง

National Institute of Development Administration

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Corresponding Author E-mail: rungruedee.b@hotmail.com

Abstract

The objectives of this research were: 1. to investigate whether destination attributes of Chiang Rai Province affected destination loyalty among senior Japanese tourists, and 2. to investigate whether the quality-of-life factor affected destination loyalty among senior Japanese tourists towards Chiang Rai Province in Thailand. The research was Quantitative research. The population of this research was a group of Japanese tourists whose age was 55 years and older and who had visited and spent at least two nights in Chiang Rai Province. Online self-administered questionnaire was developed and served as a research instrument for collecting data from 400 respondents. For descriptive statistics, frequency and percentage analyzed the respondents' personal information and travel behavior. For inferential statistics, multiple regression analysis was performed to investigate the factors influencing destination loyalty towards Chiang Rai Province among senior Japanese tourists.

The results indicated that both destination attributes of Chiang Rai Province and quality of life were the factors that affected destination loyalty towards Chiang Rai Province among senior Japanese tourists. Such dimensions of destination attributes included safety and security, accommodation, activities, and

*Received February 14, 2022; Revised March 10, 2022; Accepted March 11, 2022

travel services; meanwhile, physical health, emotional well-being, financial circumstance, and family and social relationship were the dimensions of the quality of life.

Keywords: Destination Loyalty; Quality of Life; Elderly Tourism; Senior Japanese Tourists

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัจจัยด้านคุณลักษณะของจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่น และ 2. ศึกษาปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่น โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณในการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่นอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป เคยเดินทางมาท่องเที่ยวและพักค้างคืนที่จังหวัดเชียงรายอย่างน้อย 2 คืน เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ด้วยแบบสอบถามออนไลน์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน (Descriptive and Inferential Statistics) เช่น ร้อยละ (Percentage) ความถี่ (Frequency) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะของจุดหมายปลายทางและปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตส่งผลต่อความจงรักภักดีของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่นต่อการเดินทางมาพำนักรที่จังหวัดเชียงราย โดยคุณลักษณะของจุดหมายปลายทางที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่น ได้แก่ ที่พัก กิจกรรมการท่องเที่ยว ความปลอดภัย และการบริการด้านการท่องเที่ยว ส่วนด้านคุณภาพชีวิต ได้แก่ สุขภาพกาย สุขภาวะทางอารมณ์ สถานการณ์ทางการเงิน และสัมพันธภาพในครอบครัวและสังคม

คำสำคัญ: ความจงรักภักดีต่อจุดหมายปลายทาง; คุณภาพชีวิต; การท่องเที่ยวผู้สูงอายุ; นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่น

Introduction

One of the quality international tourists for Thailand's tourism industry is Japanese. On average, they spend 5,359 baht per day, generating the total revenue of 3,020 million US dollar. Moreover, their average length of stay is 9.79 days. In 2019, there were 1,787,185 Japanese tourists coming to Thailand. Of these, senior Japanese tourists accounted for 26 percent of all Japanese tourists or 463,890 which rose by 5 percent from year 2018 (National Statistical Office of Thailand, 2020). As a result, the Thai government has continuously promoted

Thailand's tourism among Japanese tourists. In addition, it is estimated that the growth of Japanese tourists visiting Thailand can be expected thanks to an increase in senior Japanese citizens and retirees. Those senior Japanese tourists are repeat visitors to Thailand's tourism (TAT Review Magazine, 2018). Besides, the Japanese government has also encouraged its senior citizen to live in a foreign country after retirement where the cost of living is lower than that in Japan. After the age of 60 to 70 years, retired Japanese citizens would be provided with monthly welfare and pension. Not only are Japanese men given with the welfare and pension, but their wives also receive the pensions. They are considered the supporters of their husband (Anantanakom, 2014). Consequently, such retirement policy has become the government's burden on welfare and pension for the retirees, resulting in the encouragement and promotion for the retired to find a second home to live their lives outside the country with lower cost of living (Lakpetch, 2017).

The popular destinations in Thailand among Japanese tourists for short-stay trips are Chiang Mai and Chiang Rai provinces. The provinces of Thailand that are famous for the long-stay trips include Chiang Mai, Lamphun, Lampang, Mae Hong Son, Phayao, Phae, Nan, Utaradit, and Chiang Rai provinces. These northern provinces share similarities as those in Japan, for example, climate and geography (Madhyampurush, 2009). Chiang Rai is selected to be one of the fourteen provinces of Thailand suitable for senior tourists due largely to its very complete universal design – the design that is friendly to all users to promote the tourism for all, particularly the elderly and disables. The competitive advantage that Chiang Rai Province possesses is the support from its government authority and the private sector through a wide range of policies to push it to be a destination for the elderly tourists. Thus, Chiang Rai Province would be a case study for conducting this current research.

To create loyalty toward Chiang Rai Province among senior Japanese tourists, the researcher would identify the factors affecting tourists' revisitation to a destination. Revisitation or visiting the destination again is an expression of behavioral loyalty in addition to word-of-mouth recommendation (Chi & Qu, 2008; Yoon & Uysal, 2005). This research would be grounded on the concept of destination loyalty. Destination loyalty referred to the likelihood of tourists to revisit the same destinations as well as spreading positive recommendation about

the destinations to others (Seabra et al., 2016). In the economic aspect, attracting tourists who have visited a destination to revisit is more worthy than attracting new ones (Loureiro, 2014). The findings from the literature review also indicated that attributes of a destination and quality of life were two significant predictors of destination loyalty (Kim & Uysal, 2015). Attraction, accommodation, accessibility, amenities, activities, safety and security, sanitation, and travel services were the aspects that measured destination attributes (Vieregge et al., 2007; Esichaikul, 2012). Moreover, it was found that quality of life could have effects on destination loyalty, especially the elderly tourist market. In the context of tourism, quality of life was defined as individuals' health, financial, and time conditions that allowed them to travel. For the elderly tourist market, this factor was significant. Quality of life would be studied whether it could influence destination loyalty among senior tourists.

Because Thailand has been ranked the second place for the most popular destinations among Japanese migrants after Malaysia (Duangkaew, 2019) it is necessary to have an in-depth understanding of senior Japanese tourists toward the factors that can influence their destination loyalty. In other words, the factors that can affect their decision on revisitation to Chiang Rai Province would be under this investigation. It is expected the results would serve as the guideline for those involved in the development and promotion of Chiang Rai Province's tourism. Furthermore, the results are expected to serve as a senior tourism model for the provinces of Thailand with the potentials to welcome quality senior international tourists. Last but not least, the bottom line of this research is the contribution to the destination loyalty toward Chiang Rai Province among senior Japanese tourists.

Research Objectives

1. To investigate whether destination attributes of Chiang Rai Province affected destination loyalty among senior Japanese tourists.
2. To investigate whether the quality of life factor affected destination loyalty towards Chiang Rai Province among senior Japanese tourists.

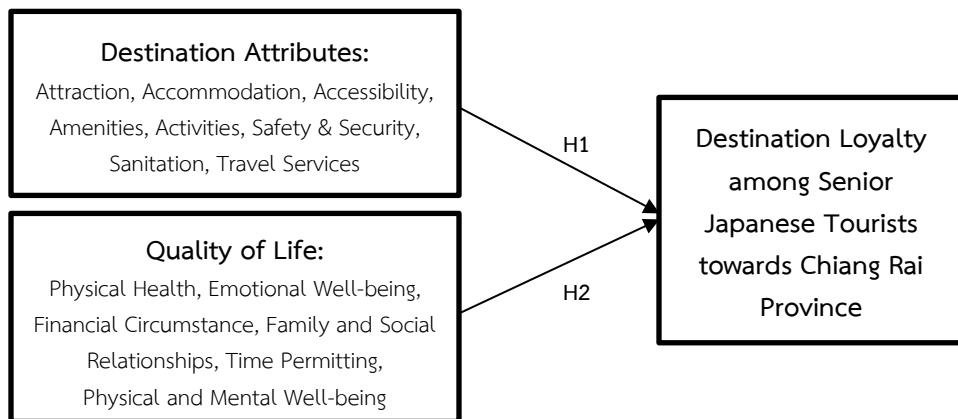

Figure 1: Conceptual Research Framework

Hypotheses

H1: Destination attributes affected the destination loyalty.

H2: Senior Japanese tourists' quality of life affected the destination loyalty.

Methodology

Research design

Quantitative research method was adopted. Survey research was one of the many quantitative methods to collect the required data from the targeted population. It allowed the researcher to learn about the perception, thoughts, values, and behavior of individuals.

Population and sample

The research population was senior Japanese tourists who were 55 years old and older and have visited and spent at least two nights in Chiang Rai Province. This would earn the senior Japanese tourists enough time and experience to provide needed information. However, the exact number of senior Japanese tourists travelling to Chiang Rai Province was not known. The sample size would be determined based on the infinite population. Cochran's sample size formula was the most widely used method for determining the total number of samples from the infinite population (Cochran, 1977). The selected critical value of desired confidence level was 1.96 ($z=1.96$). The estimated proportion of an attribute that is present in the population was 0.5, and the value of q was derived from $1 - p$,

which was 0.5 ($1-0.5=0.5$). The desired level of precision (e) was 0.05. Therefore, the minimum number of respondents was 384. In this research, 400 respondents would be needed to minimize the errors of filling in the online self-administered questionnaires. The researcher used the purposive sampling since it involved the decision to include senior Japanese tourists who were 55 years old and older, and have visited and spent at least two nights in Chiang Rai Province as study units.

Research instrument

Questionnaire was selected as a research instrument for data collection. The respondents were required to answer screening questions on age and number of nights spent in Chiang Rai Province, before being considered as samples to further answer the four sections of designed questionnaire. Section 1 asked about the respondents' personal information and their travel behavior, and multiple choice was provided for their responses. For personal information, the questions included gender, age, education, occupation, marital status, average monthly income, health status (frequency of meeting/consulting the physicians), and medical services preferences. In terms of travel behavior, the respondents would be asked the following questions: their travel companion, travel management, channels of purchasing travel-related services, travel mode of choice, travel time, duration of trip, trip activities, and travel expenditure. Section 2 evaluated destination attributes of Chiang Rai Province. Destination attributes would be measured in attraction, accommodation, accessibility, amenities, activities, safety and security, sanitation, and travel services. The respondents were asked to rate their opinion on the 6-point Likert scale ranging from not important at all 1) unimportant 2) somewhat unimportant 3) somewhat important 4) important 5) to extremely important (6). Cronbach's alpha coefficient of this measurement was 0.91. Section 3 examined quality of life of the respondents. It was measured in physical health, emotional well-being, financial circumstance, family and social relationships, time permitting, and physical and mental well-being. The respondents were asked to rate their examination on the 6-point Likert scale ranging from disagree 1) strongly disagree 2) disagree 3) agree 4) strongly agree 5) to agree 6) Cronbach's alpha coefficient of the quality-of-life measurement was 0.90. Section 4 assessed destination loyalty toward Chiang Rai Province. It was intended to examine the respondents' behavioral intention to revisit and

recommend Chiang Rai Province. The respondents were asked to give their opinion on the 6-point Likert scale ranging from disagree 1) strongly disagree 2) disagree 3) agree 4) strongly agree 5) to definitely agree 6) Cronbach's alpha coefficient of the measurement was 0.92. The validity of the research instrument was reported through the IOC value of 0.97 with 22 items.

Data collection

Because the research was carried out during the spread of the COVID-19 pandemic, the researcher was unable to distribute and collect the questionnaires from the respondents at the real sites. To fix such problems, purposive and snowball samplings were two non-probability sampling techniques that had been employed to distribute the questionnaires and collect the data from the targeted respondents. The researcher asked the cooperation from public and private authorities related with Japanese such as Consulate-General of Japan in Chiang Mai, Chiang Rai Japanese Association, the Chiang Mai Long Stay Life Club, the Association of Japanese Entrepreneurs in the North of Thailand, travel agency, and long-stay Japanese people in Chiang Rai Province to distribute the online self-administered questionnaire to the targeted respondents. Moreover, those completing the online self-administered questionnaires were asked to send the link of the questionnaire to other targeted respondents as well.

Data analysis

For descriptive analysis, frequency and percentage would be used to analyze the respondents' personal information including their travelling behavior. For inferential analysis, multiple regression analysis would be performed to examine which factor (s) could exert its influences on destination loyalty. Hypothesis testing was also included.

Results

Most respondents in this research were males, aged between 55 – 60 years. Their educational level was below bachelor's degree and most of them were retired. Married was their marital status. Their average income per month was less than 200,000 Japanese yen and most of the respondents indicated that they had never met/consulted the physicians for the past few years. In addition, most of the respondents stated that general medical services were the emergency medical

services that they were looking for when they were staying at Chiang Rai Province. In terms of travel behavior, most of the respondents revealed that their main purpose of travel to Chiang Rai Province was for recreation and leisure. The factors that influenced their decision making on visiting Chiang Rai Province were the weather, topography, and beautiful nature. Most of the respondents stated that they preferred travelling with their family members/relatives. Most of the respondents revealed that they managed their travel by themselves and preferred online channels of purchasing travel-related services. For travel mode of choice, the respondents indicated they used personal cars when travelling within Chiang Rai Province on weekdays or Monday to Friday. Most Japanese respondents stated that they spent 3 – 4 days on the Chiang Rai trip. For trip activity, most of the respondents indicated that they liked visiting natural tourist attractions in Chiang Rai. They spent not more than 3,000 baht/day on the Chiang Rai trip.

Objective 1: It was aimed at investigating whether destination attributes of Chiang Rai Province affected destination loyalty among senior Japanese tourists.

Its hypothesis was that there existed the relationship between the destination attributes of Chiang Rai Province and destination loyalty among senior Japanese tourists. The results of the model regression indicated that accommodation, activities, safety and security, and travel services were the attributes of Chiang Rai destination that influenced destination loyalty among senior Japanese tourists, which were shown in Table 1. Nevertheless, travel services and activities were two factors of the destination attributes that showed negative relationships with destination loyalty among senior Japanese tourists.

Table 1 Results of Multiple Regression Model of the Relationship between Destination Attributes and Destination Loyalty

Variables	$R^2 = 0.292$, Adjusted $R^2 = 0.277$, SEE = 0.949, F = 20.150**				
	b	SE	β	t	Sig.
(Constant)	1.910	0.237		8.055**	0.000
Attraction	0.032	0.044	0.041	0.725	0.469
Accommodation	0.161	0.055	0.178	2.946**	0.003
Accessibility	0.040	0.052	0.050	0.762	0.446
Amenities	0.116	0.063	0.136	1.847	0.065
Activities	-0.177	0.063	-0.211	-2.807**	0.005
Safety & Security	0.592	0.083	0.513	7.136**	0.000
Sanitation	0.101	0.082	0.105	1.230	0.219
Travel Services	-0.269	0.078	-0.281	-3.452**	0.001

Note: ** p < 0.01

Attraction, accessibility, amenities, and sanitation were the destination attributes of Chiang Rai Province that did not have any effects on destination loyalty among senior Japanese tourists.

Objective 2: It was aimed at investigating whether the quality-of-life factor affected destination loyalty among senior Japanese tourists towards Chiang Rai Province, Thailand.

The hypothesis was that the quality-of-life factor affected destination loyalty among senior Japanese tourists visiting Chiang Rai Province. The results of the model regression showed that physical health, emotional well-being, financial circumstance, and family and social relationships were the dimensions of the quality-of-life factor positively associated with destination loyalty among senior Japanese tourists visiting Chiang Rai Province, which were demonstrated in Table 2.

Table 2 Results of the Multiple Regression Analysis of the Relationship between the Quality of Life and Destination Loyalty

Variables	R ² = 0.538, Adjusted R ² = 0.530, SEE = 0.765, F = 76.135**				
	b	SE	β	t	Sig.
(Constant)	0.277	0.222		1.248	0.213
Physical health	0.454	0.075	0.448	6.091**	0.000
Emotional well-being	0.197	0.066	0.175	2.961**	0.003
Financial circumstance	0.167	0.045	0.141	3.739**	0.000
Family and social relationships	0.124	0.034	0.158	3.640**	0.000
Time permitting	-0.065	0.067	-0.072	-0.971	0.332
Physical and mental well-being	0.076	0.047	0.080	1.619	0.106

Note: ** p < 0.01

However, the dimensions of the quality of life factor that did not have any effects on destination loyalty were time permitting and physical and mental well-being.

Discussion

Destination attributes of Chiang Rai Province could predict destination loyalty among senior Japanese tourists, and these findings were corresponded to the studies by Hidayah, Wibowo, and Hendrayati (2021) who examined the relationships between destination attributes of Geopark and destination loyalty along with Jumanazarov, Kamilov, and Kiatkawsin (2020) who investigated the impacts of Smarkand's Destination Attributes on International Tourists' Revisit and Word-of-Mouth Intention. Besides, Cahyanti, Sudarmiati, and Siswanto (2020) studied the effect of service quality and destination attributes on revisit intention through visitor satisfaction at Hawai Waterpark Malang, and the findings also revealed that destination attributes of Hawai Waterpark Malang affected destination loyalty, which were expressed through revisit intention. In this current research, accommodation, safety and security, and travel services were the dimensions that influenced destination loyalty. On the one hand, accommodation and safety and security were two variables that were positively associated with destination loyalty among senior Japanese tourists who visited Chiang Rai Province. In Chiang Rai Province, there were a large number of hotels available for tourists, and the room prices were not high. It was known that Japanese people

were reasonable when making their purchase decision. Such relationship between accommodation and destination loyalty was confirmed by the study reporting that accommodation could influence destination loyalty among tourists (Bose et al., 2021). Those results of this current research were also consistent with the study by Sangpikul (2019) who explored the factors of destination quality influencing tourists' destination loyalty in visiting Phuket. The findings showed that safety was one of the destination qualities that could have impacts on revisiting the destination. Nakphin & Buafai (2018) reported that the perceived safety of destination had the cause-and-effect relationship with destination loyalty. Safety and security were the most influential predictive variable of destination attributes. It was well known that Japan was a safe country, and this became the culture in the Japanese society. When they traveled overseas, they would put the issues of safety and security as their priority. On the other hand, activities and travel services were the variables that had the negative relationships with destination loyalty. These results of such negative relationships could be implied that because most of the respondents indicated that their primary purpose of visiting Chiang Rai Province was recreation and leisure, they did not want to be involved in tourism-related activities. They probably preferred slow tourism. In addition to their purpose of travel, this group of tourists was in senior age. They had to be concerned about the physical issues. As a result, the more activities they were offered, the less chance they would revisit Chiang Rai Province in the future. In addition, travel services were the attributes that demonstrated the opposite direction of the relationships between destination attributes and destination loyalty. As indicated in travel behavior, senior Japanese tourists preferred to manage their tourism-related services by themselves. Not so many respondents made their purchases of tourism-related services from the tour agencies or in the form of tour packages. They bought those services through online channels. This was not surprising results of senior Japanese tourists. It had been widely well-known that Japan was one of the counties with the highest penetration rate of the Internet usage in the world. Japanese consumers preferred to buy things online since they perceived that online price was cheaper (Gehrt et al., 2007; Suarez et al., 2020).

Apart from destination attributes of Chiang Rai Province, the quality of life factor was also the predictive variable of destination loyalty, and these results were consistent with the studies by Rohman (2020) reporting that tourist quality of life was significantly correlated with destination loyalty. In this current research, four dimensions were found to exert the influences on destination loyalty among senior Japanese tourists. The dimensions included physical health, emotional well-being, financial circumstance, and family and social relationships. Physical health was found to be the most influential factor on the revisit intention of senior Japanese tourists. Without good conditions of physical health, senior Japanese tourists would be unable to travel abroad. Although emotional well-being, financial circumstance, and family and social relationships had the relationships with destination loyalty, the strength of those relationships was weak. This could be because most of the senior Japanese tourists visiting Chiang Rai Province in this current research preferred to travel alone and Thailand was the country that was famous for lower costs of living compared to those in Japan in the eyes of Japanese people. Thus, senior Japanese tourists with not much income could travel to Thailand, particularly Chiang Rai Province. The costs of living in Chiang Rai Province were far cheaper than in Bangkok, and they could enjoy slow tourism, as their purpose of visiting Chiang Rai Province was recreation and leisure. Furthermore, weather, topography, and natural attractions in Chiang Rai Province were quite similar to those in Japan. Nonetheless, time permitting, and physical and mental well-being were two dimensions of quality of life that did not demonstrate any impacts on destination loyalty. Most of the respondents were retired. They did not have to go to work. Therefore, they could travel anytime, depending mainly on their desires. Japan was one of many countries in the world with longevity. Physical and emotional well-being of senior Japanese tourists were not the factors that prevented them from travelling.

Body of knowledge

The factors affecting destination loyalty among senior Japanese tourists were the focus of this current research. Two factors that could potentially influence destination loyalty among senior Japanese tourists had been identified from the literature review. Those factors were destination attributes and quality

of life. The results established the new knowledge as the following. The two factors had effects on destination loyalty but not all attributes and dimension could influence the revisitation of Chiang Rai Province among senior Japanese tourists. Such attributes included accommodation, activities, safety and security, and travel services. Meanwhile, the dimensions of quality of life were physical health, emotional well-being, financial circumstance, and family and social relationships. Besides, the multiple regression analysis that had been modelled in this research could be applied to predict destination loyalty of Chiang Rai Province among senior Japanese tourists.

Recommendations

1. For the stakeholders in Chiang Rai's tourism, the aspects of tourism management in Chiang Rai Province that should be emphasized, are safety and security, followed by accommodation, travel services, and activities, respectively. It is well known that Japanese people put the emphasis on safety and security due to their country's culture. The stakeholders involve in Chiang Rai's tourism are highly recommended to build the province to be more safety and security in a sense of Japanese people, which helps attract more senior Japanese tourists. In terms of accommodation, the hotels in Chiang Rai Province are recommended to offer their rooms on the travel websites, such as booking.com and expedia, etc. The room prices should be reasonable, and the hotel operators should encourage Japanese tourists to write reviews on the travel websites regarding services and peaceful atmosphere. For travel services, the tour operators or travel agencies are highly recommended not to offer or put the hard selling of tour packages on senior Japanese tourists. This group of tourists prefer to buy air tickets and book the hotel rooms on the travel websites.

2. For future research, the multiple regression models used in this research should be applied to an investigation of senior tourists from other countries. Moreover, the conceptual framework could be turned into the cause-and-effect relationship between destination attributes, quality of life, tourist satisfaction, and destination loyalty. Tourist satisfaction would serve as mediating effects on the relationships between destination attributes, quality of life, and destination loyalty. In addition to quantitative research method, it is recommended that

qualitative research method be adopted. For example, in-depth interview with senior Japanese tourists on the issues of accommodation, activities, safety and security, and travel services should be further examined whether the results from quantitative data are in the same direction as the results of qualitative data.

References

- Anantanakom, P. (2014). *Long-stay Market Strategy: Further Studies on Cultural Background and Lifestyle of Target Groups*. Retrieved March 20, 2020, from www.etatjournal.com/mobile/index.php/menu-read-tat/menu 2014
- Bose, J., et al. (2021). The effect of destination image on destination loyalty - A Study Based on Visitor experience Perspective at Kochi, India. *Wesleyan Journal of Research*, 14(1), 37-42.
- Cahyanti, S. D., et al. (2020). The Effect of Service Quality and Destination Attributes on Revisit Intention through Visitor Satisfaction at Hawai Waterpark Malang. *South East Asia Journal of Contemporary Busines Economics and Law*, 23(1), 76-85.
- Chi, C. G.-Q., & Qu, H. (2008). Examining the structural relationships of destination image, tourist satisfaction and destination loyalty: An integrated approach. *Tourism Management*, 29(4), 624-636.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques* (3rd ed.). New York: Wiley.
- Duangkaew, S. (2019). Cross Cultural Interaction of Japanese Retirees through Clubs in Thailand. *International Journal of Crime Law and Social Issues*, 6(2), 75-90.
- Esichaikul, R. (2012). Travel motivations, behavior and requirements of European senior tourists to Thailand. *PASOS: Revista de Turismoy Patrimonio Cultural*, 10(2), 47-58.
- Gehrt, K. C., et al. (2007). The Emergence of Internet Shopping in Japan: Identification of Shopping Orientation-Defined Segments. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 15(2), 167-177.
- Kim, H., et al. (2015). Tourism experience and quality of life among elderly tourists. *Tourism Management*, 46(3), 465-476.

- Hidayah, R. T., et al. (2021). The Increasing Intention of Tourist Loyalty Through Geopark Destination Attributes. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 12(8), 316-321.
- Jumanazarov, S., et al. (2020). Impact of Samarkand's Destination Attributes on International Tourists' Revisit and Word-of-Mouth Intention. *Sustainability*, 12(5154), 1-17.
- Lakpetch, P. (2017). Cluster Analysis of Psychographic Market Segmentation among Japanese Tourists and Causal Relationship Model with Determinants of their Decision-Makings for Long Stay Purposes in Thailand. *Chulalongkorn Business Review*, 39(153), 20-58.
- Loureiro & Sandra. (2014). The role of the rural tourism experience economy in place attachment and behavioral intentions. *International Journal of Hospitality Management*, 40, 1-9.
- Nakphin, S., & Buafai, T. (2018). The Causal Effects of Island Tourism Safety Perception toward Island Destination Loyalty of International Tourists: A Case of Samui Island, Thailand. *Journal of International and Thai Tourism*, 14(2), 26-47.
- National Statistical Office of Thailand. (2020). International Tourist Arrivals to Thailand: 2010 - 2019. Retrieved March 20, 2020, from www.statbi.nso.go.th
- Rohman, F. (2020). Determining Adventure Tourist Loyalty: Mediating Role of Tourist Satisfaction and Quality of Life. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 7(10), 255-265.
- Sangpikul, A. (2019). Factors of Destination Quality Influencing Tourists' Destination Loyalty in visiting Phuket. *Modern Management Journal*, 15(2), 159-167.
- Seabra, C., et al.. (2016). The Influence of Motivation in Tourists Involvement, Anatolia. *An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 27(1), 4-15.
- Suarez, L., et al. (2020). Understanding Japanese consumer behaviour and cultural. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 9(1), 1-18.
- TAT Review Magazine. (2018). From Past to Present: Thailand – Japan Tourism Exchange. Retrieved March 20, 2020, from www.tatreviewmagazine.com
- Vierегge, M., et al. (2007). Mature travelers to Thailand: A study of preferences and attributes. *Journal of Vacation Marketing*, 13(2), 165-179.

Yoon, Y., & Uysal, M. (2005). An examination of the effects of motivation and satisfaction on destination loyalty: a structural model. *Tourism Management*, 26(1), 45-56.

การพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรเทศบาล ในจังหวัดสุพรรณบุรี*
HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT OF MUNICIPALITY PERSONNEL
IN SUPANBURI PROVINCE

สมพงษ์ สุนทรธรรม, สมาน งามสนิท, สุรินทร์ นียมามงกูร

Sompong Suntornndham, Sman Ngamsnit, Surin Niyamangkoon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 1281sn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาทุนมนุษย์ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ และนำเสนอการพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรเทศบาล ศึกษาโดยระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.952 เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรจำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ One way ANOVA การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้างแบบต่อตัว กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 และจากผู้มีส่วนร่วมในการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรเทศบาลมีการพัฒนาในระดับมากทุกด้าน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลากรมี 2 ปัจจัย คือปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน ส่วนแนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์ตามแนวคิดของ Lenard Nadler และไตรสิกขา มีความเหมาะสมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมที่ 3.52 ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุดได้แก่ เทศบาลมีการส่งเสริมให้บุคลากรฝึกอบรมให้มีความชำนาญเฉพาะทาง มีค่าเฉลี่ยที่ 3.72 เทศบาลมีนโยบายพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรอย่างชัดเจน ส่งเสริมให้บุคลากรศึกษาต่อในสายอาชีพและทั่วไปสูงขึ้น เทศบาลพาบุคลากรเข้าวัดทำบุญตามเทศกาล ฝึกอบรมตามหลักเบญจศีลเบญจธรรม มีการฝึกอบรมพัฒนาสติ สมาธิและปัญญา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมากมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.69 ถึง 3.57

คำสำคัญ: การพัฒนา; ทุนมนุษย์; บุคลากรเทศบาล; ไตรสิกขา

Abstract

Objectives of this dissertation were to study human capital development of Municipality personnel in Supanburi Province, to study factors affecting the human capital development of Municipality personnel in Supanburi Province and to propose the human capital development of Municipality personnel in Supanburi Province. Methodology used was the mixed methods: The quantitative method, data were collected from 400 samples who were Municipality personnel, employees and stakeholders with questionnaires that had reliability value at 0.952. Data were analyzed by frequencies, percentages, means, standard deviation, S.D. and one way ANOVA. The qualitative research, data were collected from 20 key informants with structured in-depth-interview script by face to face in-depth-interviewing and analyzed by descriptive interpretation. Data were also collected from 9 participants in focus group discussion to confirm the model after data analysis.

Findings were as follows: Human capital development of Municipality personnel in Supanburi Province according to Tisikkha were found at the high level. Factors affecting the human capital development were found consisted of 2 factors: External factors and Internal factors. Approaches to human capital development of municipality personnel in Supanburi Province according to Leonard Nadler's principle and Tisikkha was at highly appropriate level with the mean value at 3.52. The aspect that was highly practiced was the municipalities promoted personnel to be trained for specific skills was at high level, 3.72. Municipalities had clear policy for personnel development was at high level. Municipalities organized monastery entering activities on the special occasion for training according to 5 Sila and 5 Dhamma with mindfulness, concentration, and wisdom training, by overall were at high level with the mean value ranging from 3.69 to 3.57.

Keywords: Development; Human capital; Municipality personnel; Trisikkha

บทนำ

ทุนมนุษย์ เป็นปัจจัยที่มีคุณค่า และมีความสำคัญต่อองค์กรเป็นอย่างมากยิ่งเพราะ มีส่วนช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ เป็นกำลังสำคัญที่มีส่วนช่วยให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ คำว่า ทุนมนุษย์ (Human Capital) ได้ถูกนำมาใช้ในสองความหมาย ความหมายแรกเป็นความหมายที่มองมนุษย์ในฐานะเจ้าของแรงงาน เป็นความหมายที่เป็นรูปธรรม เป็นค่าที่เกิดมาตั้งแต่สมัยอดัม สมิท ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ต่อมา Gary Becker ได้ศึกษาค้นคว้าและกำหนดขึ้นมาเป็นทฤษฎีที่เรียกว่าทฤษฎีทุนมนุษย์ โดยมุ่งเน้นการลงทุนไปที่ขีดความสามารถและทักษะในการทำงานของบุคลากรในองค์กร ต่อมา Tracey (2003) ได้ให้นิยามทุนมนุษย์ไว้ว่า หมายถึง ผลตอบแทนที่องค์กรได้รับจากความจงรักภักดี ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความพยายาม ความมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นของบุคลากรในองค์กร

Lynda Gratton และ Sumantra Ghoshal ได้ให้ความหมายของ ทุนมนุษย์ ว่าหมายถึงส่วนผสมของ 3 สิ่ง ได้แก่ ทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) ประกอบด้วย ความรู้และความสามารถในการเรียนรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะ ทักษะ ประสบการณ์ที่คนสะสมไว้ รวมทั้งความรู้ที่อยู่ในตัวเราที่เรียกว่า Tacit Knowledge ทุนทางสังคม (Social Capital) ประกอบด้วยเครือข่ายความสัมพันธ์ และทุนทางอารมณ์ (Emotional Capital) ประกอบด้วยคุณลักษณะต่างๆเช่น การรับรู้ตนเอง(Self-awareness)ความมีศักดิ์ศรี (Integrity) การมีความยืดหยุ่น (Resilience) (Grotton, 2003)

การพัฒนาทุนมนุษย์เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาในทุกๆด้าน ตั้งแต่องค์กรสังคมไปถึงการพัฒนาประเทศ และวิธีการในการพัฒนาทุนมนุษย์ ที่ดี ก็คือการศึกษาแก่ บุคลากรในทุกรูปแบบ โดยไม่จำกัดเฉพาะการศึกษาในโรงเรียนหรือ มหาวิทยาลัยเท่านั้น และอีกวิธีการหนึ่งที่หน่วยงาน หรือองค์กรมักใช้ในการพัฒนาทุนมนุษย์ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะวิชาการด้านต่าง ๆ ให้บุคลากรในหน่วยงาน หรือ องค์กร คือการให้การศึกษาในรูปแบบของการฝึกอบรม

เทศบาล จังหวัดสุพรรณบุรี ตระหนักอย่างยิ่งถึงความสำคัญของการพัฒนาทุนมนุษย์ ให้มีคุณภาพด้วยธรรมะ ส่งเสริมฝึกอบรมคุณธรรมให้แก่บุคลากร ซึ่งยังมีปัจจัยหลายอย่างไม่เพียงพอในด้าน งบประมาณ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในด้านคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน มีสาเหตุ สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ระบบโครงสร้างการบริหาร ในการกำหนดยุทธศาสตร์แผนพัฒนาบุคลากรไม่ทันต่อสภาพการ เปลี่ยนแปลงและยังไม่สอดคล้องกับสภาพปฏิบัติจริงขององค์กร การวางแผนงานและการควบคุม ดูแลบุคลากร ยังไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร

2. งบประมาณในการใช้จ่ายเพื่อส่งเสริมและฝึกอบรมบุคลากรไม่เพียงพอ เนื่องจากงบประมาณซึ่งมีผลกระทบถึงการบริหารจัดการองค์การโดยรวม

3. เทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรีให้ความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตลอดถึงประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) การดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงานดีขึ้น ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน อันเป็นผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น หรืออีกนัยหนึ่ง การพัฒนาบุคคลเป็นกระบวนการที่จะเสริมสร้างและเปลี่ยนแปลงผู้ปฏิบัติงานในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ ทักษะ อุปนิสัย ทัศนคติและวิธีการในการทำงาน เป็นการพัฒนาคุณสมบัติที่มีอยู่ภายในตนเช่นศีลธรรมหรือพัฒนาจิตใจนั่นเอง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2547)

การพัฒนาบุคลากรจะบรรลุผลสำเร็จนั้นจำเป็นต้องมีวิธีการดำเนินงาน อย่างเป็นระบบต่อเนื่อง กล่าวได้ว่าการพัฒนาทุนมนุษย์ ถือว่าเป็นหน้าที่ ที่ผู้บริหารจะต้องจัดระบบการเรียนรู้ให้แก่ บุคลากร โดยผ่านกิจกรรม 3 ประเภท คือการศึกษา (Education) การฝึกอบรม (Training) และการพัฒนา (Development)

ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาบุคลากร ได้ทั้งด้านความรู้และความประพฤติที่ดีให้มีความรู้ ดุจนักปราชญ์ มีความประพฤติดีงามดั่งผู้ทรงศีล มีสมาธิ มีปัญญา ตามแนวทางของหลัก ไตรสิกขาของพระพุทธศาสนา การศึกษาวิจัยครั้งนี้คาดหวังว่าจะสามารถ ใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อไปอย่างไรก็ดี ในยุคปัจจุบันปัญหาการพัฒนาทุนมนุษย์ที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาด้านพฤติกรรม การทำงาน เช่น การบริการ ระบบการบริการและคุณภาพมาตรฐานของการให้บริการที่ไม่สามารถ ตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้ใช้บริการ ขาดระบบการกำกับ และตรวจสอบคุณภาพไม่มีการกำหนด มาตรฐานการรองรับคุณภาพของการให้บริการตลอดถึงทักษะด้านต่าง ๆ อีกทั้งจริยธรรมปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์ของทุกองค์กรหรือหน่วยงานและที่สำคัญ ได้แก่ การขาดแคลนทรัพยากรมนุษย์ที่ได้รับการอบรมมาอย่างดี การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมนุษย์ที่ยังไม่ดีพอหรือต่ำเกินไป การกระจายทรัพยากรมนุษย์ในส่วนภูมิภาคต่าง ๆ ยังไม่ดีพอและไม่เหมาะสม ปัญหาในด้านคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่เฉพาะอย่างและปัญหาการมีมากเกินไป หรือน้อยเกินไปของทรัพยากรมนุษย์บางแขนง สำหรับปัญหาพฤติกรรมบริการของทรัพยากรมนุษย์ ที่แสดงออกจน กลายเป็นลักษณะประจำอย่างหนึ่งของหน่วยงาน คือการลืมนหน้าที่ที่ แท้จริงว่าตนคือส่วนหนึ่งขององค์กร และควรให้บริการอย่างไรพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีและการนำหลักคุณธรรมจริยธรรมมาเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ตามเป้าประสงค์ และทำให้ชีวิตของตนมีความสุขในการทำงานและการอยู่ร่วมกันของเพื่อนร่วมงานต่าง ๆ ในฐานะที่ต้องทำงานอยู่ร่วมกันทั้งในระดับสูงขึ้นไป จนถึงผู้รับบริการใน หน่วยงานของตนหรือการทำให้หน่วยงานหรือองค์กรพัฒนา ไปในทิศทางที่บรรลุเป้าประสงค์ ฉะนั้นทุนมนุษย์ นั้นเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่งต่อสังคมและประเทศชาติประเทศจะพัฒนาให้เจริญไปมากน้อยเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพทุนมนุษย์ในประเทศนั้น ๆ สังคม

การเมืองและเศรษฐกิจ เกิดการพัฒนาขึ้นล้วนแต่เกิดจากทุนมนุษย์ทั้งสิ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยในหัวข้อดังกล่าว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรเทศบาล ในจังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรเทศบาล ในจังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบูรณาการหลักไตรสิกขากับทฤษฎีการพัฒนาทุนมนุษย์ของ Leonard Nadler เพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของข้าราชการ เจ้าหน้าที่ พนักงาน ลูกจ้าง ในเทศบาลจังหวัดสุพรรณบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการสำรวจ (Survey method) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ที่เป็นข้าราชการ เจ้าหน้าที่ พนักงาน ลูกจ้าง ในเทศบาลจังหวัดสุพรรณบุรี จากเทศบาล 15 แห่ง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและสถิติอ้างอิงสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง (Structured In-Depth- Interview Script) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 20 คน เลือกแบบเจาะจงจากผู้ชำนาญการด้านการพัฒนาทุนมนุษย์ โดยการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว (face-to-face interview) และเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมในการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 10 คน เลือกแบบเจาะจง จากทรงคุณวุฒิทางรัฐประศาสนศาสตร์และพระพุทธศาสนาและผู้ชำนาญการด้านปฏิบัติการ ข้อมูลจากทั้ง 2 ขั้นตอนวิเคราะห์โดยการพรรณนาความ (Descriptive interpretation)

ผลการวิจัย

1. สภาพการพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรี มีการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา จากการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ พบว่า การพัฒนาระดับศีล คือพัฒนาในระดับพฤติกรรม มีการพัฒนาในระดับมาก โดยสามารถแจกแจงได้คือที่มีก็พัฒนาในระดับสูงสุดคือส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริตโปร่งใส มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 เทศบาลมีการอบรมให้ละเว้นสิ่งมีนเมา เสพติด ให้เสียสละเพื่อส่วนรวม ให้ประพฤติความจริง มีความยุติธรรม เคารพสิทธิของกันและกัน ให้พูดจาไพเราะ พัฒนาความสามัคคี ละเว้นอบายมุขและมีการอบรมศีลธรรมแก่บุคลากรโดยรวมอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

การพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรีในระดับสมาธิคือการพัฒนาจิตใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก สามารถจำแนกแจกแจงได้ดังนี้ ที่มีการพัฒนาในระดับสูงสุดคือเทศบาลมีการพัฒนาให้บุคลากรมุ่งมั่นในการทำงานด้วยระบบคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 3.93 รองลงมาคือมีการพัฒนาบุคลากรให้ทำงานโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ ยึดประโยชน์ส่วนรวมเหนือประโยชน์ส่วนตน ปฏิบัติงานด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง ยึดมั่นและจรรยาบรรณต่อองค์กร ให้มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้มีขวัญกำลังใจ และท้ายสุดให้มีสมาธิ มีใจจดจ่อในการทำงาน ซึ่งทุกข้ออยู่ในระดับมากตามลำดับ

การพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรีในระดับปัญญา สติปัญญา ความรู้ความสามารถ พบว่า เทศบาล ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.79 สามารถแจกแจงได้ตามลำดับดังนี้ เทศบาลมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ระบบตรวจสอบการปฏิบัติงานที่ดี พัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ พัฒนาปัญญาโดยการส่งเสริมให้สนใจใฝ่เรียนรู้อยู่เสมอ มีการพัฒนา ฝึกอบรมและกิจกรรมการเรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ พัฒนาให้มีความรู้เท่าทันวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ อยู่เสมอ พัฒนาให้เป็นคนฉลาด วางตนในสังคมอย่างสง่าผ่าเผย ให้เรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหาด้วยปัญญา มีการศึกษาดูงานนอกสถานที่และเชิญวิทยากรที่เชี่ยวชาญมาให้ความรู้เกี่ยวกับวิทยาการใหม่อยู่เสมอ โดยรวมอยู่ในระดับมากตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของเทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรีตามหลักไตรสิกขาจากการวิจัยทั้งปริมาณและคุณภาพ พบว่า มีทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรีที่ส่งผลในระดับสูงสุดได้แก่ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยที่ 3.71 รองลงมาคือความคาดหวังและค่านิยมของประชาชน การแข่งขันจากหน่วยงานอื่น ประชาชนให้อำนาจในการต่อรองการให้บริการ และภัยคุกคามจากองค์กรคู่แข่ง โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกระดับ ส่วนปัจจัยภายในนั้น โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ บุคลากรต้องการสวัสดิการที่ดี มีค่าเฉลี่ยที่ 4.03 รองลงมาได้แก่ บุคลากรต้องการความก้าวหน้าและมั่นคงในอาชีพ มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้แทนคนมากขึ้น มีการเปลี่ยนย้ายงานของบุคลากรสูง และการ

เปลี่ยนแปลงโครงสร้างขององค์กร และโดยรวมอยู่ในระดับมากตามลำดับ

3. รูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาทุนมนุษย์ของเทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรีตามทฤษฎีการพัฒนาทุนมนุษย์ของ Leonard Nadler โดยบูรณาการเข้ากับหลักไตรสิกขาจากการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยที่ 3.52 แต่ละด้านอยู่ในระดับมากสามารถแจกแจงได้ตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เทศบาลส่งเสริมให้บุคลากรฝึกอบรมให้มีความชำนาญเฉพาะทาง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 3.72 รองลงมาได้แก่เทศบาลมีการฝึกอบรมในที่ทำงาน ส่งเสริมให้บุคลากรศึกษาในสาขาอาชีพและการศึกษาทั่วไปในระดับสูงขึ้น เทศบาลมีนโยบายพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรที่ต่อเนื่องและชัดเจน ส่งเสริมให้บุคลากรศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมากตามลำดับ ส่วนรูปแบบการพัฒนาตามแนวไตรสิกขานั้น องค์กรมีโครงการพาบุคลากรเข้าวัดทำบุญตามเทศกาล มีการอบรมตามหลักเบญจศีลเบญจธรรม ให้มีการฝึกอบรมพัฒนาสติ สมาธิและปัญญา ทั้งสองรูปแบบนี้บูรณาการกันได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้จะพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งโดยลำพังก็จะไม่เจริญ เพราะว่า เมื่อคนมีการศึกษาต้องมีศีลกำกับด้วย จึงจะเอาตัว ถ้ามีความรู้อย่างเดียวไม่มีศีลกำกับก็จะกลายเป็นคนที่มีความรู้ท่วมหัวแต่เอาตัวไม่รอด การฝึกอบรมที่จะให้เกิดผลดีและเร็วต้องมีสมาธิกำกับ จิตต้องนิ่งอยู่กับเรื่องที่ฝึกฝน ส่วนการพัฒนาด้านนั้น เพื่อพัฒนาแล้วต้องมีปัญญา ใช้ปัญญาเป็น ใช้ปัญญาในการตัดสินใจ ไม่ใช่อารมณ์เหนือเหตุผล รูปแบบการพัฒนาตามแนวของ Leonard Nader และไตรสิกขา จึงสามารถบูรณาการเข้ากันเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ของเทศบาล จังหวัดสุพรรณบุรีได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการพัฒนาทุนมนุษย์ ของบุคลากรเทศบาล จังหวัดสุพรรณบุรี มีการพัฒนาทุนมนุษย์ตามทฤษฎีของ Leonard Nadler โดยบูรณาการเข้ากับหลักไตรสิกขา โดย ภาพรวมมีการพัฒนาทุนมนุษย์ในทุกระดับ ทั้งด้าน พฤติกรรม ได้แก่ศีลเป็นเครื่องประฤติทางการและวาจา ด้านจิตใจคือด้านฝึกสมาธิให้ทรัพยากรบุคคล มีความมุ่งมั่น อุทิศตนในการทำงานและในด้านปัญญาให้ทรัพยากรบุคคลของเทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรีรู้จักใช้สติปัญญาในการทำงาน ในการแก้ปัญหาแทนที่จะใช้อารมณ์ นับได้ว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรี นับว่าหลักการของ Leonard Nadler ได้แก่ การศึกษา การฝึกอบรมและการพัฒนาบูรณาการเข้ากับหลักไตรสิกขา คือศีลสิกขา การฝึกพัฒนาพฤติกรรมทางกายและวาจาให้อยู่ในระเบียบวิจัยที่เหมาะสมที่ควร การฝึกอบรมพัฒนาในระดับจิตคือการพัฒนาสมาธิให้มีจิตใจที่แน่วแน่ มุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน มุ่งผลสัมฤทธิ์ ยึดประโยชน์ส่วนรวมเหนือประโยชน์ตน รวมถึงการพัฒนาในระดับสติปัญญา ให้เป็นคนรู้จักใช้สติปัญญาในการมองสิ่งที่ถูกเป็นถูก สิ่งที่ผิดเป็นผิด ใช้ปัญญาในการทำงาน ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในที่ทำงานและในชีวิตจริง แสดงให้เห็นว่าบุคลากรของเทศบาลซึ่งเป็นข้าราชการ เจ้าหน้าที่ พนักงาน ลูกจ้างได้รับประโยชน์จากการ

พัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักการของ Leonard Nadler และหลักไตรสิกขา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิชญาภา เมธีวรฉัตร (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนล่าง 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์สายวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนล่าง ในด้านการฝึกอบรม นโยบายการจัดการอบรมบุคลากร มีการเชิญวิทยากรทั้งภายในและภายนอกมาอบรม ในด้านการศึกษา สนับสนุนการศึกษาต่อของบุคลากรในระดับที่สูงขึ้นเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน และในด้านการ พัฒนา มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนางานของตนเอง พัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามลักษณะ 5 ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านวิชาการ ด้านทักษะ ด้านเจตคติ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ส่วนการพัฒนาบุคลากรตามหลักไตรสิกขานั้น มีการพัฒนาด้านด้านศีล โดยการพัฒนาให้บุคลากรมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ต่อการงานอย่างเต็มที่ มีการจัดอบรมถือศีลและปฏิบัติธรรมประจำปี ขึ้นสมาธิ คือ ฝึกจิตใจให้มีสมาธิในการทำงาน ทำให้ให้สงบสุขก่อนปฏิบัติงานเสมอ ๆ ขึ้นปัญญา คือ ฝึกให้มีความรู้ในการทำงาน สนับสนุนให้บุคลากร ปฏิบัติงาน โดยใช้หลักความเห็นชอบ และคิดชอบในการทำงาน ส่วนรูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์เชิงพุทธของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนล่างนั้น พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ใน ด้านศีล เน้นไปที่การพัฒนาพฤติกรรมทางกายและวาจา ให้มีทักษะและมีบุคลิกภาพที่ดี การพัฒนาด้านสมาธิหรือการพัฒนา ด้านสมาธิ คือพัฒนาจิตใจ เพื่อก่อให้เกิดเจตคติที่ดีในการทำงาน การพัฒนา ด้านปัญญาได้แก่ การพัฒนาด้านความรู้เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในขั้นสูงสุด และมีความสำคัญสูงสุด ปัญญานำมาใช้กับความรู้ทางวิชาการและความคิดสร้างสรรค์ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิษณุรัตน์ บุญช่วย (2564) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการสร้างภavana 4 โดยใช้หลักไตรสิกขา พบว่า ไตรสิกขาเป็นระบบการศึกษาที่เน้นการฝึกอบรมตนเองอย่างเป็นขั้นตอนและมีกระบวนการที่ประสานกันอย่างเป็นพื้นฐานให้แก่กันจนถึงความพ้นทุกข์ โดยเริ่มจากการสำรวจ ระวัง กาย วาจา ใจไม่ให้ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของกิเลส และไม่เบียดเบียนผู้อื่น ต่อเมื่อกาย วาจา ใจ สงบระงับจากอารมณ์ภายนอกแล้วจึงเป็นฐานในการฝึกอบรมจิตให้มีสติตั้งมั่นเกิดสมาธิ ไม่หวั่นไหวไปตามอำนาจของนิวรณ์ 5 จนจิตนิ่งสงบ เป็นกลาง อย่างมีสติอยู่ในสภาพควรแก่การงานแล้ว จึงสามารถใช้ปัญญาพิจารณาธรรมที่ปรากฏขึ้นในปัจจุบันขณะจนรู้ทันสภาวะไตรลักษณ์ของสิ่งทั้งหลายทั้งภายในและภายนอกตามความเป็นจริง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรเทศบาล ในจังหวัด สุพรรณบุรี ผลจากการวิจัยทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เห็นพ้องต้องกันกันว่า ปัจจัยที่เอื้ออำนวย ต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรเทศบาล จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วยปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกได้แก่ การแข่งขันจากหน่วยงานอื่น ภัยคุกคามจากองค์กรคู่แข่ง ประชาชนใช้อำนาจของตนในการต่อรองการให้บริการ ความคาดหวังและค่านิยมของประชาชนและ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นให้บุคลากรของ

เทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรีเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรเทศบาล ส่วนปัจจัยภายในได้แก่ บุคลากรต้องการความมั่นคงและก้าวหน้าในอาชีพ บุคลากรต้องการสวัสดิการที่ดี การเปลี่ยนงานของบุคลากรยุคปัจจุบันสูง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างขององค์กรมีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆเข้ามาใช้แทนคน ปัจจัยทั้งสองด้านนี้ ส่งผลให้มีการพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรเทศบาลจังหวัดสุพรรณบุรี ในระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของปริญญา หรุษโพธิ์ และจินตนิภา เจริญนาคนพันธ์ (2559) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบริษัท อีซูซุเอ็นเอ็นแมนูแฟกเจอร์ริง (ประเทศไทย) จำกัด ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้แก่บุคลากร รูปแบบการพัฒนา การปลูกฝังการทำงานเป็นทีมและการคิดทางบวก และงานวิจัยของพระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญ (2563) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องมีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง ให้การศึกษาแบบต่อยอดและพัฒนาทักษะการสอนสมัยใหม่ตามแนวไตรสิกขาคือการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ผูกจิตให้สงบและเจริญภาวนา

3. รูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาทุนมนุษย์ของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรี นั้น ผลการวิจัยทั้งสองแบบยืนยันว่า การพัฒนาตามแนวของ Leonard Nader และแนวไตรสิกขานั้นเหมาะสมที่สุด มีค่าตัวเลขทางสถิติอยู่ในระดับมาก องค์กรมีการส่งเสริมให้ศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศ มีการฝึกอบรมเฉพาะทาง และส่งเสริมให้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่วนรูปแบบการพัฒนาตามแนวไตรสิกขานั้น องค์กรมีโครงการพาศึกษาบุคลากรเข้าวัดทำบุญตามเทศกาล มีการอบรมตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ให้มีการฝึกอบรมพัฒนาสติ สมาธิ และปัญญา ทั้งสองรูปแบบนี้บูรณาการกันได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้จะพัฒนาในด้านใดด้านหนึ่งโดยลำพังก็จะไม่เจริญ เพราะว่า เมื่อคนมีการศึกษาต้องมีศัลกำกับด้วย จึงจะเอาตัวรอด ถ้ามีความรู้อย่างเดียวไม่มีศัลกำกับก็จะกลายเป็นคนที่มีความรู้ท่วมหัวแต่เอาตัวไม่รอด การฝึกอบรมที่จะให้เกิดผลดีและเร็วต้องมีสมาธิกำกับ จิตต้องนิ่งอยู่กับเรื่องที่ฝึกฝน ส่วนการพัฒนานั้น เพื่อพัฒนาแล้วต้องมีปัญญา ใช้ปัญญาเป็น ใช้ปัญญาในการตัดสินใจ ไม่ใช่อารมณ์เหนือเหตุผล รูปแบบการพัฒนาตามแนวของ Nader (1970) และไตรสิกขา จึงสามารถบูรณาการเข้ากันเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ของเทศบาล จังหวัดสุพรรณบุรีได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐชนันต์ อยู่สีมารักษ์ (2558) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของสถานศึกษาของรัฐสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลวิจัยพบว่า องค์กรทุกองค์กรต้องมีการพัฒนาบุคลากร เพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ทักษะ พฤติกรรม จิตใจ สติปัญญาที่จะสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์กร และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของภิมภักดิ์ ปรมัตถ์วรโชติ (2564) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เกิดจากการที่องค์กรมีสมาชิกมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา มีการแลกเปลี่ยนความรู้ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้

ไปยังสมาชิกอื่นในองค์กร สามารถนำความรู้ความสามารถเฉพาะด้านมาสร้างคุณค่าให้กับสินค้าและบริการได้อย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทุนมนุษย์ของพนักงานเทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการเสนอแนวการพัฒนาตามทฤษฎีของ Leonard Nadler ได้แก่ การศึกษา การฝึกอบรมและการพัฒนา บุคลากรเข้ากับไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

Leonard Nadler's Theory	Education การศึกษา	Training การฝึกอบรม	Development การพัฒนา
ไตรสิกขา			
ศีล	เน้นการให้เรียนรู้หลักการระเบียบวินัย พฤติกรรมที่เหมาะสมของสังคมและองค์กร	ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติ ตามหลักการกฎระเบียบวินัย มีพฤติกรรมที่เหมาะสมตามกติการายาของสังคมและองค์กร	เพิ่มพูนพฤติกรรมอันดีงามด้านกาย วาจาที่พึงประสงค์ให้เป็นเอกลักษณ์ ของสังคมและองค์กร
สมาธิ	ให้เข้าใจในหลักการการฝึกอบรมจิตใจ ให้นิ่ง ให้แน่วแน่ในการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์	ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการฝึกจิตให้นิ่งแน่วแน่ต่อการปฏิบัติงาน	พัฒนาให้เป็นผู้มีจิตใจหนักแน่น แน่วแน่ต่อการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ให้เป็นที่ประจักษ์
ปัญญา	ให้เข้าใจหลักการพัฒนาปัญญาตามหลักไตรสิกขา	ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการพัฒนาและใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและองค์กร	พัฒนาให้เกิดทักษะรอบรู้และรู้รอบ มีความชำนาญในการใช้ปัญญาแก้ปัญหาโดยไม่ใช้อารมณ์

จากองค์ความรู้นี้ อธิบายเพิ่มเติมได้ว่า หลักไตรสิกขาคือศีล สมาธิ และปัญญาเป็นคุณธรรมที่สำคัญสำหรับทุกคนที่เป็นบุคลากรของทุกองค์กรที่องค์กรต้องพัฒนาให้เกิดให้มีโดยใช้ทฤษฎีของ Leonard Nadler คือ การศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา เมื่อศีล สมาธิและปัญญาได้รับการพัฒนาตามทฤษฎีนี้แล้ว บุคลากรซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรจะเป็นผู้รู้หลักการพัฒนา มีความชำนาญในการประยุกต์ใช้และเกิดความคล่องแคล่ว ชำนาญในการมีพฤติกรรมใช้สมาธิและภูมิปัญญาในการแก้ปัญหาของสังคมและองค์กรได้โดยไม่ต้องใช้อารมณ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ทุกองค์กรภาครัฐ ควรมีการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้อย่างชัดเจน เนื่องจากว่า กระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญอย่างหนึ่งได้แก่การพัฒนา เมื่อองค์กรสรรหาทรัพยากรมนุษย์มาได้แล้วต้องพัฒนาให้มีศักยภาพ มีความรู้ความฉลาดตามที่องค์กรต้องการ การพัฒนาขั้นพื้นฐานแต่มีความสำคัญที่สุดคือการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ การพัฒนาทางกายวาจาให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ขององค์กรและสังคม ไม่ให้เป็นคนก้าวร้าว รุกรานละเมิดสิทธิของผู้อื่น ให้เป็นคนที่มีความฉลาด อ่อนโยน ไม่พูดคำหยาบ สำนานเพื่อเจือจางความเท็จ ยุยงส่งเสริมให้แตกความสามัคคี พัฒนาด้านจิตใจให้มีสมาธิ ความตั้งใจมั่น แน่วแน่ในการปฏิบัติงานเพื่อผลสัมฤทธิ์ของงานโดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้ง ปฏิบัติงานด้วยความพากเพียร เอาใจใส่ พิจารณาไตรตรองอย่างรอบคอบเพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาด แล้วพัฒนาขั้นปัญญาให้ทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรสามารถใช้ปัญญาในการทำงาน ใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาแทนที่จะใช้อารมณ์ ถ้าองค์กรทุกองค์กรไม่ใช่เพียงเทศบาล พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนตามหลักไตรสิกขาแล้ว องค์กรนั้นจะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ องค์กรแห่งสติปัญญา พัฒนางาน พัฒนาองค์กรและสังคมสู่ความเจริญมั่นคงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

เพื่อให้นโยบายด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประสบผลสำเร็จ องค์กรภาครัฐควรเน้นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สรรหามาแล้วโดยเน้นการฝึกอบรมและพัฒนาตามแนวทางของ Leonard Nadler บุรณาการเข้ากับหลักไตรสิกขา ให้เกิดทักษะความชำนาญในการเป็นผู้มีพฤติกรรมทางกาย ทางวาจา ทางจิตใจและทางสติปัญญาที่พึงประสงค์และเหมาะสมเพื่อความเจริญมั่นคงและยั่งยืนขององค์กร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ใช้การวิจัยทั้งปริมาณและคุณภาพ ผลการวิจัยเป็นที่ประจักษ์ชัดในระดับหนึ่ง การวิจัยครั้งต่อไป ควรใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ แบบเจาะลึก เรื่องใดเรื่องหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เน้นกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จเป็นกรณีตัวอย่าง เพื่อนำผลการวิจัยไปขยายผลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2547). *หลักแม่บทของการพัฒนาตน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิชญาภา เมธีวรฉัตร. (2558). รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนล่าง 2 (ดัชนีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดัชนีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิชญ์รัชน์ บุญช่วย. (2564). *การศึกษากระบวนการสร้างภavana 4 โดยใช้หลักไตรสิกขา* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปริญา หุ่นโพธิ์ และจินห์นิภา เจริญนาคพันธ์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบริษัท อีซูซุเอ็นเอ็นแมนูแฟกเจอร์ริง (ประเทศไทย) จำกัด. *Veridian E. Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์*, 9(1), 1303-1314.
- พระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญ. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 1-13.
- ณัฐนันตร์ อยู่สีมารักษ์. (2558). รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของสถานศึกษาของรัฐสังกัดกรุงเทพมหานคร (ดัชนีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดัชนีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภิรมย์พิมล ปรมัตถ์วรโชติ. (2565). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สู่องค์กรแห่งการเรียนรู้. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation*, 7(5), 337-351.
- Grotton, L., & Ghoshal, S. (2003) Managing Personal Human Capital: New Ethos for the Volunteer Employees. *European Management Journal*, 21(1), 1-10.
- Nadler, L. (1970). *Developing human resources*. Texas: Gulf Publishing Company.
- Tracey, W.R. (2003). *Human Resource Glossary*. CRC Press.

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย*

FACTORS AND INDICATORS OF ACADEMIC LEADERSHIP OF DIRECTORS OF
DISTRICT NON-FORMAL EDUCATION AND INFORMAL CENTERS UNDER THE
OFFICE OF THE NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION: NFE

สร้อยออร์ บุญมี, พิมพ์ประภา อมรกิจปิณฺโญ, ธนินาฏ ณ สุนทร

Saraiorn Boonmee, Pimprapa Amornkitpinyo, Taneenart Na-soontorn

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University

Corresponding Author Email: saraiorn2508@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ 2. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ประเภทของการวิจัยเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์ฯ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้อำนวยการศูนย์ฯ จำนวน 928 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 270 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มี 2 ตอนคือ 1. แบบสอบถามภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง 2. แบบสอบถามความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติขององค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์ฯ การเก็บรวบรวมข้อมูลทำหนังสือขอความร่วมมือชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยถึงกลุ่มตัวอย่าง เพื่ออธิบายถึงจุดมุ่งหมายการทำวิจัยและขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์ฯ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ 1 การบริหารจัดการสถานศึกษา 2 การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการสถานศึกษา 3 การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน 4 ส่งเสริมและพัฒนาทักษะครู และ 5 การบริหารตนเอง ทีมงาน และความสัมพันธ์กับชุมชน ทุกองค์ประกอบมีความเป็นไปได้ในทาง

ปฏิบัติ และมีความตรงเชิงโครงสร้าง โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ ที่แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Chi-Square = 8.698, df = 4, p = .06)

คำสำคัญ: ผู้อำนวยการศูนย์; ภาวะผู้นำ; ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

Abstract

This research the objectives were 1) to develop the academic leadership factors of the directors of the non-formal and informal education center, 2) to develop the academic leadership factor indicators of the directors of the non-formal and informal education centers. The research method consisted of 2 steps: 1) development of academic leadership factors of the directors of the Center for Non-Formal and Informal Education in the District and 2) the development of indicators of academic leadership factors of the directors of the Center for Non-Formal and Informal Education The data were analyzed by means and standard deviation.

The results of this research display that the academic leadership of the directors was comprised of 5 factors: 1) the school management, the academic atmosphere promotion, the curriculum and instruction management, the teacher's skills promotion and development, and self-management, teamwork and community relations. Every factor has practical possibility and has structurally straight, according to the Chi-square which revealed the statically insignificant difference from zero (Chi-Square = 8.698, df = 4, p = .06).

Keywords: Center Director; Leadership; District Non-formal Education and Discretionary Education Center

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสร้างและพัฒนาประชากรของประเทศให้มีความสามารถที่จะพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าอย่างมีสันติสุข การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือพัฒนาประชากรและประเทศชาติ และการที่จะดำเนินไปได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพจะต้องอาศัยกระบวนการศึกษาที่ได้รับการพัฒนาที่ดีแล้ว การศึกษามีส่วนสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาประเทศให้รุ่งเรืองทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และวัฒนธรรม เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรม และสร้างภูมิปัญญาให้แก่สังคม โดยระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องมีเนื้อหาสาระ และกระบวนการ

เรียนการสอนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีหลักการที่ดี และจำเป็นต้องอาศัยการบริหารที่กระจายอำนาจให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด รวมถึงระบบการศึกษาได้รับการพัฒนามาตลอด แต่ยังไม่สามารถบรรลุผลตามที่กำหนดไว้เท่าใดนัก เพราะยังมีปัญหาด้านคุณภาพของผลผลิต ด้านการกระจายโอกาสทางการศึกษา ด้านการบริหาร การศึกษา และด้านการระดมสรรพกำลังเพื่อจัดการศึกษา จึงมีความจำเป็นในการปรับปรุงระบบ การศึกษาให้สอดคล้องกับเงื่อนไข และการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อย่างเป็นระยะ ๆ เป็นสิ่งที่ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องตระหนัก ทั้งนี้เพื่อให้สามารถพัฒนาประเทศได้อย่าง เหมาะสมกับสภาพ และความต้องการของประเทศในอนาคต (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553)

การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการศึกษา ซึ่งเปิดโอกาสให้กับ ผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียนตามปกติ ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ พัฒนานตนเองให้ สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะอ่อนตัวให้ผู้เรียน มีความสะดวกเลือกเรียนได้หลายวิธี จึงก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนและสังคมเป็นอย่างมาก การศึกษานอกโรงเรียนมีความหมายครอบคลุมถึงมวลประสบการณ์การเรียนรู้ทุกชนิดที่บุคคล ได้รับจากการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติการเรียนรู้จากสังคม และการเรียนรู้ที่ ได้รับจากโปรแกรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในโรงเรียนตามปกติ เป็น กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีได้อยู่ในระบบโรงเรียนปกติ ได้มีโอกาสแสวงหา ความรู้ ทักษะ ทศนคติ เพื่อมุ่งแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ฝึกฝนอาชีพ หรือการพัฒนาความรู้ เฉพาะเรื่องตามที่ตนสนใจ (อาชัญญา รัตนอุบล, 2555) จากการประเมินผลการปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่สองที่ผ่านมา ยังมีจุดอ่อนที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข เรื่องของการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยปัญหาที่ประสบ คือ 1) ขาดการมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน 2) หลักสูตรการศึกษาที่ยังไม่สอดคล้องกับ ความต้องการของชุมชน 3) สภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ แหล่งบริการ และองค์ความรู้ต่าง ๆ ยัง ไม่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น และ 4) ยังขาดคุณภาพและมาตรฐานการใช้บริการ การศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน 5) ยังขาดเนื้อหาและวิธีการที่เหมาะสมที่ทำให้ สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควรทำให้การศึกษาตลอดชีวิตยังไม่เป็นวิถีชีวิตของคนไทยในชาติ จากการ ศึกษาวิจัยของจินตนา ทิศกระโทก (2559) เรื่องปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการใช้หลักสูตร การศึกษานอกระบบของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า ผู้บริหาร ครู และนักศึกษา มีความเห็นว่าปัญหาการใช้หลักสูตร การศึกษานอกระบบของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการจัดหลักสูตร รองลงมาด้านการวัดและประเมินผล ด้าน วิธีการจัดการเรียนรู้ และด้านสื่อการเรียนรู้ตามลำดับ อย่างไรก็ตามในการจัดการศึกษา เพื่อให้

บรรลุปเป้าหมายนั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้นำโดยเฉพาะผู้นำทางการศึกษา ความสำคัญของผู้นำในองค์กรทางการศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษาธีระ รุญเจริญ (2557) ได้กล่าวว่า การบริหารกิจการใด ๆ ที่เกี่ยวกับสาธารณะ ในยุคโลกาภิวัตน์ มีความจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพ ในด้านการจัดการศึกษาของประเทศชาติก็เช่นกัน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ จะต้องอาศัยผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ จึงจะทำให้การบริหารการศึกษาประสบความสำเร็จและเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ และยังได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารการศึกษาต้องเป็นผู้นำทางวิชาการอย่างแท้จริง การศึกษาจึงจะเจริญก้าวหน้า สอดคล้องกันวีระยุทธ ชาติตะกานัญญ (2556) ได้กล่าวถึงสถานศึกษาที่จะประสบความสำเร็จ มักจะมีผู้บริหารที่มีความสามารถในการนำบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้อำนวยการ (Facitator) เป็นผู้นำ (Leader) เป็นผู้สนับสนุน (Supporter) และเป็นผู้ริเริ่มนวัตกรรม (Innovation) เข้ามาสู่สถานศึกษาและเป็นผู้ผลักดันการปฏิรูปการศึกษาให้ก้าวหน้า โดยเฉพาะในส่วนการจัดการเรียนการสอนนั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีความรอบรู้ทางด้านวิชาการ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการย่อมสามารถบริหารปรับปรุง พัฒนาและส่งเสริมวิชาการให้ได้ผลดียิ่งขึ้น จะก่อให้เกิดสภาพที่เอื้อต่อ การทำงานของครู ช่วยทำให้คุณภาพการสอนของครูดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในที่สุด และสถาบัน พัฒนาความก้าวหน้า

จากผลการปฏิรูปการศึกษานอกโรงเรียนดังกล่าวเป็นสิ่งสะท้อนคุณภาพของการศึกษานอกโรงเรียน คือภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารองคประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการสถานศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและตอบสนองต่อการปฏิรูปการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ
2. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี คือ เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ผู้อำนวยการศูนย์ จำนวน 928 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 270 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือ แบบสอบถาม มี 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา การศึกษาอบรมการบริหาร และประสบการณ์ในการบริหาร มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติขององค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การตรวจให้คะแนนดังนี้ 4 หมายถึง ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ มากที่สุด 3 หมายถึง ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ มาก 2 หมายถึง ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ น้อย 1 หมายถึง ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ น้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำหนังสือถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 77 จังหวัด เพื่อแจ้งเหตุผลความสำคัญการวิจัยและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอจากนั้น ผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติขององค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในระดับมากและมากที่สุด ร้อยละ 80 ขึ้นไป หากพบว่าแบบสอบถามไม่สมบูรณ์หรือไม่ได้รับคืนผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามให้ตอบอีกครั้งและนัดรับคืนด้วยตนเอง 1) ร่างตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ที่ได้จากตอนที่ 1 2) ตรวจสอบตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ โดยสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

จัดเตรียมเอกสารประกอบการสนทนากลุ่มโดยนำตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิโดยส่งหนังสือออกโดยวิทยาลัยปรัชญาและการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น เพื่อจัดการสนทนากลุ่มผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชัน ZOOM

ขั้นตอนการดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยดำเนินการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้วยผู้วิจัยเอง โดยมีผู้บันทึกเทป 1 คน และผู้จดบันทึก 1 คน เป็นผู้จดบันทึกและผู้วิจัยเป็นผู้บันทึกเทปการจัดการสนทนากลุ่ม การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มโดยใช้การรวบรวมจากประเด็น การจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นความคิดเห็น โดยพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์สถิติพื้นฐานของตัวแปรไม่ต่อเนื่องด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยสถิติพื้นฐานของตัวแปรต่อเนื่องโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ความเบ้ (Skewness) ค่าความโด่ง (Kurtosis) ค่า Kolmogorov-Smirnov เพื่ออธิบายลักษณะการแจกแจงของตัวแปร ได้แก่ ลักษณะการแจกแจงแบบปกติ (Normality) ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปร (Linearity) ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปร (Linearity) ภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พร้อมทั้งวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พัฒนางค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ผลการวิจัยพบว่า โมเดลการวัดตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ที่แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Chi-square = 8.698, df = 4, p = .06) เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปร พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบทั้งหมดมีค่าเป็นบวกมีค่าตั้งแต่ .086 ถึง .333 โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ ตัวแปรการส่งเสริมบรรยากาศวิชาการสถานศึกษา (ACA2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .333 และมีการแปรผันร่วมกับตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ACA) สูง (ร้อยละ 72.90) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวมีค่าขนาดใกล้เคียงกันแสดงให้เห็นว่าตัวแปรเหล่านี้มี

ความสำคัญในการวัดตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาณาระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ (ACA) ใกล้เคียงกัน รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ					FSR
	สปส.	SE	t	CSS	R ²	
ACA1	.156	.014	11.435**	.681	.463	.410
ACA2	.333	.021	15.716**	.854	.729	.785
ACA3	.290	.018	15.731**	.854	.730	.907
ACA4	.306	.019	15.808**	.858	.737	.937
ACA5	.086	.012	7.263**	.476	.226	.330
$\chi^2 = 8.698$; df = 4, p = .069, GFI = .981, AGFI = .962, RMR = .00162						

หมายเหตุ : ** p < .01

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาณาระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พัฒนาตัวบ่งชี้องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาณาระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์ประกอบด้วย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1) การบริหารจัดการสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 2) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 3) การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน องค์ประกอบที่ 4) ส่งเสริมและพัฒนาทักษะครู และองค์ประกอบที่ 5 การบริหารตนเอง ทีมงาน และความสัมพันธ์กับชุมชนทุกองค์ประกอบมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และมีความตรงเชิงโครงสร้างโดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ ที่แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Chi-Square = 8.698, df = 4, p = .06 และ 2. องค์ประกอบที่ 1 มี 5 องค์ประกอบย่อย มี 12 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 มี 6 องค์ประกอบย่อย มี 18 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 มี 4 องค์ประกอบย่อย มี 18 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 4 มี 8 องค์ประกอบย่อย มี 17 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 5 มี 2 องค์ประกอบย่อย 14 ตัวบ่งชี้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาณาระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ มีทั้งสิ้น 5 องค์ประกอบ 79 ตัวบ่งชี้ มีประเด็นที่จะอภิปราย คือ องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาณาระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ และตัวบ่งชี้

องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ อภิปรายผล ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการสถานศึกษาผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.64$) มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติมากถึงมากที่สุดมากกว่า ร้อยละ 85 ทุกตัวบ่งชี้

สำหรับตัวบ่งชี้องค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการสถานศึกษา ประกอบด้วย 12 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีการกำหนดทิศทางการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับยุคสมัยและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ 2) มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ที่สอดคล้องกับนโยบาย 3) มีการเผยแพร่วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ของสถานศึกษาไปยังกลุ่มเป้าหมาย ผู้รับบริการให้ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง 4) มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี 5) มีการจัดทำคำสั่งแต่งตั้งมอบหมายให้ครูและบุคลากรปฏิบัติตามภารกิจอย่างชัดเจน 6) มีการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์หรือทิศทางการพัฒนาองค์กร 7) มีการส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างต่อเนื่อง 8) มีการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 9) มีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง 10) มีการระดมความคิดเห็นของครู บุคลากรทางการศึกษาในการวิเคราะห์ SWOT ของสถานศึกษา 11) มีการร่วมประชุมครูและบุคลากรในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษาให้เป็นไปตามสภาพและความต้องการของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย และชุมชน 12) ส่งเสริมสนับสนุนการทำวิจัยของครูเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) กล่าวถึง องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านความสามารถ 3) ด้านการนิเทศ 4) ด้านการวางแผน 5) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และแนวคิดของรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2557) กล่าวถึง องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการจัดการสถานศึกษา วางแผนยุทธศาสตร์ วางแผนปฏิบัติการ 2) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอนและ 3) ด้านการบริหารตนเอง ทีมงาน และชุมชน เช่นเดียวกับกับพรพรรณ พินทสมิ (2560) ได้ทำวิจัยผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานีมีระดับการบริหารงานวิชาการเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการนิเทศ ภายใน ด้านสื่อวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนมีการปฏิบัติในระดับมากทุกด้าน

องค์ประกอบที่ 2 การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา (ACA2) ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภออำเภอด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.39) มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติมากที่สุด มากกว่า ร้อยละ 85 ทุกตัวบ่งชี้ และโมเดลการวัดตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รวมทั้งมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง และเป็นประโยชน์ เช่นเดียวกับ สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์ (2556) ส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ โดยกำหนดความคาดหวังสำหรับการเรียนรู้ของนักเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนไว้ในระดับสูง ใกล้ชิด และให้กำลังใจบุคลากรและนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนแบบมืออาชีพอ

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอนผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.64) มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติมากที่สุด มากกว่า ร้อยละ 85 ทุกตัวบ่งชี้ และโมเดลการวัดตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รวมทั้งมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริงและเป็นประโยชน์ เป็นไปตามแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการหมายถึง ความสามารถในการนำบุคลากรของสถานศึกษาให้ร่วมมือปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งงานด้านวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดในการบริหารและจัดการศึกษาในสถานศึกษา ผู้นำต้องมีความรู้ความเข้าใจขอบข่ายเนื้อหา และหลักการบริหารงานด้านวิชาการอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับขอบข่ายงานวิชาการ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายในด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาและด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

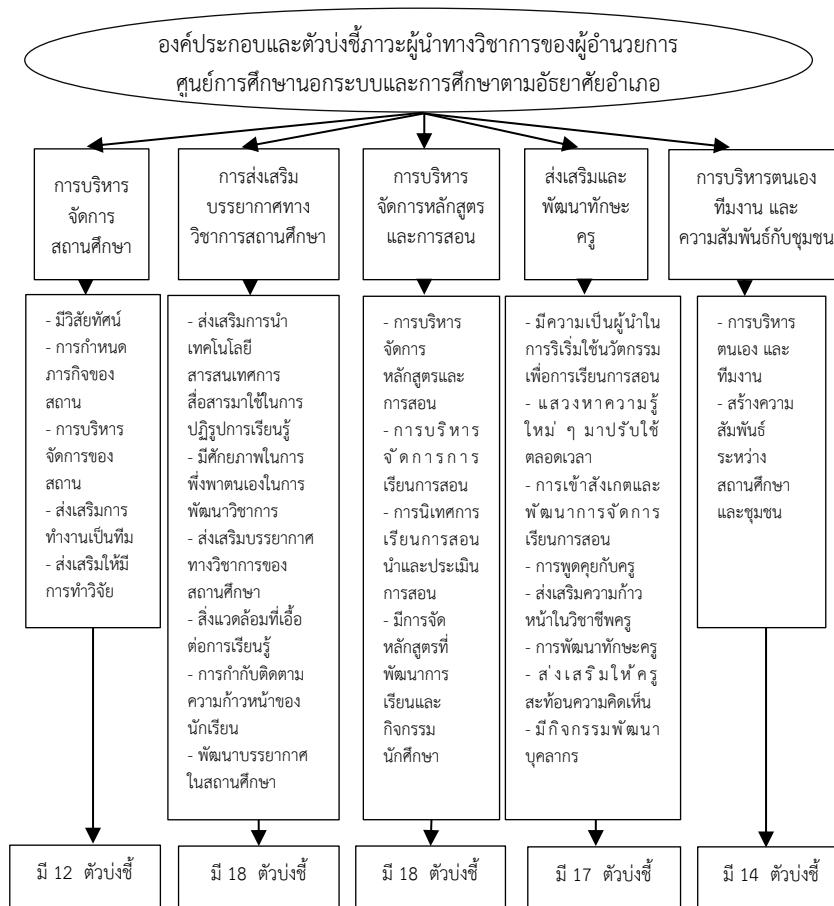
องค์ประกอบที่ 4 ส่งเสริมและพัฒนาทักษะครูผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.44) มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติมากที่สุด มากกว่า ร้อยละ 85 ทุกตัวบ่งชี้ และโมเดลการวัดตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รวมทั้งมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง และเป็นประโยชน์สอดคล้องกับอังคณา ฉางข้าวคำ (2557) การพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู เป็นการส่งเสริมและเพิ่มความถนัด ทักษะและความสามารถของครูให้สามารถปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่ควรให้ความสำคัญ และติดตามผลของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาทบทวน ปรับปรุงหรือเลือกใช้วิธีการใหม่ที่เหมาะสมกว่าต่อไป

องค์ประกอบที่ 5 การบริหารตนเอง ทีมงาน และความสัมพันธ์กับชุมชนผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.79$) มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติมากถึงมากที่สุด มากกว่า ร้อยละ 85 ทุกตัวบ่งชี้ และโมเดลการวัดตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รวมทั้งมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง และเป็นประโยชน์

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สำหรับตัวบ่งชี้ การบริหารตนเอง ทีมงาน และความสัมพันธ์ กับชุมชน มี 14 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม รวมถึงบุคลิกภาพที่ดีเหมาะสมกับจรรยาบรรณวิชาชีพ 2) ผู้บริหารปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ 3) ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในด้านบุคลิกภาพที่ดี และในด้านความเป็นอยู่อย่างพอเพียง อนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) มีการศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพของครูและบุคลากรก่อนการมอบหมายงาน 5) มีการสร้างขวัญกำลังใจ ยกย่อง ชมเชย เสริมแรง แก่ครูและบุคลากร ให้ตั้งใจ และอุทิศตนเพื่อปฏิบัติหน้าที่ 6) มีการส่งเสริมสนับสนุนการประกาศเกียรติคุณ มอบโล่รางวัลสำหรับครูและบุคลากรที่ตั้งใจปฏิบัติงานในหน้าที่ และมีผลงานดีเด่น 7) มีการแนะนำและใส่ใจในชีวิตความเป็นอยู่ของครูและบุคลากรในสถานศึกษาของตนเอง 8) มีสวัสดิการให้กับครูและบุคลากรในสถานศึกษา อาทิ การจัดหาเสื้อทีม เป็นต้น 9) มีการจัดกิจกรรมเพื่อความรัก ความสามัคคีของหมู่คณะในงานวันสำคัญตามเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ เป็นต้น 10) มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและชุมชน 11) มีการส่งเสริมสนับสนุนให้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ศึกษาจากศูนย์การเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนของตนเอง 12) มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้เรียนกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรให้ความรู้กับผู้เรียนและกลุ่มเป้าหมาย 13) มีการจัดทำทำเนียบแหล่งเรียนรู้แสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานข้อมูลของชุมชน 14) มีการส่งเสริมให้ครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนด้วยการสนับสนุนช่วยเหลือชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่น

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) พัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ และ 2) พัฒนาตัวบ่งชี้องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

1. จากการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 2 การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ สถานศึกษา องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน องค์ประกอบที่ 4

ส่งเสริมและพัฒนาทักษะครู และองค์ประกอบที่ 5 การบริหารตนเอง ทีมงาน และความสัมพันธ์กับชุมชนมี

2. ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ มี 5 องค์ประกอบ 79 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ คือ องค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการสถานศึกษามี 12 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการสถานศึกษา มี 18 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการหลักสูตร และการสอน มี 18 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 4 ส่งเสริมและพัฒนาทักษะครูมี 17 ตัวบ่งชี้ และ องค์ประกอบที่ 5 การบริหารตนเอง ทีมงาน และความสัมพันธ์กับชุมชนมี 14 ตัวบ่งชี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา เช่น กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นต้น จากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทาง วิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 79 ตัวบ่งชี้ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย อาจนำสาระขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการโดยสถาบันพัฒนา ข้าราชการครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา สอดแทรกเพิ่มเติมไว้ในหลักสูตรการ ฝึกอบรมพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยอำเภอ ด้านทักษะและความสามารถภาวะผู้นำทางวิชาการ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

หน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ควร พิจารณาให้มีการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เกี่ยวกับ การบริหาร จัดการสถานศึกษา การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา การบริหารจัดการ หลักสูตรและการสอน การส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพครู และ การบริการตนเอง ทีมงาน และความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นการลดปัญหาในทางปฏิบัติ ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเพิ่ม ความสำคัญกับผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ และเกิด ความรู้ความเข้าใจที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีม มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทาง วิชาการของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ดังนี้

1. ควรมีการวิจัยเชิงลึกในเรื่องรูปแบบการจัดบรรยากาศทางวิชาการเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาที่ผลสัมฤทธิ์ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงลึกเพื่อศึกษาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อคุณภาพด้านต่าง ๆ เหล่านี้ เพื่อเป็นการขยายแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ให้มีความครอบคลุมมากขึ้น
3. ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการหรือการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา
4. ควรทำงานวิจัยเชิงพัฒนา เพื่อหารูปแบบการบริหารงานวิชาการ ที่ส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนและกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาควรพัฒนาตัวบ่งชี้การปฏิบัติงานวิชาเรียนและการบริหารจัดการสถานศึกษา
5. ควรนำภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาไปทำการวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จินตนา ทิศกระโทก. (2559). *ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พรธมน พินทสมิ. (2560). *การปฏิบัติงานการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี* (ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2557). *การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). สงขลา: บริษัทนำศิลป์โฆษณา จำกัด.

- วีระยุทธ ขาตะกาญจน์. (2556). เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารการศึกษามืออาชีพ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระ รุญเจริญ. (2557). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด.
- สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์. (2556). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 7(2), 1-8.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2549). การศึกษาและสังเคราะห์รูปแบบการบริหารสถานศึกษาการพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาและสถานศึกษาเครือข่ายของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ รุ่นที่ 1. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2555). การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ. วารสารครุศาสตร์, 40(1), 14-28.
- อังคณา ฉางข้าวคำ. (2557). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศักยภาพด้านดิจิทัลและความคล่องตัวในห่วงโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อความได้เปรียบ
ทางการแข่งขันของร้านอาหารขนาดเล็กในกรุงเทพมหานคร*

THE INFLUENCE OF DIGITAL-RELATED CAPABILITIES AND SUPPLY CHAIN
AGILITY ON COMPETITIVE ADVANTAGE OF
SMALL RESTAURANTS IN BANGKOK

อัญชา ลักษณะวิรามสิริ, ทิพย์รัตน์ เลหาวิเชียร

Anchana Lakviramsiri, Tipparat Laohavichien

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University

Corresponding Author E-mail: fbustrl@ku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของศักยภาพด้านดิจิทัลที่มีต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของร้านอาหารขนาดเล็กในกรุงเทพมหานคร โดยผ่านความคล่องตัวในห่วงโซ่อุปทาน งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการร้านอาหารจำนวน 140 ราย ที่เป็นบริษัทจำกัดขนาดเล็กในกรุงเทพมหานคร โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สมการโมเดลเชิงโครงสร้างแบบกำลังสองน้อยสุดบางส่วน

ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพด้านดิจิทัลมีอิทธิพลเชิงบวกทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยผ่านความคล่องตัวในห่วงโซ่อุปทานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งอิทธิพลทางตรงมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.609 มากกว่าอิทธิพลทางอ้อมที่มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.202 ผลที่ได้สามารถใช้เป็นแนวทางให้กับร้านอาหารขนาดเล็กในการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจเชิงพลวัต โดยเรียนรู้การเลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัลตามวุฒิภาวะ รวมถึงการพัฒนาทักษะด้านการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มความได้เปรียบทางการแข่งขัน

คำสำคัญ: ความคล่องตัวในห่วงโซ่อุปทาน; ศักยภาพด้านดิจิทัล; ความได้เปรียบทางการแข่งขัน; ร้านอาหาร

Abstract

This research aimed to study the effect of digital-related capabilities on the competitive advantage of small restaurants in Bangkok through supply chain agility. This is quantitative research. The research instrument was a questionnaire for collecting data from the sample sizes, which are 140 restaurants, registered as small companies limited in Bangkok. The stratified sampling was applied. The Partial Least Square Structural Equation Modeling (PLS-SEM) technique was used to analyze data.

The results of this research showed that the digital-related capability has both direct and indirect positive affect on the competitive advantage through supply chain agility with a statistical significance of 0.05. The path coefficient of the direct effect showed a value of 0.609, which is more than the path coefficient of the indirect effect which showed a value of 0.202. The results of this study can be used as a guideline for small restaurants to adapt themselves to dynamic business environments by learning how to select the maturity of digital technology, together with developing digital technology skills to increase competitive advantage.

Keywords: Supply Chain Agility; Digital-related Capabilities; Competitive Advantage; Restaurant

บทนำ

การเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจดิจิทัลที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลขับเคลื่อนธุรกิจที่ได้รับข่าวสารจากหลากหลายแหล่งข้อมูลส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคและการปรับตัวของผู้ประกอบการ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหารทั่วโลกที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับอาหารที่ปลอดภัยและดีต่อสุขภาพ การดูแลสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคม อีกทั้งต้นทุนวัตถุดิบ แรงงาน และพลังงานที่เพิ่มสูงขึ้นส่งผลถึงผู้ประกอบการต้องปรับตัวเรียนรู้การใช้งานเทคโนโลยีการผลิตและการบริหารจัดการกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทานเพื่อควบคุมต้นทุนและรักษาคุณภาพของสินค้าและบริการ (Citigroup, 2021) เมื่อพิจารณาสัดส่วนและรายได้ธุรกิจร้านอาหาร พบว่า ร้อยละ 26.29 ของสถานประกอบการในภาคบริการ และมีรายได้รวม 204,517 ล้านบาท นับเป็นส่วนสำคัญของอุตสาหกรรมภาคบริการในประเทศไทย โดยรายได้ของร้านอาหารในกรุงเทพมหานครมีจำนวนมากที่สุด 173,952 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 85.05 และร้านอาหารขนาดเล็กในไทยมีสัดส่วนการตลาดสูงถึงร้อยละ 80 (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2564)

แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีความชัดเจนทวีขึ้นอีกนับแต่เกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 โดยเฉพาะร้านอาหารขนาดเล็กต้องปรับตัวและเรียนรู้การใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อความอยู่รอด เพราะผลกระทบโดยตรงจากการล็อกดาวน์ที่จำกัดเวลาและพื้นที่การเปิดให้บริการ ผู้บริโภคหลีกเลี่ยงการนั่งรับประทานที่ร้าน ดังนั้น ช่องทางการประชาสัมพันธ์และการจำหน่ายหลักจึงเป็นช่องทางออนไลน์ ตั้งแต่รับออเดอร์ การติดต่อกับพนักงานที่มารับอาหาร การชำระค่าใช้จ่ายผ่านแอปพลิเคชันหรือบัญชีธนาคาร หรือในบางร้านอาหารยังรวมไปถึงการส่งของขวัญติดบ้าน ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2564) ได้เก็บข้อมูลไว้พบว่า ผู้บริโภคสั่งอาหารจัดส่งที่บ้านมากกว่า 120 ล้านครั้งในปี 2564 เพิ่มขึ้น 3 เท่าเมื่อเทียบกับในปี 2562 (ก่อนโควิด-19) เพียง 35-45 ล้านครั้ง ทำให้มูลค่าตลาดการส่งอาหารไปส่งยังที่พัก (Food Delivery) ในปี 2564 โตจากปี 2563 กว่าร้อยละ 46.4 ตัวเลขนี้แสดงความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีบทบาทกับกิจกรรมระหว่างธุรกิจร้านอาหารกับผู้บริโภคในห่วงโซ่อุปทาน

นอกจากปัญหาด้านการปรับตัวของธุรกิจแล้ว ผู้ประกอบการหลายรายยังประสบปัญหาด้านสภาพคล่องลดน้อยลง เกิดความเสี่ยงต่อการเลิกจ้างงาน วัตถุดิบที่นำเข้าจากต่างประเทศเกิดปัญหาด้านการขนส่งและการหยุดชะงักในห่วงโซ่อุปทาน การแข่งขันในธุรกิจร้านอาหารที่ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันด้านบริการจากเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย การปรับกลยุทธ์การดำเนินงานและการให้บริการ เรียนรู้และเข้าใจถึงการพัฒนาศักยภาพด้านดิจิทัลกับรูปแบบการให้บริการของร้าน ตระหนักถึงความสำคัญด้านความคล่องตัวในห่วงโซ่อุปทานของร้านอาหาร จึงเป็นที่มาของการศึกษาศักยภาพด้านดิจิทัลและความคล่องตัวในห่วงโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของร้านอาหารขนาดเล็กในกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางการวางแผนกลยุทธ์และเตรียมความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม และพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปตามการพัฒนาของเทคโนโลยีให้เกิดเป็นความยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของศักยภาพด้านดิจิทัลที่มีต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของร้านอาหารขนาดเล็กในกรุงเทพมหานครโดยผ่านความคล่องตัวในห่วงโซ่อุปทาน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ประกอบการร้านอาหารในกรุงเทพมหานครที่จดทะเบียนนิติบุคคลก่อนปี พ.ศ. 2563 เป็นบริษัทจำกัด ขนาดเล็ก ประเภทธุรกิจ การบริการด้าน

อาหารในภัตตาคาร/ร้านอาหาร ตามนิยามของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) (การจ้างงานต้องไม่เกิน 30 คน มีรายได้ไม่เกิน 50 ล้านบาทต่อปี) มีจำนวนทั้งสิ้น 3,630 ราย (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2565)

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคำนวณตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์สมการโมเดลเชิงโครงสร้างแบบกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วน (PLS-SEM) (Hair et al., 2017) จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เพียงพอควรมีอย่างน้อย 130 ราย (10 เท่า x 13 ตัวแปร) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลและได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับมาทั้งหมด 140 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือจัดเก็บข้อมูล ประกอบด้วยเนื้อหาทั้งหมด 4 ตอน โดยตอนที่ 1 – 3 เป็นคำถามที่มีลักษณะประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ระดับ 1 (น้อยที่สุด) จนถึงระดับ 5 (มากที่สุด) ดังนี้

ตอนที่ 1 ความคล่องตัวในห่วงโซ่อุปทานของร้านอาหาร แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความคล่องตัวในห่วงโซ่อุปทานสำหรับร้านอาหารในงานวิจัยนี้มีทั้งหมด 3 มิติ โดยปรับมาจาก López-Gamero et al. (2022) Sambamurthy et al. (2003) และ Felipe (2016) คือ ความคล่องตัวด้านลูกค้า ความคล่องตัวด้านผู้จำหน่ายวัตถุดิบ และความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 ศักยภาพด้านดิจิทัลสำหรับร้านอาหาร ตัวแปรนี้ปรับมาจาก Nasiri et al. (2020) Kohli & Mekville (2019) และ Sjodin et al. (2016) คือ ความสามารถในการส่งเสริมบุคลากรด้านดิจิทัล และความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล

ตอนที่ 3 ความได้เปรียบทางการแข่งขันของร้านอาหาร ตัวแปรนี้มาจากกรอบแนวคิดงานวิจัยของ Li et al. (2006) และ Liao et al. (2017) ประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ ราคา/ต้นทุน คุณภาพ ความน่าเชื่อถือในการส่งมอบ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และเวลาในการออกสู่ตลาด

ตอนที่ 4 ข้อมูลทั่วไปของร้านอาหาร

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ผลการประเมินพบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องไม่ต่ำกว่า 0.67 ทุกข้อ และตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นจากกลุ่มตัวอย่าง 30 ชุด ได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา มากกว่า 0.70

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบใช้ความน่าจะเป็นด้วยวิธีชั้นภูมิ โดยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากพื้นที่การปกครองในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ พื้นที่ชั้นใน 90 ร้าน พื้นที่ชั้นกลาง 37 ราย และพื้นที่ชั้นนอก 13 จากนั้นจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับสลากรายชื่อร้านอาหารเพื่อเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากเจ้าของร้าน หรือผู้จัดการร้านอาหาร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วยตัวแบบสมการเชิงโครงสร้าง เทคนิควิธีกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วนด้วยโปรแกรม SmartPLS 4.0 โดยการวิเคราะห์โมเดลที่ประกอบด้วยการวิเคราะห์แบบจำลองการวัด และการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Peng & Lai, 2012)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์ด้วยสถิติอนุมาน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ข้อมูลทั่วไปของร้านอาหาร จำนวน 140 ราย วิเคราะห์ด้วยค่าสถิติเชิงพรรณนา พบว่าส่วนใหญ่มีจำนวนพนักงานไม่เกิน 10 คน 62 ราย คิดเป็นร้อยละ 44.30 ส่วนใหญ่มีจำนวนโต๊ะของร้านอาหารอยู่ระหว่าง 11-20 โต๊ะ 55 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.30 ส่วนใหญ่เป็นร้านอาหารที่ตั้งอยู่บนพื้นที่หรือในอาคารที่เป็นของตนเอง หรือเช่า หรือเช่ามาทำกิจการ 85 ราย คิดเป็นร้อยละ 60.70 ส่วนใหญ่เป็นร้านอาหารระดับกลาง 81 ราย คิดเป็นร้อยละ 57.90

การวิเคราะห์ด้วยสถิติอนุมาน

การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วน แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์แบบจำลองการวัด และแบบจำลองเชิงโครงสร้าง ดังนี้

1. การวิเคราะห์แบบจำลองการวัด (Measurement Model) การทดสอบความเที่ยงและความตรงจาก 3 เกณฑ์ (Hair et al., 2019) ดังนี้

1.1 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบภายนอก (Outer Loading) กำหนดค่าของตัวแปรวัดไม่ควรต่ำกว่า 0.708 พบว่า ค่าน้ำหนักของตัวแปร ราคา/ต้นทุน (CA1) มีค่า 0.512 และความน่าเชื่อถือในการส่งมอบ (CA3) มีค่า 0.651 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จึงตัดตัวแปรดังกล่าวออกจากแบบจำลองและประมวลผลใหม่ พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบภายนอกของทุกตัวแปรวัดที่เหลือมีค่ามากกว่า 0.708 โดยผลการทดสอบแสดงในตารางที่ 1

1.2 การทดสอบความเที่ยงของข้อมูล (Reliability Analysis) โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคต้องมากกว่า 0.70 และค่าความเชื่อมั่นรวมของตัวแปรแฝง อยู่ระหว่าง 0.7-0.9 อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ทุกตัวแปร โดยผลการทดสอบแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองการวัด

ตัวแปร	ตัวบ่งชี้	Outer Loadings รอบแรก	ตัวบ่งชี้	Outer Loadings รอบสอง	Cronbach's Alpha	Composite Reliability (rho_A)	AVE
ศักยภาพด้านดิจิทัล (DC)	DC1	0.918	DC1	0.918	0.830	0.833	0.854
	DC2	0.930	DC2	0.930			
ความคล่องตัวในห่วงโซ่อุปทาน (SCA)	SCA1	0.882	SCA1	0.883	0.737	0.768	0.651
	SCA2	0.748	SCA2	0.739			
	SCA3	0.787	SCA3	0.792			
ความได้เปรียบทางการแข่งขัน (CA)	CA1	0.512	CA1	ตัดออก	0.800	0.801	0.718
	CA2	0.793	CA2	0.760			
	CA3	0.651	CA3	ตัดออก			
	CA4	0.842	CA4	0.912			
	CA5	0.815	CA5	0.863			

1.3 การทดสอบค่าความตรงของข้อมูล (Validity) พิจารณาจากค่าความตรงเชิงเหมือน โดยวัดจากค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) ของตัวแปรแฝงทุกตัวมีค่ามากกว่า 0.50 ทั้งก่อนและหลังตัดตัวแปร โดยผลการทดสอบแสดงในตารางที่ 1

สำหรับการตรวจสอบค่าความตรงเชิงจำแนกของมาตรวัดแต่ละโครงสร้างจาก 2 เกณฑ์ ได้แก่ (1) เกณฑ์ Fornell & Larcker (1981) พบว่า ค่ารากที่สองของ AVE ของแต่ละตัวแปรแฝง (ตัวหนาแนวทแยง เมื่อเทียบกับตัวเลขฝั่งซ้ายมือ) สูงกว่าค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรแฝงนั้นกับตัวแปรแฝงอื่น เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด (2) ค่า HTMT ที่แสดงค่าอยู่เหนือตัวเลขแนวทแยงทุกตัวแปรมีค่าน้อยกว่า 0.9 (0.811, 0.697, 0.638) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเที่ยงตรงเชิงจำแนกโดยเกณฑ์ Fornell-Larcker และ HTMT

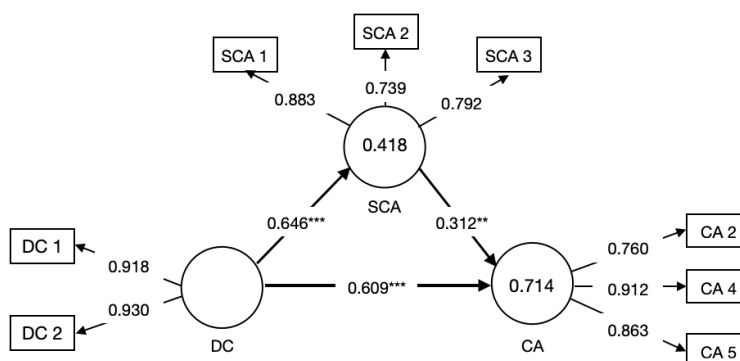
ตัวแปรแฝง	CA	DC	SCA
CA	0.847	0.811	0.697
DC	0.663	0.924	0.638
SCA	0.557	0.517	0.807

2. การวิเคราะห์แบบจำลองเชิงโครงสร้าง (Structural Model Assessment)

การหาความสัมพันธ์ของ 3 ตัวแปร ได้แก่ ศักยภาพด้านดิจิทัล (DC) ความคล่องตัวในห่วงโซ่อุปทาน (SCA) และความได้เปรียบทางการแข่งขัน (CA) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่นำมาใช้ในกรอบการวิจัย ผู้วิจัยทดสอบภาวะร่วมเส้นตรงพหุในแบบจำลองโครงสร้างด้วยค่า VIF ของทุกตัวแปรมีค่าต่ำกว่า 5.00 (Hair et al., 2019)

การวิเคราะห์อิทธิพลของเส้นทางระหว่างตัวแปร พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) ที่มีค่ามากที่สุด คือ DC มีอิทธิพลทางบวกต่อ SCA อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

0.05 (ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง 0.646) สำหรับศักยภาพด้านดิจิทัลมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยความคล่องตัวในห่วงโซ่อุปทานทำหน้าที่ตัวแปรส่งผ่านส่งผลกระทบทางอ้อมแบบบางส่วนเท่ากับ 0.202 (มาจาก 0.646×0.312) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ดังแสดงในภาพที่ 1 และตารางที่ 3

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างของงานวิจัย

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของเส้นทางความสัมพันธ์ในแบบจำลองสมการโครงสร้าง

เส้นทางอิทธิพล	ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง	t-value	p-value
DC -> CA	0.609	3.990	0.000***
DC -> SCA	0.646	7.415	0.000***
SCA -> CA	0.312	2.072	0.038**
DC -> SCA -> CA	0.202	1.965	0.049**

หมายเหตุ *** คือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

** คือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

สำหรับการประเมินพลังในการอธิบาย ที่พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ในการตัดสินใจ (R^2) ในการอธิบายความแปรปรวนของแต่ละตัวแปรตามนั้น พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ในการตัดสินใจในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความได้เปรียบทางการแข่งขัน (CA) เท่ากับ 0.502 มีพลังในการอธิบายอยู่ในระดับปานกลาง และค่าสัมประสิทธิ์ในการตัดสินใจในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความคล่องตัวในห่วงโซ่อุปทาน (SCA) เท่ากับ 0.267 มีพลังในการอธิบายอยู่ในระดับต่ำตามเกณฑ์ของ Chin (1998)

อภิปรายผลการวิจัย

ตัวแปรความได้เปรียบทางการแข่งขันของร้านอาหารขนาดเล็กในกรุงเทพมหานครมาจากระดับนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ เวลาในการออกสู่ตลาด และคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ Pappas et al. (2018) และ Street et al. (2017) ที่พบว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความได้เปรียบธุรกิจขนาดใหญ่ด้วยขนาดที่เล็กกว่าทำให้มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาสร้างความสามารถในการแข่งขันในด้านการสร้างความรู้ นวัตกรรม และการสร้างคุณค่าให้กับสินค้าและบริการ ซึ่งการสร้างนวัตกรรมของสินค้าและบริการให้ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับความเข้าใจในศักยภาพธุรกิจตนเอง เข้าใจลูกค้า และเข้าใจคู่แข่ง เพื่อสร้างความแตกต่างและโดดเด่นให้ธุรกิจได้ (Nambisan et al., 2017; Nylén & Holmström, 2015)

สำหรับการวิเคราะห์อิทธิพลของเส้นทางระหว่างตัวแปรในแบบจำลองสมการโครงสร้างพบว่า ศักยภาพด้านดิจิทัลมีอิทธิพลทางบวกทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านความคล่องตัวในห่วงโซ่อุปทานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของร้านอาหารขนาดเล็กในกรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับผลการศึกษาของธงไชย สุรินทร์วรานุรักษ์ และสุชา พงศ์ถาวราภิณู (2560) ที่พบว่า การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศจะสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันที่ยั่งยืนแก่องค์กรได้ รวมถึงจะช่วยลดทรัพยากรในการดำเนินงานของธุรกิจ และสามารถนำไปสู่ขีดความสามารถทางการแข่งขันที่เหนือกว่าคู่แข่ง ซึ่งอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ประกอบการมีความได้เปรียบคือการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลขององค์กรจะสามารถสนับสนุนการสื่อสารข้อมูลและการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้จำหน่ายวัตถุดิบภายในห่วงโซ่อุปทานซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์กร (Prajogo & Olhager, 2012; Wu et al., 2006)

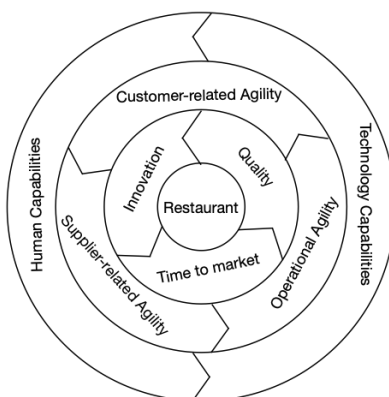
ผู้ประกอบการร้านอาหารจึงควรให้ความสำคัญกับการสร้างความคล่องตัวในกระบวนการทำงานของห่วงโซ่อุปทานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการแข่งขันของธุรกิจ กระจายความเสี่ยงของวัตถุดิบโดยการเพิ่มผู้จำหน่ายวัตถุดิบที่หลากหลาย ขยายบริษัทคู่ค้าในห่วงโซ่อุปทานให้ธุรกิจสามารถดำเนินต่อไปได้เมื่อมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้น เป็นการเพิ่มความคล่องตัวในกระบวนการทำงานของห่วงโซ่อุปทาน (Aslam et al., 2018) ที่ประยุกต์เทคโนโลยีดิจิทัลมาสนับสนุนการจัดการห่วงโซ่อุปทาน การตรวจสอบการไหลของวัตถุดิบและสารสนเทศระหว่างห่วงโซ่ และความเร็วที่ให้ความสำคัญกับการลดการใช้เวลาในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการในห่วงโซ่อุปทาน (Lopes et al., 2020) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการส่งมอบบริการที่ลูกค้าให้ความสำคัญและยอมจ่าย (Hugos, 2018)

การสร้างความคล่องตัวในการดำเนินงานให้ธุรกิจปรับตัวตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสมสามารถดำเนินการผ่านการพัฒนาสินค้า บริการ และกระบวนการใหม่ (Zhu & Huang, 2012) การใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมกับบริบทของ

ธุรกิจเป็นประเด็นสำคัญในการช่วยให้ร้านอาหารสามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Subramanian et al. (2016) ที่กล่าวถึงความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจจากห่วงโซ่อุปทานเกี่ยวเนื่องกับการให้บริการที่ดีเพื่อมุ่งสู่ความพึงพอใจของลูกค้า (Jamkhaneh et al., 2018) ผ่านการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้จำหน่ายวัตถุดิบ ลูกค้า และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการเพิ่มศักยภาพด้านดิจิทัลของร้านอาหารผ่านการส่งเสริมทักษะแก่บุคลากร และการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล จะช่วยให้ร้านอาหารตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลและใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมดิจิทัลได้ (Nasiri et al., 2020; Kohli & Mekville, 2019; Sjodin et al., 2016)

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้จากการวิจัยมาสร้างแบบจำลองการสร้างความสามารถได้เปรียบทางการแข่งขันของร้านอาหารขนาดเล็กในการต่อบัณฑิตสู่ประสงค์ ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แบบจำลองการสร้างความสามารถได้เปรียบทางการแข่งขันของร้านอาหารขนาดเล็ก
ในกรุงเทพมหานคร

ธุรกิจร้านอาหารขนาดเล็กในกรุงเทพมหานครเป็นธุรกิจที่มีเอกลักษณ์ไม่เหมือนกับภูมิภาคอื่น เนื่องจากเป็นเมืองหลวงและเป็นศูนย์กลางทางธุรกิจที่มีการเคลื่อนย้ายประชากรทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้านอาหาร ร้านอาหารจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มลูกค้า ลักษณะพื้นที่ ทำเลที่ตั้ง ทั้งด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ การบริหารจัดการ ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงควรพิจารณาเลือกเทคโนโลยีดิจิทัลที่เกี่ยวข้อง (Technology Capabilities) กับรูปแบบธุรกิจของร้านอาหารทั้งด้านงบประมาณ ความง่ายในการใช้งาน การอบรมใช้งาน และด้านการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการใช้งาน รวมถึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร (Human Capabilities) ของร้านอาหารให้เกิดการเรียนรู้

มีความสามารถในการใช้งาน และยอมรับการเข้าสู่สภาพแวดล้อมการทำงานแบบดิจิทัลในเวลาเดียวกัน อีกทั้งยังต้องให้ความสำคัญกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานอย่างครบวงจร โดยให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการด้านที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า (Customer-related Agility) และการบริหารจัดการภายในร้านอาหาร (Operational Agility) เป็นหลัก ส่วนประเด็นการประสานงานกับผู้จำหน่ายวัตถุดิบ (Supplier-related Agility) ที่มีคุณภาพและความน่าเชื่อถือ นั้นเป็นเรื่องที่ทำนายธุรกิจร้านอาหารในการสร้างคุณภาพของการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานให้ประสบความสำเร็จอย่างครบวงจร เพื่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันของร้านอาหารขนาดเล็กที่มีการจดทะเบียนบริษัทจำกัดในกรุงเทพมหานครเน้นไปที่นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Innovation) เวลาในการออกสู่ตลาด (Time to Market) และคุณภาพ (Quality) ของวัตถุดิบของอาหารและการให้บริการอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้ประกอบการร้านอาหารขนาดเล็กควรให้ความสำคัญกับการปรับตัวในการเรียนรู้การใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลที่หลากหลายเพื่อให้สามารถเลือกใช้งานเทคโนโลยีที่เหมาะสม คำนึงกับงบประมาณที่ต้องลงทุนไป และพัฒนาทักษะกับพนักงานเพื่อให้สามารถใช้งาน เพิ่มความพึงพอใจและตอบสนองความต้องการของลูกค้า ทั้งนี้เมื่อมีการขยายผลที่มีความสำเร็จหน่วยงานภาครัฐหรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอาจนำไปกำหนดเป็น แนวทางสนับสนุนนโยบายเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจร้านอาหารขนาดเล็กได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาร้านอาหารที่ไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคล เช่น สตรีทฟู้ด หรือร้านอาหารในชุมชนในแง่มุมมองของการส่งเสริมอัตลักษณ์ของร้านอาหารควบคู่ไปกับการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อความยั่งยืนของธุรกิจ

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. (2565). *ข้อมูลการจดทะเบียนนิติบุคคลปี 2563*.

สืบค้น 18 ธันวาคม 2565, จาก www.dbd.go.th/more_news.php?cid=1692
 ธงไชย สุรินทร์วรารังกูร และสุธา พงศ์ถาวรรณิญา. (2560). ธุรกิจโรงแรมในพื้นที่กรุงเทพมหานครกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตลาดและการส่งเสริมการขาย. *วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม*, 4(1), 75-83.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2563). ปี 2563 ธุรกิจร้านอาหารเผชิญกับโจทย์ท้าทายสูงและรูปแบบการแข่งขันที่เปลี่ยนไปคาดมีมูลค่า 4.37-4.41 แสนล้านบาท. *กระแสดัชนี*, 26(3067), 1-5.

- _____. (2564). Food Delivery ปี 2565 ขยายตัวต่อเนื่อง ผู้ให้บริการแอปพลิเคชันรุกพื้นที่ต่างจังหวัดขยายฐานลูกค้าใหม่. *กระแสทรรศน์*, 27(3289), 1-5.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2564). *แผนปฏิบัติการของ สสว. ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.
- Aslam, H., et al. (2018). Dynamic supply chain capabilities How market sensing, supply chain agility and adaptability affect supply chain ambidexterity. *International Journal of Operations & Production Management*, 38(10), 1-33.
- Chin, W. W. (1998). The Partial Least Squares Approach to Structural Equation Modeling. In George A. Marcoulides (ed.). *Modern Methods for Business Research*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Citigroup. (2021). *Disruption, Digitization, Resilience: The Future of Asia-Pacific supply chains*. Retrieved August 15, 2022, from <https://impact.economist.com/perspectives/sites/default/files/eco128citisupply>
- Felipe, C. M., et al. (2016). An explanatory and predictive model for organizational agility. *Journal of Business Research*, 69(10), 4624–4631.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39–50.
- Hair J. F., et al. (2019). When to use and how to report the results of PLS-SEM. *European Business Review*, 31(1), 2-24.
- Hair, J. F., et al. (2017). *A Primer on Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM)* (2nd ed.). LA: Sage.
- Hugos, M. (2018). *Essentials of Supply Chain Management* (4th ed.). New Jersey: Wiley.
- Jamkhaneh, H. B., et al. (2018) Excellence criteria of services supply chain in management consulting institutes of Iran. *Journal of Science and Technology Policy Management*, 9(1), 42-65.
- Kohli, R. & Mekville, N. P. (2019). Digital Innovation: A Review and Synthesis. *Information Systems Journal*, 29(1), 200-223.

- Li, S. , et al. (2006). The impact of supply chain management practices on competitive advantage and organizational performance. *International Journal of Management Science*, 34(2), 107-124.
- Liao, S.H., et al. (2017). Assessing the influence of supply chain collaboration value innovation, supply chain capability and competitive advantage in Taiwan's networking communication industry. *International Journal of Production Economics*, 191(2017), 143–153.
- Lopes, D. S. J., et al. (2020). Sustainability of supply chains in the wake of the coronavirus (COVID- 19/ SARS- CoV- 2) pandemic: lessons and trends. *Modern Supply Chain Research and Applications*, 3(2), 117-122.
- López-Gamero, M. D., et al. (2022). Agility, innovation, environmental management and competitiveness in the hotel industry. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 2023(30), 548-562.
- Nambisan, S., et al. (2017). Digital innovation management: reinventing innovation management re- search in a digital world. *MIS Quarterly*, 41(1), 223–238.
- Nasiri, M., et al. (2020). Digital-related capabilities and financial performance: the mediating effect of performance measurement systems. *Technology Analysis & Strategic Management*, 32(12), 1393-1406.
- Nylén, D., & Holmstrom, J. (2015). Digital innovation strategy: A framework for diagnosing and improving digital product and service innovation. *Business Horizons*, 58(1), 57–67.
- Pappas, I. O., et al. (2018). Big data and business analytics ecosystems: Paving the way towards digital transformation and sustainable societies. *Information Systems and e-Business Management*, 16(3), 479–491.
- Peng, D. & Lai, F. (2012) Using Partial Least Squares in Operations Management Research: A Practical Guideline and Summary of Past Research. *Journal of Operations Management*, 30, 467-480.
- Prajogo, D., & Olhager, J. (2012). Supply chain integration and performance: The effects of long-term relationships, information technology and sharing, and logistics integration. *International Journal of Production Economics*, 135(1), 514–522.

- Sambamurthy, V., et al. (2003). Shaping agility through digital options: Reconceptualizing the role of information technology in contemporary firms. *MIS Quarterly*, 27(2), 237–263.
- Sjodin, D., et al. (2016). Capability configurations for advanced service offerings in manufacturing firms: Using fuzzy set qualitative comparative analysis. *Journal of Business Research*, 69(11), 5330–5335.
- Street, C. T., et al. (2017). Strategic alignment in SMEs: Strengthening theoretical foundations. *Communications of the Association for Information Systems*, 40(20), 420-442.
- Subramanian, N., et al. (2016). 4th Party logistics service providers and industrial cluster competitiveness: Collaborative operational capabilities framework. *Industrial Management & Data Systems*, 116(7), 1303-1330.
- Wu, F., et al. (2006). The impact of information technology on supply chain capabilities and firm performance. *Industrial Marketing Management*, 35(4), 493–504.
- Zhu, Z. & Huang, F. (2012). The Effect of R&D Investment on Firms' Financial Performance: Evidence from the Chinese Listed IT Firms. *Modern Economy*, 3(8), 915-919.

การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์และคู่มือในรูปแบบดิจิทัลสำหรับส่งเสริม การท่องเที่ยววิถีพุทธนานาชาติในเมืองรองของประเทศไทย*

THE DEVELOPMENT OF DIGITAL MEDIAS AND A MANUAL FOR PROMOTING INTERNATIONAL BUDDHIST TOURISM IN THAILAND'S EMERGING CITIES

สุนทรภรณ์ เตชะพะโลกุล, พระมหาณัฐพงษ์ ฐิตปาภโก

Soontaraporn Techapalokul, Phramaha Nattapong Thitapaikho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: soontaraporn.tec@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพตลาด กระบวนการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์วีดิทัศน์และคู่มือดิจิทัลแบบอินโฟกราฟิกท่องเที่ยววิถีพุทธนานาชาติในเมืองรอง และนำเสนอและประเมินคุณภาพสื่อทั้งสองชนิด เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความ และการวิจัยเชิงปริมาณที่เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ชมวีดิทัศน์บนYouTube ระหว่างมิถุนายนถึงตุลาคม 2564 สถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ประเมินคุณภาพสื่อจากความชื่นชอบของผู้ชมวีดิทัศน์และโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 6 คน

ผลการวิจัย พบว่า 1. ตลาดท่องเที่ยววิถีพุทธนานาชาติในเมืองรอง เกิดจากความสนใจของนักท่องเที่ยวต่อพระพุทธศาสนา มาเยี่ยมชมความงามของวัดและเพื่อปฏิบัติธรรม ปัจจุบันตลาดเติบโตอย่างชะลอตัว เพราะการแพร่ระบาดของโควิด-19 2. กระบวนการผลิตสื่อวีดิทัศน์และคู่มือ มี 5 ขั้นตอน คือ 1) รวบรวมข้อมูลเอกสารและภาพ 2) ขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3) เรียบเรียงข้อมูลเพื่อเข้าสู่ขั้นตอนการผลิต 4) การผลิตสื่อวีดิทัศน์หรือคู่มือและ 5) ตรวจสอบความถูกต้องและส่งมอบงาน และ 3. ผลการประเมินคุณภาพของสื่อวีดิทัศน์ และคู่มือดิจิทัลแบบอินโฟกราฟิกที่พัฒนาขึ้น พบว่า โดยรวมทั้งสองชนิดมีคะแนนอยู่ระดับที่มีคุณภาพดีมาก

คำสำคัญ: สื่อประชาสัมพันธ์วีดิทัศน์และอินโฟกราฟิก; ท่องเที่ยววิถีพุทธ; เมืองรอง

*Received February 19, 2022; Revised March 13, 2022; Accepted March 13, 2022

Abstract

This research article aims to study the market potential, the process of developing video public relations media and a digital infographic manual for international Buddhist tourism in emerging cities, as well as present and evaluate the quality of both media. It is mixed methods research between qualitative research with in-depth interviews with 9 key informants, where a tool used for data collection was an interview form as well as analyze the data based on content analysis; and quantitative research collects data with samples of YouTube video viewers from June to October 2021, where statistics for data analysis include frequency, percentage, and mean values. Evaluate the quality of the media based on the audience's preferences for the video and by six experts.

The results of the research showed that: 1. international Buddhist tourism markets in emerging cities are caused by tourists' interest in Buddhism, who come to see the beauty of the temple and to practice meditation. The market is currently growing at a slowdown due to the spread of COVID-19. 2. The production process of video media and a manual consists of five steps: 1) gathering documentary and image data; 2) obtaining expert advice; 3) compiling information for use in the production process; 4) creating video clips or a manual; and 5) verifying accuracy and delivering the work. And 3. The results of the quality assessment of the developed video media and the digital infographic manual found that, overall, both types were rated at a very good quality level.

Keywords: video PR media and infographic; Buddhist tourism; emerging cities

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย เติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องกว่า 4 ทศวรรษ และเติบโตอย่างก้าวกระโดดตั้งแต่ปี 2545 ต่อเนื่องหลายปี และสร้างรายได้ต่อปีเกินกว่า 1 ล้านล้านบาทมาโดยตลอดนับตั้งแต่ปี 2556 เป็นต้นมา จึงเป็นสาขาพัฒนาที่มีความสำคัญสูง เนื่องจากมีส่วนแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2562 World Economic Forum (WEF) ได้จัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 31 จาก 140 ประเทศทั่วโลก ด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อยู่ในอันดับที่ 35 ด้านโครงสร้างพื้นฐานบริการด้านการท่องเที่ยว อยู่ในอันดับที่ 14 และด้านความพร้อมของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในอันดับที่ 49 (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562)

การเติบโตอย่างรวดเร็วอย่างมีศักยภาพของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนั้น ขณะที่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และศักยภาพด้านระบบสารสนเทศและการสื่อสารของประเทศไทย ให้ความทันสมัยด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมนั้น ยังไม่สมดุลกับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของประเทศ ด้วยเหตุนี้ ส่งผลให้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (2560-2564) ได้มีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวไทยให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน บนพื้นฐานของขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับวิถีไทยและอัตลักษณ์ของความเป็นไทย รวมถึงการกระจายรายได้และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ทุกพื้นที่และทุกภาคส่วน ส่งผลให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองรอง ถูกเน้นย้ำความสำคัญอย่างเป็นรูปธรรม และมีการกำหนดอัตราส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวในเมืองหลัก : เมืองรอง คือ 80 : 20

ทั้งนี้ในช่วงปี 2560 – 2563 รายได้จากการท่องเที่ยวในเมืองรองต่อรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมด พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีค่าอยู่ที่ร้อยละ 9.83 ในปี 2560 และร้อยละ 16.19 ในปี 2563 ในขณะที่อัตราส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวในเมืองหลัก : เมืองรอง อยู่ที่ 90 : 10 ในปี 2560 และ 84 : 16 ในปี 2563 ซึ่งเป็นปีที่เกิดสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 ถึง 2 ระลอก คือ ในช่วงต้นและปลายปี ส่งผลให้รายได้จากการท่องเที่ยวของทั้งประเทศ ลดลงอย่างมากจากปี 2562 สูงถึงร้อยละ 71.06 (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2564) อย่างไรก็ตาม การกระตุ้นและส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองรอง ส่งผลให้สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน กล่าวคือ จากร้อยละ 9.89 ในปี 2562 เป็นร้อยละ 16.19 ในปี 2563 และเข้าใกล้เป้าหมายอัตราส่วน 80 : 20 ถึงแม้จะมีมาตรการปิดประเทศ (Lockdown) จากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศก็ตาม ดังนั้น หากสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 คลี่คลายหรือสงบลง คาดได้ว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทย จะกลับมาเติบโตอย่างมีชีวิตชีวาอีกครั้งหนึ่ง และตามทฤษฎีเศรษฐกิจไหลริน (Trickle Down Effect) ของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ทำให้เชื่อว่า ตลาดการท่องเที่ยวแบบวิถีพุทธในเมืองรอง จะเติบโตอย่างมีศักยภาพตามไปด้วย ซึ่งจะช่วยลดการกระจุกตัวของรายได้จากการท่องเที่ยวที่เมืองหลักได้

อันที่จริง การท่องเที่ยวแบบวิถีพุทธในประเทศไทยซึ่งมีอยู่แล้วในอดีต เริ่มก่อตัวให้เห็นเป็นรูปธรรมในปี 2552 จากการให้ความสนใจต่อพระพุทธศาสนาของนักท่องเที่ยวทั่วโลก และกลายเป็นการท่องเที่ยวใหม่ทางวัฒนธรรม ที่มีกระแสเป็นที่นิยมตั้งแต่นั้นในปี 2559 อันเป็นผลจากการผลักดันนโยบายและการสนับสนุนจากกระทรวงวัฒนธรรมและกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา ต่อมาในปี 2562 World Bank Group ได้ทำการสำรวจวัตถุประสงค์หลักของการมาท่องเที่ยววิถีพุทธของนักท่องเที่ยวนานาชาติ พบว่า มาท่องเที่ยวเพื่อชมความงดงามของวัด ในสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ 98 และเพื่อมาปฏิบัติธรรมถึงร้อยละ 90

ยิ่งไปกว่านั้น การท่องเที่ยววิถีพุทธ ยังเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่สนับสนุนความยั่งยืน ที่สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การ

การท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (The United Nations World Tourism Organization: UNWTO) โดยที่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นแนวความคิดที่ปรากฏอยู่ในเป้าหมายที่ 12 (target 12.b) ของวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) ค.ศ. 2030 (2573) ของสหประชาชาติ ที่ว่า พัฒนาและดำเนินการใช้เครื่องมือ เพื่อติดตามตรวจสอบผลกระทบของการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่สร้างงานและส่งเสริมวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น (Ritchie et al., 2018)

อย่างไรก็ดี อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งการเติบโตและศักยภาพในการแข่งขันกับต่างประเทศมีอย่างมากมาย แต่การท่องเที่ยวแบบวิถีพุทธในเมืองรองนั้น แม้ว่า จะมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามมากมายและกำลังเติบโต แต่มีปัญหา คือ สถานที่ท่องเที่ยววิถีพุทธหลายแห่งขาดข้อมูลที่นำเสนอ ขาดการตลาด (Marketing) อย่างเป็นรูปธรรม ขาดการประชาสัมพันธ์ที่เป็นแรงดึงดูดใจให้เข้ามาท่องเที่ยวยังสถานที่ท่องเที่ยว และการส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านสื่อประชาสัมพันธ์สมัยใหม่ เนื่องจากนักท่องเที่ยวนิยมเข้าชมและศึกษาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ก่อนไปเที่ยวชมยังสถานที่จริง

จากสภาพปัญหาและความสำคัญของการท่องเที่ยววิถีพุทธในพื้นที่เมืองรองข้างต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่า ภายหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 ธุรกิจต่าง ๆ และการท่องเที่ยวในเมืองรองจะกลับมาเติบโตอย่างมีศักยภาพอีกครั้งหนึ่ง และการท่องเที่ยวแบบวิถีพุทธ ซึ่งเป็นแนวคิดการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืนของเศรษฐกิจชุมชน สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาภูมิภาคเมืองรองให้ยั่งยืนตามไปด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์วีดิทัศน์หรือคลิปวิดีโอและคู่มือดิจิทัลแบบอินโฟกราฟฟิก ซึ่งเป็นสื่อประชาสัมพันธ์สมัยใหม่ สำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธนานาชาติ โดยมุ่งศึกษาไปที่ศักยภาพตลาดการท่องเที่ยววิถีพุทธนานาชาติในเมืองรอง และการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบดังกล่าวที่จะให้คนสนใจมากที่สุดกับแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปพัฒนาและต่อยอดเชิงปฏิบัติการให้เป็นงานประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพต่อไปได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมหาศาลต่อเศรษฐกิจในภูมิภาคเมืองรอง และการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบาท และตลาดท่องเที่ยววิถีพุทธใน 55 เมืองรอง
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์วีดิทัศน์และคู่มือดิจิทัลแบบอินโฟกราฟฟิกท่องเที่ยววิถีพุทธนานาชาติใน 55 เมืองรอง
3. เพื่อนำเสนอสื่อประชาสัมพันธ์วีดิทัศน์และคู่มือดิจิทัลแบบอินโฟกราฟฟิกที่พัฒนาขึ้น และประเมินคุณภาพของสื่อทั้งสองชนิด

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ที่ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อประเมินคุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์ที่พัฒนาขึ้น และดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้มีเนื้อหาสนับสนุนและอธิบายผลการวิจัยเชิงปริมาณให้ชัดเจนมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ ร่วมสังเกตการณ์วิจัยเชิงปฏิบัติการลงพื้นที่กับคณะวิจัยย่อยที่ 1 ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลภาพและสัมภาษณ์บุคลากรในพื้นที่วัดและสถานปฏิบัติธรรม จำนวน 77 แห่ง ในเมืองรอง 55 จังหวัด ได้แก่ กำแพงเพชร เชียงราย ตาก นครสวรรค์ น่าน พะเยา พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน สุโขทัย อุตรดิตถ์ อุทัยธานี ชัยนาท ราชบุรี ลพบุรี สมุทรสงคราม สิงห์บุรี สุพรรณบุรี อ่างทอง ชุมพร ตรัง นราธิวาส ปัตตานี นครศรีธรรมราช พัทลุง ยะลา ระนอง สตูล นครนายก จันทบุรี ตราด ปราจีนบุรี สระแก้ว กาฬสินธุ์ ชัยภูมิ นครพนม บึงกาฬ บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุตรธานี และอุบลราชธานี

ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการนำข้อมูลภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวของวัดทั้ง 77 แห่ง จากคณะวิจัยย่อยที่ 1 มาพัฒนาเป็นสื่อประชาสัมพันธ์วีดิทัศน์ หรือที่เรียกกันทั่วไปว่าคลิปวิดีโอ (video clips) จำนวน 60 คลิป บรรยายเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ อย่างละ 30 คลิป มีความยาวคลิปละประมาณ 4 นาที และใช้วีดิทัศน์ที่พัฒนาขึ้น มาเป็นเนื้อหาสำหรับการพัฒนาคู่มือดิจิทัลแบบอินโฟกราฟฟิก 2 ภาค คือ ภาคภาษาไทยและภาคภาษาอังกฤษ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(Key Informants) จำนวน 9 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ประกอบด้วย ผู้แทนจากหลายกลุ่มสาขาอาชีพ ได้แก่ 1) กลุ่มวัดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยว 1 รูป 2) กลุ่มนักวิชาการ 3 คน 3) กลุ่มผู้ผลิตรายการและให้บริการท่องเที่ยว 2 คน 4) กลุ่มหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ 2 คน และ 5) กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ (Interview form) ผู้วิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Form) โดยกำหนดประเด็นคำถามแบบปลายเปิด (open-ended) ด้วยคำถามเดียวกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกอย่างเป็นทางการตรงตามวัตถุประสงค์ แต่เปิดช่องว่างแก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนตอบได้อย่างอิสระ การจดบันทึกและการบันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ทำการขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนการจดบันทึกและบันทึกเสียงของผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมรายละเอียดของ

ข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และครบถ้วนตามประเด็นหลักในการศึกษาในระหว่างดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ ที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็นข้อมูลเชิงปริมาณ ส่วนหนึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณที่สังเคราะห์ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และอีกส่วนหนึ่งได้จากการสถิติการเข้าชมสื่อประชาสัมพันธ์วีดิทัศน์บน YouTube 2 ช่อง คือ ช่องท่องเที่ยววิถีพุทธ (บรรยายภาษาไทย) และช่อง The Buddhist Tourism (บรรยายภาษาอังกฤษ) ซึ่งได้แก่ จำนวนผู้เข้าชมวีดิทัศน์ จำนวนครั้งที่กดชอบ (likes) ไม่ชอบ (dislikes) แชร์ (shares) และการแสดงความคิดเห็น

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิธีวิเคราะห์ SWOT ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณข้อ 5.2 ใช้สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา หาค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (%) และ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ใช้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสื่อประชาสัมพันธ์ 6 คน ประเมินคุณภาพสื่อทั้ง 2 ชนิดที่พัฒนาขึ้น การประเมินคุณภาพประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์จากข้อมูลด้านความชื่นชอบของผู้เข้าชมวีดิทัศน์บน YouTube ทั้ง 2 ช่อง

ส่วนที่ 2 ประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์และคู่มือดิจิทัลแบบอินโฟกราฟฟิกจากข้อมูลเชิงปริมาณที่สังเคราะห์ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาและวิเคราะห์บทบาทตลาดท่องเที่ยววิถีพุทธนานาชาติใน 55 เมืองรอง พบว่า ตลาดการท่องเที่ยววิถีพุทธนานาชาติในเมืองรอง มีอยู่แล้วในอดีต เกิดจากความสนใจของนักท่องเที่ยวทั่วโลกที่มีต่อพระพุทธศาสนา โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อมาเยี่ยมชมความงดงามของวัด และเพื่อปฏิบัติธรรม ถึงแม้ว่าโอกาสทางการตลาดของการท่องเที่ยววิถีพุทธนานาชาติในเมืองรองจะมีศักยภาพ แต่โอกาสทางการตลาดจะเป็นไปอย่างชะลอตัว เนื่องจากผลกระทบของโควิด-19 ตั้งแต่ปี 2563 อย่างไรก็ดี ตลาดจะกลับมาเติบโตมีชีวิตชีวากครั้งหลังการแพร่ระบาดคลี่คลายหรือสิ้นสุดลง

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษากระบวนการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์วีดิทัศน์ท่องเที่ยววิถีพุทธนานาชาติใน 55 เมืองรอง พบว่า ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) รวบรวมข้อมูลเอกสารและภาพ (ทั้งภาพนิ่งและเคลื่อนไหว) ที่คณะผู้วิจัยได้จากการร่วมลงพื้นที่กับคณะวิจัยโครงการย่อยที่ 1 ซึ่งเป็นคณะที่ลงภาคสนาม แล้วนำมาโหลดไว้ในระบบไคล라우드 (icloud) จากนั้นคณะผู้วิจัยซึ่งเป็นคณะวิจัยโครงการย่อยที่ 4 ได้โหลดลงมาเก็บไว้ใน

คอมพิวเตอร์ เพื่อดำเนินการในขั้นต่อไป 2) ขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่าน 3) เรียบเรียงข้อมูลเพื่อเข้าสู่ขั้นตอนการผลิตว่าวัดทั้งหมดมีกี่วัด แยกออกเป็นกี่ประเภท มีประวัติเป็นมาอย่างไร แต่ละวัดมีจุดเด่นอะไร และจะนำเสนอภาพอะไรบ้าง ตลอดจนเขียนบทบรรยายและคำเชิญชวน 4) การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์วีดิทัศน์ เป็นการคัดเลือกภาพที่รวบรวมได้ ภาพที่สวยงามสะดุดตา แยกเก็บเป็นชุด (file) ของแต่ละวัดนั้นไว้ เพื่อง่ายต่อการนำไปตัดต่อคลิปวิดีโอในห้องตัดต่อที่มีอุปกรณ์ที่ทันสมัย มีการปรับสีแสงของภาพ เติมด้วยเทคนิคตัดต่อภาพ (effect) เพื่อให้ดูสวยงาม 5) ตรวจสอบความถูกต้อง ส่งมอบงาน และเผยแพร่งาน บนเว็บไซต์ (web portal) ที่มีชื่อเว็บไซต์ว่า www.travel2thailand.com ที่ดำเนินการโดยทีมวิจัยย่อยที่ 3

กระบวนการพัฒนาคู่มือดิจิทัลแบบอินโฟกราฟิกท่องเที่ยววิถีพุทธนานาชาติใน 55 เมืองรอง พบว่า ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) รวบรวมข้อมูลที่เป็นข้อมูลจากตัวหนังสือหรือคลิปวิดีโอทั้งหมดมาศึกษาว่ามีทั้งหมดกี่ภาค แต่ละภาคมีทั้งหมดกี่วัด แต่ละวัดมีอะไรที่น่าสนใจบ้าง โดยเป็นการรวบรวมในเชิงเอกสาร พร้อมด้วยคลิปวิดีโอที่ผลิตสมบูรณ์แล้ว นำไปขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ 2) ขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่าน 3) เรียบเรียงข้อมูลเพื่อทำคู่มือดิจิทัล โดยนำเอาข้อมูลเอกสารและคลิปวิดีโอที่เก็บเอาไว้ นำมาผสมผสานกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิมาวางกรอบแนวคิด ผลิตเป็นคู่มือดิจิทัลแบบอินโฟกราฟิก 4) การผลิตคู่มือดิจิทัลแบบอินโฟกราฟิก 5) ตรวจสอบความถูกต้อง ส่งมอบงาน และเผยแพร่งาน บนเว็บไซต์ www.travel2thailand.com

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลประเมินคุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์วีดิทัศน์และคู่มือดิจิทัลแบบอินโฟกราฟิกที่พัฒนาขึ้น เป็นดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์บน YouTube ช่อง: ท่องเที่ยววิถีพุทธ

ชื่อคลิปวีดิทัศน์/วิดีโอ	$\bar{x}$	ระดับความชื่นชอบ
1. ไต่เตล : ไปให้รู้ ดูให้เห็น จะเย็นใจ	5.00	คุณภาพดีมาก
2. การท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองรองภาคกลาง	3.70	คุณภาพดีมาก
3. การท่องเที่ยววิถีพุทธด้านสถานปฏิบัติธรรมแบบพอง-ยุบหรือสติปัญญา	3.33	คุณภาพดี
4. การท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองรองด้านศาสนสถาน	3.27	คุณภาพดี
5. การท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองรองด้านอนุรักษ์ประเพณีและธรรมชาติ	3.87	คุณภาพดีมาก
6. การท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองรองภาคเหนือ	3.60	คุณภาพดีมาก
รวม	3.79	คุณภาพดีมาก

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์และคำนวณข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน ถึง ตุลาคม 2564 รวม 5 เดือน

ผลการศึกษาและประเมินคุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์วีดิทัศน์บน YouTube ช่องท่องเที่ยววิถีพุทธ พบว่า มีจำนวนการเข้าชมจริงทั้งหมด 379 ครั้ง รวมอยู่ระดับที่มีคุณภาพดีมาก ($\bar{x}=3.79$) เมื่อพิจารณารายคลิป พบว่า มี 4 คลิป ที่มีคะแนนรวมอยู่ระดับที่มีคุณภาพดีมาก ได้แก่ คลิปไต่เตล : ไปให้รู้ ดูให้เห็น จะเย็นใจ มีคะแนนรวมสูงที่สุด ($\bar{x}=5.00$) รองลงมา คือ คลิปการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองรองด้านอนุรักษ์ประเพณีและธรรมชาติ ($\bar{x}=3.87$) ต่อมา คือ คลิป

การท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองรองภาคกลาง ($\bar{x}=3.70$) และคลิปการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคเหนือ ($\bar{x}=3.60$) ส่วนอีก 2 คลิป มีคะแนนรวมอยู่ระดับที่มีคุณภาพดี คือ คลิปการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองรองด้านสถานปฏิบัติธรรมแบบพอง-ยุบหรือสติปัญญา ($\bar{x}=3.33$) และคลิปการท่องเที่ยววิถีพุทธในเมืองรองด้านศาสนสถาน ($\bar{x}=3.27$)

ตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์บน YouTube ช่อง: The Buddhist Tourism

ชื่อคลิปวีดิทัศน์/วิดีโอ	$\bar{X}$	ระดับความชื่นชอบ
1. Title : See it with your own eyes, Happy indeed is the mind.	4.0	คุณภาพดีมาก
2. The Buddhist Tourism in Emerging Cities – Buddhist Art 2	2.50	คุณภาพดี
3. The Buddhist Tourism in Emerging Cities - Religious Places 3	2.93	คุณภาพดี
4. Buddhist Tourism in Emerging Cities: Foundations of Mindfulness	1.30	คุณภาพดีน้อย
5. The Buddhist Tourism in the Northern Emerging Cities	2.80	คุณภาพดี
6. The Buddhist Tourism in the Central Emerging Cities: Public Relation	7.63	คุณภาพดีมาก
รวม	3.53	คุณภาพดีมาก
โดยรวม (2 ช่อง)	3.66	คุณภาพดีมาก

ที่มา: การวิเคราะห์และคำนวณข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน ถึง ตุลาคม 2564 รวม 5 เดือน

ผลการศึกษาและประเมินคุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์วีดิทัศน์บน YouTube ช่อง The Buddhist Tourism มีจำนวนการเข้าชมจริงทั้งหมด 315 ครั้ง รวมอยู่ระดับที่มีคุณภาพดีมาก ($\bar{X}=3.53$) เมื่อพิจารณารายวิดีโอคลิป พบว่า คลิป The Buddhist Tourism in the Central Emerging Cities : Public Relation ($\bar{X}=7.63$) ซึ่งมีคะแนนรวมสูงที่สุดและคลิปไตเติ้ล (Title) See it with your own eyes, Happy indeed is this mind. ($\bar{X}=4.00$) มีคะแนนรวมอยู่ระดับที่มีคุณภาพดีมาก อีก 3 คลิปต่อมา มีคะแนนรวมอยู่ระดับที่มีคุณภาพดี ได้แก่ คลิป The Buddhist Tourism in Emerging Cities-Religious Places 3 ($\bar{X}=2.93$), คลิป The Buddhist Tourism in the Northern Emerging Cities ($\bar{X}=2.80$), และคลิป The Buddhist Tourism in Emerging Cities-Buddhist Art 2 ($\bar{X}=2.50$) ส่วนคลิป The Buddhist Tourism in Emerging Cities: Foundations of Mindfulness มีคะแนนรวมอยู่ระดับที่มีคุณภาพดีน้อย ($\bar{X}=1.30$)

โดยสรุป ผลการประเมินคุณภาพของสื่อวีดิทัศน์บน YouTube ทั้ง 2 ช่อง มีการเข้าชมจริงโดยรวม 639 ครั้ง กดชอบหรือถูกใจ จำนวนรวม 68 ครั้ง กดไม่ชอบหรือไม่ถูกใจไม่มีและมีการแสดงความคิดเห็นต่อวีดิทัศน์ จำนวน 2 คน พบว่า โดยรวมมีคะแนนอยู่ระดับที่มีคุณภาพดีมาก ($\bar{X}=3.66$) อนึ่ง การแสดงความคิดเห็นของทั้ง 2 ท่านต่อคลิปหมายเลข 6 ได้ส่งผลโดยตรงต่อคะแนนเฉลี่ยของคลิปนี้ให้มีความสูงมากและสูงที่สุด ($\bar{X}=7.63$) กว่าทุกคลิปบนช่องเดียวกัน และมากกว่าทุกคลิปบนช่องท่องเที่ยววิถีพุทธ ซึ่งการแสดงความคิดเห็นของทั้ง 2 ท่าน เป็นดังนี้

ตารางที่ 3 ผลประเมินคุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์โดยการให้ระดับคะแนน (grading scales)

สื่อประชาสัมพันธ์	ความถี่ของ A-	ความถี่ของ B+	N	$\bar{X}$	ระดับคุณภาพ
วีดิทัศน์	3	3	6	3.50	ดีมาก
คู่มือดิจิทัลแบบอินโฟกราฟฟิก	4	2	6	3.55	ดีมาก

หมายเหตุ: ความถี่ของ A- หมายถึง จำนวนครั้งของการได้ grade A- (คะแนน 3.67) ของสื่อวีดิทัศน์หรือคู่มือฯ

ความถี่ของ B+ หมายถึง จำนวนครั้งของการได้ grade B+ (คะแนน 3.33) ของสื่อวีดิทัศน์หรือคู่มือฯ

จากการศึกษาวิจัยการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์วีดิทัศน์และคู่มือคู่มือดิจิทัลแบบอินโฟกราฟฟิกสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธนานาชาติใน 55 เมืองรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่าน สรุปได้ว่า โดยภาพรวมวีดิทัศน์ทั้ง 2 ช่อง มีคะแนนประเมินอยู่ระดับที่มีคุณภาพดีมาก ($\bar{X}$ = 3.50) เนื่องจากมีทุกองค์ประกอบของการผลิตคลิปวีดิทัศน์ ได้แก่ การมีภาพเริ่มต้นและปิดท้าย การตัดต่อภาพ ข้อความบรรยาย เสียงบรรยาย และคำพูดเชิญชวน เหมาะสม ดีมาก และคู่มือดิจิทัลแบบอินโฟกราฟฟิกทั้ง 2 ภาษา พบว่า โดยภาพรวมมีคะแนนประเมินอยู่ระดับที่มีคุณภาพดีมาก ($\bar{X}$ = 3.55) เนื่องจากมีลักษณะเป็นสื่อทันสมัย น่าสนใจ ใช้ง่าย เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน สื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ดี และชวนให้น่าติดตามเข้าไปศึกษาข้อมูลของแต่ละวัดเพิ่มเติม ดังนั้น หากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถพัฒนาและต่อยอดจากงานวิจัยนี้ในเชิงปฏิบัติการให้เป็นงานประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพต่อไปได้ จะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมหาศาลต่อเศรษฐกิจในชุมชนเอง และต่อภูมิภาคเมืองรอง ตลอดจนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้ เนื่องจากตลาดท่องเที่ยวในเมืองรองแบบวิถีพุทธมีศักยภาพเพียงพอ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ตลาดท่องเที่ยววิถีพุทธนานาชาติ เป็นตลาดที่มีอยู่แล้วในอดีต และเริ่มต้นจากการให้ความสนใจต่อพระพุทธศาสนา ของนักท่องเที่ยวทั่วโลกมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักของการมาท่องเที่ยว คือ เพื่อมาเยี่ยมชมความงดงามของวัด และเพื่อปฏิบัติธรรมนั้น สอดคล้องกับงานสำรวจของ World Bank Group (2019) และเป็นตลาดการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง สามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ นอกจากนี้ยังมีจุดแข็ง และโอกาสทางการตลาด ที่เป็นความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบกับนานาชาติหลายประการ เช่น มี โบสถ์ วิหาร โบราณวัตถุ ที่งดงาม มีเอกลักษณ์ของตัวเอง มีประเพณี และวัฒนธรรมไม่เหมือนชาติใดในโลก หรือเป็นศูนย์กลางการคมนาคมเดินทางท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งสอดคล้องกับงานของโสทรินทร์ โชคดีวัฒน์ (2564) ว่าประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการคมนาคมท่องเที่ยวในอาเซียน จึงได้เปรียบในทางภูมิศาสตร์ สะดวกใช้เวลาน้อยในการเดินทางไปยังประเทศภูมิภาค และมีต้นทุนต่ำ มีความงดงามด้านสถาปัตยกรรม วัดวาอาราม โบสถ์ วิหาร ฯลฯ และความเห็นของดุลยภาค กรณธ์แสง (2565) ว่า วัด โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ภาวนา และจิตรกรรมฝาผนัง

ต่าง ๆ หลายแห่งในเมืองรอง งดงาม มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง มีประเพณีและวัฒนธรรมที่ไม่เหมือนชาติใดในโลก มีธรรมชาติงดงาม การเดินทางไปมาสะดวก อย่างไรก็ตาม เพราะการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้การท่องเที่ยววิถีพุทธนานาชาติในปัจจุบันชะลอตัวทุกประเทศ

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า กระบวนการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์วิถีทัศน์และคู่มือดิจิทัลแบบอินโฟกราฟิกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธใน 55 เมืองรอง มี 5 ขั้นตอน คือ 1) รวบรวมข้อมูลเอกสารและภาพ 2) ขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3) เรียบเรียงข้อมูลเพื่อเข้าสู่ขั้นตอนการผลิต 4) การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์และคู่มือ และ 5) ตรวจสอบความถูกต้องและส่งมอบงาน ซึ่งเป็นไปตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิด้านสื่อประชาสัมพันธ์ทั้ง 6 ท่าน และสอดคล้องกับหลัก 4P ของกระบวนการผลิตสื่อวิถีทัศน์ของ วชิระ อินทร์อุดม (2539) คือ 1) ขั้นวางแผน (Planning) เป็นการรวบรวมข้อมูลการกำหนดเรื่องราวที่จะถ่ายทำ กำหนดทีมผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ทีมงานผู้ผลิต และที่ปรึกษา 2) ขั้นเตรียมการผลิต (Pre-Production) เป็นการเรียบเรียงข้อมูล การวางแผนโครงเรื่อง วางแผนการผลิต การเขียนสคริปต์ และการเตรียมตัวผู้บรรยายหรือพาคำเสียง 3) ขั้นการผลิต (Production) เป็นการบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวต่าง ๆ การบันทึกเสียงตามสคริปต์ และ 4) ขั้นหลังการผลิต (Post-Production) เป็นการตัดต่อ เรียบเรียงภาพและเสียงเข้าไว้ด้วยกันตามสคริปต์ การแต่งภาพ การฉายเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และการเผยแพร่หรือส่งมอบงาน และสอดคล้องกับการออกแบบอินโฟกราฟิกของ Smith & Josh (2012) คือ 1) ขั้นวางแผน เป็นการรวบรวมข้อมูล บันทึกแหล่งที่มา และอ่านข้อมูลทั้งหมด รวมถึงการกำหนดเรื่อง (story) วิธีการเล่าเรื่อง เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากเพื่อสื่อ 2) ขั้นเตรียมการผลิต เป็นการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของลูกค้าให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของลูกค้า 3) ขั้นการผลิต เป็นการออกแบบโครงสร้างข้อมูลอย่างมีลำดับขั้น การจัดเรียงองค์ประกอบสนับสนุน การเลือกรูปแบบอินโฟกราฟิกส์ และการกำหนดภาพ อาทิ การใช้สีและการออกแบบตัวอักษรให้ดึงดูดคล้ายกับงานศิลปะ และ 4) ขั้นหลังการผลิต เป็นการปรับแต่งการทดสอบความถูกต้องจนได้ชิ้นงานที่ชัดเจนและเรียบง่ายที่สุดและเผยแพร่ผลงาน

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพสื่อวิถีทัศน์ท่องเที่ยววิถีพุทธนานาชาติในเมืองรองที่พัฒนาขึ้นจากความชื่นชอบของประชาชนบน YouTube ช่องท่องเที่ยววิถีพุทธ (บรรยายภาษาไทย) มีคะแนนอยู่ระดับที่มีคุณภาพดีมาก และช่อง The Buddhist Tourism (บรรยายภาษาอังกฤษ) มีคะแนนอยู่ระดับที่มีคุณภาพดีมากและโดยภาพรวมทั้ง 2 ช่อง มีคะแนนประเมินอยู่ระดับที่มีคุณภาพดีมาก กล่าวได้ว่า ผลการประเมินคุณภาพจากความชื่นชอบของผู้ชมวิถีทัศน์บน YouTube มีความสอดคล้องกับผลประเมินคุณภาพโดยวิธีการให้ระดับคะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่าน กล่าวคือ โดยรวม สื่อวิถีทัศน์มีคะแนนประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ อยู่ระดับที่มีคุณภาพดีมาก โดยคลิปที่มีค่าเฉลี่ยดีที่สุด ได้แก่ คลิปไตเติ้ล ไปให้รู้ ดูให้เห็น จะเย็นใจ ของช่องภาษาไทยและคลิป The Buddhist Tourism in the Central Emerging Cities : Public Relation ของช่องภาษาอังกฤษ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

สำหรับผลการประเมินคุณภาพคู่มือดิจิทัลแบบอินโฟกราฟฟิกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
วิถีพุทธนานาชาติในเมืองรองที่พัฒนาขึ้น 2 ภาษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่าน พบว่า โดยภาพรวม
อยู่ระดับที่มีคุณภาพดีมาก โดยที่คณะผู้ทรงคุณวุฒิให้คะแนนองค์ประกอบด้าน สีสันและความ
สวยงามของคู่มือ มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสื่อคู่มือดิจิทัลแบบอินโฟกราฟฟิกที่พัฒนาการขึ้น
มีเนื้อหา และวัตถุประสงค์ชัดเจน ใช้ภาพวาดการ์ตูนแสดงถึงความเรียบง่าย เข้าใจง่าย จึงจะ
สื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ดี ขณะเดียวกัน ก็น่าสนใจ และชวนให้มาติดตามสอดคล้องกับ Josh
Smith & Josh (2012) ที่กล่าวว่า การออกแบบอินโฟกราฟิกให้อยู่ในความสนใจของผู้คน
เนื้อหาและวัตถุประสงค์ต้องชัดเจน ออกแบบโครงสร้างข้อมูลอย่างมีลำดับขั้น แต่ไม่ซับซ้อน
เข้าใจง่าย และในเวลาอันสั้น ตลอดจนมีเทคนิคการเล่าเรื่องที่ดึงดูดความสนใจ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยพบว่าการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์และคู่มือในรูปแบบดิจิทัลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพืชนานาชาติในเมืองรองของประเทศไทย อธิบายได้ดังนี้

จากภาพอธิบายองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้คือ สื่อประชาสัมพันธ์วิถีทัศน์และคู่มือ
ดิจิทัลแบบอินโฟกราฟิกสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพหุนานาชาติใน 55 เมืองรองของ

ประเทศไทย พัฒนามาจากการศึกษาบทบาทและศักยภาพของตลาดท่องเที่ยววิถีพุทธนานาชาติ ด้วยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของตลาด ทำให้ทราบว่าตลาดท่องเที่ยว นี้ มีความงดงามที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการพัฒนา อย่างยั่งยืนของเศรษฐกิจชุมชน สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม อันจะส่งผลให้การพัฒนา ภูมิภาคเมืองรองมีศักยภาพอย่างยั่งยืนตามไปด้วย จากการวิเคราะห์ตลาดท่องเที่ยววิถีพุทธ ดังกล่าว ได้นำไปสู่กระบวนการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์สมัยใหม่ ที่จะทำให้คนสนใจมากที่สุดกับ แหล่งท่องเที่ยว นั่นคือ การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ท่องเที่ยววิถีพุทธนานาชาติในเมืองรอง 60 คลิป แบ่งเป็นพากษ์เสียงภาษาไทยและภาษาอังกฤษอย่างละ 30 คลิป โดยคลิปพากษ์เสียง ภาษาอังกฤษจะมีคำบรรยาย (subtitle/caption) เป็นภาษาอังกฤษให้ด้วย เพื่อให้นักท่องเที่ยว สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้มากขึ้น และคู่มือดิจิทัลแบบอินโฟกราฟิก 2 ภาษา โดยมีการ ประเมินคุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์ทั้ง 2 ชนิดโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 6 คน สื่อประชาสัมพันธ์และคู่มือ ในรูปแบบดิจิทัลสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธนานาชาติในเมืองรองของประเทศไทย สามารถยกระดับรายได้และพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคเมืองรอง ที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวใน อนาคตได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรกำหนดนโยบายให้หน่วยงานฝ่ายการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัด สำรวจ ศักยภาพการให้บริการท่องเที่ยวและจัดทำศูนย์ข้อมูลกลางหรือเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์การ ท่องเที่ยววิถีพุทธของจังหวัดอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง
2. องค์กรภาครัฐ หน่วยงานฝ่ายการท่องเที่ยวของจังหวัด และองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร สามารถประยุกต์ใช้สื่อประชาสัมพันธ์วีดิทัศน์และคู่มือฯ ที่พัฒนาขึ้นบน web portal www.travel2thailand.com เป็นสื่อต้นแบบสำหรับจัดทำเว็บไซต์ของจังหวัดเมืองรอง และ รวมถึงจังหวัดเมืองหลักได้ โดยใช้ข้อมูลวิจัยที่มีอยู่แล้ว
3. รัฐบาลควรสนับสนุนงบประมาณการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยววิถีพุทธและ ส่งเสริมการตลาดสมัยใหม่ และงบประมาณฟื้นฟูซ่อมแซมวัดท่องเที่ยวแก่แต่ละเมืองรองเพิ่มเติม ในอัตราเดียวกันกับเงินเพื่อทุกรอบปีงบประมาณ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์สมัยใหม่ในรูปแบบอื่น ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยววิถีพุทธนานาชาติยุค 5G เช่น สื่อประชาสัมพันธ์ยุค 5G บนแอปพลิเคชัน โทรศัพท์มือถือ

2. ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยววิถีพุทธนานาชาติในเมืองรองบน YouTube โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมผลิต เช่น ร่วมกับยูทูบเบอร์ญี่ปุ่น อเมริกัน หรือนานาชาติที่พูดภาษาไทยได้

3. ควรมีการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยววิถีพุทธนานาชาติในเมืองรองและเมืองหลักที่ทันสมัย โดยมีมากกว่า 2 ภาษาที่พัฒนากัน คือ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ แต่ควรมีเช่น ภาษาจีน ญี่ปุ่น รัสเซีย หรือสเปนด้วย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ดุลยภาค กรณธ์แสง. (2565, 29 มกราคม). หัวหน้ากลุ่มวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา [บทสัมภาษณ์].
- วชิระ อินทร์อุดม. (2539). *เอกสารประกอบการสอนวิชา 121 703 การผลิตวิดิทัศน์เพื่อการศึกษา*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2564). *ข้อเสนอแนวทางการส่งเสริมท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว ฉบับที่ 12/2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *สรุปขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของไทย ปี พ.ศ.2562*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- โสทรินทร์ โชคดีวัฒน์. (2564). ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียน. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 17(1), 85-99.
- Ritchie, et al. (2018). *Sustainable Development Goal 12: Ensure Sustainable Consumption and Production Patterns*. Retrieved February 15, 2022, from <https://sdg-tracker.org/sustainable-consumption-production>
- Smith & Josh. (2012). *Infographic of the Day: 10 Steps to Designing an Amazing Infographic*. Retrieved December 5, 2021, from www.fastcodesign.com/167
- World Bank Group. (2019). *Investing the Buddhist Circuit*. New Delhi: International Finance Corporation (IFC).

การพัฒนาแนวคิดฟิสิกส์ ในรายวิชาฟิสิกส์สำหรับครู ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในสถาบันผลิตครู*

DEVELOPMENT OF PHYSICS CONCEPTS IN PHYSICS FOR TEACHERS COURSE
OF FIRST YEAR STUDENTS IN THE INSTITUTE OF TEACHER EDUCATION

สุปราณี พิศมัย, ธิติยา บงกชเพชร, ศิริनुช จินดารักษ์

Supranee Pitsamai, Thitiya Bongkotphet, Sirinuch Chindaruksa

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University

Corresponding Author E-mail: supranee_pit@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแนวคิดฟิสิกส์ของนักศึกษาครุวิทยาาสตร์ในรายวิชาฟิสิกส์สำหรับครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาวิทยาาสตร์ทั่วไป สถาบันการผลิตครูแห่งหนึ่งในภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 18 คน การพัฒนาแนวคิดเน้นกิจกรรมการจัดการเรียนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดแนวคิดวิชาฟิสิกส์สำหรับครูมีลักษณะเป็นแบบเขียนตอบคำถามปลายเปิด จำนวน 10 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดกลุ่มคำตอบแนวคิดเป็น 5 กลุ่ม แสดงข้อมูลเป็นค่าความถี่และค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดฟิสิกส์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ในภาพรวม พบว่า กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (SC) เพิ่มขึ้นจาก 4.44% เป็น 26.67% กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (PC) เพิ่มขึ้นจาก 22.78% เป็น 32.78% กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์และแนวคิดคลาดเคลื่อนบางส่วน(PC&CM) เพิ่มขึ้นจาก 20.00% เป็น 30.78% กลุ่มแนวคิดคลาดเคลื่อน (CM) ลดลงจาก 34.44% เป็น 10.56% และกลุ่มที่ไม่มีแนวคิดวิทยาศาสตร์ (NR) ลดลงจาก 18.33% เป็น 0.00%

คำสำคัญ: แนวคิดฟิสิกส์; นักศึกษาครุวิทยาาสตร์; รายวิชาฟิสิกส์สำหรับครู

Abstract

This research aimed to develop physics concepts of 18 first year science pre-service teachers who were studying in general science program, institute of teacher education in the lower northern part of Thailand. Physics concepts were developed through activities in Physics for Teachers course including curriculum topic study, inquiry- based activities, hands- on activities, and micro teaching. Research findings showed that physics concepts before and after learning management have been improved. A scientific conception (SC) increased from 4.44% to 26.67%. Partial conception (PC) increased from 22.78% to 32.78%. Partial conception & Complete misconception (PC&CM) increased from 20.00% to 30.78%. Complete misconception (CM) decreased from 34.44% to 10.56% and No response (NR) decreased from 18.33% to 0.00%.

Keywords: Physics Concepts; Pre-service Science Teacher; Physics for Teachers course

บทนำ

ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดวิทยาศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับกระบวนการเรียนการสอน ถ้าผู้เรียนปราศจากความรู้พื้นฐานที่ดีก็จะไม่สามารถเข้าใจแนวคิดและข้อเท็จจริงใหม่ได้ สำหรับครูผู้สอนระดับประถมศึกษาจำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญในการสอนหลักสูตรวิทยาศาสตร์ทั้งหมด ตลอดจนแนวคิดทางชีววิทยา เคมี ฟิสิกส์ ในระดับชั้นต่าง ๆ ครูจะต้องมีทั้งความเข้าใจทางแนวคิดวิทยาศาสตร์และความรู้เกี่ยวกับวิธีการสอนแนวคิดอย่างดีเพื่อถ่ายทอดให้กับนักเรียนของเขาอย่างมีประสิทธิภาพการที่ครูผู้สอนไม่รู้ว่าตัวเองมีความเข้าใจแนวคิดที่คลาดเคลื่อนนั้นจะส่งผลต่อการถ่ายทอดข้อมูลด้านเนื้อหาที่ไม่ถูกต้องให้กับนักเรียน หรือครูที่รู้สึกไม่มั่นใจในความรู้เกี่ยวกับแนวคิดนั้นจะเน้นการมอบหมายงานผู้เรียนจากตำรา มากกว่าการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ (Bulunuz & Jarrett, 2009) มีงานวิจัยที่บ่งบอกว่าครูที่ขาดความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนนั้นจะไม่สามารถออกแบบหรือปรับกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมได้ (De Jong et al., 2005) ดังนั้นจะเห็นว่าการที่ครูผู้สอนมีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดวิทยาศาสตร์ที่คลาดเคลื่อนก็จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน การออกแบบกิจกรรม และการเรียนรู้ของผู้เรียน

ในวิชาฟิสิกส์มีงานวิจัยที่นำเสนอแนวคิดที่คลาดเคลื่อนไว้มากมายหลาย ๆ หัวข้อ เช่น งานวิจัยที่ศึกษาสำรวจความเข้าใจในแนวคิดหลักของนักศึกษาครูวิชาเอกฟิสิกส์ชั้นปีที่ 1-4 พบว่านักศึกษาครูฟิสิกส์ส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในแนวคิดหลักเรื่องแรงและการเคลื่อนที่ (สิงหา ประสิทธิ์พงศ์, 2556) และยังพบว่านักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพออก

ฟิสิกส์มีแนวคิดที่หลากหลายตั้งแต่แนวคิดทางวิทยาศาสตร์ แนวคิดที่คลาดเคลื่อนจากแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ จนถึงแนวคิดที่ไม่ถูกต้อง ในเนื้อหาวิชาฟิสิกส์ใน 6 เรื่องหลัก ได้แก่ กลศาสตร์ คลิ้น ไฟฟ้าแม่เหล็ก ความร้อนและอุณหพลศาสตร์ คลิ้น แม่เหล็กไฟฟ้า และฟิสิกส์นิวเคลียร์ และฟิสิกส์อะตอม (ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์ และคณะ, 2548) ดังนั้นถ้านักศึกษาครูได้รับการพัฒนาแนวคิดวิทยาศาสตร์ที่คลาดเคลื่อน และได้รับการชี้แนะให้ปรับเปลี่ยนแนวคิดวิทยาศาสตร์ให้ถูกต้องจะสามารถส่งเสริมการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ฟิสิกส์ที่ถูกต้องต่อไปได้

การศึกษาแนวทางการพัฒนาแนวคิดนั้น (ปัญญามารณ์ พิมพ์ทอง, 2551) ได้อธิบายให้ทราบว่า รูปแบบการเปลี่ยนแปลงแนวคิดมี 2 รูปแบบ แบบที่ 1 คือการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนสามารถใช้แนวคิดเดิมไปจัดกระทำกับแนวคิดใหม่อย่างเหมาะสม และแบบที่ 2 คือ การปรับปรุงแนวคิดเดิม เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนปรับปรุงแก้ไขแนวคิดเดิมหรือนำแนวคิดใหม่มาแทนที่ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจแนวคิดทางวิทยาศาสตร์มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ไปใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน นักวิทยาศาสตร์ศึกษาได้เสนอวิธีการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้องไว้หลายรูปแบบ (Posner et al., 1982) เช่น 1) รูปแบบการสอนตามทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง มี 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นสร้างความไม่พึงพอใจต่อแนวคิดที่มีอยู่ ขั้นสร้างความเข้าใจกับแนวคิดใหม่ขั้นสร้างความเชื่อในแนวคิดใหม่ และขั้นนำแนวคิดใหม่ไปใช้ประโยชน์ 2) รูปแบบการแก้ปัญหาของวิสเลห์ (Wheatley, 1991) ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นคือขั้นสร้างงานปัญหา ขั้นการแก้ปัญหากลุ่ม และขั้นการแลกเปลี่ยนแนวคิด 3) รูปแบบการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ซึ่งโดยทั่วไปมี 5 ขั้น คือ ขั้นสร้างความสนใจ ขั้นสำรวจ ขั้นอธิบายขั้นขยายแนวความคิด และขั้นการประเมินผล 4) รูปแบบการสอนตามเทคนิคของฮีส (Hesse, 1989) มี 3 ขั้น คือ ขั้นวินิจฉัยแนวความคิดหรือความรู้ของนักเรียน ขั้นท้าทายความคิด ขั้นเสริมแรงที่ถูกต้อง นอกจากนี้ยังมีกลวิธีในการสอนเพื่อพัฒนาแนวคิด ได้แก่ 1) กลวิธีเนื้อหาหารายวิชาเป็นกลวิธีที่ใช้ในการพัฒนาเนื้อหาหารายวิชา ลักษณะของรายวิชาด้านเนื้อหาที่ได้นั้นต้องมีลักษณะสำคัญ 3 อย่าง คือ 1) รายวิชาด้านเนื้อหาที่มีการสอนหรืออำนวยการความสะดวกโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเนื้อหาเชิงลึกมากขึ้น 2) รายวิชาด้านเนื้อหาสอดคล้องกับเนื้อหาที่ครูสอน มีความเหมาะสมและเป็นไปตามมาตรฐาน 3) ผู้เรียนสามารถทราบรายละเอียดหลักสูตรได้ตั้งแต่ก่อนการลงทะเบียน สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมในรายวิชาด้านเนื้อหาได้ (Horsley et al., 2010) กลวิธีการศึกษาหัวข้อหลักสูตรวิทยาศาสตร์นั้นได้ถูกศึกษาวิจัยร่วมกับครูผู้นำด้านหลักสูตรวิทยาศาสตร์หัวข้อการศึกษา : การออกแบบเครื่องมือและทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้อย่างมีอาชีพ เพื่อให้ครูได้เชื่อมช่องว่างระหว่างมาตรฐานหลักสูตรและการปฏิบัติ โดยการสร้างความตระหนักในเนื้อหาวิทยาศาสตร์ที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ยังให้ออกสครูในการกำหนดเป้าหมายในการเพิ่มพูนความรู้ด้านเนื้อหาในเรื่องที่ไม่ชำนาญกลวิธีการสืบสอบเป็นอีกหนึ่งกลวิธีสำหรับพัฒนาความรู้เนื้อหาทางวิทยาศาสตร์

โดย Deboer (2006) กล่าวว่าการสอนตามแนวสืบสอบหาความรู้ (Inquiry Approach) เป็นการสะท้อนถึงการสืบสอบหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์โดยเน้นให้ผู้เรียนตั้งคำถาม สำรวจ ตรวจสอบและแก้ปัญหาเหมือนกับที่นักวิทยาศาสตร์ใช้สืบสอบหาความรู้และการสำรวจ ตรวจสอบไปใช้ในห้องปฏิบัติการห้องทำงานของนักวิทยาศาสตร์ ในห้องและในการอภิปรายกับเพื่อนร่วมงานส่วนนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่คล้ายกันในห้องเรียนที่มีการเรียนการสอนตามแนวสืบสอบหาความรู้

ปัจจุบันวิชาฟิสิกส์สำหรับครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือได้มีการปรับปรุงใหม่ โดยผนวกภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติและการสอนวิทยาศาสตร์เข้าด้วยกันดังนั้นผู้วิจัยคาดหวังว่าการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรรายวิชาพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์นักศึกษาครูจะมีแนวคิด วิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปจัดการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ ดังนั้นผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาแนวคิดโดยใช้กลวิธี 3 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีเนื้อหาารายวิชา กลวิธี การศึกษาหัวข้อหลักสูตรและกลวิธีแบบสืบสอบ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาแนวคิดฟิสิกส์ในรายวิชาฟิสิกส์สำหรับครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในสถาบันผลิตครู

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาการพัฒนาความเข้าใจแนวคิดฟิสิกส์ของนักศึกษาครู วิทยาศาสตร์ในรายวิชาฟิสิกส์สำหรับครู 2 ซึ่งเป็นรายวิชาที่อยู่ในแผนการเรียนหลักสูตร ครุศาสตร์บัณฑิต

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ปีการศึกษา 2562 จนวน 18 คน ได้มาจากการเลือกเฉพาะเจาะจง โดยเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนรายวิชาฟิสิกส์สำหรับครู 2 ใน ภาคเรียนที่ 2/2562 สถาบันการผลิตครูแห่งหนึ่งในภาคเหนือตอนล่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งเครื่องมือวิจัยเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1. เครื่องมือสำหรับการจัดการเรียนรู้ รายวิชาฟิสิกส์สำหรับครู 2 มีลักษณะเป็นรายวิชาที่ถูกออกแบบให้มีการจัดการเรียนการสอนทั้ง ทฤษฎีและปฏิบัติ จำนวน 3 หน่วยกิต จำนวน 4 คาบต่อสัปดาห์ ผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการ เรียนรู้วิชาฟิสิกส์สำหรับครู 2 มีองค์ประกอบดังนี้ คาบที่ จำนวนชั่วโมงการสอน แนวคิด กลวิธี/ กิจกรรมหลัก สื่อ/เครื่องมือ ประกอบไปด้วย 9 แผนการจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมพัฒนาแนวคิด โดยใช้กลวิธี 3 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีเนื้อหาารายวิชา กลวิธีการศึกษาหัวข้อหลักสูตรและกลวิธีแบบ

สืบสอบ กิจกรรมทั้งหมดมี 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง โดยลักษณะการจัดกิจกรรมในแผนการจัดการเรียนรู้จะเน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติกิจกรรม การทำงานเป็นทีม การยกตัวอย่างสถานการณ์ที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นการคิดของนักศึกษา 2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลแบบวัดแนวคิดวิชาฟิสิกส์สำหรับครู มีลักษณะเป็นข้อสอบเชิงสถานการณ์ มีจุดประสงค์เพื่อวัดแนวคิดของนักศึกษาทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ มีคำถามเกี่ยวกับแนวคิดของนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 ในเนื้อหาความร้อนและแสง ประกอบไปด้วยข้อคำถามปลายเปิด ที่ให้ผู้เรียนเขียนตอบ จำนวน 10 ข้อ จำนวน 10 แนวคิด ประกอบด้วย 1) แนวคิดพลังงานความร้อนกับอุณหภูมิ 2) แนวคิดการนำความร้อน 3) แนวคิดการพาความร้อน 4) แนวคิดการแผ่รังสีความร้อน 5) แนวคิดสมดุลความร้อน 6) แนวคิดแสงเดินทางเป็นเส้นตรง 7) แนวคิดการเกิดเงา 8) แนวคิดการสะท้อนแสง 9) แนวคิดการหักเหแสง 10) แนวคิดทัศนศาสตร์เชิงฟิสิกส์ และพัฒนาเครื่องมือวิจัยด้วยการศึกษาเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแนวคิดฟิสิกส์ ได้แก่ คำอธิบายรายวิชาฟิสิกส์สำหรับครู 2 เอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เอกสารหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา เอกสารงานวิจัยในการพัฒนาแนวคิด เป็นต้น นำเครื่องมือวิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและความถูกต้อง จำนวน 3 ท่าน และวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบวัดแนวคิดวิชาฟิสิกส์สำหรับครู ซึ่งมีรูปแบบเป็นคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยดำเนินการให้กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 18 คน ทำแบบวัดแนวคิดวิชาฟิสิกส์สำหรับครูก่อนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 ข้อ ในวันที่ 3 ธันวาคม 2562 โดยใช้เวลาในการทำแบบวัด 3 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 13.00-16.00 น. และเก็บข้อมูลหลังการจัดการเรียนรู้ในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2563 โดยใช้เวลาในการทำแบบวัด 3 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 13.00-16.00 น.

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดแนวคิดวิชาฟิสิกส์สำหรับครู โดยผู้วิจัยอ่านคำตอบของนักศึกษาเป็นรายบุคคล และวิเคราะห์คำตอบเทียบกับเกณฑ์การแบ่งระดับแนวคิดจากงานวิจัยของ Haidar (1997) แบ่งระดับความเข้าใจแนวคิด 5 ระดับ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific conception: SC) 2) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (Partial conception: PC) 3) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์และแนวคิดคลาดเคลื่อนบางส่วน (Partial conception & Complete misconception : PC&CM) 4) กลุ่มแนวคิดคลาดเคลื่อน (Complete misconception : CM) 5) กลุ่มที่ไม่มีแนวคิด (No response: NR) และวิเคราะห์ผลโดยหาความถี่และร้อยละ และ

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการไตร่ตรองสะท้อนคิด โดยหาข้อสรุปร่วมกัน 3 คน ประกอบด้วย ผู้วิจัย ผู้เชี่ยวชาญทางฟิสิกส์ และผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์ศึกษา

ผลการวิจัย

ผลการพัฒนาแนวคิดฟิสิกส์ในรายวิชาฟิสิกส์สำหรับครู

ผู้วิจัยแสดงผลการพัฒนาแนวคิดวิทยาศาสตร์ซึ่งเก็บข้อมูลโดยใช้แบบวัดแนวคิดวิชาฟิสิกส์สำหรับครู ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนนักศึกษาจำแนกตามประเภทแนวคิดฟิสิกส์ในภาพรวม

แนวคิด	จำนวนนักศึกษาจำแนกตามประเภทแนวคิด									
	ก่อนการจัดการเรียนรู้					หลังการจัดการเรียนรู้				
	ความถี่ (ร้อยละ)					ความถี่ (ร้อยละ)				
	SC	PC	PC&CM	CM	NR	SC	PC	PC&CM	CM	NR
1	1 (5.56)	10 (55.56)	4 (22.22)	0 (0.00)	3 (16.67)	5 (27.78)	5 (27.78)	8 (44.44)	0 (0.00)	0 (0.00)
2	0 (0.00)	3 (16.67)	2 (11.11)	10 (55.56)	3 (16.67)	5 (27.78)	6 (33.33)	7 (38.89)	0 (0.00)	0 (0.00)
3	0 (0.00)	3 (16.67)	6 (33.33)	5 (27.78)	4 (22.22)	3 (16.67)	8 (44.44)	6 (33.33)	1 (5.56)	0 (0.00)
4	0 (0.00)	5 (27.78)	5 (27.78)	5 (27.78)	3 (16.67)	8 (44.44)	0 (0.00)	8 (44.44)	2 (11.11)	0 (0.00)
5	3 (16.67)	4 (22.22)	3 (16.67)	5 (27.78)	3 (16.67)	6 (33.33)	2 (11.11)	7 (38.89)	3 (16.67)	0 (0.00)
6	4 (22.22)	5 (27.78)	3 (16.67)	3 (16.67)	3 (16.67)	9 (50.00)	4 (22.22)	3 (16.67)	2 (11.11)	0 (0.00)
7	0 (0.00)	2 (11.11)	5 (27.78)	7 (38.89)	4 (22.22)	10 (55.56)	1 (5.56)	6 (33.33)	1 (5.56)	0 (0.00)
8	0 (0.00)	3 (16.67)	3 (16.67)	9 (50.00)	3 (16.67)	1 (5.56)	11 (61.11)	4 (22.22)	2 (11.11)	0 (0.00)
9	0 (0.00)	5 (27.78)	5 (27.78)	5 (27.78)	3 (16.67)	1 (5.56)	14 (77.78)	2 (11.11)	1 (5.56)	0 (0.00)
10	0 (0.00)	1 (5.56)	0 (0.00)	13 (72.22)	4 (22.22)	0 (0.00)	8 (44.44)	3 (16.67)	7 (38.89)	0 (0.00)
รวม	8 (4.44)	41 (22.78)	36 (20.00)	62 (34.44)	33 (18.33)	48 (26.67)	59 (32.78)	54 (30.00)	19 (10.56)	0 (0.00)

หมายเหตุ 1) พลังงานความร้อนกับอุณหภูมิ 2) การนำความร้อน 3) การพาความร้อน 4) การแผ่รังสีความร้อน 5) สมดุลความร้อน 6) แสงเดินทางเป็นเส้นตรง 7) การเกิดเงา 8) การสะท้อนแสง 9) การหักเหแสง 10) ทศนศาสตร์เชิงฟิสิกส์

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวคิดฟิสิกส์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ในภาพรวม พบว่าสามารถแบ่งกลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (SC) หลังการจัดการเรียนรู้ (คิดเป็นร้อยละ 26.67) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ (คิดเป็นร้อยละ 4.44) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์

แบบไม่สมบูรณ์ (PC) หลังการจัดการเรียนรู้ (คิดเป็นร้อยละ 32.78) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ (คิดเป็นร้อยละ 22.78) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์และแนวคิดคลาดเคลื่อนบางส่วน (PC&CM) หลังการจัดการเรียนรู้ (คิดเป็นร้อยละ 30.78) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ (คิดเป็นร้อยละ 20.00) กลุ่มแนวคิดคลาดเคลื่อน (CM) หลังการจัดการเรียนรู้ (คิดเป็นร้อยละ 10.56) ลดลงจากก่อนการจัดการเรียนรู้ (คิดเป็นร้อยละ 34.44) และกลุ่มที่ไม่มีแนวคิดวิทยาศาสตร์ (NR) หลังการจัดการเรียนรู้ (คิดเป็นร้อยละ 0.00) ลดลงจากก่อนการจัดการเรียนรู้ (คิดเป็นร้อยละ 18.33)

ผลการวิเคราะห์จัดกลุ่มคำตอบของนักศึกษา แนวคิดเรื่องพลังงานความร้อนกับอุณหภูมิ ผู้วิจัยได้ทดสอบแนวคิดเรื่องพลังงานความร้อนกับอุณหภูมิด้วยคำถามดังนี้ คำถาม เมื่อเราต้กไอศกรีมวางไว้ในอากาศในพื้นที่อากาศร้อนและพื้นที่อากาศเย็น เมื่อเวลาผ่านไปเรื่อยๆ จะเกิดอะไรขึ้น จงเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง 2 บริเวณนี้ แนวคำตอบ บริเวณที่อากาศร้อนไอศกรีมจะละลายเร็วกว่า เพราะความร้อนจากอากาศถ่ายเทไปยังไอศกรีมได้ง่ายกว่า บริเวณพื้นที่อากาศเย็น หรือกล่าวได้ว่าไอศกรีมดูดความร้อนจากสิ่งแวดล้อมทำให้เปลี่ยนสถานะจากของแข็งเป็นของเหลว สามารถแบ่งกลุ่มคำตอบของนักศึกษาได้ดังนี้ 1) แนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (SC) ผู้วิจัยพบว่านักศึกษา จำนวน 5 คน อธิบายว่าบริเวณที่มีอากาศร้อนไอศกรีมจะดูดความร้อนได้เร็วกว่าบริเวณที่มีอากาศเย็น ทำให้บริเวณที่มีอากาศร้อนละลายเร็วกว่าบริเวณที่มีอากาศเย็น 2) แนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (PC) นักศึกษาจำนวน 5 คน อธิบายถึงเรื่องการละลายของไอศกรีมในบริเวณอากาศร้อนจะเร็วกว่าบริเวณอากาศเย็น แต่ไม่ได้กล่าวถึงถ่ายโอนความร้อนจากอากาศสู่ไอศกรีม 3) แนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์และแนวคิดคลาดเคลื่อนบางส่วน (PC&CM) นักศึกษาจำนวน 8 คน มีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ว่าไอศกรีมที่อยู่ในพื้นที่อากาศร้อนเริ่มมีการละลายจากของแข็งเป็นของเหลว แต่ยังมีแนวคิดที่คลาดเคลื่อนว่าความร้อนในอุณหภูมิที่สูงเกิดการแผ่รังสีทำให้ไอศกรีมละลายเร็ว

แนวคิดเรื่องการนำความร้อน ผู้วิจัยได้ทดสอบแนวคิดเรื่องการนำความร้อนด้วยคำถามดังนี้ คำถาม เมื่อใช้มือจับโต๊ะไม้และโต๊ะอะลูมิเนียม ณ อุณหภูมิห้อง (ประมาณ 25 องศาเซลเซียส) เพราะเหตุใดนักศึกษาจึงรู้สึกว่ โต๊ะอะลูมิเนียมเย็นกว่าไม้ เพราะสาเหตุใด จงให้เหตุผล แนวคำตอบ ความร้อนจากมือสามารถถ่ายโอนไปสู่โต๊ะอะลูมิเนียมได้ดีกว่าไม้ ความร้อนจากตัวเราจะถ่ายโอนไปสู่วัตถุ (เพราะตัวเรามีอุณหภูมิสูงกว่า) โดยโต๊ะอะลูมิเนียม สามารถนำความร้อนได้ดีกว่าไม้เนื่องจากอะลูมิเนียมมีความหนาแน่นของโมเลกุลมากกว่า ดังนั้นความร้อนจากตัวเราจะ ถ่ายโอนไปสู่โต๊ะอะลูมิเนียมได้รวดเร็วกว่าไม้ สามารถแบ่งกลุ่มคำตอบของนักศึกษาได้ดังนี้ 1) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (SC) ผู้วิจัยพบว่านักศึกษาจำนวน 5 คน อธิบายว่าเกิดจากการกระจายความร้อนของอะลูมิเนียมมีการนำความร้อนได้ดีกว่าไม้ และเมื่อมีอากาศเย็น จะทำให้อะลูมิเนียมคายความร้อนได้ดีกว่าไม้ 2) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (PC) ผู้วิจัยพบว่านักศึกษาจำนวน 6 คน อธิบายว่าอะลูมิเนียมมีการนำความร้อนได้

มากกว่าโต๊ะไม้แต่ไม่กล่าวถึงกระบวนการดูการคายความร้อน 3) แนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์และแนวคิดคลาดเคลื่อนบางส่วน (PC&CM) มีนักศึกษาจำนวน 7 คน มีแนวคิดแบบไม่สมบูรณ์คืออะลูมิเนียมจะดูดอุณหภูมิมากกว่าโต๊ะไม้ มีแนวคิดที่คลาดเคลื่อนคือไม่มีความหนาแน่นมากกว่าอะลูมิเนียม

แนวคิดการพาความร้อน ผู้วิจัยใช้คำถามในการทดสอบแนวคิดเรื่องการพาความร้อนด้วยคำถามดังนี้ คำถาม ช่วงฤดูหนาวคนสมัยก่อนนิยมก่อกองไฟเพื่อให้ความอบอุ่นกับร่างกาย นักศึกษาคิดว่าตำแหน่งการนั่งรอบกองไฟมีผลอย่างไร แนวคำตอบ ถ้านั่งใกล้จะทำให้ยิ่งร้อน เพราะลมเป็นตัวพาความร้อนมาหาตัวเราถ้านั่งเหนือลมจะทำให้เราไม่ร้อนมากเนื่องจากลมพัดผ่านตัวเราไปก่อนถึงกองไฟ ดังนั้นไม่มีตัวพาความร้อนพัดมากระทบตัวเรา สามารถแบ่งกลุ่มคำตอบของนักศึกษาได้ดังนี้ 1) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (SC) ผู้วิจัยพบว่านักศึกษาจำนวน 3 คน อธิบายถึงระยะการนั่งมีผลต่อความร้อนที่ได้รับ และกล่าวถึงทิศทางที่นั่งถ้านั่งทิศใต้ลม จะได้รับความร้อนมากกว่าทิศเหนือลม และกล่าวถึงการพาความร้อนได้ถูกต้อง 2) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (PC) ผู้วิจัยพบว่านักศึกษาจำนวน 8 คน มีแนวคิดคือบางคนกล่าวแต่เพียงว่าเพราะกองไฟเป็นการถ่ายโอนความร้อนถ้าสภาวะอากาศนิ่งการที่นั่งในแต่ละตำแหน่งได้รับความร้อนต่างกันยิ่งนั่งใกล้ก็จะร้อนกว่าคนนั่งไกลและบางส่วนกล่าวว่าถ้ามีลมพัดคนนั่งใต้ลมจะร้อนกว่านั่งเหนือลม นักศึกษาไม่กล่าวถึงการพาความร้อน 3) แนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์และแนวคิดคลาดเคลื่อนบางส่วน (PC&CM) พบว่านักศึกษาจำนวน 6 คน มีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์โดยนักศึกษากล่าวว่าเมื่อสภาวะอากาศนิ่งตำแหน่งการนั่งมีผล ยิ่งนั่งใกล้ยิ่งร้อน แต่นักศึกษามีความเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าเมื่อมีลมพัดตำแหน่งการนั่งไม่มีผลต่อความร้อน 4) กลุ่มแนวคิดคลาดเคลื่อน (CM) ผู้วิจัยพบว่านักศึกษาจำนวน 1 คน มีแนวคิดที่คลาดเคลื่อนว่าในสภาวะอากาศนิ่งจะทำให้ยิ่งร้อนมากขึ้น

แนวคิดการแผ่รังสีความร้อน ผู้วิจัยทดสอบแนวคิดเรื่องการแผ่รังสีความร้อนด้วยคำถามดังนี้ คำถาม ถ้านักศึกษานำเหล็กกล้าไปจ่อไฟจนร้อนเป็นสีส้ม ในห้องที่ปิดทึบ ไม่มีการไหลเวียนของอากาศ จากสถานการณ์ข้างต้น ทำไมนักศึกษาถึงรู้สึกร้อนเมื่อเอามือเข้าไปใกล้ ๆ เหล็กกล้านั้น แนวคำตอบ เหล็กกล้ามีการแผ่รังสีความร้อนออกมา ทำให้เรารู้สึกร้อนทั้งที่ไม่ได้สัมผัสเหล็กกล้านั้น สามารถแบ่งกลุ่มคำตอบของนักศึกษาได้ดังนี้ 1) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (SC) มีนักศึกษาจำนวน 8 คน อธิบายว่าถ้าไม่มีอากาศในห้อง ได้รับความร้อนของเหล็กจากการแผ่รังสีความร้อน 2) แนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์และแนวคิดคลาดเคลื่อนบางส่วน (PC&CM) นักศึกษาจำนวน 8 คน มีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์คือเหล็กเป็นโลหะมีการนำความร้อนได้ดี แต่มีแนวคิดที่คลาดเคลื่อนคือ ห้องที่ปิดทึบเหล็กมีการดูดความร้อน 3) กลุ่มแนวคิดคลาดเคลื่อน (CM) มีนักศึกษาจำนวน 2 คน นักศึกษามีแนวคิดที่คลาดเคลื่อนคือเหล็กจะพาความร้อน

แนวคิดเรื่องสมดุลความร้อน ผู้วิจัยได้ทดสอบแนวคิดเรื่องสมดุลความร้อนด้วยคำถาม ดังนี้ คำถาม ใส่กรอก 2 อัน มีมวลขนาดใหญ่และเล็กตามลำดับ ซึ่งทำจากวัตถุชนิดเดียวกัน นำใส่กรอกทั้ง 2 ก่อน ไปอบที่อุณหภูมิเดียวกันหลังจากนำใส่กรอกทั้งสองออกมาจากเตาอบเมื่อปล่อยให้เวลาผ่านไปเรื่อย ๆ นักศึกษาคิดว่าสุดท้ายใส่กรอกทั้งสองก้อนมีอุณหภูมิเป็นอย่างไร จงให้เหตุผล แนวคำตอบ ใส่กรอกก้อนใหญ่และใส่กรอกก้อนเล็กมีอุณหภูมิเท่ากัน ซึ่งอุณหภูมิของวัตถุไม่ได้ขึ้นอยู่กับมวลของวัตถุ โดยเมื่อเวลาผ่านไปอุณหภูมิสุดท้ายของใส่กรอกทั้งสองก้อนมีค่าเท่ากัน เนื่องจากใส่กรอกมีถ่ายโอนความร้อนจนเข้าสู่ภาวะสมดุลและมีอุณหภูมิเท่ากับอุณหภูมิห้อง สามารถแบ่งกลุ่มคำตอบของนักศึกษาได้ดังนี้ 1) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (SC) มีนักศึกษาจำนวน 6 คน อธิบายได้ว่าเมื่อเวลาผ่านไปจะมีการปรับอุณหภูมิให้เท่ากับสภาพอากาศบริเวณนั้น ๆ และคายความร้อนออกจนมีความสมดุลอุณหภูมิของห้อง 2) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (PC) มีนักศึกษาจำนวน 2 คน มีแนวคิดที่ว่าขนาดใส่กรอกต่างกัน เมื่อทิ้งไว้ในเวลาเท่ากันพบว่าใส่กรอกขนาดใหญ่ยังอุ่นกว่าใส่กรอกขนาดเล็กเพราะสามารถกักเก็บความร้อนได้ดีกว่า แต่นักศึกษาไม่ได้กล่าวถึงการถ่ายโอนความร้อนเรื่องสมดุลความร้อน 3) แนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์และแนวคิดคลาดเคลื่อนบางส่วน (PC&CM) นักศึกษาจำนวน 7 คน นักศึกษามีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ว่าเมื่อเวลาผ่านไปใส่กรอกใหญ่จะเย็นช้ากว่าใส่กรอกเล็กเพราะเก็บความร้อนได้มากกว่า แต่นักศึกษามีแนวคิดที่คลาดเคลื่อนว่าเมื่อเวลาผ่านไปใส่กรอกขนาดต่างกันมีการดูดและคายความร้อนต่างกัน โดยใส่กรอกขนาดเล็กจะคายความร้อนได้ดีกว่าขนาดใหญ่ 4) กลุ่มแนวคิดคลาดเคลื่อน (CM) นักศึกษาจำนวน 3 คนมีแนวคิดที่คลาดเคลื่อนว่าใส่กรอกใหญ่ถ่ายเทความร้อนได้ดีกว่าใส่กรอกเล็ก

แนวคิดแสงเดินทางเป็นเส้นตรง ผู้วิจัยทดสอบแนวคิดเรื่องแสงเดินทางเป็นเส้นตรงด้วยคำถามดังนี้ คำถาม จงยกตัวอย่างปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ใดที่แสดงให้เห็นว่าแสงมีลักษณะเป็นเส้นตรงจงให้เหตุผล แนวคำตอบ ลำแสงจากกระบอกปืนเลเซอร์ ถ้าแสงเลเซอร์ผ่านฝุ่นหรือหมอกจะเห็นแสงเลเซอร์เป็นลำแสงเส้นตรง การเกิดเงา เมื่อมีแสงตกกระทบบที่วัตถุจะทำให้เกิดเงา การนำแสงมาส่องผ่านรูเล็ก ๆ 2 จุด แสงส่องผ่านช่องเล็ก ๆ จะทำให้เห็นระนาบและการตกกระทบบทำมุมตั้งฉากกับฉากรับภาพ ฯลฯ สามารถแบ่งกลุ่มคำตอบของนักศึกษาได้ดังนี้ 1) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (SC) นักศึกษาจำนวน 9 คน มีแนวคิดที่ว่าแสงส่องผ่านฝุ่นละออง หรือลอดช่องเล็กทำให้เห็นเป็นลำแสงเป็นเส้นตรง 2) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (PC) นักศึกษาจำนวน 4 คน นักศึกษาสามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่แสดงว่าแสงเป็นเส้นตรงได้ เช่น แสงจากดวงอาทิตย์ แสงจากเลเซอร์ 3) แนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์และแนวคิดคลาดเคลื่อนบางส่วน (PC&CM) นักศึกษาจำนวน 3 คน นักศึกษามีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ว่าแสงที่ส่องมาจากดวงอาทิตย์มีลักษณะเป็นเส้นตรงและนักศึกษามีแนวคิดคลาดเคลื่อนว่าปรากฏการณ์ฝนดาวตกเป็นปรากฏการณ์ที่แสดงว่าแสง

เป็นเส้นตรง 4) กลุ่มแนวคิดคลาดเคลื่อน (CM) นักศึกษาจำนวน 2 คน มีแนวคิดที่คลาดเคลื่อนว่าการมองเห็นแสงกระทบวัตถุต่าง ๆ สามารถอธิบายได้ว่าแสงเดินทางเป็นเส้นตรง

แนวคิดการเกิดเงา ผู้วิจัยได้ทดสอบแนวคิดเรื่องการเกิดเงาด้วยคำถามดังนี้ คำถามแหล่งกำเนิดแสงมีหลายชนิด เช่น ดวงอาทิตย์ หลอดไฟ และเทียนไข เมื่อนำวัตถุไปกั้นลำแสงลักษณะของเงาที่เกิดขึ้นบนฉากรับภาพมีลักษณะอย่างไร จงอธิบาย แนวคำตอบ แหล่งกำเนิดแสงจากดวงอาทิตย์ทำให้เกิดทั้งเงามืดและเงามัวเพราะเป็นแหล่งกำเนิดแสงขนาดใหญ่ แหล่งกำเนิดแสงจากหลอดไฟ และเทียนไข เกิดเฉพาะเงามืดเพราะเป็นแหล่งกำเนิดแสงขนาดเล็ก เมื่อวัตถุมีขนาดใหญ่กว่าแหล่งกำเนิดแสงจะได้เงาที่เกิดบนฉากเป็นเงามืด เมื่อวัตถุมีขนาดเล็กกว่าแหล่งกำเนิดแสงจะได้เงาที่เกิดบนฉากเป็นเงามัว สามารถแบ่งกลุ่มคำตอบของนักศึกษาได้ดังนี้ 1) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (SC) นักศึกษาจำนวน 10 คน อธิบายว่าเงามืดเกิดจากแหล่งกำเนิดแสงที่เล็กกว่าวัตถุ และเงามัวเกิดจากแหล่งกำเนิดแสงที่มีขนาดใหญ่กว่าวัตถุ 2) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (PC) นักศึกษาจำนวน 1 คน บอกได้ว่าเงาที่เกิดขึ้นบนฉากจากแหล่งกำเนิดบนดวงอาทิตย์และหลอดไฟแตกต่างกัน โดยเงาจากดวงอาทิตย์จะเห็นไม่ชัดเท่าเงาที่เกิดจากหลอดไฟ แต่นักศึกษาไม่ได้กล่าวถึงเงาที่เกิดขึ้นนั้นเรียกว่าเงามืดและเงามัว 3) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์และมีแนวคิดคลาดเคลื่อน (PC&CM) นักศึกษาจำนวน 6 คน มีแนวเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์คือถ้าเรานำวัตถุไปกั้นลำแสงส่วนใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวจะทำให้แสงกระจายไปอีกด้านที่ไม่มีวัตถุกั้นถ้าเรากั้นได้ทั้งหมด 4 ด้านจะทำให้แสงไม่ทะลุผ่านออกมาได้และมีแนวคิดคลาดเคลื่อนคือการที่แสงไม่สามารถผ่านวัตถุที่กั้นออกไปได้จึงทำให้แสงเกิดลำแสงของเงา 4) กลุ่มแนวคิดคลาดเคลื่อน (CM) ผู้วิจัยพบว่านักศึกษามีจำนวน 1 คนมีแนวคิดที่คลาดเคลื่อนเรื่องเงาว่าเงาจะมีขนาดใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ

แนวคิดการสะท้อนแสง ผู้วิจัยได้ทดสอบแนวคิดเรื่องการสะท้อนแสงด้วยคำถามดังนี้ คำถาม ถ้าเรายืนหันหน้าเข้าหากระจกเงารับภาพที่เกิดจากกระจกเงารับมีลักษณะอย่างไร เพราะเหตุใด แนวคำตอบ เมื่อเรายืนหันหน้าเข้าหากระจกเงารับ ภาพที่เกิดขึ้นในกระจกเงารับจะเป็นภาพเสมือนหัวตั้งอยู่หลังกระจก มีระยะวัตถุเท่ากับระยะภาพ และขนาดของวัตถุเท่ากับขนาดของภาพ แต่มีลักษณะกลับด้านกันจากซ้ายเป็นขวาของวัตถุจริง สามารถแบ่งกลุ่มคำตอบของนักศึกษาได้ดังนี้ 1) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (SC) นักศึกษาจำนวน 1 คน เข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับภาพที่เกิดบนกระจกเงาเป็นภาพเสมือนหัวตั้งกลับซ้ายไปขวา มีขนาดเท่ากับวัตถุ 2) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (PC) นักศึกษาจำนวน 11 คน อธิบายได้ว่าภาพที่เกิดบนกระจกเงาจะเหมือนกับวัตถุแต่จะกลับซ้ายไปขวา แต่นักศึกษาไม่สามารถอธิบายได้ครอบคลุมถึงภาพที่เกิดขึ้นว่าเป็นภาพเสมือนหัวตั้ง 3) แนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์และแนวคิดคลาดเคลื่อนบางส่วน (PC&CM) นักศึกษาจำนวน 4 คน อธิบายได้ว่าภาพที่เกิดบนกระจกเป็นการสะท้อน และนักศึกษามีแนวคิดที่คลาดเคลื่อนเรื่องความหนาแน่นของตัวกลางมีผลต่อการสะท้อนกลับแสง และภาพเกิดจากการสะท้อนกลับหมด 4) กลุ่มแนวคิดคลาดเคลื่อน

(CM) นักศึกษาจำนวน 2 คนมีแนวคิดคลาดเคลื่อนว่าเงาที่เกิดจากเราส่องกระจกเงาราบจะได้ลักษณะของเงาราบไปด้านล่าง

แนวคิดการหักเหแสง ผู้วิจัยได้ทดสอบแนวคิดเรื่องการหักเหแสงด้วยคำถามดังนี้ คำถาม ถ้านักศึกษาทำเหรียญตกลงในอ่างน้ำ นักศึกษาพยายามหยิบเหรียญขึ้นมาด้วยมือเปล่าหลายครั้งถึงจะได้เหรียญขึ้นมาจึงอธิบายเหตุผลว่าทำไมถึงต้องหยิบหลายครั้ง แนวคำตอบสาเหตุที่ทำให้ต้องจับปลาหลายครั้ง เนื่องจากแสงเดินทางผ่านตัวกลาง 2 ตัวจะเกิดการหักเหทำให้เรามองเห็นเหรียญตื้นกว่าความเป็นจริง จะเกิดการจับผิดตำแหน่งสามารถแบ่งกลุ่มคำตอบของนักศึกษาได้ดังนี้ 1) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (SC) พบว่ามีนักศึกษจำนวน 1 คน มีแนวคิดว่าการเดินทางผ่านตัวกลางต่างกันแสงจะเกิดการหักเหเพราะความหนาแน่นของตัวกลางต่างกัน เหรียญที่อยู่ในน้ำจึงมีตำแหน่งไม่ตรงกับที่เรามองเห็นในอากาศ 2) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (PC) นักศึกษาจำนวน 14 คน อธิบายว่าภาพที่เราเห็นเกิดจากการหักเหแสงทำให้ตำแหน่งภาพต่างจากตำแหน่งจริงของวัตถุทำให้ต้องหยิบเหรียญหลายครั้ง แต่ไม่ได้อธิบายถึงหลักการเกิดภาพว่าเป็นเพราะการหักเหแสงผ่านตัวกลางที่มีความหนาแน่นต่างกัน 3) แนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์และแนวคิดคลาดเคลื่อนบางส่วน (PC&CM) นักศึกษาจำนวน 2 คน มีแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ว่าการหักเหคือการที่แสงส่องผ่านตัวกลางใดตัวกลางหนึ่งทำให้อัตราเร็วแสงและความยาวคลื่นเปลี่ยนไปและมีความถี่ที่คงที่จึงทำให้เราจับเหรียญได้ยากเพราะเกิดการหักเหของภาพที่เกิดขึ้น และนักศึกษามีแนวคิดที่คลาดเคลื่อนว่ามุมสะท้อนใหญ่กว่ามุมวิกฤตเมื่อแสงส่องผ่านตัวกลางไปแสงผ่านตัวกลางแค่ชั้นเดียวและจะไม่สามารถผ่านชั้น 2 จึงเกิดการสะท้อนซึ่งทำให้เราเห็นเหรียญอยู่ตื้น 4) กลุ่มแนวคิดคลาดเคลื่อน (CM) ผู้วิจัยพบว่านักศึกษจำนวน 1 คน มีแนวคิดที่คลาดเคลื่อนว่าภาพที่เกิดขึ้นมีขนาดเล็กหรือใหญ่ขึ้นอยู่กับตำแหน่งการมอง

แนวคิดเรื่องทัศนศาสตร์เชิงฟิสิกส์ ผู้วิจัยได้ทดสอบแนวคิดเรื่อง ทัศนศาสตร์เชิงฟิสิกส์ด้วยคำถามดังนี้ คำถาม ถ้าเราให้แสงจากหลอดไฟผ่านช่องแคบ 1 ช่อง และ 2 ช่อง ให้นักศึกษาทำนายว่าภาพบนฉากจะมีลักษณะอย่างไร จึงให้เหตุผลการปรากฏภาพบนฉากรับภาพของแสงแนวคำตอบ เมื่อแสงผ่านช่องแคบ 1 ช่อง จะพบว่าทำให้เกิดการเลี้ยวเบนของแสงทำให้เกิดภาพบนฉายเป็นแถบมืดแถบสว่างสลับกันไปแต่แถบสว่างตรงกลางจะกว้างที่สุดเมื่อแสงผ่านช่องแคบ 2 ช่อง จะทำให้เกิดการแทรกสอดของแสง ภาพที่เกิดบนฉากจะเป็นลักษณะแถบมืดแถบสว่างสลับกัน สามารถแบ่งกลุ่มคำตอบของนักศึกษาได้ดังนี้ 1) กลุ่มแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (PC) นักศึกษาจำนวน 8 คน นักศึกษาสามารถระบุภาพที่เกิดขึ้นได้ว่าเป็นแถบมืดแถบสว่าง แต่ไม่สามารถลงรายละเอียดว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดจากสมบัติการแทรกสอดและการเลี้ยวเบนของแสง 2) แนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์และแนวคิดคลาดเคลื่อนบางส่วน (PC&CM) นักศึกษาจำนวน 3 คน มีแนวคิดวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ว่าแสงสามารถผ่านช่องได้ และมีแนวคิดคลาดเคลื่อนบางส่วนว่าภาพบนฉากจะมีแสงเพียง 1 และ 2 จุด 3) กลุ่ม

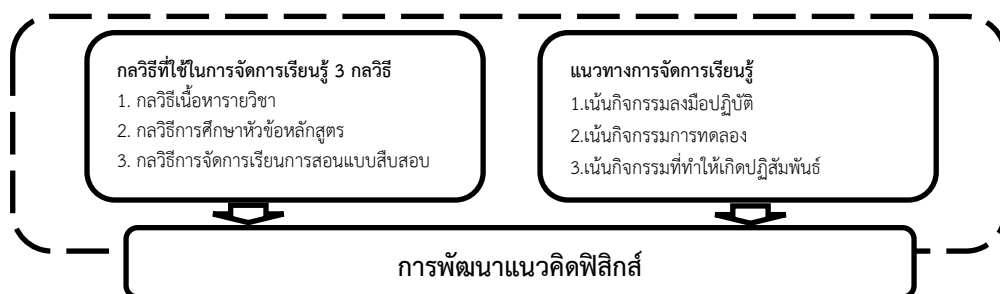
แนวคิดคลาดเคลื่อน (CM) นักศึกษาจำนวน 7 คน มีแนวคิดที่คลาดเคลื่อนว่าแสงจะเกิดมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับฉากรับแสงว่าจะรับได้มากหรือน้อย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการพัฒนาแนวคิดวิทยาศาสตร์ พบว่าแนวคิดที่ได้รับการพัฒนามากที่สุดได้แก่ การเกิดเงา ร่องลงมาได้แก่ การแผ่รังสีความร้อน การนำความร้อน พลังงานความร้อนกับอุณหภูมิ การพาความร้อน ตามลำดับ และแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาน้อยที่สุดได้แก่แนวคิดทัศนศาสตร์เชิงฟิสิกส์ ซึ่งพบว่าเป็นผลจากการวางแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้วิจัย โดยได้ดำเนินการจัดกิจกรรม ให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติ และทำการทดลอง ตลอดจนได้ทำงานร่วมกับเพื่อนเกิดปฏิสัมพันธ์การทำงานร่วมกันช่วยเหลือกันในกลุ่มของตนเองการสอนแบบผู้เรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาแนวคิดทางฟิสิกส์ได้ และสอดคล้องกับจิรัชยานาคราช (2558) กล่าวว่าแนวคิดวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนที่เน้นการลงมือปฏิบัติด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบสอบสูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติและพบว่ากิจกรรมการทดลองบางกิจกรรมไม่สามารถทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ได้ชัดเจนส่งผลให้เกิดแนวคิดที่คลาดเคลื่อนขึ้น สอดคล้องกับกุลธิดา สุวัชรกุลธร (2556) ที่กล่าวถึงกิจกรรมการทดลองที่ใช้ในการจัดกิจกรรมให้ผลการทำกิจกรรมที่สังเกตเห็นได้ไม่ชัดเจน อาจส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่กับแนวคิดเดิม และส่งผลให้เกิดแนวคิดที่คลาดเคลื่อน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวคิดฟิสิกส์ ในรายวิชาฟิสิกส์สำหรับครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในสถาบันผลิตครู ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ครูควรวางนโยบายที่สนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้พัฒนาอย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ครูควรมีกิจกรรมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในทุก ๆ กิจกรรมเพื่อให้ได้มีส่วนร่วมใน กิจกรรมทุกคนและเห็นความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมที่สามารถพัฒนานักเรียนได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ครูควรตรวจสอบแนวคิดของผู้เรียนหลังจากการทำกิจกรรมทุกครั้ง เพื่อตรวจสอบว่า นักศึกษาเกิดแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์หรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- กุลธิดา สุวัชรกุลธร. (2556). การพัฒนาแนวคิดและการถ่ายโอนแนวคิดเรื่องแสงของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์ และคณะ. (2548). การสำรวจแนวคิดเกี่ยวกับฟิสิกส์ของนิสิตนักศึกษาฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพครูวิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป. *วารสารวิทยาศาสตร์*,
26(1), 52-63.
- จิรัชยา นาคราช (2558). การพัฒนาแนวคิดทางวิทยาศาสตร์เรื่อง ระบบประสาทและ
ความสามารถในการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาชีววิทยาศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สิงหา ประสิทธิ์พงศ์. (2556) ความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจในแนวคิดหลักเรื่องแรงและการ
เคลื่อนที่กับความคาดหวังการเรียนรู้ฟิสิกส์ของนักศึกษาครูวิชาเอกฟิสิกส์. พัทลุง:
มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ปฐมาภรณ์ พิมพ์ทอง. (2551). การจัดการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงแนวคิด, *วารสารศึกษาศาสตร์*,
31(1), 27-35.
- Bulunuz, N., & Jarrett, O. S. (2009). Understanding of Earth and Space Science
Concepts: Strategies for Concept- Building in Elementary Teacher
Preparation. *School Science and Mathematics*, 109(5), 276-289.
- De Jong, O., et al. (2005). Preservice teachers' pedagogical content knowledge of
using particle models when teaching chemistry. *Journal of Research in
Science Teaching*, 42(8), 947-964.

- Deboer G.E. (2006) Historical Perspectives on Inquiry Teaching In Schools. In: Flick L.B., Lederman N.G. (eds) Scientific Inquiry and Nature of Science. *Science & Technology Education Library*, (25), 17-35.
- Haidar, A. H. (1997). Prospective chemistry teachers' conception of the conservation of matter and related concepts. *Journal of Research in Science Teaching*, 34(2), 181-197.
- Hesse, J. (1989). From naive to knowledgeable. *The Science Teacher*, 57(9), 55-58.
- Horsley, S.L., et al. (1998). *Designing professional development for teachers of science and mathematics*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Posner, G.J. et al. (1982). Accommodation of a Scientific Conception: Toward a Theory of Conceptual Change. *Science Education*, 66(2), 211-227.
- Wheatley, G. H. (1991). Constructivist Perspectives on Science and Mathematics Learning. *Science Education*, 75(1), 9-21.

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรกับผลการปฏิบัติงานของ
พนักงาน ผ่านตัวแปรสื่อจิตวิญญาณในการทำงาน: กรณีศึกษาพนักงานของ
องค์การธุรกิจด้านอุตสาหกรรมล้อแม่เหล็กยนต์แห่งหนึ่งในประเทศไทย*

THE RELATIONSHIP BETWEEN PERCEIVED ORGANIZATIONAL SUPPORT AND
EMPLOYEE PERFORMANCE THROUGH THE MEDIATING ROLE OF
WORKPLACE SPIRITUALITY: A CASE STUDY OF THE EMPLOYEES
OF AUTOMOTIVE WHEEL COMPANY IN THAILAND

สุพัตรา วรวุฒิพุททพงศ์, กฤตกร นวกิจไพฑูรย์

Supattra Worawutputtapong, Kritkorn Nawakitphaitoon

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

National Institute of Development Administration

Corresponding Author E-mail: mmintsw@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรจิตวิญญาณในการทำงาน และผลการปฏิบัติงานของพนักงาน และ 2. ศึกษาการเป็นตัวแปรสื่อของจิตวิญญาณในการทำงาน ในความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและผลการปฏิบัติงานของพนักงาน การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งทำการเก็บข้อมูลจากพนักงานขององค์การธุรกิจด้านอุตสาหกรรมล้อแม่เหล็กยนต์แห่งหนึ่งในประเทศไทยจำนวน 204 คน โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรคำนวณของ Krejcie & Morgan (1970) จากจำนวนประชากร 480 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบช่วงชั้น และสถิติทดสอบ Z (Z-test)

ผลการศึกษาพบว่า 1. พนักงานในองค์กรมีระดับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรจิตวิญญาณในการทำงาน และผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก และ 2. จิตวิญญาณในการทำงานเป็นตัวแปรสื่ออย่างสมบูรณ์ในความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสนับสนุนจากองค์กร เช่น การจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการ การพัฒนาและการฝึกอบรม และ

*Received May 17, 2023; Revised June 12, 2023; Accepted June 14, 2023

การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ ที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ผ่านจิตวิญญาณในการทำงาน

คำสำคัญ: การรับรู้; การสนับสนุนจากองค์กร; ผลการปฏิบัติงาน; จิตวิญญาณในการทำงาน

Abstract

This research aims to 1. study the level of perceived organizational support, workplace spirituality, and employee performance and 2. study the role of workplace spirituality as the mediator on the relationship between perceived organizational support and employee performance. This quantitative research collected data from 204 employees of an automotive wheel company in Thailand. The sample size was calculated based on Krejcie & Morgan (1970) from a population of 480 people. The research instrument used was questionnaire. The statistics used to analyze the data were mean, standard deviation, Pearson's correlation, hierarchical multiple regression analysis and Z-test.

The results of this study show that 1) the level of perceived organizational support, workplace spirituality, and employee performance are high and 2) workplace spirituality fully mediates the relationship between perceived organizational support and employee performance. The findings of this research highlight the significance of organizational support (e.g., compensation and benefit, training and development, and human resource planning) for employee performance via workplace spirituality.

Keywords: Perception; Organizational Support; Performance; Workplace Spirituality

บทนำ

ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้องค์กรเกิดการแข่งขันที่สูงขึ้น ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนาและปรับตัวเพื่อให้ทันต่อสภาพการณ์ดังกล่าว โดยที่มนุษย์ถือว่าเป็นทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญที่สุด สอดคล้องกับ สุนันทาเลหพันธ์ (2542) ที่มีมุมมองในด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ว่าเป็นการปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรในองค์กรให้มีคุณภาพและเกิดความสำเร็จจนบรรลุเป้าหมายที่องค์กรตั้งไว้ เช่น การสนับสนุนด้านการจ่ายค่าตอบแทน และการพัฒนาศักยภาพของพนักงานโดยการจัดฝึกอบรม เมื่อพนักงานเหล่านี้รับรู้ถึงการสนับสนุนจากองค์กรแล้ว ทำให้พวกเขาต้องการตอบ

แทนองค์การโดยการตั้งใจทำงาน ส่งผลให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ดี ทำให้องค์การบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ นำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ (Competitive Advantage)

นอกจากนี้ อีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาองค์การ ได้แก่ จิตวิญญาณในการทำงานของพนักงาน (Workplace Spirituality) ซึ่งหมายถึง การรับรู้และการยอมรับถึงการให้คุณค่าด้านจิตใจของมนุษย์ (Ashmos & Duchon, 2000) เกิดจากการที่พนักงานได้ทำงานที่มีคุณค่าและมีความหมาย ได้เป็นส่วนหนึ่งในสังคมที่ทำงาน ตัวอย่างขององค์การที่ส่งเสริมจิตวิญญาณในการทำงาน เช่น ธนาคารโลก (Laabs, 1995) โดยให้พนักงานได้อภิปรายถึงความสัมพันธ์ของค่านิยมส่วนตัว จิตวิญญาณ และประเด็นทางธุรกิจ ส่งผลให้พนักงานเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันและมีส่วนร่วมในค่านิยมในการทำงานร่วมกัน รวมถึงทำให้สังคมในที่ทำงานมีความซื่อสัตย์ ถ่อมตน มีจิตสำนึกในการทำงาน เกิดขวัญกำลังใจในการทำงาน ตั้งใจทำงานและทำให้เกิดความผูกพันต่อองค์การ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้พนักงานมีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ และส่งผลให้องค์การบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่มีต่อผลการปฏิบัติงานทั้งในประเทศและต่างประเทศมีเป็นจำนวนมาก ตัวแปรสื่อที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่มีต่อผลการปฏิบัติงาน ได้แก่ ความยึดมั่นต่อเป้าหมาย Goal Commitment (อัมพิกา สุนทรภักดี, 2559) ความผูกพันต่อองค์การ Employee Engagement (พงศกร เอี่ยมสอาด และวิโรจน์ เกษภูลักษ์, 2562) และความพึงพอใจในงาน Job Satisfaction (Putri et al., 2018) ทั้งนี้งานวิจัยในต่างประเทศที่ศึกษาจิตวิญญาณในการทำงานเป็นตัวแปรสื่อมีเพียงงานวิจัยของ Chino (2012) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยมีจิตวิญญาณในการทำงานและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การเป็นตัวแปรสื่อ โดยศึกษาพนักงานรัฐวิสาหกิจ (SME) ฝ่ายผลิตและฝ่ายบริการ ในเมืองชิงจูวี่ชาของสาธารณรัฐจีนบับเว ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การมีผลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยส่งผลทางอ้อมผ่านจิตวิญญาณในการทำงาน จากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่ายังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาบทบาทการเป็นตัวแปรสื่อของจิตวิญญาณในการทำงานในงานวิจัยของประเทศไทยและในบริบทองค์การเอกชน จึงเป็นช่องว่างงานวิจัยที่ควรศึกษาต่อยอด

ผู้วิจัยได้ศึกษาหัวข้อวิจัยนี้จากพนักงานในองค์การธุรกิจด้านอุตสาหกรรมล้อแม่กรดยนต์แห่งหนึ่งในประเทศไทย ซึ่งองค์การนี้ได้ดำเนินกิจการด้านการออกแบบ ผลิตสินค้า และจำหน่ายล้ออัลลอย (Alloy) ในประเทศและส่งออกต่างประเทศมากกว่า 30 ปี โดยองค์การนี้ได้รับรางวัลผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกดีเด่นประจำปี 2560 องค์การนี้ได้ให้ความสำคัญกับพนักงานทุกคนเสมือนอยู่ในครอบครัวเดียวกันซึ่งมีนโยบายในการดูแลค่าตอบแทน สวัสดิการต่าง ๆ ที่ช่วยเหลือและยกระดับคุณภาพชีวิตของพนักงาน อีกทั้งสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่พนักงาน นอกจากนี้ยังมีการจัดอบรมและพัฒนาความรู้และทักษะในการทำงานให้แก่

พนักงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานของพนักงานตลอดจนให้ความใส่ใจในเรื่องการจัดฝึกอบรมในเรื่องระบบความปลอดภัยให้แก่พนักงานทุกคนซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมมีผลต่อการเพิ่มระดับจิตวิญญาณในการทำงานและนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานของพนักงานที่ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร จิตวิญญาณในการทำงาน และผลการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กร
2. เพื่อศึกษาบทบาทการเป็นตัวแปรสื่อของจิตวิญญาณในการทำงานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและผลการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานขององค์การธุรกิจด้านอุตสาหกรรมล้อแม็กรถยนต์แห่งหนึ่งในประเทศไทย ตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมเวลโกรว์ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 480 คน (ข้อมูล ณ เดือนมีนาคม 2565)

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณจากสูตรของ Krejcie and Morgan (1970) ได้จำนวน 214 คน เพื่อเพิ่มความเป็นไปได้ในการเก็บแบบสอบถามให้ครบตามจำนวนที่เหมาะสม และหลีกเลี่ยงกรณีที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่สามารถส่งคืนแบบสอบถามมาได้ จึงเก็บข้อมูลเป็นจำนวนทั้งสิ้น 480 คน หรือประชากรทั้งหมด ซึ่งแบบสอบถามได้รับการตอบกลับและเมื่อได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาเป็นจำนวน 204 ฉบับ ซึ่งน้อยกว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ประมาณการเล็กน้อย คิดเป็นอัตราการตอบกลับ (Response Rate) เท่ากับร้อยละ 42.5 ซึ่ง Baruch (1999) กล่าวว่าอัตราการตอบกลับไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ถือว่ายอมรับได้ในงานวิจัยที่ใช้วิธีการแจกแบบสอบถาม ดังนั้นอัตราการตอบกลับถือว่าผ่านเกณฑ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ใช้แบบสอบถามเพื่อวัดการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร (Perceived Organizational Support) ของอัมพิกา สุนทรภักดี (2559) ซึ่งพัฒนาจากแนวคิดของ Eisenberger (1986) มี 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความยุติธรรม ด้านการสนับสนุนจากหัวหน้างาน ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ ด้านความมั่นคงในการทำงาน ด้านความรู้และโอกาสในการเติบโตในสายอาชีพ และด้านสภาพการทำงาน

จำนวน 32 ข้อ 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับจิตวิญญาณในการทำงาน ใช้แบบสอบถามเพื่อวัดจิตวิญญาณในการทำงาน (Workplace Spirituality) ของ Petchsawang & Duchon (2009) มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านสติ ด้านงานที่มีความหมาย และด้านความสุขที่เหนือวัตถุนิยม จำนวน 22 ข้อ 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ใช้แบบสอบถามเพื่อวัดผลการปฏิบัติงานส่วนบุคคล (Individual Work Performance Questionnaire) ของ Koopmans et al. (2014) มี 2 ด้าน ได้แก่ ผลการปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่และผลการปฏิบัติงานตามบริบท จำนวน 13 ข้อ และ 4) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อายุ ภาระงาน ตำแหน่งงาน และรายได้รวมต่อเดือน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นดังนี้

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93
2. แบบสอบถามเกี่ยวกับจิตวิญญาณในการทำงาน มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88
3. แบบสอบถามเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89

ดังนั้นค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นมีค่ามากกว่า 0.70 ซึ่งถือได้ว่าเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีความเชื่อมั่นสูง (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2559) สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้อย่างเหมาะสม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการชี้แจงให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจถึงวัตถุประสงค์และวิธีตอบแบบสอบถาม แล้วจึงทำการแจกแบบสอบถามให้กับพนักงาน เมื่อผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนแล้ว ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาทำการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ระดับและความสัมพันธ์ของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรจิตวิญญาณในการทำงาน และผลการปฏิบัติงานของพนักงาน
2. การทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรจิตวิญญาณในการทำงาน และผลการปฏิบัติงานของพนักงาน
3. การทดสอบสมมติฐานการเป็นตัวแปรสื่อของจิตวิญญาณในการทำงานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและผลการปฏิบัติงานของพนักงาน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์

สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบช่วงชั้น ตามแนวคิดของ Baron & Kenny (1986) และใช้สถิติทดสอบ Z (Z-test) ตามวิธีการของ Sobel (1982) เพื่อทดสอบการเป็นตัวแปรสื่อของจิตวิญญาณในการทำงาน ในความสัมพันธ์ของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร และผลการปฏิบัติงานของพนักงาน

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร จิตวิญญาณในการทำงาน และผลการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์		
				POS	WS	EP
การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร (POS)	3.66	0.61	ระดับมาก	1.00		
จิตวิญญาณในการทำงาน (WS)	3.92	0.54	ระดับมาก	0.56**	1.00	
ผลการปฏิบัติงานของพนักงาน (EP)	4.13	0.51	ระดับมาก	0.33**	0.57**	1.00

** $p < 0.01$; $n = 204$

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ($\bar{X} = 3.66$, $SD = 0.61$) ระดับจิตวิญญาณในการทำงาน ($\bar{X} = 3.92$, $SD = 0.54$) และระดับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ($\bar{X} = 4.13$, $SD = 0.51$) อยู่ในระดับมาก

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันพบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับจิตวิญญาณในการทำงาน ($r = 0.56$, $p < 0.01$) และผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ($r = 0.33$, $p < 0.01$) และจิตวิญญาณในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ($r = 0.57$, $p < 0.01$)

การวิเคราะห์เพื่อแสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันสูงเกินไปจนเกิดภาวะ Multicollinearity

จากตารางที่ 1 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งสองมีค่าเท่ากับ 0.56 ซึ่งน้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 0.80 นอกจากนี้ค่าองค์ประกอบความแปรปรวนที่สูงเกินความเป็นจริง (Variance Inflation Factor: VIF) ของตัวแปรอิสระทั้งสองเท่ากับ 1.09 และ 1.11 ซึ่งน้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ มีค่าตั้งแต่ 10 ขึ้นไป (อุทัยวรรณ สายพัฒนะ และฉัตรศิริปิยะพินลสิทธิ์, 2547) ดังนั้นตัวแปรอิสระทั้งสอง ไม่มีระดับความสัมพันธ์ที่สูงเกินไปจนเกิดภาวะ Multicollinearity ผู้วิจัยจึงสามารถดำเนินการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การ

สนับสนุนจากองค์การ จิตวิญญาณในการทำงาน และผลการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ในขั้นตอนต่อไป

2. เพื่อศึกษาบทบาทการเป็นตัวแปรสื่อของจิตวิญญาณในการทำงานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การและผลการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์การ

ในการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบช่วงขั้นเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (B) ระหว่าง 1) การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การกับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน 2) การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การกับจิตวิญญาณในการทำงาน 3) จิตวิญญาณในการทำงานกับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน และ 4) การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การและจิตวิญญาณในการทำงานกับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยมีปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นตัวแปรควบคุม มีรายละเอียดดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อการทดสอบสมมติฐานที่ 1

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
	ผลการปฏิบัติงานของ พนักงาน B	จิตวิญญาณในการ ทำงาน B	ผลการปฏิบัติงานของ พนักงาน B	ผลการปฏิบัติงานของ พนักงาน B
(ค่าคงที่)	2.98	2.16	1.98	1.95
การรับรู้การ สนับสนุนจาก องค์การ	0.30**	0.54**	-	0.04
จิตวิญญาณในการ ทำงาน	-	-	0.51**	0.48**
Adjusted R ²	0.19	0.43	0.33	0.33
F	6.86**	19.97**	13.57**	12.05**

** $p < 0.01$; $n = 204$

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ Model 1 พบว่าการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.30 หมายความว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ผลการวิเคราะห์ Model 2 พบว่าการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การมีอิทธิพลเชิงบวกต่อจิตวิญญาณในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.54 หมายความว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การมีอิทธิพลเชิงบวกต่อจิตวิญญาณในการทำงาน ผลการวิเคราะห์ Model 3 พบว่าจิตวิญญาณในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.51 หมายความว่า จิตวิญญาณในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน และผลการวิเคราะห์ Model 4 เมื่อนำตัวแปรอิสระทั้งสองใส่เข้าไปในสมการถดถอยพหุคูณพร้อมกัน พบว่า จิตวิญญาณในการ

ทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.48 ในขณะที่การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรไม่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าจิตวิญญานในการทำงานเป็นตัวแปรสื่ออย่างสมบูรณ์ (Full Mediation) ในความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและผลการปฏิบัติงานของพนักงาน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบการเป็นตัวแปรสื่อโดยใช้สถิติทดสอบ Z (Z-test) ตามวิธีการของ Sobel (1982) เพื่อยืนยันว่าจิตวิญญานในการทำงานเป็นตัวแปรสื่อในความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและผลการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยดูจากค่า Z ที่ได้ว่ามีค่า p-value น้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จะถือว่าจิตวิญญานในการทำงานจะเป็นตัวแปรสื่อในความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ซึ่งจากการคำนวณพบว่าค่า Z เท่ากับ 5.57 และมีค่า p-value เท่ากับ 0.001 หมายความว่า จิตวิญญานในการทำงานเป็นตัวแปรสื่อในความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและผลการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสนับสนุนสมมติฐานที่ 1 ที่ว่า จิตวิญญานในการทำงานเป็นตัวแปรสื่อในความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและผลการปฏิบัติงานของพนักงาน

อภิปรายผลการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร จิตวิญญานในการทำงาน และผลการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กรอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แสดงให้เห็นว่า จิตวิญญานในการทำงานเป็นตัวแปรสื่ออย่างสมบูรณ์ในความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและผลการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยมีประเด็นในการอภิปรายดังนี้

ประเด็นที่ 1 การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน สามารถอธิบายตามทฤษฎีการสนับสนุนขององค์กร (Organizational Support Theory) จากแนวคิดของ Eisenberger et al. (1986) ที่กล่าวถึงการที่องค์กรให้ความสำคัญและดูแลเอาใจใส่ความเป็นอยู่ของพนักงาน สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้พนักงานเกิดพฤติกรรมที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อองค์กรโดยการรู้สึกต้องตอบแทนองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jin & Zhong (2014) และ Putri et al. (2018) ที่พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน

ประเด็นที่ 2 การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อจิตวิญญานในการทำงาน สามารถอธิบายตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social Exchange Theory) ของ Blau (1964) ซึ่งได้กล่าวว่าการแลกเปลี่ยนทางสังคมเป็นการกระทำเพื่อให้ผู้อื่นพอใจ ไม่เจาะจงผลประโยชน์ หรือข้อผูกมัด และผู้กระทำมีความคาดหวังถึงผลที่จะได้รับกลับมา ซึ่งการ

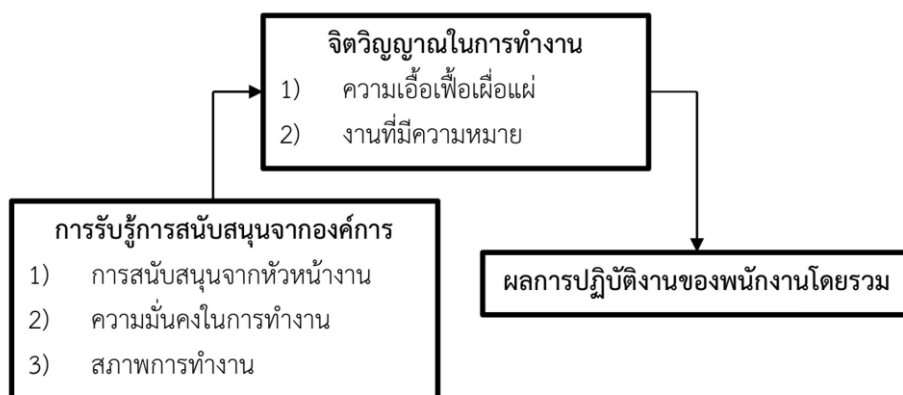
แลกเปลี่ยนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อองค์กรและพนักงานต่างรับรู้ถึงคุณค่าของกันและกัน เมื่อองค์กรเห็นว่าพนักงานมีคุณค่าต่อองค์กร องค์กรย่อมเต็มใจที่จะสนับสนุนพนักงาน และพยายามรักษาพนักงานให้คงอยู่กับองค์กรต่อไป เมื่อพนักงานรับรู้ว่าองค์กรให้การสนับสนุนแก่ตนเอง พนักงานย่อมเกิดจิตวิญญาณในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chino (2012) และ Islam et al. (2019) ที่พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อจิตวิญญาณในที่ทำงาน

ประเด็นที่ 3 จิตวิญญาณในที่ทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน สามารถ อธิบายตามแนวคิดของ Neck & Milliman (1994) ที่ได้กล่าวว่า จิตวิญญาณสามารถทำให้บุคคลมีจิตสำนึกในเชิงลึก โดยการส่งเสริมให้เกิดความสามารถในด้านความคิดริเริ่มส่งผลให้พนักงานสามารถพัฒนาตนเองได้มากยิ่งขึ้นอย่างมีจุดมุ่งหมายและเป็นไปตามวิสัยทัศน์ขององค์กร และเมื่อองค์กรได้เปิดโอกาสให้พนักงานได้เติบโตตัวเอง จะส่งผลให้พนักงานเกิดความกระตือรือร้นในการทำงานมากยิ่งขึ้น รวมทั้งแนวคิดของ Marques et al. (2005) ที่ได้กล่าวว่า จิตวิญญาณในการทำงานเป็นการตระหนักรู้ถึงการขับเคลื่อนจากพลังภายในโดยมีความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตา และความกล้าหาญ ซึ่งนำไปสู่สภาพแวดล้อมที่สร้างแรงบันดาลใจร่วมกันโดยมีจุดมุ่งหมายในการทำงานและผลการปฏิบัติงานของทีมที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Albuquerque et al. (2014); นูรพิตตรี เจ๊ะอาแว และรัตติกรณ์ วงวิศาล (2559) ที่พบว่าจิตวิญญาณในองค์กรส่งผลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กร

ประเด็นที่ 4 จากผลการวิเคราะห์พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านจิตวิญญาณในการทำงานไปยังผลการปฏิบัติงานของพนักงาน แสดงให้เห็นว่า จิตวิญญาณในการทำงานเป็นตัวแปรสื่ออย่างสมบูรณ์ในความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและผลการปฏิบัติงานของพนักงานทั้งนี้สามารถอธิบายตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม ได้ว่าความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนระหว่างองค์กรกับพนักงาน สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากองค์กร จิตวิญญาณในการทำงาน และผลการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยองค์กรที่มีการสนับสนุนให้แก่พนักงานที่ดี ส่งผลทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ค้นพบคุณค่าหรือความหมายในการทำงาน ทำให้เกิดจิตวิญญาณในการทำงาน ซึ่งนำไปสู่การส่งมอบผลการปฏิบัติงานที่ดีให้แก่องค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chino (2012) ที่พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรมีผลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยส่งผลทางอ้อมผ่านจิตวิญญาณในการทำงาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถนำมาเป็นองค์ความรู้เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ต่อไปได้จริง ซึ่งแสดงในภาพที่ 1 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 จะเห็นว่าองค์ประกอบของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร เช่น ด้านการสนับสนุนจากหัวหน้างาน ด้านความมั่นคงในการทำงาน และด้านสภาพการทำงาน ส่งผลทางอ้อมต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานผ่านจิตวิญญาณในการทำงาน ซึ่งเป็นตัวแปรสื่ออย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้องค์ประกอบของจิตวิญญาณในการทำงานที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และด้านงานที่มีความหมาย ดังนั้นสิ่งเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยผลักดันให้พนักงานในองค์กรเกิดจิตวิญญาณในการทำงาน ซึ่งนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่ดียิ่งขึ้นของพนักงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หัวหน้างานควรให้การสนับสนุนช่วยเหลือและผลักดันการพัฒนาศักยภาพของพนักงาน โดยการนำผลการปฏิบัติงานมาจัดทำ IDP program (Individual Development Plan) เพื่อพัฒนาจุดอ่อน (Weakness) และเสริมจุดแข็ง (Strength) ของพนักงานในองค์กร นอกจากนี้ หัวหน้างานควรร่วมแสดงความรับผิดชอบต่อผลงานของพนักงาน และองค์กรควรให้ความสำคัญในเรื่องของความมั่นคงในการทำงานของพนักงานด้วย โดยการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่พนักงาน เช่น ถ้าเกิดองค์กรจะเจอวิกฤตอะไรก็ตาม พนักงานก็ยังสามารถทำงานที่นี้ต่อได้ วางแผนความก้าวหน้าทางสายอาชีพ (Career Path) ให้แก่พนักงาน รวมถึงการมีสถานที่ทำงานที่มีความเอื้ออำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ เช่น เรื่องอุปกรณ์ที่ส่งเสริมการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ห้องน้ำที่เพียงพอต่อการใช้งาน และการทำงานที่ถูกสุขลักษณะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

องค์กรควรเริ่มจากการเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม ปลุกฝังความเอื้ออาทรต่อกัน สร้างความเชื่อมโยงระหว่างวิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กรให้สอดคล้องกับค่านิยมทางจิตวิญญาณ ทั้งนี้ควรให้พนักงานมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ นอกจากนี้ องค์กรควรให้ความสำคัญในเรื่องของการพัฒนาสติ เนื่องจากการพัฒนาสติเป็นส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาจิตวิญญาณในการทำงาน เช่น ก่อนเริ่มทำงาน หว้าน้ำอาบใช้เวลาสั้น ๆ ให้พนักงานพิจารณาอยู่กับลมหายใจ เพื่อให้พนักงานมีสติก่อนเริ่มทำงานในทุก ๆ วัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งถัดไปควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังธุรกิจอื่น ๆ ที่แตกต่างออกไป เช่น ธนาคาร รัฐวิสาหกิจ ธุรกิจด้านออนไลน์ เป็นต้น เนื่องจากแต่ละกลุ่มตัวอย่างย่อมมีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งอาจจะส่งผลต่อผลการศึกษานี้ได้ เช่น ความหลงใหลในงาน (Work Passion) วัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2559). *การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับบริหารและวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นุรพิตตรี เจ๊ะอาแว. (2559). ภาวะผู้นำจิตวิญญาณในที่ทำงานสมดุระหว่างชีวิตและการทำงาน กับผลการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (สำนักงานใหญ่). *Journal of Behavioral Science*, 22(2), 1686-1442.
- รัชนิกร กุญแจทอง. (2555). การสนับสนุนจากองค์กรที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของ คณะกรรมการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ จังหวัดขอนแก่น. *วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 ขอนแก่น*, 19(2), 17-25.
- สุนันทา เลาหนันท์ (2542). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- อัมพิกา สุนทรภักดี. (2559). *การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านอาชีพ และผลการปฏิบัติงานของพนักงานขายในธุรกิจประเภทอาหารและเครื่องดื่มแห่งหนึ่ง* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์กร). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุทัยวรรณ สายพัฒนา และฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. (2547). Collinearity. *วารสารปาริชาติ*, 17(1), 55-62.
- Albuquerque, I. F., et al. (2014). Primary health care services: workplace spirituality and organizational performance. *Journal of Organizational Change Management*, 27(1), 59-82.

- Ashmos, D. P., & Duchon, D. (2000). Spirituality at work: A conceptualization and measure. *Journal of Management Inquiry*, 9(2), 134–145.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173–1182.
- Baruch, Y. (1999). Response rate in academic studies-A comparative analysis. *Human relations*, 52(4), 421-438.
- Blau, P. M. (1964). *Exchange and power in social life*. New York: Wiley.
- Chino M., R. (2012). The impact of organizational support on work spirituality, organizational citizenship behaviour and job performance: The case of Zimbabwe's small and medium enterprises (SME) sector. *African Journal of Business Management*, 6(36), 10003-10014.
- Eisenberger, R., et al. (1986). Perceived organizational support. *Journal of Applied psychology*, 71(3), 500-507.
- Islam, T., et al. (2019). Workplace spirituality in South Asian context: The role of learning culture organizational support and knowledge sharing. *South Asian Studies*, 34(1), 195-212.
- Jin, L., & Zhong, Y. (2014). Contextual factors affecting the influence of perceived organizational support on team innovative performance. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 42(3), 517-528.
- Koopmans, L. , et al. (2014). Improving the individual work performance questionnaire using rasch analysis. *Journal of Applied Measurement*, 15(2), 123-148.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Laabs, J.J. (1995). Balancing spirituality and work. *Personnel Journal*, 74(9), 60-76.
- Marques, J., et al. (2005). Spirituality in the workplace: Developing an integral model and a comprehensive definition. *Journal of American Academy of Business*, 7(1), 81-91.
- Neck, C. P., & Milliman, J. F. (1994). Thought self-leadership: Finding spiritual fulfillment in organizational life. *Journal of Managerial Psychology*, 9(6), 9-16.

- Petchsawang, P., & Duchon, D. (2009). Measuring workplace spirituality in an Asian context. *Human Resource Development International Journal*, 12(4), 459-468.
- Putri, K., et al. (2018). The influence of POS on employee performance with job satisfaction as a mediator. *Journal of Accounting Management and Economics*, 20(2), 18-29.
- Shen, Y., et al. (2014). Linking perceived organizational support with employee work outcomes in a Chinese context: Organizational identification as a mediator. *European Management Journal*. 32(3), 406-412.
- Sobel, M. E. (1982). Asymptotic confidence intervals for indirect effects in structural equation models. *Sociological methodology*, 13, 290-312.

การพัฒนาสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ*

WELL-BEING DEVELOPMENT AND SOCIAL ADAPTATION ON ELDERLY AT
SOCIAL WELFARE DEVELOPMENT CENTER ELDERLY

สุภัทรชัย สีสะใบ, พระปลัดระพิน พุทธิสารโ

Suphattharachai Sisabai, Phrapalad Raphin Buddhisar

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: suphattharachai.sis@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปของสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงอายุ 2. ศึกษาเปรียบเทียบสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงอายุโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงอายุ 4. นำเสนอรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ทำการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงคุณภาพใช้เครื่องมือวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกแบบเจาะจง จำนวน 17 คน วิเคราะห์เนื้อหาและข้อสรุปแบบอุปนัย และการวิจัยเชิงปริมาณใช้ เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง 218 คน และวิเคราะห์ ค่าความถี่ ร้อยละ วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ตรวจเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD และวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปผู้สูงอายุมีสุขภาวะและการปรับตัวแตกต่างกันขึ้นอยู่กับภูมิหลัง มีสุขภาวะ และการปรับตัวอยู่ในระดับค่อนข้างสูง 2. ปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีผลต่อสุขภาวะและการปรับตัวที่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3. การปรับตัวตามหลักสัปปายะ 7 กับสุขภาวะโดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r = .785$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4. รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงอายุ นำเสนอด้วย การจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ 7 และบริหารจัดการความแตกต่างของบุคคล

คำสำคัญ: สุขภาวะ; การปรับตัวในสังคม; ผู้สูงอายุ

Abstract

The Research article were aimed: 1. To study Background of Well-Being and Social Adaptation on Elderly. 2. To Compare of the Well-Being and Social Adaptation on Elderly with personal factors discrimination. 3. To Study the Relationship between the Well-Being and Social Adaptation on Elderly. 4. Presentation a model of the Well-Being development and Social Adaptation on Elderly at Social Welfare Development Aging Center. Mixed methodology was Qualitative research with In-depth interviews with 17 Key informants were purposed. The Research tools were Interviews forms with generating content analysis and inductive conclusions. Sampling of the Quantitative research included 218 people. Statistics were analyzed Frequency, Percentage, One - Way Analysis of Variance by Matching Pairs were examined by LSD. method and Pearson's Correlation Coefficient was analyzed.

The results found that 1. The Status of the Well-Being and Social Adaptation on Elderly were different depending on the background, health status and social adaptation were at a relatively high level; 2. Personal factors were different towards the effective on Well-Being and the different conditions on social adaptation was significant. 3. Social Adaptation on Elderly according to the 7 Sappaya (suitable things; things favorable to mental development) and overall items of the Well-Being was a positive Correlation ($r = .785$) with statistical significance at the .01 level. 4. The Model development of the Well-Being and Social Adaptation on Elderly were presented as Model developed by virtue of setting the environment according to the 7 Sappaya principles and managing individual differences.

Keywords: Well-Being; Social Adaptation; Elderly

บทนำ

ปัจจุบันโครงสร้างประชากรสูงอายุทั่วโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ซึ่งคาดว่าประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) อย่างเต็มตัวในปี 2564 ตามคำนิยามขององค์การสหประชาชาติที่ว่าเมื่อประเทศใดมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเป็นสัดส่วนระหว่างร้อยละ 10 – 20 ของประชากรทั้งหมด จะถือว่าประเทศนั้นเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2563) ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ เศรษฐกิจและสังคม การทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดี เป็นสิ่งสำคัญของสังคมผู้สูงอายุจากผลการสำรวจของ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 80 มีเงินไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ แหล่งรายได้ที่สำคัญคือ การเกื้อหนุนจากบุตรซึ่งก็มีแนวโน้มลดลง อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม และยังพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาด้านสุขภาพมากขึ้น ซึ่งจากปัญหาเหล่านี้ต้องมียกจ่ายในการดูแลรักษาค่อนข้างสูง จึงเป็นภาระแก่บุตรหลานและกระทบต่อการดำเนินชีวิตทั้งผู้สูงอายุเองและบุคคลในครอบครัว (ชัยวัฒน์ พุ่มซ้อน และกันตพัฒน์ พรศิริวัชรสิน, 2561) ในขณะที่สถานดูแลผู้สูงอายุเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งหรือบุตรหลานไม่มีเวลาดูแล โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุในการกำกับดูแลของภาครัฐมีกดูแลผู้สูงอายุที่ยากจน เช่น กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ให้บริการและการดูแลผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน ถูกทอดทิ้ง หรือขาดผู้อุปการะ ซึ่งให้บริการแบบมีที่พักอาศัย ผ่านศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจำนวน 12 แห่งทั่วประเทศ ส่วนสถานดูแลผู้สูงอายุภาคเอกชนมีผู้ประกอบการจดทะเบียนการประกอบกิจการกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ทั้งสิ้น 800 ราย (นุชลดา ผลจันทร์, 2561) นอกจากนี้ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ได้ให้ความเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ ควรพัฒนาระบบการดูแลระยะยาวที่ครอบคลุมผู้สูงอายุทุกสภาวะ โดยบูรณาการการดูแลทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและสุขภาพในสถานบริการ ปัจจุบันพบว่า การจัดการบริการด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุยังไม่มีชัดเจน ไม่มีมาตรฐาน บุคลากรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความชำนาญในการดูแลผู้สูงอายุ ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้ (พิสิษฐ์ พิริยาพรณ และคณะ, 2558)

การสูงวัยอย่างมีสุขภาวะ (Healthy aging) เป็นการนำแนวคิดหลายมิติมาเกี่ยวโยงกัน ในการส่งเสริมสุขภาวะทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ หากเปรียบกับทางพุทธศาสนา ก็คือ หลักอภินิหาร 4 ประกอบด้วย กายอภินิหาร ฌิตอภินิหาร และปัญญอภินิหาร การส่งเสริมสุขภาวะอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงไปตามกระบวนการชรา มีความจำเป็นมากในการอยู่ร่วมกันในสังคมผู้สูงอายุ ทั้งในผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีและผู้สูงอายุที่มีโรค ซึ่งการเข้าสู่การสูงวัยอย่างมีสุขภาวะนั้น นอกจากจะเป็นการปรับตัวเพื่อชดเชยกระบวนการที่ไม่สมบูรณ์ของร่างกายให้ทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมแล้ว จะต้องมีการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้มีความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อความสามารถในการทำหน้าที่ทางด้านร่างกายและจิตใจ ส่งเสริมให้คงไว้ซึ่งความผาสุกในวัยสูงอายุและมีคุณภาพชีวิตที่ดี สำหรับการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะในบริบทของผู้สูงอายุไทย ประกอบด้วย 1) ด้านร่างกาย การที่มีสุขภาพทางกายดี ตลอดจนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี 2) ด้านสังคม (ศีล) การมีสวัสดิภาพที่ราบรื่น ทั้งในระดับครอบครัวระดับชุมชนไปจนถึงสังคม 3) ด้านจิต การมีจิตปลอดพ้นจากความทุกข์ ไม่เครียดและ มีอารมณ์ในเชิงบวก 4) ด้านปัญญา การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตและสถานการณ์แวดล้อมตามความเป็นจริง ทั้ง 4 ประการนี้เป็นปัจจัยพื้นฐานในการขับเคลื่อนการดำเนินชีวิตที่สำคัญจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิต (ชุตินา สิ้นชนวนิชกุล และจิราพร เกศพิชญวัฒนา, 2561) การปรับตัวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

โดยใช้สติปัญญา ความรู้ และประสบการณ์เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สูงอายุต้องตระหนักถึงเพื่อปรับสมดุลของชีวิต โดยในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สามารถนำมาช่วยในการปรับตัวได้ คือหลักสัปปายะ 7 หมายถึง ธรรมอันเป็นที่สบาย สภาพเอื้อ สิ่งที่เกี่ยวข้อง สิ่งที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาชีวิต ได้แก่ 1) อาวาสสัปปายะ ที่อยู่อาศัยอันปลอดภัย สงบ สะอาด 2) โจรสัปปายะ การเดินทางที่เหมาะสม 3) ภัสสสัปปายะ การพูดคุยโดยใช้ถ้อยคำที่เหมาะสม 4) บุคคลสัปปายะ บุคคลรอบข้างที่เหมาะสม 5) โภชนสัปปายะ อาหารที่เหมาะสม 6) อุตสัปปายะ อากาศที่เหมาะสมและ 7) อิริยาบถสัปปายะ อิริยาบถที่เหมาะสม (บุญทัน ดอกไธสง และคณะ, 2562)

ดังนั้น สถานดูแลผู้สูงอายุสามารถนำหลักสัปปายะ 7 มาประยุกต์ใช้ในการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ส่งผลสู่การพัฒนาสุขภาวะทั้ง 4 ด้าน จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงวัย ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ รวมทั้งนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงวัย ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ เพื่อเป็นต้นแบบให้กับหน่วยงาน ชุมชน ที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาสุขภาวะและความสามารถในการปรับตัวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงวัย ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงวัยโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงวัย ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ
4. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงวัย ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ จำนวน 17 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แล้วนำผลมาใช้ออกแบบเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงวัย สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณประชากรคือ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ จำนวน 3 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบางแค ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

ปทุมธานี และศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุสาละวิน จำนวน 481 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การคำนวณจากสูตรของทาร์เยอร์ ยามาเน่ (ศิริพงศ์ พลฤทธิพันธ์, 2553) การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้ความน่าจะเป็นแบบโควต้า (Systematic Sampling) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 218 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์สุขภาวะและการปรับตัวของผู้สูงอายุ ในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ มีการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถาม ความเหมาะสมของปริมาณคำถาม และความชัดเจนของภาษา

2. แบบสอบถาม จำนวน 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 8 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่เข้ามาอยู่ในศูนย์ จำนวนบุตร รายได้ แหล่งที่มาของรายได้ และการมีส่วนร่วมกับสังคม เป็นแบบสำรวจรายการ (checklist) เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการปรับตัวตามหลักสัปปายะ 7 ประกอบด้วย การปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อม (อวาสสัปปายะ) การปรับตัวต่อการใช้สถานที่ (โคจรสัปปายะ) การปรับตัวต่อการสื่อสาร (ภัสสะสัปปายะ) การปรับตัวต่อบุคคลรอบข้าง (บุคคลสัปปายะ) การปรับตัวต่ออาหารและเครื่องดื่ม (โภชนสัปปายะ) การปรับตัวต่อสภาพอากาศ (อุตุสัปปายะ) และการปรับตัวต่อริบบท การเคลื่อนไหว (อิริยาบถสัปปายะ) จำนวน 32 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามสุขภาวะ 4 ด้าน ประกอบด้วย สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางศีล สุขภาวะทางจิต และสุขภาวะทางปัญญา จำนวน 23 ข้อ แบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ด้วยวิธีหาค่า IOC ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ .954

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ จำนวน 17 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แล้วนำผลมาใช้อย่างเป็นเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงอายุ ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 218 ฉบับ นำข้อมูลไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและข้อสรุปแบบอุปนัย ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้วยวิธีการทางสถิติ ได้แก่ สถิติเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ วิเคราะห์เปรียบเทียบ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และในกรณีที่ค่า F แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะตรวจเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ด้วยสถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของสภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

สภาพทั่วไปของสภาวะของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ สภาวะทางกาย สภาวะทางศีล (สังคม) สภาวะทางจิต และสภาวะทางปัญญา ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับวิถีชีวิตและประสบการณ์ ฐานะทางการเงิน หน้าที่การงาน อุปนิสัย ทักษะ และกิจกรรมในชีวิตประจำวันที่น่าสนใจ ส่วนมากผู้สูงอายุที่เข้ามาใหม่จะมีสุขภาพร่างกายเจ็บป่วย เนื่องจากความเป็นอยู่ที่ไม่เหมาะสม มีปัญหาการอยู่ร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งสภาวะทางจิตไม่ดี ซึมเศร้า เหงา และมีความเครียด เมื่อเข้ามาอยู่ในศูนย์ฯ จะได้รับการดูแล ตั้งแต่สิ่งจำเป็นพื้นฐานปัจจัยสี่ เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย สุขอนามัย ตลอดจนการฟื้นฟูบำบัดร่างกายด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ การออกกำลังกาย และการพักผ่อนอย่างเพียงพอ ผู้สูงอายุจะต้องเข้าใจกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกัน รับบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีกิจกรรมที่ทางศูนย์จัดขึ้นเป็นเครื่องมือกระตุ้นการอยู่ร่วมกันมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีสิทธิเสรีภาพและการคุ้มครองตามอัตภาพอย่างเท่าเทียมกัน มีกิจกรรมบำบัดความเครียดเช่น การฟังเทศน์ สวดมนต์ นั่งสมาธิ ฝึกอาชีพ พัฒนาสติ สมาธิ สามารถจัดการกับความรูสึกตนเองได้ ตลอดจนอยากให้ผู้อื่นมีความสุข และพ้นจากความทุกข์ เข้าใจถึงความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของชีวิต ใช้ปัญญาและหลักเหตุผลแก้ปัญหาในทางที่ถูกต้องได้ด้วยตนเอง

สภาพทั่วไปของการปรับตัวตามหลักสัปปายะ 7 ของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ แบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่ การปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อม (อวาสสัปปายะ) การปรับตัวต่อการใช้สถานที่ (โคจรสัปปายะ) การปรับตัวต่อการสื่อสาร (ภัสสะสัปปายะ) การปรับตัวต่อบุคคลรอบข้าง (บุคคลสัปปายะ) การปรับตัวต่ออาหารและเครื่องดื่ม (โภชนสัปปายะ) การปรับตัวต่อสภาพอากาศ (อุตุสัปปายะ) และการปรับตัวต่ออริยบท การเคลื่อนไหว (อิริยาบถสัปปายะ) ซึ่งมีความแตกต่างกันระหว่างบุคคล โดยเมื่อเข้ามาอยู่ในศูนย์ฯ ผู้สูงอายุต้องเรียนรู้กฎ ระเบียบ การใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ รวมถึงการรักษาความสะอาดในพื้นที่ของตนเอง ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่และเพื่อน ๆ เกี่ยวกับการใช้งานอาคารต่าง ๆ ปรับตัวในการสื่อสารกับคน

รอบข้างจากการใช้ชีวิตประจำวัน มีกิจกรรมส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง และผู้อื่นเพื่อปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสม ผู้สูงอายุจะได้รับประทานอาหารและเครื่องดื่มที่มีประโยชน์ สะอาด ถูกหลักโภชนาการในปริมาณที่เพียงพอ พื้นที่ที่มีความร่มรื่น โล่งโปร่งสบาย อากาศถ่ายเทได้ดี ซึ่งหากผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพทางศูนย์ก็มีการดูแลตามอาการอย่างใกล้ชิด และศูนย์มีการจัดเตรียมกายอุปกรณ์ เช่น รวจับ ทางลาด วอล์คเกอร์ รถเข็น ไว้อย่างเพียงพอ รวมถึงการจัดกิจกรรมกายภาพบำบัดเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้สูงอายุแต่ละคนตามความเหมาะสม ทั้งนี้ผู้สูงอายุทุกคนต้องใช้ระยะเวลาในการปรับตัวมากขึ้นแตกต่างกันออกไป

2. การเปรียบเทียบสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงวัยโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.5 ช่วงอายุที่มีจำนวนมากที่สุดคือ 80 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 34.4 การศึกษาส่วนใหญ่ระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 49.1 และมีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 49.5 ระยะเวลาการเข้ามาอยู่ในศูนย์ มากกว่า 3 ปี ขึ้นไปร้อยละ 53.7 และมีจำนวนบุตรแตกต่างกันไป โดยส่วนใหญ่ไม่มีบุตร คิดเป็นร้อยละ 56.0 มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 78.4 และ ส่วนมากเป็นผู้ไม่มีแหล่งที่มาของรายได้ คิดเป็นร้อยละ 62.4 และไม่เข้าร่วมกิจกรรม/ชมรมต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 58.4 อาจเนื่องมาจากเป็นช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 ทำให้กิจกรรมต่างๆ ในศูนย์น้อยลงเพื่อความปลอดภัยของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุมีสุขภาวะโดยรวมอยู่ระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X}=4.29$) และการปรับตัวตามหลักสัปปายะ 7 อยู่ระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X}=4.17$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับค่อนข้างสูงทุกด้าน

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อสุขภาวะของผู้สูงอายุ พบว่าตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพ ระยะเวลาที่เข้ามาอยู่ในศูนย์ ที่แตกต่างกันมีผลต่อสุขภาวะโดยรวมของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ส่วนจำนวนบุตร รายได้ และแหล่งที่มาของรายได้ ที่แตกต่างกันมีผลต่อสุขภาวะโดยรวมของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการปรับตัวตามหลักสัปปายะ 7 ของผู้สูงอายุ พบว่าตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่เข้ามาอยู่ในศูนย์ รายได้ แหล่งที่มาของรายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อการปรับตัวตามหลักสัปปายะ 7 ของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ส่วนจำนวนบุตร สถานภาพ และการเข้าร่วมสังคม ที่แตกต่างกันมีผลต่อการปรับตัวตามหลักสัปปายะ 7 ของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

เมื่อตรวจสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD พบว่า ผู้สูงอายุเพศชายมีสุขภาวะโดยรวม และมีการปรับตัวตามหลักสัปปายะ 7 สูงกว่าเพศหญิง ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงมีสุขภาวะโดยรวม และมีการปรับตัวตามหลักสัปปายะ 7 ต่ำกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย ผู้สูงอายุที่มี

สถานภาพสมรสมีความสุขโดยรวม และมีการปรับตัวตามหลักสัปปายะ 7 ต่ำกว่ากลุ่มอื่น ผู้สูงอายุที่มีระยะเวลาที่เข้ามาอยู่ในศูนย์ น้อยกว่า 1 ปี มีสุขภาวะโดยรวม และมีการปรับตัวตามหลักสัปปายะ 7 ต่ำกว่า ผู้ที่เข้ามาอยู่นานกว่า ผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรมากจะมีสุขภาวะโดยรวม และมีการปรับตัวตามหลักสัปปายะ 7 สูงกว่าผู้ที่มีจำนวนบุตรน้อย ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย มีสุขภาวะโดยรวม และมีการปรับตัวตามหลักสัปปายะ 7 สูงกว่ากลุ่มที่มีรายได้มาก ผู้สูงอายุที่ไม่มีแหล่งที่มาของรายได้ มีสุขภาวะโดยรวม และมีการปรับตัวตามหลักสัปปายะ 7 สูงกว่ากลุ่มที่มีรายได้จากแหล่งอื่นๆ และผู้สูงอายุที่เข้าร่วมสังคม มีการปรับตัวตามหลักสัปปายะ 7 สูงกว่ากลุ่มที่ไม่เข้าร่วมสังคม ถึงแม้จะมีสุขภาวะโดยรวมไม่แตกต่างกันก็ตาม

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

การปรับตัวตามหลักสัปปายะ 7 กับสุขภาวะโดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r = .785$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาการปรับตัวในแต่ละด้าน พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นกัน ซึ่งบ่งชี้ว่าผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุที่สามารถปรับตัวตามหลักสัปปายะ 7 ได้ดีจะมีสุขภาวะโดยรวมสูง

รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงอายุ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 วิเคราะห์จากการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิจัยเชิงปริมาณ สรุปเนื้อหาโดยผู้วิจัยเอง นำเสนอเป็นรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงอายุ โดยอาศัยการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ 7 และบริหารจัดการความแตกต่างของบุคคล คือการจัดสภาพแวดล้อมของศูนย์ให้สะอาด สะดวก สบายรองรับ 7 ด้าน ได้แก่ อาวาสสัปปายะ (สถานที่) โคจรสัปปายะ (การคมนาคม) ภัสสะสัปปายะ (การสื่อสาร สนทนา) บุคคลสัปปายะ (บทบาทหน้าที่) โภชนสัปปายะ (อาหารและเครื่องดื่ม) อุตุสสัปปายะ (สภาพอากาศ) และ อิริยาบทสัปปายะ (การเคลื่อนไหว) นอกจากนั้น ควรนำความแตกต่างของบุคคลไปบูรณาการร่วมกับหลักการบริหารจัดการ 4M ประกอบด้วย Management (การบริหารจัดการ) Money (เงิน) Man (บุคลากร) และ Material (อุปกรณ์) เพื่อเป็นประโยชน์ในการเอื้อต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุ ส่งผลต่อสุขภาวะโดยรวมทั้ง 4 ด้าน คือทางกาย ทางศีล(สังคม) ทางจิต และทางปัญญาตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุมีสุขภาวะโดยรวมอยู่ระดับค่อนข้างสูง และมีการปรับตัวตามหลักสัปปายะ 7 โดยรวมอยู่ระดับค่อนข้างสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรทิพย์ สุขอดิศัย และคณะ (2557) ได้วิจัยเรื่อง วิถีชีวิตและแนวทางการมีสุขภาวะของผู้สูงอายุภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า สุขภาวะของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกโดยรวมในด้านสุขภาวะด้านจิตวิญญาณ สุขภาวะด้านสังคม สุขภาวะด้านจิตใจ และสุขภาวะด้านร่างกายมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของ สุทธิพงศ์ บุญผดุง (2554) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวมในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี และด้านสภาพร่างกายที่ดีอยู่ในระดับค่อนข้างมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของมนพัทธ์ อารัมภวิโรจน์ และคณะ (2554) ได้วิจัยเรื่อง การปรับตัวและการสนับสนุนด้านสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี ผลการวิจัย พบว่าผู้สูงอายุมีการเผชิญปัญหาที่มุ่งแก้ปัญหาการสนับสนุนทางสังคม และการปรับตัวอยู่ในระดับดี ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการดูแลใส่ใจเป็นอย่างดีจะส่งผลต่อสุขภาวะและการปรับตัวที่ดี

จากผลการวิจัยเปรียบเทียบ พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกันมีผลต่อสุขภาวะโดยรวม และการปรับตัวตามหลักสัปปายะ 7 ของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการวิจัยมีความแตกต่างกับงานวิจัยของบุญเชื้อ เพชรไทย และธณัฐา โรจนตระกูล (2565) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า สุขภาวะของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกะท้าว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ผู้สูงอายุที่มี เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา ลักษณะการพักอาศัย และลักษณะของครอบครัว แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุ ไม่แตกต่างกันทุกด้าน และ งานวิจัยของ รุจิราภรณ์ แอททอง (2559) ได้วิจัยเรื่อง การปรับตัวของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครปฐม จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีการปรับตัวอยู่ในระดับดี ผู้สูงอายุที่มีเพศ สถานภาพสมรส การเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุที่ต่างกันมีการปรับตัวไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้สูงอายุที่มีลักษณะครอบครัว รายได้ ระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการปรับตัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ว่า จากการวิจัยที่เก็บข้อมูลจากศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ดี เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เก็บข้อมูลในชุมชนที่ยังไม่มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ผลที่ได้จึงมีความแตกต่างกัน

จากผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงวัยศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ที่มีความสัมพันธ์กันทางบวก ถึงแม้ว่าจะยังไม่มีงานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะโดยรวมกับการปรับตัวตามหลักสัปปายะ 7 โดยตรง แต่มี

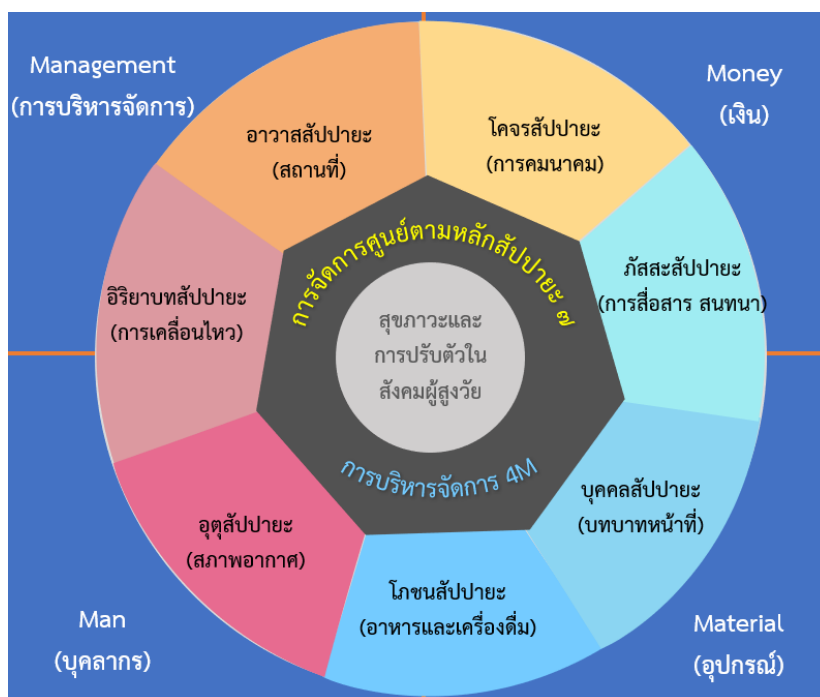
งานวิจัยที่เทียบเคียง คืองานวิจัยของ วาชร นพนรินทร์ (2563) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้สูงวัยอย่างมีคุณภาพของประชาชน ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้สูงวัยเสมือนความสามารถในการปรับตัวของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้สูงวัยอย่างมีคุณภาพ มี 4 ปัจจัย ได้แก่ ทักษะต่อการเตรียมความพร้อม ความรู้เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อม แรงสนับสนุนทางสังคม และอายุตามลำดับ โดยทั้ง 4 ปัจจัยร่วมพหุการณการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้สูงวัยอย่างมีคุณภาพของประชาชน ได้ร้อยละ 68.3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยทั้ง 4 ปัจจัย สามารถเทียบได้กับสภาวะทั้ง 4 ด้าน คือ สภาวะทางกายเทียบได้กับอายุ สุขภาวะทางจิตเทียบได้กับแรงสนับสนุนทางสังคม สุขภาวะทางจิตเทียบได้กับทัศนคติ และสุขภาวะทางปัญญาเทียบได้กับความรู้ในการเตรียมความพร้อม

รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงวัย นำเสนอเป็นรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงวัย โดยอาศัยการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ 7 และบริหารจัดการความแตกต่างของบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของชมกร เศรษฐบุตร (2561) ได้วิจัยเรื่อง การจัดคอนโดมิเนียมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะตามแนวพุทธบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุต้องการที่อยู่อาศัยสมัย เป็นธรรมชาติ มีผู้ดูแล มีบริการด้านสุขภาพ เพื่อความเจริญด้านอริยทรัพย์ ชีวิต ความดี หลักการเพื่อการจัดคอนโดมิเนียมผู้สูงอายุ เป็นการบูรณาการหลักการออกแบบที่อยู่อาศัย การเสริมสร้างสุขภาวะเข้ากับหลักธรรมสัปปายะ 7 เกิดเป็นหลักการ MCS: Minimalist of living with Care for well-being promotion to Spirit of silence หมายถึง ความเรียบง่ายของสถานที่ ด้วยความเป็นธรรมชาติที่ทำให้เกิดสติและจิตตั้งมั่น เน้นความปลอดภัย เป็นส่วนตัว มีการเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่ เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุให้มุ่งสู่ใจสงบด้วยกัลยาณมิตรธรรม ดูแลสุขภาวะตนเองด้วยการกินอาหารเป็นยา ออกกำลังกายพร้อมออกกำลังกายด้วยสติ ทำดี ละชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ และงานวิจัยของลำภู เปรมจิตร (2564) ได้วิจัยเรื่อง สัปปายะสำหรับผู้สูงวัยตามหลักพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า หลักสัปปายะสำหรับผู้สูงวัยในพระพุทธศาสนา หมายถึง สภาพที่เกื้อหนุนอย่างเหมาะสมและช่วยให้มีความเป็นอยู่ดีรวมถึงทำกิจกรรมหรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้สะดวกและประสบผลสำเร็จ หลักสัปปายะประกอบด้วยสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม 4 ประการ คือ ที่อยู่เหมาะสม บุคคลเหมาะสม อาหารเหมาะสม ธรรมเหมาะสม ส่วนการบูรณาการร่วมกับการบริหารจัดการ 4M นั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของนฤมล ถาวร (2561) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการด้านการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า มีการบริหารจัดการด้านบุคลากรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ ที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมโครงการที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ให้กับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องทั้งนี้เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับผู้สูงอายุในการทำคุณประโยชน์ให้กับสังคมโดยรวม ซึ่งจะเห็นได้ว่าการจัดสภาวะแวดล้อมตามหลักสัปปายะ บูรณาการร่วมกับการบริหารจัดการ 4M

จะเอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ส่งผลต่อการมีสุขภาวะที่ดี ทั้งสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางศีล สุขภาวะทางจิต และสุขภาวะทางปัญญา

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยคือ รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงอายุ โดยอาศัยการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ 7 และบริหารจัดการความแตกต่างของบุคคล โดยจากผลการวิจัยพบว่าสุขภาวะและการปรับตัวของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กันทางบวก ดังนั้นศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ จำเป็นต้องบริหารจัดการศูนย์ให้เอื้อต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุ นั่นคือการจัดการศูนย์ตามหลักสัปปายะ 7 ซึ่งประกอบด้วย อาวาสัปปายะ โคจรสัปปายะ ภัตตสัปปายะ บุคคลสัปปายะ โภชนสัปปายะ อุตสัปปายะ และอิริยาบถสัปปายะ และให้ความสำคัญกับความแตกต่างส่วนบุคคล โดยนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการบริหารจัดการ 4M ได้แก่ การบริหารจัดการ (Management) การบริหารบุคลากร (Man) การบริหารเงิน (Money) และการบริหารอุปกรณ์ (Material) ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้กับสังคมผู้สูงอายุ รูปแบบอื่นๆ เช่น ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุของเอกชน การจัดการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาสุขภาวะและการปรับตัวของผู้สูงอายุรองรับสังคมผู้สูงอายุในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการกำหนดนโยบายเพื่อผลักดันการจัดที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ทั้งแบบที่รัฐสนับสนุน และภาคเอกชน โดยใช้ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุเป็นต้นแบบ ถ่ายทอดองค์ความรู้การดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวม เพื่อบริการให้กับผู้สูงอายุในชุมชน
2. ทบทวนและปรับปรุงมาตรฐานการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ควรปรับรูปแบบการให้บริการให้เหมาะสมกับจำนวนและความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละกลุ่ม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุควรบูรณาการการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการจัดกิจกรรมบำบัดและฟื้นฟูผู้สูงอายุ ทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และปัญญา เพื่อพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุภายในศูนย์ฯ
2. ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ควรจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ 7 เพื่อเอื้อต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุให้ง่ายขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยในหน่วยงานดูแลผู้สูงอายุภาคเอกชนเพื่อเปรียบเทียบ ประเด็นการปรับตัวและสุขภาวะของผู้สูงอายุ
2. ควรมีการทำวิจัยซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างในภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อตรวจสอบความแตกต่างของการปรับตัวและสุขภาวะของผู้สูงอายุในแต่ละภูมิภาค

เอกสารอ้างอิง

- ชมกร เศรษฐบุตร. (2561). การจัดคอนโดมิเนียมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะตามแนวพุทธบูรณาการ. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 10(3), 221-230.
- ชัยพัฒน์ พุ่มซ้อน และกันตพัฒน์ พรศิริวัชรสิน. (2561). แนวทางการแก้ปัญหาสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย. *วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 1(1), 25-36.
- ชุติมา สิ้นชั้นวนิชกุล และจิราพร เกศพิชญวัฒนา. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะของผู้สูงอายุในชุมชนเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 19(ฉบับพิเศษ), 100-109.
- นฤมล ถาวร. (2561). *การบริหารจัดการด้านการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่* (ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการบริหารสาธารณะ). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- นุชลดดา ผลจันทร์. (2561). ระบบประกันการดูแลระยะยาว : ระบบที่เหมาะสมกับประเทศไทย. *วารสารทีดีอาร์ไอ*, 138, 1-16.
- บุญเชื้อ เพชรไทย และธนัสถา ไรจนตระกูล. (2565). แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(7), 288-298.
- บุญทัน ดอกไธสง และคณะ. (2562). แนวคิด หลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนา : เพื่อพัฒนาให้เป็น กลไกในการพัฒนาสุขภาวะแบบองค์รวมในผู้สูงอายุ. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรทิพย์ สุขอดิษฐ์ และคณะ. (2557). วิถีชีวิตและแนวทางการมีสุขภาวะของผู้สูงอายุภาค ตะวันออก. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 10(1), 90-91.
- พิสิษฐ์ พิริยาพรรณ และคณะ. (2558). การพัฒนามาตรฐานการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในศูนย์การ ให้บริการแบบพักค้าง. *บูรพาเวชสาร*, 2(1), 34-50.
- มนพัทธ์ อารัมภะวิโรจน์ และคณะ. (2554). การปรับตัวและการสนับสนุนด้านสังคมของผู้สูงอายุใน เขตเทศบาลนครอุบลราชธานี. *ศรีนครินทร์เวชสาร*, 26(3), 196-206.
- รุจิรางค์ แอทอง. (2549). การปรับตัวของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครปฐม จังหวัดนครปฐม (ปริญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน). นครปฐม: มหาวิทยาลัย ศิลปการ.
- ลำภู เปรมจิตร. (2562). สัมภาษณ์สำหรับผู้สูงอายุตามหลักพระพุทธศาสนา. *วารสารปรัชญา อาศรม*, 1(1), 1-11.
- วษากร นพนรินทร์. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้สูงอายุอย่างมี คุณภาพของประชาชน ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก (วิทยานิพนธ์สาธารณสุข ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสาธารณสุข). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศิริพงศ์ พงษ์พันธ์ุ. (2553). ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับธุรกิจ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ฮาซันปรีณ ดิ่ง.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2563). *สรุปผลที่สำคัญการ ทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ.2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2554). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตาม หลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1) (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏ สอนสุนันทา.

บทบาทของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต* The Roles of Universities in Lifelong Learning Promotion

สุมาลี สังข์ศรี

Sumalee Sungsi

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University

Corresponding Author E-mail: Sumalee.sungsri@gmail.com

บทคัดย่อ

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับบุคคลทุกช่วงชีวิต ในสภาวะที่สังคมมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผันผวนและมีความซับซ้อนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี การเรียนรู้ตลอดชีวิตยังมีความจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลมากขึ้น แต่การจะส่งเสริมให้ประชากรทั้งประเทศได้เรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ไม่สามารถดำเนินการได้โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กรท้องถิ่น สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาและประชาชน มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่นับว่าเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่าอย่างยิ่งของสังคมและประเทศชาติ เพราะมหาวิทยาลัยมีความพร้อมในด้านวิชาการและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ดังนั้นหากมหาวิทยาลัยได้มาช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเต็มศักยภาพจะทำให้ประชาชนในทุกพื้นที่ของประเทศมีโอกาเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น

คำสำคัญ: การเรียนรู้ตลอดชีวิต; มหาวิทยาลัย; บทบาท

Abstract

Lifelong learning is necessary for people in every age group. In the situation of rapidly and complicatedly changing of society in the aspect of economy, social and environment, politics and technology, lifelong learning seems to be more important for developing quality of life of people. To achieve lifelong learning for all, it is not possible to manage by any single agency. It needs the co-operation of all sectors whether government, non-government, local organizations, educational

*Received May 12, 2022; Revised June 20, 2022; Accepted June 21, 2022

institutions, religion institutions or people. Universities are regarded as valuable resources of the society and the country due to their academic and learning resources. Therefore, if the universities participate in promoting lifelong learning with their full capacity, it will enable people in every part of the country obtain lifelong learning opportunity effectively.

Keywords: lifelong learning; university; the roles

บทนำ

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการเรียนรู้ของบุคคลทุกช่วงวัย ตั้งแต่เกิดจนตาย ในแต่ละช่วงชีวิตของบุคคลนั้นจะพบกับสภาพการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อยู่เสมอ ซึ่งทำให้ต้องเรียนรู้ต้องปรับตัวให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นมีได้หมายถึงการเรียนรู้แบบขั้นเรียนในโรงเรียนหรือในสถานศึกษาเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ อีกคือ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (Power & Maclean, 2013) การศึกษานอกระบบได้แก่การเรียนรู้จากการฝึกอบรม การสัมมนา และการฝึกปฏิบัติเพื่อรับความรู้ในด้านต่าง ๆ ส่วนการศึกษาตามอัธยาศัยได้แก่การเรียนรู้จากแหล่งความรู้จากสื่อต่าง ๆ จากการประกอบอาชีพ การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เป็นต้น ในส่วนของผู้จัดการศึกษาให้แก่บุคคลในวัยต่าง ๆ นั้นมีหลายกลุ่ม นอกเหนือจากโรงเรียนและสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ แล้วยังมีผู้ที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้แก่หน่วยงานต่าง ๆ องค์กรศาสนา สถานที่ทำงาน คนในชุมชน แหล่งเรียนรู้ สื่อต่าง ๆ และครอบครัว เป็นต้น สำหรับมหาวิทยาลัยนั้น นับว่าเป็นสถาบันการศึกษาที่มีศักยภาพและความพร้อมสูงในการที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยปกติมหาวิทยาลัยมีบทบาทหลักในการจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาในระบบให้แก่บัณฑิตนักศึกษายู่แล้ว แต่ด้วยศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ มหาวิทยาลัยสามารถจัดการศึกษาในรูปแบบอื่นทั้งรูปแบบการศึกษานอกระบบและรูปแบบการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ทั้งนักศึกษาและประชาชนในวัยต่าง ๆ ได้อีกด้วย บทความนี้จะนำเสนอบทบาทที่มหาวิทยาลัยจะสามารถช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่บุคคลทุกช่วงวัย ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยสูงอายุ ซึ่งจะเป็นแนวทางให้มหาวิทยาลัยนำไปพิจารณาปรับใช้ให้เหมาะกับบริบทของแต่ละแห่งและแต่ละท้องถิ่นต่อไป

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ก่อนจะกล่าวถึงบทบาทของมหาวิทยาลัยกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เขียนขอเสนอความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตก่อน ซึ่งประกอบด้วยความหมาย รูปแบบ กลุ่มเป้าหมาย ความจำเป็นและหลักการของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้

ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตหรือการเรียนรู้ตลอดชีวิต UNESCO นับว่าเป็นองค์กรที่ริเริ่มนำคำว่าการศึกษาตลอดชีวิตมาสู่วงการศึกษ UNESCO ได้มีการจัดประชุมในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตมาตั้งแต่ปี 1968 เป็นต้นมาในปี 1970 UNESCO ได้จัดพิมพ์หนังสือชื่อ *An Introduction to Lifelong Education* เขียนโดย Lengrand หลังจากนั้น มีเอกสารที่เกี่ยวข้องออกมาอย่างต่อเนื่องและส่งเสริมให้ประเทศต่าง ๆ นำการศึกษาตลอดชีวิตไปเป็นหลักในการจัดการศึกษาของประเทศ จากนั้นการศึกษาตลอดชีวิตได้ขยายไปสู่ประเทศต่าง ๆ ทุกภูมิภาค (สุมาลี สังข์ศรี, 2544) สำหรับนิยามของการศึกษาตลอดชีวิตนั้นมีนักการศึกษาจากประเทศต่าง ๆ ได้ให้นิยามไว้เป็นจำนวนมากซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกัน โดยในระยะแรก ๆ จะใช้คำว่าการศึกษาตลอดชีวิตในระยะต่อมามีการใช้คำว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตกันมากขึ้นโดยความหมายใกล้เคียงกัน ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างบางคำนิยาม เช่น Cropley & Dave (1978) กล่าวถึงการศึกษาตลอดชีวิตว่าเป็นการผสมผสานใน 2 มิติคือมิติแนวตั้ง การศึกษามีความจำเป็นสำหรับทุกช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย การศึกษาช่วงวันเรียนไม่เพียงพอที่จะครอบคลุมความต้องการทั้งหมดของชีวิต ส่วนมิติในแนวนอนเชาองว่าการศึกษาทั้งชีวิตเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกัน การศึกษาควรมีทุกรูปแบบและควรเรียนรู้ในสิ่งที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง European Commission (2000) ให้นิยามว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้นทุกช่วงชีวิตโดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาความรู้ ทักษะ ศักยภาพของบุคคล ของชุมชนและสังคม Jarvis (2006) ให้ความหมายพอสรุปได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการผสมผสานการเรียนรู้ทุกรูปแบบที่เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิตของบุคคลทำให้บุคคลมีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย ความรู้ ทักษะ ทศนคติ ประสบการณ์ที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต Ouane (2009) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตครอบคลุมการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบคือการเรียนรู้ในระบบ นอกระบบและอ้อยาคัย ซึ่งไม่เพียงแต่จะพิจารณาตามมิติแนวตั้งที่ว่า การเรียนรู้ควรจัดให้ตลอดชีวิต (learning throughout life) เท่านั้น ต้องพิจารณาตามแนวนอน (life-wide learning) ด้วยคือต้องจัดให้ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นอย่างกว้างขวางเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ในส่วนของประเทศไทยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ปรับปรุง พ.ศ.2545) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2545) ให้ความหมายว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอ้อยาคัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากการศึกษานิยามของการศึกษาตลอดชีวิตดังกล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการศึกษาตลอดชีวิตหมายถึงการศึกษาหรือการเรียนรู้ของบุคคลในทุกช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งการศึกษาหรือการเรียนรู้ของบุคคลนั้นจะผสมผสานทุกรูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อจะได้นำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการปรับตัวในการดำเนินชีวิตและพัฒนาคุณภาพชีวิตในแต่ละช่วงวัยได้อย่างเหมาะสม

รูปแบบของการศึกษาตลอดชีวิตหรือการเรียนรู้ตลอดชีวิต เมื่อศึกษานิยามและแนวคิดของการศึกษาตลอดชีวิตจากนักการศึกษาที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่าการศึกษาหรือการเรียนรู้ตลอดชีวิตเกิดจากการเรียนรู้ทุกประเภท ทุกรูปแบบซึ่งสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 3 รูปแบบใหญ่ ๆ คือการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ปรับปรุง พ.ศ.2545) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2545) มาตรา 15 ได้กำหนดว่า การศึกษามี 3 รูปแบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งการศึกษาในระบบเป็นการศึกษาที่มีระเบียบและเกณฑ์ต่าง ๆ ค่อนข้างตายตัวทั้งด้านหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนการสอน ระยะเวลาเรียน และการวัดและประเมินผลเป็นต้นการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่จัดสำหรับผู้ที่ยังไม่ได้เรียนไปแล้วเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วยเยาวชนที่ไม่ได้ศึกษาต่อ ผู้ใหญ่วัยทำงานและผู้สูงอายุ การศึกษารูปแบบนี้มีความยืดหยุ่นในเรื่องหลักสูตร อายุของผู้เรียน วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดประเมินผล ผู้จัดการศึกษาได้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งไม่ใช่สถาบันการศึกษา การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการที่ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดสิ่งที่จะเรียนรู้เองว่าสนใจจะเรียนอะไร เรียนที่ไหน เมื่อไร ซึ่งจะเรียนรู้ตามอัธยาศัยได้จากแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ สื่อต่าง ๆ รวมทั้งการเรียนรู้ที่เกิดจากการประกอบอาชีพ จากสภาพแวดล้อมและการดำเนินชีวิต ดังนั้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคลจึงครอบคลุมการศึกษาทั้งสามรูปแบบนี้

ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยทั่วไปเรามักจะคิดว่าการเรียนรู้เป็นเรื่องของเด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่หากพิจารณาให้ถ่องแท้แล้วจะพบว่า เมื่อบุคคลสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาออกมาทำงานแล้วยังจำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ อยู่เสมอเพื่อนำไปใช้ในการทำงาน เพียงแต่รูปแบบการเรียนรู้จะต่างไปจากการเรียนในห้องเรียนช่วงวัยเด็ก เมื่อบุคคลเข้าสู่วัยสูงอายุก็ยังคงเรียนรู้อยู่ เช่นเรียนรู้ในการดูแลสุขภาพ เรียนรู้ในการดำเนินชีวิตในวัยชรา เรียนรู้ที่จะปรับตัวอยู่ในสังคมเทคโนโลยีเป็นต้น ยิ่งสภาพสังคมในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผันผวนและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น สภาพแวดล้อมมีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเช่นภาวะโลกร้อน มลภาวะ ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย มีโรคระบาดเป็นต้น การเรียนรู้ยิ่งมีความจำเป็นมากขึ้น เพื่อบุคคลจะได้มีความรู้มีข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอมาใช้ในการเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ ส่วนในด้านอาชีพการงาน ตลาดแรงงานต้องการผู้ที่มีความรู้และทักษะที่ทันต่อโลกยุคดิจิทัล ความรู้และทักษะเหล่านี้มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว แรงงานจึงต้องเรียนรู้และติดตามให้ทันอยู่เสมอ สาเหตุดังกล่าวทำให้บุคคลต้องเรียนรู้อย่าง

ต่อเนื่องตลอดชีวิต ความจำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิตนี้ได้ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตโต) (2532) กล่าวว่ามนุษย์จำเป็นต้องศึกษาและต้องศึกษาไปจนตลอดชีวิต เพราะการศึกษาช่วยทำให้เกิดปัญญาเพื่อจะแก้ปัญห และทำให้ชีวิตดำรงอยู่ด้วยดีและพัฒนา สุนทร สุนันท์ชัย (2551) กล่าวว่าบุคคลต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ อยู่เสมอและการที่จะปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้นั้น บุคคลต้องมีความรู้ความเข้าใจ ซึ่งการศึกษาเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ได้รับความรู้มาเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตตั้งแต่ครรภ์มารดาจนถึงหลุมฝังศพ Skager & Dave (1977) มองว่าการศึกษาตลอดชีวิตเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้บุคคลพัฒนาและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของโลก สำหรับ Hargreaves (2004) ระบุว่าการเรียนรู้เริ่มต้นจากครรภ์มารดาจนถึงหลุมฝังศพ (learning lasts for life- cradle to grave)

มหาวิทยาลัยกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และผันผวนของสังคมในปัจจุบัน การเรียนรู้ตลอดชีวิตยังมีความจำเป็นสำหรับบุคคล ทุกเพศ ทุกวัย การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่อาจทำได้เพียงหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งครอบครัว ชุมชน องค์กรท้องถิ่น สถานศึกษา สถานประกอบการ แหล่งเรียนรู้และแหล่งสื่อต่าง ๆ มหาวิทยาลัยนับว่าเป็นส่วนหนึ่งที่จะสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้เป็นอย่างดี มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่าของท้องถิ่นและประเทศชาติเพราะมีครู อาจารย์ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในศาสตร์ต่าง ๆ มีการศึกษาวิจัยองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง มีแหล่งเรียนรู้ มีการอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้อย่างมากมาย บทบาทของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ประชาชนช่วงวัยต่าง ๆ ในสังคมนอกเหนือจากนักเรียนนั้นได้มีการกล่าวถึงและสนับสนุนอย่างกว้างขวางในประเทศต่าง ๆ เช่น UNESCO Institute for Lifelong Learning ได้จัดทำเอกสารรวบรวมประสบการณ์และแนวทางเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศในทวีปต่างๆทั้งในเอเชีย ยุโรป ออสเตรเลีย แอฟริกา (Yang et al., 2015) สำหรับประเทศไทยก็ได้ตระหนักถึงบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาเช่นกัน ดังจะพบว่าแผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศพ.ศ. 2564-2570 (สำนึกนโยบายและแผนการอุดมศึกษา, 2564) ได้กำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ให้สถาบันอุดมศึกษามีการทำแผนการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิตและต้องจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิตให้สอดคล้องกับแผนฯ นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาด้านการกระจายตัวของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย จะพบว่าเรามีมหาวิทยาลัยอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน สถาบันการศึกษาเฉพาะทาง มหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เป็นต้น ดังนั้นจึงเป็นการเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยต่างๆเข้ามามีบทบาทในการจัดและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ทั้งนักศึกษา

และประชาชนทั่วไปในทุกท้องถิ่นทั่วประเทศ ซึ่งต่อไปนี้จะขอกล่าวถึงบทบาทของมหาวิทยาลัย ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่แต่ละกลุ่มเป้าหมาย

มหาวิทยาลัยกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่นิสิตนักศึกษาจากหลักการของการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาตลอดชีวิตหรือการเรียนรู้ตลอดชีวิตครอบคลุมการศึกษาทุกรูปแบบทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยทั่วไปมหาวิทยาลัยจะดำเนินบทบาทหลักในการจัดการศึกษาในระบบแก่นิสิตนักศึกษายู่แล้ว แต่ด้วยศักยภาพของมหาวิทยาลัยดังกล่าวมาแล้วข้างต้น มหาวิทยาลัยสามารถจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อช่วยเสริมความรู้และประสบการณ์แก่นิสิตนักศึกษาได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

ทางด้านการศึกษาในระบบ มหาวิทยาลัยเปิดสอนหลักสูตรที่หลากหลายในระดับต่าง ๆ ตามความต้องการของผู้เรียนและสังคม เพื่อพัฒนากำลังคนให้กับประเทศชาติ มหาวิทยาลัยได้มีการพัฒนาและปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและความก้าวหน้าทางวิทยาการอยู่เสมอ ดังรายงานของกลุ่มยุทธศาสตร์กำลังคนในระบบการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่องการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับการพลิกโฉมฉับพลันและวิกฤตการณ์โลก พบว่าในปีการศึกษา พ.ศ. 2563 ประเทศไทยมีนักศึกษาในระบบอุดมศึกษาจำนวนประมาณ 1.6 ล้านคน ทักษะของผู้สำเร็จการศึกษาอยู่ในอันดับที่ 79 จาก 141 ประเทศทั่วโลกซึ่งแสดงให้เห็นว่าทักษะของนักศึกษาจบใหม่ยังไม่สอดคล้องกับทักษะที่นายจ้างคาดหวัง แนวทางที่เสนอให้มหาวิทยาลัยดำเนินการได้แก่ 1) การเน้นการพัฒนาบัณฑิตฐานสมรรถนะ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะเฉพาะที่ตลาดแรงงานต้องการ มีการบูรณาการความรู้และทักษะจากการฝึกปฏิบัติจริง และส่งเสริมการจัดการศึกษาที่บูรณาการร่วมกับการทำงาน เช่น การฝึกประสบการณ์ในสถานประกอบการหรือหน่วยงาน สหกิจศึกษา (Co-operative education) และสหกิจศึกษาและการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (Cooperative and Work-Integrated Education: CWIE) ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และให้มีการจัดตั้ง Industrial Training Center (ITC) ที่มีสภาพแวดล้อมเสมือนในสถานประกอบการจริงสำหรับการฝึกปฏิบัติงาน 2) การพัฒนาระบบสนับสนุนการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ กำหนดโครงสร้างและบทบาทของหน่วยงานทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติการ 3) การทดลองนำร่องโดยใช้กลไกการจัดการศึกษาที่แตกต่างจากมาตรฐานการอุดมศึกษา (Higher Education Sandbox) เป็นต้น นอกจากนี้แนวทางที่เสนอโดยผลการศึกษาดังกล่าวแล้ว ยังพบว่ามหาวิทยาลัยได้ปรับตัวอย่างมาก เช่น การเปิดหลักสูตรระยะสั้นในสาขาที่เป็นที่ต้องการของสังคม การเรียนแบบสะสมหน่วยกิต การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์มาเป็นหน่วยกิต การจัดการศึกษาแบบสองปริญญา การให้นักศึกษาออกแบบหลักสูตรเองได้ เป็นต้น

จากแผนการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศพ.ศ. 2456-2570 ได้กำหนดเป้าหมายไว้ 3 เป้าหมาย จากเป้าหมายดังกล่าวโดยเฉพาะเป้าหมายการพัฒนากำลังคนสรุปได้ว่ามหาวิทยาลัยต้องผลิตบัณฑิตให้มีสมรรถนะทางวิชาการ สมรรถนะในการประกอบอาชีพและสมรรถนะความเป็นพลเมืองโลก นั่นก็จะต้องมีความรู้และทักษะในหลายด้านได้แก่ ด้านอาชีพ ด้านการดำรงชีวิต (soft skills and hard skills) ด้านภาษา ด้านเทคโนโลยี ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการคิดแบบต่าง ๆ ด้านนวัตกรรม ทักษะในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนสมรรถนะการเป็นพลเมือง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การรู้เท่าทันดิจิทัลเทคโนโลยี การปลูกฝังวินัย จริยธรรม คุณธรรม จิตสาธารณะ และสืบสานศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น จากเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น มหาวิทยาลัยสามารถจัดการศึกษานอกระบบในลักษณะของการอบรมระยะสั้น การจัดอบรมปฏิบัติการ การจัดสัมมนา ให้แก่นักศึกษา(นอกเหนือจากการเรียนตามหลักสูตรปกติ) เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะด้านต่าง ๆ ตามที่เป้าหมายกำหนดโดยให้นักศึกษาเลือกเข้าร่วมกิจกรรมได้ตามความพร้อมและความสะดวก นอกจากนี้ยังอาจจัดอบรมเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศ ทักษะด้านเทคโนโลยี ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะความร่วมมือ ตลอดจนอาจจัดอบรมทักษะ Top 10 skills สำหรับปี 2025 (World Economic Forum, 2020) ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์และนวัตกรรม ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน การคิดเชิงวิพากษ์ และการวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์และความคิดริเริ่ม ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการใช้ การควบคุมและการจัดการเทคโนโลยี ทักษะการรับมือกับปัญหา การอดทนต่อความกดดันและการปรับตัว การใช้เหตุผล การแก้ปัญหาและการระดมความคิด เป็นต้น

สำหรับการศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งเป็นการศึกษาในลักษณะที่บุคคลได้รับความรู้และประสบการณ์จากการดำเนินชีวิต จากการทำงาน จากแหล่งเรียนรู้ จากภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งจากสื่อประเภทต่าง ๆ มหาวิทยาลัยสามารถจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อเสริมเติมความรู้และทักษะในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ในลักษณะต่อไปนี้ได้แก่ การผลิตสื่อหลากหลายประเภทเพื่อให้ความรู้และทักษะดังกล่าว การจัดนิทรรศการ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ตลอดชีวิตในมหาวิทยาลัย การจัดกิจกรรมนักศึกษาเช่นกิจกรรมอาสาสมัคร กิจกรรมค่าย กิจกรรมจิตอาสา และสอดแทรกทักษะต่อไปนี้อย่างเข้าไปในกิจกรรม การจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ เช่น แหล่งเรียนรู้ด้านสื่อเทคโนโลยี ด้านนวัตกรรม ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้ นักศึกษาแวะเวียนมาศึกษาหาความรู้ได้เมื่อมีความพร้อมหรือสะดวก

มหาวิทยาลัยกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ประชาชนทั่วไปในสังคมนอกจากการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่นิสิต นักศึกษา ดังกล่าวข้างต้นแล้ว มหาวิทยาลัยยังมีศักยภาพที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ประชาชนในสังคมได้อย่างกว้างขวาง สำหรับประชาชนทั่วไป หากกล่าวในบริบทของการเรียนรู้ตลอดชีวิต กลุ่มเป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตก็คือบุคคลทุกช่วงอายุตั้งแต่เกิดจนตายซึ่งประกอบด้วย กลุ่มเด็กก่อนวัยเรียนและปฐมวัย

กลุ่มเด็กวัยเรียน (ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา) กลุ่มเยาวชนในระดับอุดมศึกษา กลุ่มวัยแรงงานและกลุ่มผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัยสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ประชาชนทุกกลุ่ม ซึ่งในการที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนแต่ละกลุ่ม มหาวิทยาลัยจะต้องมีการวางแผนว่าควรส่งเสริมการเรียนรู้ในเรื่องอะไรบ้างและจะส่งเสริมอย่างไรในเอกสารของ UNESCO (Yang et al., 2015) ซึ่งรวบรวมแนวคิดและการปฏิบัติจากหลายประเทศได้เสนอว่ามหาวิทยาลัยควรจะเป็น lifelong learning universities และมหาวิทยาลัยควรจะใช้วิธีการที่หลากหลายในเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายต่างๆ และต้องจัดรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายให้ต่างจากนักศึกษาปกติ ในที่นี้ผู้เขียนจะขอนำเสนอบทบาทของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่บุคคลแต่ละกลุ่มดังนี้

กลุ่มเด็กก่อนวัยเรียนและปฐมวัย ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่กลุ่มเด็กก่อนวัยเรียนและเด็กปฐมวัยนั้น กลุ่มเป้าหมายที่มหาวิทยาลัยควรจะให้ความรู้ก็คือพ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็กนั่นเอง เพราะพ่อแม่ผู้ปกครองคือครูคนแรกของเด็กและเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดสำหรับความรู้ที่จะให้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครองนั้นมหาวิทยาลัยควรทำการศึกษาวิเคราะห์ก่อนว่าควรจะเป็นความรู้ในเรื่องใดบ้าง เพื่อจะช่วยให้พ่อแม่ผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กในวัยนี้ให้มีพัฒนาการได้อย่างเหมาะสมและเพื่อเป็นการปูพื้นฐานที่ดีให้แก่เด็กในวัยนี้ ในส่วนของวิธีการหรือรูปแบบในการให้ความรู้นั้นอาจจัดได้ทั้งในรูปแบบของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การให้ความรู้ในรูปแบบของการศึกษานอกระบบ มหาวิทยาลัยอาจร่วมกับองค์กรในชุมชนจัดการบรรยาย จัดสัมมนาหรือจัดคอร์สฝึกอบรมระยะสั้นในเนื้อหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการและการให้การดูแลเด็กก่อนวัยเรียนและเด็กปฐมวัย เพื่อให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเลือกเข้ารับการอบรม อาจจะทำคอร์สทั้งแบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์ให้เลือก นอกจากนั้นอาจจะจัดในรูปแบบของการศึกษาตามอัธยาศัยด้วย เช่นการให้ความรู้ผ่านรายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เว็บไซต์ อินเทอร์เน็ตหรือจัดทำเป็นหนังสือหรือเอกสารให้ความรู้เพื่อให้ พ่อแม่ ผู้ปกครองหาความรู้ได้ตามความสนใจ

สำหรับเด็กปฐมวัย นอกจากมหาวิทยาลัยจะให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครองเช่นเดียวกับเด็กก่อนวัยเรียนแล้ว มหาวิทยาลัยสามารถช่วยให้ความรู้แก่ครูผู้จัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัยได้อีกด้วย เช่นจัดในลักษณะของการศึกษานอกระบบโดยจัดคอร์สระยะสั้นฝึกอบรมครูโรงเรียนอนุบาลและครูของศูนย์เด็กเล็กทั้งแบบเผชิญหน้าหรือรูปแบบออนไลน์ และจัดในรูปแบบของการศึกษาตามอัธยาศัย เช่นการให้ความรู้แก่ครูโรงเรียนอนุบาลและครูของศูนย์เด็กเล็กผ่านรายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เว็บไซต์ อินเทอร์เน็ตหรือจัดทำเป็นหนังสือหรือเอกสารความรู้เพื่อครูจะเลือกศึกษาได้ตามความพร้อมและความสนใจ

กลุ่มเด็กวัยเรียน (ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา) ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่กลุ่มเด็กวัยเรียนนี้ มหาวิทยาลัยสามารถดำเนินการได้ในสองลักษณะใหญ่ ๆ คือส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่เด็กวัยเรียนโดยตรงและการส่งเสริมความรู้แก่ครู อาจารย์ของ

นักเรียน 1) การส่งเสริมการเรียนรู้แก่เด็กวัยเรียนโดยตรง ในด้านของเนื้อหาความรู้ที่จะให้แก่เด็กในวัยเรียน มหาวิทยาลัยอาจต้องทำการศึกษาวิเคราะห์ว่าควรจะให้ความรู้ในเรื่องใดบ้างสำหรับเด็กในช่วงวัยนี้เช่น อาจจะเป็นความรู้เชิงวิชาการที่ช่วยเสริมความรู้ในหลักสูตรที่เด็กเรียนอยู่ในโรงเรียน ความรู้ที่ช่วยปูพื้นฐานทางอาชีพ ความรู้เกี่ยวกับภาษา ความรู้และทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ความรู้ที่จะใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น สำหรับวิธีการส่งเสริม มหาวิทยาลัยสามารถจัดได้ทั้งในรูปแบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยการส่งเสริมในรูปแบบของการศึกษานอกระบบ มหาวิทยาลัยอาจจัดกิจกรรมดังตัวอย่างต่อไปนี้ เช่นการจัดอบรมระยะสั้นเกี่ยวกับ IT เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการคิด เกี่ยวกับภาษา เกี่ยวกับทักษะที่จำเป็น จัดกิจกรรมแนะแนวการเรียนในสายวิชาชีพต่าง ๆ การจัดสัมมนาให้ความรู้ในการศึกษาต่อ เป็นต้น การส่งเสริมในรูปแบบของการศึกษาตามอัธยาศัย ได้แก่ การให้บริการห้องสมุดของมหาวิทยาลัยแก่นักเรียน การเปิดเป็นแหล่งเรียนรู้โดยอนุญาตให้นักเรียนเข้ามาศึกษาดูงานหรือมาฝึกงานในคณะต่าง ๆ การจัดนิทรรศการให้ความรู้ การนำความรู้ที่จะจัดอบรมดังกล่าวข้างต้นมาเผยแพร่ในรูปแบบสื่อต่าง ๆ เช่น e-book e-learning หนังสือเล่มหรือเว็บไซต์ เป็นต้น 2) การส่งเสริมความรู้แก่ครูอาจารย์ของนักเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยสามารถเสริมความรู้แก่ครูอาจารย์ในด้านต่างๆเพื่อจะนำไปพัฒนาการเรียนการสอนแก่กลุ่มเด็กในวัยเรียน เช่นความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร วิธีจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ ๆ การผลิตสื่อการเรียนการสอน การวัดประเมินผล เทคโนโลยีสารสนเทศ การบริหารจัดการการศึกษา สำหรับวิธีการส่งเสริมความรู้แก่ครูอาจารย์อาจจัดในรูปแบบของการศึกษานอกระบบ เช่นการจัดอบรม การฝึกปฏิบัติ การสัมมนา เป็นต้น และอาจจัดในรูปแบบของการศึกษาตามอัธยาศัย ได้แก่การนำความรู้ดังกล่าวมาผลิตในรูปแบบสื่อต่าง ๆ เช่นสื่อสิ่งพิมพ์ บทเรียนe-learning เว็บไซต์ การให้คำแนะนำปรึกษาและการเป็นแหล่งศึกษาดูงานของครูอาจารย์ระดับประถมและมัธยมศึกษา เป็นต้น

กลุ่มวัยแรงงาน กลุ่มประชากรวัยแรงงานนับเป็นกลุ่มที่มีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศ นักการศึกษาจากประเทศต่าง ๆ ทั้งในยุโรป เอเชีย ออสเตรเลีย แอฟริกาต่างเห็นพ้องกันว่ามหาวิทยาลัยควรมีบทบาทสำคัญในการยกระดับแรงงานด้วยการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพราะแรงงานมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาความรู้และทักษะอยู่เสมอให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลก (Yang et al., 2015) สำหรับประเทศไทยแรงงานมีทั้งภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการแรงงานแต่ละกลุ่มจะมีสภาพ ปัญหาและความต้องการแตกต่างกันในสังคมยุคดิจิทัลตลาดแรงงานต้องการแรงงานที่มีทักษะการทำงานในยุคอุตสาหกรรม 4.0 มีทักษะเฉพาะด้าน และมีความพร้อมกับการใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า นอกจากแรงงานจะต้องมีความรู้และทักษะทางอาชีพเป็นอย่างดีแล้ว ยังต้องมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในยุคปัจจุบัน ได้แก่ทักษะทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทักษะการเรียนรู้ การเผชิญปัญหา การตัดสินใจ และแก้ปัญหา การคิด

ยืดหยุ่น การทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นต้น มหาวิทยาลัยควรทำการศึกษาวิเคราะห์ความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับบุคคลวัยทำงานในยุคปัจจุบันและอนาคตจากหลายแหล่ง เช่น OECD (2021) ได้ทำการศึกษาและกำหนดสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับวัยแรงงานเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1) สมรรถนะด้านความรู้ (Cognitive competencies) ได้แก่ การอ่าน เขียน การสื่อสาร ภาษาต่างประเทศ การใช้ข้อมูลและทักษะทางคณิตศาสตร์ 2) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal competencies) ได้แก่การทำงานเป็นทีม การเข้าใจความแตกต่างมนุษย์สัมพันธ์ การโน้มน้าวใจ การแก้ปัญหาความขัดแย้ง 3) การรู้จักและเข้าใจตนเอง (Intrapersonal competencies) ได้แก่การควบคุมตนเอง การปรับตัว การจัดการความเครียด ความยืดหยุ่น ความรับผิดชอบ การรับมือกับความเสี่ยง 4) ทักษะทางเทคโนโลยี (Technological competencies) ได้แก่การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเพื่อการทำงาน นอกจากนั้น World Economic Forum (2020) ได้เสนอ Top 10 skills สำหรับปี 2025 ว่าประกอบด้วย ทักษะการคิดวิเคราะห์และนวัตกรรม ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน การคิดเชิงวิพากษ์และการวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์และความคิดริเริ่ม ทักษะการเป็นผู้นำและอิทธิพลทางสังคม ทักษะการใช้ การควบคุมและการจัดการเทคโนโลยี การออกแบบและการเขียนโปรแกรม การรับมือกับปัญหา การอดทนต่อความกดดันและการปรับตัว การใช้เหตุผล การแก้ปัญหาและการระดมความคิด เป็นต้น หลังจากทีมมหาวิทยาลัยศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับวัยแรงงานในยุคปัจจุบันแล้ว มหาวิทยาลัยอาจพิจารณาว่าสามารถบริการความรู้ในเรื่องใดได้บ้างสำหรับวิธีการให้ความรู้นั้นสามารถจัดได้ทั้งในรูปแบบของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1. การส่งเสริมในรูปแบบของการศึกษานอกระบบ อาจดำเนินการได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.1 เปิดคอร์สระยะสั้น(non-degree)เกี่ยวกับความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นดังกล่าวข้างต้นเพื่อให้วัยแรงงานสมัครเข้าเรียนเพื่อ re-skill และ up-skill โดยอาจจัดแบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์

12. เป็นแหล่งเพิ่มเติมความรู้และฝึกงานเพิ่มเติมในลักษณะ apprenticeship ให้แก่แรงงานที่ทำงานอยู่แล้วในสถานประกอบการ ได้มาเพิ่มพูนความรู้

1.3 ร่วมมือกับสถานประกอบการจัดหลักสูตรระดับอนุปริญญา ปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษาเพื่อให้แรงงานได้มาศึกษาเพิ่มเติม

2. การส่งเสริมในรูปแบบของการศึกษาตามอัธยาศัย อาจดำเนินการได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.1 เผยแพร่ความรู้และทักษะที่จำเป็นแก่แรงงานในภาคต่าง ๆ (ภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม และภาคบริการ) ในรูปของสื่อต่าง ๆ เช่น สิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ บทเรียนออนไลน์

2.2 เป็นแหล่งเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ให้แก่ประชากรวัยแรงงาน เช่นในด้านเกษตรกรรม มหาวิทยาลัยอาจศึกษาค้นคว้าทำแปลงทดลองการปลูกพืชต่างๆแล้วเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้มาศึกษาดูงาน

กลุ่มผู้สูงอายุ ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเช่นเดียวกันประเทศต่าง ๆ จำนวนผู้สูงอายุของไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นในปี 2562 มีผู้สูงอายุร้อยละ 16.74 หรือ 11.14 ล้านคนจากประชากรทั้งหมด 66.55 ล้านคนในปี 2563 มีผู้สูงอายุร้อยละ 17.57ของประชากรทั้งหมดและมีการคาดประมาณว่าจะมีผู้สูงอายุ 15.12 ล้านคน ในปี 2568 และ17.58 ล้านคนในปี 2573 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564) กลุ่มผู้สูงอายุยังจำเป็นต้องได้รับความรู้และข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตและการปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้สูงอายุควรได้รับความรู้ที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมทั้งด้านสุขภาพกาย จิต เศรษฐกิจและสังคม เช่น ด้านสุขภาพกายควรได้รับความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การพักผ่อน งานอดิเรก ที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม ด้านสุขภาพจิตใจควรได้รับความรู้เกี่ยวกับ การเผชิญกับความหวาดหวั่น ความพลัดพราก การดูแลจิตใจ ด้านเศรษฐกิจควรได้รับความรู้เกี่ยวกับการหารายได้เพิ่มเติมหรืออาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ การออม ด้านสังคมควรได้รับความรู้เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับบุตรหลานและบุคคลวัยอื่น ๆ การมีส่วนร่วมและการทำประโยชน์แก่สังคม เป็นต้น มหาวิทยาลัยในประเทศต่าง ๆ ได้ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในลักษณะต่าง ๆ เช่นจัดคอร์สระยะสั้น จัดสัมมนา จัดตั้งมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุเช่นประเทศจีนได้จัดมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุขึ้นเป็นจำนวนมากสำหรับของไทยมหาวิทยาลัย สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุได้อย่างกว้างขวาง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การส่งเสริมในรูปแบบของการศึกษานอกระบบ ได้แก่

1. จัดอบรมให้ความรู้ด้านต่างๆที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุเช่นการดูแลสุขภาพ การพักผ่อน การออกกำลังกาย สุขภาพจิตใจ อาชีพที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ โดยอาจอบรมแบบเผชิญหน้าหรือแบบออนไลน์

2. จัดอบรมระยะสั้นหรือประกาศนียบัตรแก่ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ทั้งแบบเผชิญหน้าหรือแบบออนไลน์

3. พัฒนาผู้ทำหน้าที่จัดการศึกษาหรือจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้สูงอายุ เช่นผู้บริหารและครูโรงเรียนผู้สูงอายุโดยเปิดหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรหรือปริญญาบัตรสำหรับผู้จัดการศึกษาแก่ผู้สูงอายุ

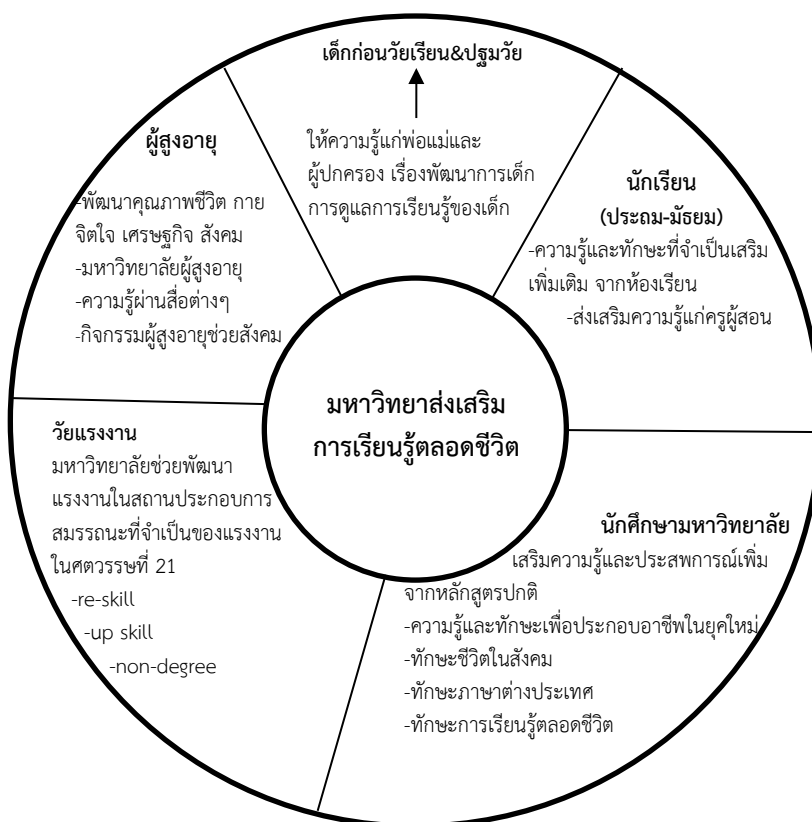
การส่งเสริมในรูปแบบของการศึกษาตามอัธยาศัย ได้แก่

1. จัดรวบรวมความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุในด้านต่างๆ มาเผยแพร่ผ่านสื่อหลากหลายประเภทได้แก่หนังสือ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ บทเรียนออนไลน์ อินเทอร์เน็ต ให้บริการห้องสมุดของมหาวิทยาลัยแก่ประชาชนในท้องถิ่นรวมทั้งผู้สูงอายุ

2. จัดศูนย์การเรียนรู้หรือศูนย์ข้อมูลข่าวสารสำหรับผู้สูงวัย ภายในมหาวิทยาลัยเพื่อผู้สูงอายุหรือผู้ดูแลผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ได้ง่ายขึ้น
3. จัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุเป็นครั้งคราว

บทบาทของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มหาวิทยาลัยสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ประชาชนทุกช่วงอายุสำหรับแนวทางการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ดังกล่าวข้างต้นนั้น มหาวิทยาลัยอาจนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับความพร้อมและบริบทของแต่ละมหาวิทยาลัยรวมถึงสภาพของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ด้วยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 บทบาทของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

อย่างไรก็ตามการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ประสบผลสำเร็จ มหาวิทยาลัยอาจพิจารณาประเด็นต่อไปนี้ประกอบด้วย

1. มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งควรจัดทำแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่นักศึกษาและประชาชนทั่วไปโดยมีทั้งแผนฯ ระยะยาวและแผนฯ รายปี
2. สร้างความรู้ ความเข้าใจเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ผู้บริหาร คณาจารย์และบุคลากรทุกกลุ่มให้มีความรู้และเข้าใจที่ชัดเจน เพื่อจะร่วมจัดกิจกรรมที่เกิดประโยชน์แก่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริง
3. มหาวิทยาลัยควรพิจารณาจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกช่วงวัย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละมหาวิทยาลัย
4. มหาวิทยาลัยควรบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ รวมทั้งส่งเสริมมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อจะช่วยให้จัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตได้หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและจัดได้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น
5. มหาวิทยาลัยควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่นักศึกษาและสังคมอย่างต่อเนื่อง และขยายผลไปยังพื้นที่อื่นๆให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการส่งเสริม
6. มหาวิทยาลัยควรมีการติดตามผลและประเมินผลกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตที่จัดเพื่อจะได้เป็นแนวทางพัฒนากิจกรรมต่อไป นอกจากนั้นควรมีการรายงานผลให้บุคลากรและสังคมได้ทราบ
7. มหาวิทยาลัยที่มีความพร้อม อาจช่วยพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ประชาชนในพื้นที่ เช่นอาจจัดเป็นหลักสูตรฝึกอบรม หลักสูตรระดับประกาศนียบัตรหรือปริญญาบัตรทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). *สถิติประชากรผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: กรมกิจการผู้สูงอายุ.
- กลุ่มยุทธศาสตร์กำลังคนในระบบการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม. (2563). *รายงานการศึกษาเรื่องการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) เพื่อรองรับการพลิกโฉมฉบับพลันและวิกฤตการณ์โลก*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ.
- พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตโต). (2532). *หลักการศึกษามหาวิทยาลัยในพระพุทธศาสนา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์วิจัย และนวัตกรรม. (2564). *แผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ พ.ศ. 2564-2570*. กรุงเทพฯ: บริษัทภาพพิมพ์จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545*. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2544). *การศึกษาดลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุนทร สุนันท์ชัย. (2551). *หน่วยที่ 1 ความรู้พื้นฐานการศึกษาดลอดชีวิต ในสาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (พิมพ์ครั้งที่4)*. นนทบุรี: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Cropley, A.J., & Dave, R.H. (1978). *Lifelong education and the training of teachers: Developing a curriculum for teacher education because of the principles of lifelong education*. Germany: UNESCO Institute for Education.
- European Commission. (2000). *A memorandum on lifelong learning*. Luxembourg: European Commission.
- Field, J. (2001). Lifelong education. *International Journal of Lifelong Education*, 20(1), 3-15.
- Hargreaves, D.H. (2004). *Learning for life- The foundations for lifelong learning*. Bristol: Policy Press.
- Jarvis, P. (2006). *Towards a comprehensive theory of human learning*. London: Routledge.
- Lengrand, P. (1970). *An introduction to lifelong education*. Paris: UNESCO.
- OECD. (2021). *The Survey of Adult Skills: Program for the International Assessment of Adult Competencies (PIAAC)*. Retrieved March 20, 2020, <https://www.oecd.org/skills/piaac/about/#d.en.481111>
- Ouane, A. (2009). UNESCO's drive for lifelong learning. In Jarvis, P. (Ed.). (2009). *The Routledge international handbook of lifelong learning*. London New York: Routledge.
- Power, C. N., & Maclean, R. (2013). Lifelong learning: Meaning, challenges, and opportunities. In Maclean, R., Jagannathan, S., & Sarvi, J. (Eds.). (2013). *Skills development for inclusive and sustainable growth in developing Asia-pacific*. Dordrecht: Springer.

- Skager, R., & Dave, R.H. (1977). *Curriculum evaluation for lifelong education*. Oxford: Pergamon Press.
- World Economic Forum. (2020). *These are the top 10 job skills of tomorrow – and how long it takes to learn them: Top 10 skills of 2025*. Retrieved March 20, 2020, <https://www.weforum.org/agenda/2020/10/top-10-work-skills-of-tomorrow-how-long-it-takes-to-learn-them/>
- Yang, J., et al. (eds.). (2015). *The role of higher education in promoting lifelong learning*. Hamburg Germany: UNESCO Institute for Lifelong Learning.

แนวทางการใช้ O.R.E.O. ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์*

HOW TO USE THE O.R.E.O. APPROACH TO MANAGE ONLINE LEARNING

พัทธโรจน์ กมลโรจน์ศิริ

Pattaroj Kamonrojsi

โรงเรียนแสงวิทยา

Saengvitthaya school

Corresponding Author E-mail: pataroj99@gmail.com

บทคัดย่อ

ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต้องมีการปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ระยะไกล เพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียนไม่หยุดนิ่ง ครูจำเป็นต้องมีการพัฒนาความรู้ในเทคโนโลยีควบคู่กับความรู้ในการสอนอย่างเร่งด่วน โดยมีผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการวางเป้าหมายการเรียนรู้ออนไลน์ให้แก่โรงเรียนและสนับสนุนให้คำปรึกษาแก่ครูอย่างใกล้ชิด รวมไปถึงผู้ปกครองก็ต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันในการเรียนออนไลน์ด้วย O.R.E.O. เป็นแนวทางการเรียนรู้ออนไลน์ที่แจ่มแจ้งบทบาทภาระหน้าที่ของผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครองให้เกิดประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบคือ วัตถุประสงค์ ความรับผิดชอบ ความคาดหวัง และการจัดระเบียบ บทความฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการใช้ O.R.E.O. ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์สำหรับโรงเรียน โดยมุ่งเน้นที่ภาวะผู้นำด้านดิจิทัล ความรู้จำเพาะเนื้อหาโดยใช้เทคโนโลยี คุณลักษณะและนิสัยของนักเรียนออนไลน์ที่ประสบความสำเร็จ และการสนับสนุนของผู้ปกครอง โดยตระหนักว่าเทคโนโลยีไม่ใช่ทั้งหมดของการเรียนรู้ แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่สำคัญที่ขาดไม่ได้นั่นเอง

คำสำคัญ: แนวทางการใช้ O.R.E.O.; การจัดการเรียนรู้; ระบบออนไลน์

Abstract

During the coronavirus 2019 pandemic situation, the remote learning management process must be adjusted so that students' learning is not stagnant, and teachers need to develop knowledge in technology along with teaching knowledge urgently, school director as an instructional leadership putting online learning goals on the school and supporting close counseling for teachers.

*Received January 21, 2022; Revised February 6, 2022; Accepted February 7, 2022

Students must have technology skills along with content knowledge, and parents also must share responsibility for online learning too. O.R.E.O. is an online learning approach that effectively distributes the roles of obligations of school directors, teachers, students, and parents, consisting of four elements: Objective, Responsibility, Expectations, and Organization. This paper aims to present how to use the O.R.E.O. approach to manage online learning for schools focusing on digital leadership, technological pedagogical content knowledge, traits of successful online students, and parental engagement. However, those involved must be aware that the use of technology in online learning is not all about learning, but it is indispensable.

Keywords: O.R.E.O. approach; Learning management; Online system

บทนำ

การเรียนรู้จากทางไกลกลายเป็นแนวโน้มยอดนิยมในช่วงสามปีในปี 2020 เนื่องจากการแพร่ระบาดของ Covid-19 ก่อให้เกิดรูปแบบการเรียนรู้ใหม่ ซึ่งช่วยให้นักเรียน ครู และผู้บริหารโรงเรียนสามารถสื่อสารและเข้าถึงช่องทางการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่หยุดชะงัก การใช้วิดีโอช่วยการเรียนรู้ทางไกลสามารถช่วยให้ครูสามารถเข้าถึงนักเรียนได้ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็ตาม ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอีกในปีต่อ ๆ ไป (Gopi, 2021) หน่วยงานด้านการศึกษามustปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยนำเอาเทคโนโลยีและบรรดาเครื่องมือที่จะช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบออนไลน์เข้ามาปรับใช้เพื่อให้ครูและเด็ก ๆ สามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไปได้ภายใต้วิกฤติโรคระบาดนี้ โดยครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาหลายคนอาจจะยังไม่ทันได้เตรียมตัวเตรียมใจกันมาก่อน จึงอาจกล่าวได้ว่า โควิด-19 เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาในการปฏิรูป (Transformation) สถานศึกษาสู่องค์กรยุคดิจิทัลในเวลาเพียงช่วงสามปีเลยก็ว่าได้ (อิตี อีระเชียร, 2564) ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้ผู้เรียนสามารถค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งต่าง ๆ มากมายและตลอดเวลาที่ต้องการ ทำให้ห้องเรียนมีความแปลกตาไปจากที่เป็นอยู่ ภาพของการที่นักเรียนจะมีคอมพิวเตอร์พกพา (Notebook) แท็บเล็ต (Tablet) ไอแพด (iPad) หรือสมาร์ทโฟน (Smart Phone) เป็นอุปกรณ์การเรียนจึงเป็นเรื่องปกติ ดังนั้นหน้าที่ของครูในการสอนจึงเปลี่ยนแปลงไปจากการยืนหน้าชั้นมาเป็นการกระตุ้นและอำนวยความสะดวกในการเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองให้มากที่สุด (พรทิพย์ ศิริภัทราชัย, 2556) การเปลี่ยนแปลงนโยบายการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพคือให้ครูได้รับการฝึกอบรมเพื่อการเรียนการสอนออนไลน์ และเพิ่มศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Nishan & Mohamed, 2021) ดังนั้น ครูผู้สอนควรได้รับการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีในด้านการใช้งาน

เครื่องมือต่าง ๆ บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อการติดต่อสื่อสารกับผู้เรียน เพื่อการจัดการเรียนการสอน และเพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้เท่าทันข้อมูลสารสนเทศ ทั้งนี้ครูผู้สอนจะต้องเข้าใจว่ามีเทคโนโลยีอะไรอยู่ แต่ละเทคโนโลยีใช้การอย่างไร มีหลักการประยุกต์ใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนอย่างไร ตลอดจนรู้ถึงข้อดีและข้อเสียของสื่อและเทคโนโลยีแต่ละประเภท (อนุชัย อีระเรืองไชยศรี, 2561) การบริหารจัดการเรียนรู้ออนไลน์ที่เหมาะสม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการศึกษาจะร่วมกันพัฒนาการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพเพื่อก้าวจากชีวิตวิถีใหม่ (New normal) สู่วิถีถัดไป (Next normal)

แนวทาง O.R.E.O. กับ การเรียนรู้ออนไลน์

หากได้ยินคำว่า O.R.E.O. คงจะคิดถึงคูกี้ก็้อหนึ่ง แต่ O.R.E.O. นี้เป็นข้อเสนอแนวทางในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 จนทำให้มีประเทศจำนวน 188 ประเทศประกาศปิดเรียน มีนักเรียนจำนวนมากกว่า 1.5 พันล้านคนได้รับผลกระทบหรือคิดเป็นร้อยละ 89.5 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดในโลก แนวทางการใช้ O.R.E.O. ในจัดการเรียนรู้ออนไลน์ซึ่งพัฒนาโดย Yang (2020) เป็นแนวทางสำหรับโรงเรียนที่ต้องวางแผนการเรียนออนไลน์โดยต้องได้รับการสนับสนุนจากนักเรียนและผู้ปกครอง จึงเป็นความท้าทายการดำเนินงานของผู้บริหารและครูเป็นอย่างยิ่ง มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ (Objectives) การเรียนรู้ออนไลน์จำเป็นต้องระบุและสื่อสารวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ระหว่างครูและนักเรียนอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนรู้จุดหมายปลายทางของการเรียนการสอน ซึ่งเช่นเดียวกันกับการเรียนในห้องเรียนปกติ ที่ครูต้องอธิบายให้นักเรียนรู้และเข้าใจถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้และผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ชัดเจนก่อนที่จะเริ่มเรียนรู้
2. ความรับผิดชอบ (Responsibility) การแบ่งปันความรับผิดชอบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมถึงการสื่อสารคำแนะนำเกี่ยวกับการเรียนออนไลน์ที่นักเรียนควรปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการเรียนออนไลน์ นักเรียนมีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย ผู้ปกครองรับผิดชอบเรื่องการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ออนไลน์ของนักเรียน
3. ความคาดหวัง (Expectations) การเรียนรู้ออนไลน์มีความเกี่ยวข้องกับความคาดหวังทั้งมุมของครูและนักเรียน ซึ่งความคาดหวังต่าง ๆ เหล่านี้จำเป็นต้องสื่อสารให้รู้และเข้าใจทั้งสองฝ่าย เพื่อให้ทราบว่าแต่ละฝ่ายต่างคาดหวังอะไรในกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ที่เข้าร่วมกัน
4. การจัดระเบียบ (Organization) การจัดระบบและการเรียงลำดับการเรียนรู้ออนไลน์ช่วยให้นักเรียนสามารถติดตามการเรียนรู้ และช่วยให้ครูสามารถรวบรวมหลักฐานการเรียนรู้

เป็นระบบ เพื่อไม่ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกสับสน ครูควรจัดลำดับสื่อการเรียนรู้และงานมอบหมายทั้งหมดอย่างเป็นระบบ

จะเห็นได้ว่าแนวทาง O.R.E.O. มีความกระชับสามารถเข้าใจได้โดยง่ายและเหมาะสมที่โรงเรียนจะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ในปัจจุบัน ผู้เขียนจึงนำเสนอการนำแนวทาง O.R.E.O. ไปประยุกต์ใช้สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเรียนออนไลน์ ดังนี้

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับแนวทางการ O.R.E.O. ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อที่จะนำแนวทาง O.R.E.O. มาประยุกต์ใช้ ผู้เขียนนำแนวคิดเพื่อขยายความในประเด็นที่เกี่ยวข้องแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเรียนรู้ออนไลน์ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง

ในด้านผู้บริหารนั้น จากแนวคิดภาวะผู้นำดิจิทัล (Pillars of Digital Leadership) ของ Sheninger (2019) อันได้แก่ 1. การสื่อสาร 2. ประชาสัมพันธ์ 3. การสร้างภาพลักษณ์ 4. การมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของนักเรียน 5. การพัฒนาวิชาชีพ 6. การปรับปรุงพื้นที่และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ใหม่ 7. โอกาส ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ผู้บริหารควรสื่อสารสองทางผ่านสื่อดิจิทัลที่หลากหลาย ด้วยกลยุทธ์การดำเนินงานที่เรียบง่ายเพื่อตอบสนองกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้บริหารจะสามารถสื่อสารข้อดีทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนได้อย่างครบถ้วน และสร้างความโปร่งใสที่จำเป็น รู้จักคุณค่าของการสร้างภาพลักษณ์ นำประโยชน์จากเครื่องมือ Social media เพื่อสร้างภาพลักษณ์เชิงบวก อนุญาตให้นักเรียนนำอุปกรณ์เทคโนโลยีที่มีอยู่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน ผู้บริหารต้องสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personal Learning Network: PLN) เพื่อตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งกับตนเองและคณะครู มีการปรับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้สนับสนุนทักษะที่จำเป็นและสอดคล้องกับโลกดิจิทัลแห่งความเป็นจริง พร้อมใช้โอกาสในการปรับปรุงโรงเรียน โครงการทรัพยากร และการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องทันต่อยุคสมัย

ในส่วนของครูนั้น Mishra & Koehler (2006) ได้เสนอว่า เมื่อมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูจำเป็นต้องคำนึงถึงการผสมผสานความรู้ด้านเทคโนโลยีกับศิลปะและกระบวนการทัศน์ในการจัดการเรียนรู้เข้ากับการนำเสนอเนื้อหาในการสร้างองค์ความรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเรียกว่า ความรู้ในการสอนจำเพาะเนื้อหาโดยใช้เทคโนโลยี (Technological Pedagogical Content Knowledge: TPACK) ซึ่งเป็นความรู้องค์ประกอบเชิงพหุบูรณาการ ซึ่งประกอบด้วยความรู้องค์ประกอบพื้นฐาน 3 องค์ประกอบดังนี้ 1. ความรู้ในเนื้อหา 2. ความรู้ในวิธีสอน 3. ความรู้ในเทคโนโลยี และความรู้องค์ประกอบเชิงพหุบูรณาการ อีก 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอน 2. ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีการสอน 3. ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนเนื้อหา ทั้งนี้ครูต้องคำนึงถึงการผสมผสานความรู้ด้านเทคโนโลยีนำไปเป็นแนวทางในการออกแบบการบูรณาการเทคโนโลยีเข้าไปในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อระบุและประเมินระดับการบูรณาการเทคโนโลยีเข้าไปในบทเรียนหรือใช้เป็นตัวกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เพื่อกำหนดระดับ

การพัฒนาวิชาชีพครูที่เน้นกรอบแนวคิด TPACK และเป็นเครื่องมือสำหรับครูที่ต้องการกำหนดเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ของตนเอง โดยทั้งหมดนี้จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาวิชาชีพครู (สุทธิดา จำรัส, 2560)

สำหรับนักเรียนการเรียนออนไลน์ถือเป็นสิ่งใหม่ในการเรียนรู้มีอิสระและมีความยืดหยุ่นสูงมากกว่าการเรียนที่โรงเรียน เพื่อที่จะเติบโตในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ออนไลน์ นักเรียนต้องมีคุณลักษณะที่จะเรียนออนไลน์ให้ประสบความสำเร็จดังที่ Accredited Schools Online (2021) นำเสนอไว้ 10 ประการคือ 1. มีความสามารถในการทำงานอิสระ 2. มีทักษะการบริหารเวลา 3. มีความสามารถในการสะท้อนตนเอง 4. เป็นนักอ่านเขียนที่ดี 5. มีความมุ่งมั่น 6. รู้จักแบ่งเวลาพักผ่อน 7. ใช้เครื่องมืออำนวยความสะดวกที่ครูจัดเตรียมไว้ 8. มีความเต็มใจที่จะถามคำถาม 9. มีบุคลิกที่มีแรงจูงใจในตนเอง และ 10. มีส่วนร่วมในการเรียนด้วยความเต็มใจ คุณลักษณะของนักเรียนดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ในการเรียนแบบผสมเวลานั้นนักเรียนต้องรู้จักโต้ตอบการเรียนทั้งกับครูและเพื่อนร่วมชั้นเรียนออนไลน์ พร้อมแสดงความรู้สึกให้ครูรู้ว่านักเรียนมีความรู้สึกมีปัญหาและข้อซักถามในการเรียนเพิ่มเติมอย่างไร สำหรับการเรียนแบบไม่ผสมเวลานั้นนักเรียนต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจด้วยตนเอง ปฏิบัติภาระงานที่ครูส่งด้วยตนเองได้ นักเรียนต้องสามารถจัดลำดับความสำคัญและติดตามความก้าวหน้าในการเรียนอย่างสม่ำเสมอ การเรียนในห้องเรียนออนไลน์นั้นเป็นการสื่อสารส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่นักเรียนจะต้องสื่อสารผ่านการเขียนได้ นักเรียนต้องมีวินัยในตนเองที่จะเรียนออนไลน์ตามที่กำหนดไว้ รู้จักแบ่งเวลาส่วนตัวและเวลาเรียนให้เหมาะสม เมื่ออยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์เป็นเวลานานต้องรู้จักการผ่อนคลายเพื่อเป็นการรักษาสุขอนามัยส่วนตัวที่ดี มีการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกและทรัพยากรที่ครูจัดเตรียมไว้ให้อย่างคุ้มค่าและจะต้องสร้างแรงจูงใจในตนเองให้เกิดความใฝ่รู้ใฝ่เรียนกระตือรือร้นที่ค้นคว้าหาความรู้เพื่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ออนไลน์

สำหรับผู้ปกครองซึ่งมีหน้าที่สนับสนุนนักเรียนโดยตรงเมื่อต้องเรียนออนไลน์นั้น Borup et al. (2015) ได้นำเสนอ 5 รูปแบบหลักของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ดังนี้ 1. การบ่มเพาะความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ 2. การให้คำปรึกษาและแนะนำ 3. การจัดระเบียบ 4. การติดตามผลและสร้างแรงจูงใจ 5. การสอน กล่าวโดยสรุปได้ว่าผู้ปกครองมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีแก่นักเรียนในการเรียนออนไลน์ ให้คำปรึกษาหาหรือนักเรียนทั้งด้านการเรียนและสุขอนามัย พร้อมจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนออนไลน์ และคอยช่วยเหลือกระตุ้นเตือนให้นักเรียนทำงานที่ครูได้มอบหมายให้เสร็จครบตามกำหนดที่สำคัญที่สุดผู้ปกครองจะมีบทบาทเป็นครูที่บ้านเพื่อช่วยสอนให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียนสามารถที่จะเรียนรู้ในเนื้อหาต่อไปได้

จากแนวคิดดังกล่าวผู้เขียนได้นำมาประยุกต์แนวทาง O.R.E.O. ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์สู่การปฏิบัติสำหรับผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การประยุกต์แนวทาง O.R.E.O. ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์สู่การปฏิบัติ

	วัตถุประสงค์ (O)	ความรับผิดชอบ (R)	ความคาดหวัง (E)	การจัดระเบียบ (O)
ผู้บริหาร	- กำหนดวัตถุประสงค์. และเป้าหมาย การเรียนออนไลน์ของ โรงเรียนให้ชัดเจน - ชี้แจงให้ครู ผู้ปกครอง เข้าใจ	- ฝึกอบรมและพัฒนาให้ครู มีความรู้ ในการสอน จำเพาะเนื้อหาโดยใช้ เทคโนโลยี (TPACK) - จัดหาระบบเครือข่าย อุปกรณ์และสื่อสำหรับ ครูในการจัดการเรียนรู้ ออนไลน์ - นิเทศภายในการจัดการ เรียนรู้ออนไลน์ - สร้างเครือข่ายการ เรียนรู้ภายในและ ภายนอกโรงเรียน - มีการสื่อสารสองทาง ทั้งครู นักเรียนและ ผู้ปกครอง	- มีความเป็นผู้นำทาง วิชาการด้านดิจิทัล - สร้างภาพลักษณ์และ เป็นผู้เล่าเรื่องราวที่ดี - ใช้สื่อดิจิทัลให้เกิด ประโยชน์ต่อความ เชื่อมั่นของผู้ปกครอง - ดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่ไม่มีความพร้อมใน อุปกรณ์การเรียน - เปลี่ยนบทบาทจาก ผู้บริหารมาเป็นผู้ร่วม พัฒนา	- จัดระบบการเรียน การสอนออนไลน์ (LMS) ที่เหมาะสม และเข้าถึงง่าย - จัดระบบหลังบ้าน (Back office) ที่ สนับสนุนช่วยเหลือ ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ - ปรับปรุงพื้นที่และ สภาพแวดล้อมให้ เหมาะสมในการจัด การเรียนรู้ออนไลน์
ครู	- กำหนดวัตถุประสงค์ และผลการเรียนรู้ที่ ชัดเจนในแต่ละ บทเรียนพร้อมชี้แจง ให้ให้นักเรียนและ ผู้ปกครองเข้าใจ	- จัดการและติดตาม ความก้าวหน้าทาง วิชาการของนักเรียน - ดูแลการเข้าเรียน การดำเนินการตาม ภาระงานของนักเรียน ตามกำหนด - พร้อมตอบคำถาม ข้อสงสัยในการเรียนแบบ ไม่พบหน้าเวลา - สื่อสารกับผู้ปกครอง อย่างสม่ำเสมอ - เสริมสร้างแรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ในการเรียนของ นักเรียน	- จัดเนื้อหา ระยะเวลา ที่เหมาะสมกับวัยของ นักเรียน - สร้างบรรยากาศการ การเรียนรู้ที่เป็นกันเอง - ใช้สื่อเทคโนโลยีที่ เหมาะสมและ หลากหลายสำหรับ การเรียนรู้ออนไลน์ - มีความยืดหยุ่นที่ เหมาะสมแก่นักเรียน รายบุคคล - เปลี่ยนบทบาทจาก ผู้สอนมาเป็น ผู้อำนวยความสะดวก	- บริหารเวลาสำหรับ การตอบคำถามและ ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ นักเรียน - จัดหาสื่อหรืออุปกรณ์ การสอนด้านเนื้อหา ให้ให้นักเรียนมีส่วนร่วม - บันทึกการสอนแบบ ผสานเวลาพร้อมขึ้น สู่ระบบ LMS เพื่อ นักเรียนสามารถ ทบทวนได้ตามที่ ต้องการ - จัดระบบรวบรวม ผลงานของ นักเรียนจากทุก บทเรียนออนไลน์

ตารางที่ 1 (ต่อ) การประยุกต์แนวทาง O.R.E.O. ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์สู่การปฏิบัติ

	วัตถุประสงค์ (O)	ความรับผิดชอบ (R)	ความคาดหวัง (E)	การจัดระเบียบ (O)
นักเรียน	- เข้าใจวัตถุประสงค์ของบทเรียน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และข้อกำหนดการมอบหมายงาน - เข้าใจชัดเจนเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จ	- มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อให้เกิดทักษะ ความรู้และความเข้าใจ - ตรวจสอบการเรียนรู้ของตนเองให้เป็นไปตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง - ทำภาระงานที่ได้รับมอบหมายในแต่ละบทเรียน - ติดต่อครูเมื่อเกิดคำถามและต้องการความช่วยเหลือ	- สามารถเรียนด้วยตนเองได้ - มีวินัยในการเรียน - มีทักษะการอ่านเขียน - เข้าเรียนตามกำหนด - ร่วมมือและสนับสนุนการเรียนรู้กับเพื่อนร่วมชั้นเรียน - มีส่วนร่วมในการเรียนและทำงานด้วยความซื่อสัตย์ - ทำงานให้เสร็จตามกำหนด - ประเมินผลการเรียนรู้ออนไลน์ได้ด้วยตนเอง	- เรียนและทำงานในสถานที่สะดวกสบายและเงียบสงบ - วางสื่อและอุปกรณ์การเรียนไว้ให้สะดวกในขณะเรียนออนไลน์ - สะท้อนถึงผลจากการเรียนและข้อคำถามอย่างสม่ำเสมอ - จัดระบบการเรียนตามที่ครูได้ออกแบบไว้ - บริหารการเรียนและการพักผ่อนอย่างเหมาะสม
ผู้ปกครอง	- ช่วยอธิบายให้นักเรียนเข้าใจจุดประสงค์และผลลัพธ์ของการเรียน	- จัดสถานที่ อุปกรณ์ ตลอดจนระบบเครือข่ายที่จำเป็นสำหรับนักเรียน - ร่วมมือในการสนทนาหลังจบบทเรียน - เสริมประสบการณ์ให้นักเรียนหลังเรียน - ตรวจสอบภาระงานที่ได้รับมอบหมาย - ดูแลนักเรียนให้พักผ่อนอย่างเพียงพอ - เป็นผู้สอนเสริมที่ดีแก่นักเรียน	- มั่นใจว่านักเรียนได้เข้าเรียนตามกำหนด - ให้นักเรียนทำงานตามที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จตรงตามเวลา - กระตุ้นให้นักเรียนถามคำถามเมื่อมีข้อสงสัยหรือต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติม - ตรวจสอบการสื่อสารกับโรงเรียนและครูอย่างสม่ำเสมอและตอบกลับตามเวลาที่เหมาะสม	- จัดสถานที่และอุปกรณ์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ออนไลน์ - ช่วยเหลือนักเรียนให้มีความคุ้นเคยกับระบบการเรียนออนไลน์

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า ผู้บริหารจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ออนไลน์ของโรงเรียนให้ชัดเจน มีหน้าที่ฝึกอบรมให้ครูมีความรู้ในการสอนจำเพาะเนื้อหาโดยใช้เทคโนโลยี (TPACK) สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ต้องเป็นผู้นำทางวิชาการด้านดิจิทัล จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ครูต้องกำหนดวัตถุประสงค์และผลการเรียนรู้ออนไลน์ที่ชัดเจนเข้าใจง่าย บูรณาการการใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุนการเรียนรู้ออนไลน์ เปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก จากโรงเรียนควรทำคู่มือการเรียนรู้ออนไลน์ในรูปแบบ E-book หรือภาพยนตร์สั้นใน YouTube เพื่อให้นักเรียนและผู้ปกครองได้เรียนรู้และเข้าใจตรงตามวัตถุประสงค์ เลือกเทคโนโลยีที่นักเรียนเข้าใจเข้าถึงง่ายไม่มีค่าใช้จ่าย

เช่น แอปพลิเคชัน Line Facebook YouTube ในการเรียนแบบผสานเวลา (Synchronous) บูรณาการร่วมกับการเรียนแบบไม่ผสานเวลา (Asynchronous) ใช้เวลาที่เหมาะสมกับวัย 15-30 นาที โรงเรียนพึงจัดระเบียบการเรียนแบบไม่ผสานเวลาให้นักเรียนสามารถเรียนแบบ On-demand ได้โดยใช้ Google site หรือระบบจัดการการเรียนการสอนออนไลน์ (LMS) เช่น Google classroom Moodle CANVAS ฯลฯ ซึ่งครูและนักเรียนสามารถสื่อสารให้ข้อมูลย้อนกลับได้ตลอดเวลา

สำหรับนักเรียนสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการมีวินัยในตนเองเนื่องมาจากการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไป ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) เป็นทางเลือกที่ดีสำหรับนักเรียนในการเรียนออนไลน์นักเรียนจะมีการเตรียมการค้นหาคำถามก่อนเรียน ซึ่งผู้ปกครองจะเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการเรียนรู้ออนไลน์ที่จะช่วยเหลือให้นักเรียนมีวินัยเข้าเรียนตามเวลาและมีส่วนร่วมในการเรียนกับเพื่อนร่วมชั้น และรับผิดชอบในภาระงานที่ได้รับมอบหมาย

ผู้ปกครองจะต้องจัดหาอุปกรณ์ ไม่ว่าจะเป็น Smart phone หรือ Tablet ที่มีคุณภาพ พร้อมสัญญาณ Internet ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดีแก่นักเรียนเช่นการเล่าประสบการณ์ส่วนตัวที่สอดคล้องกับเนื้อหา การดูแลสุขอนามัยให้นักเรียนมีความพร้อมและตื่นตัวอยู่เสมอ ร่วมกับนักเรียนในการจัดโต๊ะเรียนที่มีวัสดุที่พร้อมนำมาใช้ได้อย่างสะดวก จัดสภาพแวดล้อมที่น่าเรียนมีอากาศถ่ายเทสะดวก นำนักเรียนไปเรียนนอกสถานที่เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนรู้ในบางโอกาส แต่บทบาทที่สำคัญที่สุดสำหรับเรียนออนไลน์สำหรับผู้ปกครองคือ ผู้ปกครองต้องเป็นผู้ส่งเสริมที่ดีเพราะนักเรียนไม่สามารถสอบถามครูได้โดยตรงทันทีเมื่อเกิดข้อสงสัยเมื่อเรียนแบบไม่ผสานเวลา ดังนั้น ผู้ปกครองจึงต้องทำหน้าที่สอนให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหา เพื่อให้ นักเรียนมีความเข้าใจและสามารถที่จะเรียนรู้ในเนื้อหาต่อไปได้ สำหรับแนวทางการใช้ O.R.E.O ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ดังกล่าวผู้เขียนได้รวบรวมเป็นภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการใช้ O.R.E.O ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นแนวทางการใช้ O.R.E.O. ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ (Objectives) 2) ความรับผิดชอบ (Responsibility) 3) ความคาดหวัง (Expectations) 4) การจัดระเบียบ (Organization) นำไปสู่การปฏิบัติสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แก่ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง โดยใช้แนวคิด 1) ภาวะผู้นำดิจิทัล 2) ความรู้ในการสอนจำเพาะเนื้อหาโดยใช้เทคโนโลยี (TPACK) 3) คุณลักษณะของนักเรียนออนไลน์ที่ประสบความสำเร็จ 4) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่พึงปฏิบัติในการจัดการเรียนออนไลน์จะต้องระบุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน จะต้องมีการระบุการเรียนรู้ที่ชัดเจนสอดคล้องกับการประเมินผลการเรียนรู้ ไม่สับสนจัดกิจกรรมเพียงแต่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมแต่ไม่เชื่อมโยงกัน ตลอดจนใช้เทคโนโลยีที่ไม่คุ้นเคยและไม่เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ มีกำหนดแผนการเรียนรู้ที่คาดหวังชัดเจนเข้าใจง่ายมีความเหมาะสมกับวัยของนักเรียน ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมเรียนรู้น้อยแต่ผลและเนื้อหาที่ครอบคลุม ไม่เน้นการมอบหมายภาระงานที่มากเกินไป ไม่เหมาะสมกับระยะเวลาที่นักเรียนพึงดำเนินการจนเสร็จ บูรณาการการเรียนรู้แบบผสมผสานเวลาซึ่งนักเรียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์ได้โดยตรงกับครูและเพื่อนร่วมชั้นเรียน ร่วมกับการเรียนรู้แบบไม่ผสมผสานเวลาซึ่งนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสมของเวลาและสภาพแวดล้อม ทุกฝ่ายจะมีการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอทั้งในและนอกเวลาเรียนออนไลน์ เพื่อชี้แจงประเด็นข้อสงสัยต่าง ๆ ครูจะต้องให้ข้อมูลตอบกลับเป็นประจำตลอดเวลาที่เรียนออนไลน์ รับฟังความคิดเห็นในการเรียนรู้การประเมินผลและภาระงานนักเรียนต้องรับผิดชอบ ตลอดจนประเด็นต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเรียนออนไลน์ประสบความสำเร็จ (Yang, 2020)

สรุป

O.R.E.O. เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ (Objectives) จำเป็นต้องระบุให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนระหว่างโรงเรียนและบ้านก่อนที่จะเรียนออนไลน์ 2) ความรับผิดชอบ (Responsibility) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายแบ่งปันความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อการเรียนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 3) ความคาดหวัง (Expectations) การสื่อสารให้เข้าใจถึงความมุ่งหวังของแต่ละฝ่าย ทั้งในการเรียนและการประยุกต์ความรู้ที่ได้รับ 4) การจัดระเบียบ (Organization) ซึ่งจะเป็นการจัดการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อช่วยส่งเสริมให้การเรียน การมอบหมายงาน การติดตามภาระงานทำได้อย่างเป็นระบบไม่สับสนทั้งครูและนักเรียน การประยุกต์แนวทางการใช้ O.R.E.O. ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ จึงมีความสำคัญไปที่ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำดิจิทัล ครูมีความรู้ในการสอนจำเพาะเนื้อหาโดยใช้เทคโนโลยีและมีการบูรณาการเทคโนโลยีในการเรียนรู้ นักเรียนต้องมีคุณลักษณะของนักเรียนออนไลน์ที่ประสบความสำเร็จ และผู้ปกครองจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ความสำเร็จในการนำแนวทางการใช้ O.R.E.O. ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์มีเงื่อนไขความสำเร็จดังนี้

1) ระบุผลการเรียนรู้ที่ชัดเจน 2) การกำหนดแผนการเรียนรู้ที่คาดหวังชัดเจน 3) เรียนรู้น้อยแต่ได้สาระมาก 4) บูรณาการการเรียนรู้ทั้งแบบผสมเวลาและไม่ผสมเวลาไปด้วยกัน 5) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายมีการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ 6) ให้ข้อมูลตอบกลับเป็นประจำ การนำแนวทางดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมให้การเรียนออนไลน์ร่วมกับการเรียนที่โรงเรียน (On site) สู่การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended learning) อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จิตติ จีระเจียร. (2564). *การจัดการศึกษาแบบ Remote Learning เพื่อการสอนแบบ Teach From Home*. สืบค้น 30 ธันวาคม 2564, จาก <https://www.starfishlabz.com/blog/107-การจัดการศึกษา-remote-learning-เพื่อการสอนแบบ-teach-from-home>
- พรทิพย์ ศิริภัทราชัย. (2556). STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. *วารสารนักบริหาร*, 33(2), 49-56.
- สุพธิดา จำรัส. (2560). *การเรียนรู้ที่บูรณาการกับเทคโนโลยี Technology Integrated Learning*. กรุงเทพฯ: จรัสสนิพวงศ์การพิมพ์.
- อนุชัย จีระเรืองไชยศรี. (2561). *ข้อกำหนดการพัฒนารายวิชาเพื่อการเรียนการสอนในระบบเปิด (Thai MOOC) ระยะที่ 2*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา.
- Accredited Schools Online. (2021). *10 Traits & Habits of Successful Online Students*. Retrieved February 2, 2022, from www.accreditedschoolsonline.org/resources/successful-online
- Borup, J., Stevens, M. A., & Waters, L. H. (2015). Parent and Student Perceptions of Parent Engagement at a Cyber Charter High School. *Online Learning*, 19(5), 69-91.
- Gopi, K. (2021). *Here are the top technology trends that will impact education in 2021*. Retrieved December 29, 2021, from <https://gulfbusiness.com/here-are-the-top-technology-trends-that-will-impact-education-in-2021>
- Mishra, P. & Koehler, M.J. (2006). Technology pedagogical content knowledge: A framework for integrating technology in teacher knowledge. *Teacher College Record*, 108(6), 1017-1054.
- Nishan, F. and Mohamed, A. (2021). *Emerging stronger: policy directions for COVID-19 and beyond for public schools in the Maldives*. Retrieved December 4, 2021, from <https://www.emerald.com/insight/2635-0173.htm>

Sheninger, E. (2019). *Digital leadership: Changing paradigms for changing times*. Corwin Press.

Yang, A. (2020). *Online Teaching- Do This, Not That*. Retrieved November 22, 2021, from <https://alisonyang.com/online-teaching-do-this-not-that>

_____. (2020). *OREO Online Learning Guidelines*. Retrieved November 22, 2021, from <https://alisonyang.com/oreo-online-learning-guidelines>

การวางแผนการสืบทอดตำแหน่งเพื่อเตรียมความพร้อม สู่การเปลี่ยนแปลงในองค์กร*

SUCCESSION PLANNING TO PREPARE FOR CHANGE IN THE ORGANIZATION

พระครูวิเทศกัลยาณธรรม (ฐิติกร กัลยาณธมฺโม), สุภัทรชัย สีสะไบ
Phrakruvidheskanyanadham (Thitikorn Kallayanadhammo), Suphattharachai Sisabai
วัดพระธาตุตอดยสุเทพ
Wat Phrathat Doi Suthep
Corresponding Author E-mail: chay.jaa@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้กล่าวถึงการวางแผนการสืบทอดตำแหน่ง ซึ่งเป็นการวางแผนระยะยาวในองค์กรเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นอย่างไม่คาดฝัน Succession Planning เป็นกระบวนการในการจัดเตรียมความพร้อมของบุคคลภายในองค์กรที่เป็น “ดาวเด่น” (Talent) เพื่อให้ดำรงตำแหน่งงานที่ว่างลง หรือตำแหน่งงานใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที ซึ่งจะเรียกบุคคลผู้นั้นว่า ผู้สืบทอดตำแหน่งงาน (Successor) การจัดทำวางแผนการสืบทอดตำแหน่งมีกระบวนการทั้งหมด 4 ขั้นตอน ได้แก่ กำหนดตำแหน่งงานหลัก (Key Position) การกำหนด Characteristics ของตำแหน่งงานหลัก วิเคราะห์เพื่อหาผู้สืบทอดตำแหน่ง และการจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล (IDPs) โดยการจัดทำ การวางแผนการสืบทอดตำแหน่งในองค์กรจะประสบความสำเร็จได้จะต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ ไม่ว่าจะเป็น ความมุ่งมั่น ร่วมมือของผู้บริหาร การเชื่อมโยงกับทิศทางการบริหารกลยุทธ์ การสื่อสารที่ชัดเจน โปร่งใส ยุติธรรม และการประเมินความพร้อมของกำลังคนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าการจัดทำ Succession Planning นี้มีประโยชน์ทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร

คำสำคัญ: การวางแผนการสืบทอดตำแหน่ง; การเปลี่ยนแปลง; องค์กร

Abstract

This article discusses Succession Planning. This is a long-term plan in the organization for support with change that may happen unexpectedly. Succession Planning is a process in preparing the individuals within the organization that is Talent to work in vacancies or new jobs to be continued as immediately which

*Received June 4, 2021; Revised June 16, 2021; Accepted July 5, 2021

will call that person Successor. Succession Planning has 4 steps include Key Position, Characteristics of the main job, analyze to find successors, and individual development plans (IDPs). Succession Planning in the organization can be successful. It must depend on many factors, whether it is commitment. Executive cooperation, Link to direction, Strategic Management, Clear communication, transparency, fairness, and continuous assessment of human readiness. It can be concluded that Succession Planning is useful both at the individual and organizational levels.

Keywords: Succession Planning; Change; Organization

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ถือเป็นเรื่องธรรมชาติที่มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป หรืออาจเกิดจากเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝัน ซึ่งมีทั้งการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เรียกว่า “การพัฒนา” และการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่แย่ลงซึ่งเรียกว่า “การไม่พัฒนา” (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2558) การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรเป็นประโยชน์ต่อองค์กร ทำให้บุคลากรในองค์กรเกิดกลไกทางความคิดอย่างสร้างสรรค์ และเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างในการกำหนดเป้าหมายขององค์กร (สุภัทรชัย สีสะใบ, 2564) อนึ่งบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ มีคุณสมบัติตามเป้าประสงค์ขององค์กรต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีการติดตาม ประเมินผลการทำงานของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง (กรกต ชาบัณจิต, 2562)

สำหรับการเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งที่หลายองค์กรประสบปัญหาก็คือการพัฒนาบุคลากร หรือการจ้างงานเพื่อมารับช่วงต่อในตำแหน่งงานสำคัญ หรือตำแหน่งงานที่หายากในองค์กรส่วนใหญ่จะเป็นตำแหน่งระดับบริหารขึ้นไป ซึ่งหากไม่มีการวางแผนการคัดเลือกบุคลากรที่เป็นระบบ ทำให้ผู้บริหารคัดเลือกบุคลากรใหม่หรือพิจารณาปรับเลื่อนตำแหน่งบุคลากรเดิมให้มารับผิดชอบงานในตำแหน่งที่สูงขึ้น ด้วยการใช้เกณฑ์ส่วนตัวในการพิจารณา เช่น ผู้บริหารบางท่านเลือกเพราะถูกชะตาจากบุคลิกลักษณะหรือคุณสมบัติภายนอก ผู้บริหารบางท่านเชื่อในความสำเร็จของตนเอง จึงมักเลือกบุคลากรที่มีมุมมองหรือวิถีในการทำงานที่คล้ายคลึงกับตนเอง หรือ ผู้บริหารบางท่านเลือกคนโดยพิจารณาว่าจะสามารถบริหารให้อยู่ภายใต้อำนาจของตนได้หรือไม่ ซึ่งการใช้เกณฑ์ส่วนตัวในการพิจารณาเช่นนี้ ล้วนส่งผลต่อความเข้มแข็งและความเติบโตขององค์กรรวมถึงส่งผลต่อความน่าเชื่อถือและความเชื่อมั่นต่อผู้บริหารด้วย ดังนั้น การวางแผนการสืบทอดตำแหน่ง (Succession Planning) จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่เตรียมไว้เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในองค์กร

วัตถุประสงค์ของการวางแผนการสืบทอดตำแหน่ง

1. ทำให้องค์กรมีการประเมินความพร้อมอยู่เสมอว่ามีกำลังคนที่มีคุณสมบัติและความสามารถอยู่เป็นจำนวนเท่าไร
2. ทำให้ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถวางแผนสรรหาและคัดเลือกบุคลากรในเชิงรุกได้ดียิ่งขึ้น สามารถวางแผนหาคนได้ล่วงหน้าว่าจะไปหาจากแหล่งไหน หรือหากเป็นบุคลากรในสาขาที่หายากก็ต้องไปสืบเสาะจากที่อื่น
3. ทำให้รู้ว่าพนักงานในตำแหน่งใดกำลังเกษียณอายุ และพนักงานในตำแหน่งใดมีคุณสมบัติหายาก และตำแหน่งใดมีการแข่งขันสูงในท้องตลาด
4. การทำการวางแผนการสืบทอดตำแหน่งยังสามารถถูกใช้เป็นเครื่องมือจูงใจพนักงานได้เป็นอย่างดี มีนโยบายส่งเสริมการเลื่อนขั้นพนักงานภายในทำให้พนักงานมีขวัญกำลังใจดีขึ้น
5. มีผลทางอ้อมทำให้พนักงานคนเก่งไม่กล้าเล่นตัวมากจนเกินไป และมีการคาดการณ์ล่วงหน้าว่า พนักงานคนใดที่ดูเหมือนจะถูกซื้อตัวจากภายนอกได้ง่าย และฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็ได้มีการสร้างคนทดแทนขึ้นเตรียมไว้แล้ว (ศิริยุพา รุ่งเรืองสุข, 2550)

ความหมายของการวางแผนการสืบทอดตำแหน่ง

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการวางแผนการสืบทอดตำแหน่งไว้ดังนี้ การวางแผนการสืบทอดตำแหน่งเป็นกระบวนการในการคัดเลือก และจัดเตรียมข้าราชการ “ผู้มีศักยภาพที่จะทดแทนตำแหน่ง (Successor)” มาพัฒนาตามแผนพัฒนาที่กำหนดไว้ การคัดเลือกผู้มีศักยภาพที่จะทดแทนตำแหน่งเปรียบเสมือนการคัดนักกีฬาเพื่อลงแข่งขันนัดอุ่นเครื่อง หรือลงแข่งขันในรอบแรก ๆ จนถึงรอบ Semi-Final หรือเป็นการเตรียมตัวบุคคลไว้ก่อน อย่างน้อย 2-3 ปี เพื่อจัดเตรียมและพัฒนาข้าราชการตามทางก้าวหน้าในสายอาชีพ (Career Path) และ แผนพัฒนาข้าราชการรายบุคคลสำหรับผู้มีศักยภาพ แต่ในการคัดเลือกเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งซึ่งเปรียบเสมือนการแข่งขันรอบสุดท้ายนั้น ส่วนราชการต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.พ.กำหนด (สำนักงาน ก.พ., 2556) การวางแผนการสืบทอดตำแหน่ง คือ การจัดการอบรมและพัฒนาอย่างเป็นระบบครบวงจร เพื่อให้ข้าราชการผู้สืบทอดมีความพร้อมสำหรับสืบทอดหรือแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนักบริหารระดับสูง ได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมโดยการ มอบหมายให้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายในหลากหลายหน่วยงาน และ เข้ารับการอบรมในหลักสูตรสำคัญ และโครงการฝึกอบรมอื่น ๆ รวมทั้งเน้นนโยบายที่จะส่งเสริมข้าราชการผู้สืบทอดให้ได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะอย่างรอบด้านและต่อเนื่องด้วย (กรมการจัดหางาน, 2559)

การวางแผนการสืบทอดตำแหน่ง (Succession Planning) หมายถึง การค้นหาบุคลากรที่มีความโดดเด่นทั้งด้านความสามารถในการปฏิบัติงานและการบริหารคน รวมไปถึงการสร้างผลงานที่ดีเป็นไปตามความคาดหวังขององค์กร เพื่อดำรงตำแหน่งในองค์กร เมื่อตำแหน่งนั้น ๆ

ว่างลง โดยองค์กรจะเตรียมบุคลากรที่เป็นดาวเด่น จำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน เพื่อรองรับหนึ่งตำแหน่งโดยผู้ที่เป็นดาวเด่นดังกล่าวจะต้องมีความเหมาะสมด้านวัยวุฒิ คุณวุฒิ และความพร้อมที่จะดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ที่ว่างลงตามท้องที่องค์กรกำหนด อย่างไรก็ตาม องค์กรจะเป็นผู้คัดเลือกผู้สืบทอดตำแหน่ง ที่มีความเหมาะสมมากที่สุดเพียง 1 คนเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการบริหารงานและดำเนินงานอย่างต่อเนื่องขององค์กร (องค์การสุรากรมสรรพสามิต, 2564) การวางแผนการสืบทอดตำแหน่ง (Succession Planning) คือ การจัดเตรียมคนเพื่อทดแทนตำแหน่งงานใดงานหนึ่งไว้ล่วงหน้า ซึ่งเป็นการเตรียมบุคลากรเพื่อรองรับการเติบโต ขององค์กร โดยจัดทำเฉพาะตำแหน่งงานที่สำคัญ เช่น ผู้บริหารหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านขององค์กร เป็นต้น และมีการกำหนดระบบการพัฒนาบุคคลที่จะเป็นผู้สืบทอด (Successors) อย่างเป็นระบบในระยะยาว (คณินิจ อนุโรจน์, 2555)

สามารถสรุปได้ว่า การวางแผนการสืบทอดตำแหน่ง หรือ Succession Planning เป็นกระบวนการในการจัดเตรียมความพร้อมของบุคคลภายในองค์กรที่เป็น “ดาวเด่น” (Talent) เพื่อให้ดำรงตำแหน่งงานที่ว่างลงหรือตำแหน่งงานใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที ซึ่งจะเรียกบุคคลผู้นั้นว่า “ผู้สืบทอดตำแหน่งงาน” (Successor)

คุณลักษณะทั่วไปของ Succession Planning

จากความหมายของ Succession Planning ตามที่ มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้ข้างต้น สามารถสรุปคุณลักษณะทั่วไปของ Succession Planning ได้ดังต่อไปนี้ (อาภรณ์ ภูววิทยพันธุ์, 2560)

1. Succession Planning หรือการวางแผนการสืบทอดตำแหน่งเป็นกระบวนการในการจัดเตรียมความพร้อมของบุคลากรที่จะดำรงตำแหน่งงานที่ว่างลงหรือตำแหน่งงานใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะเรียกบุคคลผู้นั้นว่า “ผู้สืบทอดตำแหน่งงาน” (Successor)
2. เป็นแผนงานระดับนโยบายที่มุ่งตอบสนองต่อแผนการดำเนินธุรกิจขององค์กร โดยการวางแผนและจัดเตรียมความพร้อมของกำลังคนให้เชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ (Vision) ภารกิจ (Mission) เป้าหมาย (Goal) และกลยุทธ์ขององค์กร (Corporate Strategy)
3. เน้นตำแหน่งงานระดับบริหาร (Management Level) หรือ ตำแหน่งงานหลัก (Key Positions) ที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจขององค์กรโดยตรง
4. เน้นการวางแผนและพัฒนาบุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานสูง (High Performance) และมีศักยภาพในการปฏิบัติงานสูง (High Potential) อย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่อง
5. เน้นการสรรหาบุคลากรที่มาทดแทนตำแหน่งงานจากภายในองค์กร (Internal Recruitment) มากกว่าการสรรหาจากภายนอกองค์กร (External Recruitment)
6. แตกต่างจาก Replacement Planning ซึ่งเป็นแผนแทนที่ตำแหน่งงานที่ว่างลง ณ ขณะนั้นโดยไม่มีการวางแผนและเตรียมการสรรหาบุคลากรไว้ล่วงหน้า โดยแผนแทนที่ตำแหน่ง

งานนี้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อหน่วยงานต้นสังกัดมีความต้องการหรือมีความจำเป็นในการสรรหาคนมาดำรงตำแหน่งงานที่ว่างลงในช่วงเวลานั้น

ขั้นตอนการจัดทำ Succession Planning

การจัดทำ Succession Planning มี 4 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดตำแหน่งงานหลัก (Critical Position) 2) กำหนด Characteristics ของตำแหน่งงานหลัก 3) วิเคราะห์เพื่อหาผู้สืบทอดตำแหน่ง 4) จัดทำแผนพัฒนารายบุคคล (IDPs) (อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์, 2560)

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดตำแหน่งงานหลัก (Critical Position) เป็นขั้นตอนของการค้นหาตำแหน่งงานหลักที่ต้องการหาผู้สืบทอดตำแหน่งงาน ซึ่งขั้นตอนนี้ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการที่มีอำนาจในการตัดสินใจพิจารณากำหนดตำแหน่งงานหลักที่ต้องการจัดทำ Succession Planning โดยส่วนมากมักประกอบด้วยผู้บริหารสูงสุดขององค์กรและผู้บริหารแต่ละหน่วยงานมาพิจารณาร่วมกันซึ่งประเด็นที่ใช้ในการพิจารณาตำแหน่งงานหลักขององค์กรคือ ต้องเป็นตำแหน่งงานที่สามารถตอบสนองวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และกลยุทธ์ขององค์กรต้องเป็นตำแหน่งงานที่อยู่ในสายธุรกิจหลัก (Core Business) ที่ทำรายได้และผลกำไรให้กับองค์กรต้องเป็นตำแหน่งงานที่ค่อนข้างหายาก ต้องใช้ระยะเวลานานในการสรรหาคัดเลือกผู้ที่เหมาะสมมาดำรงตำแหน่ง, ต้องเป็นตำแหน่งงานที่มีอัตราการลาออก (Turnover) สูงต้องเป็นตำแหน่งงานที่ต้องใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรมและพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และความสามารถในการทำงานให้มีประสิทธิภาพสามารถแสดงตัวอย่างการตอบแบบมีสอบถามได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงตัวอย่างการตอบแบบสอบถามการวิเคราะห์หาตำแหน่งงานหลักของ “องค์กรวิจัย A”

กรุณาลือกลุ่มงาน/ระดับตำแหน่งงานหลักที่มีความสำคัญต่อองค์กร โดยจัดลำดับความสำคัญจากระดับที่ 1 ถึง 5 พร้อมให้เหตุผลประกอบ		
กลุ่มงาน/ระดับตำแหน่งงาน	ลำดับความสำคัญ	เหตุผล
กลุ่มงาน (Job Family) 1. กลุ่มงานวิจัย พัฒนาและวิศวกรรม 2. กลุ่มงานสนับสนุนวิจัยเทคนิค 3. กลุ่มงานธุรกิจ 4. กลุ่มงานพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี 5. กลุ่มงานพัฒนาทรัพยากรบุคคล 6. กลุ่มงานแผนประเมินผลและงบประมาณ	1 2 5 3 - 4	เป็นตำแหน่งงานที่หายาก เป็นตำแหน่งงานที่หายากเป็นตำแหน่งงานที่ทำรายได้โดยตรง เป็นตำแหน่งงานที่ทำรายได้โดยตรง อัตราการลาออกสูง - อัตราการลาออกสูง
ระดับตำแหน่งงาน 1. ผู้อำนวยการหน่วยวิจัย 2. ผู้อำนวยการฝ่าย 3. หัวหน้างาน 4. นักวิจัยอาวุโส/บุคลากรอาวุโส 5. นักวิจัย/บุคลากร	1 2 3 4 5	เป็นตำแหน่งงานที่หายาก เป็นตำแหน่งงานที่หายาก เป็นตำแหน่งงานที่หายาก เป็นตำแหน่งงานที่หายาก เป็นตำแหน่งงานที่หายาก

จากตารางที่ 1 สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อจัดลำดับตำแหน่งงานหลักได้ ซึ่งตำแหน่งงานหลักจะมีจำนวนกี่ตำแหน่งก็ได้ขึ้นอยู่กับแต่ละองค์กร โดยส่วนมากจะเป็นตำแหน่งในระดับ

บริหารขึ้นไป ในที่นี่จะจัดลำดับเพียง 3 ลำดับเป็นตัวอย่าง ได้แก่ ตำแหน่งผู้อำนวยการหน่วยวิจัย ผู้อำนวยการฝ่าย และหัวหน้าห้องปฏิบัติการวิจัย ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปการจัดลำดับตำแหน่งงานหลักจากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

ตำแหน่งงาน	หน่วยงานที่สังกัด	เหตุผล
1. ตำแหน่งผู้อำนวยการหน่วยวิจัย	หน่วยวิจัย พัฒนา และวิศวกรรม	เป็นตำแหน่งงานที่หายาก
2. ผู้อำนวยการฝ่ายสนับสนุนวิจัยเทคนิค	ฝ่ายสนับสนุนวิจัยเทคนิค	เป็นตำแหน่งงานที่หายาก
3. หัวหน้างานพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี	ฝ่ายพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี	เป็นตำแหน่งงานที่หายาก

หลังจากวิเคราะห์จัดลำดับตำแหน่งงานหลักเรียบร้อยแล้ว ฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคลต้องนำเข้าเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการเพื่อหาข้อสรุป และพิจารณาอนุมัติตำแหน่งงานหลักขององค์กรที่จะนำมาจัดทำ Succession Planning ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนด Characteristics ของตำแหน่งงานหลัก Characteristics ของตำแหน่งงานหลัก จะต้องมีความชัดเจน ชัดเจน และควรจะเป็นคุณลักษณะที่ต้องใช้ความสามารถ (Potential) ในระดับ Advance ซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ 1) ชื่อคุณลักษณะ (Characteristic name) และ 2) คำอธิบายคุณลักษณะ (Characteristic Description)

1. ชื่อคุณลักษณะ (Characteristic names) จะถูกกำหนดขึ้นหลังจากที่เราได้ตำแหน่งงานหลักแล้ว ควรจะต้องมีการวิเคราะห์ตำแหน่งงาน (Job Analysis) นั้น ๆ เพื่อที่จะกำหนดคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งงานนั้น ซึ่งตำแหน่งงานหนึ่งสามารถมีได้หลายคุณลักษณะ (Characteristic) ในบทความวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างการกำหนดชื่อคุณลักษณะ (Characteristic names) ตำแหน่ง “ผู้อำนวยการหน่วยวิจัย”

ตารางที่ 3 ตัวอย่างชื่อคุณลักษณะ (Characteristic names) ของตำแหน่ง “ผู้อำนวยการหน่วยวิจัย”

ตำแหน่งงานหลัก	ชื่อคุณลักษณะ (Characteristic names)
ผู้อำนวยการหน่วยวิจัย	- ความเป็นผู้นำ - การให้คำปรึกษา - การสร้างเครือข่าย - การเจรจาต่อรอง - ความเข้าใจองค์กร

เมื่อกำหนดชื่อคุณลักษณะ (Characteristic names) ของตำแหน่งงานหลักเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการกำหนดคำอธิบายคุณลักษณะ (Characteristic Description) ของแต่ละคุณลักษณะที่กำหนดขึ้น

2. คำอธิบายคุณลักษณะ (Characteristic Description) ต้องเขียนคำอธิบายเพื่อใช้เป็นตัวชี้วัดคุณลักษณะนั้นๆ ดังนั้น คำอธิบายคุณลักษณะ (Characteristic Description) จะต้องมียุทธศาสตร์ดังต่อไปนี้ 1) ขึ้นต้นด้วยคำกริยา 2) สามารถวัดและประเมินได้ 3) สามารถตรวจสอบได้ และ 4) มีจำนวน 2-4 ข้อหลัก ซึ่งสามารถแสดงตัวอย่างวิธีการเขียนคำอธิบายคุณลักษณะ

(Characteristic Description) ของตำแหน่งงานหลัก โดยคัดเลือกจากชื่อคุณลักษณะของตำแหน่งผู้อำนวยการหน่วยวิจัยมา 2 ชื่อคุณลักษณะ ได้แก่ การให้คำปรึกษา และการเจรจาต่อรอง โดยสามารถแสดงวิธีการเขียนคำอธิบายคุณลักษณะ (Characteristic Description) พร้อมตรวจสอบตัวชี้วัดของคุณลักษณะนั้น ๆ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงตัวอย่างการเขียนคำอธิบายคุณลักษณะ (Characteristic Description) และตรวจสอบตัวชี้วัดของคุณลักษณะนั้น ๆ ของตำแหน่งผู้อำนวยการหน่วยวิจัย (ฝ่ายกลยุทธ์บุคคลและพัฒนางานองค์กร, 2560)

ชื่อคุณลักษณะ	คำอธิบายคุณลักษณะ	ตัวชี้วัดคุณลักษณะ			
		กริยา	วัด	ตรวจ	หลัก
การให้คำปรึกษา	- วิเคราะห์และระบุประเด็นสาเหตุของปัญหาที่เกิดจากการเชื่อมโยงกับบริบทอื่นๆขององค์กรและสามารถนำเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหาในภาพรวม หรือแนะนำการป้องกันปัญหาในระยะยาว	✓	✓	✓	✓
	- ช่วยผู้อื่นในการตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขปัญหที่เหมาะสม และติดตามผลการให้คำปรึกษา	✓	✓	✓	✓
	- สร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ (Success Story) และถ่ายทอดเทคนิคการให้คำปรึกษาในบริบทขององค์กร	✓	✓	✓	✓
	- กำหนดกลยุทธ์ นโยบายและทิศทางการสร้างและปรับปรุงมาตรฐานการให้คำปรึกษา	✓	✓	✓	✓
	- ให้คำปรึกษาในการกำหนดกลยุทธ์/นโยบายระดับประเทศ	✓	✓	✓	✓
การเจรจาต่อรอง	- ประยุกต์ใช้เทคนิค วิธีการและประสบการณ์ที่หลากหลายเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในข้อเสนอให้มากขึ้น	✓	✓	✓	✓
	- สร้างสัมพันธภาพ เครือข่ายและแนวร่วมกับบุคคลที่ต้องการโน้มน้าวเพื่อให้เกิดความไว้วางใจมากขึ้น	✓	✓	✓	✓
	- สร้างบรรยากาศเพื่อกระตุ้นและสนับสนุนข้อเสนอที่ต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม และได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย	✓	✓	✓	✓
	- กำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ในทางลบต่อตนเอง	✓	✓	✓	✓
	- รักษาสัมพันธภาพและเครือข่ายในระยะยาวกับคู่เจรจา	✓	✓	✓	✓

จากตัวอย่างในตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่าเมื่อเขียนคำอธิบายคุณลักษณะ (Characteristic Description) ของคุณลักษณะการให้คำปรึกษา และการเจรจาต่อรองเรียบร้อยแล้ว ก็ จะเห็นความชัดเจนของแต่ละคุณลักษณะมากขึ้น ทำให้ทราบถึงความคาดหวังขององค์กรต่อแต่ละคุณลักษณะของงานหลัก ซึ่งประโยชน์ของการกำหนด Characteristics ของตำแหน่งงานหลักคือ ใช้เป็นแนวทางในการสรรหาคัดเลือกบุคลากร โดยพิจารณาจากขอบเขต หน้าที่ และคุณลักษณะเฉพาะที่กำหนดขึ้น ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนการพัฒนาบุคลากรที่จะขึ้นมาดำรงตำแหน่งงานหลักนั้นทำให้ผู้สืบทอดตำแหน่งงานทราบถึงขอบเขต หน้าที่รับผิดชอบของงานที่ตนจะต้องทำในอนาคตทำให้ผู้สืบทอดตำแหน่งงานทราบถึงจุดแข็ง และข้อบกพร่องของ

ตนเองที่ต้องพัฒนาเพื่อสามารถทำงานในตำแหน่งนั้นได้ทำให้ผู้สืบทอดตำแหน่งยอมรับที่จะเตรียมความพร้อมในการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของตนตามโปรแกรมที่องค์กรกำหนดขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์เพื่อหาผู้สืบทอดตำแหน่ง หลังจากที่กำหนดตำแหน่งงานหลักที่ต้องการหา Succession Plan แล้วซึ่งก็คือ “ตำแหน่งผู้อำนวยการหน่วยวิจัย” ขั้นตอนต่อไปก็คือ การวิเคราะห์หาผู้สืบทอดตำแหน่งงาน (Successor) ที่เหมาะสม ซึ่งผู้สืบทอดตำแหน่งควรมีคุณสมบัติเป็นทั้งคนเก่ง (Potential) และคนดี (Performance) และสุดท้ายจะต้องเป็นคนเก่งและคนดีที่มีความเหมาะสมกับตำแหน่งนั้นๆ ด้วย มีวิธีการพิจารณา 3 ระดับ คือ (สำนักพัฒนาทรัพยากรบุคคล สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2557)

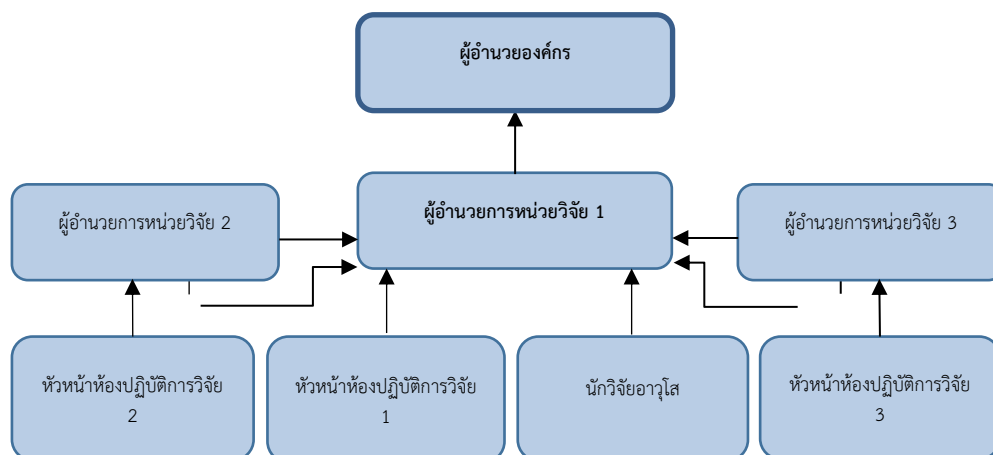
1. การพิจารณาคณดี หลักเกณฑ์ที่ใช้ควรเป็นหลักสากลในองค์กรที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม ผู้ที่จะได้รับการพิจารณาให้เป็นผู้สืบทอดตำแหน่งทุกคนต้องผ่านการคัดกรองในระดับนี้ก่อน ในองค์กรส่วนมากนอกจากข้อมูลพื้นฐานทั่วไป เช่น อายุงานในตำแหน่ง วุฒิการศึกษาแล้วยังต้องพิจารณาการปฏิบัติงานที่ผ่านมา โดยจะมีการวัดเชิงปริมาณที่คุ้นเคยกันในรูปแบบของ KPIs เช่นการวัดความรู้ ทักษะ ความสามารถ แล้วก็ยังมีการวัดในเชิงของพฤติกรรมอีกด้วย

2. การพิจารณาคณเก่ง คุณสมบัติข้อนี้มีไว้สำหรับการคัดเลือกจากกลุ่มที่ผ่านเกณฑ์คนดีมาแล้ว โดยยึดเอาคุณสมบัติ ความรู้ความสามารถ ตามตำแหน่งที่ต้องการหาผู้สืบทอดมาเป็นเกณฑ์ ซึ่งก็คือ Characteristics ของตำแหน่งงานหลักนั่นเอง

3. การพิจารณาคณดีและคนเก่งที่เหมาะสม คุณสมบัติข้อนี้ถือเป็นคุณสมบัติข้อสุดท้ายก่อนที่จะเปลี่ยนสถานะจากผู้สืบทอดตำแหน่งมาเป็นผู้ดำรงตำแหน่งตัวจริง ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ค่อนข้างยากที่จะบอกได้ว่าใครดีและเก่งกว่าใคร จึงต้องมีเครื่องมือ กระบวนการ และผู้ที่รู้เอกลักษณ์ขององค์กรเป็นอย่างดี เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์เพื่อหาผู้สืบทอดตำแหน่ง

การวิเคราะห์หาผู้สืบทอดตำแหน่งมีขั้นตอนดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ระบุตำแหน่งงานที่สามารถแทนที่ตำแหน่งงานหลักที่ต้องการจัดทำ Succession Plan โดยพิจารณาได้จากเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ (Career Path) ที่องค์กรกำหนดขึ้น แต่หากองค์กรไม่มีการจัดทำ Career Path ไว้ก็สามารถพิจารณาได้จากผังโครงสร้างตำแหน่งงาน (Position Structure) ซึ่งในบทความนี้ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างตำแหน่งที่ต้องการจัดทำ Succession Plan ในองค์กรวิจัย A คือ ตำแหน่ง “ผู้อำนวยการหน่วยวิจัย1” ตัวอย่างแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ (Career Path) ขององค์กรวิจัย A

จากภาพที่ 1 จะเห็นว่าตำแหน่งงานที่สามารถแทนที่ตำแหน่งผู้อำนวยการหน่วยวิจัยได้มี 4 ตำแหน่งคือ หัวหน้าห้องปฏิบัติการวิจัย 2 หัวหน้าห้องปฏิบัติการวิจัย 1 นักวิจัยอาวุโส และหัวหน้าห้องปฏิบัติการวิจัย 3 หากสังเกตจากรูปจะเห็นว่ายังมีอีกสองเส้นทางไปสู่ตำแหน่งผู้อำนวยการหน่วยวิจัย 1 นั่นคือตำแหน่งผู้อำนวยการหน่วยวิจัย 2 และผู้อำนวยการหน่วยวิจัย 3 แต่เนื่องจากเป็นเส้นทางความก้าวหน้าที่อยู่ในระดับเดียวกันจึงไม่นิยมนำมาใช้ตอนทำ Succession Plan เพราะฉะนั้นในขั้นตอนนี้จะมี 4 ตำแหน่งดังที่กล่าวมาข้างต้น

2. พิจารณาเลือกบุคคลที่ดำรงอยู่ในตำแหน่งต่าง ๆ ที่ระบุขึ้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะเป็นผู้สืบทอดตำแหน่งงาน (Successor) ตาม Career Path ที่องค์กรกำหนด ซึ่งสามารถจัดทำรายชื่อไว้ในแบบฟอร์มกำหนด Candidate Position แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แบบฟอร์มกำหนด Candidate Position ของตำแหน่งผู้จัดการฝ่ายวิศวกรรม

ตำแหน่งงานหลัก	ตำแหน่งงาน	ชื่อ	จำนวน (คน)
ผู้อำนวยการหน่วยวิจัย 1	หัวหน้าห้องปฏิบัติการวิจัย 2	คุณเอ	1
	หัวหน้าห้องปฏิบัติการวิจัย 1	คุณบี	1
	หัวหน้าห้องปฏิบัติการวิจัย 3	คุณซี	1
	นักวิจัยอาวุโส	คุณดี คุณเอฟ	2

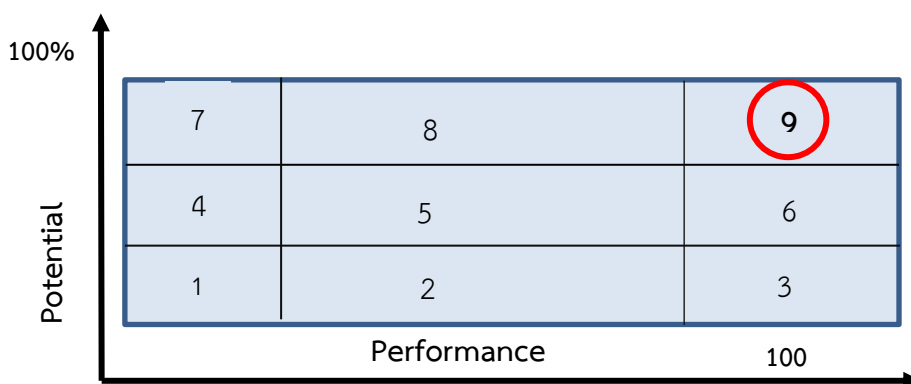
3. จัดทำตารางการประเมินผู้สืบทอดตำแหน่งงาน โดยระบุรายชื่อและตำแหน่งงานของบุคคลที่คัดเลือกไว้แล้วในตารางการประเมิน ซึ่งจะมีในส่วนของการประเมินคนดี จะประเมินออกมาในรูปแบบของผลการปฏิบัติงาน (Performance: ผลงานและพฤติกรรม) ส่วนของการประเมินคนเก่ง จะประเมินออกมาในรูปของศักยภาพตามตำแหน่งที่ต้องการหาผู้สืบทอด (Potential) และสุดท้ายคือ

ประเมินความพร้อมในการเลื่อนตำแหน่ง ซึ่งแสดงตัวอย่างการประเมินผู้สืบทอดตำแหน่งไว้ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ตัวอย่างตารางการประเมินผู้สืบทอดตำแหน่ง

ตำแหน่งงานที่จัดทำ Succession Plan		ผู้อำนวยการหน่วยวิจัย 1 กลุ่มงาน: หน่วยวิจัย พัฒนาและวิศวกรรม		
ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ระดับผลการปฏิบัติงาน (Performance) (100%)	ระดับศักยภาพ (Potential) (100%)	ความพร้อม (ปี)
1	คุณเอ	60	80	1
2	คุณบี	70	80	3
3	คุณซี	95	100	ทันที
4	คุณดี	80	90	1
5	คุณเอฟ	70	90	2

4. นำคะแนนที่ได้จากการประเมิน ไปวิเคราะห์โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า “9Box” ซึ่งจะมีลักษณะเป็นกล่องสี่เหลี่ยมผืนผ้าซึ่งแบ่งเป็นสี่เหลี่ยมย่อย ๆ 9 ช่อง กำหนดแกน X และ แกน Y โดยแกน X คือคะแนนจากระดับผลการปฏิบัติงาน (Performance: ผลงานและพฤติกรรม) แกน Y คือ คะแนนจากระดับศักยภาพ (Potential) เมื่อ Plot คะแนนลงในกราฟ 9Box แล้วคะแนนของใครตกอยู่ในช่องที่ 9 จะเป็นผู้ที่เหมาะสมที่สุดที่จะเป็นผู้สืบทอดตำแหน่งที่กำหนดนั้น แสดงตัวอย่างได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 “9Box” เครื่องมือที่ใช้ในการคัดเลือกผู้สืบทอดตำแหน่ง

จากภาพที่ 2 เมื่อนำคะแนนในตารางที่ 6 มา Plot จะพบว่าผู้ที่มีคะแนนอยู่ในช่องที่ 9 มีเพียง 1 คน คือ คุณซี ซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่งหัวหน้าห้องปฏิบัติการวิจัย 3 และมีความพร้อมในการเลื่อนตำแหน่งทันทีด้วย แสดงให้เห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างกะทันหันกับตำแหน่งผู้อำนวยการหน่วยวิจัย 1 คุณซี หัวหน้าห้องปฏิบัติการวิจัย 3 สามารถขึ้นดำรงตำแหน่งได้ทันที ซึ่งถือเป็นการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันท่วงที

ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล (IDPs) แผนพัฒนารายบุคคล (IDPs) เป็นแผนที่เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์และประเมินข้อดีและข้อบกพร่องของบุคลากรในการทำงาน

ปัจจุบัน กับศักยภาพของบุคลากรในการปฏิบัติงานเพื่อความก้าวหน้าในตำแหน่งงานที่สูงขึ้นในอนาคต ดังนั้นการจัดทำแผนพัฒนารายบุคคลจึงเป็นการลดช่องว่างที่เกิดขึ้นระหว่างความสามารถของบุคลากรในปัจจุบันกับความสามารถที่คาดหวังให้มีสำหรับตำแหน่งงานที่สูงขึ้นนั่นเอง

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการวางแผนการสืบทอดตำแหน่ง

จากการศึกษาของ Office Of Personnel Management หรือ OPM ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบและบริหารทรัพยากรบุคคลของภาครัฐ ได้ระบุปัจจัยแห่งความสำเร็จในด้านต่างๆ เพื่อผลักดันให้การวางแผนการสืบทอดตำแหน่ง (Succession Planning) สำเร็จตามเป้าหมายไว้ 6 ข้อ ดังนี้ (กระทรวงการคลัง, 2554)

1. ความมุ่งมั่นจากผู้บริหารระดับสูง หากผู้บริหารระดับสูงเห็นความสำคัญ และมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ก็จะส่งผลต่อความมุ่งมั่นในการส่งเสริม สนับสนุนและรับผิดชอบอย่างจริงจังของผู้บริหารระดับสูง ตลอดจนตระหนักว่าตนเองคือผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีการติดตามความคืบหน้าอย่างสม่ำเสมอและเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน ซึ่งความมุ่งมั่นจากผู้บริหารนี้ ถือเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญมากต่อความสำเร็จตามเป้าหมายของแผนงานต่าง ๆ ในการวางแผนการสืบทอดตำแหน่ง และหากขาดปัจจัยนี้แล้วการนำแผนการบริหารงานไปปฏิบัติจะก่อให้เกิดความยากลำบากเป็นอันมาก

2. การเชื่อมโยงกับทิศทาง การบริหารกลยุทธ์ การบริหารจัดการบุคลากรและการลงทุนในอนาคตขององค์กร การวางแผนการสืบทอดตำแหน่งจำเป็นต้องมีความเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและกลยุทธ์ขององค์กร อีกทั้งมีการ บูรณาการเข้ากับระบบการบริหารจัดการขององค์กร ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการพัฒนาขีดความสามารถและสมรรถนะหลัก (Key Competencies) ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีความเข้าใจที่ชัดเจนว่า “พวกเขาได้รับการคาดหวังอะไรจากองค์กร” รวมถึงเป็นการผลักดันให้บุคลากรที่เก่งมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน ให้มีผลการทำงานที่สอดคล้องและบรรลุเป้าหมายร่วมขององค์กรอย่างเป็นรูปธรรม (บริษัท ไอโอดี คอนเซาท์ติ้ง แอนด์ เทรนนิ่ง จำกัด, 2560)

3. การกำหนดงานหลัก (Critical Position) และ Characteristics ของตำแหน่งงาน ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น เมื่อองค์กรมีทิศทางและนโยบายที่ชัดเจนแล้วสิ่งต่อไปที่ต้องพิจารณาก็คือ การกำหนดงานหลัก (Critical Position) และ Characteristics ของตำแหน่งงานให้ชัดเจน และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความเชื่อมโยงกับทิศทาง เป้าหมายตลอดจนแผนการลงทุนหรือแผนการขยายธุรกิจที่องค์กรต้องการประสบผลสำเร็จ

4. การสื่อสารที่ชัดเจน โปร่งใส ยุติธรรม เมื่อมีการระบุความสามารถหรือกรอบสมรรถนะที่องค์กรต้องการตามความจำเป็นตามแต่ละตำแหน่งงานหลักและลักษณะขององค์กรแล้ว กระบวนการคัดเลือกสรรหาผู้ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์นั้น ๆ จะต้องมีการสื่อสารที่โปร่งใส

และยุติธรรม รวมทั้งต้องเปิดกว้างให้บุคลากรที่มีศักยภาพสูงทุกคนมีโอกาสและมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน มีการสื่อสารทำความเข้าใจอย่างชัดเจนว่า “องค์กรคาดหวังอะไร” และควรมีบุคลากรที่ครอบคลุมในหลายระดับ ไม่เพียงแต่เฉพาะผู้บริหารระดับสูงเท่านั้น รวมถึงควรมีการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) กับบุคลากรกลุ่มเป้าหมาย ทั้งสิ่งที่ทำได้ดีและยังทำได้ไม่ดีอย่างสม่ำเสมอ มีการประเมินผลตามความสำเร็จของงาน ที่สามารถทวนสอบกระบวนการดำเนินงานเป็นรายบุคคลได้อย่างชัดเจน

5. การศึกษาและประเมินความพร้อมของกำลังคนอย่างต่อเนื่อง องค์กรควรมีการจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลอย่างครบถ้วนของบุคลากรกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นเสมือนคลังข้อมูลของบุคลากรกลุ่มเป้าหมาย โดยองค์กรสามารถเฝ้าติดตามและประเมินผลงานของบุคลากรกลุ่มเป้าหมายแต่ละคนเป็นประจำทุกเดือนและทุกปี ซึ่งในการประเมินผลการปฏิบัติงานแต่ละครั้งนั้น จำเป็นจะต้องมีการเชื่อมโยงและพูดถึงเป้าหมายทางธุรกิจร่วมกันอย่างสม่ำเสมอทั้งนี้ ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แจ้งและสื่อสารข้อมูลป้อนกลับอย่างตรงไปตรงมาทั้งในส่วนของบุคลากรเก่งที่มีความมุ่งมั่นจะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องกับองค์กร รวมถึงบุคลากรเก่งบางคนที่ไม่พร้อมจะไปต่อและต้องการขอยกเลิกแผนสืบทอดตำแหน่ง เพื่อเป็นมุมมองประกอบการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารแผนการสืบทอดตำแหน่งขององค์กรต่อไป

6. การพัฒนาศักยภาพโดยการมอบหมายงานที่ท้าทาย การพัฒนาผู้นำ ควรมีการประเมินศักยภาพมองหาจุดแข็งที่แต่ละคนมี แล้วหาทางพัฒนาจุดแข็งนั้นให้แกร่งยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกัน หากมีจุดอ่อนในเรื่องบางเรื่องที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการทำงานและการเติบโตในอนาคต ก็ต้องริหาทางแก้ไขปรับปรุงด้วย ผ่านการจัดทำแผนพัฒนาเป็นรายบุคคล ซึ่งมุ่งเน้นพัฒนาสมรรถนะความสามารถและการเรียนรู้ ผ่านการทำงานจริงในโครงการที่ท้าทายและมีความรับผิดชอบที่นอกเหนือจากหน้าที่การงานในตำแหน่งปัจจุบัน ซึ่งอาจมีความรับผิดชอบที่สูงกว่าเดิมแทนที่จะเป็นการฝึกอบรมอย่างเป็นทางการในห้องอบรมหรือการศึกษาต่อเท่านั้น เช่น การหมุนเวียนงาน (Job Rotation) การมอบหมายงานพิเศษให้ทำ (Project Assignment) การพาไปด้วยเพื่อเรียนรู้งาน (Job Shadowing) เป็นต้น

สรุป

ผู้เขียนได้กล่าวถึงความสำคัญของการวางแผนการสืบทอดตำแหน่ง (Succession Planning) ในองค์กร ซึ่งเป็นการวางแผนระยะยาวและเป็นเครื่องมือสำคัญขององค์กรที่สามารถเตรียมไว้รับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กรได้ตลอดเวลา ซึ่งแต่ละขั้นตอนจะต้องใช้ทักษะ ความรู้ ความสามารถเชิงการบริหาร ที่จะต้องสร้างระบบการประเมินผลการปฏิบัติงาน การประเมินศักยภาพ และการหาตำแหน่งงานหลักภายในองค์กรจากโครงสร้างขององค์กร ในแต่ละขั้นตอนจะต้องมีการวางแผนงาน และมีผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำปรึกษา ในกรณีที่จะต้องหาผู้สืบทอด เพื่อดำรงตำแหน่งจริง ๆ ถ้าองค์กรได้มีการพัฒนา และวางแผนองค์กรไว้

ทั้งหมด ก็จะสามารถแจ้งบุคลากรได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งเชื่อได้ว่าการทำการวางแผนสืบทอดตำแหน่งนั้น จะต้องใช้เวลาและอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหารทุกระดับตั้งแต่ระดับต้นระดับกลาง จนถึงระดับสูงเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนด้วยเช่นกัน จะทำให้บุคลากรเกิดความรู้สึกที่ดีต่อองค์กรมากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า การวางแผนการสืบทอดตำแหน่ง (Succession Planning) นอกจากมีไว้สำหรับรับมือกับการเปลี่ยนแปลงขององค์กรแล้ว ยังมีประโยชน์ทั้งในระดับองค์กรและระดับบุคลากรอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรกต ชาบัณจิต. (2562). การกำหนดยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(1), 238-252.
- กรมการจัดหางาน. (2559). *แผนสืบทอดตำแหน่งทางการบริหาร (Succession Plan)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงาน.
- กระทรวงการคลัง. (2554). *เอกสารนำเสนอเรื่องการวางแผนสืบทอดตำแหน่ง (Succession Planning)*. สืบค้น 2 มีนาคม 2564, จาก <https://www.mof.go.th/th/home>
- คณินิจ อนุโรจน์. (2555). ความสำคัญของระบบ Succession Planning. *วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์*, 6(4), 91-102.
- บริษัท ไอโอที คอนเซิร์ตติ้ง แอนด์ เทรนนิ่ง จำกัด. (2560). *การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง (Succession Planning)*. สืบค้น 2 มีนาคม 2564, จาก <http://www.krittin.in.th/articles/การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง>
- ฝ่ายกลยุทธ์บุคคลและพัฒนาองค์กร. (2560). *NSTDA Functional Competency Dictionary*. ปทุมธานี: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- ศิริยุพา รุ่งเรืองสุข. (2550). *Succession planning วางแผนหาผู้สืบทอดตำแหน่งเชิงรุก (ตอน 1)*. สืบค้น 2 มีนาคม 2564, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/115955>
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2558). Succession Planning Management: เตรียมความพร้อมสู่การเปลี่ยนแปลงในอนาคต. *วารสาร Productivity World*, 20(116), 78-83.
- สำนักงาน ก.พ. (2556). *การวางแผนทางก้าวหน้าในสายอาชีพ*. นนทบุรี: บริษัท อักษรอุษาคีรีเอทนิว จำกัด.
- สำนักพัฒนาทรัพยากรบุคคล สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2557). *แผนพัฒนาบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2557*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สุภัทรชัย สีสะใบ. (2564). การพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(1), 1-13.

องค์การสุรา กรมสรรพสามิต. (2564). แผนการสืบทอดตำแหน่ง (Succession Plan).
กรุงเทพฯ: กรมสรรพสามิต.

อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์. (2560). *Career Development in Practice* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ:
บริษัท เอช อาร์ เซ็นเตอร์ จำกัด.

การจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ ในช่วงสถานการณ์โควิด-19*

MANGEMENT OF FOREIGN WORKERS FROM LAOS, CAMBODIA,
AND BURMESE DURING THE COVID-19 PANDEMIC

ปณณวิชญ์ นาคหนอง, วิยูทธ์ จำรัสพันธ์, สุกัญญา เออมิธรรม, พรสรรค์ ปิยนันท์ศักดิ์

Phannavich Nakhonsong, Viyouth Chamruspanth, Sukanya Aimimtham, Pornsan Piyanantisak

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University

Corresponding Author E-mail: sukaim@kku.ac.th

บทคัดย่อ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจไทยอย่างมาก ถึงแม้รัฐบาลจะมีมาตรการเยียวยาประชาชน ผู้ประกอบการ แรงงานทั้งในและนอกระบบ ก็ยังไม่สามารถกระตุ้นให้เศรษฐกิจและตลาดแรงงานฟื้นตัวได้ ปัญหาต่อเนื่องคือการลดจำนวนของแรงงานต่างด้าวสัญชาติลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ ที่เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการทำงานประเภทงานสกปรก งานยาก และงานเสี่ยงอันตราย ซึ่งเป็นประเด็นเร่งด่วนที่ต้องบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการ เพื่อให้สามารถป้องกัน ดูแล และควบคุมการแพร่ระบาดของโควิด-19 ตามหลักการทางด้านสาธารณสุขและกฎหมายแรงงาน ดังนั้นบทความนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาความร่วมมือในการจัดการแรงงานสัญชาติลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 เกี่ยวกับประเด็นปัญหา มาตรการ และข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ บนฐานแนวคิดการบริหารเชิงสถานการณ์และแนวคิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ส่วนข้อเสนอแนะในการจัดการแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ คือ หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรบูรณาการความร่วมมือกันโดยยึดหลักธรรมาภิบาล หลักสิทธิมนุษยชน หลักความคุ้มค่า และคำนึงถึงสิทธิประโยชน์ของพลเมืองไทยเป็นลำดับแรก เพื่อดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการแรงงาน; แรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ; โควิด-19

Abstract

Thailand has suffered the most negative impact on the economy from COVID-19. Although the government has remedial measures for citizens, entrepreneurs, formal and informal workers. But still cannot stimulate the economy and labor market recovery. The ongoing problem is the decline of Lao, Cambodian, and Burmese laborers, the main drivers of dirty, difficult, and dangerous work. It is an urgent issue that requires the integration of cooperation with relevant agencies to manage it successfully. And to be able to prevent, take care and control the spread of the COVID-19 according to public health principles and labor legislation. Therefore, this article focuses on the cooperation in managing Lao, Cambodian, and Burmese laborers during the COVID-19 situation. To analyze problems, policies, and limitations in various fields based on situational management theory and interagency coordination concept. In summary, the recommendations are the relevant agencies should integrate cooperation based on good governance, human rights, and cost-effectiveness principles. Most importantly, the privileges of Thai citizens must be considered first.

Keywords: Labor-management; Foreign workers of 3 nationalities; Covid-19

บทนำ

ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายด้านการตอบสนองต่อวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา-2019 (โควิด-19) ในช่วงปี 2562-2564 เนื่องจากมีความจำเป็นที่ต้องพึ่งพิงแรงงานต่างด้าวในระบบเศรษฐกิจ สภาพทางพรมแดนที่ผู้คนเข้าออกได้หลายช่องทาง มีผู้ย้ายถิ่นจากประเทศลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ มากกว่า 3 ล้านคน เข้ามาทำงานเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้ามาในประเทศไทยคือ ความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาไปสู่แรงงานฝีมือของแรงงานไทย ผู้ประกอบการต้องการลดต้นทุนการผลิตด้วยการใช้แรงงานไร้ฝีมือที่มีค่าแรงถูก ค่าแรงขั้นต่ำในไทยมีอัตราสูง ค่านิยมของคนไทยที่ไม่ชอบทำงานประเภทสกปรก งานยากลำบาก และงานเสี่ยงต่อความปลอดภัย ประเทศไทยมีระบบสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลและกองทุนทดแทนแรงงานที่ดี และข้อตกลงในสนธิสัญญาการจ้างงานแรงงานประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจในภูมิภาค อย่างไรก็ตามในสภาวะการณ์ระบาดใหญ่ของโควิด-19 รัฐบาลไทยได้ขอความร่วมมือให้แรงงานต่างด้าวจาก 3 ประเทศเดินทางกลับประเทศตนเอง ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวมียังจำนวนลดลงคิดเป็นร้อยละ 16.7 หรือประมาณ 453,872 คนในช่วงมกราคม - มิถุนายน 2563 (ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ และสิริวิชัย

รัตนประทีปทอง, 2563) และลดลงอย่างต่อเนื่องคิดเป็นร้อยละ 56.5 หรือประมาณ 1,700,000 คน ในช่วงสิงหาคม 2564 (สำนักบริหารการทะเบียน, 2564) เพราะการอาศัยอยู่ในประเทศไทยนั้นหมายถึงการรับความเสี่ยงต่องาน ไม่มีเงินซื้ออาหาร และจะกลายสภาพเป็นแรงงานกลุ่มเปราะบางที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข ขาดความมั่นคงในการทำงาน และความไม่มั่นคงของสถานะผู้เข้าเมือง โดยการจัดการแรงงานต่างด้าวในช่วงระหว่างมกราคม 2563-ตุลาคม 2564 พบว่า รัฐบาลไทยได้ออกมาตรการทั้งการบังคับและผ่อนปรน เช่น การผ่อนผันให้อยู่ต่อโดยมีเงื่อนไขต้องมีนายจ้างรับรองและผ่านการตรวจโรคต้องห้ามตามกฎหมายกระทรวง การผลักดันกลับประเทศสำหรับแรงงานเข้าเมืองผิดกฎหมาย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่ระบาดของเชื้อโรคเป็นวงกว้างจนไม่สามารถควบคุมได้

การผ่อนปรนการเปิดด่านพรมแดนในหลายจุดทำให้มีแรงงานเหล่านี้เคลื่อนย้ายกลับประเทศ แต่เนื่องด้วยสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนตามบริเวณแนวชายแดน การตรวจจับกักขังผู้ลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย การบังคับตรวจโรคก่อนเดินทางกลับแบบต้องจ่ายเองที่ด่านพรมแดนฝั่งประเทศต้นทาง ส่งผลให้เกิดความวิตกกังวลในหมู่แรงงานต่างด้าวและนำไปสู่การลักลอบใช้ช่องทางธรรมชาติเดินทางกลับประเทศ จากปัญหาดังกล่าวที่ประชุมคณะรัฐมนตรีจึงได้เห็นชอบผ่อนผันการต่ออายุใบอนุญาตทำงานของแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติและบุตรให้สามารถทำงานต่อเนื่องได้โดยกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดของการผ่อนผันไว้ชัดเจน รวมถึงมีมติเห็นชอบมาตรการเยียวยาผลกระทบจากโควิด-19 ให้กับผู้ประกันตนกองทุนประกันสังคมสำหรับแรงงานต่างด้าวที่ขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย แต่มาตรการเหล่านี้ไม่ได้ครอบคลุมกลุ่มแรงงานต่างด้าวนอกระบบจึงส่งผลให้ถูกดำเนินการภายใต้กฎหมายคนเข้าเมือง ทั้งยังพบว่าแรงงานต่างด้าวบางส่วนที่จดทะเบียนอนุญาตทำงานถูกต้องไม่ได้รับแจ้งข้อมูลการต่อใบอนุญาตทำงานและวิซ่าผ่านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองของประเทศไทยและสถานทูตประเทศต้นทางก็มีการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบที่ขัดแย้งกันให้แก่แรงงานต่างด้าว ส่งผลให้เกิดความสับสนในขั้นตอนการดำเนินการเพื่อขอเดินทางกลับและการอยู่ต่อภายใต้เงื่อนไขทางด้านสาธารณสุข ส่วนแรงงานต่างด้าวที่สามารถเดินทางกลับได้ก็ต้องเผชิญกับการใช้มาตรการด้านสาธารณสุขของรัฐบาลในประเทศตนเองเช่นเดียวกัน เช่น การกักตัวเพื่อดูอาการโดยแยกสังเกตอาการที่บ้านและการกักตัวในศูนย์ควบคุมโรคที่รัฐจัดไว้ให้หรือในชุมชนตามภูมิลำเนา ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาก็คือแรงงานต่างด้าวเหล่านี้ที่ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องด้านวิธีการปฏิบัติตนในช่วงระหว่างกักตัวและการดูแลจากภาครัฐ มีหน้าซ้อยังถูกตราหน้าประณามว่าอาจเป็นพาหะในการนำเชื้อโควิด-19 เข้าไปแพร่ระบาดในชุมชน ส่วนสมาชิกชุมชนเองก็ขาดความรู้และความพร้อมในการรับมือ รวมถึงการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้กักตัว

จากมาตรการต่าง ๆ ของรัฐในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้แรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติต้องได้รับผลกระทบหลายประการ เช่น มาตรการปิดธุรกิจภาค

บริการที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดและมาตรการจำกัดช่วงเวลาการเปิด - ปิด ในกิจการบางประเภท ทำให้ลูกจ้างที่เป็นแรงงานต่างด้าวกลายเป็นแรงงานไร้นายจ้างหรืออัตราการมีงานทำอยู่ในระดับต่ำ รวมทั้งต้องพบกับความยากลำบากในการดำรงชีพเนื่องจากขาดรายได้ ดังนั้นเพื่อลดค่าใช้จ่ายในด้านที่อยู่อาศัยจึงจำเป็นต้องย้ายไปอาศัยรวมกลุ่มกันอย่างแออัดในแคมป์คนงานก่อสร้าง สถานประกอบการ หรือห้องพักเล็ก ๆ ที่มีสภาพทรุดโทรม ซึ่งจากการประเมินค่าใช้จ่ายปกติในการดำรงชีพของแรงงานต่างด้าว พบว่า รายจ่ายประจำวันต่อคนอยู่ที่ประมาณ 170 - 247 บาท หรือเดือนละประมาณ 5,100 - 7,000 บาท (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย, 2563) ด้านการเข้าถึงบริการสาธารณสุขของแรงงานต่างด้าวไม่ว่าจะเป็น การตรวจหาเชื้อโควิด-19 การรับยารักษา และการฉีดวัคซีนนั้น ถ้าเป็นกรณีแรงงานต่างด้าวในระบบประกันสังคมสามารถเข้ารับบริการได้ที่โรงพยาบาลในพื้นที่โดยให้นายจ้างเป็นผู้ประสานงานท่ามกลางมาตรการควบคุมโรคของสาธารณสุขจังหวัดนั้น ๆ ได้ทันที ส่วนในกรณีของแรงงานต่างด้าวนอกระบบอาจเป็นเรื่องยากลำบากพอสมควรในการเดินทางเข้ารับ การตรวจหาเชื้อโควิด-19 และการจัดเก็บอัตลักษณ์ส่วนบุคคล อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการในกรณีหลังนี้เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของกระทรวงสาธารณสุข สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และกระทรวงแรงงาน ที่ต้องเพิ่มการบูรณาการความร่วมมือกันอย่างเร่งด่วนเพื่อให้สามารถควบคุมการแพร่ระบาดและนำแรงงานต่างด้าวนอกระบบกลับเข้าสู่ระบบประกันสุขภาพและระบบการจ้างงานถูกต้องตามกฎหมายอย่างรวดเร็ว (ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมโรค, 2563; กองสาธารณสุขฉุกเฉิน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2564; กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2564)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนับว่าเป็นความท้าทายด้านการจัดการแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนด้วยการบูรณาการร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายเพื่อให้สามารถดูแล ป้องกัน และควบคุมการแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้อย่างถูกต้องตามหลักสาธารณสุข หลักสิทธิมนุษยชน และกฎหมายแรงงาน เพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทยไว้อย่างยั่งยืนท่ามกลางสถานการณ์วิกฤตและการเตรียมความพร้อมด้านแรงงานสำหรับภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ภายหลังการระบาดของโควิด-19 หหมดไป ดังนั้นบทความนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาความร่วมมือในการจัดการแรงงานสัญชาติลาว กัมพูชา เมียนมาร์ ในประเด็นปัญหา มาตรการ และข้อจำกัด พร้อมทั้งแสดงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาการจัดการแรงงานต่างด้าวต่อไป

มาตรการจัดการแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติของรัฐบาลไทย

1. การประกาศกำหนดให้ประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา เป็นพื้นที่เสี่ยงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทั่วโลกทำให้กระทรวงสาธารณสุขไทยติดตามและประเมินสถานการณ์นอกราชอาณาจักรที่มีอาณาเขตติดกับประเทศไทยอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะประเทศลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ ที่ปรากฏการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว เมื่อพิจารณามาตรการจัดการด้านสาธารณสุขของกลุ่มประเทศเหล่านี้พบว่ายังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ดังนั้นหากมีการเคลื่อนย้ายแรงงานต่างด้าวเข้ามาจะทำให้ประเทศไทยมีความเสี่ยงอย่างยิ่งที่จะเกิดการติดต่อย้ายแรงของโควิด-19 ที่มากับผู้เดินทางกลุ่มประเทศที่มีสถานการณ์การระบาดดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เพื่อประโยชน์ในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคที่อาจจะเข้ามาภายในราชอาณาจักรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กระทรวงสาธารณสุขจึงเห็นสมควรประกาศกำหนดให้ท้องที่นอกราชอาณาจักรที่เกิดการระบาดของโรคโควิด-19 เป็นเขตติดโรคติดต่ออันตราย ตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 เพิ่มเติม (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข, 2563)

จากประกาศดังกล่าวจะเห็นได้ว่ารัฐบาลไทยได้ยกระดับการควบคุมป้องกันสูงสุดในการเคลื่อนย้ายแรงงานต่างด้าวที่อาจเป็นพาหะนำโรคโควิด-19 เข้ามาแพร่ระบาดภายในประเทศ ส่งผลให้ผู้ประกอบการรายย่อยและภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ต้องตระหนักถึงแนวปฏิบัติด้านสาธารณสุขในการรับสมัครเข้าทำงานและการดูแลแรงงานกลุ่มเสี่ยงภายในกิจการของตน สำหรับมาตรการนี้ผู้ประกอบการสามารถขอรับการสนับสนุนแบบมีค่าใช้จ่าย เช่น หน้ากากอนามัย แอลกอฮอล์ล้างมือ เครื่องวัดอุณหภูมิ หรือขอคำปรึกษาด้านมาตรฐานอาชีพอนามัยและความปลอดภัยจากกรมควบคุมโรคและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำพื้นที่ตั้งของสถานประกอบการได้ตลอดเวลา

2. การผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายสามารถทำงานต่อภายใต้ข้อบังคับการจ้างงานแรงงานต่างด้าวที่เข้าเงื่อนไขได้รับการผ่อนผันให้สามารถทำงานต่อภายใต้ข้อบังคับการจ้างงาน มี 3 ประเภท ดังนี้

2.1 แรงงานต่างด้าวที่มีนายจ้างหรืออาศัยอยู่ในประเทศไทยตามกลุ่มมติคณะรัฐมนตรีที่ได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวเพื่อดำเนินการขออนุญาตทำงาน ตรวจสอบสุขภาพ ตรวจสอบตราวีซ่า ทำบัตรประจำตัวคนต่างด้าวซึ่งไม่มีสัญชาติไทย

2.2 แรงงานต่างด้าวที่ยังอยู่ในกระบวนการขอเอกสารประจำตัวฉบับใหม่ โดยเฉพาะขั้นตอนการตรวจหาเชื้อโควิด-19 และตรวจโรคต้องห้าม 6 โรค ทั้งที่มีนายจ้างและไม่มีนายจ้าง ซึ่งระยะเวลาการผ่อนผันดังกล่าวได้สิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2564 ที่ผ่านมา (ระยะเวลา 6 เดือนนับจากการอนุญาตเดิมสิ้นสุด)

2.3 แรงงานต่างด้าวที่ได้รับผลกระทบบางส่วนที่ต้องออกจากงานและไม่สามารถหานายจ้างรายใหม่ได้ภายในระยะเวลา 30 วัน ทำให้การอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรและอนุญาตให้ทำงานสิ้นสุดลงตามผลของกฎหมาย

ดังนั้นเพื่อป้องกันไม่ให้แรงงานต่างด้าวที่อยู่ในราชอาณาจักรไทยและทำงานถูกต้องตามกฎหมายซึ่งกำลังดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ กลายเป็นแรงงานผิดกฎหมายรวมถึงการเปิดโอกาสให้ประเทศต้นทางมีเวลาเพียงพอในการดำเนินการออกหรือต่ออายุเอกสารประจำตัวของคนในชาติของตนเอง การดำเนินการผ่อนผันสำหรับแรงงานต่างด้าวจึงจำเป็นต้องอาศัยอำนาจตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2551 (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2559) อนุญาตให้คนต่างด้าวอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นกรณีพิเศษ และอาศัยอำนาจตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 และที่แก้ไขเพิ่มเติมอนุญาตให้คนต่างด้าวกลุ่มมติคณะรัฐมนตรีต่าง ๆ ได้ทำงานต่อไป เพื่อให้สภาวะทางด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยเฉพาะสถานการณ์ประกอบที่มีความต้องการกำลังแรงงานให้สามารถขับเคลื่อนกิจการต่อไปได้ โดยยึดความปลอดภัยด้านสุขภาพและชีวิตของทั้งแรงงานต่างด้าว แรงงานไทย และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชน และประชาชนโดยรวมเป็นสำคัญ โดยมีรายละเอียดข้อกฎหมายที่สำคัญดังนี้ (สำนักงานจัดหางานจังหวัดอุบลราชธานี, 2564)

- 1) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2562 กลุ่มคนต่างด้าวบัตรสีชมพูที่จะหมดอายุ 30 กันยายน 2564 และ 31 มีนาคม 2565 ต้องยื่นขออนุญาตทำงานก่อนวันหมดอายุ และรับการตรวจสุขภาพที่สาธารณสุขจังหวัดและขอวีซ่าทำงานที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองภายใน 1 สิงหาคม 2565
- 2) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2563 กลุ่มคนต่างด้าวที่ได้รับ บต.23 ต้องไปถ่ายบัตรสีชมพูและยื่นขออนุญาตทำงานภายในวันที่ 31 มีนาคม 2565 และรับการตรวจสุขภาพที่สาธารณสุขจังหวัดและขอวีซ่าทำงานที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองภายใน 1 สิงหาคม 2565
- 3) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2563 กลุ่ม MOU ครบ 4 ปี (ตั้งแต่ 1 พฤศจิกายน 2563 - 31 ธันวาคม 2564) ต้องยื่นขออนุญาตทำงานก่อนการอนุญาตเดิมสิ้นสุดหรือภายใน 60 วัน นับแต่ใบอนุญาตทำงานเดิมสิ้นสุดรับการตรวจสุขภาพที่สาธารณสุขจังหวัดและขอวีซ่าทำงานที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองภายใน 1 สิงหาคม 2565
- 4) กลุ่มคนต่างด้าวซึ่งใบอนุญาตทำงานสิ้นสุดลงโดยผลของกฎหมาย ซึ่งเป็นกลุ่มที่นายจ้างยกเลิกการจ้างและหานายจ้างใหม่ไม่ได้ภายใน 30 วัน ต้องยื่นขออนุญาตทำงานภายใน 1 ธันวาคม 2564 และรับการตรวจสุขภาพที่สาธารณสุขจังหวัดและขอวีซ่าทำงานที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองภายใน 1 สิงหาคม 2565
- 5) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2564 คนต่างด้าวสัญชาติกัมพูชา ลาว และเมียนมาร์ซึ่งเป็นผู้ต้องกักอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษเพื่อรอการส่งกลับภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 นายจ้างที่ขาดแคลนแรงงานให้แสดงความจำนงค์จ้างแรงงานต่างด้าวที่สมัครใจทำงานประเภทงานบ้านและกรรมกร (ยกเว้นในเรือประมง) ต่อสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง แล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองนำแรงงานไปตรวจโรคต้องห้ามตามกฎหมายกระทรวงที่สถานพยาบาลที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามคนต่างด้าวที่จะขออนุญาตทำงาน พ.ศ. 2563 และทำประกันสุขภาพ จากนั้นนายจ้างนำไปผ่านตรวจสุขภาพดังกล่าวไปยื่นขอทำสัญญาประกันตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้า

เมืองกับนายทะเบียนที่สำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานคร กรมการจัดหางาน หรือสำนักงานจัดหางานจังหวัดตามที่สถานประกอบการตั้งอยู่ เพื่อให้นายทะเบียนออกใบอนุญาตทำงานให้ (กรมการจัดหางาน, 2564) โดยการออกมาตรการดังกล่าวเพื่อลดภาระในการดูแลของภาครัฐ ณ สถานักักตัวและช่วยลดการขาดแคลนแรงงานของผู้ประกอบการ

จากมาตรการดังกล่าวจะเห็นว่ามติคณะรัฐมนตรีมีความพยายามให้ความช่วยเหลือแรงงานต่างด้าวทั้งในด้านการต่อใบอนุญาตทำงานและด้านสาธารณสุขนอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ยังได้ประสานความร่วมมือกันระหว่างสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานจัดหางานจังหวัด และหน่วยงานคณะกรรมการโรคติดต่อประจำจังหวัดต่าง ๆ ร่วมกันออกมาตรการตรวจคัดกรองโควิด-19 ให้แก่แรงงานต่างด้าวในกิจการที่มีความเสี่ยงและอยู่ในพื้นที่ควบคุมสูงสุดและเข้มงวดอีกด้วย

3. การควบคุมการพำนัก การผลักดันส่งกลับ และการสกัดกั้นแรงงานผิดกฎหมาย แรงงานผิดกฎหมาย หมายถึง แรงงานต่างด้าวที่ทำงานโดยไม่ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา 51 ฝ่าฝืนเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 9 มาตรา 13 และมาตรา 14 ไม่ทำงานตามประเภทหรือลักษณะงานกับนายจ้าง ณ ท้องที่หรือตามที่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 26 วรรคแรกหรือไม่มีใบอนุญาตทำงานอยู่กับตัวหรืออยู่ ณ สถานที่ในระหว่างเวลาทำงานเพื่อแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือนายทะเบียนตามมาตรา 24 (กระทรวงแรงงาน, 2551) โดยการควบคุมการพำนัก การผลักดันส่งกลับ และการสกัดกั้นแรงงานผิดกฎหมายเหล่านี้เป็นผลสืบเนื่องจากการที่ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (ศบค.) ได้เผยแพร่ข้อมูลสถานการณ์การแพร่ระบาดตั้งแต่วันที่ 18 ธันวาคม 2563 เป็นต้นมาเกี่ยวกับการพบผู้ติดเชื้อรายใหม่ในกลุ่มแรงงานต่างด้าวเป็นจำนวนมาก ดังนั้นรัฐบาลไทยจึงได้กำหนดมาตรการตรวจสอบคัดกรองเชิงรุกในกลุ่มแรงงานดังกล่าวที่ทำงานอยู่ในพื้นที่เสี่ยงในการระบาดของโรคเพื่อจำกัดการแพร่ระบาดมาสู่กลุ่มประชาชนคนไทย ส่งผลให้นายจ้างหรือสถานประกอบการบางส่วนที่มีการงานแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายดำเนินการเคลื่อนย้ายแรงงานต่างด้าวเหล่านี้ไปทอดทิ้งไว้ในพื้นที่ต่าง ๆ เนื่องจากกลัวความผิด แรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองผิดกฎหมายบางส่วนมีความตื่นตระหนกกับมาตรการคัดกรองโรคจึงพยายามหลบหนีออกนอกพื้นที่ ซึ่งการดำเนินการลักษณะเช่นนี้ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นวงกว้างและไม่สามารถควบคุมได้ ดังนั้นหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจึงได้มีการบูรณาการความร่วมมือในการจัดการกับแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายดังต่อไปนี้

3.1 สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน ได้ออกประกาศให้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่ถูกทอดทิ้ง หลบซ่อนอยู่กับญาติหรือทำงานในสถานประกอบการภายในประเทศไทย ไปมอบตัวกับเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดเพื่อดำเนินการผลักดันส่งกลับประเทศ

3.2 สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองจะตรวจสอบการแจ้งที่พักอาศัยของคนต่างด้าวเพื่อประโยชน์ในการวางแผนป้องกันปราบปรามอาชญากรรม และการสกัดกั้น สืบสวนปราบปราม จับกุมคนต่างด้าวผิดกฎหมาย หลบหนีเข้าเมือง หรือผิดเงื่อนไขการได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรส่วนการผลักดันส่งกลับคนต่างด้าวผิดกฎหมายออกนอกราชอาณาจักรเมื่อการดำเนินคดีสิ้นสุด กรณีจับกุมคนต่างด้าวสัญชาติเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ในความผิดฐานเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต ให้ผลักดันออกนอกราชอาณาจักรโดยไม่ต้องดำเนินคดีและขึ้นห้าม (Blacklist) เข้าราชอาณาจักรสำหรับคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวและอยู่เกินกำหนดระยะเวลาที่ได้รับอนุญาต

3.3 การสกัดกั้นแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองเจ้าหน้าที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองได้บูรณาการข้อมูลข่าวสาร สืบสวน สอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน ตรวจหาโควิด-19 และจับกุมดำเนินคดี ตลอดจนบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ขบวนการลักลอบนำแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย นายทุน ผู้สนับสนุนเบื้องหลังอย่างเคร่งครัด โดยบูรณาการความร่วมมือกับตำรวจตระเวนชายแดนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทหารพรานกองอาสารักษาดินแดน กระทรวงกลาโหม และกรมควบคุมโรค สาธารณสุขจังหวัด กระทรวงสาธารณสุข เพื่อผลักดันกลับประเทศผ่านช่องทางอนุโลมแรงงานตามจุดผ่านแดนต่าง ๆ

ข้อจำกัดในการจัดการแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ

1. ด้านงบประมาณ ปีงบประมาณ 2563 - 2564 รัฐบาลได้จัดสรรวงเงินงบประมาณจากทั้งงบกลาง กรณีฉุกเฉิน และพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหาและเยียวยาฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโควิด-19 ไปแล้วทั้งสิ้น จำนวน 87,862 ล้านบาท แบ่งเป็นค่าตอบแทนเสี่ยงภัยให้กับบุคลากรทางการแพทย์ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานภาคสนาม และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 22,146 ล้านบาท การจัดซื้อจัดหาครุภัณฑ์และอุปกรณ์ทางการแพทย์ 1,824 ล้านบาท ค่ารักษาพยาบาลผู้ป่วยโควิด 29,304 ล้านบาท ค่าใช้จ่ายด้านวัคซีน ทั้งการวิจัยพัฒนาในประเทศรวมถึงค่ารักษากรณีอาการไม่พึงประสงค์จากวัคซีนด้วย 21,134 ล้านบาท การเฝ้าระวังป้องกันและค้นหาเชิงรุก 6,483 ล้านบาท การจัดตั้งสถานกักตัวของรัฐ (State Quarantine - SQ) และสถานที่กักกันโดยองค์กรต่าง ๆ (Organizational Quarantine - OQ) จำนวน 6,452 ล้านบาท การเตรียมความพร้อมด้านสาธารณสุขสำหรับสถานการณ์ฉุกเฉินอีก จำนวน 519 ล้านบาท (ไทยรัฐออนไลน์, 2564) และนอกจากนี้ยังมีเงินกู้ตามพระราชกำหนดฉบับเพิ่มเติมอีกจำนวน 30,000 ล้านบาท (จากกรอบวงเงินกู้ 5 แสนล้านบาท) เพื่อเตรียมพร้อมรับมือไม่แน่นอนของการระบาดของโควิด-19 ซึ่งจะเห็นได้ว่ารัฐบาลไทยสูญเสียเงินงบประมาณจำนวนมหาศาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นเงินที่เกิดจากการกู้ยืมจากพระราชกำหนดเงินกู้เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาให้ทันสถานการณ์มากกว่าการรอใช้จากพระราชบัญญัติงบประมาณปี 2565 ที่กว่าจะ

เริ่มใช้ในเดือนตุลาคม 2564 การกู้เงินดังกล่าวส่งผลให้หนี้สาธารณะของประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 58.28 จากเพดานหนี้ไม่เกินร้อยละ 60 ต่อรายได้ประชาชาติ (GDP) ซึ่งปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้เกิดความยากลำบากในการดำเนินนโยบายของกระทรวงการคลัง ดังนั้นรัฐบาลไทยต้องคำนึงถึงการใช้งบประมาณและเงินกู้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของการใช้เงินอย่างชัดเจนและโปร่งใส รวมถึงการจัดสรรงบประมาณให้ถูกกลุ่มเป้าหมาย การจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งไปดูแลแรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะในด้านวัคซีน และการตรวจคัดกรองหาเชื้อโควิด-19 อาจเป็นสิ่งที่ควรกระทำในฐานะนายจ้างและหลักการด้านสิทธิมนุษยชน แต่ควรไม่ลืมว่ายังมีพลเมืองไทยและแรงงานไทยในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่ต้องการการดูแลอย่างเร่งด่วนเช่นเดียวกัน

2. การขาดแคลนผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขและอุปกรณ์เครื่องมือทางการแพทย์ เมื่อจำนวนผู้ป่วยเพิ่มสูงขึ้นจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทยตามที่ได้กล่าวมา โดยเฉพาะการแพร่ระบาดในกลุ่มผู้ใช้แรงงานไทยและแรงงานต่างด้าว ส่งผลให้จำนวนแพทย์และพยาบาลชำนาญการไม่เพียงพอในการรักษาและดูแลผู้ป่วยโควิด-19 ขั้นวิกฤติ อีกทั้งเครื่องมืออุปกรณ์ทางการแพทย์ก็ขาดแคลนจำนวนมาก เช่น ชุด PPE ถึงออกซิเจน ห้องวิกฤติ ความดันลบ เตียงผู้ป่วย

3. การลักลอบข้ามพรมแดนธรรมชาติของแรงงานต่างด้าว การอาศัยอยู่ในประเทศต้นทางที่ไม่มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ ทำให้แรงงานลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ ต้องดิ้นรนทำทุกวิถีทางเพื่อเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยผ่านช่องทางธรรมชาติโดยอาศัยเครือข่ายนายหน้าคนไทยทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเดินทางและจัดหานายจ้างให้ ปัญหาการลักลอบข้ามพรมแดนผิดกฎหมายส่วนใหญ่เกิดจากนายจ้างบางคนยอมเสี่ยงรับแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายเข้าทำงานเพื่อแลกกับค่าใช้จ่ายที่ถูกกว่าการนำเข้าแรงงานปกติซึ่งมีต้นทุนไม่ต่ำกว่า 30,000 – 40,000 บาทต่อคนต่อระยะเวลาทำงาน 2 ปี โดยมีค่าใช้จ่าย 6,000 - 10,000 บาทต่อคน และไม่ต้องจ่ายค่าตรวจโรค ค่าใบอนุญาตทำงาน และค่าประกันสังคม ขณะเดียวกันแรงงานต่างด้าวก็ไม่ต้องจ่ายเงินค่านายหน้าจำนวนหลายหมื่นบาท (ยงยุทธ แฉล้มวงษ์, 2564) ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับแล้วพบว่านายจ้างและแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายสามารถประหยัดค่าดำเนินการได้มากกว่า 20,000 บาท จากการหลบหนีเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวโดยไม่ได้รับการตรวจหาเชื้อโควิด-19 ส่งผลให้แรงงานเหล่านี้เป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะนำเชื้อโควิด-19 เข้ามาแพร่ระบาดในประเทศไทยมากที่สุด เนื่องจากไม่ได้ดำเนินการตามมาตรการการกักตัวและตรวจหาเชื้อโควิด-19 อย่างถูกต้องจากกระทรวงสาธารณสุข

4. ปัญหา อุปสรรคในการจัดการแรงงานต่างด้าวทั้งระบบ ข้อจำกัดในการจัดการแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยทั้งระบบมีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในเชิงนโยบาย ทั้งในแง่การกำหนดนโยบาย การประกาศใช้ การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ปัญหาอุปสรรคในระดับหน่วยงาน ปัญหาในด้านสถานที่ดำเนินงาน การขาดแคลนเทคโนโลยีการกิจ

หน้าที่ของบุคลากรที่เพิ่มมากขึ้น ความรู้ในการบริหารจัดการ การทำความเข้าใจกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าวและระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อจำกัดในด้านทักษะของบุคลากรในการใช้และบันทึกข้อมูลเข้าระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงาน ปัญหาความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และปัญหาเจ้าหน้าที่รัฐบางคนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกรณีเรียกรับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากขบวนการค้ามนุษย์ (ณัฐพล แสงวงกิจ, 2561)

แนวคิดการจัดการแรงงาน 3 สัญชาติ ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19

1. Fred (1967) ได้เสนอแนวความคิดการบริหารเชิงสถานการณ์ (Situational Management Theory) หรือทฤษฎีอุปติการณ (Contingency Theory) ซึ่งถือเป็นทฤษฎีการบริหารที่ขึ้นอยู่กับสภาพข้อเท็จจริงด้วยแนวคิดที่ว่าทางเลือกทางออกที่จะไปสู่การแก้ปัญหาทางการบริหารถือว่าไม่มีวิธีใดที่ดีที่สุด หากแต่สถานการณ์ต่างหากที่จะเป็นตัวกำหนดว่าควรจะใช้วิธีการบริหารแบบใดในสภาวะการณนั้น ๆ ดังนั้นการจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งถือเป็นสถานการณ์วิกฤตที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน จึงควรบูรณาการวิธีการบริหารที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์ระบบ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การ และสภาพแวดล้อมภายนอกโดยประยุกต์ใช้ตัวแบบของ Fred (Fiedler's Leadership Contingency Theory) ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลผู้บริหารเชิงสถานการณ์
ที่มา: Self-Awareness. (2013)

จากโมเดลข้างต้น จะเห็นว่า Step (S1-S4) ต่างก็มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับสถานการณ์ และข้อดีข้อเสียแตกต่างกันไป ซึ่งสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในภาวะวิกฤตจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดกลยุทธ์ โครงสร้าง กระบวนการ และวิธีปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้บริหารควรเลือกใช้วิธีการ

บริหารที่เหมาะสมโดยผสมผสานมากกว่า 1 วิธี และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมองค์การให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์จริงจึงจะทำให้องค์การรอดพ้นวิกฤตและสามารถขับเคลื่อนต่อไปได้

2. แนวคิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน (Interagency Coordination) เป็นกระบวนการที่องค์กรตั้งแต่ 2 องค์กรขึ้นไป พัฒนาร่วมมือกันในกรณีเฉพาะเพื่อแก้ไขปัญหาหรือตอบสนองความต้องการขององค์กรต่าง ๆ ร่วมกัน (John and William, 1974) โดยแนวคิดนี้เป็นการพัฒนาความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งในและต่างประเทศไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ปกติหรือสถานการณ์วิกฤตย่อมมีข้อดีมากกว่าการทำงานภายใต้การตัดสินใจของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียวซึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการร่วมมือคือ การให้ความสำคัญ ความเชื่อใจ การพึ่งพาอาศัยกัน การแบ่งปันความรู้ ความเป็นผู้นำ และมีเป้าหมายเดียวกัน แนวคิดนี้จึงเหมาะสมกับการจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะการจัดการแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19

จากการทบทวนวรรณกรรมและการประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหารเชิงสถานการณ์และความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน สามารถสรุปข้อเสนอแนะในการจัดการแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ ดังนี้

1. กระทรวงสาธารณสุข ควรประกาศให้แรงงานต่างด้าวและผู้ย้ายถิ่นทราบทั่วกันโดยไม่คำนึงถึงสถานะผู้เข้าเมืองว่าทุกคนก็สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพซึ่งได้เตรียมไว้เพื่อรองรับความซับซ้อนของการระบาดใหญ่โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ อีกทั้งการระบาดใหญ่ครั้งนี้เน้นย้ำว่ามีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะจัดสรรให้มีระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าจากทั้งมุมมองด้านสิทธิมนุษยชนและด้านสาธารณสุข รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอ ได้แก่ แพทย์ พยาบาล และเครื่องมืออุปกรณ์สำหรับสนับสนุนทางการแพทย์

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและประเทศต้นทาง ควรทำงานร่วมกันเพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้แพร่กระจายออกไปอย่างทั่วถึงทั้งภาษาลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ เพื่อให้แรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ รับทราบข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการระบาดของโควิด-19 มาตรการป้องกัน การติดต่อสถานบริการสาธารณสุขกรณีเจ็บป่วย การปิดด่านพรมแดน การเว้นระยะห่างทางสังคม การกักตัวเพื่อดูอาการ และมาตรการบรรเทาทุกข์สำหรับแรงงานต่างด้าวในกรณีสูญเสียรายได้หรือถูกเลิกจ้างกะทันหัน

3. กระทรวงแรงงานและกระทรวงสาธารณสุข ควรออกคำแนะนำด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงานทั้งภาษาไทยและภาษาของแรงงานต่างด้าวให้กับนายจ้างและลูกจ้างที่ยังคงต้องทำงานต่อไปรวมถึงการบริหารจัดการด้านสาธารณสุขในกลุ่มแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าว

4. รัฐบาลไทย ควรดำเนินการดังนี้

4.1 ควรมีแผนสำหรับการหารายได้เพื่อชำระหนี้และการนำงบประมาณไปเติมในระบบเศรษฐกิจ โดยการเร่งรัดหารายได้ใหม่ ๆ ตามแนวทางการส่งเสริมอุตสาหกรรมใหม่ที่สามารถดำเนินการได้ช่วงสถานการณ์วิกฤต เช่น การส่งเสริมเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว อุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร อุตสาหกรรมพลังงานและวัสดุ อุตสาหกรรมสุขภาพและการแพทย์ และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ รวมถึงการลงทุนในโครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก และการส่งเสริมมูลค่าและการส่งออก

4.2 ปลดปล่อยผู้ต้องขังต่างด้าว 3 สัญชาติซึ่งเป็นผู้ย้ายถิ่นกรณีเข้าเมืองโดยไม่มีเอกสารถูกต้องตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินว่าด้วยการปิดสถานที่เสี่ยงต่อการติดต่อโรค เพราะสภาพสถานกักขังที่มีผู้ต้องขังอยู่อย่างแออัดทำให้ไม่สามารถการดูแลสุขภาพได้อย่างทั่วถึง ส่งผลให้มีความเสี่ยงสูงในการแพร่ระบาดของโควิด-19 ดังนั้นการคุมขังผู้ย้ายถิ่นไม่ควรมิบโทษหนักและจำเป็นต้องให้ความชอบธรรมในการปล่อยผู้ต้องขังหรือส่งกลับประเทศต้นทางเป็นรายกรณี

5. สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ควรกำหนดกรอบแนวทางในการพัฒนาการจัดการแรงงานต่างด้าวจากนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการแรงงานต่างด้าวของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง โดยจำแนกเป็น 1) แนวทางการพัฒนาบุคลากร เช่น การปรับปรุงกลไกการดำเนินงาน การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และความซื่อสัตย์สุจริต 2) แนวทางพัฒนาความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ได้แก่ การส่งเสริมความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การบูรณาการทั้งระบบ การเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศควรส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานโดยสามารถให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลของแรงงานต่างด้าวได้ทุกหน่วยงานเพื่อให้สามารถใช้มาตรการจัดการได้ทันทั่วทั้งพื้นที่ในช่วงเวลาปกติและเกิดสถานการณ์วิกฤต

6. กระทรวงแรงงานและสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองประเทศไทยและประเทศต้นทาง ควรทำงานประสานความร่วมมือด้านการส่งกลับผู้ย้ายถิ่นในเรื่องการคัดกรอง การกักตัวเพื่อดูอาการและจำนวนผู้ย้ายถิ่นที่จะเดินทางผ่านด่านพรมแดนได้ในแต่ละครั้ง

7. กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรสนับสนุนค่าใช้จ่ายสำหรับที่พักชั่วคราวให้กับแรงงานต่างด้าวรอการจ้างงาน โดยกำหนดห้องพักและจำนวนผู้อยู่อาศัยให้เหมาะสมเพื่อลดความแออัดและลดความเสี่ยงการแพร่ระบาดของโควิด-19

8. ประเทศต้นทาง ควรมีมาตรฐานการคัดกรองและอำนวยความสะดวกแก่แรงงานต่างด้าวที่ตกค้างที่ด่านพรมแดนให้กลับคืนสู่ภูมิลำเนาได้อย่างปลอดภัยโดยมีการปฏิบัติการที่มีความละเอียดรอบคอบและโปร่งใส มีการจัดสรรข้อมูลที่ชัดเจนให้แก่แรงงานต่างด้าวเกี่ยวกับการบริการด้านสุขภาพและกระบวนการกักตัวเพื่อดูอาการ ให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่สาธารณะและป้องกันไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อแรงงานต่างด้าว ผ่อนปรนข้อกำหนดด้านเอกสารให้แก่

แรงงานต่างด้าวกลับคืนสู่ภูมิลำเนาเพื่อให้แน่ใจว่าแรงงานต่างด้าวสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขโดยไม่คำนึงถึงสถานะและสิทธิที่ตกหล่นทางทะเบียนราษฎร กำหนดมาตรการสนับสนุนครอบครัวของแรงงานต่างด้าวที่สูญเสียรายได้ ซึ่งมาตรการตามที่กล่าวมาอาจพิจารณาให้เป็นส่วนหนึ่งของมาตรการบรรเทาทุกข์ของประเทศนั้น ๆ เพื่อเยียวยาแรงงานที่สูญเสียรายได้จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19

9. สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) ต้องทำงานอย่างเป็นเอกภาพและประสานงานให้เกิดการตอบสนองต่อการเคลื่อนย้ายของผู้คนในวิธีที่จะลดการแพร่กระจายของเชื้อโควิด-19 ควบคู่กับการรักษาศักดิ์ศรีและสิทธิของแรงงานต่างด้าว

10. ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ที่ได้รับผลกระทบจากการขาดแคลนแรงงานต่างด้าวควรใช้แรงงานต่างด้าวเท่าที่จำเป็น และควรรับสมัครแรงงานไทยที่ตกงานในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ให้สามารถกลับเข้าสู่ระบบการจ้างงานหรือนำเทคโนโลยีเข้ามาปฏิบัติงานแทน ส่วนแรงงานในภาคธุรกิจประเภทเกษตรกรรมครัวเรือนวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) สามารถใช้แรงงานไทยในพื้นที่ได้

สรุป

สถานการณ์วิกฤตครั้งนี้มีความจำเป็นเร่งด่วนมากที่สุดที่รัฐบาลต้องจัดสรรโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคมให้แก่กลุ่มคนที่เปราะบางที่สุด นั่นหมายถึง กลุ่มแรงงานต่างด้าว เพราะโรคอุบัติใหม่นี้สามารถแพร่ระบาดข้ามพรมแดนสู่ผู้คนไม่ว่าจะมีสถานะทางสังคมแบบใด รัฐบาลไทย ลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ ควรบูรณาการความร่วมมือกันสูงสุดในด้านต่าง ๆ โดยยึดหลักธรรมมาภิบาลว่าด้วยการย้ายถิ่นแรงงานให้เป็นไปตามกรอบสิทธิมนุษยชนและกฎหมายแรงงาน ส่วนรัฐไทยในฐานะประเทศปลายทางหรือประเทศเป้าหมายของแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติต้องไม่ใช่ภาวะวิกฤตนี้ในการฉวยโอกาสที่จะทำให้การตรวจตราที่ล่วงล้ำชายแดนผิดกฎหมายถูกทำให้เป็นเรื่องปกติ รวมถึงการจำกัดสิทธิเสรีภาพของแรงงานต่างด้าวเมื่อสถานการณ์วิกฤตสิ้นสุดลงแล้ว การประกาศใช้อำนาจฉุกเฉินของรัฐต้องมีกำหนดระยะเวลาและคำนึงถึงความเหมาะสมภายใต้การมีส่วนร่วมของพลเมืองหรือสาธารณะและไม่ออกมาตราการที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อเอื้อประโยชน์หรือให้อำนาจเบ็ดเสร็จแก่คนบางกลุ่ม ประการสำคัญการออกมาตรการเยียวยาในด้านต่าง ๆ ควรคำนึงถึงความคุ้มค่าของงบประมาณที่จ่ายให้กับแรงงานต่างด้าวและต้องไม่กระทบหรือเบียดเบียนสวัสดิการ ประโยชน์ หรือการเยียวยาพลเมืองไทยที่มีสิทธิชอบธรรมในการรับบริการสาธารณะจากรัฐอย่างถูกต้องตามกฎหมายในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นลำดับแรก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงแรงงาน. (2551). ลักษณะความผิดและโทษเกี่ยวกับการทำงานของคนต่างด้าวตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2551. สืบค้น 22 ตุลาคม 2564, จาก https://www.mol.go.th/employee/responsibility_litigation
- กรมการจัดหางาน. (2564). การยื่นขอรับใบอนุญาตทำงานของคนต่างด้าว (3 สัญชาติ) ตามมติ ครม. วันที่ 4 สิงหาคม 2563. สืบค้น 30 ตุลาคม 2564, จาก https://www.doe.go.th/prd/main/custom/param/site/1/cat/40/sub/0/pull/detail/view/detail/object_id/1512
- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, (2564). แนวทางการตรวจโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในการตรวจสุขภาพสำหรับคนต่างด้าวและแรงงานต่างด้าว. สืบค้น 14 ธันวาคม 2564, จาก https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/pattani_th/eb536394594315c7b13a4852f83dc9e9.pdf
- กองสาธารณสุขฉุกเฉิน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2564). ผลการประชุมศูนย์ปฏิบัติการ ศูนย์บริการสถานการณ์โควิด-19 (ศปก. ศบค.). สืบค้น 12 ธันวาคม 2564, จาก https://r8way.moph.go.th/r8wayadmin/page/uploads_file/20210309043727.pdf
- ณัฐพล แสงกิจ. (2561). แนวทางการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวอย่างเป็นระบบของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ. สืบค้น 22 ตุลาคม 2564, จาก http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/
- ไทยรัฐออนไลน์. (2564). รัฐบาล แจง งบสู้โควิด-19 จ่ายแล้ว 8.7 หมื่นล้าน มีสำรองอีก 3 หมื่นล้าน. สืบค้น 30 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/2108741>
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ท้องที่นอกราชอาณาจักรที่เป็นเขตติดโรคติดต่ออันตราย กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19. (2563, 22 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 137 ตอนพิเศษ 93 ง. หน้า 16-17.
- ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ (2564). ตบมือข้างเดียวไม่ดัง ปมแรงงานต่างด้าว - คนข้ามแดนผิดกฎหมาย เหตุโควิดแพร่กระจายรอบสอง. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). สืบค้น 11 ธันวาคม 2564, จาก <https://tdri.or.th/2021/01/covid-19-impact-on-migrant-workers-3/>
- ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ และสิริวิษณุ รัตนประทีปทอง. (2563). ผลกระทบของ Covid-19 ที่มีผลต่อการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งประเทศไทย.

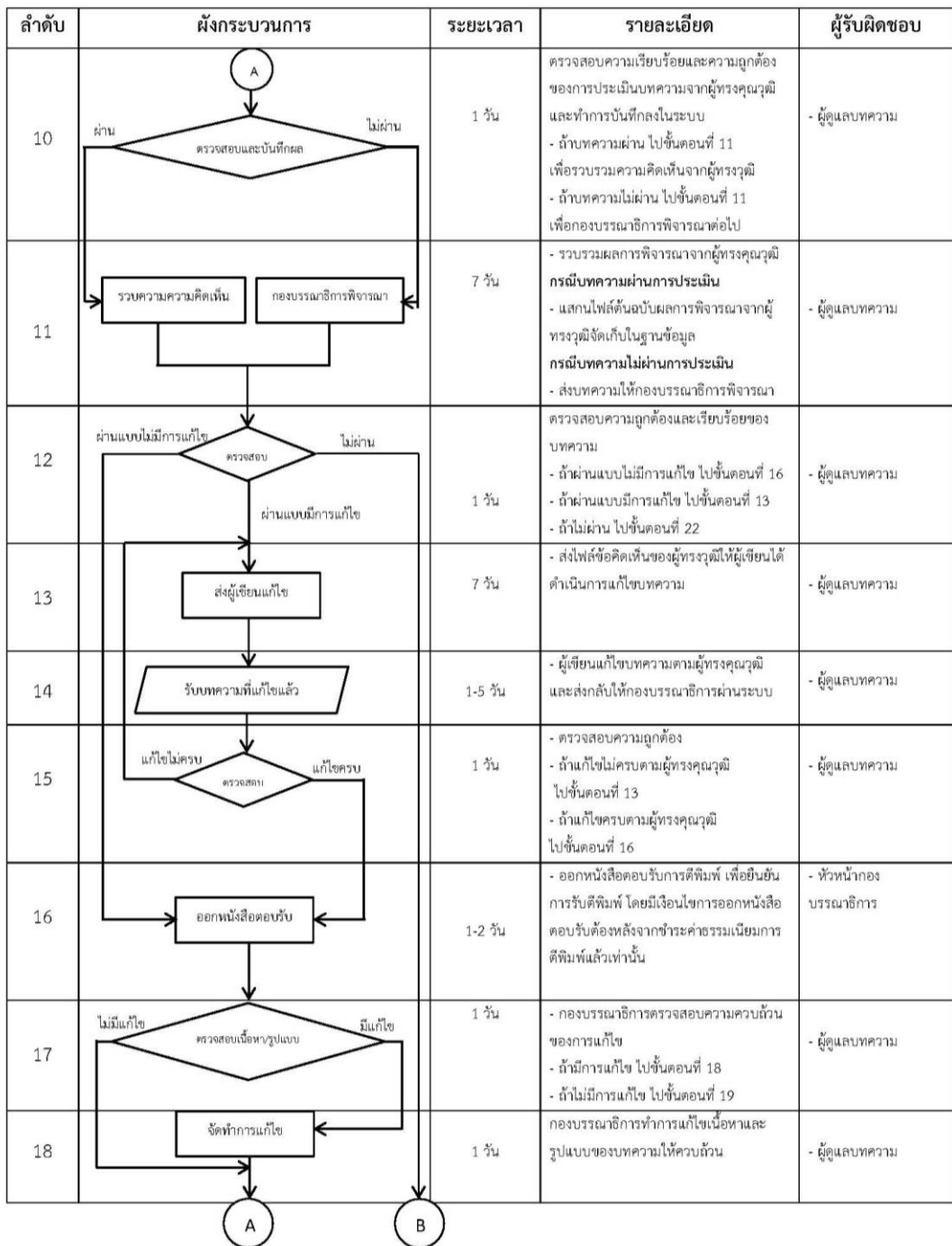
- ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมโรค. (2563). *กรมควบคุมโรค ชี้แจงกรณีค่าตรวจโควิด 19 ในกลุ่มแรงงานต่างด้าว*. สืบค้น 14 ธันวาคม 2564, จาก <https://ddc.moph.go.th>
- สำนักบริหารการทะเบียน. (2564). *จำนวนแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ (เมียนมาร์ ลาว กัมพูชา) รายจังหวัด*. สืบค้น 26 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.bora.dopa.go.th/>
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2564). *การผ่อนผันแรงงานต่างด้าวและใบอนุญาตทำงาน*. สืบค้น 19 สิงหาคม 2564, จาก <https://www.doe.go.th/prd/alien>
- สำนักงานจัดหางานจังหวัดอุบลราชธานี. (2564). *การบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว 3 สัญชาติ (กัมพูชา ลาว เมียนมาร์)*. สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. สืบค้น 24 กันยายน 2564, จาก <https://www.doe.go.th/prd/alien/>
- Fred, E.F. (1967). The contingency approach. สืบค้น 10 กันยายน 2564, จาก <https://www.kroobannok.com/20420>
- John D. A. & William E. S. (1974). Social service review. *The university of Chicago press*, 48(3), 412-421.
- Self-Awareness. (2013). *Situational leadership and developing great teams*. Retrieved November 17, 2021, from www.selfawareness.org.uk/news/

ภาคผนวก

ขั้นตอนการปฏิบัติงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ขั้นตอน	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	รายละเอียด	ผู้รับผิดชอบ
1	เริ่มกระบวนการทำงาน			
2	รับบทความ/ วิจัย,วิชาการ	ตลอดปี	บทความเข้าสู่ระบบ Internet (Thaijo)	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ
3	ตรวจสอบเนื้อหา/รูปแบบ ไม่ผ่าน ผ่าน	3 วัน	- พิจารณาเนื้อหา และรูปแบบของบทความเบื้องต้น - เมื่อมีการแก้ไขเบื้องต้น ได้ส่ง Template ของวารสารไปให้ผู้เขียน - ถ้าผ่าน ไปขั้นตอนที่ 3 - ถ้าไม่ผ่าน กลับไปขั้นตอนที่ 1	- ผู้ดูแลบทความ
4	นำบทความเข้าสู่ระบบ Thaijo	1-3 วัน	- นำบทความที่สมบูรณ์เข้าสู่ระบบ	- ผู้เขียนบทความ - ผู้ดูแลบทความ
5	มอบหมายผู้ดูแลบทความในระบบ	1 วัน	- แต่งตั้งผู้ดูแลบทความ เพื่อรับผิดชอบขั้นตอนการทำงานของบทความในระบบ Thaijo	- บรรณาธิการ - หัวหน้ากองบรรณาธิการ
6	คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ	1 วัน	- แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ โดยเลือกผู้ทรงความรู้และความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาของบทความ - บทความภายใน ส่งผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกพิจารณา - บทความภายใน ส่งผู้ทรงคุณวุฒิภายในพิจารณา โดยไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความ	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ
7	ติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่รับพิจารณา รับพิจารณา	1-2 วัน	- ติดต่อประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาบทความ - ถ้าไม่รับพิจารณา กลับไปขั้นตอนที่ 6 - ถ้ารับพิจารณา ไปขั้นตอนที่ 8	- ผู้ดูแลบทความ
8	ส่งบทความให้กับผู้ทรงคุณวุฒิ	1 วัน	- จัดเตรียมบทความ ลบชื่อผู้เขียนบทความ - จัดเตรียมแบบประเมินตามประเภทบทความ - ส่งบทความให้กับผู้ทรงคุณวุฒิในระบบ Thaijo หรือตามช่องทางต่างๆ เช่น โทรศัพท์, E-mail, Line, Faceook เป็นต้น	- ผู้ดูแลบทความ
9	ประเมินบทความ A	15 วัน	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความตามเงื่อนไขและส่งกลับคืนกองบรรณาธิการตามระยะเวลาที่กำหนด โดยพิจารณาผ่านระบบ หรือพิจารณาผ่าน PDF Print Out หรือไฟล์ Words	- ผู้ดูแลบทความ

ลำดับ	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	รายละเอียด	ผู้รับผิดชอบ
19		3 วัน	จัดรูปเล่มตามรูปแบบของวารสารกำหนด	- ฝ่ายจัดรูปแบบ
20		2 วัน	ตรวจสอบบทความ พิสูจน์อักษร ตรวจสอบรูปแบบให้เป็นไปตามวารสาร - ถ้ามีแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 19 - ถ้าไม่มีแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 21	- ผู้ดูแลบทความ - กองบรรณาธิการ - ฝ่ายพิสูจน์อักษร
21		1 วัน	- ส่งไฟล์รูปเล่มที่สมบูรณ์ให้โรงพิมพ์ - อัปเดตบทความที่สมบูรณ์เข้าสู่ระบบ - จัดรูปหน้าปกของแต่ละฉบับ	- โรงพิมพ์ - ผู้ดูแลบทความ - ฝ่ายจัดรูปแบบ
22		1 วัน	- แจ้งผู้เขียนกรณีเลิกการตีพิมพ์บทความ (Reject) - แจ้งผู้เขียนกรณีตีพิมพ์ผ่านระบบ Thajjo และ E-mail.	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ - ระบบ Thajjo (Auto)
23				

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ เช่น ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี่ (2562) เป็นต้น

2. การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถา พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลูย์ในภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุรนนท์ สุนนโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (จิตวุฒิ หนัมนิและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

(3) บทความในหนังสือ
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
พระสุกิจ สุกินโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวิตร ว่องวิระ, ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความในวารสาร
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร, // ปีที่(ฉบับที่), // เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.
ธิดาภูมิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อสารานุกรม// (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์, วันที่/เดือน).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, // เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์// (ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา).// สถานที่พิมพ์:// สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฐ์ประทาน. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// (รายงานผลการวิจัย).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นในยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(9) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน).// ตำแหน่ง.// [บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

(10) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// สืบค้น วัน เดือน ปี, // จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). Who Was The Buddha?. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>

(11) ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง.//(พ.ศ.,วันที่ เดือนที่ประกาศ).//ราชกิจจานุเบกษา.//เล่ม ตอน.//หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

(12) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์, วัน เดือน).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์.//น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียวพระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: E-mail:

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 250 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....
 ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การ
 วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management;
 Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำกรวิจัยครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง.....

.....

.....

.....

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหาที่นั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

.....

.....

.....

.....

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1..... (16 pt)

2..... (16 pt)

3..... (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร, กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....

.....

.....

.....

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุนองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) นำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย อาทิเช่น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และหรือข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป เป็นต้น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฐ์ประทานภ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่น ไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของ พระธรรมวิทยากร (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทนต์ อาภาภโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).
- สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.
- Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.
- James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:

Abstract (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1.....
2..... and 3..... Populations and sample, research tools, Data collection,
Data analysis, Statistics used for data analysis. Findings were as follows: (present
only the most interesting research findings).....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.....

.....

.....

.....

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.....

.....

.....

.....

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources.....

.....

.....

.....

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research.....

.....

.....

.....

.....

Research Objectives (18 pt)

1..... (16 pt)

2..... (16 pt)

3..... (16 pt)

(16 pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design, Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection, (quantitative and qualitative) Data analysis (quantitative and qualitative), Statistics used to analyzed the data.

(16 pt) results of the research answer all objectives

This image shows a full page of white paper designed for handwriting practice. It features 18 evenly spaced, horizontal dashed lines that run across the entire width of the page. The lines are thin and black, providing a guide for letter height and placement. There are no margins, text, or other markings on the page.

Figure 1: (Name of the figure, if any))

Source: mention the name of the source

Figure captions.....

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table, if any)

Table explanation.....

.....

.....

.....

.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources.....

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand.....

Recommendations (18 pt)

(16 pt) Summarize all research findings in brief, concise and to the point with recommendations derived from the research work as to use the research results and recommendation for further research.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: E-mail:

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 250 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt)

(16 pt.) เขียนทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆใน
การเขียนบทความวิชาการ.....

[illegible]

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt).....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง.....

สรุ่ป (18 pt)

(16 pt).

[illegible]

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน.....

[illegible]

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:

Abstract (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt)

(16 pt).

(16 pt)

Content (18 pt)

(16 pt)

Figure 1: (Name of the figure, if any)

Source: mention the name of the source

Figure captions

Table 1 (Name of table, if any)

Table explanation

Conclusion (18 pt)

(16 pt).

References (18 pt)

(1.6 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.